

ספר

יוסיפון

ליוסף בן גוריון הכהן

קורות עם ישראל בתקופת הבית השני
ומלחמת היהודים עם הרומאים

חלק שני

מהדורה מחדשת, מנקדת ומתקנת
בהוצאת אונייתא

מכון תורני - ספרותי
אורייתא - אדרת
פעיה"ק ירושלים תוכב"א

עריכה ועימוד: הוצאת פרח

052-677897

אין רשות לצלם או להעתיק בכל דרך ללא אישור
בכתב מהמו"ל

נדפס בישראל תשנ"ט

PRINTED IN ISRAEL 1999

תָּכֵן הָעֲנִינִים

סֵפֶר שְׁשִׁי

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים

א יִסְפָּר בּוֹ עֲנִין רוּמָמוֹת יוֹלִיאֹוס קִיסָר, וְאִיד מֶלֶךְ בְּחֻזְקָה בְּרוּמָא

פָּרֶק אַרְבָּעָה וָאַרְבָּעִים

ב יִסְפָּר בּוֹ עֲנִין מִמְּשַׁלֵּת בְּנֵי אַנְטִיפֶטֶר - פְּסִילוֹ וְהוֹרוֹדוּס - וְחֻטָּא הוֹרוֹדוּס

פָּרֶק חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים

ג יִסְפָּר בּוֹ חֲדוּשׁ הַבְּרִית, שְׁחֲדוּשׁ הוֹרְקָנוּס עִם יוֹלִיאֹוס הַקִּיסָר

פָּרֶק שֵׁשָׁה וָאַרְבָּעִים

ד יִסְפָּר בּוֹ עֲנִין מִיתַת יוֹלִיאֹוס הַקִּיסָר וּמִיתַת אַנְטִיפֶטֶר

פָּרֶק שִׁבְעָה וָאַרְבָּעִים

ה יִסְפָּר בּוֹ עֲנִין הַמְּלַכַת אוֹקְטַבְיָאנוּס לְקִיסָר בְּרוּמָא תַּחַת יוֹלִיאֹוס דְּוֹדוּ

פָּרֶק שְׁמוֹנֶה וָאַרְבָּעִים

ו יִסְפָּר בּוֹ עֲנִין מַלְחַמַת אַנְטִיגֶנוּס עִם הַמֶּלֶךְ הוֹרְקָנוּס דְּוֹדוּ

פָּרֶק תְּשַׁעָה וָאַרְבָּעִים

ז יִסְפָּר בּוֹ עֲנִין מְלַכּוֹת הוֹרוֹדוּס אִיד הֵיךְ וְאֲשֶׁר עָשָׂה עַד מְלַכּוֹ בִּירוּשָׁלַיִם

פָּרֶק חֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ אֵיךְ בָּא הוֹרְקוּנוֹס הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי הַיּוֹתוֹ בְּבָבֶל אֶל יְרוּשָׁלַיִם
וְנִתְפָּתָה לְכַתֵּב הוֹרְדוּס וּלְבַסּוּף הֶרְגוּ לו

פָּרֶק אֶחָד וַחֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ אֵיךְ סָבַב הוֹרְדוּס מִיַּתַּת כָּל הַחֲשֻׁמוֹנִים מ

פָּרֶק שְׁנַיִם וַחֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ הַתְּעוֹרוֹרוֹת הַמִּלְחָמָה בְּאַרְם וּבְפָרְס מו

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וַחֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ עַל הַרְעַשׁ גְּדוֹל בְּאַרְץ יְהוּדָה וְעַל הַמִּלְחָמָה בֵּין הוֹרְדוּס
וּמְלֹךְ עֲרַב מט

פָּרֶק אַרְבָּעָה וַחֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ מֵה שְׁקָרָה לְהוֹרְדוּס עִם אֲגוֹסְטוּס הַקֵּיסָר עַל אֲהַבְתּוֹ אֶת
שׁוֹנָאוֹ אַנְטוֹנִינּוּס, וְאֵיךְ הִמִּית אֶת מַרְיָמִי נו

פָּרֶק חֲמֹשָׁה וַחֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ עֲנִינִים רַבִּים שְׁקָרוּ בִימֵי הוֹרְדוּס, וְאֵיךְ בָּנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת סד

פָּרֶק שֵׁשָׁה וַחֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ הַחֲלוּפִים שְׁקָרוּ לְהוֹרְדוּס עִם בְּנָיו עַל מִיתַת אִמָּם מַרְיָמִי
. עח

פָּרֶק שִׁבְעָה וַחֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ הַחֲלוּפִים שְׁקָרוּ בֵּין הָאֲחִים עֲצָמָם בְּנֵי הוֹרְדוּס פא

פָּרֶק שְׁמוֹנֶה וַחֲמָשִׁים

יִסְפָּר בּוֹ אֵיךְ הָיוּ מַתְעִיצִים בְּנֵי הוֹרְדוּס לְהֶרְגֵם, וְנִתְגַּלָּה
הַדָּבָר פח

פָּרֵק תְּשׁוּעָה וְחַמְשִׁים

יְסַפֵּר בּוֹ תַּחֲבֻלוֹת אַנְטִיפֶטֶר וְרִשְׁעוֹ, וְאֵיךְ חָשַׁב לְהַמִּית אֶת אָבִיו צו

פָּרֵק שְׁאִים

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ יָצָא אַנְטִיפֶטֶר מֵרֹמִי שֶׁשָּׁלַח הוֹרְדוֹס בְּעֵרוֹ עַל אֲשֶׁר
זָמַם לַעֲשׂוֹת וְעִנֵּן הַתְּנַצְלוֹת אַנְטִיפֶטֶר צח

פָּרֵק אֶחָד וְשָׁשִׁים

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס אֶת אַרְקִילָאוֹס בְּנוֹ תַּחְתָּיו, וְמָה
שֶׁעָשָׂה אַרְקִילָאוֹס אַחֲרֵי מָלְכוֹ קי

פָּרֵק שְׁנַיִם וְשָׁשִׁים

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ מֶלֶךְ אַנְטִיפֶטֶר תַּחַת אַרְקִילָאוֹס אַחֲרֵי מוֹתוֹ וְמָה
שֶׁאָרַע בְּיַמֵּי אַגְרִיפּוֹס וּבְנוֹ קיט

פָּרֵק שְׁלֹשָׁה וְשָׁשִׁים

יְסַפֵּר בּוֹ מַלְחָמוֹת נִתְעוֹרְרוּ בֵּין הַיְהוּדִים וְהֵרֹמִיִּים קכג

פָּרֵק אַרְבָּעָה וְשָׁשִׁים

יְסַפֵּר מַלְחָמוֹת כְּסִתְיָאוֹ הֵרֹמִי עִם בֵּית יְהוּדָה קלג

פָּרֵק חֲמִשָּׁה וְשָׁשִׁים

יְסַפֵּר בּוֹ גַם כֵּן מַלְחָמוֹת הֵרֹמִיִּים עִם יְהוּדָה קמ

פָּרֵק שֵׁשׁ וְשָׁשִׁים

יְסַפֵּר בּוֹ מַלְחָמוֹת אֶסְפָּסִיאָנוֹס וְטִיטוֹס קמה

פָּרֵק שִׁבְעָה וְשָׁשִׁים

יְסַפֵּר בּוֹ גַם כֵּן מַלְחָמוֹת אֶסְפָּסִיאָנוֹס וְטִיטוֹס עִם הַגָּלִיל וְעַם
יְהוּדָה קנ

פָּרֵק שְׁמוֹנֶה וְשָׁשִׁים

יְסַפֵּר בּוֹ גַם כֵּן אֵיךְ נִמְשְׁכוּ מַלְחָמוֹתֵיהֶם בְּעִיר יוֹרְפָתָה קנד

פָּרֶק תְּשׁוּעָה וְשָׁמַיִם

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ סָמַךְ אֶסְפֵּסְיָאנוֹס עַל יוֹרְפַת לְבַקֵּעַ הַחוֹמוֹת, וְאֲשֶׁר
הִתְגַּדְּרוּ כְּנַגְדּוֹ קנז

פָּרֶק שְׁבָעִים

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ כָּבְשׁוּ לְיוֹרְפַת וְעִנְיַן הַיְהוּדִים שֶׁהָיָה בְּמַעְרָה עִם יוֹסֵף
הַכֹּהֵן קסד

פָּרֶק אֶחָד וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ תְּכֵלִית מַה שֶּׁקָּרָה לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַעְרָה קעו

פָּרֶק שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ צֵאת יוֹסֵף מִן הַמַּעְרָה וְנִצְחוֹן אֶסְפֵּסְיָאנוֹס וְטִיטוֹס
לְתַלְמִירָה וְחֻלְתָּה קפב

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ מַלְחָמוֹת אֶסְפֵּסְיָאנוֹס בְּגַמְלָא וְסְלוּקִיָּה קפג

פָּרֶק אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ חֲלוּקַת הַפְּרִיצִים וְעִנְיַן מַלְחָמוֹתֵיהֶם מִבֵּית וּמְחוּץ עִם
אֶסְפֵּסְיָאנוֹס וְעִם עַם יְהוּדָה קפד

פָּרֶק חֲמֵשֶׁה וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ רֶשַׁע שְׂמַעוֹן הַפְּרִיץ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה רג

פָּרֶק שֵׁשֶׁה וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ מַה הֵם הִעֲנִינִים הַנְּעָשִׂים לְאִישׁ הַמִּתְקַסֵּר בְּרוֹמָא רי

פָּרֶק שִׁבְעָה וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ מַה שֶּׁקָּרָה לְיוֹסֵף הַכֹּהֵן עֲצָמוֹ, כְּשֶׁשָּׁלְחוּ אֶסְפֵּסְיָאנוֹס אֶל
בְּנוֹ טִיטוֹס לְאֶלְכְּסַנְדְּרִיאָה ריז

פָּרֶק תְּשֻׁעָה וְשִׁשִּׁים

יִסְפָּר בּוֹ אֵיךְ סִמְךָ אֶסְפָּסִיאָנוּס עַל יוֹרְפַת לְבַקֵּעַ הַחוּמוֹת, וְאֲשֶׁר
הִתְגָּדְרוּ כְּנִגְדּוֹ קנז

פָּרֶק שִׁבְעִים

יִסְפָּר בּוֹ אֵיךְ כָּבְשׁוּ לְיוֹרְפַת וְעִנְיַן הַיְהוּדִים שֶׁהָיוּ בְּמַעְרָה עִם יוֹסֵף
הַכֹּהֵן קסד

פָּרֶק אֶחָד וְשִׁבְעִים

יִסְפָּר בּוֹ מַקְלִית מַה שֶּׁקָּרָה לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַעְרָה קעו

פָּרֶק שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים

יִסְפָּר בּוֹ צֵאת יוֹסֵף מִן הַמַּעְרָה וְנִצְחוֹן אֶסְפָּסִיאָנוּס וְטִיטוּס
לְתַלְמִירָה וְזוּלְתָה קפב

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים

יִסְפָּר בּוֹ מַלְחָמוֹת אֶסְפָּסִיאָנוּס בְּגִמְלָא וְסְלוּקִיָּה קפג

פָּרֶק אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים

יִסְפָּר בּוֹ חֲלוּק הַפְּרִיצִים וְעִנְיַן מַלְחָמוֹתֵיהֶם מִבֵּית וּמְחוּץ עִם
אֶסְפָּסִיאָנוּס וְעִם יְהוּדָה קפח

פָּרֶק חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים

יִסְפָּר בּוֹ רִשְׁעֵי שְׁמַעוֹן הַפְּרִיץ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה רג

פָּרֶק שֵׁשָׁה וְשִׁבְעִים

יִסְפָּר בּוֹ מַה הֵם הָעִנְיָנִים הַנֶּעֱשִׂים לְאִישׁ הַמִּתְקַסֵּר בְּרוּמָא רי

פָּרֶק שִׁבְעָה וְשִׁבְעִים

יִסְפָּר בּוֹ מַה שֶּׁקָּרָה לְיוֹסֵף הַכֹּהֵן עֲצָמוֹ, כְּשֶׁשָּׁלְחוּ אֶסְפָּסִיאָנוּס אֶל
בְּנוֹ טִיטוּס לְאֶלְכְּסַנְדְּרִיאָה ריז

פָּרֶק שְׁמוֹנֶה וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ בָּאוּ גוֹיִם בְּנִחְלָתְנוּ לְסִבְתַּת חֲלוּף הַפְּרִיצִים וְהַשְּׂמִידִים
אֶת הָאָרֶץ רכא

פָּרֶק תְּשֻׁעָה וְשִׁבְעִים

יְסַפֵּר בּוֹ הַקִּינָה שֶׁקִּוְנָן יוֹסֵף בֶּן גִּירְיוֹן עַל יְהוּדָה וְעַל יִירוּשָׁלַיִם רכו

פָּרֶק שְׁמוֹנִים

יְסַפֵּר בּוֹ אוֹרוֹת הַמְּלַחְמָה גְּדוֹלָה אֲשֶׁר נִתְעוֹרְרָה חוּץ לְיִירוּשָׁלַיִם
בֵּין הַפְּרִיצִים וְצָבָא רומי רלד

פָּרֶק אֶחָד וְשְׁמוֹנִים

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ קָרַב טִיטוּס עוֹד לְיִירוּשָׁלַיִם לְסִבְתַּת מְלַחְמָה גְּדוֹלָה
שֶׁנִּפְלְאָה בֵּין הַיְהוּדִים אֲשֶׁר תוֹךְ לְעִיר וּדְבָרִים אַחֲרֵים שֶׁקָּרוּ לָהֶם רלט

פָּרֶק שְׁנַיִם וְשְׁמוֹנִים

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ עָרָה טִיטוּס הַרְשָׁע אֶת יְסוּדוֹת הַחוּמָה הָרְאשׁוֹנָה רנב

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וְשְׁמוֹנִים

יְסַפֵּר בּוֹ תוֹכְחָה גְּדוֹלָה, שֶׁהוֹכִיחַ יוֹסֵף הַכֹּהֵן אֶת עַם יְהוּדָה, וַיִּמְרוּ
בּוֹ וְלֹא אָבוּ לְתוֹכְחָתוֹ רנז

פָּרֶק אַרְבָּעָה וְשְׁמוֹנִים

יְסַפֵּר בּוֹ תוֹכְחָה עוֹד שְׁנֵית אֲלֵיהֶם וְאֵל זֹאת שֶׁמְעוּ וַיִּרְדּוּ לָבֶס רסח

פָּרֶק חֲמֵשָׁה וְשְׁמוֹנִים

יְסַפֵּר בּוֹ תְּלָאוֹת בְּנֵי עַמּוּנוּ בְּמִלְחָמוֹת הַלָּלוּ וְהַיּוֹתֵם כְּצֹאן לְטִבַּח
יִבְלֹו רעט

פָּרֶק שִׁשָּׁה וְשְׁמוֹנִים

יְסַפֵּר בּוֹ אֵיךְ רָצָה טִיטוּס לְהַפִּיל כָּל חוּמוֹת הָעִיר מֵאַרְבַּע פְּאוּתֵיהָ
וְאֲשֶׁר הִתְקוּמָמוּ הַפְּרִיצִים נִגְדוּ וַיִּנְסוּ אֶת כָּל חֵילוֹ רפז

פָּרֶק שֶׁבְעָה וּשְׁמוֹנִים

יִסְפֵּר בּוֹ אֵיךְ הִתְיַעַץ טִיטוֹס לְרֵאוֹת הַיּוֹכֵל לְהִתְקוֹמֵם נֶגַד הַפְּרִיָצִים רפ"ט

פָּרֶק שְׁמוֹנֶה וּשְׁמוֹנִים

יִסְפֵּר בּוֹ עֲנִין הַשְּׁחַתַּת הַפְּרִיָצִים בְּעַם הַקֹּדֶשׁ מֵהֲרַגַת הַחֲסִידִים
וּבִפְרֹט אֲמַתִּי הִכְהֵן וּשְׁלֶשֶׁת בָּנָיו רצ"ו

פָּרֶק תְּשַׁעָה וּשְׁמוֹנִים

יִסְפֵּר בּוֹ דָּבָר יוֹסֵף הִכְהֵן עִם הַפְּרִיָצִים ש"ט

פָּרֶק תְּשַׁעִים

יִסְפֵּר בּוֹ הָעֲצוֹת וְהַתְּחַבּוּלוֹת שֶׁזָּמַם טִיטוֹס לְכַבֵּשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם
וּלְהַרֵס חוֹמוֹתֶיהָ שט"ו

פָּרֶק אֶחָד וְתֵשְׁעִים

יִסְפֵּר בּוֹ תּוֹכַחוֹת טִיטוֹס אֶל הַפְּרִיָצִים עַל רַע מַעֲשֵׂיהֶם וְקִשֵׁי
עֲרָפֶם וְלֹא אָבוּ שְׁמַע עֲצוֹתוֹ שכ"ט

פָּרֶק שְׁנַיִם וְתֵשְׁעִים

סִפּוּר מְרִים שֶׁהֲרִגָה אֶת בְּנֵיהּ לְהַפְלִגַת הָרָעֵב שמ"ג

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וְתֵשְׁעִים

יִסְפֵּר בּוֹ שְׂרַפַת קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים בְּעוֹנוֹתֵינוּ וְהָאוֹתוֹת אֲשֶׁר נִרְאוּ
בִירוּשָׁלַיִם קִדְּם חֲרַבֵּן הַבֵּית שמ"ט

פָּרֶק אַרְבָּעָה וְתֵשְׁעִים

יִסְפֵּר בּוֹ מַלְחָמוֹת טִיטוֹס עִם הַפְּרִיָצִים עַל אוֹדוֹת וְשַׁעֲתָם וּבְלַתִּי
הַכְּנָעִם אֲלָיו שנו

פָּרֶק חֲמֵשָׁה וְתֵשְׁעִים

יִסְפֵּר בּוֹ מֵה שֶׁקָּרָה לְעַם אֲרָץ אֲרָרַט עִם מֶלֶךְ פָּרַס וּמְדֵי שס"ז

פָּרֶק שֵׁשָׁה וְתֵשְׁעִים

יִסְפֵּר בּוֹ עֲצַת אֲלַעְזָר הִכְהֵן לְשַׁחֵט כָּל אִישׁ אֲשֶׁתּוֹ וּבָנָיו וְהַקִּינָה
שֶׁקוֹנֵן אֲלַעְזָר עַל הַבֵּית וְקִינַת יוֹסֵף הִכְהֵן וּפְתוּרֹן נְבוֹאוֹת מוֹרֹת
עַל בֵּיאַת הַמְּשִׁיחַ שְׂיָבֵא בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ אָמֵן שע"ב

בְּשֵׁם הָאֵל רַב וְעֶלְיוֹן
אֲחֵל סֵפֶר בֶּן גּוֹרִיּוֹן

חֵלֶק ב'

ספר עשוי

הנקרא מלחמות ה'

פרק שלשה וארבעים /

יספר בו ענין רוממות יוליאוס קיסר, ואיך
מלך בחזקה ברומא

כה אמר יוסף בן גיריון הפהן - והוא יוסיפון, ולקטן השם יוסיפון
- והוא הנקרא יוסיפוס ביוני גושיפוש ברומי. זה הספר הוא הספר
אשר קראתיו מלחמות ה', להיות בו ספור תלאות חרבן בית מקדשנו
וארץ קדשנו ותפארתנו.

בשנת מאה ושלשים וארבע שנים להמצא חק הקיסריות בעולם -
והוא החק הנקרא ביוני "אמפראויסא" - נולדתי אני, ככתוב בספר
השלישי. ובשנת מאה ושמונים וחמש שנים להמצא זה החק, נולד
יוליאוס - הקיסר הגדול - אשר נתחיל בזה הספר ספורו, וחתמנו
הספר החמישי בו - ואני הייתי אז בן חמשים ואחת שנה בשנת מוצא
הילד הנקרא יוליאוס ממעי אמו. ומשנת התחלת המלכות הישיש
והיועצים ברומי עד היות אפי הרה בי - מאה ושלשים וחמש שנה,

וְתָהִי מִמְשַׁלְתָם עַד שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה לְמִסְפַּר מוֹצֵא הַיֶּלֶד הַזֶּה, הַנִּקְרָא יוֹלְיָאוֹס, מִמְעֵי אִמּוֹ - וְאָנִי אֲז בֶן שְׁבַעִים שָׁנָה. וּמֵאַתִּים וְחֲמֵשׁ שָׁנָה עֹמְדָה הַמְּמַשְׁלָה בְּרוּמָא עַל פִּי יֵשִׁישׁ וְיוֹעֲצִים.

וְזֶה תַחֲלַת בְּנֵי רוּמָא: בְּשֵׁנַת שֵׁשׁ שָׁנִים לְחֻזְקָהּוּ מִלֶּךְ יְהוּדָה הָיוּ בְּבִקְעַת רוּמֵי שְׁנֵי אַחִים יוֹנִים, וְשֵׁם הַגְּדוֹל מֵאַיִיהָ וְשֵׁם הַקָּטָן יוֹנִיָּה - וְאֵז הָיוּ חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה אֲצֵל הַיּוֹנִים שְׁמֹנֶה חֲדָשִׁים לְבַד. וְכַאֲשֶׁר גָּבְרוּ שְׁנֵי הָאַחִים הָאֵלֶּה - מֵאַיִיהָ וְיוֹנִיָּה - וַיִּכְנּוּ בְּבִקְעַת רוּמֵי מִגְרֵשׁ הַקִּיסְרִיּוֹת - וְעוֹדְנוּ עוֹמְדֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה - הוֹסִיפוּ עַל שְׁמֵם שְׁנֵי חֲדָשִׁים בְּשָׁנָה לְזִכְרוֹן שֵׁם לָהֶם. וְתָהִי הַשָּׁנָה מֵאֵז עַל פִּיהֶם עֶשְׂרֵה חֲדָשִׁים. וְנִקְרָא גַם כֵּן שֵׁם הַגְּדוֹל מִשְׁנֵי הָאַחִים הָאֵלֶּה רוּמִילּוֹס - וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָאת רוּמֵי, וְשֵׁם הַקָּטָן רוּמִילְיָאוֹס - וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָאת רוּמָא (עֵין מִדְרַשׁ תְּהִלִּים מִזְמוֹר י' בַּפְּסוּק יְתוּם אַתָּה הֵייתָ עֲזָרָה). וְכַאֲשֶׁר בָּא זְמַן מַלְכוּת יוֹלְיָאוֹס וְאַחֲרָיו אֲגוֹסְטוֹס, וְהָיוּ מְלָכִים חֲכָמִים, הוֹסִיפוּ עוֹד הָרוּמִיִּים שְׁנֵי חֲדָשִׁים בְּשָׁנָה אַחֲרֵים לְכַבּוֹדָם, וְלְזִכְרוֹן שֵׁם לָהֶם לְתַפְאֶרְתָּ. וְתָהִי הַשָּׁנָה מֵאֵז עַל פִּיהֶם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשִׁים.

וְתַכּוֹן מַלְכוּת יוֹלְיָאוֹס עַל עִם רוּמֵי בְּחֻזְקָהּ, וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם בְּכַבּוֹד. כִּי הַיֶּלֶד הַזֶּה - יוֹלְיָאוֹס - בֶּן תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה מִשַׁל בְּחֻזְקָה בְּרוּמָא, בְּחֶק הַקִּיסְרִיּוֹת, כְּמִשְׁפַּט הַקִּיסְרִים הָרְאשׁוֹנִים. וַיִּסַּר בְּשָׁנָה הָרְאשׁוֹנָה לְמַלְכוּתוֹ אֶת הַמְּמַשְׁלָה אֲשֶׁר לְרוּמָא, מֵהַיּוֹתֵה בְּיַד יֵשִׁישׁ וְיוֹעֲצִים. וְתָהִי מֵאֵז בְּיַד קִיסְרִיּוֹת, עַד אֲשֶׁר יָבֵא קַץ הַקִּיסְרִיּוֹת וַיּוֹתֵר. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר גָּדַל הַיֶּלֶד הַנִּקְרָא יוֹלְיָאוֹס, וַיְהִי בְּחֹר רֹדֶף בְּגִבּוֹל בֶּן עֶשְׂרִים, הָיָה גָבוֹר מְלַחְמָה - וְהוּא בֶּן תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שְׁלֵמוֹת מְלַבֵּד חֲדָשׁ אַחַד. וְכִשְׁלוּחַ הַיֵּשִׁישׁ - אֲשֶׁר הָיָה אֲז מוֹשֵׁל בְּרוּמֵי - בְּעֻצַת שְׁלֵשׁ הַמְּאוֹת וְהָעֶשְׂרִים הַיּוֹעֲצִים, כְּמִשְׁפַּט הַמְּמַשְׁלָה - אֲשֶׁר הִיְתָה סוֹבְבַת בְּרוּמֵי עַל פִּי יֵשִׁישׁ וְיוֹעֲצִים - אֶת פּוֹמְפִּיוֹס לְצַד מִזְרַח בְּמִמְשַׁלְתָּ שֶׁר צָבָא רוּמֵי, בְּעֻצָתוֹ וּבְעֻצַת הַזְּקֵנִים הַיּוֹעֲצִים, שְׁלַח גַּם אֶת יוֹלְיָאוֹס זֶה - וְהוּא בֶּן

תשע עשרה שנה - ללכת במערב ולהכניע את כל המערב תחת ממשלת רומי. וילך יוליאוס זה לשר צבא על חיל הרומיים במערב [כד"מ: בערב], כאשר הלך פומפיוס לשר צבא על חיל הרומיים במזרח. וגבר יוליאוס על כל מלכי המערב, ויכניעם, ויעבירם תחת ממשלת רומי. ויכנע את גוי פרתקוס [כד"מ: פרנקוס. וכד"ק-פינקוס] ואת גוי בריקתוס ואת כל מלכי המערב עד ים אוקיאנוס - בנצח ובגבורה.

ויהי בהיותו בן שלש ועשרים שנה - פי ארבע שנים נלחם עם מלכי המערב - ויפן וישב אל רומא בנצח ובגבורה, בהוד ובכבוד. ויגבה לבו על ככה, ויאמר לעם הרומיים ולכל גבורי החיל אשר ברומא: "אני אמלך על כל ממשלת רומא, ואני אהיה לקצין ולקיסר עליה, כי לי ראוי חק הקסריות!" וכשמע הישיש ושלש מאות ועשרים היועצים אשר לרומא, כי יוליאוס מדבר כה וכה, וישלחו אחריו, ויאמרו לו: "האמת גבה לבך לדבר כה וכה?" ויען אותם ויאמר: "המגיד לכם זה - הגיד אמת! וכה דברתי, וכה אעשה, ולא אפיל מדברי ארצה." והוא היה קרוב לישיש - ויענהו הישיש, ויאמר אליו: "לולא נחמל על ילדותך ועל מעוט דעתך - הלא שפטנוך כבר לבן מות, כי תבגד ותמרד בחק ממשלת רומא. והלא שמעת - אם לא ידעת - כי לא נסבל מלך עלינו, גם לא חק קיסריות. ועל זה נשבענו, וקיימנו ברית מימי תראכינוס המלך - והוא הקיסר הראשון היותר קודם - אשר הפקד על ממשלת רומי בשנת עשרים לבגין המדינה. והיה כאשר פשע בממשלתו, אשר לקח אשת איש בחזקה, ותתעצב האשה על ככה, ותדקור את בטנה ותמת, כי הרגה את נפשה - מאז נשבעו אבותינו וקבלו לקים בגיהם הבאים אתריהם את שבועתם - לבלתי ישימו עוד מלך וקיסר עליהם. ויהי כן, עד בא אלכסנדרוס מוקדון, ויכלכל ממלכות הארץ, וימשל על רומא, וינהגה ברוצנו עד

יום מותו. ואחרי מותו באו מלכים אחרים ברומא, מלך אחר מלך
 בכלתי חק הקיסריות - עד בא אמפיראוס בן אפטולימוס אוגלוס.
 וישב את חק הקיסריות הראשון עוד במדינת רומא. ויהי כן, עד בא
 זמן אנטונינוס, החושק למלפת מצרים, ויפשע גם הוא בחק הרומיים.
 ויסירוהו הרומיים מחק הקיסריות. וישבעו עוד פאבותיהם הראשונים,
 וקבלו שבועה לקים ברית, לכלתי היות קיסר עוד ברומא, ויהי כן עד
 היום הזה. ואיך יעלה על לבך - אתה - להפר ברית ממשלת רומא ?
 הוי, סכל ומהלל ! דם לך מדבר פדברים האלה, ולמה תפשע בנפשך ?
 והלא מאז ועד עתה - זה שנים רבות, עשרים וחמש שנים - לא מלך
 מלך עלינו. ואף כי מלכו קיסרים מעטים מאגוסטוס הראשון הקיסר,
 והנה - בעצת שלש מאות ועשרים יועצי רומי מלכו - ולא בחזקה.
 ואתה - תחלל את מצות אבותינו, ואת בריתם תפר ! כי יגבה לבך
 לאמר : אני אמלך, ואני אשיב חק הקיסריות למשפטו הראשון ! הלא
 בן מות אתה, כי תמרד בממשלת רומי ובשורת ישישיה ויועציה.
 והלא תראה את פומפיוס חברך, אשר גם הוא עשה גדולות במזרח,
 ונצח וגבר על עשרים ושנים מלכים, ויכבש עשרים ושנים ממלכות
 אדירות וגדולות בעלי התנשאות, אשר מימי קדם רעדו שאר מלכי
 ארץ מפניהן - גם הכניע את עם יהודה, אשר הוא גדול ואדיר. והוא -
 לא עלה על רוחו הוללות, ולא שאל לא מלכות ולא קיסריות. ואיככה
 יעלה על ריחך את ההוללות, ויגבה לבך לאמר, כי תשיב חק
 הקיסריות למשפטו ? ! ועתה ידוע יהיה לך, כי לא נקבל לא אותך ולא
 את זולתך לקיסר ולא למלך ! ולא תמלך עלינו, לא אתה ולא זולתך !
 והשמר לך, ושמר נפשך מאד, פן תדבר עוד פדברים האלה, כי משפט
 מות נשפט עליך ביום דברך עוד פדברים האלה ! " ויען עוד ויאמר :
 "עשו את אשר תוכלו, כי אני אמלך עליכם, ואתם - עבדי, ואני -
 מלככם ! " ויצא מפניהם בחרי אף. ויחשבוהו הזקנים לפתי ולשוטה

וּלְמַשְׁגֵּעַ, וַיֹּאמֶר הַיֵּשִׁישׁ לְהַמִּיתוּ, וְהַזְקֵנִים מִנְעוּהוּ מִזֶּה, כִּי הִיָּה בֶן קְרוֹבוֹ. וַיּוֹלִיאוּס יָצָא מִלִּפְנֵי הָעֵצָה, וַיִּתְגַּאֵה וַיִּשְׁתַּרַר וַיִּתְרָאֶה קִיסָר, וַיֵּשֶׁם כְּתָר מַלְכוּת הַקִּיסָרִיּוֹת בְּרֹאשׁוֹ, וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו כָּל גְּבוּרֵי חַיִל רוֹמָא.

וַיִּתְגַּר מִלְחָמָה גְדוֹלָה בְּרוֹמָא, וַיִּשְׁפֹּף דָּם נַפְשׁוֹת רַבּוֹת לְאֵין מִסְפָּר, וַיִּמְלֹךְ בְּחֻזְקָה, וַיִּפְנוּ אַחֲרָיו כָּל עַם הַרוֹמָיִים. וַיִּלְךָ אֶל בֵּית הָעֵצָה - וְשֵׁם הַיֵּשִׁישׁ וְהַיּוֹעֲצִים מִתְיַעֲצִים מֵהַיַּעֲשׂוֹ עַל זֶה. וַיֵּצֵו לְגְבוּרָיו, וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּית הָעֵצָה פְּתוּאוֹם, וַיּוֹצִיאוּ אֶת הַיֵּשִׁישׁ, וַיֵּצֵו, וַיִּסְרִרוּ אֶת רֹאשׁוֹ מֵעַלָיו. וַיֵּצֵו עוֹד לְהַסִּיר רֹאשֵׁי כָּל הַיּוֹעֲצִים מֵעַלֵיהֶם. וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּגְדוּלִים מֵהֶם, וְהַנְּשָׂאֲרִים בָּכוּ, וַיַּצְעֲקוּ וַיִּתְחַנְּנוּ לִפְנֵי יוֹלִיאוּס, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: "חַי אֲדוֹנֵנוּ הַקִּיסָר לְעוֹלָם! לֵךְ נָא הָיִיתָ קִיסָר, וְאַנְחֵנוּ מוֹדִים בְּמַמְשַׁלַּת קִיסָרִיּוֹתְךָ, וְהִנֵּנוּ לֵךְ לְעַבְדִּים, וְאַתָּה לָנוּ לְמֶלֶךְ וְלַקִּיסָר." וַיִּקְבְּלֵם אָז, כִּי חָלוּ פָנָיו נִכְבְּדֵי הַרוֹמָיִים. וַיֵּצֵו, וַיַּהֲרִסוּ אֶת בֵּית הָעֵצָה מִיָּד. וַיִּסַר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת חֶק מִמְשַׁלַּת יֵשִׁישׁ וַיּוֹעֲצִים מִמְדִּינַת רוֹמָא, וַיִּמְלֹךְ קִיסָר - וְהוּא אֲשֶׁר שָׁמוּ יוֹלִיאוּס - אֲזַ בְּחֻזְקָה, וַיֵּשֶׁם כְּתָר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ, וְלִכְל מֶלֶךְ מֵהַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ אַחֲרָיו קָרְאוּ קִיסָר עַל שְׁמוֹ. וַיְהִי כְשִׁמְעַע פּוֹמְפִּיוּס בְּאַרְץ כְּפַתוֹר, כִּי מֶלֶךְ קִיסָר בְּרוֹמָא, וְכִי הִבְרִיחַ אֶת הַיֵּשִׁישׁ, וְאַחֲרֵים סִפְרוּ לוֹ כִּי הִרְגוּ - כְּאֲשֶׁר הוּא הֶאֱמַת - וְכִי הִרְג רַבִּים מִשְׁלַשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים יוֹעֲצָיו, וַיֶּאֱסֹף פּוֹמְפִּיוּס אֶת כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר מָסְרוּ הַיֵּשִׁישׁ וְהַיּוֹעֲצִים תַּחַת מְמַשַׁלַּת יָדוֹ, לְבֹא לְהַלְחֵם בְּקִיסָר יוֹלִיאוּס. וַיְהִי כְשִׁמְעַע הַקִּיסָר כֵּן, וַיּוֹצֵא אֶת אַרִיסְתוֹבְלוֹס מִבֵּית הָאֶסוּרִים - אֲשֶׁר צִוָּה הַיֵּשִׁישׁ לְגְדוּדוֹ לְהַמִּיתוֹ, וְלֹא הִמִּיתוּהוּ, וְכִי הִחְבִּיאוּהוּ, כִּי חָמְלוֹ עַל יָפְיוֹ וְעַל גְּבוּרָתוֹ. וַיִּתֵּן לוֹ צָבָא שְׁנֵי לְגִיוֹנִים - אֲשֶׁר הֵם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת אֶלְפֵי אִישׁ (לפ"ז כל לגיון הוא שש אלפים איש, וכן מוכח לעיל פרק כ"ג) - וַיֵּצֵו עֲלָיו לְלַכֵּת בְּאַרְץ אָרֶם, לְהִשְׁמִיד וְלְהַמִּית. וַיִּשְׁלַח עוֹד הַקִּיסָר לְעַם יְהוּדָה לְהִתְחַבֵּר עִם אַרִיסְתוֹבְלוֹס, לְלַחֵץ אֶת

פומפיוס מאחור, כי אריסטובלוס ילחצהו מלפנים מארם. וישמע פומפיוס את הדבר הזה, ויירא מאד מפני אריסטובלוס. וישלח אגרת לחבריו אשר בירושלים, ויודיעם הדבר. וישלחו אנשי ירושלים אנשים לקראת אריסטובלוס בארם בדברי שלום. ויאכלו וישתו עמו, וישקוהו סם המות, וימיתוהו שם.

ויעבר פומפיוס כתימה, וילחם בקיסר. ויפלו חללים רבים מחיל פומפיוס, וינס פומפיוס מפני הקיסר, וירדפהו וידביקהו וימיתוהו. וימלך הקיסר יוליאוס על כל ממשלת רומא. ויעבר הקיסר למלכות מצרים, ויבקש לבא אל מצרים, ולא קבלוהו אנשי מצרים, כי עזר ידי שרי פומפיוס עמהם.

ויקח לו אנטיפטר יד רמה מגבורי יהודה, וילך בעזרת מתרדת לקראתו. ויתחברו שניהם יחד, וילכו לבא אל מצרים. ויחנו על פלוסאיא, וילחמו עליה. וילחם מתרדת בחומת העיר, ואנטיפטר נלחם בשער. וילכד אנטיפטר את השער, ויבא אל העיר - הוא וגבורי יהודה. ויכו את העיר לפי חרב, ויקחו את כל שללה. ויסעו משם, וילכו עד מקום הנקרא עיר אוני. וימצאו שם יהודים ממצרים, מהיהודים היושבים במצרים, חיל גדול מאד. ויצאו לקראת מתרדת ואנטיפטר, לבלתי עזכם לעבר ממצרים ולהאדה. ואנטיפטר - בראותו כי הם יהודים, וכי הם חיל גדול מאד, וילך אליהם. ויראה להם את הכתב, שכתב להם הורקנוס המלך בדברי אתוה ושלום, להיות ידם עם הקיסר ולקבל את מתרדת באהבה. ויעשו פן היהודים המצריים, ויקבלו את מתרדת. ויסעו משם מתרדת ואנטיפטר, ויבאו עד המקום הנקרא שמו דלתה. והנה חיל מצרים בא לקראתם - והוא חיל גדול מאד. ויבהל מתרדת, ויטב פניו ויברח. וילכו אחריו, ויתגרו מלחמה עמו, ויכניעו את קרן הימנית (פירוש, האגף הימני של הצבא וכן הלשון לעיל פרק כ"ה)) אשר לו ואת רף הלבב עמו מפני פחד המלחמה החזקה

וּמִפְּנֵי מַפְלֹתָם בְּיַד עַם חֵיל מִצְרַיִם. וַיֵּרָא אֲנֹטִיפֶטֶר אֶת מְנוּסַת מִתְרַדְתָּ וְאֶת מַפְלֹת שָׂרָיו, וַיִּרְץ בְּשִׁלְשֵׁת אֲלָפִים אִישׁ בַּחֹר מִיְהוּדָה, וַיִּמְלֹט אֶת מִתְרַדְתָּ מִן הַמָּוֶת. וַיָּשֶׁב אַחֲרָיו אֶת כָּל חֵיל מִצְרַיִם, וַיִּנּוּסוּ מִפְּנָיו, וַיִּרְדְּפֵם, וַיִּכְּסֵם מִכָּה רַבָּה וַעֲצוּמָה מְאֹד. וַיִּלְחָצֵם עַל שַׁפַּת הַיָּאֹר, וַיִּפְּלוּ הַמִּצְרַיִים בַּחֲרֹב עַל שַׁפַּת הַיָּאֹר: וְהִנְמַלְט מִהַחֲרֹב - מִתּ בַּיָּאֹר. וַיִּלְכֹּד וַיִּכְבַּשׁ אֲנֹטִיפֶטֶר כָּל מַלְכוּת מִצְרַיִם - וּמִתְרַדְתָּ עִמּוֹ.

וַיִּשְׁלַח מִתְרַדְתָּ אֶל הַקֵּיסָר, וַיִּגְדֵּ לוֹ אֶת כָּל הַגְּבוּרָה וְאֶת כָּל הַנְּצִיחַת אֲשֶׁר עָשָׂה אֲנֹטִיפֶטֶר בְּמִצְרַיִם, וְאֲשֶׁר הִכְנִיעַ אֶת גְּאוֹן מִצְרַיִם, וְאֲשֶׁר הִשְׁיִבֵם לְמַמְשַׁלַּת קֵיסָר, וְאֲשֶׁר לָקַח בְּמַלְחָמָה, וְאֲשֶׁר הִפְעֵעַ בַּפְּעָעִים רַבִּים גְּדוֹלִים וְנֹרְפָא. וַיִּשְׁמַע הַקֵּיסָר אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, וַיֵּאָהֵב אֶת אֲנֹטִיפֶטֶר מְאֹד וַיְהַלְלֵהוּ. וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים לְהַבְיִאוֹ אֵלָיו בְּכָבוֹד. וַיִּלְכוּ אֲנֹטִיפֶטֶר וּמִתְרַדְתָּ אֶל הַקֵּיסָר בְּדַמְשֶׁק, וַיִּשְׂמַח בָּהֶם. וַיְהִי כְּבוֹא אֲנֹטִיפֶטֶר אֵלָיו, וַיַּעֲמֹד לִפְנָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ הַקֵּיסָר: "שְׁמַעְתִּי אֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָה אוֹתְךָ, וְאֶת הַגְּבוּרָה וְאֶת הַנְּצִיחַת, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ בְּמִצְרַיִם בְּעִבּוּרְנִי, וְאֲשֶׁר הִשְׁיִבוֹתָ אֶת מִצְרַיִם אֶל מַמְשַׁלְתָּנוּ. וְעַתָּה - עֲלִינוּ לְכַבְּדְךָ עַל דְּבַר כְּחֹדֶךָ וּגְבוּרַתְךָ. שְׂאֵל מִמֶּנּוּ אֶת אֲשֶׁר תִּרְצֶה - וְאֶנְחֵנוּ נַעֲשֶׂה!"

וְאִזּוּ כִּי אֲנֹטִיפֶטֶר, בֶּן אַרְיִסְתוֹבְלוֹס הַקָּטָן, וַיַּצְעֵק לִפְנֵי הַקֵּיסָר וַיִּקְרָא: "הוֹשִׁיעָה, אֲדוֹנֵי הַקֵּיסָר!" וַיִּכְבֶּךָ, וַיִּסְפֹּר לוֹ עַל אֲבִיו, וְאֲשֶׁר הִשְׁקוּהוּ אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם סֵם הַמָּוֶת - חֲבָרֵי פוֹמְפִיוֹס - בְּעִצַּת הוֹרְקָנוֹס וְאֲנֹטִיפֶטֶר, אוֹהֲבֵי פוֹמְפִיוֹס וַיִּוְעֲצִיו. וַיִּוְסַף עוֹד אֲנֹטִיפֶטֶר בֶּן אַרְיִסְתוֹבְלוֹס לְדַבֵּר, וַיֹּאמֶר אֶל הַקֵּיסָר: "אֵתָּה יְדַעְתָּ, כִּי הוֹרְקָנוֹס יוֹדֵי וְאֲנֹטִיפֶטֶר - אוֹהֲבֵי פוֹמְפִיוֹס וַיִּוְעֲצִיו הָיוּ - וְהֵם אֵיבָדְךָ." וַיַּעַן אֲנֹטִיפֶטֶר לִפְנֵי הַקֵּיסָר, וַיֹּאמֶר: "אֲנִי הָיִיתִי אוֹהֵב לְפוֹמְפִיוֹס, כִּי גָמְלָנִי טוֹבָה, וְהָיִיתָ תַּחַת יָדוֹ כָּל מַמְשַׁלַּת רֹמָא אֲשֶׁר בְּאַרְץ - בְּיָמֵינוּ הַהֵם. וְאֲנִי נִלְחַמְתִּי אֶת מַלְחַמוֹתָיו. אֲבָל הַמַּלְחָמָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִלְחַמְתִּי

וּשְׁמַתִּי נַפְשִׁי בְּכַפִּי וְהִכְנַעְתִּי וְהִשְׁבֹּתִי אֶת כָּל גְּאוֹן מִצְרַיִם לְמַמְשֶׁלֶת
הַקֵּיסָר, עַל אֲהַבֶּת הַקֵּיסָר וְעַל שְׁמוֹ נִלְחַמְתִּי - וְלֹא עַל שֵׁם פּוֹמְפִּיּוֹס
וְאֲהַבְתּוֹ. כִּי יִדְעַתִּי כָּבֹד זֶה כְּמֵה יָמַי, אֲשֶׁר פּוֹמְפִּיּוֹס מֵת. וְעַל מִי
הַפְּצַעְתִּי אֲנִי בַּפְּצָעִים אֲשֶׁר עֵינַיְכֶם רוֹאוֹת הַיּוֹם?" וַיִּפְשֹׁט אֶת בְּגָדָיו,
וַיֵּרָאָה אֶת פְּצָעֵי רֵאשׁוֹ וְאֶת הַמַּכּוֹת אֲשֶׁר הָיוּ בְּבֶשֶׂרוֹ.

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: "יַעֲנוּ בִי פְּצָעֵי כַעֲרִים, כִּי לֹא הָיוּ אֵתִי בְּחַיֵּי פּוֹמְפִּיּוֹס,
אֲלֹא בַּמִּלְחָמָה שֶׁנִּלְחַמְתִּי לְאֲהַבֶּת אֲדוֹנֵי הַקֵּיסָר, וְעַל שְׁמוֹ הַפְּצַעְתִּי
בָּם." וַיַּעַן הַקֵּיסָר וַיֹּאמֶר לוֹ: "אֲנִטִּיפֹטֶר! שְׁלוֹם לָךְ, גְּבוּר יְהוּדָה,
וְשְׁלוֹם לְכָל הַמְּבַקְשִׁים שְׁלוֹמְךָ וְטוֹבְתְךָ! כִּי הֵאֱמַת אִתְּךָ, עַל כָּל מֵה
שֶׁאִמַּרְתָּ, כִּי הַעִיד פְּצָעֶךָ עַל גְּבוּרְתְךָ, וּמְכוֹתֶיךָ הַעִידוּ עַל כֹּחְךָ. וְעַתָּה
אֶפְקִידְךָ שֶׁר צָבָא עַל אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר לִי, עַד אֲשֶׁר אֲלַחֵם עִם הַגּוֹי
- אֲשֶׁר מַעֲבֵר לְנַהֵר פְּרֵת - וְאֲכַנִּיעֵם. וְאִז תָּשׁוּב לְאֲנָשֶׁיךָ, לְאַרְצְךָ
וּלְעִירְךָ." וַיֵּשֶׁם הַקֵּיסָר אֶת אֲנִטִּיפֹטֶר עַל צָבָא רֹמָא לְשֶׁר מֵהַיּוֹם הַהוּא
וְהִלְאָה, עַד אֲשֶׁר הִכְנִיעַ אֶת כָּל גְּאוֹן מִזְרַח וְאֶת כָּל אֶרֶץ הוֹדוֹ. וְאַחֲרֵי
כֵן שָׁב אֲנִטִּיפֹטֶר לְאַרְצוֹ וּלְעִירוֹ - אֶל יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ, וַיּוֹלִיאוּס
קֵיסָר הַלֵּךְ אֶל רֹמָא. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף בֶּן גּוּרְיוֹן הַכֹּהֵן: "אֵף סוֹפְרִים
אֲחֵרִים הַעִידוּ כְּמוֹנֵי עַל דְּבָרֵי גְבוּרוֹת אֲנִטִּיפֹטֶר בְּעַת הַהִיא, וְכֵה דְבַר
נִיקוּלָאוּס מִדְּמָשֶׁק בְּסַפְרוֹ, וְכֵה דְבַר סְתֵרבוֹן הַכַּפְּתוּרִי בְּסַפְרוֹ, וְכֵה
הַעִידוּ סוֹפְרִים אֲחֵרִים רַבִּים."

פָּרֶק אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים /

יִסְפֵּר בּוֹ עֲנִין מִמְשַׁלֵּת בְּנֵי אַנְטִיפֶטֶר - פְּסִילוֹ
וְהוֹרְדוּס - וְחֶטָּא הוֹרְדוּס

וַיֵּשֶׁב אַנְטִיפֶטֶר בְּעֵת הַהִיא לִירוּשָׁלַיִם, לְהוֹרְקוּס מֶלֶךְ יְהוּדָה, אַחֲרֵי
הַשְּׁלִימוֹ מְלֶאכֶת הַמְּלַחְמָה, אֲשֶׁר שָׁלַח אוֹתוֹ עָלֶיהָ. וְאָז בָּנָה הוֹרְקוּס
אֶת חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר הָרַס פּוּמְפִיוּס, וַיִּמְלֶךְ לְבַטַח. אָבֵל הוֹרְקוּס
הָיָה אִישׁ תָּם וַיֵּשֶׁר, וְהָיָה עֲצֵל מְאֹד לְצִאת וּלְבֹא בַּמְּלַחְמוֹת. וַיֵּרָא
אַנְטִיפֶטֶר אֶת עֲצָלוּתוֹ, וַיִּשָּׂם אֶת בְּנָיו פְּקִידִים עַל כָּל עַם יְהוּדָה. עַל פִּי
הוֹרְקוּס. וַיִּשְׁלַח אֶת פְּסִילוֹ, בְּנוֹ הַגְּדוֹל, וַיִּשְׁמְיֵהוּ נְגִיד עַל יְרוּשָׁלַיִם.
וַיִּקַּח אֶת בְּנוֹ הַשֵּׁנִי - אֲשֶׁר שָׁמוֹ הוֹרְדוּס - וַיִּשָּׂם אוֹתוֹ נְגִיד עַל אֶרֶץ
הַגְּלִיל, וְהוּא נָעַר קָטָן בֶּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְבָד.

וַיְהִי בְּעֵת הַהִיא, וַיֵּצֵא מִירוּשָׁלַיִם אִישׁ שׁוֹדֵד בְּחוּר - וְשָׁמוֹ חֲזַקְיָה
שֶׁר הַפְּרִיצִים, וְהוּא הָיָה שׁוֹדֵד וּפְרִיץ, אֲשֶׁר בְּמְרוּצָתוֹ הָיָה מְרַעֵד כָּל
אָדָם. וְהוּא הָיָה אֲשֶׁר הִשְׁחִית כָּל אֶרֶץ אֲרָם, וַיַּהֲרֹג תָּמִיד אֶת בְּחוּרֵי
מְלָכֵי אֲרָם בַּחֶרֶב, וַיַּהֲרֹס אֶת עָרֵיהֶם וְאֶת מִבְצָרֵיהֶם, וַיִּשׁוּמֵם תָּמִיד אֶת
אֲרָצָם עַד בְּלֵי חֲמֵלָה. וּבְכָל מְקוֹם אֲשֶׁר הָיָה בּוֹ חֵיל אֲרָם, הֵם לֹא יָדְעוּ
דָּבָר, וְהִנֵּה - חֲזַקְיָהוּ הַפְּרִיץ עָלֵיהֶם, וּרְבִים עִמּוֹ מִבְּחוּרֵי הַפְּרִיצִים.
וַיִּתְּבַּהְלוּ כָּל אַנְשֵׁי אֲרָם מֵאִימַת מְרוּצָתוֹ, וְלֹא הִיָּתְהָ לָהֶם תְּקוּמָה
לְפָנָיו. וּבַהֲיֹת הוֹרְדוּס בֶּן אַנְטִיפֶטֶר שָׂר וְנְגִיד בְּגָלִיל, וַיִּשְׁלַח אֵלָיו
אֲנָתָה סִיקְתוֹס - בֶּן דוֹדוֹ שֶׁל קֵיסָר הַמֶּלֶךְ, שֶׁהַפְּקִיד הַקֵּיסָר בְּכָל אֶרֶץ
אֲרָם - לֵאמֹר: "מִן סִיקְתוֹס בֶּן דוֹדוֹ אֲשֶׁר לְקֵיסָר - לְהוֹרְדוּס בֶּן
אַנְטִיפֶטֶר שְׁלוֹם! יְדוּעַ יְהִיָּה לָךְ, כִּי שָׁמְעֵנוּ שֶׁהִפְקַדְתָּ נְגִיד בְּגָלִיל,
וְשָׁמְחֵנוּ מְאֹד בָּךְ. וְעַתָּה, זָכֹר נָא אֶהְבַּת הַקֵּיסָר אֲשֶׁר אֶהֱבֶיךָ, וְאֲשֶׁר
כָּפְדוֹ, וּלְחֵם אֶת מְלַחְמַת הַקֵּיסָר, וְתִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו. כִּי הִנֵּה חֲזַקְיָהוּ,

שר הפריצים אשר בארצכם, ישחית את כל ארץ ארם אשר אני נגיד עליה, ואין תקומה לארמיים לפניו. ועתה, לך, ונלחמת בו, והרגת אותו, ותקבל מנחה גדולה מאת הקיסר ומאמי." וישמע הורודוס אל סיקתוס, ויצא ויבא בזרירות ובקיד רמה ויפגע בחזקתהו - והוא בא לבטח אליו, כי לא נשמר ממנו, ויבהו ויהרגהו, ואת כל חבריו הפריצים הרג. וישמע סיקתוס את הדבר הזה, וישלח לו מנחה - כסף וזהב ואבן יקרה, על אשר נלחם באנשי חזקתהו, וימיתהו - ועל כן כפדהו מאד. ויעשר הבחור הורודוס מאד בכסף ובזהב, כי העשירוהו הרומיים על אשר הרג את חזקתהו.

וישמעו שרי יהודה מה שעשה הורודוס לחזקתהו, ויתעצבו האנשים מאד. ויאמרו אל הורקנוס: "עד מתי תשא עליך את טרח אנטיפטר ובניו? כי הנה כל המלכות בידם, וגם כל אשר הם מבקשים לעשות - יעשו. כי אנטיפטר - מאוצרותיך ומהונך יתרצה למלכי רומא. וגם הנה פסילו בנו היום נגיד בירושלים, וכל אשר הוא מבקש לעשות בירושלים - יעשה. ואין לך במלכות יהודה חלק - רק השם לבד, כי כל המלכות בידם. גם הנה הורודוס בנו נגיד על הגליל, והוא הרג את חזקתהו - האיש הגבור - אשר מאימתו ומפחדו נבהלו כל הגוים, ורעדו כל האויבים השכנים לנו. והיה אהוב לעמו ואוהב להם, ומפחיד ומבהיל ומחריד ומכחיד את כל העמים. ועתה, הבא נא את הורודוס בן אנטיפטר במשפט לפני חכמי הסנהדרין הקדושים. כי אתה מלך, ולך דבר מלכות!" ויהי כאמרם אליו יום ויום כדברים האלה, ועוד, כי אמות הבחורים, אשר היו עם חזקתהו, היו צועקות לפני הורקנוס בבואו תמיד בהיכל ה' - על דבר אשר הרג הורודוס את בניהן, ויאות הורקנוס לשלח להביא את הורודוס במשפט, ולהעמידו לפני הזקנים שהיו בימים ההם.

וַיְהִי כְשֶׁמַּעַב בֶּן אֲנָטִיפֶטֶר, וַיִּשְׁלַח לְבָנוּ הַרְוּדוּס מִכְתָּב לֵאמֹר:
 "בְּקִרְאָךְ הוֹרְקוּנוּס לְבָא אֵלָיו - בֵּא מְהֵר וְאַל תַּעֲמֹד! רַק הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן
 תָּבֵא יְחִיד, אֲמַנָּס בֵּא בְּחֵיל וּבְגִדוּדִים. וּבְבִאָךְ הַעִירָה אֶל יְרוּשָׁלַיִם -
 לֹא תָבֵא בְּרַב עַם, כִּי אִם בְּמַתִּי מַעֲט בְּגַבּוּרִים." וְכִשְׁלַח הוֹרְקוּנוּס אַחֲרֵי
 הַרְוּדוּס, וַיַּעַשׂ הַרְוּדוּס כְּפֶאֱשֶׁר צִוְּהוּ אָבִיו, וַיָּבֵא בְּמַתִּי מַעֲט
 לְיְרוּשָׁלַיִם, וְכֹלָם גְּבוּרִים. וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי זְקַנֵי הַסֵּנְהֶדְרִין - וְהוּא מְלַבֵּשׁ
 בְּאַרְגָּמָן, וְרֹאשׁוֹ מְסַרְק.

וַיְהִי כְעֶעֱמָדוֹ לִפְנֵיהֶם מְלַבֵּשׁ בְּאַרְגָּמָן וְרֹאשׁוֹ מְסַרְק, וְהוּא - עַם
 גְּבוּרִים עַמוֹ, חֲגוּר חֲרָב, וַיַּחֲבִהְלוּ הַשׁוֹפְטִים וְזַקְנֵי הַסֵּנְהֶדְרִין מִפְּנֵי
 גְּאוּתוֹ. וְכַאֲשֶׁר שָׁאַל בְּשִׁלּוּמָם - הִתְחַרְשׁוּ וְלֹא עָנוּהוּ דְבָר. גַּם אֲשֶׁר
 הִלְשִׁינוּ אוֹתוֹ טָרַם בּוֹאוֹ, הָיוּ שָׁם, וַיַּתְחַרְשׁוּ וְלֹא פָתַחוּ פִיהֶם לְדַבֵּר. וְאִז
 הָיָה שָׁם שְׁמַאי וּמְנַחֵם (בְּחִגְיָה תַנּוּן יֵצֵא מִנְחָם וּנְכַנֵּס שְׁמַאי, וּאִפְשֶׁר שְׁעָדִין הִיָּה
 מִנְחָם אֲב"ד, וּשְׁמַאי הִיָּה מִן הַדֵּינָיִים הַחֲשׁוּבִים, אוֹ שֶׁהִלֵּל לֹא הִיָּה שֵׁם בְּאוֹתוֹ זְמַן,
 וּשְׁמַאי וּמְנַחֵם הָיוּ בְּמָקוֹם נָשִׂיא וְאֲב"ד), תְּלַמִּידֵי הַלֵּל הַזֶּקֶן (אִפְשֶׁר שֶׁבְּתַחֲלִילָה
 הָיוּ תְּלַמִּידָיו, וְאִפְשֶׁר כִּי נִעְשׂוּ חֲבֵרָיו, אוֹ שֶׁנִּקְרְאוּ תְּלַמִּידִים מִפְּנֵי שֶׁהִלֵּל הִיָּה הַנְּשִׂיא.
 (וּבִסְנֵהֶדְרִין י"ט. נוֹכַר כַּעֲשֵׂן מַעֲשֵׂה זֶה כְּשֵׁנוּיִים גְּדוּלִים, וּמֵהֵרָש"א בַּח"א שֵׁם נוֹטָה
 לוֹמֵר שֶׁהֵינּוּ הַמַּעֲשֵׂה הַנּוֹכַר כֵּאֵן. אֲבָל י"ל שֶׁמַּעֲשֵׂה אַחֵר הוּא, וְאִע"פ שֶׁכִּבְר גִּזְרָה
 בִּימֵי שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁטְח דְּמֶלֶךְ אֵינּוּ דָן, מ"מ בֵּא הוֹרְקוּנוּס לְצִוּוֹת בַּעֲלָמָא) - לְפִי מַה
 שְׂיִדְעֵתִי אֲנִי יוֹסֵף בֶּן גּוֹרִיוֹן בְּעִדּוֹת נְאֻמָּנָה - וַיַּעֲזֵן שְׁמַאי, וַיֹּאמֶר לִפְנֵי
 הַזְּקֵנִים וְלִפְנֵי הַסֵּנְהֶדְרִין, גְּדוּלָה וְקִטְנָה, וְלַעֲיִנִי כָּל עַם הַקְּהָל פְּדָבְרִים
 הָאֵלֶּה: "דְּבָר לִי אֲלֵיכֶם, בְּחֹרֵי הָאֵל, גְּאוּנֵי ה' וְקִדּוּשָׁיו! כִּי רְאִיתִי
 הַיּוֹם דְּבָר חֲדָשׁ בֵּינֵיכֶם, לֹא רְאִיתִי כְמוֹהוּ מֵעוֹדֵי מִשְׁרַת לְכֶם. כִּי הִנֵּה
 כָּל הַחוּטָא הַעוֹמֵד לְמִשְׁפָּט - עָלָיו לַעֲמֹד בְּלְבוּשׁ שְׁחֹר (לְבִישַׁת שְׁחוּרִים
 נוֹכַר לְסִימָן צַעַר בְּסוּף מַסַּכַת מִדוֹת וּבִשְׂאֵר מִקְוֹמוֹת, וְעֵינָי שׁוֹרְיֹד סִי שְׁמ"ה ס"ק
 ח.), וְשְׁעָרוֹתָיו מְלֹאוֹת עֶפֶר (ג"כ סִימָן צַעַר כְּמ"ש בְּשִׁמְוֵאל א' פֶּרֶק ד' פֶּסוּק י"ב

ואדמה על ראשו, וכן שנינו רפ"ב דתענית ונותן אפר מקלה על ראשו, וכן אפר מקלה בראש חתנים (ב"ב ס'): לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֶטְאוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְעַל הָעֵבֶרָה אֲשֶׁר עָבַר. וְאָמַנְם - זֶה הַבְּחֹר הַוּרְדֹּוּס יַעֲמֹד לְפָנֵיכֶם בְּלְבוּשׁ אֲרָגְמָן, וְרֹאשׁוֹ מְסֻרָק, וְהוּא חָגוּר חָרָב, וְסָבִיבֵי גְדוּדֵי גְבוּרִים, עַד אִם יַעֲנֹשׁ בַּמִּשְׁפָּט, יִתְגַּבֵּר לְהִרְגֵי הָעוֹנְשִׁים אוֹתוֹ. רְאוּ - זֶה חֶדֶשׁ הוּא בֵּינֵיכֶם! וְאֲנִי לֹא אֶפְלֵא מֵהוּרְדֹּוּס, כִּי הוּא יַעֲשֶׂה כָּל זֶה לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִמּוֹת - אִם יוּכַל. אָבֵל אֶפְלֵא מִכֶּם, אֲשֶׁר אַתֶּם חָטֵאתֶם לִי, כִּי נִשְׁאַתֶּם פָּנָיו בְּדָבָר הַזֶּה, עַקֵּב אֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה. וְלָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים, וְהוּרְדֹּוּס זֶה, אֲשֶׁר נִשְׁאַתֶּם פָּנָיו בַּמִּשְׁפָּט, יִמְלֹךְ וְיִמְשַׁל עֲלֵיכֶם וְיִהְרֹג לְקַצִּינֵיכֶם וְלֹא יֵשֵׁא פָנֵיכֶם בַּמִּשְׁפָּט. וְהוּרְקָנוּס הַמְּלֹךְ, אֲשֶׁר חָמַל עָלָיו עַל פְּכָה, הִנֵּה הוּא לֹא יַחְמַל עָלָיו אֲזוּ, רַק הוּא יִהְרָגוּ וְיִקְבֵּל מַלְכוּתוֹ."

וְהִי כְּשֹׁמֵעַ זְקֵנֵי הַסְּנֵהֲדָרִין וְהַשּׁוֹפְטִים אֲשֶׁר שָׁם אֶת דְּבָרֵי שְׂמָאֵי, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ: "הֵיטִיב שְׂמָאֵי אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר". וְהִי בְּאָמַר שְׂמָאֵי כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה - וְהַחֲכָמִים אֲשֶׁר שָׁם וְהַזְּקֵנִים מְבִיטִים זֶה בְּפָנָיו זֶה, וְהוּרְקָנוּס הַמְּלֹךְ שׁוֹמֵעַ, וַיַּעַן גַּם בֶּן מְנַחֵם הַחֶבֶר לְשְׂמָאֵי, וַיֹּאמֶר לְפָנֵי הַזְּקֵנִים וּלְפָנֵי הַסְּנֵהֲדָרִין כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה: "מַה לָּכֶם, כִּי תִבְטְאוּ אִישׁ בְּפָנֵי רֵעֵהוּ? לְמַה תְּגוּרוּ מִפָּנֵי אִישׁ? וְאַתֶּם יֹדְעִתֶם, כִּי הַמִּשְׁפָּט לְאֱלֹהִים הוּא! חֲדְלוּ לָכֶם מִלְּהַחֲנִיף אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וְשִׁפְטוּ מִשְׁפָּט צְדָק! וְיִהְיֶה הַשֵּׁם עִמָּכֶם - כִּי שְׂמָאֵי רָעִי הֵיטִיב אֶת כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר."

וַיֵּרָא הוּרְקָנוּס אֶת פָּנֵי זְקֵנֵי הַסְּנֵהֲדָרִין וְהַחֲכָמִים אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם, כִּי נִשְׁתַּנוּ לָרַע עַל הוּרְדֹּוּס. וַיֹּאמֶר הוּרְקָנוּס אֶל חַכְמֵי הַסְּנֵהֲדָרִין: "נִפְנָה וְנִלְךְ הַיּוֹם אִישׁ לְבֵיתוֹ, שְׁכַבְרֵ פָּנָה הַיּוֹם, וְלִמְחֹר נִשָּׁב וְנִבְּאוּ לְמָקוֹם הַמִּשְׁפָּט - לְחַקֵּר וְלָרַעַת דְּקָרוֹק הַמִּשְׁפָּט." וְהוּרְקָנוּס הַמְּלֹךְ לֹא דִבֶּר אֶת הַדָּבָר הַזֶּה רַק לְמַלֵּט הוּרְדֹּוּס מִן הַמִּשְׁפָּט, כִּי רָאָה אֶת חֲבֵרַת הַשּׁוֹפְטִים אֲשֶׁר נִתְחַבְּרוּ כָּלֶם יַחַד לְשַׁפֵּט אֶת הוּרְדֹּוּס בַּמִּשְׁפָּט

מֹת (אע"פ שהמכה את חבריו חובשין אותו כדרושין מדכתיב ונקה המכה, כאן לא היה אפשר לחובשו). וַיִּקַּם הוֹרְקָנוּס וַיִּלְךָ, וְגַם כָּל הַשׁוֹפְטִים הִלְכוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ.

וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא, וַיֵּצֵא הוֹרְדוּס מִירוּשָׁלַיִם עִם גְּבוּרָיו, וַיִּלְךָ אֶל אֲנָשֵׁי גְדוּדוֹ, וַיִּנָּס עִמָּהֶם. וַיִּלְךָ בְּאֶרֶם דְּמִשְׁק אֶל סִיקָתוֹס, אֲשֶׁר הִפְקֵד מִפִּי הַקֵּיסָר עַל כָּל אֶרֶץ אֶרֶם. וַיִּסַּפֵּר לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ בִירוּשָׁלַיִם, וְאֵז הִפְקִידוֹ סִיקָתוֹס נָגִיד עַל אֶרֶץ אֶרֶם.

וַיְהִי לְתַקוּפַת הַשָּׁנָה, וַיֵּאָסֶף הוֹרְדוּס אֶת כָּל צָבָא אֶרֶם, וַיָּבֵא עַל הוֹרְקָנוּס לְמַלְחָמָה. וַיֵּצְאוּ לְקִרְאָתוֹ אָבִיו אֲנָטִיפָטֵר וּפְסִילוֹ אָחִיו, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: "רָשָׁע וְאוֹיֵב רָע! וְלֹא תִזְכֵּר הַגְּמוּלָא אֲשֶׁר גָּמַלְךָ הוֹרְקָנוּס: כִּי הִצִּילְךָ מִן הַמָּוֶת, וְלֹא הִבִּיאָךָ בְּמִשְׁפָּט. וְאַתָּה - תִּגְמְלֵהוּ רָע עַל גְּמוּלוֹ הַטוֹב! וְדַע, כִּי מַה שְּׂאֵתָה עוֹשֶׂה, בְּעֵצַת יוֹעֲצִים רָעִים אַתָּה עוֹשֶׂה. וְהִנֵּה הוּא אוֹהֶבְךָ כְּבָנוּ, וְאַתָּה חוֹטֵא לוֹ. וְעַתָּה, תְּחַדַּל לָךְ מֵעַלְיוֹ, פֶּן אֲשַׁמְתָּ וְחָטֵאתָ לְאֱלֹהִים. וְאִם לֹא תְּחַדַּל - אֵל תֹּאמַר בְּלִבְּךָ כִּי נִלְחַמְתָּ בְּחֹזֶק יָד וְנִצַּחְתָּ. כִּי כָּל גְּבוּרֹת הַמְּלַחְמוֹת - מֵאֵת הָאֱלֹהִים הֵמָּה. וְלָמִי אֲשֶׁר יַחְפֹּץ הָאֱלֹהִים - יִתֵּן גְּבוּרָה." וַיְהִי כִשְׁמַע כֶּן הוֹרְדוּס, וַיִּלְךָ וַיָּשָׁב לְאֶרֶם, אַחַר אֲשֶׁר הִרְאָה אֶת גְּבוּרָתוֹ, וְאַחַר אֲשֶׁר הִשְׁמִיעָהּ.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים /

יֹסֵפֶר בּוֹ חֲדוּשׁ הַבְּרִית, שְׁחַדֵּשׁ הוֹרְקָנוּס עִם יּוֹלִיאוּס הַקֵּיסָר

יְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיִּשְׁלַח הוֹרְקָנוּס מִלְּאָכִים לְרֹמָא לְחַדֵּשׁ
הַבְּרִית עִם יּוֹלִיאוּס קֵיסָר - כִּי אַז נִשְׁלַם זְמַן הַבְּרִית וְהָאֲמֵנָה שֶׁהָיָה
בֵּינֵיהֶם. וְעַתָּה, נָאָה לָנוּ לְסַפֵּר אֶהְבַּת שְׂרֵי הָרֹמָיִים אֲשֶׁר הִיְתָה לָהֶם
בְּאֲבוֹתֵינוּ, כִּי כָּל־מִלְּאָכִים אֶהְבּוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּעִבּוֹר כְּחֵם וּבְעִבּוֹר אֲמוֹנָתָם -
כִּי גְבוּרִים וְנֹאֲמָנִים הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ. וְעַל כֵּן כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ בְּיָמֵים הָהֵם
אֶהְבּוּ לְכַרַת בְּרִית עִמָּהֶם עַל דְּבַר כְּחֵם וְאֲמוֹנָתָם. וְגַם מַלְכֵי פָּרַס וּמְדֵי
שָׁלְחוּ לָהֶם מְנַחֲוֹת וְאֶגְרוֹת הַרְבֵּה לְשִׁלּוּם וּלְכַבּוֹד שֶׁלְּחָו מַלְכֵי פָּרַס
וּמְדֵי אֶל יְרוּשָׁלַיִם. אָבֵל אֲנִי - יוֹסֵפֶר בֶּן גּוּרְיוֹן הַכֹּהֵן - לֹא כְּתַבְתִּי מִכָּל
אֶגְרוֹתֵיהֶם רַק מְעַט. וְאֶגְרוֹת הָרֹמָיִים כְּתַבְתִּי כָּל־מִלְּאָכִים בְּסַפֵּר שְׁעִשִׁיתִי
לְזַכְרוֹן מַלְכֵי רֹמָא וְאוֹדוֹתֵיהֶם. וְאֲמַנֵם בְּסַפֵּר הַזֶּה, אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְכָל
הַזְּקֵנִים, לֹא כְּתַבְתִּי מֵאֶגְרוֹתֵיהֶם רַק מְעַט.

וְאֵלֶּה דְּבָרֵי בְרִית הָאֶגְרָת, אֲשֶׁר שָׁלַח יּוֹלִיאוּס קֵיסָר אֶל שְׂרֵי רֹמָא,
אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּצִידוֹן וּבְצוֹר לְשִׁמּוֹר הָאָרֶץ, לֵאמֹר: "יּוֹלִיאוּס קֵיסָר - לְשְׂרֵי
רֹמָא אֲשֶׁר בְּצוֹר וּבְצִידוֹן שְׁלוֹם, לֵאמֹר: יְדוּעַ יְהִיֶה לָכֶם, כִּי קִבַּלְתִּי
אֶגְרוֹת הוֹרְקָנוּס מִלֶּךְ יְהוּדָה. וְשִׂמַּחְתִּי בְּאֶגְרוֹתָיו וּבְאֶהְבָתוֹ, וְחֲדַשְׁתִּי
בְּרִית עִמּוֹ. וְשִׁלַּחְתִּי לָכֶם דְּבָרֵי הַבְּרִית כְּתוּבִים בְּאֶגְרָת הַזֹּאת, כְּכֹל
אֲשֶׁר הָיוּ כְּתוּבִים בְּאֶגְרָת הוֹרְקָנוּס שֶׁשָׁלַח אֵלַי. וְלָכֵן אֲנִי מְצוּהָ אֶתְכֶם,
אֲשֶׁר תִּכְתְּבוּ אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת בְּלִשׁוֹן רֹמִי אוֹ בְּלִשׁוֹן יְוֹנִית בְּלוֹחַ
נְחֹשֶׁת, וְתִשְׁמְרוּ אוֹתָם בְּהִיכָל יוֹכִים שֶׁבְּצִידוֹן בְּמִקּוֹם גְּבוּהָ - לְהִרְאוֹת
וּלְהַקְרֹא. וְעֲשׂוּ כֵן, לְמַעַן לֹא יִשְׁכַּחוּ דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת. וְזֶה יוֹדִיעַ לְכָל
אֶהְבַת הָרֹמָיִים עִם גּוֹי יְהוּדָה, כִּי הוֹרְקָנוּס הִמְלִיךְ וְעָמַד גּוֹי יְהוּדָה,

הָמָּה הָיוּ מֵאֹז זֹרֵעַ לְרוֹמִיִּים, וְהֵם עָזְרוּ אוֹתָנוּ לְמַשֵּׁל בְּגוֹיִם. כִּי כַּאֲשֶׁר נִלְחַמְנוּ בְּמִצְרַיִם, הוֹרְקָנוּס שָׁלַח אֶל אֲנַטִּיפֶטֶר, גְּבוֹר יְהוּדָה, לְעֹזֹר אֶת מִתְרַדְתָּ עַל מִצְרַיִם. וְהוּא - הוּא אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת מִתְרַדְתָּ מִן הַמּוֹת, וַיִּף אֶת כָּל גְּאוֹן מִצְרַיִם, וַיַּעֲבִידָהּ לָנוּ, וַיִּפְתַּחוּ לָנוּ אֶת כָּל מִצְרַיִם. וְהַיְהוּדִים עָזְרוּ אוֹתָנוּ בְּמִלְחָמוֹתֵינוּ עַד מְשַׁלְנוּ בְּאֶרֶץ הוֹדוּ. עַל כֵּן, אֲנִי - יוֹלִיאָוּס קִיסָר - מְצִוָּה לְכָל הַיּוֹשְׁבִים בְּחוֹף הַיָּם מֵעֵזָה וְעַד צִידוֹן, לְתַת מַס לְהֵיכַל הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל שֶׁבִירוּשָׁלַיִם. וְזֶה הַמַּס אֲשֶׁר יִתְּנוּ הַיּוֹשְׁבִים בֵּין עֵזָה וְצִידוֹן לְכַבּוֹד הַיֵּכַל הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם: חֲטִים אֵיפֹת עֶשְׂרִים אֶלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמֵשִׁים וְחֲמֵשׁ מֵדֵי שָׁנָה בְּשָׁנָה. מִלְּבַד שֵׁיתְנוּ יוֹשְׁבֵי צִידוֹן - כִּי הַצִּידוֹנִים לְחֻזְקָם וְלִרְבָּם יִתְּנוּ לְהֵיכַל הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם מַס לְבָדֶם, חֲטִים וְאֵיפֹת וְכוּ'. וְאֵת אֶרֶץ לוֹרִיאָוּס, אֲשֶׁר הֵיטָה לְמַמְשַׁלַּת יְהוּדָה, וְשָׂרֵי רוֹמָא בִימֵי פּוֹמְפִיוּס הַגָּדוֹל נִתְּנוּהָ לְמַלְכֵי אָרֶם, וְאֲנִי מְצִוָּה לְקַחְתָּהּ מִיַּד אָרֶם, וְלְהַשִּׁיבָהּ לְהוֹרְקָנוּס בֶּן אֶלְפִסְנֶדֶר, מֶלֶךְ יְהוּדָה. וְכָל הָאֶרֶץ עַד פֶּרֶת וּמַעֲבַר פֶּרֶת, אֲשֶׁר לְקַחוּ בְּמִלְחָמָה מִלְכֵי הַחֲשְׁמוֹנִים, וְהֵיטָה לְמַמְשַׁלַּת יְהוּדָה, וּפּוֹמְפִיוּס הִשִּׁיבָהּ לְבַעֲלֶיהָ - וְאֲנִי, יוֹלִיאָוּס קִיסָר, מְצִוָּה לְהַשִּׁיב אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה לְהוֹרְקָנוּס וּלְשָׂרֵי עַם יְהוּדָה שֶׁבִירוּשָׁלַיִם, כִּי אֲבוֹתֵיהֶם לְקַחוּהָ בְּחֻרְבָּם, וְלָכֵן תְּהִיָּה לָהֶם לְנַחֲלָה וְלִירְשָׁה. גַּם כָּל אֶרֶץ - זוֹלַת הָאֲרָצוֹת הַנּוֹכְרוֹת אֲשֶׁר לְכוֹרוּ בְּמִלְחָמָה, וַיְכוּאוּ שָׂרֵי רוֹמָא, וַיִּקְחוּן מֵיָדָם, וַיִּשְׁיבוּן לְבַעֲלֵיהֶן - אֲנִי מְצִוָּה לְהַשִּׁיבָהּ לְהוֹרְקָנוּס וּלְשָׂרֵי יְהוּדָה. וְכָל מֶלֶךְ וְכָל שָׂר מִכָּל לְשׁוֹן, עִם וְעַם, מְדִינָה וּמְדִינָה, אֲשֶׁר תַּחַת מַמְשַׁלַּת מַלְכוּתִי, אֲשֶׁר יָפַר אֶת בְּרִיתִי וְאֵת עֲצָתִי, וּפּוֹצֵה פִּה וּמְצַפֵּץ לְדַבֵּר כְּנֶגְדָם, וְאֲשֶׁר יִזְדַּר לְבַלְתִּי עֲשֹׂת מְצוֹתַי, הַמֶּלֶךְ אוֹ הַר הַהוּא - יִהְרַג בְּחֻרְבַּי, וְאֲרָצוֹ תַעֲזוֹב שְׂמָמָה מִבְּלֵי יוֹשֵׁב, אָדָם וּבְהֵמָה!"

בִּימֵים הָהֵם, כָּל מַלְאָכֵי הַגּוֹיִם שֶׁהָיוּ בָּאִים לְפָנַי הַקִּיסָר לְדַבֵּר לוֹ, מִחֻק הַקִּיסָרְיוֹת הָיָה כִּי יְדַבְּרוּ עוֹמְדִים - וְלֹא יֵשְׁבוּ. וְהַמְּלָאָכִים אֲשֶׁר

שֶׁלַח אֹז הוֹרְקָנוּס, יֵשְׁבוּ עִם יוֹלִיאוּס הַקֵּיסָר בְּמִקוֹם מוֹשְׁבוֹ לִפְנֵי כָּל מְלָאכֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ אֹז אֶל יוֹלִיאוּס. וּמְלָאכֵי הַגּוֹיִם כָּל־ם הַיּוֹם מְדַבְּרִים עִמּוֹ בְּעַמֻּדָם עַל רַגְלֵיהֶם, רַק מְלָאכֵי הוֹרְקָנוּס הוֹשִׁיב עִמּוֹ, וְדַבְּרוּ לוֹ בְּמְלָאכּוֹתָם בִּישְׁבָם. וְהֵם יֵשְׁבוּ עִמּוֹ כַּנְּגִדוֹ לְרֹאוֹת בְּמְרוֹצַת הַסּוּסִים הָאֲבִירִים מְרִיחֵי מְלַחְמָה וּבְעַגְלוֹת, וּבְמְלַחְמוֹת הַחַיּוֹת, הַנְּלַחְמוֹת לִפְנֵי הַקֵּיסָר עִם בְּנֵי אָדָם גְּבוּרִים עֲרַמִּים. גַּם כִּי הָיָה מִבִּיטִים בְּכָל מְלָאכּוֹת הַטִּיּוֹל, אֲשֶׁר הָיוּ עוֹשִׂים לִפְנֵי הַקֵּיסָר לְשַׂמַּח אֶת נַפְשׁוֹ, וְהֵמָּה יוֹשְׁבִים עִמּוֹ בְּמוֹשְׁבוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל. וְאֵלוֹ שְׂמוֹת הַמְּלָאכִים, שֶׁשֶׁלַח הוֹרְקָנוּס אֶל קֵיסָר: בְּרֹאשׁ שֶׁלַח לְסִימְכוּס בֶּן פְּאִימִיוס, וְאַחֲרָיו בְּמַדְרֵגָה אֶלְכָסְנֵדֶר בֶּן תוֹדְרוּס וְאוֹפְסֵקְלוֹרוּס בֶּן בּוּרִיאָה וְיֵהוֹנָתָן בֶּן חֲנַנְיָא. אָמַר יוֹסֵף הַכֹּהֵן: "אֲגֵרוֹת הַרְבֵּה כְּתַבְנוּ בְּסֵפֶר הַרּוֹמָיִים, וְלֹא כְּתַבְנוּ אוֹתָן פֹּה, כִּי הַרְבֵּה יֵשׁ לְסֵפֶר בְּהֵן."

פרק ששה וארבעים /

יִסְפָּר בּוֹ עֲנִין מִיתַת יוֹלִיאוּס הַקֵּיסָר וּמִיתַת
אֲנַטִּיפֹטֶר

בַּעַת הַהֵיא, בְּהַיּוֹת יוֹלִיאוּס קֵיסָר בְּהַשְׁקֵט וּבְשִׁלּוֹה וּבְהַתְּפִלּוֹ
בְּהֵיכַל יוֹבִיס שְׁבֹרֻמָּא - וַיִּקְוֵמוּ עָלָיו אוֹיְבִים אֲשֶׁר שָׁנְאוּהוּ, אֲשֶׁר
נִשְׂאָרוּ מֵאוֹהֲבֵי פוֹמְפִיוס, וַיִּתְקְעוּ בְּגוֹפוֹ, בְּכַטְנוֹ וּבְכַדּוֹ, שְׁלֹשִׁים
חֲנִיתוֹת יַחַד, וַיִּהְרָגוּהוּ בַתּוֹף הַהֵיכַל. וְאֵלֶּה שְׂמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
הִרְגוּהוּ: כְּסִיאוּס וּבְרוֹתוּס - וְעַמְהֵם שְׂמוֹנָה וְעֶשְׂרִים גְּבוּרִים, כָּל־ם
יודְעֵי מְלַחְמָה בַּחֲנִית. וְאֹז יֵצֵא כְּסִיאוּס מִמְּדִינַת רוֹמָא בַחֲלֵל כְּבֹד מְאֹד,

ויעבר את היס בחיל כבד מאד, ויבא אל ארץ אסיאה וישחיתה. ויסע משם, וילך אל ארץ יהודה, ויענש את הארץ שבעים כפרי זהב. וירא אנטיפטר כי מת יוליאוס הקיסר, ויבקש לנקם נקמתו ולהלחם בכסיאוס - ולא יכל, כי היתה עם כסיאוס יד גדולה וחזקה מפל הגוים. אז חלק אנטיפטר את כל ארץ יהודה לשני בניו, להוציא את המס ולתתו לכסיאוס. ויוציא הורודוס את המס - אשר נתן לו אביו - אשר נגש מארץ יהודה - ויביאהו לכסיאוס, וימצא בעיניו חן, ויאהבהו כנפשו. ויקח כסיאוס את הזהב מארץ יהודה, וילך עמו מוקדוניאה, כי ירא לשוב אל רומא, על דבר אשר הרג את יוליאוס הקיסר.

ואז נועצו שרי יהודה להרג את אנטיפטר. ונקם מלפיה, ויבקש לשלח יד באנטיפטר. ויודע הדבר לאנטיפטר, ויאסף את כל גבוריו ואת גודריו להלחם במלפיה. ויירא מלפיה מאד מפני אנטיפטר, וישבע לו מלפיה על הדבר הזה. ויאמן אנטיפטר לדברי מלפיה, ויעש עמו שלום. ויקראו שניהם במשמה היין לפני הורקנוס, וישכרו מלפיה את שר המשקים אשר להורקנוס, ויתן לו זהב הרבה, ויתן סם המות בכוס לאנטיפטר - וישתהו - ויהרגהו. וימת אנטיפטר - איש גדול ונכבד וגבור, משועי יהודה, ועד כה בא יומו, והגיע גבול קץ חייו. והיה האיש ההוא למגן לעם יהודה ולעיר הקדש בחורבו כל ימיו, ואחר כן קבל חלקו וגורלו מהמות.

וישמע הורודוס לכל אשר עשה מלפיה לאביו, ויבא עליו ביד רמה לנקם נקמת אביו. וימנעוהו אחיו פסילו, כי אמר, פן תהיה מלחמה גדולה בירושלים על ככה, וישפך דם רב בקרבה, וימותו רבים נקיים. אבל יעצו להתאזר יחדיו ולהרג את מלפיה בערמה. וישלח הורודוס לכסיאוס, ויודיעוהו הדבר הזה, כל אשר עשה מלפיה לאביו. וישלח כסיאוס להורודוס לאמר: "נקם נקמת אביך מוליךך, אשר גדלך על

בְּרַפְיוֹ, מֵאֵת מְלַפְיָה הַחוּטָא לָכֶם! וְהִיא כְּבוֹאֵי אֶל עִיר צוּר, יָבֹא הוֹרְקָנוּס וּמְלַפְיָה אֵלָי, וְגַם אֶתָּה וְאֶחָיִךְ תִּבְאוּ אֵלַי שָׁם. וְהִיא כְּבוֹאָכֶם אֵלַי שָׁם, קוּמוּ וְתִתְקַמוּ נִקְמַת אַבְיָכֶם מֵאֵת מְלַפְיָה." וַיַּעַשׂ כֵּן הוֹרְדוּס. וְהִיא כְּבוֹא כְּסִיאוֹס אֶל עִיר צוּר, וַיִּלְךְ לוֹ הוֹרְקָנוּס וְכָל שְׂרֵי יְהוּדָה, וְעַמָּהֶם מְלַכְיָה וּפְסִילוֹ, וְהוֹרְדוּס הָיָה עִם כְּסִיאוֹס. וַיִּפְתַּח מְלַכְיָה אֶת פְּסִילוֹ וְאֶת הוֹרְדוּס עִמוֹ, וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם בְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים: "אֵל תִּחְשְׁבוּ עָלַי כִּי לִי יָד בְּמוֹת אַבְיָכֶם, נִשְׁפַּע אֲנִי לָכֶם בְּאֱלֹהִים, כִּי אֲנִי נָקִי מִדָּם אַבְיָכֶם, וּבַעֲצַת מוֹתוֹ לֹא הֵייתִי." וְהִיא כִּי נִשְׁפַּע לָהֶם, וַיֵּאֱמִינוּ לוֹ הַבַּחֲוָרִים לְעֵינָיו - אָמְנָם בְּסִתֵּר נוֹעֲצוּ לְהַרְגוֹ, כִּי יָדְעוּ כִּי בְּשִׁקְר נִשְׁפַּע, גַּם יָדְעוּ בְּאֵמַת, שֶׁמְלַפְיָה הֵרַג אֶת אַבְיָהֶם. וְהִיא בַּהֲיוֹתָם כְּצוּר עִם הוֹרְקָנוּס, וַיָּבֹאוּ אֶל כְּסִיאוֹס, גְּבוּר רוּמָא. וַיַּעַשׂ לָהֶם כְּסִיאוֹס מִשְׁתָּה גְדוֹל, וְגַם אֶת הוֹרְקָנוּס וְאֶת אֲנָשָׁיו קָרָא אֶל הַמִּשְׁתָּה הַהוּא, וַיִּשְׁמַח עִמָּהֶם וְעִם גְּבוּרָיו. וַיֵּצֵאוּ כְּסִיאוֹס לְגִדְדוֹ לֵאמֹר: "כָּל אֲשֶׁר יֹאמֶר לָכֶם הוֹרְדוּס - שְׁמְעוּ אֵלָיו, וְאֵל תִּמְרוּ אֶת פִּיו, פֶּן תִּמּוּתוּ!" וְהִיא לְאַחַר הַמִּשְׁתָּה, וַיִּשְׁכְּבוּ מִשְׁכַּב הַצְּהָרִים. וְהִיא אַחֲרֵי מִשְׁכַּב הַצְּהָרִים, בְּנִטּוֹת הַצֵּל, יָצָא הוֹרְקָנוּס בְּעִיר אֶל הַשַּׁעַר לְרוּחַ הַיּוֹם, וְעִמּוֹ מְלַפְיָה וּפְסִילוֹ וְהוֹרְדוּס. וַיֵּצֵאוּ לְמְלַפְיָה וַיִּשָּׁב לְפָנָיו, וְגַם לְפְסִילוֹ וְהוֹרְדוּס צְוּהָ, וַיִּשְׁבּוּ לְפָנָיו. וַיִּרְמְזוּ הוֹרְדוּס אֶל גְּדוּרֵי גְבוּרֵי הָרוּמָיִים עַל מְלַפְיָה, וַיְדַלְּגוּ עַל מְלַפְיָה בְּחִרְבוֹת שְׁלוּפּוֹת, וַיִּרְיִמוּם עַל רֹאשׁ אַרְבַּעַתָּם כַּאֲשֶׁר הָיוּ יוֹשְׁבִים, וְהַרְגוּ אֶת מְלַפְיָה לְבָדוֹ, וְאֶת הוֹרְקָנוּס וְאֶת יִתְרֵי שְׂרָיו לֹא נִגְעוּ. וַיִּתְּבַּהֵל הוֹרְקָנוּס, וַתִּסַּר דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ - כִּי נִבְהַל, וְכִמְעַט מֵת. וַתִּשָּׁב דַּעְתּוֹ אֵלָיו, וַיִּשְׁאַל לְהוֹרְדוּס: "מָה זֶה וְעַל מָה זֶה נִהְרַג מְלַפְיָה?" וַיֹּאמֶר הוֹרְדוּס: "לֹא יָדַעְתִּי, אֲבָל כְּסִיאוֹס צְוּהָ לְהַרְגוֹ - כְּפִי הַנְּרָאָה." וַיַּעַן הוֹרְקָנוּס וַיֹּאמֶר: "אָמְנָם כִּי אִישׁ רַע וּבִלְעִיל הִיא מְלַפְיָה כָּל יָמָיו." וְלֹא דִבֵּר הוֹרְקָנוּס הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי אִם מִירָאָה.

פָּרֵק שֶׁבְעָה וָאַרְבָּעִים /

יִסְפָּר בּוֹ עֲנִין הַמַּלְכֵת אוֹקְטָבְיָנוֹס לְקִיסָר בְּרוּמָא תַּחַת יוּלְיָאוֹס הָרִדוֹ

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ כְּסִיאוֹס מִקְדוֹנִיָּאָה לְקִרְאָת
אִקְטָבְיָנוֹס [בד"מ: אוֹתְבִיאָנוֹס], בֶּן אָחִי יוּלְיָאוֹס קִיסָר, וּמִרְקוֹס
אֲנְטוֹנִינוֹס - גְּבוּר חֵיל וּמִיחֹס מִמִּיחֹסֵי רוּמָא הַגְּדוֹלִים - שֶׁבָּאוּ מְרוּמָא
לְהִלָּחֵם עִם כְּסִיאוֹס וּלְנַקֵּם נַקְמַת יוּלְיָאוֹס קִיסָר מִמֶּנּוּ, עַקֵּב אֲשֶׁר הִרְגוּ.
וּבַעֲת הַהִיא הִתְגַּבְּרָה מַלְחָמָה גְּדוֹלָה בְּאַרְץ יְהוּדָה, כִּי פִילוֹס בָּא
מִדְּמַשְׁק בַּחֵיל כְּבֹד מְאֹד מִחֵיל רוֹמִיִּים לְמַשַּׁל בְּאַרְץ יְהוּדָה. וַיֹּאמֶר
פְּסִילוֹ בֶּן אֲנְטִיפֶטֶר לְפִילוֹס הָרוֹמִי: "שׁוּב לָךְ, וְלָךְ אֶל דְּמַשְׁק, אֶל
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הֵנִיחָךְ כְּסִיאוֹס בּוֹ, כִּי אֵין לָךְ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּאַרְץ יְהוּדָה."
וְלֹא שָׁמַע פִּילוֹס אֶל פְּסִילוֹ, וַיִּתְגַּר בּוֹ מַלְחָמָה, וַיִּלָּחֶם עַל פִּילוֹס,
וַיִּשְׁלַף מִחֵילוֹ רַבִּים הָרוּגִים אַרְצָה. וְכַמְעַט נָפַל גַּם פִּילוֹס בְּמַלְחָמָה
הַהִיא, אָמְנָם בָּרַח וְנִמְלֵט אֶל קַרְיָה אַחַת קְטַנָּה. וַיִּלְכֹּד פְּסִילוֹ אֶת
הַקַּרְיָה, וַיִּלְכֹּד גַּם אֶת פִּילוֹס חַי, וַיִּשְׁלַחֵהוּ וַיֵּלֶךְ, כִּי בָכָה לְפָנָיו וְהִתְחַנַּן
לוֹ לְבַלְתִּי יִהְרָגֵהוּ.

וְכִסִּיאוֹס נִלְחַם בְּאוֹקְטָבְיָנוֹס הַבְּחוּר וּבְאֲנְטוֹנִינוֹס, גְּבוּר הָרוֹמִיִּים,
וְתָהִי בִּינֵיהֶם מַלְחָמָה גְּדוֹלָה וְעֲצוּמָה מְאֹד. וַיִּפְּלוּ בַיּוֹם הַהוּא יוֹתֵר
מִמָּאָה אֶלֶף פְּגָרִים מֵתִים בְּמַלְחָמָה הַהִיא. וַיָּנַס כְּסִיאוֹס מִפְּנֵיהֶם,
וַיִּרְדְּפוּהוּ אוֹקְטָבְיָנוֹס וְאֲנְטוֹנִינוֹס, וַיִּכְּפוּהוּ וַיִּמִּיתוּהוּ. וַיִּמְלֹךְ אוֹקְטָבְיָנוֹס
בְּיָאנוֹס לְקִיסָר תַּחַת יוּלְיָאוֹס הַקִּיסָר הָרֵאשׁוֹן, כִּי בֶּן אָחִיו הָיָה. וְזֶה
הַמֶּלֶךְ - הַנִּקְרָא אוֹקְטָבְיָנוֹס - הוּא הַנִּקְרָא שְׁמוֹ עוֹד אֲגוֹסְטוֹס, עַל
הַדְּבָר שֶׁהוֹסִיף מִמְּשָׁלָה עַל כָּל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו בְּחַקְמָתוֹ, כִּי אֲגוֹסְטוֹס

בְּלִשׁוֹן רוּמִי: מְלִיץ וְחָכֵם. וְעַל כֵּן נִקְרָא כָּל אֶחָד מִמְּלָכֵי רוּמִי אַחֲרָיו
 אֲגוֹסְטוּס, עַל שֵׁם אוֹקְטָבְיָנוּס, וְקִיסָר - עַל שֵׁם יוּלְיָאוּס דָּוִדוּ.

וַיְהִי כִּכְאֲשֶׁר נִצַּח אוֹקְטָבְיָנוּס אֲגוֹסְטוּס וְאַנְטוֹנִינוּס אֶת כְּסִיאוֹס
 וּלְבְרִיתוֹס, וַיִּמְשַׁל בְּאַרְץ מוֹקְדוֹן וּבְבִקְעַת פּוֹלִיפּוּס. אִזּוּ כָּאוּ יְהוּדִים
 מֵאַרְץ אֲסִיָּאָה [כד"מ: מ: אִיפְסִיָּאָה] בְּמִנְחוֹת גְּדוּלוֹת לְהוֹרְקוּס מֶלֶךְ
 יְהוּדָה, וַיִּגְדְּרוּ לוֹ לְאֵמֶר: "הִנֵּה הַקִּיסָר אֲגוֹסְטוּס בְּאַרְץ אֲסִיָּא". וַיִּשְׁלַח
 הוֹרְקוּס מְלָאָכִים, וּבִיָּדָם כְּתוּר מַלְכוּת וְאַבְנִים יְקָרוֹת לְאֲגוֹסְטוּס
 וּלְאַנְטוֹנִינוּס חֲבָרוּ, לְחַדֵּשׁ הַבְּרִית עִם אֲגוֹסְטוּס, כִּכְאֲשֶׁר הָיָה בֵּין
 הוֹרְקוּס וּבֵין יוּלְיָאוּס דָּוִדוּ. וַיִּשְׁאַלוּ מֵאֵת אֲגוֹסְטוּס לְהַשִּׁיב אֶת הַשְּׂבִי,
 אֲשֶׁר שָׁבָה כְּסִיאוֹס מֵאַרְץ יְהוּדָה, וְלַעֲזוֹב לְיְהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּאַרְץ יִזְרְעֵל
 וּבְאַרְץ אֲסִיָּא, אֲשֶׁר נִמְכְּרוּ בִּימֵי כְּסִיאוֹס, וְלִשְׁלַחַם חֲפָשִׁים לְבָא אֶל
 יְרוּשָׁלַיִם וְלִישֵׁב בָּהּ בְּהַשְׁקָט וּבַשְּׁלוֹה. וַיִּשְׁמְעוּ אֲגוֹסְטוּס וְאַנְטוֹנִינוּס
 אֶת כָּל אֲשֶׁר שָׁאַל הוֹרְקוּס מֶלֶךְ יְהוּדָה, וַיִּשְׂמְחוּ בּוֹ מְאֹד, וַיִּשְׁלַחוּ
 אֵלָיו אֲגָרָת.

וְאֵלֶּה דְבַרֵי הָאֲגָרָת, אֲשֶׁר שְׁלַחוּ אֲגוֹסְטוּס וְאַנְטוֹנִינוּס אֶל הוֹרְקוּס
 מֶלֶךְ יְהוּדָה, לֵאמֹר: "מִן אוֹקְטָבְיָנוּס אֲגוֹסְטוּס הַקִּיסָר וּמִרְקוּס
 אֲנְטוֹנִינוּס חֲבָרוּ - אֶל הוֹרְקוּס מֶלֶךְ יְהוּדָה שְׁלוֹם וְאַמֶּת! יָדוּעַ יִהְיֶה
 לָכֶם, כִּי קִבְּלֵנוּ אֲגָרָתְכֶם וּמִנְחוֹתֵיכֶם מִיַּד לוּסִימְכוֹס בֶּן מְאוּסִילוּס
 וַיּוֹסֶף בֶּן מְנִיאוּס וְאַלְכְּסַנְדֵּר בֶּן טוֹדוֹרוּס, מְלָאָכִים אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּם אֵלֵינוּ
 בְּאִפְסִיָּאוֹ לְכָרוֹת בְּרִית עִמָּכֶם. וְהִנֵּה כְּרַתְנוּ בְרִית עִמָּהֶם בְּגַלְלָכֶם
 כְּחִפְצָכֶם, וְשִׂמְחָנוּ בְּשְׁלוֹמְכֶם וּבִישׁוּעַתְכֶם. וְדַעוּ! כִּי עַד עַתָּה נִלְחַמְנוּ
 עִם כְּסִיאוּס מִלְחָמוֹת גְּדוּלוֹת וְעֲצוּמוֹת, אֲשֶׁר הִרְשִׁיעַ לְהִרְגַּי יוּלְיָאוּס
 קִיסָר, וְהַשִּׁיבוֹנוּ אֶת רִשְׁעָתוֹ עָלָיו כְּשִׁלַּח יָדוֹ בְּשִׁמְשׁ, וְנִצַּחְנוּ רִשְׁעָתוֹ
 בְּבִקְעַת פּוֹלִיפּוּס, וְהִרְגָנוּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּרִיתוֹס חֲבָרוּ. וְנִמְלְטָה אֶת אֲרֶץ
 אֲסִיָּאָה מִיָּדוֹ, כִּכְאֲשֶׁר תִּמְלֹט הַמְּלִדָת אֶת הָאִשָּׁה הַיּוֹלְדָת מִצִּירְיָהּ בַּיּוֹם
 אֲשֶׁר תֵּלֵד, וְכִכְאֲשֶׁר יִמְלֹט הַרוּפָא הַמְּהִיר וְהַיּוֹדֵעַ אֶת הַחוּלָה הַעֲתִיד

לחיות ולקום מחליו מכבד חליו. כי נתנו שני הרשעים הנזכרים את כל ארץ אסיאה למרמס כטיט חוצות במרוצת הרשע אשר רצו בה, ולא חמלו לא על נקיים, ולא על היכל, ולא על עיר, ולא שמרו שבועה לאדם אשר נשבעו לו, ולא קימו ברית למי אשר כרתו לו ברית. והנה עמלם שב בראשם, ועל קדקדם חמסם ירד, ונשאו את עונם. וימלכו ברשע ובעל על ארץ מוקדון, וארורה אדמת מוקדון, אשר קבלה אותם, ואשר החביאתם, ואשר החביאה את רעתם בין עפרה, כי כן החביאה ארץ מוקדון בתוכה את כל רעת פסיאוס ובכריתוס. ואתם, יהודים, שמחו וגילו בשלומנו, ותבטחו בכריתנו, כי אתם אהובינו וראשים על כל אנשי שלומנו.

והיהודים אשר בארץ אסיאה שלחו אגרת אל הורקנוס ואל שרי יהודה, ואלה דברי האגרת: "ידוע יהיה לכם, פי נהרגו הרשעים והמשחיתים אשר השחיתו לנו ואת כל הארץ. ועתה ישמח המלך הורקנוס וכל עם יהודה, ותשמח עיר הקדש ירושלים המהללה, וכל יושביה, וישמחו כהני אלהינו - אשר הוא האלוה הגדול הגבור, והנורא והאדיר, הנקרא שמו בהיכל ירושלים, וקחו את המנחה אשר שלחנו אליכם לכבוד אלהינו, והתפללו בעדנו לאסוף אלהינו את פזורינו אליכם (מכאן יש ליישב מנהגנו להזכיר בתפילת כה"ג בסדר העבודה ביה"כ, שנה שתולכנו קוממיות לארצנו ושנה שתעלנו שמחים לארצנו וכדומה). והתפללו בעד חיי אדוננו, אגוסטוס הקיסר מלך רומא, ובחיי אנטונינוס חברו. ודעו, כי שלח אגוסטוס קיסר בעצת אנטונינוס חברו בכל ארצות ממזלתו עד מעבר לים הודו ועד המערביים אשר מעבר ארץ ברטאניאה, והיא ארץ ים אוקיאנוס. ויצו את כל מקום אשר בו איש או אשה מזרע היהודים, עבד או אמה, לשלחם חפשים בלא פדיון, במצות הקיסר אגוסטוס ואנטונינוס חברו. ובעל העבד העברי

או בעל האמה העבריה, יפרעו לו מחיר העבד או האמה מאוצרות הקיסר אגוסטוס, הנמצאים בכל ארץ וארץ. ועתה, שישו ושמוחו והצליחו את הארץ הקדושה, כי הקיסר וחברו אנשי שלומנו."

ויהי אחרי כן, וישב אגוסטוס הקיסר וילך אל עיר רומא, וישב על כסאו. ואנטונינוס חברו ומשנהו לא שב עדין, אף הוא שב עוד אל ארץ אפסיא. וישלח עוד אגרת לשרי חיל רומא, היושבים בצר, לאמר: "מדוע לא השיבותם את הארץ, אשר לקחתם מארץ יהודה בימי פסיאוס, איש הבליעל? ועתה, דעו לכם! כי חרב עליכם במהרה, אם לא תשיבו את הארץ אל היהודים, אשר הם אנשי שלומנו, ותמהרו להשלים עמם. ועל זה אני - מרקוס אנטוניאו - נשבע, ולא אמיר!" וישמעו השרים את מצות אנטונינוס, ויעשו כלם כאשר צונו.

ויהי אחרי כן, ויסע וילך אנטונינוס בארם. ותלך אליו קליאופטרה, מלכת מצרים, ותט קליאופטרה את אנטונינוס בכשפיה לעשות מהיום ההוא והלאה כרצונה - כי הטתו ברב כשפיה. ואז באו מאה זקנים מגדולי יהודה אל אנטונינוס, וילשינו את הורודוס ואת פסילו אחיו, ויאמרו לו לאמר: "הנה אלה, בני אנטיפטר, לקחו הפמלכה מיד הורקנוס בחזקה, ולא נשאר להורקנוס בה בלתי השם - כי הם הם המוציאים והמביאים." וישאל אנטונינוס את הורקנוס אם אמת הדבר. ויען הורקנוס ויאמר: "חלילה להם מזה, כי אם הורודוס ופסילו עבדים נאמנים הם לי, ואוהבים אותי הרבה מאד." וישמח מאד אנטונינוס על דברי הורקנוס, כי אהב את הפחורים בעבור אנטיפטר אביהם - כי אוהב גדול היה אנטונינוס לאנטיפטר אביהם, ואיש שלומו. ויהי כבא אנטונינוס אל מבצר צר אשר על שפת הים, ויוסיפו עוד ללכת אליו רבים מגבורי יהודה להלשין לבחורים הנזכרים. ויקצף עליהם אנטונינוס, ויתן מהם בבית האסורים חמשה

עָשָׂר אַנְשִׁים, אֲשֶׁר צָעְקוּ עַל הַזְּרוּדִים וּפְסִילוֹ, וְגַם מִן הַצּוֹעֲקִים עַל הַזְּרוּדִים וְעַל פְּסִילוֹ הֶרֶג - כִּי נָשָׂא פָּנִים לָהֶם, וַיִּכְבְּדֵם וַיִּנְשָׂאֵם, וַיִּשְׁלַחֵם יְרוּשָׁלַיִם בְּכַבּוֹד גָּדוֹל. וַיֵּשֶׁב אַנְטוֹנִינוֹס וַיֵּלֶךְ אֶל רוֹמָא, אַחֲרֵי אֲשֶׁר כָּבַשׁ לְכָל אֶרֶץ מַמְלַכּוֹת פָּרַס.

פָּרֶק שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים /

יִסְפֵּר בּוֹ עֲנִין מַלְחַמַת אַנְטוֹנִינוֹס עִם הַמֶּלֶךְ הוֹרְקָנוֹס דְּיוּדוּ

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיֵּצֵא אַנְטוֹנִינוֹס בֶּן אַרִיסְתוֹבְלוֹס מִירוּשָׁלַיִם, וַיִּמְרֹד בְּהוֹרְקָנוֹס דְּיוּדוּ. וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ פָּרַס, וַיַּד גְּדוּלָּה עִמּוֹ מִשׁוּעֵי יְהוּדָה. וַיֵּלֶךְ אֶל פְּגוּרוֹס מֶלֶךְ פָּרַס לֵאמֹר, כִּי יִתֵּן לוֹ אֶלֶף כֶּפֶר זָהָב וְשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת נָשִׁים מִן הַנְּשִׁים הַשּׁוֹעוֹת וְהַיְקָרוֹת אֲשֶׁר בִּיהוּדָה - רַק תִּהְיֶה יָדוֹ עִמּוֹ לְעִזְרָתוֹ, לְקַחַת הַמְּלָכוֹת מִיַּד הוֹרְקָנוֹס וּלְהֵרֵג אֶת הַזְּרוּדִים וְאֶת פְּסִילוֹ אַחֲרָיו. וַיִּשְׁמַע פְּגוּרוֹס אֶל אַנְטוֹנִינוֹס - בֶּן אַרִיסְתוֹבְלוֹס, וַיֵּאֶסֶף חֵיל לָרֹב - חֵיל פָּרַס וּמְדֵי, וַיָּבֹאוּ בְּאַרְס. וַיִּלְכְּדוּ אֶת הָאֶרֶץ, וַיָּכּוּ לְכָל הַרוֹמִיִּים אֲשֶׁר מָצְאוּ בָּהּ מֵאֲנָשֵׁי אַנְטוֹנִינוֹס שֶׁר צָבָא רוֹמָא. וַיִּשְׁלַח פְּגוּרוֹס אֶת שֶׁר הַמִּשְׁקָה אֲשֶׁר לוֹ בְּחֵיל כָּבֵד לִירוּשָׁלַיִם, וְעִמּוֹ אַנְטוֹנִינוֹס בֶּן אַרִיסְתוֹבְלוֹס. וַיֵּצֵאוּ אֹתָם הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: "כֹּה תַעֲשׂוּ בְּבּוֹאְכֶם לִירוּשָׁלַיִם! קְרָאוּ לְשָׁלוֹם הָעִיר, עַד אֲשֶׁר תָּבֹאוּ הָעִירָה. וּבְבּוֹאְכֶם הָעִירָה הַתְּגַרְוּ מַלְחָמָה וְהִרְגוּ אֶת הוֹרְקָנוֹס וְאֶת הַזְּרוּדִים וְאֶת פְּסִילוֹ, וְנִתְּתֶם הַמְּלָכוֹת לְאַנְטוֹנִינוֹס בֶּן אַרִיסְתוֹבְלוֹס." וַיִּסְעוּ וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַיִם. וַיִּקְרָאוּ אֶת שָׁלוֹם הָעִיר וְאֶת שָׁלוֹם הָעָם, וַיָּבֹאוּ

העירה. ויתגרו מלחמה בהורקנוס בתוך העיר. אז חלקו ביניהם את המקומות אורודוס ופסילו, ויקבל אורודוס את היכל המלך לשמרהו, ופסילו אחיו עלה עם הגבורים על החומה לשמר את עלית החומה. ואנשי פרס ואנטיגנוס החלו להכות בעם ולכו את העיר. וירד ויבא אליהם הורודוס עם בחוריו אשר מהיכל המלך הורקנוס, ויתגר במ מלחמה ברחוב העיר, ויבריחם, ויך בהם מכה רבה. וגם פסילו אחיו ירד מן החומה, ויך את כל העומדים לנגדו. וילחמו שני האחים - הורודוס ופסילו - באנשי פרס ובאנשי אנטיגנוס, וילחמו בכח ובגבורה, וינצחו אותם.

ויהי מקץ שבועת ימים, ויקרא שר המשקה אשר למלך פרס את הורודוס ואת פסילו אחיו, ויאמר אליהם: "עד מתי תהיה המלחמה הזאת בעיר הקדש? חרלו לכם ממלחמה, ולכו לקראת פגורוס מלך פרס - אדני, והתחברו עמו, ותהיה יד עמכם, כי טוב לו בהיותכם אתם אוהביו, באשר אתם גבורים, מהיות חבריו אנטיגנוס אשר איננו שוה דבר לפני גבורתם." ולא האמין הורקנוס [בד"מ: אורודוס] לדבריו, אכל הורודוס [בד"מ: הורקנוס] ופסילו האמינו לו.

ויעשו כאשר דבר להם, וילכו לקראת פגורוס מלך פרס. וימצאו אותו בארם דמשק, ויקבלם בכבוד גדול לעיניהם. אכל פסתר יעץ לתפשם, וישם עליהם אורכים בלילה לאסר אותם בנחשתים. ויקומו הורודוס [בד"מ: הורקנוס] ופסילו בלילה, והנה אורכים סביבות הבית בכלי מלחמתם - ולא ידעו כי בעבורם הם עומדים. אז באו אפליאוס וארמילה, מעשירי ארם, ויגידו לו אל פסילו את כל ערמת פגורוס מלך פרס, אשר הטה את לבו אנטיגנוס באלף כפרים זהב, ואשר דבר לו לתת לו שמונה מאות נשים משועות יהודה. ויאמרו עשירי ארם אל פסילו: הנה לך ספינה ערוכה ביים ללכת לדרךה, המלט בה, ולך אל ארץ יהודה. כי בחוף היים היה פגורוס בימים

היהם. וימאן פסילו לברח ולעזוב את הורודוס [כד"מ: הורקנוס] לבדו. ויגש אל פגורוס מלך פרס, ויאמר אליו: "השחת והפרת בריתך עמנו! כי עתה ידענו אשר אין אמונה בעם פרס. אם אמת אשר שמענו - גם ראינו בעינינו - על העצה אשר יעצת עלינו. ואנחנו - באנו אליך בברית הבטחה ואמונה. ואם איש מחסר ממון, אתה ואין עמך זהב, הלא הורקנוס יש לאל ידו לתת לך כפלים, ככל אשר דבר לך אנטיגנוס - רק אל תשלח ידך באנשים, אשר ברית עמהם!" וכשמע פגורוס כן, וישבע ויכחש, ויבטיחם בדברים לאמר: "שמועת שקר וכזב שמעתם עלי, כי לא חשבתיו זאת, ולא עלתה על לבי המחשבה הזאת לעשות את הרעה הגדולה הזאת, לאחוז את אנשי שלומי ולאסרם." ויחזקם ויבטיחם בדברים האלה, וישבו וישכבו ויבטחו לבטח.

ויהי בשכבם, ויפלו עליהם גדודי פרס פתאם, ויתפשו ויאסרום בנחשתיים, וייקץ פסילו משנתו - והנה ידיו אסורות בכרזל. ויקצף פסילו כה וכה. וידלג ויבקש לשלף חרבו ולא יכול, כי היו ידיו אסורות. וישא עיניו וירא - והנה אכן אחת גדולה. וירץ אל האבן וידלג ללכת לרום הארץ, וינפץ את ראשו על האבן בכח חמתו, וימת. וטרם מותו - ותגד לו אשה על הורודוס כי נמלט. וישמח פסילו ויאמר: "שמחתי במיתתי, כי ידעתי אשר עזבתי גואל דמי ונזקם נקמתי." וכדברו כדברים האלה וימת, ויאסף אל עמיו.

וישאר הורקנוס אסור בנחשתיים. ויקח אנטיגנוס את דודו ויקצץ את אזנו, למען לא יכהן עוד, כי יהיה בו מום. ויגלה אותו בבליה בתוך היהודים.

וישמע הורודוס את כל אשר עשה מלך פרס לפסילו אחיו ולהורקנוס מלך יהודה. ויבא אל ירושלים, והוא בירושלים. ויקח את אמו ואת חותנתו ואת מרים ארוסתו - והיא בת אלכסנדר בן

אִיסְתוּבְלוּס, וְאָמַר - אֶלְכְּסַנְדֵּרָה בַת הוֹרְקָנוֹס אֲשֶׁר הוֹכְרָנוּ לְמַעַלְהָ. וְהִנְעִירָה יַפֶּת תֹּאֵר וַיִּפֶת מִרְאָה מֵאֵד. וַיִּשֶׁם הוֹרְדוֹס הַנָּשִׁים עַל הַסּוּסִים וְעַל הַפָּרָדִים, וַיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלַיִם לִילָה, וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים מִגְבוּרֵי יְהוּדָה עִמּוֹ, וַיִּשֶׁם פָּנָיו אֶרֶץ אֲדוּם. וַיְהִי בַדְרֵהּ, וַתִּרְדְּנָה הַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים, וַתִּהְפֹּךְ אִמּוֹ אֶת הַרְכָב אֲשֶׁר לָהּ, וַתַּעֲמֵד. כִּי אָמְרוּ הַנָּשִׁים: "נִמְוַחֲתָ נָא בִירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא נִרְחַק מִמֶּנָּה." וַיִּשְׁלַף הוֹרְדוֹס אֶת חֲרָבּוֹ, וַיִּבְקֶשׁ לְהַרְגֵם אֶת נַפְשׁוֹ, כִּי יָרָא לֵאמֹר, פֶּן יָבֹאוּ הָאוֹיְבִים וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם וְאֵת הַנָּשִׁים. וַיִּרְצוּ בַחֲזוּרָיו וַיִּתְפָּשׂוּ אֶת יָדָיו, וַיֹּאמְרוּ: "הֲלֹא חֲרָפָה הִיא זֹאת לְאִישׁ חָכֵם כְּמוֹךָ לְהַרְגֵם אֶת נַפְשְׁךָ בְּלֹא כְבוֹד. אֲבָל תַּעֲבֹרְנָה הַנָּשִׁים לְפָנֶינוּ, וְאִנְחָנוּ נַעֲמֵד פֹּה, עַד בֹּא חֵיל פָּרַס, אֲשֶׁר יֵצֵא מִירוּשָׁלַיִם לְרֹדֶף אוֹתָנוּ, וַיִּדְעוּ אֶת מִי הֵם רוֹדְפֵים." וַיְהִי כְּכַלּוֹתָם לְדַבֵּר, וַתַּעֲבֹרְנָה הַנָּשִׁים, וַיֵּלְכוּ אֶל אֲדוּם. וַיַּעֲמֵד הוֹרְדוֹס וְכָל אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה אֲשֶׁר עִמּוֹ - כַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ. וַיְהִי עַד כֹּה נֹכַח, וְהָיָה עֲלֵיהֶם שׁוֹר הַמִּשְׁקָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ פָּרַס וְעִמּוֹ גְּדוּדֵי פָּרַס, יָד גְּדוּלָה וְחֹזְקָה עִמּוֹ מֵאֵד. וַיִּלָּחֶם בָּם הוֹרְדוֹס - הוּא וְאֲנָשָׁיו, וַיִּכּוּם וַיִּצְיַעוּם אֶרְצָה. וַיִּכְרִיחַ אֶת שׁוֹר הַמִּשְׁקָה, וַיִּנָּס לִירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי הוֹרְדוֹס. וְגַם יְהוּדִים רַבִּים מֵאֲנָשֵׁי אֲנְטִיגֶנוֹס רָדְפוּ אוֹתוֹ, וַיִּשְׁיִגּוּהוּ וַיִּלָּחְמוּ עִמּוֹ, וַיִּפְּלוּ בִידּוֹ, וַיִּכּוּ מִכָּה גְּדוּלָה מֵאֵד. וּבְמִקוֹם הַהוּא, אֲשֶׁר הִכָּה הוֹרְדוֹס אֶת הַיְהוּדִים, עָשָׂה עִיר וְהִיכָל גְּדוֹל בְּשָׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְמַלְכוּתוֹ. וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר אֵי רוּאָה [בד"מ: אִירוּאִין] (וכ"ה פ' ס"א, ושם: מאתיים ריס), וְהִיא רְחוּקָה מִירוּשָׁלַיִם שְׁשִׁים רִיס.

פָּרֶק תְּשֻׁעָה וְאַרְבָּעִים /

**יִסְפָּר בּוֹ עֲנֵנֵי מַלְכוּת הוֹרֹדוֹס אִיָּה הָיָה וְאֲשֶׁר
עָשָׂה עַד מְלֹכוֹ בִּירוּשָׁלַיִם**

וַיֵּלֶךְ הוֹרֹדוֹס לְדַרְכּוֹ אֶל אֶרֶץ אֲדוּם, וַיֵּצֵא יוֹסֵף אָחִיו לְקִרְאָתוֹ, וַיּוֹעֵץ עִמּוֹ. וַיָּבִיאוּ אֶת הַנָּשִׁים בְּמִצְוֵה אֲשֶׁר לְאֲדוּם, וַיִּתְּנוּ בְּעִיר חֲשִׁים וּמִים וְעֵצִים וְאֲנָשֵׁי מִלְחָמָה, וְאֵת יוֹסֵף אָחִיו עִמָּהֶם. וַיֵּצֵאוּ לִיתֵר הָעַם לְלָכֶת בְּכָל אֶרֶץ אֲדוּם לְמִצָּא לָהֶם מַחְיָה, וַיִּתֵּן לָהֶם דְּרָכְמוֹנֵי זָהָב כְּדֵי מַחְסוֹרָם. וְהוּא עָבַר בְּמַתִּי מַעַט לְדַרְכּוֹ אֶל סַלַע מַדְבָּרָה, אֶל מְלוֹךְ מֶלֶךְ עָרֶב - כִּי מְלוֹךְ הָיָה אוֹהֵב לְהוֹרְקָנוּס וּלְהוֹרֹדוֹס מִתְמוֹל שְׁלֹשׁוֹם. וְלֹא זָכַר מְלוֹךְ מֶלֶךְ עָרֶב אֶת הַחֲסֵד אֲשֶׁר עָשָׂה עִמּוֹ הוֹרְקָנוּס, וַיֹּאֲלֵ מְלוֹךְ מֶלֶךְ עָרֶב לְהַסְגִיר אֶת הוֹרֹדוֹס בְּיַד אַנְטִיגֵנוֹס. וּבְלִילָה הַהוּא הִמְטִיר מָטָר רַב, וַיִּמְלֵא הַבּוֹרוֹת מִיָּם, וַיַּחֲשֹׁב מְלוֹךְ, כִּי לֹא יִבְרַח הוֹרֹדוֹס בְּגִלְלֵי הַמַּיִם הָרַבִּים אֲשֶׁר הִמְטִיר בְּלִילָה הַהוּא.

וְהוֹרֹדוֹס בָּרַח בְּלִילָה הַהוּא. וַיְהִי בְּבִקְרָ, וַיִּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו מְלוֹךְ וְלֹא מָצָאוּ, וַיֵּצֵר לוֹ מָאֵד. וְהוֹרֹדוֹס נָסַע וּבָא מִשָּׁם אֶל מִצְרַיִם, אֶל קְלִיאוֹפְטָרָה מִלְכַת מִצְרַיִם, וַתִּקְבְּלֵהוּ הַמְּלָכָה בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וַתִּבְקַשׁ לַעֲשׂוֹתוֹ שֶׁר צָבָאָה. וַיִּמָּאֵן הוֹרֹדוֹס, כִּי מֵהֵר לְלָכֶת אֶל רוּמָא. וַתִּתֵּן הַמְּלָכָה לוֹ עֶשֶׂר גְּדוֹל וּסְפִינּוֹת לְשֵׂאת אוֹתוֹ כְּתִימָה - הִיא אֵיטְלִיאָ. וַיָּבֵא הוֹרֹדוֹס בְּסְפִינּוֹת, וַיֵּשֶׁב לְמִצְרַיִם פַּעַמַיִם, כִּי חִרְף הָיָה, וַיִּתְחַזְּקוּ הַרוּחוֹת עָלָיו. וּבְפַעַם הַשְּׁלִישִׁית נִתְיַשְׁבָּה הַרוּחַ, וַיַּעֲבֹר אֶת הַיָּם, וַיָּבֵא לְמַחֲזוֹ הַגְּדוֹל אֲשֶׁר בְּאוֹטְרִנְטָא [בד"מ: בְּאַנְכוֹנָה, בד"ק: בְּאוֹנְטְרִי-טוֹן], אֲשֶׁר בְּקִצָּה אֶרֶץ אֵיטְלִיאָ. וְשֵׁם הָיָה פְּקִיד אַתְדוֹ לְאַגּוֹסְטוֹס, הַקִּיסָר הַמּוֹשֵׁל בְּרוּמָא, וַיִּקְבְּלֵהוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וַיִּתֵּן לוֹ סוּסִים וְאֲנָשִׁים, וַיֹּלְכִיכוּהוּ לְרוּמָא. וַיֵּלֶךְ וַיָּבֵא אֶל רוּמָא, וַיִּחַן בְּבֵית אַנְטוֹנִינוֹס בְּרוּמָא -

הוא אוהבו, והוא הנקרא עוד "מארקיס", גבור רומא. ויספר לו את כל אשר קרהו, וכי מרד אנטיגנוס על הורקנוס דודו, ויאסרהו בנחשפים, ויקצץ את אזנו לבלתי היותו כהן עוד, ושהרג את פסילו אחיו, וכי התחבר עם פגורוס מלך פרס, ויחלל את מלכות רומא, וישען במלך פרס.

ויהי כשמוע אנטונינוס ואגוסטוס והישיש אשר ברומא, שחלל פגורוס מלך פרס ואנטיגנוס מלך יהודה את מלכות רומא, וינעצו יחדיו, ולא אחר הדבר בעצתם. ויקראו את הורודוס, וישומו כתר מלכות בראשו. ויצו אגוסטוס את העם לתקע בשופרות, ויתקעו בשופרות, וירימו קול, ויריעו תרועת שמחה, ויאמרו: "מלך הורודוס ביהודה ובירושלים עיר הקדש!" ויצאו אגוסטוס ואנטונינוס, והורודוס בתוכם, ויבואו אל בית אנטונינוס, כי ערף להם משתה גדול. ויקרא אגוסטוס את הישיש ואת כל זקני רומא, ויאכלו וישתו עמו, וישמחו מאד מאד על הורודוס אשר מלך, ויחדשו ברית עמו. ויכתבו את היום ההוא, תחלת מלכות הורודוס. ויכתבו את הברית בלוח נחשת, וישומו אותו בהיכל המלכות והקיסריות אשר ברומא לקרא בו הברית כל הימים.

ויהי אחרי הדברים האלה, ויבאו אנטונינוס והורודוס בספינות לבא להלחם עם פגורוס מלך פרס ועם אנטיגנוס מלך יהודה - ועמהם ספינות ואניות רבות, וחיל גדול ואדיר כבוד מאד. ויצא אנטונינוס באנטוכיא, ויעבר שם להלחם בפגורוס מלך פרס, והורודוס יצא אל תלמירה - היא עכו - ועמו חיל רומיים, יד גדולה וחזקה עמו. ואז היה ננטאריאוס וסלקוס, גבורי רומיים אשר שלח אגוסטוס. בעת ההיא אנטיגנוס וכל חילו חונים על המצודה אשר לאדום, כי שם היו בני בית הורודוס, ואמו וחותרתו וארוסתו יווסף אחיו. ויצמאו למים אנשי העיר, כי אנטיגנוס הרס את כל תעלות המים הבאות העירה,

וְכָל אַנְשֵׁי הָעִיר נִלְאוּ כְּכַר מִהַמְלַחְמָה, וַיֵּאבֹּו לִפְתּוֹחַ אֶת הָעִיר. וַיֹּסֶף אָחִי הוֹרְדוֹס - אֲשֶׁר הָיָה בְּתוֹכָם - חָשַׁב לְבָרֵחַ לְמִלָּךְ עָרֵב, וְלֹא אָבָה לְבָרֵחַ אֵלָיו, כִּי שָׁמַע אֲשֶׁר נָחַם מֶלֶךְ עָרֵב עַל דְּבַר שְׂלֹא קָבַל לְהוֹרְדוֹס בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַנְטִיגֶנוֹס. וַיִּמְנַעְהוּ אֱלֹהִים מִלְּבָרֵחַ, וַיִּמְסְרֵהוּ לְאַנְטִיגֶנוֹס - כִּי אֱלֹהִים נָתַן מָטָר עַל הָאָרֶץ בְּלֵילָה הַהוּא, וַיִּמְלֵא אֶת כָּל הַבּוֹרוֹת מַיִם, וַיִּחְשַׁב מֶלֶךְ הָעָרֵב כִּי עַל זֶה יִחְדַּל הוֹרְדוֹס מִלְּבָרֵחַ. וְאִזּוּ יָצָא הוֹרְדוֹס מֵעֵבֹ - וְכָל הַגְּדוּד אֲשֶׁר שָׁלַח אַנְטוֹנִינּוֹס עִמּוֹ עִם שָׂרֵי רוֹמָא לְעֹזְרָתוֹ - עִמּוֹ. וַיָּבֹאוּ אֶל הַמְּצוּדָה [בד"מ: מְצֻרִימָה] עַל מַחְנֵה אַנְטִיגֶנוֹס, וַיֹּדִיעֵנוּ אֶת יוֹסֵף אָחִיו טָרֵם בּוֹאֵם - כִּי הֵם בָּאִים. וַיֵּצֵא יוֹסֵף אָחִיו מִן הָעִיר וַיִּתְחַבֵּר עִמָּהֶם, וַיִּלְחַמוּ בְּאַנְטִיגֶנוֹס, וַיִּכּוּ אֶת מַחְנֵהוּ.

וַיֵּנֶס אַנְטִיגֶנוֹס אֶל יְרוּשָׁלַיִם. וַיֹּצֵא הוֹרְדוֹס אֶת כָּל אַנְשֵׁי בֵיתוֹ מִהַמְּצוּדָה [בד"מ: מְצֻרִים], וַיֵּאֶסֶף אֶת כָּל חֵילוֹ - כִּי נָפְלוּ עָלָיו יְהוּדִים רַבִּים וְחֵיל גְּדוֹל לָרֵב - וַיָּבֹאוּ אֶל יְרוּשָׁלַיִם. וַיִּחַן עָלֶיהָ - הוּא וְשָׂרֵי הָרוֹמִיִּים עִמּוֹ - וְהֵם הַשָּׂרִים אֲשֶׁר שָׁלַח אַנְטוֹנִינּוֹס לְעֹזְרָתוֹ. וְלֹא אָבֹו שָׂרֵי הָרוֹמִיִּים לְהִלָּחֵם בְּאַנְטִיגֶנוֹס, וַיִּפְּרוּ אֶת מְצוֹת אַנְטוֹנִינּוֹס, כִּי נָתַן לָהֶם אַנְטִיגֶנוֹס שְׂחָד. אֲבָל לֹא הָיָה צְרִיךְ הוֹרְדוֹס אֶל עֹזְרָתָם, כִּי הָיָה חֵיל גְּדוֹל עִמּוֹ לָרֵב, יָד גְּדוֹלָה מִכָּל הַיְהוּדִים. וְכָל אַנְשֵׁי הַגְּלִיל נִתְחַבְּרוּ עִמּוֹ לְעֹזְרָתוֹ. וַיִּחַן הוֹרְדוֹס בִּירוּשָׁלַיִם וַיִּלָּחֵם בְּאַנְטִיגֶנוֹס, וַיִּצַר עַל יְרוּשָׁלַיִם. וַיִּצְוּ, וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל מַחְנֵהוּ לְסַבֵּב אֶת הָעִיר - וַיִּסְבּוּ אֶת הָעִיר. וְשָׂרֵי רוֹמָא אֲשֶׁר בָּאוּ עִמּוֹ - וְהֵם: בְּנִטְרִיאֹן וְסִילּוֹן, וּפְרִדִּילִיוֹס, אֲשֶׁר לָקְחוּ שְׂחָד מֵאַנְטִיגֶנוֹס - לֹא אָבֹו לְגַלוֹת הַדְּבָר אֶל הוֹרְדוֹס, מִהַשְׂחָד אֲשֶׁר לָקְחוּ. וַיַּגִּשׁ הוֹרְדוֹס אֶל הַחֹמָה, וַיִּקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל לֵאמֹר: "שְׁמַעוּ אֵלַי, וְהִאֲזִינוּ לִי! וּבֹאוּ לְהִשְׁלִים עִמִּי, כִּי טוֹב לָכֶם לְהִשְׁלִים עִמִּי מִלְּהִלָּחֵם." וַיִּחְרִישׁוּ אַנְשֵׁי הָעִיר, וְלֹא עָנוּ לוֹ דְּבָר. וּמִחוּץ לְיְרוּשָׁלַיִם הָיוּ מְעֵרוֹת גְּדוֹלוֹת, וְכַאֲשֶׁר שָׁמַעוּ פְּרִיצֵי יְרוּשָׁלַיִם כִּי הוֹרְדוֹס בָּא, נִחְבְּאוּ שָׁם לְאַרְבַּ לּוֹ. וַיִּגְדַע הַדְּבָר לְהוֹרְדוֹס,

ויחן שם. ויצו לחרשים, ויעשו ככלי ברזל, גם עשו תבות עץ גדולות, ויקשרום בככלי ברזל אשר עשה. וימלא את התבות בחורים גבורים בכלי מלחמתם, וגם לחם ומזון שם-בתבות עמהם. ויחן בידם מגלות ארכות, להוציא את הפריצים מן המערות אשר היו שם. ויורד את התבות בראש ההר, ויתנם על פי המערות. וייראו הפריצים מאד לצאת מן המערות. ואז אחד מן הבחורים, חגור חרב, תפש בידו את ככל הברזל, אשר התכה תלויה בו, וידלג בככל, ויקפץ בחוף המערה, ויהרג רבים מן הפריצים. ויתפש את פגריהם במגל וישמטם בעמק המערה. ויעשו פן כל הבחורים, ויהרגו כל הפריצים מכל המערות, ולא נשארה רק מערה אחת - כי לא שמו תכה על פיה. ושם היה זקן אחד עם אשתו ועם שבעת בניו - ויעמד הזקן על פי המערה. ויאמר אליהם: "צאו!" ויצא אחד מהם. וישלף הזקן חרבו, ומיתתו. וגם השני המית, וגם את השלישי, וגם כל שבעת בניו - עד תמם. ואף כי המלך הורדוס חמל עליהם, ויצעק ויתחנן לזקן אשר לא יהרג לבניו - ולא שמע הזקן ההוא למלך, ויחרף ויגדף ויקלל את המלך. ואחרי כן הרג לאשתו, וישמטה בעמק אחרי בניה. גם אחר זה הרג לנפשו, ויפל בעמק על פגרי בניו ומת.

ויהי אחרי תדברים האלה, ויגד להורדוס פי נלחם אנטונינוס בפגורוס מלך פריס ויהרגהו - והוא יושב על נהר פרת. וילך הורדוס לקראתו, וימצא קהל גדול בדרך אשר רצו לעבר לעזרת אנטונינוס - ולא יכלו, פי הערכים היו בדרך, והיו הורגים לכל המוצאים, פי ילכו אל אנטונינוס לעזרתו. ויודע הדבר להורדוס, וילכו הוא ובחוריו אליהם, וימצאם וילחם בם, ויך אותם לפי חרב, ויפתח את הדרך. וילכו אל אנטונינוס כל המבקשים ללכת אליו, ויקח המלך את כל שללם וילך. אז שלח אנטונינוס חיל רכב ופרשים ועטרת זהב גדולה מנחה אל המלך הורדוס, על אודות העזרה אשר עזרו, ועל אשר סלה

את הערביים ויפתח לו את הדרך. וילך המלך אליו, ויצא אנטונינוס לקראתו - ויחבקהו וינשקהו, וישמח עמו שמחה גדולה. ויהי אחרי כן, אשר הכה אנטונינוס את פגורוס מלך פרס, וישם אנטונינוס פניו לבא מצרימה. ויתן אל המלך הורודוס את סוסיאוס, שר צבאו, ועמו חיל כבד ויד חזקה מגבורי רומא. וישלח אגרת אל כל שרי ארם לאמר: "מרקוס אנטונינוס - מושל מלכים לכל שרי ארם - מודיעכם לשלום! ידוע יהיה לכם פי המלך הורודוס המלך על כל יהודה, כפאשר צוה אוקתביאנוס אגוסטוס מלך המלכים, וכפאשר צויתי אני והישיש והיועצים אשר ברומא. ועתה, השמרו לכם פן תמנעו לשלח אנשי מלחמתכם לעזרתו, כי ילחם על אנטונינוס. כי אם לא תמנהו ללכת לעזרתו, כפאשר צויתי לכם, חרב יבא עליכם ודבר גדול (ר"ל מות כתרגומו, ועמש"ל פרק מ"ז), כי אני מרקוס אנטונינוס נשבעתי על זה, ולא אקיר!"

ויהי אחרי כן, וילך הורודוס עם סוסיאוס להלחם על אנטונינוס, ועמהם חיל רומא וכל צבא ארם. ויגד בדרך להורודוס על אודות יוסף אחיו אשר מת במלחמה - כי הרג אותו פפוס, ואת כל צבא הרומיים אשר ביהודה שבאו תחלה עם הורודוס, ויכריח את שריהם, ויעמד יוסף אחי הורודוס ולא אבה לנוס, וילחם בפפוס. ויפל יוסף וימת במלחמה. ויפלו ביום ההוא מצבא רומא ששה ושלושים אלף אשר הרג פפוס. ויכרת את ראש יוסף אחי הורודוס, וישלח אותו אל ירושלים, אל אנטונינוס מלך ירושלים. ויקנהו פרודה אחי הורודוס בחמשים ככרי זהב, ויקברהו בקברות אבותיו. ויגידו למלך הורודוס את הדברים האלה, והוא כבר ידע גם כן את הדברים האלה, כי בחלום ראה את כל אשר קרה לאחיו. ויתבהל המלך ויתאבל מאד, ולא אחר לעשות נקמה. ויעזב את סוסיאוס עם כל הצבא, ויקח שנים עשר אלף רומיים ועשרים אלף יהודים, ויבא בלבנון. ויעבר ויעתק

משם, וילך להלחם על הצבא אשר שלח פפוס לקראתו. וימצאם
 בין־כתי הגליל, ויפס מחצי היום ועד ערב מפה רפה מאד. ויהי בערב,
 ויצו המלך אל כל בחוריו לאכול ולשתות, והוא עם אנשי ביתו באו
 אל תוף בית אחד גדול, אשר היה שם. ויהי באכל המלך - ויפל פתאם
 כל הבית ההוא על המלך ועל אנשי ביתו. ולא מת המלך ולא הפצע
 בפצע, לא הוא ולא אחד מאנשי ביתו, ועל כן האמינו כל העם, כי
 הוא מלך אהוב לאלהים. ויאמר יוסף הפהן בן גוריון הפהן, כי בן
 העידו גם כן סופרים אחרים מסופרי הגוים, כי המלך הורודוס היה
 אהוב לאלהים.

ויהי ממחרת, ויצא הורודוס להלחם על אנטונינוס ועל פפוס
 העומדים לנגדו במחנה כבד מאד. ותתגר מלחמה גדולה ביניהם. וינס
 אנטונינוס אל ירושלים, ופפוס עמד שם, וילחם בהורודוס. ויפלו ביום
 ההוא פגרים רבים, וגם פפוס, גבור ירושלים, הכה והפצע במלחמה
 ההיא. ויכרת פרודה את ראשו, ויביאהו לפני המלך הורודוס אחיו.
 ויצו המלך - ויקברוהו, כי ראש שר נכבד היה. והבחורים אשר נסו
 מהמלחמה באו ויתחבאו בבתי המקום ההוא. וצוה המלך הורודוס,
 ויהרוסו את הבתים עליהם - וימותו, וינקם את נקמת אחיו. ויהי
 בערב, ויצו המלך לגדודיו לאכול ולשתות, והוא בא במרחץ עם שני
 נערים קטנים, ושם התחבאו מגבורי פפוס שלשה אנשים אשר נסו
 מהמלחמה, וחרכותם שלופות בידיהם - ולא נגעו את המלך. וידעו
 עוד העם, כי מן האלהים היה המלך. ויפס משם הורודוס, וילך אל
 ירושלים, הוא וכל מחנהו עמו, שלשים אלף משועי יהודה. ויבא עוד
 סוסיאוס אליו, כי שלח אותו אנטונינוס לעזרת הורודוס, ויבא אליו
 בעם כבד ובד חזקה - ועמו חיל רומיים ושני מלכים ממלכי ארם.
 ויחנו על ירושלים בשנת שלש למלכות הורודוס אשר המלך ברומא,
 וילחמו על ירושלים עד תחלת השנה הרביעית למלכותו. ויעשו

מלחמות רבות, כי פעם היו יוצאים אליהם למלחמה ומפים בהם מכה רבה, ולא היו יכולים להבריחם מעל ירושלים, ופעם היו יוצאים ושופים את הסוללות באש ועושים נצוץ וגבורה מחוץ לעיר.

ויהי אחרי כן, ויתגבר חיל הורודוס על חיל אנטיגנוס, ויבריחהו העירה אל תוך החומה, כי מתי מעט נשארו עם אנטיגנוס - כי נפלו גבוריו במלחמה. ויהי אחרי כן, ויקומו בלילה עשרים גבורים יהודים מגבורי הורודוס, ויירמו סלמות על החומה, ויעלו אחריהם גודדי גבורי סוסיאוס - כי שומרי החומה שכבו עיפים. ויהי בעלותם, ויכו את השומרים. וירוצו אנשי המלחמה אשר עם הורודוס, וישברו השער. ויבהלו אנשי העיר, ותלכד ירושלים עיר הקדש, ויבאו הורודוס וסוסיאוס העירה, ויכו שרי סוסיאוס באנשי העיר מכה רבה ועצומה מאד. ולא חמלו על בחור ועל בתולה, על זקן ועל אשה. ויקצף הורודוס על שרי סוסיאוס, ויאמר אל שרי סוסיאוס: "אם את כל העם תאכל חרב - אני אנה אמלך?" ויהי כשמע סוסיאוס, ויעבר קול לאמר: "כל ההורג נפש אחת מישראל, מות יומת!" וירוצו שרי סוסיאוס אל ההיכל, ויבקשו לפתח את ההיכל ולראות קדש הקדשים - ולא יכלו. כי המלך הורודוס שלף את חרבו, ויעמד לפני שער ההיכל ובחוריו עמו. ויבריחו הרומיים מלראות את קדש הקדשים, כי אמר המלך: "טוב לנו למות, ואל יראו גוים סתרי ה' אשר בקדש הקדשים." וגם כן את כל שלל העיר הציל. אז נתן המלך מרכושו אל סוסיאוס ואל שריו זהב וכסף, את זכר עזרתם אשר עזרוהו, ואת יתר שלל העיר הציל. בעת ההיא נתן סוסיאוס אל היכל ה' למנחה עטרת זהב גדולה, כי ירא פן יקרהו דבר רע מאת ה', על אשר נלחם בעיר ה'.

וזאת היא הרעה שבאה לירושלים עיר הקדש בימי שרי רומיים מרקוס, אנטיונינוס, אגריפס, בנדיא וגלוס, בשנת חמש ושמונים ומאה

[כד"מ: קפ"א] לאופלירורס בַּחֲדָשׁ הַרְבִּיעִי בְּיוֹם הַצֹּום (עמש"ל פרק ל"ט הערה ה'). וְיִהְיֶה אַחֲרֵי כֵן, וַיִּלְךָ סוֹסִיאוּס אֶל אֲנַטִּיגְנוֹס [כד"מ: אֲנַטוֹנִינוֹס] לְמַצְרִים - וְאֲנַטִּיגְנוֹס אָסוּר בְּנַחֲשֵׁתִים. וַיִּשְׁלַח הוֹרְדוֹס כֶּסֶף וְזָהָב לְרֹב אֶל סוֹסִיאוּס [כד"מ: אֲנַטוֹנִינוֹס] לְהַרְגֵּ אֶת אֲנַטִּיגְנוֹס, וַיִּבְקֹשׁ לְהַרְגוֹ בְּעֵצַת הוֹרְדוֹס - כִּי יָרָא הוֹרְדוֹס פֶּן יָשׁוּב אֵלָיו הַמַּלְכוּת עוֹד, וַיַּהַרְגֵהוּ. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נִהְרַג אֲנַטִּיגְנוֹס, אָז מָלַךְ הוֹרְדוֹס לְבִטָּח עַל יְהוּדָה.

פָּרֶק חֲמִשִּׁים /

יִסְפָּר בּוֹ אֵיךְ בָּא הוֹרְקְנוֹס הַמּוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַיּוֹתוֹ
בְּבָבֶל אֶל יְרוּשָׁלַיִם וְנִתְּפְתָה לְכַתֵּב הוֹרְדוֹס
וּלְבִסּוּף הַרְגוֹ

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מָלַךְ בְּכָל אוֹת נַפְשׁוֹ, וַיִּכְבַּד אֶת כָּל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר הָיְתָה תַּחְלַת יָדָם עָלָיו לְעֹזְרָתוֹ. וַיִּכְבַּד אֶת הַלֵּל הַזְּקֵן מְאֹד - וְהוּא שֶׁר הַפְּרוּשִׁים. גַּם כִּבֵּד אֶת שְׁמַאי תַלְמִידוֹ. כִּי הֵם הָיוּ תַחְלָה בְּעֵצָה, אֲשֶׁר יַעֲצוּ אֶת הָעָם לְהַמְלִיךְ הוֹרְדוֹס. כִּי אָמְרוּ הַפְּרוּשִׁים, מֵאַת ה' הוּא זֶה - בְּעֵבוּר עֹן הָעָם, וְטוֹב שְׂיִמְלֹךְ - טָרָם שְׂיִשְׁפֹּף דָּם לְרֹב בְּקִרְבַּ יְרוּשָׁלַיִם. עַל כֵּן הוֹרְדוֹס כִּבֵּד אֶת הַפְּרוּשִׁים וְאֶת כָּל אוֹהֲבָיו. אַבְל עַל אוֹיְבָיו לֹא חָמַל, כִּי הִרְג אֹתָם לְפִי חֶרֶב, וְלָקַח אֶת זְהָבָם וְאֶת כֶּסֶפָם. וַיֵּאֱסֹף זְהָב וְכֶסֶף בְּאוֹצְרוֹתָיו לְרֹב. וְעוֹד נִלְחַם בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבוֹתָיו, וַיִּנְצַחֲם. וַיִּקַּח אֶת זְהָבָם וְאֶת כֶּסֶפָם, וַיִּתְּנֵהוּ בְּבֵיתוֹ. וַיִּשֶׂם שׁוֹמְרִים בְּשַׁעְרֵים לְחַפְּשׁ כָּל הַיּוֹצֵא מִירוּשָׁלַיִם, וְלִמֵּי שְׂיִמְצֵא אֹתוֹ כֶּסֶף

או זהב - יקחווהו השומרים ויביאוהו אל המלך. וגם את המתים חפשו השומרים, פן יסתירו האנשים זהב בעריסותיהם בנשאם אותם אל קברותיהם. ויתעשר הורודוס מכל המלכים אשר היו לפניו בבית שני. בימים ההם, והורקנוס בן אלכסנדר מלך יהודה היה בגלות בארץ פרס - אשר הגלה אותו אנטיגנוס בן אריסטובלוס אחיו אל פגרוס מלך פרס אהבו, ויוליכוהו בכלה בתוך המון היהודים היושבים שם, וישב בתוכם. ויקבלוהו היהודים בנאד אשר בעבר הנזהר למלך, ויכבדוהו כמשיח ה', ולא חסר דבר מן המלכות אשר מלך בירושלים, רק על אשר לא שרת את היכל ה'. ויהי פשמע הורקנוס כי מלך הורודוס בן אנטיפטר אהבו, אשר הוא גדלו ויאהבוהו כבנו, ויתאו הורקנוס לבא לירושלים, כי אחזתהו תאוה גדולה על מקדש ה'. וישמע הורודוס כי הורקנוס בכבוד גדול בכבל, ויירא מאד פן יבא בעלילות, ותשב אליו ממלכת יהודה. וישלח מלאכים למלך פרס לאמר: "הורקנוס - אשר הוא עמך בארץך - הוא גדלני והוא חשוב בעיני כאבי, והוא חסיד. והוא היום בגלות אשר הגלה אותו אנטיגנוס בן אריסטובלוס אחיו עם המלך פגרוס הנמלט לפני, אשר מלך לפניך בפרס. ועתה, כי המלכתי אני ביהודה, זכרתי את חסדו ואת טובתו שעשה עמי, והנני שולח לך מנחת כסף וזהב - ואל תמנעוהו מלבא אלי. ובא יבא אלי, כי כבד אכבדהו, ואשלם לו גמולו, ואגמלהו טובות אשר עשה עמי ועם אבי. ואם לא תאבה לשלחו, דע! כי מלחמות רבות עליך מצבא יהודה ורומיים."

ויהי פשמע בן מלך פרס, וישלח אל הורקנוס בכבל - אשר שם היה משפן מנוחתו, ושם ברח מפני הורודוס, ושם היה נחשב כמלך - לאמר: "אם אהבת ללכת ירושלים - אין אני מונעך. אכל איעצך שלא תלך, ותשמר מפני הורודוס, כי איש דמים הוא, פן ישחית את שיבתך." וגם היהודים היושבים בכבל, דברו להורקנוס פדברים

הֵאֵלָה לֵאמֹר: "אֵל תִּחְשַׁב בְּלִבְךָ, כִּי מֵאֲהָבָה שָׁלַח הוֹרְדוּס אַחֲרֶיךָ לְהֵבִיאֲךָ אֵלָיו, כִּי אִם מִקְנָאָה עַל דְּבַר הַמְּלָכוֹת. כִּי הַמְּלָכִים לְעוֹלָם אֵינָם גּוֹמְלִים טוֹבוֹת לְכִנֵּי אָדָם אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ לָהֶם טוֹבוֹת בַּהֲיוֹתָם בְּשִׁפְלוּת. כִּי הַכְּבוֹד בַּהֲיוֹתָם בְּגִדְלָה - יִמִּיר אוֹתָם, וְהַגְדֵּלָה תִּהְפֹּךְ אֶת לִבָּם. וְעוֹד, כִּי אַתָּה תִּדַע, כִּי לֹא תוּכַל לִכְהֵן בִּירוּשָׁלַיִם, בְּעֵבֹר הַמוֹם אֲשֶׁר שָׁם כָּךְ אֲנִטִּיגְנוֹס, בֶּן אַרִיסְתוֹבֵלוֹס אַחִיךָ, כִּי קִצַּץ אֶת אֲזָנְךָ. וְעַתָּה, שָׁב עִמָּנוּ - כִּי לֹא תַחֲסֹר דְּבַר בֵּינֵינוּ, כִּי אַתָּה בְּעֵינֵינוּ כְּמֶלֶךְ. וְלָכֵן שָׁב לָךְ בְּמִקוֹמְךָ, וְאֵל תִּתְגַּרְהַ עוֹד בְּמִלְחָמוֹת יְרוּשָׁלַיִם לְרַעָה."

וְלֹא אָבָה הוֹרְקֵנוֹס לִשְׁמַע לָהֶם, וַיֵּלֶךְ הוֹרְקֵנוֹס אֶל יְרוּשָׁלַיִם. וַיֵּצֵא הוֹרְדוּס לְקִרְאָתוֹ - הוּא וְכָל שָׂרָיו אִתּוֹ. וַיַּחְבְּקֵהוּ וַיִּנְשָׁקֵהוּ, וַיְבִיֵאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ, וַיַּכְבְּדֵהוּ מְאֹד לְעֵינָיו הַכֹּל. וַיַּעַשׂ לְפָנָיו תְּמִיד מִשְׁתָּה, וַיִּקְרָאֵהוּ "אָבִי" לְעֵינָיו כָּל הַעַם - וּבִסְתֵר צִוָּה לְקַחַת אֶת נַפְשׁוֹ. וַתִּשְׁמַע אֱלֶפְסֵנְדֵּרָה בַת הוֹרְקֵנוֹס אִם מְרִימִי - הִיא מְרִימִי אִשְׁת הוֹרְדוּס, בַּת אֱלֶפְסֵנְדֵּרָה, אֲשֶׁר יָלְדָה לְאֱלֶפְסֵנְדֵּר בֶּן אַרִיסְתוֹבֵלוֹס, אַחִי הוֹרְקֵנוֹס אָבִיהָ. וַתֹּאמֶר אֱלֶפְסֵנְדֵּרָה אֶל הוֹרְקֵנוֹס אָבִיהָ: "הֲשִׁמְרָ לָךְ, אָבִי! מִפְּנֵי הוֹרְדוּס, כִּי לֹא יַעֲשֶׂה לָךְ כָּל זֶה, רַק לְהַרְגֶךָ. אָבִל - שָׁמַע בְּקוֹלִי! וְלָךְ וּכְרַח לָךְ אֶל מְלוֹךְ מֶלֶךְ עָרֵב, פֶּן יִשְׁחִית בְּחָרֵב אֶת שִׁבְתְּךָ - אִישׁ הַדָּמִים הַזֶּה." וְלֹא אָבָה הוֹרְקֵנוֹס אָבִיהָ לִשְׁמַע לָהּ, וַתִּפְצַר בּוֹ מְאֹד, וַתְּצִיֵקֵהוּ.

וַיִּקְרָאוּ אֶת רוֹסְטִיאוֹס - וְהוּא אֶחָד מִשׁוֹעֵי יְהוּדָה. וַיֹּאמִינוּ בּוֹ, וַיִּגְלוּ לוֹ אֶת הַסּוּד - כִּי הָיָה רוֹסְטִיאוֹס מִשׁוֹעֵי יְהוּדָה, וְהָיָה אוֹיֵב לְהוֹרְדוּס עַל אֲשֶׁר הִרְגָה אֶת אַחִיו, וְלָכֵן גָּלוּ לוֹ אֶת הַסּוּד, וַיִּתְּנוּ לוֹ שַׁחַד. וַיִּכְתֹּב הוֹרְקֵנוֹס כְּתָב אֶל מְלוֹךְ מֶלֶךְ עָרֵב, לְשַׁלַּח אֵלָיו מְלוֹךְ אֲנָשִׁים וְסוֹסִים בְּסַחַר, וְלַעֲמֹד בְּמִקוֹם אֲגַם הַחֲמַר לְשִׂאת אֶת הוֹרְקֵנוֹס אֶל מְלוֹךְ מֶלֶךְ עָרֵב לְכַרַח מִפְּנֵי הוֹרְדוּס.

ויהי, כְּאֲשֶׁר קָבַל רוֹסְטִיאוֹס אֶת הָאֲגֵרֶת הַזֹּאת בִּידוֹ, וַיִּמְצָא עָלֶיהָ, לְהִיטוֹ אֶהוֹב לְמֶלֶךְ הוֹרְדוּס. וַיִּתֵּן אֶת הָאֲגֵרֶת בְּיַד הוֹרְדוּס, כְּאֲשֶׁר הִיְתָה חֲתוּמָה בְּחֹתָם הוֹרְקֵנוֹס, וַיִּגְלֶה לוֹ אֶת כָּל הַסּוּד, אֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ הוֹרְקֵנוֹס וְאֶלְכְּסַנְדֵּרָה בָּתוּ. וַיְהִי כְּאֲשֶׁר קָבַל הַמֶּלֶךְ אֶת הָאֲגֵרֶת מִיַּד רוֹסְטִיאוֹס, וַיְהִל אוֹתוֹ, וַיְבָרְכֵהוּ וַיְכַבְּדֵהוּ, וַיִּתֵּן לוֹ מִנְחָה גְדוֹלָה, זֶהָב וְכֶסֶף, וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמֶּלֶךְ: "לֵךְ לְדֶרֶכְךָ - לְמָקוֹם, אֲשֶׁר שָׁלַחְךָ הוֹרְקֵנוֹס, וְקַח הָאֲגֵרֶת בְּיָדְךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ הוֹרְקֵנוֹס חֲתוּמָה בְּחֹתָמוֹ. וְכְאֲשֶׁר תִּקְבַּל תִּשׁוּבַת הָאֲגֵרֶת אֲשֶׁר יִתֵּן לְךָ מְלוֹךְ מֶלֶךְ עָרָב, הַבִּיאָנָה אֵלַי. וְאֵת הָאֲנָשִׁים וְאֵת הַסּוֹסִים, אֲשֶׁר יִשְׁלַח לְשִׂאת עֲלֵיהֶם אֶת הוֹרְקֵנוֹס - הִרְאֵם אֵלַי, וְאֶלְכָּדָם." וַיַּעַשׂ רוֹסְטִיאוֹס כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ הַמֶּלֶךְ, וַיֵּלֶךְ אֶל מְלוֹךְ מֶלֶךְ עָרָב. וַיֵּשֶׁב אֶל הוֹרְדוּס הַמֶּלֶךְ, וַיִּתֵּן לוֹ אֶת הָאֲגֵרֶת אֲשֶׁר שָׁלַח מְלוֹךְ אֶל הוֹרְקֵנוֹס - לְבֹא אֵלָיו. וַיִּקְבַּל הַמֶּלֶךְ אֶת הָאֲגֵרֶת, וַיִּשְׁלַח גְּדוּדִים אֶל אֲגֹם הַחֲמָר, וַיִּלְכְּדוּ אֶת הָאֲנָשִׁים וְאֵת הַסּוֹסִים, אֲשֶׁר שָׁלַח מֶלֶךְ עָרָב לְשִׂאת אֶת הוֹרְקֵנוֹס.

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶל שְׂבָעִים הַזְּקֵנִים לֵאמֹר: "אֲסִפּוּ לְעַמְדְכֶם, וַיְהִי בּוֹ כָּל חֲכָמֵי הַסְּנֵהֲדָרִין, כִּי דִבֶּר מִשְׁפָּט סֵתֵר לִי אֲלֵיכֶם עִם אֶחָד מִגְּדוּלֵי הָעָם." וַיִּתְקַבְּצוּ כָּל חֲכָמֵי הַסְּנֵהֲדָרִין בְּמָקוֹם הַמוֹשֵׁב אֲשֶׁר לַסְּנֵהֲדָרִין, וַיֹּדִיעוּ אֶת הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: "הֵנֵנוּ כְּלָנוּ יַחַד בְּמוֹשֵׁב הַמִּשְׁפָּט." וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ אֶל מוֹשֵׁב הַסְּנֵהֲדָרִין, וְהוֹרְקֵנוֹס עִמּוֹ. וַיְהִי כִּי הָיוּ כָּלָם שָׁם - וְאִישׁ לֹא יָדַע אֶת לֵב הַמֶּלֶךְ, וְגַם הוֹרְקֵנוֹס לֹא חָשַׁב כִּי הַקְּבוּץ לְמִשְׁפָּט בְּגִלְלוֹ. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְפָנָיו כָּל הַסְּנֵהֲדָרִין: "אֲשָׁאֲלֶךָ, וְהוֹדִיעֵנִי, הוֹרְקֵנוֹס, אִם יֵשׁ בְּרִית בֵּינְךָ וּבֵין מֶלֶךְ עָרָב, וְאִם שָׁלַחְתָּ אֵלָיו שְׁלִיחַ לְשִׁלַּח לְךָ סוֹסִים בְּמָקוֹם יָדוּעַ, לְהוֹלִיכְךָ אֵלָיו." וַיֹּאמֶר הוֹרְקֵנוֹס: "אֵין בְּרִית בֵּינִי וּבֵינוֹ, וְלֹא שְׁלַחְתִּי אֵלָיו שְׁלִיחַ, וְלֹא בָּאָה אֵלַי אֲגֵרֶת." וַיּוֹצִיא הַמֶּלֶךְ אֶת רוֹסְטִיאוֹס הַשְּׁלִיחַ וְאֵת הָאֲגֵרֶת וְאֵת אֲנָשֵׁי מְלוֹךְ אֲשֶׁר לָכַד וְאֵת הַסּוֹסִים, וַיִּרְאֵם לְפָנָיו שְׂבָעִים הַזְּקֵנִים, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: "שִׁפְטוּ

נא - החכמים! הַיֵּשׁ מִשְׁפֵּט מוֹת לְאִישׁ הַזֶּה, כִּי יַחְרַשׁ לַמֶּלֶךְ רָעָה, והוא יושב לְבִטַח אֲתוֹ? וַיַּעֲנוּהוּ לֵאמֹר: "יֵשׁ וַיֵּשׁ! עֲשֵׂה בּוֹ כְּרִצּוֹנְךָ." וַיְצוּ לְאַחַד מִגְּבוּרָיו לְהִסִּיר אֶת רֹאשׁ הוֹרְקָנוּס מֵעָלָיו. וַיַּכְהוּ הַגְּבוּר, וַיִּתְּנוּ אֶת רֹאשׁוֹ. וַיָּמַת הוֹרְקָנוּס - אִישׁ צַדִּיק וְטוֹב, אִישׁ צָדֵק וְזָקֵן. וּמַעֲדוֹ בַּמַּלְכוּתוֹ לֹא עָשָׂה רָעָה לְאָדָם, וַיַּעֲבְרוּ עָלָיו צָרוֹת וַתִּלְאוּת רַבּוֹת מִנְעוּרָיו, מִיּוֹם אֲשֶׁר מָתָה אָמוֹ, וַיִּקְבַּל הוּא אֶת הַמַּלְכוּת - וַיִּמְלֹךְ אֹז שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וַיִּלְחַם אֹז אַרִיסְתוֹבְלוֹס אַחִיו עִמּוֹ, וַיִּקַּח מִיָּדוֹ אֶת הַמַּלְכוּת בַּחֲזָקָה. וּלְקֶץ שָׁנַיִם הוֹשִׁיב עוֹד בַּמַּלְכוּתוֹ, וַיִּמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה. וְאַחַר כֵּן נִלְחַם בּוֹ אַנְטִיגֵנוֹס בֶּן אַחִיו, וַיִּלְכְּדֵהוּ, וַיִּקְצָץ אֶת אָזְנוֹ לְבִלְתִּי הִיּוֹתוֹ כֹּהֵן לְעוֹלָם, וַיִּגְלֶהוּ פְּשָׁדִימָה. וּלְקֶץ שְׁלֹשׁ שָׁנַיִם מֶלֶךְ הוֹרֹדוֹס - אֲשֶׁר הוּא גָדְלוֹ בְּפֶת בַּגּוֹ - וַיַּהַרְגֵהוּ, וַיְשַׁלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה, עָקֵב אֲשֶׁר הִצִּילוֹ הוּא מִמִּשְׁפַּט מוֹת בְּהַרְגוֹ אֶת חֲזַקְיָהוּ. וְלֹא נִמְצָא כָּל יְמֵי הוֹרְקָנוּס כִּי עָשָׂה רָע בְּעֵינֵי ה' - רַק כִּי הִחְנִיף אֶת הוֹרֹדוֹס בְּשִׁפְכוֹ דָם נָקִי כִּי הִרְג לְחֲזַקְיָהוּ, וַיִּמְלֹט הוּא אֶת נַפְשׁוֹ מִמּוֹת, וַיִּי הִבִּיאוּ בִּידוֹ, וַיַּעַשׂ בּוֹ הוּא דִּבְר שְׁמַאי וּמְנַחֵם.

פָּרֶק אֶחָד וַחֲמִשִּׁים /

יִסְפַּר בּוֹ אֵיךְ סִבַּב הוֹרֹדוֹס מִיַּתַּת כָּל הַחֲשֻׁמוֹנִים

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַתִּתְעַצְבְּנָה הַנָּשִׁים - מַרְיָמִי אִשְׁתֵּי הוֹרֹדוֹס וְאַלְכְּסַנְדְּרָה אִמָּה - וַתִּכְעַסְנָה עַל הוֹרֹדוֹס, וַתִּשְׁנֹאנָה אוֹתוֹ מְאֹד עַל אֲשֶׁר הִרְג אֶת הוֹרְקָנוּס הַזָּקֵן אֲבִיהֶם. וְהַמֶּלֶךְ הוֹרֹדוֹס נָתַן אֶת

הכֹּהֵנָה לְאַחַד מִן הַכֹּהֲנִים הַבְּוִרִים, כִּי לֹא הָיָה מִזֶּרַע חֲשֵׁמוֹנָאִים, וְשִׁמוֹ חֲנַנְאֵל. וַתִּשְׁלַח אֶלְכֶסְנֵדְרָה אֶל קְלִיאוֹפְטֶרָה, מִלִּפְתַּת מִצְרַיִם, רְעוּתָהּ - אֵשֶׁת אַנְטוֹנִינוֹס גְּבוּר רוֹמָא - לְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי אִישָׁה לְאַנְטוֹנִינוֹס לְשַׁלַּח אֶל הוֹרְדוֹס מְלָאכִים וּלְצוּוֹת לוֹ לִקְחַת אֶת הַכֹּהֵנָה מֵאֵת חֲנַנְאֵל וּלְתַת אוֹתָהּ לְאַרִיסְתוֹבְלוֹס בְּנֵהּ. וְאַרִיסְתוֹבְלוֹס בְּנֵהּ הָיָה בֶן חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, יָפֵה תָאֵר וַיְפִיּה מְרָאֵה, חָרוּץ וְקַל הַבְּנָה, מְדַלֵּג כְּאַחַד הַצְּבָאִים, וּבְקִימֵי לֹא נִמְצָא כְּמוֹהוּ בִּיְפוֹ - בְּמִרְאֵהוּ וּבְתֹאֲרוֹ - וְהוּא אַחֵי מְרִימֵי הַמְּלָכָה, אֵשֶׁת הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ, וּבֶן אֶלְכֶסְנֵדְרָה, אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַלְכֶסְנֵדְרָה בֶּן אַרִיסְתוֹבְלוֹס. וַתַּעַשׂ הַמְּלָכָה קְלִיאוֹפְטֶרָה כְּדָבָר הַמְּלָכָה אֶלְכֶסְנֵדְרָה רְעוּתָהּ, וַתִּתְחַנֵּן אֶל אַנְטוֹנִינוֹס בְּעֵלָהּ, לְשַׁלַּח מְלָאכִים אֶל הוֹרְדוֹס, וּלְצוּוֹתוֹ לִקְחַת אֶת הַכֹּהֵנָה מֵאֵת חֲנַנְאֵל, וּלְתַת אוֹתָהּ לְאַרִיסְתוֹבְלוֹס הַנָּעַר - לְהִיּוֹת כֶּהֵן גְּדוֹל. וַיִּשְׁלַח אַנְטוֹנִינוֹס אַחַד מְשָׁרְיוֹ - וְשִׁמוֹ יוּלִיאוֹס [בְּד"מ: גִּילִיאַס] - יְרוּשְׁלִימָה, לְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ, לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲשֶׁתוֹ קְלִיאוֹפְטֶרָה וּרְצוֹן אֶלְכֶסְנֵדְרָה חֲמוּתוֹ. וַיָּבֹא יוּלִיאוֹס יְרוּשָׁלַיִם, וַיְדַבֵּר אֶל הוֹרְדוֹס כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה. וַיִּמְאַן הוֹרְדוֹס לַעֲשׂוֹת כֵּן וּלְתַת הַכֹּהֵנָה לְאַרִיסְתוֹבְלוֹס, כִּי אָמַר, אִינִי זֶה מְשַׁפֵּט וְדִין תוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל לְהִסִּיר הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל מִגְּדֻלָּתוֹ בְּעוֹדָנוּ חַי וְלְהַעֲמִיד אַחֵר בְּמִקוֹמוֹ, דְּמַעְלִין בְּקִדְּשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. וַיְהִי בַּהֵיּוֹת יוּלִיאוֹס בְּירוּשָׁלַיִם, וַיֵּרָא אַרִיסְתוֹבְלוֹס הַנָּעַר בִּיְפוֹ, בְּתֹאֲרוֹ וּבְמִרְאֵהוּ, וְגַם רָאָה אֶת מְרִימֵי אֲחוֹתוֹ - וְהִיא יָפֵת תָּאֵר וַיְפִת מְרָאֵה מְאֹד - וַיִּתְבַּהֵל יוּלִיאוֹס עַל יְפוֹם, כִּי לֹא רָאָה כְּמוֹ הֵם בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַגּוֹיִם. וַיֹּאמֶר יוּלִיאוֹס אֶל אֶלְכֶסְנֵדְרָה: "לְמִי יָלְדָת אֵלֶּה? אֲמַת, כִּי לֹא נִתְחַבֵּר עִמָּךְ אִישׁ - כִּי אִם מִלְּאֵךְ אֱלֹהִים, עַל כֵּן יָלְדָת יְלָדִים כְּאֵלֶּה! וְעַתָּה, שְׁמַעֵי בְּקוֹלִי! וְחַקְקִי אֶת תְּבִנְיֹתֶם, וְרַקְמִי אֶת רַקְמַת צֶלֶם שְׁנֵיהֶם, וְשַׁלְּחִי תְּבִנְיֹתֶם בְּיַדִּי לְאַנְטוֹנִינוֹס. וְהִיּה, בְּרֹאוֹתוֹ אֶת צֶלְמֵי הַבְּחוּר וְהַבְּחוּרָה - בְּתַף - הוּא יַעֲשֶׂה כָּל חֲפָצֶם." וַתַּעַשׂ אֶלְכֶסְנֵדְרָה כְּדַבְּרֵי יוּלִיאוֹס, וַתִּשְׁלַח אֶת

צְלַמְיָהֶם לְאַנְטוֹנִינּוּס. וּבְרֵאוֹתוֹ צְלַמְיָהֶם וַיְפִים, וַתִּבְעַר בּוֹ חַמְתּוֹ, וַיִּצַר
 תּוֹעֲבָתוֹ גָּבַר. וַיִּשְׁלַח אַגְרָת לְהוֹרְדוֹס לֵאמֹר: "מִן מַרְקוֹס אַנְטוֹנִינּוּס
 גָּבוֹר רוּמִי - לְהוֹרְדוֹס מֶלֶךְ יְהוּדָה שְׁלוֹם! זְכוֹר הַחֶסֶד שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּךְ,
 אֲשֶׁר עֲזַרְתִּיךָ לְהַמְלִיכְךָ עַל כָּל יְהוּדָה! וְעַתָּה, אֲחַלֶּה פָּנֶיךָ - וַיִּשְׁלַח אֵלַי
 הַנְּעַר אַרִיסְתוֹבְלוֹס, וְאָשִׁימָה עֵינַי עָלָיו, וְאֵל נָא תִמְנַע מִלְשַׁלְּחוֹ אֵלַי.
 וְאִם לֹא תִשְׁלַחְהוּ מֵהֵרָה אֵלַי - דַּע! כִּי מִלְחָמוֹת הָרוּמִיִּים עָלֶיךָ." וַיְהִי
 כִּקְרָא הוֹרְדוֹס אֶת הָאֲגָרָת, וַיֵּדַע כִּי בַעֲבוּר יִצַר תּוֹעֲבָתוֹ הִתְאַוּ אֶל
 הַנְּעַר לְרֵאוֹתוֹ. וַיִּמְהַר, וַיִּתֵּן אֶל הַנְּעַר הַכֹּהֵנָה, וַיִּכְתַּב לְאַנְטוֹנִינּוּס מִכְּתָב
 לֵאמֹר: "לֹא יוּכַל הַנְּעַר לְצֵאת מִהַמְּדִינָה, כִּי כֹהֵן גָּדוֹל הוּא בַּמְּקוֹם
 חֲנַנְאֵל - כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ. וְאִם יֵצֵא הַנְּעַר מִהַמְּדִינָה, יִתְעוֹרְרוּ מִלְחָמוֹת
 רַבּוֹת בֵּין הַיְּהוּדִים עַל מִמְשַׁלַּת הַכֹּהֵנָה, וַיִּשְׁפֹּף דָּם רַב בַּיַּנְיָנוּ. וְאֲנִי
 שָׂאֲלִיתִי אֶת פִּי הַזְּקֵנִים לְקִים מִצּוֹתְךָ, וְלִשְׁלַח לְךָ אֶת הַנְּעַר. וְאָמְרוּ לִי -
 טָרִם יְמוֹתוֹ, וְלֹא יִתְּנוּ הַנְּעַר לְצֵאת מִהַמְּקֹדֶשׁ - כִּי כֵן מִצְוֹת
 הַתּוֹרָה" (אוֹלֵי פִירֵשׁ לוֹ כַפְשׁוֹטוֹ שֶׁל מִקְרָא וּמִן הַמְּקֹדֶשׁ לֹא יֵצֵא). וַיְהִי כִּי שָׁמַע
 אַנְטוֹנִינּוּס הַדְּבָר הַזֶּה, וַיַּחְדֵּל לִשְׁאֹל אֶת הַנְּעַר.

וְהַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס הוֹצִיא אֶת חֲנַנְאֵל מִהַכֹּהֵנָה הַגְּדוֹלָה, וַיִּתְּנָהּ
 לְאַרִיסְתוֹבְלוֹס אַחֵי אִשְׁתּוֹ - וְהוּא נֶעַר בֶּן חֲמֵשׁ עָשָׂרָה [בד"מ: מ' י"ו (כל
 לַעֲלֵי אִיתָא ט"ו גַּם בד"צ)] שָׁנָה. וּמִתְחַלֶּה, חֵק הַתּוֹרָה בַּכֹּהֵנָה גְּדוֹלָה הִיא,
 לְשֵׁרֵת הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל עַד יוֹם מוֹתוֹ. אֲבָל אַנְטוֹיֹכּוֹס אֶפִּיפָּאנוֹס הוּא
 הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר חָלַל הַכֹּהֵנָה, בַּהוֹצִיאוֹ הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל אֲשֶׁר הִיא בְּיָמָיו,
 וַיַּעֲמֵד בַּמְּקוֹמוֹ אֶת חֲנַנְיָא [בד"מ: אֹרְיָה]. וְהַשְּׂנִי הַמְּחַלֵּל הוּא
 אַרִיסְתוֹבְלוֹס, אֲשֶׁר הִסִּיר אֶת אַחֵיו הוֹרְקָנוֹס, וְהַשְּׁלִישִׁי, שֶׁשְׁלַח יָדוֹ
 לְהַעֲבִיר כֹּהֵן גְּדוֹל וְלָשִׁים אַחַר תַּחְתָּיו, הוּא זֶה הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר
 הִשְׁלִיךְ אֶת חֲנַנְאֵל מִן הַכֹּהֵנָה הַגְּדוֹלָה, וַיִּתְּנָהּ לְאַחֵי אִשְׁתּוֹ -
 אַרִיסְתוֹבְלוֹס (חו"ל אִמְרוּ בַּפ"ק דִּיּוֹמָא שֶׁהֵיוּ מִתְחַלְפִים תָּמִיד וּשְׂמִשׁוּ כַהֲנִים רַבִּים
 מְאֹד בְּבֵית שְׁנֵי וַע"ש כֵּן נִקְרָאת לִשְׁכַת פְּלֹהַרִין, וְעוֹד אִמְרוּ תְּרַקְבָא דִּדְנִירִי כו' וְאִמְרוּ

רב יוסף קטרא קרטינא הכא (יבמות ס"א) אבל אפשר שכ"ז בזמן שהכה"ג הראשון מת בחטאו או נטמא או נעשה בעל מום]. ואמנם הורדוס המלך לא עשה זה לחלל הפהנה, רק למלט את הנער מתועבות אנטונינוס גבור רומא, אשר היה מבקשו לתעבו. גם עשה זה בגלל המריבות שהיו בביתו עליו מאשתו ומחותנתו, וכדי להשלים את מחלקת ביתו עשה זה. ועם כל זה, כי עשה את המעשה הזה, לא נח בביתו ולא שקט, כי שנאוהו חותנתו ואשתו על אשר הרג הזקן - הורקנוס אביהם. ויצא הורדוס ממקום מושב המלוכה, כי קראו אחד ממגלי הסודות המחפשים שהיו לו, ויורהו לשמר את חותנתו, כי חורשת עליו רעות בסתר - פן תגרה עליו את העם. וישם המלך בלבו את הדבר הזה, ויצו לשמר את אלכסנדרה.

ויהי אחרי כן, ותשלח אלכסנדרה אל קליאופטרה לברח אליה מפני הורדוס המלך - לבא למצרים. ותעש לה אלכסנדרה שתי תבות פדמות תבות המתים, היוצאים מירושלים, ללכת להקבר בחרבון או במקום אחר. ותשכב היא בתכה אחת, ובנה - בתכה אחרת. ותסדר להוציא אותם מירושלים ולהוליכם בו עד ים יפו - מקום אשר שלחה קליאופטרה את הספינות אשר אתה לשאת את אלכסנדרה ואת בנה ולהביאם אליה. וילך סביון - והוא אחד מיועצי אלכסנדרה - ויספר הדבר אל המלך. ויאמר המלך אליו לאמר: "שאו התבות, אשר בתוכם אלכסנדרה ובנה, כפאשר דברה לכם היא. ויהי בנשאכם אותם במכסה אשר להם, הביאום לפני - ואתפשם בתוך התבות." ויעשו הנושאים כן, כפאשר צוה סביון. ויביאו את התבות לפני המלך, ויפתח את התבות - והנה אלכסנדרה ובנה בתוכם. ויאמר המלך אל אלכסנדרה: "מה תאמרי כי יהיה משפטך היום הזה? עד מתי לא תבושי לעשות פדברים האלה?" וגם על בנה גער, ועליה גער עוד,

ויוכיחם בדברים. ויסלח להם המלך גם העון הזה, בגלל אהבת מרמי אשתו.

ויהי מקץ שנה אחת, בתג הסכות, ויעל אריסתובלוס הנהן הגדול על המזבח להקטיר בבגדי שרד (רש"י פירש שלבושי שרד הם כסוי הכלים והמזבחות, ואונקלוס תרגם לבושי שמושא, והם בגדי כהונא, וכדמשמע כאן.)
 [וכד"מ: בלבוש שרי הפנהנים, לעשות עבודת פהן גדול] אשר לפהן הגדול בעבודתו. וירא העם את הבחור עומד על עמדו, ואפוד במדי חגור בו, והוא בתארו ויכפיו ובדמותו - כמלאך אלהים. וישמח העם שמחה גדולה, עד אשר בכו מרב השמחה. ויברכו את ה' ואת הפהן הגדול. ויחדר המלך מאד, ויאמר בלבו: "אם לא אסיר את הנער הזה מלפני מהרה, תשוב אליו המלכות, כי לב כל ישראל עליו להמליכו."
 ויהי אחרי החג, ויצא המלך מירושלים, הוא וכל בני ביתו, וילך ליריחו - היא העיר הגדולה, מקום אשר שם עץ האפרסמון הוא בלסאמן, והוא העץ אשר ממנו יצא השמן הטוב, אשר על שמו נקראת העיר - עיר יריחו, על דבר הריח, וגם נקראת פן על שם הירח, אשר הודענו למעלה (סוף פרק ל"ח). ויהי בלכת המלך שם, ואיש לא ידע את לבו, ויעש משתה גדול לכל השרים הבאים עמו שם. וישב המלך במשתה, ויאמר המלך אל אריסתובלוס הנהן הגדול: "שב אתנו!" וישב הנהן הנער אצל המלך, וכל שריו ועבדיו. וישבו לפניו איש ואיש לפי כבודו ולפי מעלתו. וישמח המלך - הוא וכל שריו ועבדיו - במשתה ההוא מאד מאד. ויהי אחרי המשתה, לאחר הצהרים, יצא המלך והנהן הגדול הבחור ושרי המלך, אל הגנות ואל מעינות המים, לראות איך ישוטו במים הבחורים עבדי המלך - כי שם ברכות מים גדולות עמקות מאד, אשר תמלאנה מימי המעינות. ויעמד המלך על ברכה אחת עמקה, וירא את עבדיו ששטים במים, ומשחקים ומתגרים דרך צחוק והתול - להטביע איש את רעהו במים.

ויקראו הבחורים אל אריסתובלוס בעצת המלך, ויאמרו לו: "רד נא אלינו לשוט ולשחק אתנו במים!" ויאמר אריסתובלוס אל המלך: "ארדה נא ואשוט במים עם הבחורים, ואשחק עמהם". ויאמר המלך: "למה זה תרד עתה? מה הנאה לכהן הגדול להתערב עם משחקים ועם מהתלות?" ויפצר בו הנער, כי הנערות הנה גובר בו על כבוד הכהנה, ויאמר למלך: "ארד, ויהי מה". ויאמר לו המלך: "עשה כחפצך". וירד הנער לשוט במים עם הבחורים. וילך המלך ויבא הביטה, כי ידע אשר עצתו תקום. ועבדי המלך שחקו במים עם אריסתובלוס עד פנות היום, ויטביעו את אריסתובלוס במים - עד אשר המיתוהו בעצת המלך.

וישמע העם כי מת אריסתובלוס, וישאו את קולם ויכפו, וגם כל שרי המלך ועבדיו כפו. ותצעקנה הנשים - אלכסנדרה ומרימי, ותשאנה קולן ותבכינה. ותאמר המלכה מרימי אל המלך, באזני כל העם: "ראו הבוגד ואיש הדמים! איכה נשארתי בך בכל משפחתי. ולא די לך כי הרגת את הורקנוס המלך הצדיק, ולקחת את הממלכה בחרבך, ולא חמלת על שיבת אמי, אבל גם הילד אחי הרגת, ולא חמלת עלינו. הנני שוממה מפל משפחתי, ואתה - הבוגד - שמת!" ותצעק, ותבכה המלכה לעיני כל העם מאד. וגם המלך הורודוס בכה, כי נכמרו רחמיו על צרת אשתו, וגם בזכרו יפי הנער. וידם כפאכן, ולא ענה דבר. וידעו כל העם, כי מאתו היתה זאת המיתה לאריסתובלוס הבחור. ויעש מעשה גדול וכבוד בקברו, ויקברהו בקבר את המלכים. ואלכסנדרה, אם הבחור, בקשה להמית את נפשה - ואמנם בחרה בחיים, למען תמצא עלילה לעשות נקמה בהורודוס. ומהיום ההוא והלאה לא דברה מרימי המלכה עם קפרון אם המלך ועם שלומית אחותו, משנאתה אותן. ותקלל אותן תמיד, ותחרפן. ותחרף גם את משפחתה, באמרה, כי משפחת אם המלך מעורבת, ואינה משפחה

ידועה. וקפרון, אם המלך, הגידה למלך את דברי אשתו, ותלשן שלומית אותה אל המלך, ולא האזין לה המלך לדבריה ולא הוכיח את מרמי אשתו על ככה - מאהבתו אותה. כי ביותר אהב אותה, והיא גם כן בטחה באהבתו, ותחרף ותקלל עוד את משפחת המלך.

פרק שנים וחמישים /

יספר בו התעוררות המלחמה בארם ובפרס

בעת ההיא התעוררו מלחמות בארם ובפרס, כי פשעו במלכות רומא. והיה זה - כי לחץ אותם מרקוס אנטונינוס, גבור רומא היושב במצרים, ויתנם במתנה אל קליאופטרה אשתו. והיה - כל אשר תאמר קליאופטרה לאנטונינוס - היה עושה רצונה, ותסיתהו על המלכים האלה לקחת את ארצם - לתתה לה, ולקחת את כספם וזהבם ולתתה לה, וכן עשה. ויהרג מלכים אדירים בגללה, ויתן לה את כספם ואת זהבם ואת כל אשר להם. ותסיתהו עוד להרג את מלך יהודה ואת מלך ערב ולתת לה את ארצם ואת שללם. ובדבר הזה לא שמע אליה אנטונינוס, כי שבה דעתו אליו, כאשר תשוב דעת המשגע אליו בהתרפאו מחליו. ויאמר אנטונינוס אליה: "לא טוב הדבר להרג מלכים גדולים כאלה, כי לא נוכל על זה במשפט - אם לא בשפיכות דמים רבים בחזקה ממני וממהם. כי הורודוס מלך יהודה אוהב הוא, ובעצת אגוסטוס הקיסר וישש רומא ויועציה המלך, ולא נאה לעשות כן ולהפר ברית. גם כי הוא מלך מיחס, אשר הוא יהודי - מדם הפכוד והמלכות. אבל על מלך ערב לא חמל אנטונינוס, ויהרגהו. ויתן את

שָׁלְלוּ וְאֵת כָּל אֲרָצוֹ אֶל קְלִיאופֹטְרָה אֲשֶׁתוֹ. וַיְהִיג עוֹד מְלָכִים אֲחֵרִים רַבִּים, וַיִּתֵּן לָהּ שָׁלֵלָם וְאֵת אֲרָצָם.

וַיֵּצֵא עוֹד אֲנִטוֹנִינוֹס מִמִּצְרַיִם, וַיְהִיג מְלָכִים רַבִּים, וַיֵּאבְדָה לְלַכְתּ לְהִלָּחֵם בְּפָרֶס. וַתֵּצֵא עִמּוֹ אֲשֶׁתוֹ קְלִיאופֹטְרָה, וַתִּלְחַם עִמּוֹ עַד נְהַר פְּרָת [כד"מ: עד פרס]. וַתֵּשֶׁב הַמֶּלֶכָה מִשֵּׁם לְלַכְתּ מִצְרַיִמָה. וַתָּבֵא אֶל אֲרָץ יְהוּדָה, אֶל עִיר הַרִיחַ וְהַיְרִיחַ - אֲשֶׁר בְּהַ עֵץ הַשָּׁמֶן הַטוֹב. וַיַּעַשׂ הַזֵּרֹדִים לָהּ וּלְעַבְדֶיהָ מִשְׁתָּה גְדוֹל, וַיִּכְבְּדָהּ שֵׁם מְאֹד. וַתִּסְתִּיהוּ הַמֶּלֶכָה קְלִיאופֹטְרָה לְהַנְשֵׂא לָהּ. וַיִּמָּאן הַמֶּלֶךְ הַזֵּרֹדִים, וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ: "חֲלִילָה לִי מִזֶּה, וְחֲטָאתִי לְאֱלֹהִים וּלְאֲנִטוֹנִינוֹס אִישָׁךְ אוֹהֲבִי." וַיִּוְעֵץ הַמֶּלֶךְ עִם יוֹעֲצָיו לְהִבִּיא אוֹתָהּ הַחֲדָרָה וּלְהִיג אוֹתָהּ, לְהַצִּיל עִמָּם רַבִּים מִרְעֻתָהּ. וַיִּמְנָעוּהוּ יוֹעֲצָיו לַעֲשׂוֹת זֶה, וַאֲמָרוּ לוֹ: "חֲלִילָה לָךְ מִעֲשׂוֹת זֶה, כִּי אִם תִּהְרַגְנָה - הִנֵּה אֲנִטוֹנִינוֹס אוֹהֲבָה מְאֹד, וַתַּעֲזוֹרֶהוּ בְּגִלְלָהּ בֵּינָךְ וּבֵינוֹ מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת." וַיְהִי כִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ כֵּן, וַיִּתְחַדַּל מִהִיג אוֹתָהּ. אֲבָל נָתַן לָהּ כֶּסֶף וְחֶזֶק וְאֲבָנִים יְקָרוֹת כִּיֵּד הַמֶּלֶךְ, וַיּוֹלִיכָה עַד מִצְרַיִם. וַיֵּשֶׁב הוּא בִירוּשָׁלַיִם. וְאֲנִטוֹנִינוֹס נָלַחֵם בְּאַרְס [כד"מ: בארמיניאה] וַיִּלְכְּדָהּ, וּמִשֵּׁם נָסַע וַיִּלָּחֵם בְּפָרֶס וַיִּלְכְּדָהּ. וַיָּבֵא אֲנִטוֹנִינוֹס אֶת אֶתְרֹבֶן מֶלֶךְ אַרְמִינִיָּאָה וְאֵת שָׂאֵר מְלָכֵי פָרֶס אֲסוּרִים בְּנַחֲשָׁתִים, וְאֵת כָּל עַדְיֵיהֶם וְאֵת כָּל כֶּסֶפָם וְזוֹהָבָם - וַיִּתְּנֵם מִתְּנָה אֶל קְלִיאופֹטְרָה לְעַבְדֵיהֶם, וּמִלְכוֹת הָאֲרָצוֹת נָתַן לָהּ לְשִׁפְחוֹת. עַל כֵּן כָּל הַגּוֹיִם שָׁנְאוּ אֶת אֲנִטוֹנִינוֹס, כִּי נָתַן ה' בְּיָדוֹ מְלָכִים גְּדוֹלִים וְאֲדִירִים, וַעֲשָׂה הוּא קְלוֹן רַב לָהֶם, לְתַתֵּם בְּיַד אִשָּׁה - הִיא תִשׁוּקֶתוֹ קְלִיאופֹטְרָה - כַּעֲבָדִים, וְאֵת נְשֵׁיהֶם - כְּשִׁפְחוֹת.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְקְלִיאופֹטְרָה הִשְׁתּוֹ בְּדָבָרִים לְאֲנִטוֹנִינוֹס לְהִלָּחֵם עִם אוֹקְטָבְיָנוֹס אֲגוֹסְטוֹס, הַמּוֹלֵךְ בְּרוֹמָא וּמוֹשֵׁל מֵאֲרָץ הוֹדוֹ וְעַד בְּרִטָּאנְיָה, אֲשֶׁר עַל יַם אוֹקְיָנוֹס בְּמַעֲרָב. וַיַּעֲרֹךְ אֲנִטוֹנִינוֹס חֲלִילוֹ לְהִלָּחֵם עִמּוֹ בַשָּׁנָה הַשְּׂבִיעִית [כד"מ: פ"ז] לְאֲגִלִּיפָארוֹס. וְקִבֵּץ חֵיל

כבוד ואדיר ועצום מאד, כי שמע לדברי קליאופטרה אשתו. ויבקש מאת הורודוס ללכת אמו. והמלך הורודוס קבץ חיל לרב חיל יהודה וכל הגוים, אשר כבש ביד רמה וחזקה מאד, וגם אגיות רבות מאד, וילך מצרימה לעזרת אנטונינוס ללכת עמו כתימה ולהלחם באוקטביאנוס אגוסטוס. והיה כבוא הורודוס מצרימה, ויאמר לו אנטונינוס: "לא תבא אתה עמנו, פן יפגעו כל הממלכות בלכתי כתימה להלחם באגוסטוס. אבל טוב אשר תהיה לנו לעזרה בעבר זה. ולך להכות את מלך ערב" - כי אז פשע ברומא מלך ערב. והיה כשמע הורודוס את הדברים האלה, וישמח בלבו מאד. ויאסף פורשים ורגליים, וילך אל ארץ ערב, וישחיתה בחרב ובאש.

ותשלח קליאופטרה את אנטיאוס שר צבאה לעזרת הורודוס, ותאמר אליו בסתר: "תהי עצתך עם מלך ערב. והיה כקרבכם אל המלחמה - עמד מאחור למחנה היהודים, והפם מאחור. ומלך ערב יפם מלפנים, ויבאו היהודים בתוף - אלה מזה ואלה מזה, ויפלו גבורי יהודה שם עם הורודוס מלכם, ואקח אני את ארץ יהודה, ואמלך עליה." וילך הורודוס לארץ ערב, ועמו אנטיאוס הרומי, שר צבא קליאופטרה. וישלח אנטיאוס בסתר את דברי המלכה קליאופטרה למלך ערב. ויצא מלך ערב לקראתם בעם עצום מאד. ויעמד המלך במחנה ירושלים, וישלח את צבא יהודה ראשונה, לקראת מלך ערב. ותתגר ביניהם מלחמה גדולה מאד. ויגברו היהודים בתחלת המלחמה, ויפו בערב מכה רבה, וינוסו גבורי ערב עם רב מפניהם. ויך אנטיאוס את אהלי מחנה היהודים מאחור, ויזנבם, כאשר צותה אליו המלכה קליאופטרה. ויפנו היהודים ויבאו - והנה להם המלחמה פנים ואחור. ויסבו פניהם להלחם באנטיאוס ובמצריים מאחור ובערב מלפנים. ויבאו היהודים בתוף הערביים ובתוף המצריים, וילחמו עם מלך הערב ועם אנטיאוס - אלה מזה ואלה

מזה, והיהודים בתוך. ותהי שם מפלה גדולה ליהודים, ויפלו רבים במלחמה ההיא. וימהר המלך הורודוס ויצא מן המחנה בסוסיו וברכבו, ויך את חיל אנטיאוס מזה, ויגס אנטיאוס מפניו. וגם את חיל ערב הכה מכה גדולה, וסלה מהמונם פגרים רבים ארצה, וירדפם, וינוסו לערי מבצריהם, וישב ירושלים.

פרק שלשה וחמשים /

יספר בו על הרעש גדול בארץ יהודה ועל המלחמה בין הורודוס ומלך ערב

ויהי בימים ההם, ותרעש כל ארץ יהודה. ויהי רעש גדול ואדיר, אשר לא היה כמוהו בה מימי עזיה מלך יהודה ועד היום ההוא, וימותו רבים בארץ יהודה ממפלת הערים והבתים ומהפחד - גם מקנה רב מתו בימים ההם ברעש ההוא. וגם אנשים ונשים וטף מתו בירושלים כעשרת אלפים נפש, מלבד אשר מתו בערי יהודה. ויבהל המלך הורודוס וכל עם יהודה. ויחרד לב המלך ולב העם מאד וינוע כנוע עצי יער מפני רוח, ואמרו: "לכל זמן, ועת למצא דרך לבקש שלום מפל שכנינו, כדי שלא יהיה לנו מונע לשוב אל ה'." וישלחו מלאכים אל הגוים אשר סביבותיהם, ויעשו עמהם שלום מסביב. וישלח הורודוס מלאכים למלך ערב לעשות עמו שלום. ויתפש מלך ערב את מלאכי הורודוס, וישחטם מחוץ לעיר - הנקראת סלע מדברה - עיר מלכותו. ויאסף את כל חילו - חיל ערב וחיל גוים אחרים,

בְּרַבְרֵי - וְעַם רַב כַּחֲלוֹל אֲשֶׁר עַל שִׁפְתַי הָיִים לְרַב, וַיִּזְעַץ לְבַא בְּאֶרֶץ
יְהוּדָה וְלִהְשָׁחִיתָהּ, כִּי שָׁמַע כִּי אָבֵד בְּרַעַשׁ כָּל גְּאוֹן יְהוּדָה.

וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ הַיּוֹרְדָּים כִּי שָׁחַט מֶלֶךְ עָרַב אֶת מְלֹאכָיו, וַיִּתְעַצֵּב לְבוֹ
מְאֹד. וַיִּקְרָא לְשָׂרָיו וְאֵל גְּבוּרָיו וְאֵל כָּל הָעַם, וַיְדַבֵּר בְּאָזְנֵיהֶם בְּדִבְרֵים
הָאֵלֶּה: "שְׁמְעוּ, קְדוּשֵׁי הַשֵּׁם, אַחֵי וְרַעִי, אֶת אֲשֶׁר אָנִי דוֹכֵר בְּאָזְנֵיכֶם
הַיּוֹם. יְדַעְתִּי, כִּי צָרָה גְדוֹלָה בָּאָה אֵלֵינוּ בְּשָׁנָה הַזֹּאת, וְעַל כֵּן יִרְאֵתִי
לְדַבֵּר בְּאָזְנֵיכֶם דָּבָר מֵאֲשֶׁר אֲדַבֵּר הַיּוֹם, פֶּן יִהְיוּ לָכֶם דִּבְרֵי לְדַבְרֵי
תְּלָאָה וְטָרַח - כִּי מְרִי נִפְשׁ אַתֶּם, וְקִצְרָה נִפְשָׁכֶם בְּעִמְלַחְמוֹת
לְשֹׁמֵר אֶת עַם ה' וְאֶת אֶרְצוֹ. אֲבָל לֹא אוֹכַל עוֹד לְסַבֵּל מִלּוֹמֵר לָכֶם אֶת
דִּבְרֵי תוֹנְתִי וּמִלֵּהֲגִיד לָכֶם אֶת עֲצָבוֹן לְבִי. וְעַתָּה, שְׁמְעוּ וְהִטּוּ אָזְנוֹכֶם
עַם לְכַבְּכֶם לְאִמְרֵי פִי, וְאֲשֶׁר אֶתוֹ דִּבַּר עֲצָה הַלּוֹם - יִגִּיד אֵלַי אֶת
דִּבְרוֹ. וְכִי יָבֵא דִבְרוֹ מִיֶּשֶׁר בְּעֲצַת כְּלָנוּ - וְכַבְּדוּנָהוּ, וְכִי לֹא יִהְיֶה דִבְרוֹ
דִּבַּר עֲצָה נִכּוֹנָה - וְהִשְׁיִכּוּנוּ אֵלָיו תְּשׁוּבָה עַל דִּבְרוֹ כַּמִּשְׁפָּט, עַד נִסְיֹר
מִלְּבוֹ אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ, וַיִּהְפֹּךְ לְכַבּוֹ אֶל הָעֲצָה הַנִּכּוֹנָה. אַתֶּם יְדַעְתֶּם - כִּי
כְּאִסִּירִים וְכַבְּנֵי אִסִּירִים נִלְחַמְנוּ עִם הַגּוֹיִם עַד עַתָּה, לְהִרְאוֹת כְּחַנוּ
וּגְבוּרַתְנוּ, וְלִשְׁלַל שָׁלַל וְלָבוֹ בּוֹ. וּפְעַם נִצַּחְנוּ וּפְעַם נִפְלָנוּ, וּפְעַם קָמְנוּ
וּנְתַעֲוֹדָד כְּדָרוֹךְ כָּל גְּדוּדֵי הָעוֹלָם. אֵף כִּי אֲנַחְנוּ - בְּהִיּוֹת עֲזֹרַת אֱלֹהֵינוּ
אֲתָנוּ - הַגּוֹיִם הַנִּלְחָמִים עִמָּנוּ כָּרְעוּ וּנְפְלוּ, וְאֲנַחְנוּ קָמְנוּ וּנְתַעֲוֹדָד
וּנְצַחְנוּם, וְלִקְחָנוּ אֶת אֶרְצָם וְאֶת רְכוּשָׁם.

"וְעַתָּה, הִנֵּה הָעָרַבִּים הָאֵלֶּה הַמִּתְגָּרִים בָּנוּ וְשׁוֹטְמִים אוֹתָנוּ
מִשְׁטַמַּת רַע לָב, וּמְרַמָּה בְּלִבָּם. וְהָאֱלֹהִים פָּקֵד אֶת עֲוֹנָם, וַיְגַל אֶת רַע
לְבָבָם אֵלֵינוּ, וּבִאֲנוּ בְּסוֹדֵם לְדַעַת מְרַמְתָּם, כִּי הִרְגוּ מְלֹאכֵינוּ אֲשֶׁר
שְׁלַחְנוּם אֵלֵיהֶם עַל דִּבְרֵי שְׁלוֹם, וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נִפְשׁוֹת נְקִיִּים עַל לֹא חֶמֶס
בְּכַפֵּיהֶם. וְלוֹ לֹא הָיָה רְצוֹנָם לְהוֹדוֹת לְשְׁלוֹמָם עִמָּנוּ, מִדּוּעַ יִהְיֶה
מִלְּאֲכֵינוּ? וְאִיָּה נִמְצָא בְּעוֹלָם אִמָּה - תִּהְרַג מְלֹאכִים אֲשֶׁר יִשְׁלַחוּ
אֵלֶיהָ, אֵף כִּי יָבֵאוּ אֵלֶיהָ בְּדִבְרֵי נֶאֱצָה וְכַעַס וְהִפְרַת בְּרִית! אֵף כִּי אֵלֶּה

המלאכים אשר הלכו אליהם בדברי שלום וקיום ברית! וכי תאמרו אלי, לא פשעה בזה אמת ערב - רק מלכה, כי המלך בכל אמה יעשה כרצונו - הנה, אמת תאמרו, כי כל מלך יעשה בעמו כלבבו וכנפשו. אבל באמונה - הגד הגד לי על פי אנשי ערב, נאמנים אוהבינו, כי בעצת כל יועצי ממלכת ערב שחט מלך ערב את מלאכינו, כי אמרו לו: עתה, כי יבקשו עם יהודה שלום מעמך, לא נשארה להם גבורה, ולכן השמר לך פן תשלים עמהם, אמנם התאזר והתגבר להשמידם ולהשחיתם, כי עתה נפל גאונם, ולא יעמדו לפניך. ואם אתה, עתה תעזבם, ולא תשמידם - לימים יגברו, והיו לך לשפים ולצנינים. ולמען תשפיל גאונם לארץ, התנור בם מלחמה אתה ראשונה, והראה להם כח וגבורה, וכי לא תירא ולא תפחד מהם, עד אשר חק המלכים תסיר - כי תשחט מלאכיהם, ואז תפיל עליהם אימתך ופחדך. כי יאמרו: לא עשית זה, רק כי בטחת ברב גבורתך ובעצמת חילך, ולא תהיה עוד רוח באיש לקום מפניך ומפני אנשיך. ומלכם - כשמע את דבריהם - לקח את מלאכינו, וישחטם לעיניהם. ולו המלך מרצונו ומנפשו לבר היה, לא היה שוחטם לפניהם, פן יאשימוהו.

"ועתה, אנחנו כי נבא אליהם למלחמה, אם יש את נפשכם לשמע לעצתי, לא על שלל ולא על רכוש ולא על כבוש ארץ נצא. ואמנם נצא אליהם למלחמה לנקם נקמה מהם, כי שפכו דם נקי בארצם, ויהרגו את מלאכינו, אשר שלחנו אליהם לדרש מהם שלום וברית. והנה - אני אפלא מאד אם תיראו מהם ומהמונם, כי ידעתם כבר, אשר בכל המלחמות - נצחונם, ובכל קרב אשר היה ביניהם ובינינו - הפלגום.

"ואם תאמרו, כי ירוך לכבכם מן הרעש אשר בא בארצנו בשנה הזאת, ותחשבוהו לאות רע ולאות מפלה, אשיבכם מלין על פכה - כי חנם תיראו ותביאו מרד בלבבכם מזה. כי הרעש הזה לא הרע לנו,

אֲכַל הַיֵּטִיב לָנוּ. כִּי בַגָּלוּ יִתְגַּרוּ הָעֲרֻכִים בְּנוֹ לְהִלָּחֵם, וְאַנְחָנוּ נִגְבֵּר עֲלֵיהֶם וְנִשְׁמִידֵם, וְלֹא נִירָא מֵהֶם עוֹד. וְלוּלֵי אֲשֶׁר יִכְטְחוּ הֵם בְּאוֹת הָרַעַשׁ הַזֶּה, וְיִחְשְׁבוּ כִּי הוּא אוֹת רַע לָנוּ - לֹא יֵצְאוּ לְהִלָּחֵם בְּנוּ. אֲבָל שָׁמְעוּ כִּי אֶבֶד אוֹתָנוּ הָרַעַשׁ, וְכִי חָרָה אָף ה' בְּנוּ, כִּי הִבִּיא רַעַשׁ בְּאַרְצֵנוּ, וְלָהֶם זֶה אוֹת, כִּי יָבֹאוּ עֲלֵינוּ לְכַטַּח. וְאַתֶּם לֹא תִחְשְׁבוּ זֶה, אֲבָל תִּחְשְׁבוּ כִּי הָאֱלֹהִים הִבִּיאוּ בְּאַרְצֵנוּ, לְמַעַן חֲשַׁבְתֶּם הֵם חוֹלְתֶם הַמִּחְשָׁבָה הַזֹּאת, וְיִתְגַּרוּ בְּנוּ מִלְחָמָה, וְנִשְׁמִידֵם וְנִפְּלִים, וְלֹא יוֹכְלוּ קוּם. וְהִנֵּה - עוֹד אוֹת לָכֶם בְּרַעַשׁ לְטוֹב, וְכִי מֵרִצּוֹן הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת, מֵהִדְרֹךְ אֲשֶׁר אָמַר לָכֶם. הַבֵּיטוּ וּרְאוּ וְשִׁימוּ לְבַבְכֶם לְהִבִּין בְּמַתִּים שְׁמַתוֹ בְּרַעַשׁ, כִּי לֹא מָתוּ בּוֹ מֵאֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר אֲתָנוּ אַחֵר. אֲבָל הַמַּתִּים בּוֹ, כָּלֶם הֵם זְקֵנִים וְנָשִׁים וְטָף וְכָל בְּעָלֵי מִדְּוָה לֵב - וְהֵם יִחְשְׁבוּ, כִּי מָתוּ אֲנָשֵׁי מִלְחָמָתָנוּ. וְלָכֵן יֹאמְרוּ: הִצָּרָה הַזֹּאת, הַבָּאָה עֲלֵינוּ מֵהָרַעַשׁ, הִנֵּה הִיא לָהֶם אֵזֶר וּגְבוּרָה, וּבּוֹטְחִים עַל זֶה, כִּי הוּא לְהִשְׁמִידֵנוּ וְלְהַשְׁחִית אֶת אֲרָצֵנוּ.

”וְהִנֵּה - הֵם לְשׂוֹא וּלְשֹׁקֵר בּוֹטְחִים בְּזֶה, וְאוּי עַל הַבּוֹטְחַת בַּמַּפְלָת אוֹיְבוֹ, כִּי לְשׂוֹא הוּא בּוֹטְחַת, לְמַעַן אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּעַל שְׁנוּי וְתַמּוּרָה, וּכְרָגַע אַחַד יִשְׁתַּנֶּה מִקֶּרֶה בְּנֵי אָדָם מֵטוֹב לְרַע, וּמֵרַע - לְטוֹב. וְלָכֵן לֹא נֹאֵה לְאָדָם לְכַטַּח בְּגִבּוּרָתוֹ וּבְעִשְׂרוֹ, וְלֹא לְהִתְאַבֵּל בְּצָרָתוֹ וּבְמִכְאוּבוֹ, כִּי הַתַּמּוּרוֹת וְהַשְׁנוּיִים - אֵהְלִים לְבַנְי אָדָם: וְאַחַר יִשׁוּעָה - צָרָה, וְאַחַר צָרָה - יִשׁוּעָה, אַחַר תְּקוּמָה - מַפְלָה, וְאַחַר מַפְלָה - תְּקוּמָה. וְהִנֵּה אַתֶּם יִרְעַתֶּם, כִּי בַּמִּלְחָמָה הָאֲחֵרוֹנָה שָׁנְלַחְמָנוּ עִם הָעֲרֻכִים הָאֵלֶּה, בְּהִיּוֹת אֲתָנוּ מְרִמַת אֲנִטִּיאוּס לְזַנֵּב אֶת מַחְנֵהוּ מֵאַחֵר, וּבְאַחֲרוֹנָה לֹא עָמְדוּ לְפָנֵינוּ - אֲבָל הַפִּינוּם עַד אֲשֶׁר בָּרְחוּ וְנָסוּ מִפָּנֵינוּ, וְכֵן עֲשִׂינוּ גַם לְמַחְנֵה אֲנִטִּיאוּס הַבּוֹגֵד בְּעֶצֶת ”מִלְּפָתוֹ“. וְהִירָאָה הַזֹּאת שְׁבַלְבַבְכֶם מִמַּפְלַת הָרַעַשׁ, אֲשֶׁר הִפִּיל בְּתִים, וּבְתוֹכָם נִפְּשׁוֹת, וְזֶה תִּחְשְׁבוּ לְאוֹת רַע, וְאוּלֵי תֹאמְרוּ, כִּי בַגָּלָל הָאוֹת הַזֶּה לֹא חִלַּחְמוּ עִם

אדם בשנה אחת. אמרו אלי! אם יש רצון האלהים לענותנו, ואם מבקש להשמיטנו ולכלותנו, האין אתו כי אם כלי הרעש? והלא בשכבנו על ערשותינו יסיר נשמת חיים מגופנו, ובכלכתנו ובקומנו ובשבתנו הלא היתושים והנמלים ישמידונו - כי ירצה הוא! ועוד השחתה נעלמת מכל זאת, כי האויר אשר נתנשם בו, אם ישתנה ברצונו לרע בלילה אחד - נהיה פלנו פגרים מתים, אנשים ונשים וטף, זקנים בחורים ונערים, גדולים וקטנים, יונקים וגמולים, ומי יוכל לעמוד לפניו? אבל הוא ברחמיו רופא לכל תחלואינו וסולח לכל עוונינו, וכחפצו ענה אותנו וטהר את לבנו מעון. כי הביא עלינו הרעש, למען נשוב אליו בכל לבנו - וירחמנו, כי הוא מרבה לסלח. והנשארים לחיים ממנו, הנה הם נקיים מפשע ומחטא, כי לקינו במלקות הרעש, ושכנו אליו - וירחמנו, ולא יענה אותנו עוד. ותמיד נודע בעולם, אשר אחר תלאה ויגיעה - מנוחה, ואחר מכאוב - רפואה, ואחר צרה - ישועה, ואחר מלחמה - שלום, ואחר חרון אפו - יבאו רחמים. ועתה, גוי קדוש! חזקו ואמצו בלב נכון, ונלחמה באויבינו ונשמידם - כפאשר עשו אבותינו הראשונים בדורותיהם - וננקם נקמת מלאכינו מהם. ואם לא תעשו ככה, אדע כי מתה העצה שלנו, ותאכזר האמונה מבינינו, ומה יש עוד - כי אם להיותנו עבדים לכל גוי.

"ואלה הערביים, כי שלחו יד במלאכינו - לא על תורתנו לבד פשעו, אמנם על תורות כל הגוים ועל חקם. כי בחק הרומיים ובתורתם, ובחק היוונים ובתורתם, וכן בחק פרס ומדי וביתר חקי הגוים, ועוד בתורה שלהם - פשע ועון, כי שלחו ידיהם בקדושים, כי מלאכים קדושים הם, כי יונים קוראים אותם קדושים, וגם נקרא אותם "מלאכים" כמלאכי אלקים. המלאכים - אשר ילכו שלוחים מגוי אל גוי ומעם לעם, אם על מדרש מלחמה ואם על מדרש שלום -

הנה הם נקראים "מלאכי אלהים", וכבדו וינאו וישמרו לפני כל מלך וכל גוי, ואף כי יהיו מלאכים, אשר יביאו ממלך אחד למלך אחר תרפוח וגדופים וקללות נמרצות והפרת ברית - אף כי יהיו מלאכים, ידרשו ברית ושלוש, וישפך דמם מלך מהמלכים - אנה יוליך תרפוחו, ואיפה יעלים בשתו וקלונו? ! ועתה, חזקו ואמצו! וקומו, ונצא על הערביים האלה להלחם, לנקם נקמת מלאכינו, כְּאִשֶּׁר שָׁלְחוּ יָדָם בְּמִלְאָכֵי הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר שָׁלַחְם עַל יְדֵינוּ לְמַדְרֵשׁ שְׁלוֹם וּבְרִית - וְהֵם שָׁפְכוּ דָמָם עַל לֹא חֶמֶס, וּנְמַהֵר לַעֲשׂוֹת זֶה וְלַצֵּאת לְמִלְחָמָה לְמַעַן נִשְׁלִים אֶת רִצּוֹן ה'. וְהוּא יַעֲזְרוּנו - טָרַם יַעֲשֶׂה הוּא נִקְמָה בְּנוּ בְּדַבָּר אוֹ בְּסִבָּה אַחֶרֶת מִהַשְׁחָתָה - כִּי אֲתוּ סְבוֹת לְהַשְׁחָתָה, וְיֵשׁ - כְּאֲשֶׁר אֲתוּ סְבוֹת לְשְׁלוֹם וְלְאַמוּנָה, עַל כֵּן נְמַהֵר בְּעוֹד דָּמָם יַעֲזֹר. וְאִם נִקְם נִקְמַת דָּם הַמִּלְאָכִים אֲשֶׁר שָׁלַחְנוּ, הֲנֵה ה' אֱלֹהִים יִשְׁלַח מִלְאָכָיו לְפָנֵינוּ, וְיִלְחָם מִלְחָמוֹתֵינוּ, וְיַעֲזְרוּנו לְנִקְם נִקְמַת דָּם מִלְאָכֵינוּ הַשְּׁפוּף וְהַשְּׁמִיד אֶת אוֹיְבֵינוּ מִפָּנֵינוּ.

"ואתם, חבְרֵי וְרַעִי! אִם תִּמְצְאוּ בְּדַבְרֵי מַתָּם - עֲשׂוּ כַעֲצָתִי, וְאִם יֵשׁ אֲתֶכֶם עֵצָה נְכוֹנָה מִזֹּאת - הִבּוּ אוֹתָהּ וְנִשְׁמַעְנָהּ; וְאַתֶּם - שְׁלוֹם!" וְיִהְיֶה כַּשְּׁמַעַת הַיְהוּדִים כָּל־אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיִּתְעוֹדְרוּ כָּל־אֶת לְמִלְחָמָה. וַיֹּאמְרוּ אֶל הַמֶּלֶךְ כָּל־אֶת פִּה אֶחָד: "זֹאת הָעֵצָה הַיְעוּצָה, אֲשֶׁר יַעֲצֵת, הִיא עֵצַת ה', וְאִין עוֹד עֵצָה אַחֲרֶיהָ." וַיֵּרָא הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ אֶת לֵב הָעָם, וְהֵנֵה הֵם כָּל־אֶת פִּי אֶחָד לְהִלָּחֵם בְּעָרֵב. וְיִהְיֶה אֶת ה' עַל כָּכָה, וַיַּעַל עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים לַה' אֱלֹהֵינוּ. וַיֵּאֶסֶף אֶת חֵילוֹ, וַיַּעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן, וַעֲמֹ פְרָשִׁים רַבִּים וַיַּד חֲזָקָה וַעֲצוּמָה מְאֹד - חֵיל יְהוּדָה וּבְנֵימִין, כָּל־אֶת גְּבוּרִים אֲשֶׁר לֹא יִסְבּוּ פָּנֵיהֶם מִכָּל גּוֹי. וַיִּלֶךְ אַרְצָה עָרֵב, וַיִּלֶךְ מֶלֶךְ עָרֵב לְקִרְאָתוֹ וַעֲמֹ חֵיל כְּבֹד מְאֹד כְּחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם. וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה, הַיְהוּדִים עִם הָעָרֵבִים. וַיִּפְּלוּ בְּמִלְחָמָה הָרְאשׁוֹנָה מִהָעָרֵבִים חֲמִשָּׁת אֲלָפִים אִישׁ. וַיִּתְחַזַּק עוֹד מִעַמַּד הַמִּלְחָמָה, וַיִּלְחָמוּ

עוד עמָהם. ויפלו עוד מהעֲרֵבִים אַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ. ויָנוּסוּ
הָעֲרֵבִים מִפְּנֵי הַיְהוּדִים, וַיִּרְדְּפוּם הַיְהוּדִים עַד מְקוֹם חֲנוּתָם. וְלֹא יָצְאוּ
מִן הַמַּחֲנֶה יָמִים, וְלֹא יָכְלוּ הַיְהוּדִים לָבֹא בַּמַּחֲנֶה, כִּי הַמַּחֲנֶה סָגוּר
מִסָּבִיב, וְהָעֲרֵבִים גִּלְחָמוּ זֶה בְּזֶה בְּתוֹךְ מַחֲנֵיהֶם לֵאמֹר: כִּי אֱלֹהִים
הוּא הַנִּלְחָם עִמָּהֶם בְּמִשְׁפָּט, כִּי הָרְגוּ אֶת מֶלֶאכֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר בָּאוּ עַל
מִדְרַשׁ שְׁלוֹם - עַל לֹא חָמַס בְּכַפֵּיהֶם. וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס אֶת מַחֲנֵה
הַיְהוּדִים לִפְנֵי מַחֲנֵה הָעֲרֵבִים, וְלֹא עָזְבוּ אוֹתָם לְצֵאת מִהַמַּחֲנֶה
וְלִקְחַת מִים. וַיִּשְׁלְחוּ מִנְחָה אֶל הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס עִם מְלָאכִים לְדַרְשׁ
שְׁלוֹם מִמֶּנּוּ - וְלֹא קָבַל הַמֶּלֶךְ אֶת מִנְחָתָם, וְלֹא רָאוּ מְלָאכָיו אֶת פָּנָיו,
אֲבָל צִוָּה לְכָל יַגַּע בָּהֶם אִישׁ לְרַעַה וּלְשַׁלְחָם עַד לְכַתֵּם בְּשְׁלוֹם אֶל
אֲדוֹנֵיהֶם. כִּי הִקְשָׁה הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס אֶת רִחוּוֹ וְאִמַּץ אֶת לִבּוֹ לְעִשׂוֹת
נִקְמָה בְּעֲרֵבִים, וְלֹא יָשׁוּב אַחֲזֹר. וַיֹּאמְרוּ הָעֲרֵבִים אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ:
"עַד מָתִי נֹשֵׁב בַּמַּחֲנֶה וְנִסְבַּל עַל הַצֵּמָא? קוּמוּ וְנִצֵּא עַל הַיְהוּדִים
לְמַלְחָמָה, כִּי טוֹב מוֹתְנוּ בַּמִּלְחָמָה מִמוֹתְנוּ בַּצֵּמָא". וַיִּצְאוּ הָעֲרֵבִים
מִהַמַּחֲנֶה, וַיַּעֲרְכוּ עִם הַיְהוּדִים מִלְחָמָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהַיְהוּדִים הִתְאַזְּרוּ
לְקִרְאת הָעֲרֵבִים, וַיַּהֲרֹגוּ מֵהֶם שְׁבַעַת אֲלָפִים גְּבוּרִים. וַיַּהֲפֹכוּ
הָעֲרֵבִים עֶרְף לָנוּס, וַיָּנוּסוּ. וַיִּרְדְּפֵם הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס עִם כָּל עַמּוֹ עַד
עָרֵי מְבַצְרֵיהֶם, וַיִּף בָּהֶם מִכָּה רַבָּה וַעֲצוּמָה, אֲשֶׁר לֹא תִשְׁעַר וְלֹא
תִסְפָּר מְרֹב. וַיִּלְכֹּד הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס אֶת עָרֵי מְבַצְרֵיהֶם וְאֶת סֹלַע מְדְבָרָה
וְאֶת כָּל עָרֵיהֶם. וַיְהִיו הָעֲרֵבִים הַנְּמַלְטִים עֲבָדִים לַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס כָּל
יְמֵי חַיָּו. וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלַיִם, וְכָל מַחֲנֵה הַיְהוּדִים עִמּוֹ, בְּשְׁלוֹם
וּבְכַבּוֹד, וְלֹא נַעֲדָר מֵהֶם אִישׁ. וַיִּתְּנוּ תוֹדוֹת וְהַלֵּל לַיְי וּמִנְחוֹת בְּבֵית ה'
- כִּי שָׁלַל רַב הִבְיָאוּ עִמָּהֶם, אֲשֶׁר לָקְחוּ מֵעַם עָרַב וּמֵעַם בְּרָבָר עֲשׂוּר
גְּדוֹל מְאֹד.

פֶּרֶק אַרְבָּעָה וְחַמְשִׁים /

יִסְפַּר בּוֹ מַה שֶּׁקָּרָה לְהוֹרֹדוֹס עִם אֲגוֹסְטוֹס
הַקִּיסָר עַל אֲהַבְתּוֹ אֶת שׁוֹנָאוֹ אֲנַטוֹנִינוֹס,
וְאֵיךְ הִמִּית אֶת מְרִימִי

בְּיָמִים הֵּם וְאֲנַטוֹנִינוֹס נִלְחַם בְּאֹקְטַבְיָנוֹס אֲגוֹסְטוֹס - וַיַּחֲזֹק
וַיַּעֲבֹר אֲגוֹסְטוֹס עַל אֲנַטוֹנִינוֹס וַיִּנְצַחְהוּ, וַיִּלְכַּד אֲגוֹסְטוֹס אֶת הַמַּמְשָׁלָה
כְּלָהּ. וַיָּבֵא בְּאֵנִיָּה אֶל רוֹדוֹס לְבֵא מִצְרִימָה. וַיִּגַּד לְהוֹרֹדוֹס כִּי גָאֵב
אֲנַטוֹנִינוֹס, וַיִּצַּר לוֹ מָאֵד - כִּי אוֹהֵבוֹ הָיָה. וַיִּשֶׂם אֶת נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ, וַיִּתֵּן
אֶל לְבוֹ לְקַדֵּם פָּנָיו בְּמִנְחָה רֵאשׁוֹנָה, וַיִּלְךְ אֵלָיו. וַיִּזְעַץ לְלַכֵּת
לְאֲגוֹסְטוֹס אֶל רוֹדוֹס - אֵי הַיּוֹנִים - אַחֵר אֲשֶׁר קָדַם בְּמִנְחָתוֹ. וַיִּצוּ
לְבֵיתוֹ, כִּי יֵרָא מָאֵד. וַיִּתֵּן אֶת קִיפְרוֹן אָמוֹ וְאֶת שְׁלוֹמִית אַחֻתוֹ
לְפָרוּדָה אַחִיו, וַיִּצוּ עֲלָיו לְשֵׂאת אוֹתָם בְּמִצְוֵהָ אֲשֶׁר לְאָדוֹם. וְאֶת
מְרִימִי אֲשֶׁתוֹ וְאֶת אֶלְכְּסַנְדְּרָה אִמָּהּ נָתַן לְיוֹסֵף בְּעַל שְׁלוֹמִית אַחֻתוֹ
וְלִשְׁוִמִי אִישׁ צוּרִי. וַיִּצוּ אוֹתָם לְשֵׂאת אוֹתָם לְעִיר אֶלְכְּסַנְדְּרִיָּהָ אֲשֶׁר
בְּמִצְרַיִם, אוֹ לְעִיר אֶלְכְּסַנְדְּרוֹנָה אֲשֶׁר בִּיהוּדָה. וַיִּשְׁבִּיעֵם לֵאמֹר: "אִם
תִּשְׁמַעוּ מִמֶּנִּי אֶסוֹן, הֲרֹגוּ אֶת אֲשֶׁתִּי, וְאֵל יִשְׁמַח בָּהּ זוּלָתִי - וְהֲרֹגוּ אֶת
אֶלְכְּסַנְדְּרָה אִמָּהּ!" וְהוּא בָּא בְּאֵנִיָּה, וַיִּלְךְ אֶל אֲגוֹסְטוֹס מֶלֶךְ רוּמִי.
וַיֵּרָא מָאֵד מִמֶּנּוּ, כִּי אֲגוֹסְטוֹס חָשַׁב לְהֲרֹג אֶת הוֹרֹדוֹס עַל הָאֲהָבָה
אֲשֶׁר הִיְתָה לוֹ עִם אֲנַטוֹנִינוֹס - וְכִי שָׁמַע כִּי גַם הוּא הָיָה בָּא עִמּוֹ, לוּלִי
אֲשֶׁר מִנְעוּ אֲנַטוֹנִינוֹס מִלְכַּת עַמּוֹ.

וַיְהִי כְּבוֹאוֹ לְפָנָיו אֲגוֹסְטוֹס, לֹא הִסִּיר מֵעַלְיוֹ מִכָּל עֲדָיֵי הַמַּלְכוּת - כִּי
אִם הִנְדוּ לְבָדוֹ. וַיָּבֵא וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאַפְיוֹ אֶרְצָה, וַיֹּאמֶר: "הוֹשִׁיעָה, אֲדוֹנָי
הַקִּיסָר! אֲנִי שָׁמַעְתִּי כִּי קִצַּפְתָּ עָלַי, וַיֹּאמֶר: אֲבָרַח וְאֶמְלֹט מִקִּצְפְּךָ - אֶל
רַחֲמֶיךָ, וְאִתָּה חֲכָם כְּמִלְאָךְ אֱלֹהִים. הַאֲזִין לְדַבְרֵי וַיֹּאמְנוּ אֵלָיֶךָ. אִם
קִצַּפְתָּ עָלַי בְּגִלְלַת הָאֲהָבָה אֲשֶׁר הִיְתָה לִי עִם אֲנַטוֹנִינוֹס - אֲנִי לֹא

אסתיר ממך דבר, כי אמת הוא אשר הייתי אוהב לאנטונינוס בהיותו בחיים, ואוהב לגדלת ממשלתך. כי הוא עזרני על ממשלתי במלכותי במצותיך, וקים בריתך אתי כעבד נאמן אליך. ואם בחיים - עודני אני אוהבו. וכל אשר אנגיד לך אודות האהבה אשר היתה אתי עמו - יצדק. ומה גם עתה, ילשין איש אותי לפניך על אודות אהבתי, ואני הראיתי זה, כי נועצתי לבא אתו עליך למלחמה פתימה, ולא עצרתי מזה דבר, ולא יכלתי לעבר עמו בגלל מלחמת הערביים. ובגלל העצה הרעה, אשר יעצמו קליאופטרה אשתו, לבלתי שאת אותי עמו ולבלתי יבטח בי, ועל כן לא הרימותי חרבי עליך, ולא נלחמתי בך. ולא ממרר לב ולא מיראת מלחמה, ולא כאיש אשר יעזב את אוהבו ביום מלחמה וצרה - עזבתי את אנטונינוס, כי צר לי מאד על פכה, גם בשתי ונכלמתי בעיני אשר לא עברתי עמו. אבל עזרתיו בגדודים, ובצבא ובאניות נושאות פלי מלחמה, ובכר ובלחם ובמזון לרב. והאהבה אשר אהבתי אותו - היית רואה אותה בעיניך, אבל לא עברתי עמו בארץ פתים למקום המלחמה להלחם בך עמו, על כן לא תוכל להפירה היטב, כי אהבת האוהב הנאמן לא תפר, כי אם ביום צרה.

”והנה - עתה הגדתי לך האמת, ולא אסתיר ממך דבר, פן אהיה בעיניך כאיש העוזב את אוהבו ביום צרה. ואם אמת, כי משפטיך כבד קבלתי עלי, ויראתך בעיני - למה אירא ואפחד ממשפטיך, והנני היום בידיך. והלא אם אעלים האמת ממך בזה - לא תבטח בי ולא תאמין לי בדבר. ובמשפט מלך לא יועיל לאדם פזב ורשע, כי אם אמת, צדק וישר. ואשר יכזב - בעונו ילכד, ואשר ידבר אמת - הלא אם פשע - ירחם, והמושל עליו ישא לעונו. ועם כל זה אני לא הייתי בא בעזרת אנטונינוס, כי אם על אשר הגיד לי, כי אתה התחלת בעול עליו, ואהבת רשע ושנאת צדיק, אבל לא ידעתי הדבר כאשר ידעתיו אחר

כֵּן. וְאִם יִדְעָתִי - לֹא הָיָה עוֹבֵר אֵלַיךָ לְעוֹלָם. אֲמַנָּם אוּ הָיָה שׁוֹמֵעַ מֵעֲצָתִי, אוּ הָיִיתִי נֹלָחֵם בּוֹ אֲנִי עִם מְלָכִים אַחֲרֵים הַנִּמְצָאִים בְּעוֹרֵי - וְהֵם תַּחַת מַמְשַׁלְתְּךָ, טָרַם עֲבָרוּ אֵלַיךָ וְהֵינּוּ מִשְׁמִידִים אוֹתוֹ, וְלֹא הָיָה מְבִיא טָרַח מִלַּחְמָה עָלֶיךָ כַּחֲקֵי הָעֲבָדִים הַנְּאֻמִּים, אֲשֶׁר יִלְחָמוּ מִלַּחְמוֹת אֲדוֹנֵיהֶם עִם כָּל הַבוֹגְדִים וְעִם כָּל הַחוֹשְׁבִים לְבַגְד בָּם. וְכָל הַמְּלָכִים שֶׁבְּעַבְרֵי עַמּוֹ, כְּכֹר נִשְׁבַּעְנוּ לְהַגְדִּיל מִמְשַׁלְתְּךָ וְלִהְתַּפְּלֵל אֶל הָאֱלֹהִים בְּעַד חַיִּיךָ וּבְעַד קִיּוֹם מַלְכוּתְךָ. אֲבָל לֹא הִכְרַתִּי בּוֹ בְּגַד בּוֹגֵד, אֲךָ הוּא הָיָה צוֹעֵק חֲמַס מִמֶּךָ לֵאמֹר, כִּי הִתְחַלַּת לְחַשֵּׁב עָלַי מַחְשָׁבוֹת לְרַע, מִבְּלַתִּי חֲטָאת וְאִשָּׁם, וְכִי אַתָּה הוּא מִבְּקֶשׁ אֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת נַפְשִׁי יַחַר הַמְּלָכִים אֲשֶׁר בְּעַבְרֵי. אִזּוֹ אִמְרָתִי לְעֵבֵר עַמּוֹ, וְאִם דִּבְרִיו אִמַּת - אֲצִיל עֲשׂוֹק מִיַּד עוֹשְׁקוֹ, וְאִם לֹא אֲמַצָּא נִכוֹן כְּדִבְרִיו - אֲפַנֵּעַ בְּפָנַע הָרְאוּי לְבוֹגְדִים. וְכִי יִדְעָה אִשְׁתּוֹ אֶת מַחְשַׁבְתִּי עַמּוֹ, יַעֲצֹתוֹ לְבַל יַעֲבִירֵנִי עַמּוֹ, וְתֹאמַר אֵלָיו, כִּי אֲבַגְד בּוֹ. וְלֹא נִתְּנֵנִי לְעֵבֵר עַמּוֹ, וְנִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי לְהִלָּחֵם עִם הָעֲרַבִּים. וְשִׁלַּחָה אִשְׁתּוֹ עִמִּי אֶת אֲנָטִיאוֹס שֶׁר צִבְאָה בְּקֶשֶׁר מְרֻמָּה וְעֵצָה רַעָה בִּינָה וּבִין מֶלֶךְ עָרַב לְהַשְׁמִידֵנִי וְלִהְפִּילֵנִי וְלִמְשַׁל הוּא בְּאַרְצִי וּבְמַלְכוּתִי. וְכִי רָאָה הָאֱלֹהִים בְּעֵינָי, אֲמַצְנִי וְחֻזְקֵנִי, וְהַשְׁמַדְתִּי אֶת שֶׁר מֶלֶךְ עָרַב, גַּם אֶת שֶׁר חֵיל קְלִיאוֹפְטָרָה, וְגַם אֶת אֲנָטִיאוֹס שֶׁר צִבְאָה.

”וְרֹאָה! עֵתָה, אֲשֶׁר גִּבְרַת עַל אֲנָטוֹנִינוֹס, וְהַשְׁפַּלְתּוֹ וְאַבְרָתוֹ, לֹא תַחֲשַׁב, כִּי לֹא נִלְחַמְתָּ, כִּי אִם בְּחִילְךָ וּבְעֹזְרַת גְּבוּרֵי הָרוֹמִים לְבַד, אֲבָל דַּע! כִּי הָרֵאשׁוֹן הַנִּלְחָם - הָיָה חֶסֶד דַּעְתּוֹ וְהֶאֱמִינוּ לְעֵצַת אִשְׁתּוֹ, וְתִנְצַחְהוּ קְלִיאוֹפְטָרָה בְּכַשְׁפֶּיהָ. וְהַשְׁנִי - רַע בְּגִידְתּוֹ, כִּי בְּגַד בְּאֲדוֹנָיו. וְכֹה מִשְׁפַּט כָּל בּוֹגֵד בְּאֲדוֹנָיו - לְפַל כָּל יָמָיו לְפָנָיו, כִּי זֶה רְצוֹן הָאֱלֹהִים. וְנוֹסֵף עַל זֶה, יִשָּׁר דַּעְתְּךָ וְטוֹב שְׂכָלְךָ וְעֲצָתְךָ. וְלוֹ שְׁמַע לְעֲצָתִי לְהִרְגָה, לֹא הָיָה בָּא לְזוֹה. וְיֵמָה גַם עֵתָה, כִּי יִדְעָתִי בְּאִמּוֹנָה אֲשֶׁר הִיא הִסִּיתָתוֹ לְבֹא עָלֶיךָ בְּמַלְחָמָה, וְלֹא עָלָה אֶל לְבוֹ זֶה לְעוֹלָם, וְהוּא

עֲזַבְנִי, כִּי אֲנִי לֹא עֲזַבְתִּיהוּ - כִּי הוּא אֲשֶׁר שָׁם כָּתַר מַלְכוּת בְּרֵאשִׁי, וּבִאֲתֵי אֱלֹהֵי הַסִּירוּתִיהוּ מֵעַל רֵאשִׁי, אָבֵל דַּע! כִּי לִכְבוֹדְךָ הַסִּירוּתִיָּהּ, וְאִף כִּי אֶעֱמַד בְּמִשְׁפָּטֶיךָ. וְלָכֵן, אֲדוּנִי וְקִיסַר! אִם עֲדִיין הוּא בַחַיִּים - אֲנִי אוֹהֵבוּ וּמִבְקָשׁ טוֹבָתוֹ, אִם הוּא בִלְתִּי בּוֹגֵד וְרָשָׁע, וְעוֹל וְחָמָס הַגִּיעִיָּהוּ מֵאֵת מְמַשְׁלֶתְךָ עַל לֹא פֶשַׁע. וְהִנְנִי מוֹכֵן לְהִלָּחֵם בְּךָ וּבְכָל אוֹיְבֵי - הֵם אוֹיְבֵי, וְאוֹהֲבֵי - הֵם אוֹהֲבֵי. וְאִם הוּא בּוֹגֵד - הִנְנִי רֵאשׁוֹן לְפָגַע בּוֹ כְּאֶחָד מֵעֲבָדֶיךָ הַנְּאֻמָּנִים. וְאִם נֶאֱבַד - כְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי - וְהָיָה בּוֹגֵד - כְּאֲשֶׁר נִרְאָה אֵלַי מֵעַנְיָנוּ - כֵּן יֵאָבְדוּ כָּל אוֹיְבֵי אֲדוּנִיָּהֶם וְכָל הַבּוֹגְדִים, וְלֶךְ וּלְכַתֵּר מַלְכוּתְךָ שְׁלוֹם! וְהִנֵּה, אֲנִי - עֹתָה לְמִשְׁפָּטְךָ אֲנִי עוֹמֵד, וְאוֹהֲבִים רַבִּים לְנֹ, וְכֵן אוֹיְבִים. וְאוֹיְבֵינוּ יִדְעוּ כִּי נִקְמָה נִגְקָם מֵהֶם בְּמִשְׁפָּט, וּמִזֶּה לֹא יִמְלֹטוּ, וְאוֹהֲבֵינוּ יִדְעוּ כִּי נְמוֹת עַל אֶהְבָּתְסָם, וְיִבְטְחוּ וְיִשְׁעֲנוּ בְּנוֹ בְּיוֹם צָרָה כָּל אוֹהֲבֵינוּ בְּאֻמָּנָה וּבְמִבְטַח אֲמַת.”

וְהָיָה כְּדַבֵּר הַרְרָדוֹס כְּדֹבְרִים הָאֵלֶּה, וַיַּעַן אֲגוֹסְטוֹס הַקִּיסַר וַיֹּאמֶר אֵלָיו: “לֶךְ נֹאֵה בְּאֲמַת לְמִלְךָ, וַיִּסְכַּר פִּה כָּל דּוֹבֵר עֲלֶיךָ לְרָעָה. כִּי יִדְעִי עֹתָה אֲשֶׁר נֶאֱמַן אֶתָּה לְאוֹהֲבֶיךָ, וְאֶת אֶהְבָּתְסָם תִּשְׁמֹר, וְלֹא תִבּוֹשׁ לְגִלוֹתָהּ - וְאִם תַּעֲמַד לְמִשְׁפַּט מוֹת. כִּי הִנֵּךְ הַיּוֹם לְפָנֵינוּ, וּבְכִדְיָנוּ לְהִמִּיתְךָ, וְלֹא תִבּוֹשׁ לְגִלוֹת עֵצָם הָאֶהְבָּה, אֲשֶׁר הִיָּתָה לְךָ עִם אֲנְטוֹנִינוֹס אוֹיְבֵנוּ - אֲשֶׁר מֵת בְּמִשְׁפַּט מוֹת הַבּוֹגְדִים עַל אֲדוּנִיָּהֶם. וּמֵעַתָּה נֶאֱמִין כִּי תִהְיֶה אוֹהֲבֵנוּ, וּנִבְטַח בְּאֶהְבָּתְךָ הַנְּאֻמָּנָה. וְאִנְחָנוּ נִיטִיב לְךָ כְּפָלִים מִמָּה שֶׁהִיטִיב אֲנְטוֹנִינוֹס וְנִתֵּן לְךָ שִׁכָּר אֶהְבָּתְךָ עַל כָּל אֲשֶׁר נָתַן לְךָ. וְנִצְחָנוּ אוֹתוֹ בַּחַיִּי - בְּמִלְחָמָה, וְעֹתָה נִנְצַחְנוּ בְּנִדְיָבוֹת וּבְרִחַב יָדַים. וְהִנְנִי מְזַמֵּן לְהוֹשִׁילִים שְׁאֵלְתְךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַל מֵעַמִּי. וְאִם אֶתָּה הִיָּית אוֹהֵב נֶאֱמַן לְאֲנְטוֹנִינוֹס, הִנֵּה הוּא לֹא בְּמִשְׁפַּט עֹשֶׂה עִמָּךְ, וְלֹא כְּגִמּוּלְךָ עֹשֶׂה לְךָ - כִּי שָׁמַע לְעֵצַת קְלִיאוֹפְטֶרָה, וְלֹא שָׁמַע לְעֵצַתְךָ, וּבַחֲרָ בְּכַשְׁפֵּיהָ וְהֶאֱמִין בָּם, וְלֹא הֶאֱמִין אֵלֶיךָ. וְלֹא תִפְלֵא עַל זֶה, כִּי כְּאֲשֶׁר עֹשֶׂה לְךָ - כֵּן עֹשֶׂה לִּי. אֲשֶׁר בְּגִלָּל קְלִיאוֹפְטֶרָה עֹבֵד

אהבתי ונהפף לי לאויב - על לא תמס בכפי." ויקח אגוסטוס את נזר המלכות, וישם אותו בידו בראש הורודוס המלך, ויוסף לו מלכות וממשלה כפלים על אשר היה לו. וילך אתו הורודוס עד ארץ מצרים. ויקח אגוסטוס את כל המלכות ואת כל הממשלה, אשר נתן אנטונינוס אל קליאופטרה, ויתן להורודוס. וימלך שם אגוסטוס את הורודוס, ויתן לו עוד ארבע מאות גבורים במגנים מגוי הנקראים גלויס, ויכבדוהו מאד.

וישב הורודוס אל ירושלים, וימצא את כל ביתו בכהלה, כי יוסף ושומי איש צורי - אשר פקד אותם המלך לשמר את מרימי אשתו - גלו את מסתורי המלך ואת סודותיו, אשר צוה להם להרג את מרימי אשתו, כי ישמעו אשר יקרהו אסון, ולא ישמח בה זולתו אחרי מותו. ויהי כשמע האשה זה, ותתעצב מאד. וכאשר דבר אליה המלך תמיד והגיד לה את כל היקר והגדלה אשר היתה לו, לא שמחה, ולא היטיבה את פניה, ולא האזינה אל דבריו, רק קללה אותו ואת משפחתו. וירא הורודוס את שנאת אשתו, ויצר לו מאד על ככה, כי אהבה המלך מאד מאד. ויהי היום, וטהי מריבה בין שלומית אחות המלך, אשת יוסף, ובין המלכה מרימי. ותקצף המלכה על שלומית, ותחרפה, ותחרף את משפחתה. ותלך שלומית בשקר, ותלשן את המלכה אל המלך לאמר: "דע, כי בהיותך עם אגוסטוס, לקח יוסף בעלי את מרימי המלכה, ועמה ראה מה תעשה." ולא האמין המלך לדבריה, כי ידע אשר אשתו צנועה מתמול שלשום. אבל בגלל השנאה אשר היתה שונאת אותו, כמעט שם המלך את הדברים האלה אל לבו. ויקרא המלך את אשתו, וישאלה. ויאמר לה: "אמרי נא לי! מה השנאה הזאת אשר תשנאי אותי מתדש חנם ולא תאהביני כתמול שלשום? ואני מחבבך מכל הנשים. ותען אליו מרימי, ותאמר לו מרימי: "אם אהבתי - כאשר דברתי, לא הייתי לי אויב - כאשר

שְׁמַעְתִּי. מִי שָׁמַע כְּזֹאת וּמִי רָאָה כְּאַלֶּהָ, לִהְיוֹת אָדָם אוֹהֵב לְאָדָם חֲבֵרוֹ - וְהוֹרְגוֹ, אֲשֶׁר אִמְרַתְּ אֵל יוֹסֵף לְהַרְגֵנִי בַיּוֹם אֲשֶׁר הִלַכְתָּ אֵל אַגּוֹסְטוֹס קִיסָר רוֹמָא! וַיְהִי כְשִׁמְעַתְּ הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי הַמֶּלֶכָה, וַיִּחְרַד חֲרָדָה גְדוֹלָה עַד מָאֹד, וְלֹא פָנָה לְחִבְקָה וּלְנִשְׁקָה כַּפַּעַם בַּפַּעַם. וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ: "אֲמַנָּם אִמַּת הַדָּבָר אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי, הִנֵּה הָאוֹת עָלָיו! כִּי לֹא גָלָה יוֹסֵף אֶת סוּדֵי אֱלֹהֵי, כִּי אִם שָׁכַב עִמָּה." וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ מִבֵּית הַמֶּלֶכָה, וַיִּשְׁכַּב בְּבַיִת אַחֵר.

וַתֵּרָא שְׁלוֹמִית אַחוֹת הַמֶּלֶךְ כִּי הֶאֱמִין הַמֶּלֶךְ לְדִבְרֵיהָ אֲשֶׁר אָמְרָה לוֹ מֵאֲשֶׁתּוֹ. וַתִּקַּח אֶחָד מִסְּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִן הַמַּשְׁקִים אוֹתוֹ, וַתִּתֵּן לוֹ שַׁחַד כֶּסֶף וְזָהָב וְסֵם הַמּוֹת בִּידּוֹ. וַתֹּאמֶר אֵלָיו: "קַח בְּיָדְךָ אֶת הַסֵּם הַזֶּה, וְהִלַכְתָּ אֵל הַמֶּלֶךְ וְאִמְרַתְּ אֵלָיו: מְרִימִי אֲשֶׁתְּךָ נִתְּנָה לִי כֶסֶף וְזָהָב, וְנִתְּנָה לִי אֶת הַסֵּם הַזֶּה, וַתֹּאמֶר אֵלַי: לֵךְ וְהִשְׁקָה הַמֶּלֶךְ אֶת הַמַּשְׁקָה הַזֶּה לְמַעַן יֵאָהֲבֵנִי. כִּי מַשְׁקָה לְאַהֲבָה הוּא, וְאוּלַי יִשׁוּב דַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵלַי כְּבָרָאשׁוֹנָה - וְאֲנִי אֵיטִיב לְךָ." וַיַּעַשׂ הַסְּרִיס כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְתָה עָלָיו שְׁלוֹמִית. וַיֹּאמֶר עוֹד הַסְּרִיס אֶל הַמֶּלֶךְ: "וְאֲנִי אִמְרַתִּי - אוּלַי הוּא מַשְׁקָה רַע, וְלֹא אֲבִיתִי לְהִשְׁקוֹתוֹ לְמֶלֶךְ." וַיִּחְרַד הַמֶּלֶךְ עַל כָּכָה, וַיֹּאמֶר לְסְרִיס: "וְאִיָּה הַמַּשְׁקָה? הֲבִיֵּאֵהוּ אֵלַי!" וַיְבִיֵּאֵהוּ לְפָנָיו, וַיִּתְּנֵהוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר הָיָה עָלָיו מִשְׁפָּט מוֹת, וַיִּשֶׁתּ מִמֶּנּוּ וַיִּמַּת מִיָּד. וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ לְלַכּוֹד אֶת מְרִימִי וְאֶת יוֹסֵף וְאֶת שׁוּמֵי אִישׁ צוּרִי, וַיִּלְכְּדוּם. וַיִּלְכְּדוּ גַם סְרִיס אֶחָד אֲשֶׁר הָיָה מִסְּרִיסֵי מְרִימִי, וַיֵּצֵאוּ לִיְסוּרוֹ בְּיִסּוּרִים גְּדוֹלִים וּבְכּוּסָר פְּצָעִים רַעִים, לְמַעַן יוֹדֶה עַל דְּבַר הַמַּשְׁקָה. וְלֹא הוֹדָה מְאוּמָה - כִּי שָׁקֵר הָיָה מֵאֵת שְׁלוֹמִית. אֲמַנָּם הוֹדָה, כִּי אֲשֶׁתּוֹ שָׁנְאַתּוֹ עַל דְּבַר אֲשֶׁר דִּבְּרוּ לָהּ יוֹסֵף וְשׁוּמֵי לְפָנָיו הַמְּגַלִּים סוּד הַמֶּלֶךְ, לְמַעַן יִמְצָא חֵן בְּעֵינֶיהָ - אִם יִמְצָאוּ אֶסוֹן בְּלִכְתּוֹ אֶל אַגּוֹסְטוֹס, כִּי חָשְׁבוּ שֶׁהוּא יִמְתִּיחֵהוּ. וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס מִיָּד, וַיַּהַרְגוּ אֶת יוֹסֵף בְּעַל אַחוֹתוֹ וְאֶת שׁוּמֵי אִישׁ צוּרִי. וְאֶת מְרִימִי הַמֶּלֶכָה צִוָּה הַמֶּלֶךְ לְשַׁמְרָהּ בְּמִשְׁמָר עַד

האסף זקני הסנהדרין אשר היו בימים ההם - להעמידה לפניהם במשפט התורה. ותמהר שלומית ויועציה - אשר היו יועצי רשע - ויאמרו אל המלך: "ידוע יהיה לך; כי אם תחיה מרמי עוד יום אחד, עתה יקשרו עליך העם. כי יאספו משרתי המלכה מכל המקומות, ולא יתנוף להמיתה - אם לא בכהלה ובמלחמה. ואם עתה תמיתה - הנה היא תמות בלא בהלה ובלא מלחמה, ולא יעלה על לב איש לקום ולבקש נקמה ממנה." ויאמר המלך: "הנה היא במשמר - עשו בה כרצונכם!" ויוציאוה מהמשמר, ויוליכוה לילה מחוץ לעיר - ומיתה.

ואלפסנדרה אמה ידעה הדבר, ותצא ותצעק ותקרא אל שלומית, ותאמר אליה כדברים האלה: "צאי, סוררת, אשר סוררת באישך, ותמיתי אותו בכזבך ובשקרך." ותקלל בקול רם לאמר: "התחשבי כי תחיי את הרבה אחרי בתי? אלהים ינקם נקמתה ממך. ראי אם תמצאי עוד עלילה להרג את המלך הורודוס אחיך!" ולא דברה אלפסנדרה כי אם במרמה, להיות מעט אחריה, אולי תוכל לנקם נקמתה ולמצא עלילה להרג את הורודוס. וגם נשים רבות בעד החלונות ובעד התרפים קללוה ותרפוה וגדפוה, על אשר היתה הולכת להרג את מרמי במרמה על לא פשע בידה. ומדי עברה עם מרמי ועם ההורגים לה במאמר המלך, כל הנשים היו צועקות עליה, ומחרפות ומגדפות אותה. ומרמי המלכה שתקה ולא ענתה דבר, כי אם היתה צועדת והולכת אל מקום המות בלתי פחד ובלתי יראה - כאשר תלך אשה אל בית השמחה. ולא שנה זכרון המות את פניה, גם לא שנה צעד הליכת המלכות ממנה. ותבז המלכה במות, כאשר עשו כל בני משפחתה, בני החשמונאים גדולי הנפשות, ותראה לכל את יקר משפחתה ואת גדלת אבותיה. ומדי עברה והולכת, היתה צועקת

וּשְׂמֵחָהּ. וְיֵהי כִּי הִגִּיעוּהָ אֶל מְקוֹם הַמּוֹת - וַתִּפְּשֵׁט אֶת צִוְאַרָהּ לַחֲרֹב. וַיִּשְׁחָטָה עֶבֶד הַמֶּלֶךְ בְּמַצּוֹת הַמֶּלֶךְ, וַתָּמֶת וַתֹּאסֹף אֶל עַמָּהּ.

וּמְרִימִי הַמַּלְכָּה עָלְתָה עַל כָּל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ בְּדוֹרָהּ בִּיפְיָהּ וּבִמְרֹאָהּ, בְּקִדְשָׁתָהּ, בְּנִאֲמָנוּתָהּ וּבְצַנִּיעוּתָהּ וּבִכְרֹאת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ. רַק עֲנָוָה לֹא הָיְתָה בָּהּ, כִּי קָלְלָה תְּמִיד אֶת הַמֶּלֶךְ בְּרֹאוֹתָהּ אוֹתוֹ כִּי חָטָא, אָבַל בִּיפִי - לֹא יוּכַל אָדָם לְסַפֵּר אֶת יְפִיָּהּ, וְשָׁקַר דְּבָרָהּ שְׁלוּמִית הַרְשָׁעָה עָלֶיהָ, וּנְבִלָה גְדוֹלָה עָשָׂתָה הָאֲרוּרָה בְּהַלְשִׁינָהּ אוֹתָהּ לְשָׁקַר לְהַמִּיתָהּ וּלְהַמִּית אֶת יוֹסֵף אִישָׁהּ. וְאִם מְרִימִי יָפָה בְּתֹאֵר וּבִמְרֹאָהּ, אֲשֶׁר לֹא יוּכַל אָדָם לְסַפֵּר אֶת רֹב יְפִיָּהּ - כְּכַתוּב בְּסִפְרוֹ יוֹסִיפּוֹן אֲשֶׁר כָּתְבֵנו לְרוֹמִיִּים - הִנֵּה הִיא הָיְתָה אִם כָּל אִשָּׁה הַגּוֹנָה לְבַעֲלָהּ, וְצַדִּיקַת וַחֲסִידָהּ, וַיִּי יִרְצָה אֶת נַפְשָׁהּ. וּכְכֹר נוֹדַע לְכָל כִּי הָאֱלֹהִים רָצָה אֶת מַעֲשֵׂיהָ, כִּי לֹא אַחַר לְנֶקֶם נִקְמְתָה אַחֲרֶיהָ, כְּאֲשֶׁר נִסְפָּר עוֹד פֹּה. וְאִיךָ לֵאמֹר אָדָם כִּי נִמְצָא בְּמְרִימִי עֲרוֹת דְּבָר אֲשֶׁר יַחֲיִב אֶת רֹאשָׁהּ לְמַשְׁפָּט מוֹת, אוֹ יֵהיָ לָהּ לְבִשָׁת וּלְקִלוֹן - וְהִיא הָיְתָה מְקַלְלַת אֶת הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס יוֹם יוֹם וְצוֹעֶקֶת עָלָיו בְּרֹאוֹתָהּ אוֹתוֹ חוֹטָא וְאֲשֵׁם בְּדָבָר. אָבַל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּאֲשִׁימָהּ - וְאֲשִׁמָּהּ הַנֶּפֶשׁ הִיא וְתִשָּׂא אֶת עוֹנָהּ (חוֹלֵל אִמְרוּ בַּפֶּ"ק דְּבִ"ב דָּף ד'). דְּלֹא אִשְׁתִּירָא מִבֵּית חֲשְׁמוֹנָאִי אֲלֵא הֵיאּוּ יְנוּקְתָא וּנְפִלָה מֵאֲגָרָא לֵאֲרַעָא וּטְמֵנָה הוֹרְדוֹס שְׁבַע שָׁנִין בְּדוּבִשָׂא א"ד בֵּא עֲלֶיהָ וּטְמֵנָה לִיתוּבִי לִיצִירָהּ וְא"ד לֹא בֵּא עֲלֶיהָ וּטְמֵנָה כִּי הִיכִי דְלִימְרוּ בַת מֶלֶךְ נִסְבַּ. וְאִפְשָׁר לומר דַּע"י שִׁיצֵא הַקּוֹל שְׁנִשָּׂא בַת מֶלֶךְ טַעָה יוֹסִיפּוֹן וַחֲשַׁב שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ. אֲבָל אִינוּ נֹרְאָה שִׁיטְעָה כ"כ לְהֵאֲרִיךְ בְּסִיפּוֹרִים שׁוֹנִים שְׂאִינִם אִמְתָּ. וְעוֹד, שֶׁהָיָה בְּפֶרֶק נ"ה כָּתַב שְׁעִרִין הִיוּ חַיִּים אַחֲרֶיהָ אֲנָשִׁים מְזוֹרַע בֵּית חֲשְׁמוֹנָאִי וְהִרְגִם אַח"כ. לְכֵן נ"ל דֵּהִיא יְנוּקְתָא. אִין זֹאת מְרִימִי, וְהִיתָה אַח"כ בְּזִמְנָן הִרְיַגְתָּ שְׂאֵר אֲנָשֵׁי בֵּית חֲשְׁמוֹנָאִי. וְעַמְש"ל פִּנְטָה הַעֲרָה י"א).

ולא אחר ה' את נקמתה, ויך את בית המלך במכת דבר, וימותו רבים ממשרתי המלך ומשריו ומרוזניו. וגם כל ערי יהודה לקו בדבר ימים רבים בשנת מות מרמי החסידה. ויתפלל העם אל ה', ויצעקו ויאמרו אליו: "אלהי ישראל! על נפש אחת תאבד את עמך הקדוש! והלא נקמת נקמתה, כי מתו נפשות רבות מעמך בגלל מות מרמי המלכה, וידעו כל ישראל, כי לחנם המיתוה ממייתה - ועתה, ה' אלהינו, שמע את תפלת עבדיך, והסר מעלינו את מכת הדבר, ואם לא - כלנו מתים." וגם המלך התודה את ה', ויצעק צעקה ויבכה. ויתפלל אל ה' ויאמר: "ה' אלהי ישראל! בי העון הזה! ובשלי צער המגפה הזאת בישראל! ועתה, הפה אותי ואת בית אבי בדבר, ומה עשו עמך בית ישראל בעוני ובפשעי?" וירפא ה' את העם, ותעצר המגפה.

פָּרֶק חֲמִשָּׁה וְחֲמִשִּׁים /

**יִסְפַּר בּוֹ עֲנִינִים רַבִּים שִׁקְרוּ בְיָמֵי הַרְוֹדוֹס,
וְאִיךָ בָּנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְכַבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת**

ויהי אחריו כן, וינחם הרודוס המלך על אשר הרג את מרמי אשתו, ונהפכה חמת המלך לתאוה. ויתאו המלך את מרמי אשתו, ויזכר את שמה תמיד - כאלו היא בחיים. ויצו למשרתיה לעשות לה בית משתה תמיד, ושלחן ערוף, ולשים לה כסא למושב בצד המלך - כמנהגם לעשות בחיים. ויפל המלך בחלי גדול על מרמי, כי לא יכל לסבל את אכלו עליה. וימאן להתנחם, וכמעט אשר לא מת מרב געגועיו. ותרא אלכסנדרה אם מרמי כי חלה המלך, ותועץ להרגו -

אם בחרב ואם בסם. ויגד למלך - ויצו להרגה. ותהרג במשפט, כי חשבה לשלח יד במלך.

ולמלך הורודוס שני בנים, אשר ילדה לו מרמי המלכה אשתו. ושם הגדול אריסטובלוס, ושם השני אלכסנדר. וישלחם המלך בחיי אמו לרומא ללמד מוסר מלכי רומא, וגם ללמד את מכתבם ואת לשונם. ויהי כשמע הנערים ברומא את הדבר הזה, וכי מתה אמו, ויתעצבו הנערים, ויחר להם מאד על הרג אמו. ועוד אחר זה מעט נספר אודותיהם כראוי להם.

וירפא המלך מתליו, ויתן את שלומית אחותו אל כוסתוברים בן המלך האדומי לאשה. וישמיהו נגיד על כל ארץ אדום - כי מולים היו כל בני אדום מימי הורקנוס בן שמעון אשר מל אותם, ויאסרם בכבלי מילה. ויהי כמלך כוסתוברים באדום, ויבקש להוציא את אדום מתחת יד יהודה. ויקם את הצלם הקדמוני - אשר היה נעבד לאדום - וישלח אל מצרים לשאל רכב ופרשים למרד בהורודוס. ויגד הדבר להורודוס, ויבקש להרגו. ותתחנן אליו אמו ואחותו לבלתי עשות כן בפעם ההיא. וימחל המלך לכוסתוברים בפעם הזאת. ויהי אחרי כן ותפל מריבה בין כוסתוברים ובין שלומית אשתו, ותלשינהו אשתו אל המלך הורודוס. ותבך ותתחנן לו לדבר אל כוסתוברים לכתב לה ספר כריתות במצות המלך. ויתן לה ספר כריתות במצות המלך, ולא בתורת משה רבנו עליו השלום, כי לא תוכל האשה לעזוב את אישה (אע"פ שכתב הבעל את הגט, כיון שכפתוהו שלא כדן, הוא פסול כדן גט מעושה), אכל האיש יוכל לעזוב את אשתו - רק כי ישנאנה (כדעת כ"ש שלהי גטין, וקיי"ל כב"ה וכר"ע שמותר לגרשה אפילו אם לא שנאה. ויש ליישב דמ"מ אינו ראוי לגרש אא"כ שנאה אפילו לב"ה, כדמסיק בגמרא שם), וכן דבר יוסף בן גוריון הפה"ן בספרו. ויהי אחרי כן, ותדבר שלומית אל המלך על אודות האנשים אשר החביא אותם כוסתוברים בכפר אשר לו -

והם מִזְרַע הַמְּלוּכָה, מִן הַחֲשֻׁמוֹנָאִים. וַיְהִיו חֲבוּאִים אֹתוֹ מִיּוֹם אֲשֶׁר לָכַד הוֹרְדוּס אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַד הַיּוֹם - שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וְכִי הִגִּידָה שְׁלוֹמִית זֶה אֵל הַמֶּלֶךְ, צָוָה לְהַרְגֹת אֹתָם וְאֶת כּוֹסְתוֹבְרוֹס. וַיַּהֲרֹגוּ אֶת הָאֲנָשִׁים הַנְּחֻבָאִים, וְגַם לְכוֹסְתוֹבְרוֹס וְגַם לְסִימְנוּס וְגַם רוֹסְתִיאוּס - וְהוּא הָיָה מִהַפְּרָתְמִים אֲשֶׁר בִּיהוּדָה.

וְלֹא הִשְׁאִיר מִי אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי עוֹנוֹתָיו, אַכְּל חֲלָל אֶת הַתּוֹרָה. וְהוּא עָשָׂה בִּירְנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בִּירוּשָׁלַיִם מִשִּׁישׁ וּמֵאֶבֶן לְבָנָה, וַיַּחֲקֹק עֲלֵיהֶם אֶת תְּמוּנַת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר כָּבַשׁ. וַיַּעַשׂ בְּבִקְעָה מַעֲשֵׂה מַסְגֵּר גְּדוֹל פּוֹרוּמִיא, וַיַּעַשׂ עֲגָלוֹת אֲשֶׁר לְסוּסִים, וַיִּסְגֹּר וַיִּכֶן סָבִיב הַיִּכְלוֹ מַסְגֵּר אֲשֶׁר לַחַיּוֹת, וַיִּתֵּן בְּתוֹךְ הַמַּסְגֵּר אַרְיָה וְדָבִים וְנַמְרִים וְזֵאֵבִים וְחִזִּירִים, וַיִּשְׁלַף לָהֶם צֵאן וּבָקָר לְעוֹרֵר בֵּינֵיהֶם מִלְחָמָה. וְגַם בְּנֵי אָדָם הִתְגַּר עִם הַחַיּוֹת פַּעַם בְּפַעַם - וּפַעַם יִגְבֹּר הָאָדָם, וּפַעַם תִּגְבֹּר הַחַיָּה, וּפַעַם תִּגְבֹּר הַבְּהֵמָה, וַיַּהֲרֹג זֶה לְזֶה. וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ רְכוּשׁ רַב לַמִּתְגַּבְּרִים - וְדָבָר זֶה הָיָה לְנִכְרִים שְׂמֻחָה, וְלַיהוּדִים מַדְלַת הָעַם הָיָה צָרָה. וַיִּקְנְאוּ בּוֹ עֶשְׂרֵה בַחֲוָרִים מִבַּחֲוָרֵי יְהוּדָה - כְּמוֹ שְׂמַאי וְחִבְרִיו - וַיְדַלְּגוּ עָלָיו בְּחֻרְבוֹת שְׁלוֹפּוֹת. וּבְכָבֵר יָדַע הַמֶּלֶךְ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה - כִּי הִגִּד הַגֹּד לוֹ מִקֶּדֶם יוֹם אֶחָד - וְלִכְּנֹן לֹא יוּכְלוּ לְהַרְגוֹ אֲשֶׁר דָּלְגוּ עָלָיו, כִּי סָבְבוּס גְּדוּדֵי הַמֶּלֶךְ וַיְמִיתוּם. וְגַם הָאִישׁ אֲשֶׁר הוֹדִיעַ הַדְּבָר הָיָה מֵהֶם. וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמוֹתָם חָטָא לַמֶּלֶךְ, וַיִּצּוּ, וַיַּחֲתִכוּ אֶת בְּשָׂרוֹ וַיִּשְׁלִיכוּהוּ לְכָלְבִים. וְדָבָרִים רַבִּים כְּאֵלֶּה עָשָׂה הוֹרְדוּס. וְעָרִים רַבּוֹת כָּבַשׁ, וְעָרִים רַבּוֹת בָּנָה - וְהוּא בָּנָה אֶת שׁוּמְרוֹן בְּאֶרֶץ וּכְרַחַב בְּמִדְּיָה הָרְאשׁוֹנָה, וַיִּקְרָאָהּ סִבְסְתִיאָה. וַיִּכֶן בְּחוּכָה הַיִּכְלֹ גְּדוֹל לְאַגוֹסְטוּס הַמֶּלֶךְ. וַיִּכֶן קִיסְרִיאָה כִּה מֵאֲבָנֵי שִׁישׁ, וַתִּתְיַפֶּה הָעִיר כִּה מְאֹד מְאֹד. וַיִּכֶן נֶמֶל, וּמַחֹחַ לְאֲנִיּוֹת הַבָּאוֹת שֵׁם בָּנָה, וַיִּבְנֶה אֶת הָעִיר מַעֲשֵׂה גְּדוֹל, וְעוֹד עָרִים רַבּוֹת זוֹלוֹת אֵלֶּה - וְלֹא תִסְפְּרֶנָּה מֵרַב.

וְיִהי בַשָּׁנָה שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּתוֹ, וְיִהי רָעַב גָּדוֹל וְכָבֵד בְּאֶרֶץ
 יְהוּדָה וּבְאֶרְצוֹת כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר כָּבַשׁ הוֹרְדוֹס, וְהָיוּ תַחַת מִמְשַׁלְתּוֹ,
 וּבְמִצְרַיִם הָיָה שֶׁבַע גָּדוֹל. וַיּוֹצִיא הַמֶּלֶךְ כֶּסֶף וְזָהָב מֵאוֹצְרוֹתָיו וּאֲבָנִים
 יְקָרוֹת לְרַב לְעֹזֵר בָּם אֶת הָעָם - כִּי דָלוּ הָעָם מְאֹד מִפְּנֵי הָרָעַב. וַיִּשְׁלַח
 הַמֶּלֶךְ אֶל כָּל הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר לוֹ. וַיִּשְׁלַח לְמִצְרַיִם, וַיֵּאסֹף חֲטִיִּם לְרַב,
 וַיְבִיאֵהוּ אֶל יָם יָפוֹ וְאֶל יָם קְסָרְיָאָה. וְיִהי שֶׁבַע גָּדוֹל, כִּי אֲגוֹסְטוֹס
 הַמֶּלֶךְ הַמּוֹשֵׁל בְּרוֹמָא שָׁלַח אֲגָרָת אֶל פֶּטְרוֹנִיאוֹס אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם,
 לְשַׁלַּח סִפְיָנוֹת וְאֲנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת הַרְבֵּה מְאֹד נוֹשָׂאוֹת חֲטִיִּם לְמַכּוֹר בְּאֶרֶץ
 יְהוּדָה, מִלְּכַד הָאֲנִיּוֹת הַמְּלֵאוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח אֲגוֹסְטוֹס מִנְחָה לְהוֹרְדוֹס
 הַמֶּלֶךְ. וַיֵּלֶךְ פֶּטְרוֹנִיאוֹס בְּאֲנִיּוֹת רַבּוֹת, וַיִּמָּצֵא זוֹל בְּאֶרֶץ יְהוּדָה, וַיִּמְכְּרוּ
 הַחֲטִיִּם בְּזוֹל - כִּאֲשֶׁר צִוָּה אֲגוֹסְטוֹס. וַיִּשְׁבַּע הוֹרְדוֹס אֶת כָּל אֶרֶץ
 יְהוּדָה, וַיִּצֹו לְאוֹפִים לְתַת לַחֵם לְזֻקְנִים וְלַחֹלִים. וְלִבְרִיאִים וּלְיִתְרוֹ הָעָם
 הַבְּחוּרִים נָתַן חֲטִיִּם. כֹּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ כָּל יְמֵי הָרָעַב, וַיְכַלְכֵּם כָּל יְמֵי
 הָרָעַב. וְגַם חֲמִשִּׁים אֶלֶף נְכָרִים גְּבָרִים אֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו מִפְּנֵי הָרָעַב,
 כִּלְכַּל הַמֶּלֶךְ מֵהוֹנוֹ וּמֵאוֹצְרוֹתָיו, וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ לְנְכָרִים אַחֲרֵים שְׂמוֹנִים
 אֶלֶף חֲמָרִים - וְהַחֲמָר עֶשְׂרֵה אֵיפוֹת (הַחֹמֶר הוּא כוֹר בְּלִשׁוֹן חו"ל וְכֵן ת"א
 בְּיִקְרָא כ"ז ט"ז, וְהָאִיפָה שֶׁלֶשׁ סָאִין כִּידוּעַ בְּדַבְרֵי חו"ל וְכֵן ת"א בְּשֵׁמוֹת ט"ס ל"ו
 וְשֶׁאֵר מְקוּמוֹת. וּמְפוֹרָס בְּדַבְרֵי חו"ל שֶׁהַכוֹר שְׁלֹשִׁים מֵאִין, נִמְצָא הַחֹמֶר עֶשֶׂר
 אֵיפוֹת). וַיֵּאֱהָבוּ עִם יְהוּדָה לְמֶלֶךְ מֵהַיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה, וְגַם כָּל הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָיו - קְרוֹבִים גַּם רְחוֹקִים - אֶהְבֵּוּהוּ. וַיֵּצֵא שָׂמוֹ בְּגוֹיִם,
 וַיֵּלֶךְ בְּכָל הָאֶרְצוֹת לֵאמֹר: "הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הוּא מִגֵּן לְעַמּוֹ כְּחוֹמָה,
 וַיִּצִּילֵם מִרַעַת הָרָעַב!" וַיִּשְׁכַּחוּ הָעָם אֶת כָּל הָרַעוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה מִתְּמוֹל
 שְׁלֹשׁוֹם, וַיִּהְלְלוּהוּ, כִּשְׂרָאוּהוּ עוֹזֵר בַּיּוֹם צָרָה לְמִי אֲשֶׁר הוּא בָּה. וְלֹא
 הִזְכִּירוּהוּ מֵאִז לְרַע, כִּי אִם לְטוֹב. וְאוֹיְבָיו לֹא דִבְרוּ עָלָיו רָעָה, מִפְּחָד
 וּמִיִּרְאָה, כִּי שָׁנָה תְּמִיד אֶת בְּגָדֵי מַלְכוּתוֹ, וְהֵלֶךְ בְּתוֹךְ הָעָם בְּכַבְדֵי
 עֲנִיּוֹת - שֶׁלֹּא יִכְרִיחוּהוּ, וְלֹהֲשֵׁתָנוֹת וּלְדַבֵּר עִם הָעָם, וְלִכְתּוֹן מִי הוּא

אוהבו מהם, ומי הוא אויבו (עין ב"ב ד'). כשמצא אוהבו - כבודו והעשירו, וכי מצא אויבו - המיתו ביסורים רעים. וישביע את העם, ויאסרם בשבועה להיותם נאמנים לו. ורבים לא רצו להשבע ברצונם, ולא נמלטו מידו - עד אשר השביעם להיותם נאמנים לו. וירצץ מהעם בעת ההיא כל אשר לא רצה להשבע - מלבד הזקנים אשר בפרושים, כמו הלל ושמאי וכל חבריהם. כי אותם לא הביא בשבועה, כי היו אוהביו. גם ביום אשר צרו על ירושלים הורודוס ונאטונינוס, הם המה על הפרושים כלם, אשר הסיתו את העם לקבל את הורודוס ולהביאו אל העיר ולהמליכו, כי אמרו, בעבור מוקשי עם מלוך ימלך זה (לשה"כ כאיוב ל"ד ל': ממלוך אדם חנף ממוקשי עם). ולכן לא הביאם המלך בשבועה. וגם שרי המשנה אשר לחסידים ואשר לחכמים כבוד כבוד גדול, וגם הר מנחם - החבר לשמאי - כי מנחם אחר זולתו איש צדיק וחקם היה בימים ההם.

וידבר יוסף בן גוריון בספרו לאמר: "דברים רבים יש לנו לכתב פה מחכמת עם ה'. כי לא היו חכמים בעולם כעם ה', וגם החכמה לא מלכה בעם אחר, כי אם בעם ה'. אבל זה המעשה - עשינו אותו בספר הרומיים, כי הוא ספר יצטרף לעדות זה. אבל זה הספר - אשר כתבנוהו לישראל - לא נצטרף בו לזה, כי מעלת חכמת עם ה' ידועה היא בישראל מצד תורת משה רבנו עליו השלום. ובמה שנספר ממנחם הנזכר פה, יכירו וידעו הבאים מישראל ומכל הגוים מה היא החכמה אשר היתה בישראל, אשר היו חברי מנחם. ויתר הדברים בזה, הלא הם כתובים על ספר יוסיפון הפתח בן גוריון הפתח הנקרא ספר חכמת יוסף. ובאותו הספר לא כתב יוסיפון זכרון שום מלחמה, רק זכר זכרונות חכמה בלבד."

ויהי בהיות הורודוס נער והולך אל החכמים ללמד - ומנחם יושב בשיבות הזקנים והחכמים ובתבורות הצדק, וירא מנחם את הנער,

וַיִּקָּם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ. וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "יְחִי הַמֶּלֶךְ! יְחִי הַמֶּלֶךְ!" וַיִּחַשְׁבֶּהוּ הַנַּעַר הוֹרְדוּס, כִּי צָחַק מִנַּחֲם, וַיִּקְלַל הוֹרְדוּס אֶת הַחֶכֶם. וַיִּתְּפֹשֶׂהוּ מִנַּחֲם הַחֶכֶם, וַיַּכְהוּ בִידוֹ אֶל שׁוּלְיוֹ, כַּאֲשֶׁר יָכוּ אֶת הַנְּעָרִים. וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "מֶלֶךְ תִּמְלֹךְ בְּעֶשֶׂר וּבַכְּבוֹד גָּדוֹל, וְתִגְדֹּל מַלְכוּתְךָ בְּעַם ה' מְאֹד מְאֹד! וְהָיָה כְּשִׁבְתְּךָ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתְךָ, זָכוֹר תִּזְכֹּר אֶת הַמַּכָּה אֲשֶׁר הִכִּיתִיךָ - כִּי אוֹת הוּא לְךָ עַל עֲוֹנוֹת וַחֲטָאוֹת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְאֲשֶׁר תַּחֲטִיא. וְאַתָּה תַּעֲשֶׂה רַעוֹת הַרְבֵּה - וְגַם תַּעֲשֶׂה טוֹבוֹת, אֲכַל שָׁמַע בְּקוֹלִי! וְתִפְּשֵׁ אֶת הַטּוֹבוֹת, וְעֹזֵב אֶת הַרְעוֹת. אֲכַל לִשְׂוֹא אִיסָרְךָ בַּדְּבָרִים, כִּי רוֹאֶה אֲנִי בְּעֵתִיד אֲשֶׁר לֹא תַעֲזֹב אֶת הַרְעוֹת." וַיִּבֶךְ מִנַּחֲם בְּכִי גָדוֹל, וַיִּתְּפֹשֶׂהוּ עוֹד, וַיַּכְהוּ עַל שׁוּלְיוֹ. וַיִּבֶךְ הַנַּעַר, וַיִּלֶּךְ לְדַרְכוֹ. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מֶלֶךְ הוֹרְדוּס - כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הַחֶכֶם - וַיִּזְכֹּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וַיִּקְרָא לְמִנַּחֲם הַנּוֹפֵר, וַיֹּאמֶר לוֹ: "נֶאֱמַנּוּ דְבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ! וְאֵף כִּי חִקַּמְתָּ הָאֱלֹהִים בְּךָ, דִּבֶּר נָא אֵלַי עֵתָה, וְהוֹדִיעֵנִי אֶת הַשְּׂנִים אֲשֶׁר אֲנִי אֹמְרֶךָ. גַּם כִּמָּה אֶחֱיָה, וְכִמָּה אֹמְרֶךָ!" וַיֹּדֵם הַחֶכֶם, וְלֹא עָנָהוּ. וְכִרְאוֹת הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא עָנָהוּ דָּבָר, וַיַּבְהִיל מְאֹד. וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ: "אֲמַנֵּם כִּי יִרְאֶה הַחֶכֶם הַזֶּה כִּי קָרְבוּ יָמָי, עַל כֵּן דּוֹמֵם." וַיִּשְׁאַלְהוּ עוֹד הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר לוֹ: "אֲמַר נָא לִי, הָאֹמְרֶךָ עֶשֶׂר שָׁנִים?" וַיַּעֲנֶהוּ מִנַּחֲם וַיֹּאמֶר: "עֶשֶׂר, גַּם עֶשְׂרִים, גַּם שְׁלֹשִׁים, וְעוֹד." וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: "וְכִמָּה הוּא - וְעוֹד?" וַיֹּדֵם הַחֶכֶם, וְלֹא עָנָהוּ עוֹד דָּבָר עַל אֲשֶׁר שָׁאַל. וַיִּשְׁמַח הַמֶּלֶךְ מְאֹד עַל דְּבָרֵי מִנַּחֲם, וַיֹּאמֶן לוֹ. וַיִּכְבֵּד אוֹתוֹ, וַיִּתֵּן לוֹ עֶשֶׂר גָּדוֹל (ובכפ"ב דחגיגה תנן יצא מנחם, ונחלקו בגמרא אם פירוש יצא לעבודת המלך או לתרבות רעה) (כלומר, ודאי שיצא לעבודת המלך עם הרבה תלמידים כמ"ש שם בגמרא בלי חולק, אלא שנחלקו, אם התנא חפס לשון יצא בשביל כך, או שמא בא לרמז בלשונו שיצא עי"ז ג"כ לתרבות רעה, ודו"ק).

וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה בְּעַם ה' בְּעֵת הַהִיא, בְּשָׁנַת שְׁמוֹנָה [כד"מ: שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה] שָׁנִים לְמֶלֶךְ הוֹרְדוּס, אַחֲרֵי הַפּוֹתוֹ אֶת כָּל הַמְּלָכִים

אֲשֶׁר נִלְחַם עִמָּהֶם (מהרש"א בח"א ב"ב ד'. פירש זהו שאמרו שם את זינק
עלך), וְאַחֲרֵי בְּנוֹתוֹ כָּל הָעָרִים הַגְּדוֹלוֹת וְהַבְּצוּרוֹת אֲשֶׁר בָּנָה, בְּהִנִּיחַ ה'
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵלָיו מִכָּל אוֹיְבָיו מִסְבִּיב, וַיֵּאָסֶף הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל עַם ה',
אֶת שָׂרָיו, אֶת עֲבָדָיו, אֶת גְּבוּרָיו, וְאֶת יָחַד דַּלַּת הָעָם, וַיְדַבֵּר בְּאָזְנֵיהֶם
אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר: "שִׁמְעוּ אֵלַי, וְהֶאֱזִינוּ לְדִבְרֵי! הָעָם אֲשֶׁר
בָּחַר בּוֹ ה' לֵהיוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים, בְּעַבּוּר אֶהְבֵּת אֲבוֹתֵינוּ,
וּבְעַבּוּר הַשְּׂבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם. וַיִּשְׁמַר אֶת הַשְּׂבוּעָה וְאֶת הַבְּרִית,
עַל כֵּן הֵצִיל אוֹתָנוּ מִמִּלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת, וַיִּכְבַּשׁ לְפָנֵינוּ גוֹיִם רַבִּים
וּמְלָכִים אֲדִירִים, וְזוֹלַתִּי מַלְכֵי הָרוֹמָיִים - אֲשֶׁר הֵם אוֹהֲבֵינוּ וְחֹבְרֵינוּ,
וְאֲדוֹנֵי לְכָל הַמְּמַלְכוֹת. וְעַתָּה, אַחֵי וְרַעֵי קְדוֹשֵׁי ה'! הִנֵּה הִנִּיחַ ה' לָנוּ
מִסְבִּיב, וְהִרְחִיב ה' לָנוּ, כְּאֲשֶׁר תִּרְאִינָה עֵינֵיכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. וּמִדּוֹעַ לֹא
נִשְׁלַם לוֹ גְּמוּלוֹ הַטּוֹב וְכַמְעַשְׂוֵי הַטּוֹבִים אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ וְאֲשֶׁר עָשָׂה לָנוּ.
וּמִדּוֹעַ נִתְעַצֵּל, וְלֹא נִבְנָה אֶת הַיְכָלוֹ וְאֶת בֵּיתוֹ כִּפְנֵי הָרָאשׁוֹן? כִּי
אֲבוֹתֵינוּ, אֲשֶׁר שָׁבוּ מֵהַגּוֹלָה, בָּנוּ אוֹתוֹ צַר - וְלֹא כִּפְמֹדֵה הָרָאשׁוֹנָה.
וְלֹא נֶאֱדָה לָנוּ לְהֶאֱשִׁים אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּדַבָּר הַזֶּה, כִּי עֲבָדִים הָיוּ לְמַלְכֵי
מִדֵּי וּפְרָס, וַיִּבְנוּ אוֹתוֹ כִּפְמֹדֵה אֲשֶׁר נָתַנוּ לָהֶם מַלְכֵי פְרָס (עזרא ו' ג', ומ"מ
לא ידעתי האיך אפשר שבנו שלא כמדה שנאמרה ברוח"ק ע"פ דוד ושמואל כמ"ש
הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, ובדברי חז"ל לא מצינו ד"ה). וְאַחֲרֵי כֵן הָיוּ
עֲבָדִים לְמַלְכֵי פְרָס וּלְמַלְכֵי יוֹן עַד זְמַן הַחֲשֻׁמוֹנָאִים. וְכַאֲשֶׁר קָמוּ בְנֵי
הַחֲשֻׁמוֹנָאִים, קָמוּ וַיֵּצְאוּ לְחֵירוֹת, וַיִּקְחוּ אֶת הַמְּלָכוֹת מִיַּד הַיּוֹנִיִּים,
וַיִּשְׁמִירוּ אוֹתָם. אָכֵל לֹא יָכְלוּ לְבָנוֹת אֶת הַבַּיִת בְּשִׁלְמוֹתוֹ - כִּפְרָצוֹנָנוּ
אֲנַחְנוּ לְבָנוֹתוֹ הַיּוֹם - מִפְּנֵי הַמִּלְחָמוֹת אֲשֶׁר סִבְּבוּם (גם היו עניים כמבואר
בע"ז מ"ג. שעשו מנורה משפודין). וְעַתָּה הִנִּיחַ ה' לָנוּ מִכָּל אוֹיְבֵינוּ מִסְבִּיב
בְּאַרְץ, וְאִין שָׁטָן, וְאִין פֶּגַע רַע. וְהִנֵּה בְּנִיתִי עָרִים גְּדוֹלוֹת עַל שְׁמֵכֶם
לְגִדֵּל אֶתְכֶם, וְלֹא עַל שְׁמִי בְּנִיתִי אוֹתָם, כִּי אֲנִי אֶחָד וְאַתֶּם רַבִּים, עַם
רַב וְעָצוּם. יוֹסֵף ה' עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם, כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר

לכם (לשה"כ דברים א' י"א). ועתה, קדושי ישראל! אל תתעצלו להחזיק בידי לבנות את בית ה' פרוצוני. פי לא לאדם הוא הבנין והפירה, פי אם למלך ה' - אדון העולם כלו (עשה"כ דה"א א')! חזקו ואמצו, אחי ורעי, והחזיקו את ידי, ונבנה את בית ה' - כפנין הראשון (כאמת היה יותר גבוה כמ"ש חז"ל בפ"ק דיומא ופ"ק דב"ב ודרשו מדכתיב גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון וגו') בארכו, ברחבו ובגבהו, ונעשה ונצליח!" ויחרישו כל העם, ולא ענוהו דבר. פי יראו פן יהרס הבית טרם אשר יבנה אותו פרוצונו, ואולי לא יוכל להשלימו, ויאחר את הבנין - וישאר הבית הרוס (זה היה מן הדין כמ"ש בב"ב ג': לא ליסתור אינש ב"כ וכו'). ויאמר המלך לעם ולשרים: "מדוע תחרישו, ולא תענוני דבר על אשר דברתי לכם? האבקש מכם זהב וכסף ועובדים במלאכה הזאת? הודיה והלל לי, אחי זהב וכסף עד להרבות, ואוצרותי מלאים מפל אבני חפץ ומסגלות מלכי הארץ. ויי נתן לי כח ועשר על זה טרם שומי את דברי הבנין בלבי. גם מהגוים, אשר כבשתי, אחי עבדים רבים אשר יעבדו במלאכה. וכי ירצו מבני עמנו לעלות לעבד בעבודת הבנין הקדוש הזה - אני אמן את שכרם פרוצונם. והיו הם ואנחנו בנה שלום."

תקן אחד מתחמי זקני יהודה (יתכן שהיה ר"י בן בבא, כמ"ש בכ"ד ד', שהוא נתן להורודוס העצה לבנות את כיהמ"ק) ענה את המלך דבר לאמר: "אדוני המלך - תחיה לעולם! פי תעשה רצון האלהים ותלך בחקי התורה לקיים את מצותיה. את הנראה אלי אגיד לך, וכאשר עם לבכי אשיבך. אין לב העם פואב לא על כסף ולא על זהב ולא על עבודה ומלאכה, פי כלנו, כאשר אנחנו קרואים בשם ה' אלקי ישראל, את אשר ישנו פה עמנו עומד היום, ואת אשר איננו פה עמנו - עבדים לי, ולו כספנו וזהבנו וגויתנו ונפשותנו, ובידו - נפקיד רוחותינו. אבל לב העם פואב, אם יהרס הבית, ופגע ופגע בנו, ולא תשלים רצונך

מה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל, וּבֵית ה' יִהְיֶה הָרוּס, וְהַבַּיִת, אֲשֶׁר תַּחַל בְּעִבּוּדְתוֹ, לֹא יִשְׁלֹם? וְאִם תַּעֲרֹךְ כָּל בְּדָק בְּנֵן הַבַּיִת שְׂרָצוֹנָךְ לְבִנוֹתוֹ, וּתְכַנֶּנָּה סָבִיב כְּרָצוֹנָךְ, וְאַחַר תַּסִּיר אֶת הַבַּיִת הָרֵאשׁוֹן וּתְקַדִּישׁ אֶת אַבְנֵי וְאֶת רַעְפָּיו וְאֶת חֲלָקֵי בְנֵינוּ לְקִדְשֵׁת בְּנֵן הַבַּיִת הַגָּדוֹל שֶׁתְּכַנֶּנָּה כְּרָצוֹנָךְ (ובקדושת הגוף לא מהני פדיון) - יְהִי ה' עִמָּךְ וְעִמָּנוּ, וַעֲשֵׂה וְהַצַּלְתָּ, וְנַעֲשֶׂה וְנִצְלִיחַ.”

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הַשְּׁלִים הַזָּקֵן לְדַבָּר, וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם פֶּה אֶחָד, בְּהִמָּיֶת קוֹל אֶחָד לֵאמֹר: "מִה" יֵצְאוּ דְבָרֵי הַזָּקֵן הַחֹכֵם! לֹא נוּכַל לְהוֹסִיף בָּהֶם, וְלֹא לְגַרֵעַ מֵהֶם!" וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: "לֹא נִהְרַס, עַד אֲשֶׁר נַעֲרֹךְ כָּל הַבְּנֵן וְאֶת כָּל בְּדָק הַבְּנֵן לְבָנוֹת אֶת הַבַּיִת.”

וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כֵּן, וַיַּעֲרֹךְ אֶת כָּל חֲלָקֵי הַבְּנֵן וְאֶת כָּל בְּדָק הַבַּיִת וְאֶת כָּל הַצָּרִיף לְעִבּוּדֵת מְלֹאכְתּוֹ מֵהוֹנוֹ וּמֵאוֹצְרוֹתָיו. וַעֲצִים וְאַבְנִים, וְעִגְלוֹת לְשֵׂאת אֶת הָאֲבָנִים וְלְהַכִּיָּאן מִרְחוֹק. בְּהִמּוֹת - סוּסִים וְחֲמֹרִים וַיִּשְׁוֹרִים, וַיִּשְׁאָר בְּהִמּוֹת הַמִּשְׁאָ. זָהָב וְכֶסֶף לְרַב, אַבְנִים יְקָרוֹת וְכָל מַעֲשֵׂה זָהָב. חֲרָשִׁים וְאֲמָנִים יוֹדְעִים בְּכָל הַמְּלָאכָה הַצָּרִיכָה לְבָנֵן הַבַּיִת - עֲשֵׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ. עֹבְדִים עוֹבְדִים בַּיַּעַר מֵהַגּוֹיִם - תְּשַׁעִּים אֲלֶף אִישׁ. עֹבְדִים עוֹבְדִים מֵהַגּוֹיִם בְּמַחְצַב הָאֲבָנִים - שְׁלֹשִׁים אֲלֶף אִישׁ. יְהוּדִים שְׂכִירִים עוֹבְדִים בְּמְלָאכָה בִּירוּשָׁלַיִם בְּשֹׁכֵר כְּרָצוֹנָם - חֲמִשִּׁים אֲלֶף אִישׁ. כֹּהֲנִים תְּמִימִים רְאוּיִים לְבֵא בְּקִדְשׁ הַקְּדוֹשִׁים, בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר לֹא יִקָּרֵב אִישׁ זָר (אע"פ שֶׁבִשְׁעַת תְּחִילַת הַבְּנֵן הָיוּ בּוֹנֵין בְּחוּל וְאִח"כ מְקַדְּשִׁין, מ"מ כֵּאֵן לֹא הָיָה אִפְשָׁר, שֶׁכֹּכר נִתְקַדַּשׁ מִתְּחִילָה וְאֵע"פ שֶׁהָיוּ מְכַנְּסִין אוֹמְנֵין לְקַה"ק, מ"מ לֹא הִכְנִיסוּם אֵלָּא דֶּרֶךְ עֲלִיּוֹת וְע"י תִּיבָה שֶׁלֹּא חִזּוּ עֵינֵיהֶם מִבֵּית קַה"ק) - אֲלֶף אִישׁ. לְוָיִים יוֹדְעִים בְּשִׁיר וּלְשֵׁרֶת בַּבַּיִת - חֲמִשׁ מֵאוֹת אִישׁ. וַיַּעֲרֹךְ אֶת הַכָּל כְּרָצוֹנוֹ, וַיִּתְקַן כָּל תְּקוּנֵי בְּדָק הַבַּיִת כְּנִפְשׁוֹ. וַיִּקְבֹּץ כָּל הָעָם וְכָל הַשָּׂרִים לְרֵאוֹת מַעֲרַכַת הָעִבּוּדָה וְהַבְּנֵן. וַיִּשְׁמְחוּ כָּלֵם, וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ: "עֲתָה עֵת לַעֲשׂוֹת לִי, נַעֲשֵׂה וְנִצְלִיחַ!"

וכראות המלך כי לב כל העם כאיש אחד לעשות המלאכה ולבנות בית ה', ויחל הוא בידיו במלאכת יסודות הבית. ואחריו לקחו במלאכה כל שרי יהודה הפרתמים, וכל הזקנים החכמים ויתר העם. ויעבד המלך בנפשו ביום ההוא בעבודת הבית פשכיר יום. וכן עשו כל השרים וכל הנכבדים אשר ביהודה ובירושלים, יד ביד עם המלך. ויעש יסודותיו מאבנים גדולות מאד, ויבנה את בנין הבית עליהם.

והבית אשר בנה הורודוס המלך - מאה אמה ארךו, ומאה אמה רחבו, ומאה ועשרים אמות גבהו (עיין מדות פ"ד מ"ו, ועיין בתו"ט יומא פ"ה מ"א), רק בתוף גבהו אשר לבנין הגבה אשר בתוף גג הבית, גבה עשרים אמה. ועוד על זאת היסודות עשרים [כד"מ: עשרת (ובמדות תנן שהאוטם ששה)] אמה מתחת, וזה ממספר הקומה. והאבנים - אשר בנה בהן המלך את הבית - לבנות פשלג (כפ"ק דב"ב דף ר'. אמרו באבני שיסא כוחלא ומרמא, ופירש"י שיש ירוק). וארך האבן האחת חמש ועשרים אמה, ושתיים עשרה אמה רחבה, ושמונה אמות קומתה - אבני שיש. מדה אחת לכל האבנים, מיסוד הבית ועד קצות הבית. ויגבה הבית מאד בתוף העיר, ויראה הבית למרחוק.

ויעש את הדלתות מעשה צעצועים, מזוזותיהם ומשקופיהם ומפתחותיהם וחלקי פתחיהם - עשה כסף. ולכל דלת מהדלתות עשה פרכת, כמדת הדלת עשה הפרכת. והפרוכות מעשיהן מעשה אורג: מזהב ומתכלת ומארגמן ומתולעת שני; ומאבנים יקרות בנקודות זהב ותכלת יפה - נתן על הפרכת כלה. ויתן על כל פרכת זר זהב מעשה פרחי. ויעש את קדש הקדשים בארכו וברחבו כמדה הראשונה. ויתנהו על פני רחב הבית כמשפט.

ויעש המלך עמודי זהב, ואדניהם כסף, ואת וריהם עשה זהב. ויעש גפן זהב טהור (מדות פ"ג מ"ח), ויתן על ראש העמודים מלמעלה גפן,

ואלף כפרים זהב טהור משקלה. והגפן מעשה חרש חכם היתה - שריגיה ועליה ופרחיה זהב נוצץ, ואשכולותיה זהב ירקרק, וענביה ותוצניה ותגיה אבני יקרה - וכלה מעשה חושב ומעשה נקוד. והיתה הגפן ההיא פליאה לעיני כל רואיה, ושמחת לב לכל המביטים עליה, וזהבה היה כלו זהב סגור (מין אחד של זהב, ומפורש בפ"ק דיומא). ורבים מסופרי רומא העירו כי ראו אותה בתרפן הבית. וכן העידותי אני, יוסף בן גוריון הפה"ז, בספר אשר כתבתי להם על פי סופריהם.

ויעש את האולם הפנימי, ויתנהו על פני רחב הבית. ויבן לפניו שני קירות מעשה חושב, ויקשרם בכרזל מחוץ, ולא ידע אדם את מחשבת המעשה ההוא עוד - עד היום הזה.

ויעש המלך מישור סביב לבית, ומלא את כל המקום, ויעש את כל המקום מישור. ויסב את הבית בארבעה אולמים (רש"י פירש ביומא כ"ג ד"ה על, שאין אלו הלשכות), ויעש אולם מזרחי, ויתנהו על פני הבית קדמה. והאולם - אחוריו במזרח, ופניו אל הבית. וארכו מאתיים וחמשים באמה, ורחבו - מאה באמה, במדת הבית, וגבהו מאה ועשרים באמה. ויעש את החצר (ר"ל העזרה) לפני אולם המזרחי, ויבנהו מעשה רצפה באבני שיש.

ויעש מאה וששים עמודים בטורים ארבעה: ארבעים עמודים הטור האחד, והטור השני ארבעים עמודים, והטור השלישי ארבעים עמודים, והטור הרביעי ארבעים עמודים. וארץ העמוד האחד - חמשים באמה, ושלוש אמות עביו. ומדה אחת למאה וששים עמודים, ובין עמוד לעמוד חמש עשרה אמה, וכן עד תם כל בגין העמודים. וארץ החצר המזרחי - שבע ועשרים [כד"מ: שבע מאות ועשרים (ולא ידעתי לכוון זה עם דברי חז"ל, ומ"מ רש"י בב"ב ג' הזכיר להדיא את הבגין הכתוב ביוסיפון ולפירש"י ביומא נ"חא)] אמות - כי משנה את הבגין

עד נחל קדרון. ויעש כפות על הנחל, ועל הכפות בנה גשרים ורצפות
 אבנים. ויבן את הבנין עליהם, וידבק את הבנין. ויגבה הבנין מאד -
 עד אשר לא נראה הנחל אל מול פני הבית, ויעשהו בשלשה גגות.
 ויאמר יוסף בן גוריון הכהן: כל אשר עמד בימים ההם על הגג
 השלישי מלמעלה, לא היה יכול להביט אל עמק הנחל מרב הגבה
 אשר לבנין, כי החשך נראה מתחת, ולא נראה עמק הנחל.

ויבן המלך את קיר הכסף בין האולם ובין הבית. ויעש דלת זהב
 שחוט, ויקם על הדלת חרב - כפר זהב טהור משקלה. ויכתב על
 החרב בפתוחים: "וזהו הקרב יומת".

ויעש את האולם התימני, ויתנהו על פני הבית נגבה. והאולם -
 אחוריו תימנה, ופניו אל הבית - מאתים וחמשים באמה ארכו, ורחבו
 מאה אמה, כמדת הבית, וגבהו מאה ועשרים אמה.
 ויתן לפניו את החצר, ויעש את האולם גבוה מעל החצר. ויסגור
 את החצר, וידביקהו אל החצר המזרחי. ויעש את השערים ואת
 הדלתות - כאשר עשה בחצר המזרחי.

ויעש את האולם במערב, מכא השמש, אחוריו במערב ופניו אל
 הבית: מאתים וחמשים באמה ארכו, ורחבו מאה באמה, כמדת הבית.
 ויעש את החצר אשר למערב, ויתנהו על פני הבית ועל פני האולם -
 ואחוריו אל אולם מכא השמש, ויעש בו ארבעה שערים. ושער אחד
 משקיף אל בית המלך הורודוס, והדרך בתוך, אשר בו דרכים שלשה.
 השנים מהם הולכים אל מחוץ לעיר, והאחד הולך ויורד במעלות אל
 העמק, ומשם סובב ועולה אל העיר. כי העיר עם המקדש נראה
 בפירה סביבה [כד"מ: כפירנה סבובה] עמק גדול.

וכן עשה בחצר הצפונית, וכן עשה בחצר הנגבית. ויעש את
 האולם אשר לצפון. ויתנהו על פני הבית צפונה, והאולם - אחוריו אל

הצפון, ופניו אל הבית, וארכו - מאתים וחמשים באמה, ורחבו מאה באמה, כמדת הבית, ומאה ועשרים באמה גבהו. ויעש את החצר, ויתנהו על פני האולם צפונה, ארכו כשבע ועשרים באמה, ורחבו בארץ וברחב החצר המזרחי ובארץ וברחב החצר המימני. והאולמים - מדה אחת לכל אולם ואולם. והחצרים - מדה אחת לכל החצרים. רק החצר הרביעית - לא הייתה מדתה במדת שלש החצרים, פי מקומה מקום צורים, ולכן לא האריך אותה המלך. ויתן בה המלך ארבעה שיערים לפאת המערב בחצר, וארבעה שיערים נתן בחצר המימנית נגבה, וארבעה שיערים נתן בחצר הצפונית. ובחצר קדמה מזרחה נתן שנים עשר שיערים, ונתן בו שער אחד גדול מאד.

ויאמר יוסף הפהן בן גוריון: "בשער הזה לא היינו באים בו בנשינו ובטפנו ובעצמנו - רק בקדשה ובטהרה פאנו כל פעם, אשר באנו בו בימים ההם. ואז היינו באים והולכים על הרצפה אשר בחצר, לפני האולם אשר על פני הבית, ונבא עד האולם. רק הנשים לא היו באות עריו, ואנחנו - האנשים - אל הבית לא נגשנו, כי גבול הפהנים הוא שם (ר"ל הכהנים העובדים, אבל יוסף עצמו כשלא היה עובד לא היה נכנס. ואולי היו מחמירין על עצמן, כי התוס' חגיגה כ"ו: ד"ה שלא כתבו שכהן רשאי ליכנס להיכל להשתחוות אפילו אינו עובד). וגם הפהנים לא נגשו אל קדש הקדשים, כי אם הפהן הגדול היה בא שם פעם אחת בשנה. ואמנם כל אשר בבית ראינו בעמדרנו בתוך האולם בימים ההם. וכל מעשה הזהב אשר בבית, בהיות שער הבית פתוח עד החצר, היה נראה (כמ"ש ספ"ג דחגיגה שהיו גוללין אפילו הפרוכת לפני עולי רגלים), והגפן אשר לזהב, וכל המעשים אשר בה, וכל המעשים אשר בבית, וכל עדני הזהב אשר היו משלל הגוים, אשר נתן ה' ביד המלך הורודוס, ויושע את ישראל מהם - הכל תקע המלך בקירות הבית מחוץ."

וידבר יוסף הפהן בן גוריון הפהן לאמר: "כל אשר ספרנו פה, ראינו בעינינו, ושמחנו בו. ואחר הגיענו אכל גדול בחרבן הבית, אשר לא נוכל לספר מעט ממנו. ועל הכל הודות והלל ליי אלהינו כראוי לו. ותשלם כל המלאכה מקץ שמונה שנים (אבל עיקר הבית נבנה בשלש שנים, כמ"ש בב"ב ד'). ובשמונה השנים אשר בהן נבנה הבית - מתחלת הבנין עד סוף הבנין - לא המטיר ה' ביום על ירושלים - רק בלילה, לבלתי מנע את בנין ההיכל (וכן אמרו חז"ל בחזנית כ"ג. ועיי"ש רש"י), כִּאֲשֶׁר דִּבֶּר יוֹסֵף הַפְּהָן בֶּן גּוֹרִיּוֹן הַפְּהָן, הַמַּעֲדֵד עַל זֶה, עַל פִּי קִבְּלָתוֹ מִחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי סוֹפְרֵי הַגּוֹיִם הַנֶּאֱמָנִים."

ויעל המלך הורודוס עולות ליי, וזבחים ושלמים, כיד המלך. ושלוש מאות פרים הקריב ביום ההוא, וצאן לרב הקריב. ויחנף את הבית בשמחה גדולה, ויעש משתה גדול לכל שריו ועבדיו ולכל זקני מדינת יהודה ולכל חכמיה ביום השלימו מלאכת הבית. והוא היה יום אשר בו קבל המלכות, והיה מנהגו מדי שנה בשנה לעשות בו משתה לכל השרים ולשמח כל זקני המדינות וחכמיהן - וביום ההוא נשלמה כל מלאכת בית ה'. ויעש המלך מאז כן בכל שנה ושנה. וכה צוה לכל שרי המדינות אשר ביהודה, להיטיב את לב העם, ולצוותם לעשות כן בכל שנה ושנה - ביום אשר בו נשלם בית ה'. ויעש המלך בירושלים שמחת בית ה' שנה אחת תמימה. וכל השנה ההיא היתה שנת משתה ושמחה בכל ערי יהודה. וישמח העם בבית ה' מאד מאד, ויהללו את ה' בשמחה ובהלל ובכלי שיר ובכנורות ובנבלים ובשופרות ובתצוצרות ובצלצלים ובקולות ותרועה - על בנין בית ה' אשר ראינו בנוי ושם, ועוד יבנה שלישית - לתהלה ולשם ולתפארת, ויכוננהו ה' לעולם. אמן.

וְאֲשֶׁר כָּתְבֵנוּ מִמַּעֲשֵׂה בְנֵי הַבַּיִת וּמִלְאָכוֹתָיו, הוּא מַעַט מֵהֶרְבֵּה, כִּי מְלָאכָה גְדוֹלָה הָיְתָה מְלָאכָתוֹ. וְלֹא כָתְבֵנוּ בּוֹ - לֹא סֵפֶר חֲצִיָּה, וְלֹא סֵפֶר שְׁלִישָׁה. וּבִסְפָר אֲשֶׁר כָּתְבֵנוּ- לְרוֹמְיִים, כָּתְבֵנוּ כָּל הַמְּלָאכָה.

וְיוֹסֵף הִכְהֵן בֶּן גּוּרְיֹן הִכְהֵן מַעֲדָה, שְׁלֹא עַל סֵפֶר אֶחָד לְכַד כָּתְבֵנוּ אֶת מַעֲשֵׂה בְנֵי הַבַּיִת. כִּי הִנֵּה כָתְבָה עַל סֵפֶר מְלַחְמוֹת ה' - וְהוּא זֶה - גַּם כָּתְבָה עַל סֵפֶר הַחֲכֵמָה אֲשֶׁר לוֹ. כִּי סֵפֶרִים רַבִּים כָּתְבֵנוּ וְסֵפֶרִי חֲכֵמָה, וְהֵנִים בֵּין הַרוֹמְיִים וְהַיְוֹנִים. גַּם כָּתְבֵנוּ סֵפֶר תּוֹכְחוֹת וּמְרִיבוֹת, אֲשֶׁר בּוֹ הוֹכִיחַ יוֹסֵף הִכְהֵן הַסּוֹפֵר אֶת סוֹפְרֵי הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר דִּבְרוּ רַע עַל יִשְׂרָאֵל, וְהִשִּׁיב בּוֹ עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבוֹת דְּבָרִים. וַיִּגְבַּר עֲלֵיהֶם וַיִּנְצַחֵם, וַיְדַבֵּר טוֹב בּוֹ עַל עַמּוֹ וְעַל מַשְׁפַּחְתּוֹ, כַּאֲשֶׁר יָכַל לְדַבֵּר לִפְנֵי כָּל יוֹדְעֵי דַת וְדִין.

פְּרָק שֶׁשָׁה וַחֲמִשִּׁים /

יִסְפָּר בּוֹ הַחֲלוּפִים שֶׁקְרוּ לְהוֹרְדוֹס עִם בְּנָיו
עַל מִיתַת אִמָּם מְרִימִי

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיָּבֹאוּ מַעֲדָה רוֹמָא שְׁנֵי בְנֵי הוֹרְדוֹס אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ מְרִימִי אִשְׁתּוֹ: שֵׁם הָאֶחָד - אֶלְכְּסַנְדֵּר, וְשֵׁם הַשֵּׁנִי - אַרְיֶסְתוֹבְלוֹס. וַיָּבֹאוּ הַבַּחֲוָרִים הַנּוֹזְכִּים בְּחֵמָה וּבְכַעַס, בְּגִלְלַת הַרְגַּ אִמָּם. וְהָיָה לָהֶם זְרוּעַ וְכַח לְגַבּוּרָה מִמַּשְׁפַּחַת נְשִׁיהֶם, כִּי אֶלְכְּסַנְדֵּר - הַגְּדוֹל - לָקַח לוֹ אִשָּׁה אֶת גַּלְפִּירָה בַּת אַרְכוּלִיאֹוס מֶלֶךְ כְּפָתוֹרִי, וְאַרְיֶסְתוֹבְלוֹס לָקַח לוֹ אִשָּׁה בַּת שְׁלוֹמִית אַחֹת הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ. וּבְבֹאֵם יְרוּשָׁלַיִמָה, לֹא נָתְנוּ כְבוֹד אֶל אֲבֵיהֶם הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ, וְלֹא

שאלו את שלומו, כי שנאוהו על אודות מות אָמֶם. ויִכָּר הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס בְּפָנֵיהֶם אֶת רַעַת לְבָבָם, וְגַם מַגִּידִים רַבִּים וְרִכִּילִים גָּלוּ אֶת אֶזְנֵי הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמֵר מִפְּנֵי בְּנָיו. וַיֹּאמְרוּ לוֹ: "אֲדוֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ! הַשְׁמֵר לְךָ מִבְּנֵיךָ, כִּי נִקְמַת אָמֶם מִבְּקָשִׁים לַעֲשׂוֹת וּלְנַקֵּם!" וַיְהִי כִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵיהֶם, וַיִּתְרַד הַמֶּלֶךְ תְּרֻדָה גְּדוּלָה. וַיֵּאָסֵף אֵלָיו הַבִּיתָה אֶת אַנְטִיפֹטֵר בְּנוֹ, אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ רִסְתִּיאֹוס - הָרֵאשׁוֹנָה, אֲשֶׁר הִיתָה לוֹ לְאִשָּׁה, טָרַם מְלָכוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. וְהָאִשָּׁה הִיא הִיתָה מִמְּשַׁפְּחָה צְעִירָה, וַיִּשְׁלַחַה הוֹרְדוּס אוֹתָהּ וְאֶת בְּנָהּ מִתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם, וְלֹא קָרַב אֵלֶיהָ, בְּעִבּוֹר אֶהְבֵּת מְרִימִי אִשְׁתּוֹ. וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַמֶּלֶךְ כִּי בְנֵי מְרִימִי שְׁנֵאוּהוּ, וַיִּשְׁיבָהּ לְבֵיתוֹ - אוֹתָהּ וְאֶת אַנְטִיפֹטֵר בְּנָהּ. וַיִּתֵּן בְּיַד אַנְטִיפֹטֵר בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֶת כָּל בֵּיתוֹ, וַיְמַלִּיכֵהוּ תַחְתָּיו - לְהִיּוֹתוֹ מֶלֶךְ אַחֲרָיו. כִּי אַנְטִיפֹטֵר הָיָה הוֹלֵךְ תָּמִיד אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ, וְהָיָה אוֹמֵר אַנְטִיפֹטֵר לְמֶלֶךְ תָּמִיד וּמִתְחַנֵּן לוֹ לֵאמֹר: "אֲנִי מִמְּשַׁפְּחַת דָּלִים צְעִירָה, וְאָחִי הֵם מִמְּשַׁפְּחָה יְקָרָה, וְהֵם מִבְּקָשִׁים לְהַרְגֹּת אוֹתְךָ וְאוֹתִי, וְדַע מַה תַּעֲשֶׂה - כִּי הֵם יִבְקָשׁוּ לְנַקֵּם נִקְמַת אָמֶם מִמָּךְ וּמִמֶּנִּי!"

וַאֲנְטִיפֹטֵר הָיָה עָרוֹם לְרַע מְאֹד וּבַעַל מְרֵמָה. וַיִּזְעַץ עִם יוֹעֲצָיו הַרְשָׁע, וַיִּפְתָּה אֶת הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר, כִּי אֶלְפִסְנֵדֵר וְאַרִיסְתוֹבְלוֹס הֵם מִתְנַחֲמִים לְהַרְגוֹ. וַיִּבְקֶשׁ אַנְטִיפֹטֵר אֶת אַרִיסְתוֹבְלוֹס, וַיֹּאמֶר לְאִנְשֵׁים אוֹהֲבָיו: "אֵיךְ הוּא? וְאִסִּיר אֶת רֵאשׁוֹ מֵעָלָיו בְּיָדֵי - כִּי אוֹיֵב הוּא לְאֲבִיו, וְאֲבִי גַם כֵּן אוֹיֵב הוּא לוֹ! כִּי אִם לֹא יִחַמַל עַל אֲבִיו, אֵיךְ יִחַמַל עָלָי!?" גַּם הַגִּיד אַנְטִיפֹטֵר לְשְׁלוֹמִית דוֹדָתוֹ: "הִנֵּה חֲתָנְךָ אַרִיסְתוֹבְלוֹס מִבְּקֶשׁ לְקַחַת אֶת נַפְשׁ אֲבִיו וְאֶחִיד, וְאַחַר כֵּן יָשׁוּב וְיִנְקֵם נִקְמַת אָמוֹ מִמֶּנּוּ." וַתֹּאמֶר שְׁלוֹמִית: "וְאֵיךְ הוּא? הֲרֵאוּנִי אוֹתוֹ - וְאֶקַּח אֶת בְּנֵי מַעְיֹו בְּיָדֵי! וְאִתֵּן אֶת בְּתִילִי לְאִישׁ אַחֵר - אִם לֹא עוֹתָה עָלֵינוּ. וְאִם עוֹתָה - תָּמוֹת גַּם הִיא עִמּוֹ, כִּי לֹא נִתְמִיָּה אֲנִי לְעִזְרַת רֹצֵחַ." וַתְּבֹא שְׁלוֹמִית אֶל הַמֶּלֶךְ, וַתִּגַּד לוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וַתֹּאמֶר אֵלָיו: "כֹּה נָכַח דְּבַר

אנטיפטר. ועתה, אדוני המלך! תמנה אני ממך ונפלאות, איך תחיה יועץ לרע, ולא תסיר הרשע מנגדך! ויקצף המלך מאד עליה, ויאמר אליה: "כל המגיד לי דבר על בני - מות יומת! הניחו לי - ואני יודע מה אעשה בבני!" ויקצף המלך מאד עוד על שלומית אחותו ועל אנטיפטר.

ויקם וילך אל רומא, ויולך עמו את אלכסנדר בנו הגדול. ויהי בהיותו ברומא, ויעמד אותו לפני אגוסטוס מלך רומא לענשו לפניו במשפט מות - אם בן מות הוא. וישאלהו המלך אגוסטוס: "מה זה? ועל מה זה צועק אביך מרה ממך?" וידבר אלכסנדר את דבריו בחכמה לפני אגוסטוס המלך ולפני אביו היושבים יחד. ויאמר אליהם לאמר: "אגוסטוס קיסר והמלך אבי יספיעו על מה שאמר, כי יש אל אשר צוה על כבוד הורים, והטבע גם הוא מחייב שיצר לי. אמנם כי צר לי על אמי אשר נהרגה על לא פשע - לא אעלים זה, כי אין לב האדם מצור לבל ידאב ויכאב למפלת אבותיו. כי גם החיות והבהמות יכמרו רחמיהם על קרוביהם ועל הוריהם ועל בשרם. ואיך אני - לא יכאב לפי, ולא אדאג, ולא אחמל בזכרי את אמי, אשר יצאתי ממנה וברחמה נוצרתי מלא יש עד היותי יש! ואמנם, כי רכילים ילכו בעמי לאמר, כי אחלל את כבוד אבי בעבור מיתת אמי - לא אחלל! כי כבוד אמי הוא בכבוד אבי. ואם על חלול אמי אני בוכה וכואב, איך יעלה על לבי לחלל את אבי? והלא אם חלול האם ימית הבן פעם, חלול האב ימיתהו פעמים אין מספר להם. ומי יאמר כי בן יספיק לחלל את כבוד אביו - אם לא יהיה בן בכלתי אמונה! חלילה לי ולאחי מעשות נבלה לאבינו, ולחלל את כבודו! ואם אמנו מתה - האלהים יבקש את רודפיה, על לא חמס בכפיה, וינקם נקמתה מהם. כי אני ואחי - בגינה, אליו גלינו את ריבה ואת ריבנו. אבל אנטיפטר אחינו הגדול ממנו - הוא אשר יבעיר את חמת אדוננו המלך ואבינו

עלינו, ויקציפהו להרג אותנו - כְּאִשֶּׁר הָרַג אֶת אֲמֵנוּ. וְאַנְחָנוּ מֵה נַעֲשֶׂה
עַל זֶה, וּמֵה בְּיָדֵינוּ יִכְלַת? הֲנֵנוּ בְּיַד אֲבִינוּ, וַיַּעֲשֶׂה בְּנוּ כַּחֲפָצוֹ וְכַרְצוֹנוֹ.
וְאִם יֵשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לְהַמִּיתָנוּ - בְּנֵינוּ אֲנַחְנוּ, וְרִשְׁיוֹן וּמִמְשָׁלָה לֹא עָלֵינוּ,
וְאִם יֵשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לְהַחְיֹתָנוּ - ה' יִבְחַר לֹא הַטּוֹב בְּעַד נַפְשׁוֹ וּבְעַד
נַפְשׁוֹתָנוּ. וְאַנְטִיפֶטֶר, אַחֲינוּ הַגָּדוֹל - כְּבוֹדוֹ הֵנָּה הוּא חוֹבֵה עָלֵינוּ, וּמֵה
נִצְדָק לְפָנָיו. רַק נִשְׁחָה - וַיַּעֲבֹר עָלֵינוּ, וְנִהְיָה לְמַדְרֵךְ כְּפוֹת רִגְלָיו.”
וַיִּרְבֶּה דְבָרָיו עוֹד בְּקוֹל בְּכִי, וּבְקוֹל נְהִי דְבָרָיו. וְגַם אַגּוֹסְטוּס וְכָל שָׂרָיו
בָּכוּ עַל דְּבָרֵי אֶלְכְּסַנְדֵּר.

וַיַּחַל אַגּוֹסְטוּס אֶת פְּנֵי אֲבִיו הַזְּרוּדִים הַמְּלָךְ - מְלָךְ יְהוּדָה - לְחַמֵּל
עַל בְּנָיו וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם לְאַכְזָר. וַיִּכְבְּטִיחֵהוּ, עַל אֲשֶׁר
הוּא מַכִּיר וַיִּודַע מִצַּד הָאֱמֶת שִׁיּוּרָה דְרָכּוֹ, שֶׁבְּנָיו הֵם שְׁלָמִים עִמּוֹ.
וַיַּחֲפֹשׂ אֶת אֶלְכְּסַנְדֵּר בְּנוֹ, וַיַּמְלִיכֵהוּ לְרִגְלֵי אֲבִיו. וַיַּחַל אֶת פְּנֵי הַזְּרוּדִים
לְחַבְּקוֹ וּלְנַשְׁקוֹ וּלְקַבְּלֵהוּ לְשָׁלוֹם. וַיִּתְרַצֶּה הַמְּלָךְ הַזְּרוּדִים עַל בְּנוֹ,
וַיַּחֲבִקֵהוּ וַיִּנְשֶׁקֵהוּ, כְּרִצוֹן אַגּוֹסְטוּס הַמְּלָךְ. וַיִּתֵּן אַגּוֹסְטוּס מְלָךְ רוֹמָא
אֶל הַזְּרוּדִים מְלָךְ יְהוּדָה מִנְחָה גְדוֹלָה מְכַסֶּפֶת וּמִזָּהָב. וַיֵּשֶׁב הַמְּלָךְ
הַזְּרוּדִים, וַיָּבֵא יְרוּשָׁלַיִם.

פָּרֵק שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים /

יִסְפֹּר בּוֹ הַחֲלוּפִים שֶׁקָּרוּ בֵּין הָאֲחִים עֲצָמָם
בְּנֵי הַזְּרוּדִים

וַיְהִי כִּי בָא יְרוּשָׁלַיִמָה, וַיִּקְרָא אֶת כָּל הָעָם. וַיְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵיהֶם לֵאמֹר: “דַּעוּ, אַחֵי וְרַעִי! כִּי הִלַּכְתִּי אֶל רוֹמָא לְהַתְחַבֵּר
עִם אַגּוֹסְטוּס בְּמִשְׁפַּט הַמְּלָכוֹת, לְרֹאוֹת בְּמִשְׁפַּט לְשִׁפְט עִמּוֹ, כִּי לֹא

אֲבִיתִי לְבָדִי לְשֹׁפֵט מִי מִבְּנֵי יִמְלֹךְ אַחֲרַי, וְאֵת מִי מֵהֶם אֶפְקִיד עֲלֵיכֶם. וְיִשְׁפֹּט הוּא בְּעֲצָתוֹ - וְאֲנִי עֹמֵד בְּעֲצַת הַמִּשְׁפָּט, לְהַמְלִיךְ אֶת שְׁלֹשֶׁת בְּנָי, וְלִהְיוֹתֶם שְׁלֹשָׁתָם חֻבְרִים בְּמַלְכוּתָם עַל יִשְׂרָאֵל אַחֲרַי. כִּי אֲנִי שֹׁפֵט הוּא בְּכוֹר, אֲבָל אִמּוֹ לֹא הִיְתָה מִמִּשְׁפַּחַת יִקְרָה, וְאֶלְפַסְנָדָר וְאַרִיסְתוֹבְלוֹס - מִמִּשְׁפַּחַת יִקְרָה הִיְתָה אִמָּם. וְלֹא יִמְשְׁלוּ אֵלֶּה עַל אֵלֶּה, רַק כָּל אֶחָד יִמְשַׁל עַל חֻלְקוֹ מֵהַמְּלָכוֹת. כִּי אֶרֶץ מַלְכוּתֵנוּ - הוֹדוֹת לִי וְהִלָּל לּוֹ - רַחֲבַת יָדַיִם הִיא. וְיִי נָתַן לָנוּ מִמַּלְכָה גְדוֹלָה, אֲשֶׁר בָּהּ יִחְיֶה בְּכָבוֹד מְלָכִים רַבִּים. וְעַתָּה, עֲדִים אִתָּם הַיּוֹם - עִם ה'! כִּי אַחֲרַי מוֹתִי, אֲנִי נוֹתֵן מִמִּשְׁלַת מַלְכוּתִי לְשְׁלֹשֶׁת בְּנָי. אֲבָל בְּחַיִּי - לֹא נָאָה לְאַחַד מֵהֶם לְבַקֵּשׁ מִמִּשְׁלָה וּמַלְכוּת, רַק כִּי יִהְיוּ תַחַת רִשְׁיוֹנִי. וְאַתֶּם - קְדוּשֵׁי עֲלִיּוֹן! כְּבָדוּ אֶת בְּנֵי אַחֲרַי מוֹתִי - אִף כִּי בְּחַיִּי, כְּנֹקְלָה כְּנֹכֶד מֵהֶם, כִּי שְׁלֹשָׁתָם צָאצְאֵי מֵעַי הֵם. וְאֲנִי - הִנְנִי מוֹכֵן לְשֵׁלֶם לְכָל אִישׁ וְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ, אֲבָל תִּהְיוּ בְּאַהֲבָה עִם בְּנֵי וְעִם אֵל מְשֻׁלָּם גָּמוּל. הִשְׁמְרוּ לָכֶם מִלְשׁוֹן הָרַע וּמַעֲצוֹת רָעוֹת, וְאֵל יִהְיוּ לָכֶם דְּבָרִים רַבִּים עַל בְּנָי. וְהִשְׁמְרוּ לָכֶם, עִמִּי מִיִּשְׁבַת מְקוֹמוֹת הַמִּשְׁתָּה, כִּי מְקוֹמוֹת הַמִּשְׁתָּה יִבְיָאוּ הָאָדָם בְּעֵצָה רָעָה, וּבְדְבָרִים מְבִיאִים כְּעֵס בְּלֵב הָאָדָם - וּמִתוֹךְ הַכְּעֵס יָבֹא הָאָדָם לְמַחְשָׁבוֹת רָעוֹת. וְכֹאֲשֶׁר הָרוּחַ מְסַעֵר אֶת הַיָּם בְּהִיּוֹתוֹ שׁוֹקֵט, וְסוֹעֶרֶת אוֹתוֹ הָרוּחַ - כֵּן הַדְּבָרִים הָרָעִים וְהַבְּלָתִי נִכְוָנִים מְסַעֲרִים אֶת לֵב הָאָדָם. וְאַתֶּם - שְׂרֵי וְגִבּוֹרֵי עִם ה' וְנִחְלָתוּ! עוֹצְרוּ אֶת בְּנֵי בְּעֲצוֹת טוֹבוֹת וְנִכּוֹנוֹת, וְדַבְּרוּ דְבָרִים טוֹבִים בְּאַזְנוֹתֵהֶם, לְבִלְתִּי יִבְיָאוּם דְּבָרֵיכֶם לְפִשַׁע בְּאַבְיָהֶם - וְיִחְטְאוּ. וְאַתֶּם, בְּנֵי! כְּבָדוּ אֶת אֲבִיכֶם, לְמַעַן תִּאֲרִיכוּ יָמִים. וְאַהֲבּוּ אִישׁ אֶת אַחִיו, כְּקִטְן כְּגָדוֹל! וְיִנְשָׁק עוֹד, וְיַחֲבֹק אֶת שְׁלֹשָׁתָם לְפָנָי הָעֵם, וְיִאֲסְרֵם וְיַחֲבֵרֵם בְּאַהֲבָה אַחַת. וְיִתֵּן בְּרָכָה וְשְׁלוֹם לְעַם, וְיַעֲזוֹב אֶת הָעַם, וְיִלְכּוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ.

וְעִם כָּל זֶה לֹא שָׁקְטָה הַקְּנָאָה מִבֵּית הוֹרְדוֹס. כִּי בְּנֵי מְרִימִי אָמְרוּ: "לֹא נָאָה לְאַנְטִיפֶטֶר לְהִיּוֹת חֻבְרָנוּ בְּמַלְכוּת, כִּי אִמּוֹ מִמִּשְׁפַּחַת בְּזוּיָה

היא." וגם אנטיפטר היה ערום לרע מאד מאד, ויחנף את אחיו לפניהם, וידבר עמהם דברי שלום, ואחריהם היה משים אורכים לשמע מה ידברו אחיו - ולהגיד אל אביו. והאורכים היו מגידים להורודוס את כל אשר היו מדברים הבחורים, וגם אשר לא היו מדברים - כי אנטיפטר היה נותן להם את שכרם על ככה. ואנטיפטר זה לא היה מעשיו טובים, כי חכרתו - חכרת רשעים, ויועציו יועצי רשעים, וישיבתו - מושב לצים וחנפים, ודרכו - דרך חטאים, ועמהם היה יושב תמיד לאכל ולשתות. ואותם היה שוכר להעיד שקר על אחיו לאמר, כי הם מבקשים לשלח יד - להרג את המלך אביהם. ויבאו ויגידו למלך הורודוס, כאשר הורם לפני אנטיפטר. ויען אנטיפטר לפני אביו, ויאמר במרמה לאמר: "אדוני המלך! אל תאמין לדברים האלה, כי אין בלב אחי דבר רע!" על כן רמה אנטיפטר את המלך, והאמין למגידים לו - אחר אשר היה מראה אנטיפטר אשר אין בלבו על אחיו מאומה רע. ואלו היה מראה את עצמו כי היה מקנא בהם, היה חושב המלך, כי כל אשר יגידו לו המגידים - לא יגידו כי אם בעצת אנטיפטר.

ואנטיפטר היה צד את לב המלך יום יום במצודת תחבולתו וברשת ערמתו. וישכר עוד על אחיו להלשינם - את פרודה, אחי המלך, ואת שלומית אחותו. כי המלך היה שומע לעצתם מאד, ולא היה עושה דבר בלתי עצתם. כי פרודה היה נותן למלך מהי שנה בשנה מאה כפרים זהב מהמדינות אשר מעבר לנהר פרת. ויאהבהו המלך מאד מאד, ויתן לו לאהבה את אחות אשתו, ואחרי מותה נתן לו את בתו לאשה. ויענה פרודה על דבר פלגשו, ויקצף המלך מאד על אחיו. ואף כי הלשינו אותו אל המלך, ויאמרו אליו, אשר בקש להשקות למלך סם המות. וגם שלומית אחותו הלשינו אותה אל המלך לאמר, כי שלחה אגרת אל סיליאון אויב המלך. אבל פרודה

ושלומית התרצו מיד אל המלך, כי דברו אליו. אבל חמת המלך היתה שפוכה על אלכסנדר, כי אנטיפטר שכר רשעים אשר אמרו למלך כי ראו את אלכסנדר עומד, וחרבו שלופה בידו - ואורב את אחיו אנטיפטר להרגו. ואז קרא אנטיפטר וצעק לפני המלך, ויאמר: "אדוני אבי המלך! אתה ידעת, כי עד עתה עמדתי בעזרת אחי, ודברתי עליהם טוב לפניך. ועתה, הנה שמעתי - אשר אלכסנדר אחי קם עלי להרגני!"

ויבאו עוד שלשה סריסים מסריסי המלך, והאחד - הוא משקה למלך, והאחר - הוא אשר יביא קערות לפני המלך בעת האכל, והאחר - הוא אשר ישמר את משת המלך. ויאמרו למלך, כי אלכסנדר נדר להם שחד זהב הרבה לפגע באנטיפטר. ועוד אמרו למלך: "כה אמר לנו אלכסנדר: עד מתי תבטחו על הזקן הזה - הורודוס - אשר כבר נפלו שערות ראשו מהזקנה? בטחו בי, ועשו רצוני - והרגו אותי! ואז ארים מעלתכם בממשלה, ואתן לכם עשר גדול - כאשר אמלך. ואם לא תעשו כן, הנה - אני מהרה אהרג את אבי ואמלך, כי אתי יד רמה וחזקה מגבורי יהודה, אשר יעזרוני על ככה."

ויהי כשמע הורודוס כל הדברים האלה, ותבער בו חמתו. וילכד רבים מעבדיו, ויהרג רבים מהם. וגם את אלכסנדר בנו לכד, ויאסרהו בנחשתים ובכבלי ברזל, ויתנהו במשמר. וילכד גם כן רבים מעבדיו, אשר ידע בם אשר הם אוהבי אלכסנדר בנו. ויצו להכותם וליסרם באכזריות, למען יגידו האמת ויגלו הסוד והעצה, אשר היתה להם עם אלכסנדר. ורבים מהם - אשר היתה להם עצה עם אלכסנדר - לא הודו דבר, אבל מתו בנגעים וביסורים גדולים - מלבד אחד מהם, אשר לא יכול לסבל היסורין, הודה האמת, ואמר: "אמנם, כי אלכסנדר ואריסתובלוס אחיו יעצו עצה להרג את המלך בעת האכל, כאשר ישים המלך דעתו אל האכל, וישב לבטח. כי אמרו: הנה אז

נדלג עליו בחרבות שלופות - ונהרגהו, ונברח אל רומא, ונמלט את נפשוֹתינו. ואולי נמצא חן בעיני אַגוסטוס מלך רומא לשאל ממנו חיל, ונבא להלחם על אנטיפטר אחינו מאבינו - ונהרגהו. ותהיה הממלכה נכונה בידינו." ויהי פשמע המלך את דבריו, האמין לו. וילכד את אריסתובלוס, ויאסרהו בנחשמים עם אלכסנדר אחיו.

וירא אלכסנדר כי נבאש בעיני אביו, ויכתב ארבע אגרות בדבר לשון הרע, להלשין גם הוא את יועצי אנטיפטר אחיו, את פרודה ואת שלומית. ויאמר: "אדוני המלך! אמנם כי אני חטאתי - אמת הוא. אמנם פרודה ושלומית - הם אשר הסיתוני על המעשים האלה. כי פרודה אויב למלך מיום אשר היתה לו מריבה עם אשתו - בת המלך - בעבור פלגשו, אשר המלך צוה להסיר מביתו. ומהיום ההוא והלאה הנה הוא אויב למלך." ויכתב עוד עליו דברים רעים וקשים. וגם את שלומית הלשין אל המלך. ודברים קשים ורעים כתב עוד על שרי המלך ועל יועציו, וישלחם אל המלך.

בעת ההיא בא ארבוליאוס [בד"מ: ארכוליאוס] מלך כפתור, אבי גלאפיראה אשת אלכסנדר חתנו, למלט אותו מיד הורדוס אביו בחכמה ובמרמה, פי ידע, כי לא יוכל להצילו - רק בתתנונים. ויהי כבואו לפני הורדוס, ויצעק בחרון אף, ויאמר: "העוד תתני אלכסנדר חיי? הרוצח יחיה? איה הוא - ואסיר ראשו מעליו בידי! כי שמעתי אשר הוא אויב לאביו, גם פי הוא אויבי. ואם לא חמל על אביו, איך יחמל עלי? הורוני אותו, ואקח את בני מעיו בידי, ואמן את בתי לאיש אחר - אם לא עונתה, ואם עונתה - תמות גם היא עמו, כי לא נתתיה לעזר לרוצח!" ויאמר למלך: "תמה אני ממך - המלך! אם עוד הוא חיי - אלכסנדר. הלא לא נאה לך לאחר נקמתו מיום אל יום. אבל מי היה להביאני אליך ולהתחבר עמך על הנקמה הזאת. פי ביום הרגך את בנך, אהרג גם אני את בתי, פי בידך נתתיה - להיותה לך לבת.

והיא אהבה את הרשע ועוֹתָהּ בָּהּ, והסתירה עצות בְּנֵךְ הָרְעוּת. לְכֵן עָלֶיךָ יֵשׁ מִשְׁפֹּט מוֹת, כִּי לֹא הִגִּידָה לְךָ אֵת עֲצַת בְּנֵךְ הָרָשָׁע. וְעַתָּה, נִמְהָר וְנִהְרָג אֶת שְׁנֵיהֶם, כִּי לֹא נָאֵה לְרַחֵם עֲלֵיהֶם. וְאִם תִּרְחַם אֹתָהּ עַל בְּנֵךְ וְלֹא תוּכַל לְהִרְגוֹ, כִּי יִכְמְרוּ רַחֲמֶיךָ עָלָיו : בֹּא וְנִחַלְיָךְ וְנִמִּיר אֶת הַדָּבָר - הִרְג אֹתָהּ אֶת בְּתִי, וְאֲנִי אֶהְרָג אֶת בְּנֵךְ הָרוֹצֵחַ !” וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי אַרְבּוּלִיאֹוס, וַיֵּאֱמֶן לְדַבְּרָיו. וַיֹּאמֶר לוֹ : “נַעֲשֵׂה כְּדַבְּרֶךָ.”

וַיֹּאמֶר אֵלָיו : “הוּא, הַמֶּלֶךְ הוֹרֹדוּס ! אֵיךְ תוּכַל לְהוֹדוֹת עַל דְּבָרֵי - מִבְּלַתִּי מַחְקֵר וּמְדַרְשׁ עַל הָאֱמֶת ? לֹא כֵן נַעֲשֵׂה, אֲמַנְם נִחְקֵר עַל הַדָּבָר הַיֵּטִב, וְנִשְׁקָלְהוּ בְּמִשְׁקָלוֹת שְׁכַלְנוּ. וְאִזּוֹ נַעֲשֵׂה אֶת אֲשֶׁר יִבְחַר טוֹב הַשְׂכָּל וְהַבְּחִינָה.” וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרָיו, וַתִּשְׁכַּף מֵעַט חֲמָתוֹ מֵעַל בְּנָיו. וַיִּקְבַּל אֶהֱבֵת אַרְבּוּלִיאֹוס, וַיֹּאֵל לְאֶכְל וּלְשִׁתוֹת עִמּוֹ בְּאַהֲבָה. וַיִּגְנַב אַרְבּוּלִיאֹוס אֶת דַּעַת הַמֶּלֶךְ הוֹרֹדוּס, וַיֵּאֱמֶן הַמֶּלֶךְ לְדַבְּרָיו, כֹּאֲלוֹ הוּא אָחִיו.

וַיֵּרָא אַרְבּוּלִיאֹוס כִּי מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי הוֹרֹדוּס, וַיְדַבֵּר בְּאָזְנוֹ לֵאמֹר : “יִשְׁמַע דְּבָרֵי - הַמֶּלֶךְ הוֹרֹדוּס ! וְשִׁים לְבָבְךָ אֵלֵיהֶם ! וְשָׁקַל בְּשִׁכְלְךָ, עַל מַה יִּבְקָשׁוּ בְּנֵיךָ לְשַׁלַּח יָדָם בָּךְ, וּמַה חֲסָרוּ מֵעִמָּךְ. וְהֲלֹא יִדְעָתָּ, כִּי לֹא חֲסָרוּ עִמָּךְ לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא מַמְשָׁלָה וְלֹא גְדֻלָּה וְלֹא כְבוֹד - וְגַם מַלְכוּת נִתְּתָה לָהֶם. וְאִם כֵּן אִפּוֹא אֵיכָה יַעֲלֶה עַל רוּחְךָ, אֲשֶׁר הֵם יַחֲשָׁבוּ עָלֶיךָ רָעָה ? הֲלֹא אֵלֶּה דְבָרֵי רָשָׁעִים וְחַטָּאִים, אֲשֶׁר יִפְתּוּךָ לְהַשְׁחִית אֶת בְּנֵיךָ. וְהִנֵּה פְרוּדָה אַחֶיךָ - כְּאֲשֶׁר מִסִּית אוֹתְךָ לַעֲשׂוֹת רָעָה לְבְנֵיךָ, כֵּן הוּא מִסִּית אֶת בְּנֵיךָ, לַעֲשׂוֹת הֵם - עִמָּךְ רָעָה, לְמַעַן תִּשְׁחַת אֹתָהּ וְהֵם. וְהַרְשָׁעִים וְהַחַטָּאִים יִגְנְבוּ אֶת דַּעְתְּךָ - וַיִּפְתּוּךָ, לְמַעַן הִיִּתְּךָ זָקוּן, וַיִּרְצוּנְךָ לִישֵׁב בְּהַשְׁקֵט וּבְשִׁלוֹה. וַיִּשְׁלַחוּ מְדַנִּים בְּבִיתְךָ, בֵּינְךָ וּבֵין בְּנֵיךָ, וְלֹא תוּכַל לִישֵׁב בְּהַשְׁקֵט וּבְשִׁלוֹה מִפְּנֵי יוֹעֲצֵי הָרָשָׁע, אֲשֶׁר הֵם יִרְצוּ לְרַמּוֹת אוֹתְךָ וּלְהוֹרִיד אֶת שִׁיבְתְּךָ בְּיַגּוֹן שְׂאוּלָה וּלְהַשְׁחִית אֶת בְּנֵיךָ. וְאֹתָהּ - הַמֶּלֶךְ הַחֲכָם ! אֵל תֵּאֱמֶן לְדַבְּרֵיהֶם ! כִּי בְּנֵיךָ כְּאִיבְרִיךָ הֵם, וְכָל

איברי הגוף אוהבים זה לזה, ואוהבים לגוף הנמצאים עמו. "ויאמן המלך לרביו, ותשכף חמתו מעל אלפסנדר ומעל אריסתובלוס בניו. ותבער חמתו על פרודה אחיו מאד מאד.

וירא פרודה, אחי המלך, כי בערה בו חמת המלך, וכי שמע לעצת ארבוליאוס, ויחל את פני ארבוליאוס לדבר אל המלך ולהסיר חרונו מעליו. ויענהו ארבוליאוס: "אני אדבר עליך אל המלך! אך בזאת אאות לך על זה כי תבא אל המלך - אל תכסה פשעיך! אכל התודה על כל אשר עשית, ואמר כל המדנים אשר שלחת בינו ובין בניו." ויבא פרודה לפני המלך, ויפל לפניו ארצה לרגליו, ויתודה לו על כל אשר עשה, ויאמר אל המלך: "את כל זה עשיתי בעבור פלגשי, אשר הפריד המלך ממני, ובגללה כעסתי, ועשיתי כל זאת." ויאמר ארבוליאוס אל המלך: "שא נא עון אחיך, שמבטן אחד יצאתם שניכם. וגם אני - יש לי את, ופשע לי, אבל סלחתי לו. כי כה יעשה האדם לעצמו ובשרו. ואם תכאב ידו או רגליו או אחד מעצמותיו, הלא הראוי לו לרפא את שבר אבריו ולחזקם. ומי יעלה על רוחו לקצץ את עצמו ואת בשרו, כי יכאיב לו. וכן אדם - ראוי לו, כי יפשעו בניו או אחיו, לנהל אותם לאט, עד אשר יביאם במקרת ברית לאהבתו - לא להבעיר חמתו עליהם עד ישמידם." וישמע המלך הורודוס את דברי ארבוליאוס, ויסלח לאחיו, ויתרצה אליו.

ויאמר המלך הורודוס לארבוליאוס: "הנה אתה רפאת את שבר לבבנו - מעתה אשר באת אלינו - כאשר יבא הרופא היודע אל החולה, וירפאהו מחליו. וכן עשית אתה, כי רפאת מכאוב קצפנו, ושככת את חמתי, אשר היתה בלבי על בני ועל אחי. וכן אני אחלה פניך, כי תסלח לאלפסנדר בני, ולא תקח מעמו את בתך גלאפירה, כי אני אהבתיה כבתי. והנה - בני אלפסנדר הוא איש זדון, ובתך - אשה חכמה, ובדבריה תיסרהו, וישמע לה, ולא יחטא." ויאמר ארבוליאוס:

"לא אסלח! אבל אקחנה מעמו, ואתננה לאחד מעבדיך הקטנים, ולא אניחנה אל אלכסנדר, ולא יהיה הוא מושל בה. כי תכלית שנאה שנאתיו." ויאמר המלך לארבוליאוס: "למעני עשה, ושא נא לעזנו ביום הזה אך הפעם, וסלח לו!" ויאמר ארבוליאוס: "אני אעשה כדבר המלך."

ויהי אחרי כן, ויבאו אלכסנדר ואריסטובלוס לפני המלך. ויחבקם וינשקם, וגם ארבוליאוס חבקו ונשקו, ותהפך הצרה לשמחה, והאבל ליום טוב. והנה, בזאת התחבולה והערמה והחכמה, הציל ארבוליאוס את אלכסנדר חתנו ואת אחיו מיד אביהם.

ויעש המלך משתה גדול, ויתן לארבוליאוס שכעים כפרים זהב למנחה, ואת ערש הזהב אשר בה אבנים יקרות. ויתן לו סריסים יפים ופלגש אחת יפת תאר ויפת מראה, אשר שמה פניבוס, ויצו לכל שריו לתת לו מנחה, ויתנו לו עשר גדול. וילך המלך עמו, וישלחחו עד אנטוכיא, וילך ארבוליאוס לדרכו, והמלך שב אל ביתו לשלום.

פרק שמונה וחמישים /

יספר בו איך היו מתיעצים בני הורודוס להרג אביהם, ונתגלה הדבר

ויהי אחרי הדברים האלה, ויבא בירושלים איש מזרע לקון - ושמו איארבולוס. והוא היה איש בוצע בצע, אוהב זהב. ויבא למלך מנחה, ויתן לו המלך כפלים כמנחתו - ולא שנה לו זה, אך כבדו עוד על כל שריו. ויעמד לפני המלך וישתהו, וימצא חן בעיני המלך, ויקבלהו המלך בין היועצים.

וַיֵּרָא אֵי־אֲרַבּוּלוֹס אֶת הַשְּׁנֹאָה - אֲשֶׁר בֵּין אֲנִיטִיפֶטֶר, בֶּן הַמֶּלֶךְ הַבְּכוֹר, וּבֵין אֶלְפִסְנֶדֶר וְאִרִּיסְתוֹבְלוֹס, בְּנֵי מֶרְיָם - וַיְהִי הוּא מִחֲנִיף וְאוֹהֵב לְאֲנִיטִיפֶטֶר. וַיִּשְׁכְּרֵהוּ אֲנִיטִיפֶטֶר לְהִרְעֵ לְאֶחָיו.

וַיִּפְתָּה אֵי־אֲרַבּוּלוֹס אֶת אֶלְפִסְנֶדֶר בְּדִבְרִים לֵאמֹר: "הֲלֹא לְךָ נָאָה לְמֶלֶךְ לְבִדְךָ עַל כָּל עַרְיֵ יְהוּדָה, כִּי אַתָּה בַּחֹר וּגְבוּר וּמִמְשַׁפְּחָה יְקָרָה. וְלֹא נָאָה לְךָ לְהִיּוֹת אֲנִיטִיפֶטֶר חֵבֵר עִמָּךְ בְּמַלְכוּת - וְהוּא אִישׁ מִמְשַׁפְּחָה שְׁפֵלָה מִצַּד אִמּוֹ." וַיִּפְתָּה אֶת הַנְּעַר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וַיַּגִּד לוֹ אֶלְפִסְנֶדֶר אֶת כָּל לְבוֹ וְאֵת עֲרַמַת אֲרַבּוּלִיאוֹס חוֹתְנוֹ, אֲשֶׁר מִלְטוֹ מִיַּד אָבִיו, וַיֹּאמֶר אֵלָיו דְּבָרִים רַעִים עַל אָבִיו.

וַיָּבֵא אֵי־אֲרַבּוּלוֹס, וַיַּגִּד לְמֶלֶךְ הוֹרְדוֹס לֵאמֹר: "אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ! לֹא נָאָה לִי לְכַסּוֹת וּלְסַתֵּר אֶת כָּל הָרַעוֹת, אֲשֶׁר אָנִי רוֹאֶה בְּבֵיתְךָ. כִּי בְנִיף יוֹעֲצִים עָלֶיךָ יַעֲזוֹת רָעוֹת. כִּי דִבֵּר אֵלַי בְּנֶךָ אֶלְפִסְנֶדֶר: עַד מַתִּי לֹא יִנְקַם אֱלֹהִים בְּאָבִי, אֲשֶׁר הִרְגָה אֶת אִמִּי וְאֵת כָּל מִשְׁפַּחְתָּהּ, וְהִשְׁחִית אֶת כָּל הַמַּלְכוּת?" וְגַם הִגִּיד לוֹ, כִּי אֲרַבּוּלִיאוֹס חָמְיו יַעַץ לוֹ יַעֲזֶה לְהִרְגֵהוּ אֶת אָבִיו, כִּי הוּא גּוֹאֵל הַדָּם לְאִמּוֹ וּלְזַקְנָו, אֲשֶׁר הִרְגָם אָבִיו. וַיְדַבֵּר עוֹד דְּבָרִים לְמֶלֶךְ, אֲשֶׁר לֹא דִבֵּר הַנְּעַר מֵהֶם מְאוּמָה. וַיֹּאמֶר עוֹד אֵי־אֲרַבּוּלוֹס: "יְדוּעַ יְהִי לְךָ, אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ! כִּי בְנִיף נוֹעֲצוֹ עִם שָׂרֵי הַחַיִּלִּים אֲשֶׁר לְךָ - בְּשִׁבְתְּךָ בְּהַשְׁקֵט, יִקּוּמוּ וַיַּהֲרֹגוּךָ!" וַיִּבְקֶשׁ הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר, וַיִּמְצֵא אֲגָרָת אַחַת כְּתוּבָה עַל שֵׁם אֶלְפִסְנֶדֶר וְאִרִּיסְתוֹבְלוֹס שְׁלוּחָה אֶל שָׂר אַחַד אֲשֶׁר לְקָרְיָה אַחַת לֵאמֹר: "בְּהִרְגֵנוּ אֶת אָבִינוּ, אֲנַחְנוּ נִכְרַח, וְנָבֵא אֵלֶיךָ, וְתִקְבְּלֵנוּ בְּחוּף הַקְּרִיָה - עַד אֲשֶׁר נִגָּסְף אֶת אֲנָשֵׁי עֲזֻרְחָנוּ." וַיִּלְפֹּד הַמֶּלֶךְ אֶת שָׂר הַקְּרִיָה, וַיִּסְרֶהוּ בְּאִבְזָרִיּוֹת לְהַתְּרוֹת. וְלֹא הַתְּוֹדָה הָרַ דְּבָר, וְלֹא נִמְצָא דְבָר רַע, כִּי הָיָה הַכֹּל שֶׁקֶר - מֵה שֶׁאָמְרוּ עָלָיו. אֲכַל הַמֶּלֶךְ מֵרַב כְּעֶסוֹ וּמֵרַב חֲמָתוֹ, צָוָה לְאַסֵּר בְּנַחְשָׁתִים אֶת אֶלְפִסְנֶדֶר וְאֶת אִרִּיסְתוֹבְלוֹס בְּנָיו. וַיִּתֵּן אֶל אֵי־אֲרַבּוּלוֹס חֲמָשִׁים כִּפְרִים זָהָב, וַיִּלְךָ לְדַרְכּוֹ.

בַּיָּמִים הָהֵם הִלֵּךְ הוֹרְדוּס הַמֶּלֶךְ אֶל צוּר אֲשֶׁר עַל הַיָּם, וּמָשָׁם בָּא אֶל קֵיסָרְיָה - וּבְכָל מְקוֹם אֲשֶׁר הִלֵּךְ, הוֹלִיךְ אֶת בְּנָיו עִמּוֹ - אֲסוּרִים בְּנִחְשָׁתִים. וַיִּרְחַמוּ כָּל חֵילוֹ וְכָל מַחְנֵהוּ עֲלֵיהֶם, וְהוּא לֹא חָמַל עַל הַנְּעָרִים - בְּנָיו. וַיְהִי בַתּוֹךְ צָבָא הַמַּלְחָמָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אִישׁ גְּבוּרָה לַמַּלְחָמָה, אֲשֶׁר מִנְעוּרָיו הָיָה מְלַמֵּד מַלְחָמָה, וְהִזְקִין בְּגְבוּרָה וּבְמַלְחָמוֹת - וּשְׁמוֹ תוֹרוֹ. וַיְהִי לוֹ בֵּן, וְהָיָה אוֹהֵב מְאֹד לְאַלְפִּסְנֵדָר, בֶּן הַמֶּלֶךְ וַחֲבֵרוֹ. וּבַעֲבוּר אֶהֱבֵת בְּנוֹ חָמַל עַל אֲלִפְסֵנְדָר, בֶּן הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס, בְּרֵאוֹתוֹ אוֹתוֹ אֲסוּר בְּכַבְלֵי בְרוֹל. וַיִּקְרָא, וַיֹּאמֶר בְּקוֹל גְּדוֹל: "אֲבֹדוּ הַרְחֵמִים, וְתַמָּה הַחֲמֵלָה, וְנַעֲדָרָה הָאֲמַת!" וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס: "אֹי וְהוּי עַל אָב, אֲשֶׁר לֹא יַחְמַל עַל צְאֲצְאֵי חֲלָצָיו כְּמוֹד! אֲשֶׁר תֵּאֱמִין לְיוֹעֲצֵי רָשָׁע, אֲשֶׁר הֵם אוֹיְבֶיךָ, וּמִבְקָשִׁים לְהַסִּיר אֶת בְּנֵיךָ מִלְּפָנֶיךָ, וְתִשָּׂאֵר בְּדָד וְשׁוּמָם - בְּלִתֵּי בָנִים, וּבְלִתֵּי גֹאֵל. וְאַחַר כֵּן - יִקְוֶמוּ עֲלֶיךָ, וַיְהִיגוּךָ. אֵיזָה חֲכַמְתָּךְ? הוֹרְדוּס! וְאֵיזָה טוֹב לְבָךְ? אֵיךְ לֹא תִבִּין, כִּי יִשְׂיאוּךָ יוֹעֲצֵי הָרָשָׁע לְעוֹרְרֶךָ לְשַׁפֵּט דָּם בְּנֵיךָ!" וַיְכַל תוֹרוֹ לְדַבֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ.

וַיֹּאמְרוּ יוֹעֲצֵי הַמֶּלֶךְ לַמֶּלֶךְ: "יְדוּעַ יְהִי לָךְ, אֲדוֹנָנוּ הַמֶּלֶךְ, כִּי לֹא הִדְבַר הַזֶּה, כִּי אִם לְהֵרָאוֹת הָאֵיכָה אֲשֶׁר בְּלָבוֹ עֲלֶיךָ! כִּי תוֹרוֹ זֶה, בַּעֲצַת אֲלִפְסֵנְדָר בְּנֶךָ, שִׁחַד אֶת תְּרִיפוֹן, אֲשֶׁר לוֹ חֵק לְגַלַּח אֶת רֵאשֶׁף וְאֶת זַקְנֶךָ וּלְחַשֵּׁן אֶת שַׁעְרוֹתֶיךָ בַּתְּעַר, וַיְדַבֵּר אֵלָיו לֵאמֹר: חֲדַד תַּעֲרֶךָ! וְהָיָה, בְּגַלְחָתְךָ זָקֵן הַמֶּלֶךְ מִתַּחַת לְחָיו הַתַּחְתּוֹן - הַעֲבֹר הַתְּעַר הַחֲדָה בְּגִרְוֹנוֹ, וְהִמִּיתָהוּ! וְאַלְפִּסְנֵדָר בְּנוֹ יַעֲשִׂיךָ - כִּי יִמְלֶךְ - עֲשֹׂר גְדוֹל." וַיִּצֹ הַמֶּלֶךְ לְתַפֵּשׂ אֶת תוֹרוֹ וְאֶת בְּנוֹ וְאֶת תְּרִיפוֹן, אֲשֶׁר לוֹ חֵק לְגַלַּח זָקֵן הַמֶּלֶךְ וּלְחַשֵּׁן שַׁעְרוֹתָיו בַּתְּעַר. וַיִּצֹ הַמֶּלֶךְ לְהַכּוֹת אֶת תוֹרוֹ וְאֶת תְּרִיפוֹן בְּמַכּוֹת מוֹסֵר קִשׁוֹת, בְּאַכְזָרִיּוֹת וּבְכִסּוּרִים רָעִים. וַיִּרְא הַנְּעַר, בֶּן תוֹרוֹ, אֶת מַכּוֹת אָבִיו וְאֶת יְסוּרָיו, וַיִּכְמְרוּ רַחֲמָיו עַל אָבִיו. וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ: "אִם תַּחְמַל עַל אָבִי, וְלֹא תִסְרַהוּ עוֹד, וְתִסְלַח לוֹ -

אני אגלה לך כל הסתרים על נכון, ואודיעך כל הדברים." ויאמר המלך אליו: "הנה סלחתי לאביך, ולא איסרהו עוד, רק אמר לי האמת!" ויען הנער ויאמר: "האמת הוא - כי אלכסנדר בנה הסית את אבי להרגך, ואבי לא בקש לשלח יד בך מלבדו, ולכן דבר לתריפון לעשות כמעשה אשר שמעת." והנער בן תורו לא דבר זה, כי אם להציל את אביו. אבל עם כל זה לא הועיל לו. ויקרא המלך אל כל שריו ועבדיו, ויגד להם את אודות תורו ואת אודות תריפון ואת מעשיהם. ויעוררם, ויהרגו העם ביום ההוא את תורו ואת בנו ואת תריפון במקלות לפני המלך. ואת אלכסנדר ואת אריסתובלוס אחיו, בני מרימי אשתו, צוה המלך, וישאום, ויוליכום אל שומרון - והיא עיר אשר נקרא שמה סבסתיאה - ויתלו את שניהם על עץ כמצות המלך אביהם וימותו.

פרק תשעה וחמשים /

יספר בו תחבולות אנטיפטר ורשעו, ואיך חשב להמית את אביו

וישמח אנטיפטר בן הורודוס על מפלת אחיו, ועל זה התעוררה שנאת כל העם עליו. ולא חדל אנטיפטר מלבקש עוד ערמות ועצות רעות, בראותו - כי התחילו לגדל הילדים, בני אלכסנדר ואריסתובלוס המומתים בדבר המלך אביהם. ויהיו בני אלכסנדר, מיגון ואלכסנדר כשם אביו, אשר ילדה לו גלאפירה, בת מלך כפתור. וכני אריסתובלוס היו שלשה: האחד הורודוס, ושם השני אגריפס, ושם

השלישי אריסתובלוס פשם אביו, אשר ילדה לו בירונבי [כד"מ: בירוניקין] בת שלומית. ושלש בנות היו לשלומית: שם האחת אורידארה, ושם השנית מרימי, ושם השלישית בירונבי. גם שתי בנות היו לאריסתובלוס: שם האחת איזורי, ושם השנית מרימי פשם אמה. וירא אנטיפטר את הילדים - והנה המלך הורודוס נהפך לרחם עליהם, להיותם בני בניו, המומתים בדברו. ויקנא בהם אנטיפטר מאד מאד. ויהי היום, ויאסוף את שריו ואת גבוריו - המלך הורודוס - ויאמר אליהם לאמר: "ידעתי כי קרבו ימי קצי, והגעתי לימי הזקנה, ואראה תמיד הילדים - בני בני, המומתים במצותי - ולא אוכל להביט בם, כי אם בדמעות ובבכי. כי אני הוא אשר עשיתי לי את הבכיה הזאת, ומידי היתה לי זאת המכשלה. כי הסירותי את אבותם - בני - מלפני בחמתי, ושמעתי תמיד לדברי יועצי רשע, אשר הסיתוני והדיחוני עליהם. ועתה, אני מרחם על ילדיהם, למען אשר הם קטנים ויתומים, וארצה לתת להם עוזרים - יהיו להם כאבות." ויאמר לפרודה: "אתה - פרודה אחי! תן בתך לארוסה לבן אלכסנדר הבכור, ואתה תהיה לו לאב." ולאנטיפטר אמר: "אתה - בני אנטיפטר! קח את בת אריסתובלוס לבנך הגדול לארוסה. וגם בנך הקטן הורודוס, יקח לארוסה את בת אריסתובלוס הקטנה." ויאחו המלך הורודוס את ידי ימינם, ויתן יד זה ביד זה, ויעש את החתנות. וישמחו על פכה כל העומדים לפני המלך.

רק לאנטיפטר חרה מאד, אשר ראה - כי יקח בן אלכסנדר את בת פרודה אחי המלך הורודוס, אשר שררה גדולה בידו. גם הוא ארבוליאוס מלך כפתור זקנו אשר לנער, ומה אעשה אני, כי יקומו עלי אלה? וירא אנטיפטר מאד, פן יעזרו פרודה וארבוליאוס את בן אלכסנדר, לבקש לו המלכות והממשלה. ויבך אנטיפטר לפני המלך אביו, ויאמר: "מה אעשה אני, מה בצע בתתך לי את המלכות, ואת

הכח נתת לכן אלֶפְסַנְדֵּר, כי נתת את בת פְּרוּדָה אחיד לכן אלֶפְסַנְדֵּר, אשר הוא בן אַרְבּוּלִיאֹוס, ומי יוכל לעמוד לפני שני שרי הגבורים האלה?" ויאמר אליו המלך: "והלא אתה תמלך אחרי! ומה לך אשר תירא, וכיך המלכות, ולך הוא!"

ויירא עוד אַנְטִיפֶטֶר מכל בני המלך, כי תשע נשים היו לו, ותלדנה לו בנים ובנות - ושתיים מהם עקרות לא ילדו, והאחרות תלדנה בנים ובנות. ותלד לו כוסתיאוס אשתו את אַנְטִיפֶטֶר, וממרימי אשתו נותר לו הורודוס הקטן (זה בלתי מוכן, שהרי לא נשאר כלום מבני החשמונאים) - כי שני בנים אשר לה הגדולים הומתו כמצות אביהם, ומלתכוס אשתו בת אבוליאוס ילדה לו בת, ושמה אורואיליה. גם ילדה לו היא את בתו קליאופטרה. ואשתו הירושלמית ילדה לו את הורודוס ואת פוליפוס. ואורודיפילוס אשתו ילדה שתי בנות: שם האחת דורסני, ושם השנית שלומית. ונשי המלך האחרות: שם האחת פרידה, ושם השנית אלפוס. ועל בן ירא אַנְטִיפֶטֶר ממשפחת בני המלך הורודוס מצד אמותיהם. ויתחבר אַנְטִיפֶטֶר ליועצי הרשע, ויתן להם שחד: כסף וזהב לרב, למען יחזיק בידו בדרך הממשלה והמלוכה. ויתחברו אַנְטִיפֶטֶר ופרודה עם יועצי הרשע ועם אנשי הבליעל - גם שניהם. ויתחננו למלך הורודוס, כי ערכו לפניו טענות דפי ודברי מרמה ותחבולה לרע. ויגנבו דעתו להתיר את קשרי החיתון אשר עשה המלך מהילדים, בני הנהרגים. ואַנְטִיפֶטֶר ופרודה היו עושים יום יום משתה, ויועצו שניהם ימים רבים.

ויהי היום, ויקצף הורודוס על פְּרוּדָה אחיו. ויאמר אליו: "לך לביתך! והשמר לך שלא תראה את פני עוד, כי ביום ראותך פני - תמות!" ופרודה שב לביתו, ופני המלך לא ראה עוד. וישלח המלך את אַנְטִיפֶטֶר בנו אל רומא לאַגּוּסְטוּס לשאל לו לשלום, וישלח אליו מנחה על ידו. וכימים ההם חלה פְּרוּדָה אחי המלך את חליו, אשר מת

בו. וישלח אל המלך דברי תחנונים לבא אליו ולהתחנן לו - לצוות לפניו על בניו ועל ביתו לפני המלך. ויחמל המלך, וילך אליו, ויבך עליו. ויצו המלך לכתב, כִּאֲשֶׁר צִוָּה, וילקיים את כל הכתוב. וימת פרוּדָה, ויעש לו המלך מספד גדול, ויביאהו לירושלים, ויקבר אותו בקברות אבותיו בכבוד גדול. אבל השמועה - אֲשֶׁר שָׁמַע הַמֶּלֶךְ עֲלָיו אודות אחיו - כי בקש להשקותו בעודנו חי סם המות, זכר המלך את הדבר הזה. ויבקש הדבר למצא האמת. וילכד את סריסי המלך אחיו ואת שפחותיו, ויצו ליסר אותם באכזריות בכל מיני חבוט ויסורים קשים ורעים.

ואז אחת מהשפחות, אֲשֶׁר הִיְתָה מִיִּסְרֵת בְּיִסּוּרִים, צִעָקָה וְאָמְרָה: "אלהי העולם בלו! אֲשֶׁר נִפֵּשׁ כָּל חַי בַּיַּדְךָ, וּבַיַּדְךָ כַּח וּגְבוּרָה לַחֹזֶק וּלְגִדּוֹל. הִצַּל אוֹתָנוּ מִן הָאֲכֻזְרִיּוֹת הַזֹּה, כִּי חָנַם נַמּוֹת - בְּלֹא עוֹן! אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל! הֲשִׁב אֶת הָעוֹן הַזֶּה עַל רֹאשׁ כּוֹסְתֵי־אִיּוֹס, אֲשֶׁת אֲדוֹנָנוּ הַמֶּלֶךְ, אִם אֲנִטִּיפֶטֶר, אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֶת כָּל הַרְעוֹת הָאֵלֶּה, בַּעֲשׂוֹתָהּ תְּמִיד שְׁלַחֲנוֹת מִשְׁתָּה בְּבֵיתָה לְפָרוּדָה אַחֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹאֲנִטִּיפֶטֶר בְּנָה, וַיְכֹאוּ בְּבֵית כּוֹסְתֵי־אִיּוֹס, אִם אֲנִטִּיפֶטֶר, וַיִּשְׁבּוּ לַשְׁתּוֹת כָּל הַלִּילָה. וְזֶה קְרוֹב, יַעֲצוּ עֲצָה שְׁנִיהֶם עַל הַמֶּלֶךְ - לְלַכֵּת אֲנִטִּיפֶטֶר בְּרוֹמָא, וּפְרוּדָה יַעֲמֹד עִם הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁקוֹתוֹ סֵם הַמּוֹת, עַד יִהְרֹג אֶת הַמֶּלֶךְ. וְאַחַר - יָבֹא אֲנִטִּיפֶטֶר וְיִמְלֹךְ. כִּי אָמַר אֲנִטִּיפֶטֶר לְפָרוּדָה: הֲבֵה נָא עֲצָה - וְנִהְרָגְהוּ! כִּי אִם לֹא נִמְיִתְהוּ, לֹא נִמְלֹט מִיָּדוֹ גַּם אֲנַחְנוּ, כִּאֲשֶׁר לֹא נִמְלֹטוּ בְּנָיו מִיָּדוֹ. וְמִי יוֹדַע, אִם יָקוּמוּ אֲנָשִׁים, וַיְכַזְּבוּ עֲלֵינוּ, וַיִּשְׁקְרוּ בְּנוֹ בְּדַבְרֵים רָעִים שִׂיאֲמָרוּ לוֹ - וַיִּהְרָגְנוּ, כִּאֲשֶׁר כּוֹזְבֵנוּ אֲנַחְנוּ עַל בְּנָיו - וְהִרְגָם. וְעַל מִי יִחַמַּל זֶה, אֲשֶׁר לֹא חָמַל עַל אֲשֶׁתוֹ אֲשֶׁר אָהַב וְעַל בְּנֵיהָ. אִין לָנוּ מָה לַעֲשׂוֹת, כִּי אִם לְרַחֵק מִמֶּנּוּ וּלְנוֹס מִפְּנָיו, כִּאֲשֶׁר יָנוּס אִישׁ מִפְּנֵי חַיָּה רָעָה. כִּי הַמְּלִיכָנִי בְּמַרְמָה, וּמְתֵי אִמְלֹךְ אֲנִי - וְהוּא חַי! ? וְעַדִּין נִרְאָה כְּכַחוֹר בְּכּוֹחוֹ, וְאֲנִי - זְקֵנָתִי, גַּם שִׁיבָה זְרָקָה בִּי, וַיִּשְׁעָרוֹת לְכַנּוֹת צְמַחוֹ

בראשי. ומי יודע מי ימות קדם, אם אני - ואם הוא? ועוד, פי הנה הילדים, בני אחי המומתים, התחילו להתגדל, ומשלנו עמם, כְּאִשֶּׁר יִחַתֵּךְ אָדָם אֶת רֹאשׁ הַנֶּחֱשׁ, וַיִּחֲיֶה עוֹד וַיִּנְשֶׁף. גַּם בְּנוֹ הַקָּטָן הוֹרְדוּסִי, אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ מִרְיָמִי, אֲשֶׁתּוֹ וְאֶהֱבָתוֹ, אֲשֶׁר לֹא יִשְׁכַּח אֶהֱבָתָהּ, הִנֵּה הוּא אֶהוּב בְּעֵינָיו מְאֹד, וּמָה אַעֲשֶׂה אֲנִי? וְהִנֵּה, אֲנִי יֹדַעְתִּי, כִּי לֹא לִי יִתֵּן אֶת הַמְּלָכוֹת, רַק יִרְמָה אוֹתִי, וְלֹא יִבְקֹשׁ עָלַי טוֹב, רַק רָע. כִּי הִנֵּה הוּא אוֹיֵב לְכָל בְּנָיו וְלְכָל נְשָׁיו, וְלְאֶחָיו וְלְכָל מְשֻׁפָּחָתוֹ. וְגַם אוֹתָךְ - פְּרוּדָה, אֲשֶׁר אֵתָּה אֶחָיו, וּמְנַעֲרִיךְ אֵתָּה מְשֻׁרְתוֹ, הִנֵּה הוּא שׁוֹנֵא, וְהוּא אוֹיֵב לָךְ. וְלֹא דָבָר בְּפִתְחֵי פְעָמִים רַבּוֹת אֵלַי: אֵל גַּא תִּהְיֶה לָךְ אֶהֱבָה עִם דוֹדָךְ, וְאֵל תְּדַבֵּר עִמּוֹ - וְאֲנִי אֵתָּן לָךְ מֵאָה כְּפָרִי זֶהָב, וְהוֹצֵא שְׂכָר לְרֹשְׁעִים לְהַרְגוֹ, כִּי אוֹיֵב הוּא לְכָל הַבְּרִיּוֹת. וְאִיךָ סִבְלַתִּי אֶת עַל הַגְּלוּת וְאֵת הַבּוֹז הַזֶּה לֵאמֹר כִּי אֲנִי אֶמְלֹךְ אַחֲרָיו וְאֲשַׁב עַל כְּסָאוֹ, וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶה מְזֶה דָבָר! וּפְרוּדָה אָמַר: מִי יוֹכֵל לְסַבֵּל אֶת רָעַת מַחֲשַׁבּוֹתָיו? הַלּוֹאִי וְנִהַפְכָנוּ לְחַיּוֹת רְעוֹת וּלְבַהֲמוֹת יַעַר לְמַלֵּט אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ מִיָּדוֹ. כִּי אִישׁ אֲשֶׁר לֹא חָמַל עַל אֲשֶׁתּוֹ וְעַל בְּנָיו, אִיךָ יִחַמַּל עַל אֶחָיו? אֲכַל אִין פַּה רוּחַ וְהַצֵּלָה אַחַר כָּל זֹאת, כִּי אִם בְּיַד יְמִינֵנוּ וּבַחֲרַבְנוּ! לָכֵן, חֲזַק וְנִתְחַזְקָה לְהַרְגוֹ - טָרַם יֵהָרֵג אוֹתָנוּ!

כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּוּ דִּבְרָה הַשִּׁפְחָה אֶל הַמֶּלֶךְ, וְהַצִּילָה אֶת נַפְשָׁהּ וְאֶת נַפְשׁוֹת חַבְרוּתֶיהָ מִמָּוֶת וּמִחַבּוּט הַאֲכֹזְרִיּוֹת. כִּי הָאָמִין הַמֶּלֶךְ לְדַבְרֶיהָ, עַל אוֹדוֹת מֵאָה כְּפָרִים מְזֶהָב, אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לָבָנוּ אֲנִטִּיפָטֹר - כִּי לֹא שָׁמַע הַדָּבָר הַזֶּה אָדָם בְּעוֹלָם, וּזְלוֹתִי הַמֶּלֶךְ וְאֲנִטִּיפָטֹר. וְעַל כֵּן הָאָמִין הוֹרְדוּסִי לְדַבְרֵי שִׁפְחַת פְּרוּדָה.

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ, וַיַּחֲפֹשׂ אֶת הַפְּקִיד אֲשֶׁר לְאֲנִטִּיפָטֹר בְּנוֹ, נֶאֱמַן בִּיתוֹ, וַיַּחֲבֹטָהוּ בַּחַבּוּט אַכֹּזְרִיּוֹת. וַיְהִי כְּאִשֶּׁר לֹא יָכוֹל לְסַבֵּל, הוֹדָה וַיֹּאמֶר: "אֲמַנָּם אֲמַת, כִּי מִמְצָרִים שָׁלַח אוֹרִיאֹן - אֲשֶׁר הוּא אֶהוּב גְּדוֹל לְאֲנִטִּיפָטֹר בֶּן אֲדוֹנָיו הַמֶּלֶךְ - וְשָׁלַח לוֹ כְּלֵי אַחַד קָטָן מְלֵא סֵם הַמָּוֶת

להשקות את המלך. ויקח אנטיפטר את הפלי, ויתן אותו אל פרודה דודו אחי המלך. וידבר אליו לאמר: בלכתי אני אל רומא, כי אעשה בענין אשר ישלחני אבי שם, השקה הסם הזה לאבי - וימות מיד. ונמלך אנחנו יחד, פרוצונך וכרצוני. ולא אוכל להשקותו אני בו, פן יאמרו עלי, כי אני הרגתי את אבי. ויקח פרודה אחי המלך את הפלי, ויתנהו אל אשתו לשמרו למשמרת.

וישלח המלך אל אשת פרודה לאמר: "קחי בידך את הפלי אשר בו סם המות, אשר נתן לך פרודה אחי לשמרו למשמרת, ומהרי להביא אותו אלי!" ותשמע האשה את דבר האנשים אשר הגידו לה את מאמר המלך. ותאמר אליהם לאמר: "חפוני פה, עד אעלה בעליתי, ואקח הפלי אשר המלך מבקש - ואבואה עמכם בו יחד אל המלך." ותעל האשה בעלית ביתה במקום הגג להביא את הפלי. ותפחד לבא אל המלך, ותשמט את עצמה ממעל, מרום הגג - ארצה. ולא נפלה על ראשה, ותפל בצדה, ולא מתה. כי מאת האלהים היה, למען ישלם לאנטיפטר על פניו את אשר עשה לאחיו. ויביאו את האשה לפני המלך, ויטילוה, וישימו אותה במטה לפניו. ויאמר אליה המלך: "אמרי לי האמת! פן אכרת את בשרך, ואשליכהו לפלבים. ואם תגלי לי את הסוד, ותודיעי לי את האמת - הנה סלחתי לך, ולכל אנשי ביתך."

ותען האשה ותאמר: "שמע, המלך אשר בו בחר האלהים, והטה אונך לדברי! כי לא אכסה דבר עתה ממך, פי למי אהיה שומרת אמונה? ופרודה אישי מת! והנה - בעודנו בחיים, אני לא גליתי את סודו, ואף כי טרם נתתי צווארי לחרב. ועתה - פי מת, ולא נמלט מידך, וילך אל המקום אשר בו העבד חפשי מאדוניו, למה אסתיר ממך סודו, או אעשה זה על אהבת אנטיפטר, בנדך הרשע, שהביאני אל השחת הזאת?" ותאמר האשה אל המלך: "זכר נא, אדוני המלך!

יום אשר באת אל פְּרוּדָה אַחִיד, בַּיּוֹם שֶׁחָלָה אֶת חָלְיוֹ שְׁמַת בּוֹ. וְתִשָּׁב לְפָנָיו, וְתִכְבֶּךְ עָלָיו בְּבָכִי דַמְעוֹת, כַּחֲקֵי הָאֲחִים. " וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: "אֲזַכֵּר, כִּי אָמַת תֹּאמְרִי." "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִלַּכְתָּ אִתָּהּ אִזְּבָרְךָ אֶל בֵּית מַלְכוּתְךָ לְשֹׁכֵב עַד אֹרֶן הַבֶּקֶר, וְאִנְחָנוּ נִשְׁאַרְנוּ לְשֵׁרֵת אֶת אֲדוֹנֵי פְּרוּדָה אַחִי הַמֶּלֶךְ בְּלִילָה הַהוּא קָרָאנִי פְּרוּדָה אַחִיד, וַיֹּאמֶר אֵלַי: אֲשֵׁתִי, בּוֹאִי אֵלַי! וְאֶעֱנֶהוּ: הֲנִי אִמְתְּךָ - וְאִתָּה אֲדוֹנֵי! וַיֹּאמֶר אֵלַי: הֲרְאִית הִדְמַעוֹת, אֲשֶׁר הִדְמִיעַ אֲדוֹנֵי אַחִי הַמֶּלֶךְ עָלַי? וְאֶעֱנֶהוּ: רְאִיתִי, וְאֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ עָשָׂה כַּחֲקֵי הָאֲחִים הַנְּאֻמָּנִים לַעֲשׂוֹת. וַיֹּאמֶר: גִּלְכַדְתִּי בְּמַצּוֹדוֹת מִרְמוֹת אֲנִטִּיפֶטֶר הֶרְשָׁע, כִּי לְכַדְנִי וְצַדְנִי בְּהֵם, כְּאִדָּם שֶׁצָּד אֶת הַצִּפּוֹרִים שֶׁבַשְׂדָּה. כִּי חִשְׁבֹתִי לְהִרְגֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ אַחִי וּלְשַׁלֵּם לּוֹ רֶעִה תַּחַת טוֹכָה, אֲשֶׁר גִּדְּלַנִּי, וְאֲשֶׁר הֵיטִיב לִי - יוֹתֵר מֵאֲבִי. וְעַתָּה, לְכִי - הִבִּיאִי לִי אֶת הַכְּלִי אֲשֶׁר בּוֹ סֵם הַמָּוֶת אֲשֶׁר נָתַן לִי אֲנִטִּיפֶטֶר הֶרְשָׁע לְהִרְגֵךְ אֶת אַחִי הַמֶּלֶךְ! וְשִׁפְכִי אוֹתוֹ לְעֵינָי אֶרְצָה, בְּעַבּוּר אֲשֶׁר לֹא יִמָּצֵא אוֹתוֹ אֲנִטִּיפֶטֶר הֶרְשָׁע לְהִרְגֵךְ אֶת אַחִי הַמֶּלֶךְ. וְאֲבִיאָה אֶת הַכְּלִי לְפָנָיו, חָתוּם בְּחוֹתֵם אֲנִטִּיפֶטֶר. וַיְצַו עָלַי לְשִׁפְכוּ אֶרְצָה לְעֵינָיו. וְאֲשִׁפְכֵהוּ לְפָנָיו אֶרְצָה - לְעֵינָיו. אֲמַנֵם, אֲשֶׁר הוֹתֵרְתִי בּוֹ מִמֶּנּוּ - שְׁמֵרְתִּיו בְּמִשְׁמֶרֶת בְּכָלִי הַהוּא עִם חוֹתֵם אֲנִטִּיפֶטֶר, לְמַעַן אֲרִאֵהוּ לְאֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ בַּיּוֹם אֲשֶׁר אוֹכַל לְהִצִּיל אֶת נַפְשִׁי. וְאִם יֹאמֶר הַמֶּלֶךְ, וְלָמָּה לֹא הִבִּיאוֹתִיו, אֲכַל עָלִיתִי אֶל הַגֵּג וְאֲשַׁמְטָה אֶת עַצְמִי מִמֶּנּוּ לְהַמִּית אֶת נַפְשִׁי - כִּי יִרְאֵתִי אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי בּוֹ עֵתָה, וְאִמְרֵתִי: אוֹלִי לֹא יֹאכְהַ הַמֶּלֶךְ לְתַת אֲמוּנָה לְדַבֵּר, וַיִּסְרְנִי בְּמוֹסְרָתוֹ כְּאֶחַת הַנְּבִלּוֹת. " וְתִרְם הָאֲשָׁה אֶת יָדָהּ, וְתוֹשֵׁט אֶת הַכְּלִי אֶל הַמֶּלֶךְ. וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת הַכְּלִי מִיָּדָהּ, וַיִּרְא כִּי הִאֲמַת אִתָּהּ, וַיִּסְלַח לָהּ. וַיְצַו לְרוֹפְאִים לְרַפְּאוֹתָהּ, וַיִּשְׁלַחָהּ אֶל בֵּיתָהּ.

בַּעַת הַהִיא, שִׁלַּח הַמֶּלֶךְ הוֹרּוּדוּס אֲגָרַת אֶל רוֹמָא, אֶל אֲנִטִּיפֶטֶר בְּנוֹ, לֵאמֹר: "מְהֵרָ! בֹּא אֵלַי - וְאַל תַּעֲמֹד! כִּי לֹא אוֹכַל עוֹד לְנַהֵג אֶת

המלכות, כי זקנתי, ואתה אינך פה עמי." ובימים ההם, גם ארְבּוּלִיאֹוס ופּוֹלִיפּוּס בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָיוּ בְרוּמָא עִם אַנְטִיפֶטֶר בְּנוֹ הַגָּדוֹל לְלַמֵּד חֻכְמָה ומוֹסֵר מְלוּכָה. וְיִקְנָא גַם לָהֶם אַנְטִיפֶטֶר, ויִכְתֹּב עֲלֵיהֶם גַּם כֵּן אֲגָרוֹת לְמֶלֶךְ לֵאמֹר: "הִנֵּה, גַּם אֵלֶּה בְּנֵיךְ - אוֹיְבֶיךָ הֵם, כִּי הֵם יִדְבְּרוּ עֲלֶיךָ רְעוֹת לְפָנַי אֲגוֹסְטוּס הַקֵּיסָר, וּלְפָנַי שָׂרִיו."

פָּרֶק שְׁשִׁים /

יִסְפֵּר בּוֹ אֵיךְ יִצְאֵ אַנְטִיפֶטֶר מִרוּמֵי שְׁשֶׁלַח
הוֹרֹדוֹס בְּעָדוֹ עַל אֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת וְעַנְיָן
הַתְּנַצְלוֹת אַנְטִיפֶטֶר

וּיִכְתֹּב עוֹד הַמֶּלֶךְ אֶל אַנְטִיפֶטֶר בְּנוֹ לֵאמֹר: "אֲמַנֵּם, יִדְעַתִּי בְּנֵי - יִדְעַתִּי! כִּי גַם הֵם אוֹיְבֵי הֵם, וְלָכֵן, מַהֵר בֵּא אֵלַי אַתָּה, וְאֵל תַּעֲמֹד. וְהִבֵּא אֶת אַחֶיךָ הַנּוֹזְכִּים עִמָּךְ, וְאֶעֱשֶׂה בָּם נִקְמָה, וְאֶמְלִיךְ אוֹתָךְ לְבַדְּךָ לְפָנַי מוֹתִי." וְהָיָה מִקֵּץ שְׁבַעָה [בד"מ: שְׁשָׁה] חֲדָשִׁים, אֲשֶׁר שֶׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת הָאֲגָרֹת אֶל רוּמָא, וַיֵּצֵא אַנְטִיפֶטֶר מֵעִיר רוּמָא, וַיָּבֵא עַד אֶרֶץ שְׁשֶׁמָה תְּכַנְתּוֹ [בד"מ: תּוֹרִינְתּוֹ]. וַיִּשְׁמַע שֵׁם כִּי מֵת פְּרוּדָה דוֹדוֹ, וַיִּבְךְ עָלָיו, וַיִּתְאַבֵּל מְאֹד. וְלֹא מֵאֲהַבֵּת פְּרוּדָה בְּכָה, אֲבָל לְמַעַן כִּי נִשְׁאַר לְבָדּוֹ, וְאֵין עִמּוֹ מִי אֲשֶׁר יַעֲזְרֵהוּ לְהִרְגֵ אוֹת אָבִיו, וְהָיָה לוֹ יָד בְּמְלוּכָה כְּפְרוּדָה.

וּמִשָּׁם בָּא אֶל אָנְיָה, וַיָּבֵא בְּמַחֹז אֶל קֵיסָרְיָה. וַיִּשְׁמַע שָׁם, כִּי הִשְׁלִיךְ הַמֶּלֶךְ אֶת אִמּוֹ מְלֵהוּיֹת גְּבָרֹת. וַיַּחֲרֵד אַנְטִיפֶטֶר עַל כְּכָה חֲרָדָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד. וַיִּבְךְ אַנְטִיפֶטֶר מְאֹד, כִּי יָדַע, כִּי נִגְלָה כָּל סוּדוֹ. וַיַּחֲשֹׁב

לְבָרַח בְּאֵנְיָהּ הִיא. אִמְנָם עֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְסָרִיסָיו, אֲשֶׁר הָיוּ אִתּוֹ שָׁם, הָיָה כָּל נֶפֶשׁ אַחַד מֵהֶם - לָשׁוּב לְבֵיתוֹ. וַיֹּאמְרוּ לוֹ: "שִׁמְעַע בְּקוֹלֵנוּ - וְאַל תִּבְרַח! כִּי אִם תִּבְרַח, עֲתָה יֹאמְרוּ אוֹיְבֶיךָ עֲלֶיךָ רַעוֹת הַרְבֵּה בְּאֹזְנֵי הַמֶּלֶךְ - וְהוּא יֵאָמֵן לָהֶם, כִּי יִשְׁמַע אֲשֶׁר בְּרַחְתָּ. וְלָכֵן, לֹא טוֹב לָךְ לָתֵת מְקוֹם לְאוֹיְבֶיךָ. כִּי בְּבֹאֲךָ לִפְנֵי אֲבִיךָ, הִנֵּה הוּא יִקְבֹּלְךָ בְּכָבוֹד, וְלִדְבָרֵי אוֹיְבֶיךָ לֹא יִשְׁמַע וְלֹא יֵאָמֵן, וְיִפְלוּ כָּל אוֹיְבֶיךָ וְהַמְּלָשִׁינִים אוֹתָךְ אֵלָיו - יִפְלוּ בְּשַׁחַת אֲשֶׁר כָּרוּ. וְאַתָּה תִּרְאֶה, כִּי אִם תֵּלֵךְ אֶל הַמֶּלֶךְ, יִרְמַמְךָ וַיִּכְבְּדְךָ כְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם, וְיִשְׁפִּיל כָּל שׁוֹנְאֵיךָ, וְיִפְלוּ פְּנֵיהֶם." וַיֵּאֱמֵן אַנְטִיפֶטֶר לְעֲצַתָּם, וַיֵּצֵא לְאַרְצָא מִן הָאֵנְיָהּ. וַיֹּאמֶר לְלֶכֶת בְּרַגְלָיו עַל הָאַרְצָא, לְמַעַן לֹא יִפְרֹהוּ אָדָם. וַיֵּלֶךְ בְּרַגְלָיו, וְאָדָם לֹא יֵצֵא לְקִרְאתוֹ - כִּי מֵהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ יִרְאִים מִן יַפְנֵעַ הַמֶּלֶךְ בָּהֶם, כִּי יִשְׁמַע אֲשֶׁר הֵם יִכְבְּדוּ אֶת אַנְטִיפֶטֶר - וַיִּנְדַע לְכָל כִּי הוּא אוֹיֵב לְמֶלֶךְ. וּמֵהֶם לֹא יֵצְאוּ לְקִרְאתוֹ, לְשֹׂנְאֵה אֲשֶׁר שְׁנֹאוּהוּ. וְלָכֵן לֹא יֵצֵא אִישׁ לְקִרְאתוֹ לְכָבוֹד.

וַיִּרְא אַנְטִיפֶטֶר כִּי נִלְכַד בְּשַׁחִיתוֹת עֲוֹנוֹתָיו, כְּאֲשֶׁר יִלְכַד הַדָּג בְּרֶשֶׁת אֲשֶׁר יַעֲרֹכוּ לוֹ. וַיִּתֵּן אֶל לְבוֹ לְהַעֲרִים כְּפַעַם בְּפַעַם, וְלִרְאוֹת אֵיכָכָה יוֹכַל לְהַמְלִיט מִיַּד אֲבִיו. וַיִּסַּע, וַיֵּלֶךְ - וַיָּבֵא לִירוּשָׁלַיִם. וְלֹא מֵצָא אִישׁ מִכָּל הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר פָּגַע בָּם בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר יָדְבַר עִמּוֹ. וְגַם שׁוֹמְרֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הִפְרִיחוּהוּ בְּאוֹ עִמּוֹ - כְּאֲשֶׁר צָנְהָ הַמֶּלֶךְ לְבֹא עִמּוֹ כְּאֲשֶׁר יִרְאוּהוּ בְּדֶרֶךְ לְבִלְתֵּי יִבְרַח - בְּשִׁמְעוֹ כִּי הַמֶּלֶךְ יָדַע סוּדוֹ וְלֹא יָבֵא הָעִירָה. וְכַאֲשֶׁר קָרְבוּ אֶל הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם, לֹא נִתְּנוּהוּ שׁוֹמְרֵי הַמֶּלֶךְ לְלֶכֶת לְבֵיתוֹ, כִּי אָמְרוּ: "אוֹלֵי יִחְבֵּא."

וַיַּעַל אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּתָאִם וַיָּבֵא לִפְנֵיו, וַיִּפֹּל בְּרַגְלֵי הַמֶּלֶךְ. וַיִּסְתַּחַר הַמֶּלֶךְ פְּנָיו לְבִלְתֵּי רְאוֹת אוֹתוֹ וּלְבִלְתֵּי הִבֵּט בּוֹ. וַיִּקַּם אַנְטִיפֶטֶר, וַיִּבְקַשׁ לְחַבֵּק לְאֲבִיו וּלְנִשְׁקוֹ. וַיַּהֲדֹף הַמֶּלֶךְ אֶת חֲבוּקוֹ מֵעֲלָיו - וְלֹא קִבְּלוּ. וַיִּבֶן הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "הוּא, רוֹצֵחַ! לֹא תִבּוֹשׁ מִפְּעֻלְיָךְ, כִּי תִרְצָה

לחבק את אשר בקשתי להרג, ותגע אותי בידך, ועדין תועבות בידך, המלאות דם. כי רצחת את אחיך על לא אשמה, שהסתני להמיתם על לא חמס בכפיהם. רחץ ידיך מלאות הדם קדם בנקיון - אם תוכל, והסר מעליך את השמועה ששמעתי עליך - אם יש לאל שכלך על ככה פת. ובא לפני למחר - אתה וזורו השליח, אשר שלח הקיסר אגוסטוס מרומא - ואז תדבר דבריך. ואף כי - אתה הרוצח - לא היה ראוי לתת מקום לך לדבר, הנה - עם כל זה, למחר נתתי לך מקום לדבר, ואשמע את דבריך בנחת, בגלל אשר לא ברחת, ואמנם באת לפני.

ואנטיפטר יצא מלפני המלך ברעד ובפחד, וילך לביתו - ולא ידע את הדבר המקצוף את המלך עליו. ויחרד על זה, ויסער לבו מאד. ותבאנה אליו אמו ואשתו, ותגדנה את הדבר לאנטיפטר - מראש ועד סוף. וישמע, ויערים בלבבו איככה יוכל למלט את נפשו בדבריו מהאשמה אשר נפל בה.

ויהי ממחרת - וישלח המלך, ויאסף את שריו ואת אוהביו. ויאסף עוד את המלשינים, אשר הלשינו את אנטיפטר לבא אליו. וישלח, ויקרא לזורו, הר רומי, אשר שלחו הקיסר אגוסטוס המושל ברומא, אשר שלחו לדרש את שלום הרודוס מלך יהודה. ויבא זורו לפני המלך, וישביהו המלך על ימינו בכבוד גדול.

ויאמר המלך אליו: "השמעת - זורו! שקם בני אנטיפטר עלי, ויבקש להרגני?! ואני - עם לבבי להמליכו תחתי ולהושיבו על כסאי." ויאמר זורו למלך: "ישפט המלך את משפטו על בנו ברחמי אב." ויקרא המלך את האגרת, אשר שלחה כוסתיאוס אם אנטיפטר, אל בנו לאמר: "הנה שמע אביך את כל אשר יעצת עליו - להרגו, וסודך הנה הוא גלוי אליו. ועתה, השמר לך פן תבא פה, כי אם בחיל כבד ובכח גדול. ושאל לך מאת אגוסטוס חיל, ובא עמו, כי אין לך

פה רוח והצלה, כי אם יד רמה ומלחמה, ואם לאו - מות והשחחה. " ויאמר המלך אל זורו: "ראה, זורו! איכה מאמר הנביא צדק, אשר אמר (מיכה ז): אויבי איש אנשי ביתו."

וישלח המלך, ויביאו את אנטיפטר לפניו. ויבא, ויפל לפני רגלי אביו בכבוד, כנפול אדם ממפת חרב. ויאמר המלך אל העומדים לפניו: "החרישו כלכם! ואל ידבר אחד מכם, ושמעו לדברי!" ויחרישו כלם - ואנטיפטר נופל על פניו ברגלי המלך, ויועץ המלך. ויאמר המלך: "היש צדיק בארץ, אשר יסבל את הרעה הזאת, אשר חשב בני לעשות לי? והיש ארץ אפים, אשר יאריך אפו על אנטיפטר? ולא עתה נתגלה אלי ודונו, כי מיום אשר הסיתוני דברי מקמותיו, ומותתי את שני בני היקרים - אשר מתו נקיים מעון. בגלל לשונו הרע ודברי רכילותו עליהם לחנם ועל שנאתו אשר שנאם חנם, עוררני בקנאתו אשר קנא עליהם על אודות אשר היתה אדם יקרה ונכבדת, ונאה להם המלכות. ועשיתי בם פאויל וכמשגע וכבער, והמלכתי זה בן האוילת, ונהפף לי לאויב ולאחיו. והעם - עוד היום בוכה ומתאבל עליהם, והוא - שמח על מותם. האלהים יעוררני טרם מותי לנקם נקמתם ממנו, ואוכל על זה. ולא די לו כי גרה אותי על בני, ונהרגה אותם, ויגנב דעתם לגרות אותם עלי ונהפכו עלי לאויבים, ויבקש להמיתני - לולי חסד אלהים עמי. ואיך לא אבכה - הר זורו! ואיך לא אתאבל, ואראה תמיד נשי בני היקרים - אלמנות בביתי, ובני בני - יתומים מאבותם. ואראה את אנטיפטר הרשע, אשר עוררני להמיתם על לא חמס בכפם - עודנו חי לפני! והאמת הוא, כי אני נתתי מקום לזה הרשע לעשות את כל אלה, כי שמעתי מאז לעצתו. גם כי נשאתיו על כל בני - ואם היה ממשפחה שפלה - למען שהיה ראשית אוני, והמלכתי למלך אחרי. והוא - לא חכה את יום מותי לפני האלהים, אבל מהר התאוה ומהר למלך בשפכו את דמי

לְשֵׁלֶם לִי רְעָה תַחַת טוֹבָה. יַעֲקֹב שָׁאֵהֲבֹתָיו, שָׁנָא אוֹתִי, וְהוּא - שְׁנָאוֹי
וּמִתְעַב בְּעֵינַי אֱלֹהִים וְאָדָם. גַּם כִּי נִתְחִי לְרַשָּׁע הַמִּתְעַב הַזֶּה - בְּעוֹדְנוּ
חַי - מַלְכוּת וּמִמְשָׁלָה, וְאֶתֵּן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כִּפְרֵי זֶהָב, וּשְׁלַחְתִּיו
אֶל רוּמָא לְהִתְחַבֵּר עִם אַגּוֹסְטוּס, וְלִלְמַד שָׁם דְּרָכֵי הַמְּלוּכָה
וְהַמְּשָׁלָה, וְלִקְנוֹת אִמְצָן וּגְבוּרָה, וְלִבְא בַחֲדָרֵי אַהֲבַת אַגּוֹסְטוּס
הַמוֹשֵׁל בְּרוּמָא - כַּאֲשֶׁר בָּאתִי אֲנִי. וְאִם תֵּאמְרוּ, אֲחִיו אֲשֶׁר הִרְגָתִי,
קָמוּ עָלַי כְּמוֹהוּ וְלִכֵּן הִרְגָתִים - חֲלִילָה לָהֶם מִזֹּאת הַנִּבְלָה, וְחֲלִילָה
לְנַפְשׁוֹתֵיהֶם הַקְּדוֹשׁוֹת לְתַת מִשְׁפָּט לְפָנַי הָאֱלֹהִים עַל כִּכָּה, כִּי נִקְיֹת
הָנָה, וְאֲנִי - חֲטָאתִי לְאֱלֹהִים וְלָהֶם. אֲכַל הִרְשָׁע הַזֶּה - אִישׁ דְּמִים
הַמְּרָמָה - הוּא רַמְנִי, בְּכֹזְבוֹ עֲלֵיהֶם בְּכֹזְבִיו, וְיִסִּיתֵנִי לְהִמִּיתֵם חֲנָם.
יִמִּיתְהוּ הָאֱלֹהִים, וְלֹא יִרְאֶה אֶת עֲצֻמוֹ בְּמִמְשָׁלָה, כִּי הוּא בִלְתִּי רְאוּי
לָהּ. וְעַתָּה, זֹרוּ הֵר! הַשְּׁמַר לָךְ, וְאֵל תִּאֲמִין לְדַבְּרִיו! וְכִי יַחֲנֹן קוּלוֹ,
אֵל תִּשָּׂה אֲזוּנֶיךָ לְתוֹעֵבוֹת לְבוֹ, וְאֵל תִּרְחַם עַל דְּמַעְיוֹ, כִּי כֹה מִשְׁפָּטוֹ -
לְרַמּוֹת וְלִגְנֹב דַּעְתִּי בְּעִרְמוּתָיו הִרְעוֹת. וּכְזֹה רַמְנִי וְגַנֵּב דַּעְתִּי וְדַעַת
רַבִּים, עַד שְׁעוֹרְרֵנִי עִם חֲבָרְיוֹ הַרְשָׁעִים, וְהִבִּיאֲנִי אֶל חֶק הַבִּלְתִּי מִרְחַם
עַל בְּנָיו, וְהִרְגָתִי אֶת בְּנֵי חֲנָם. כִּי יוֹם יוֹם הָיָה מִסְפָּר מֵהֶם רְעוֹת בְּדַבְּרֵי
כֹּזֵב, וּמִסְבָּב בְּמִרְמוֹתָיו לְבֹא אֵלַי אֲנָשִׁים בְּכֹזְבִיו וְלַהֲעִיד עַל דַּבְּרָיו.
וְהוּא הָיָה שׁוֹמֵר לִי בְּמִרְמָה, וְלַעֲיִנִי בְנֵי אָדָם - הָיָה מִרְאֶה לִי אֲשֶׁר הוּא
לִי סְבִיבֵי כַחוּמָה, וּבִסְתֵר - הָיָה אוֹרֵב לִי, וְקָם עָלַי. וְאֲנִי - הֶאֱמַנְתִּי לוֹ
נַפְשִׁי וְגוֹפִי, וְהִמְלַכְתִּיו עָלַי. וְהוּא - חוֹשֵׁב עָלַי רְעוֹת לְהִמִּיתֵנִי! וּמִי
יִאֲמִין, כִּי יִקּוּם עָלַי זֶה אֲשֶׁר אַהֲבָתִי, וְעַשִּׂיתִי לוֹ יָקָר וּגְדֹלָה עַל כָּל בְּנֵי
הַיְּהוּדִים לֵה' וְהִלָּל לוֹ, אֲשֶׁר גָּלָה לִי אֶת רַע לְכַבּוֹ וְאֶת סוּדוֹ הַבּוֹגֵד,
וּיְמַלְטֵנִי מִיָּדוֹ. וְלִכֵּן, זֹרוּ הֵר, אֲכַבְּהָ, כִּי אֶרְאֶה, כִּי נִשְׁאַרְתִּי בְּיָד
וְשׁוּמִם. וְאֵנָה אֵלֶיךָ? וְאֵנָה אֲבָרַח? כִּי רְאִיתִי צְרוּת רַבּוֹת עָלַי, מִבֶּן
הַמִּשְׁפָּחָה שְׁפָלָה. וּבְנֵי - אֲשֶׁר הָיוּ בְּנֵי מִמְשַׁפַּחַת גְּדוּלֵי נַפְשׁ - הִרְגָתִי!
וְאֶת הַנִּבְלָה הַזֶּה - אִישׁ הַבְּלִיעַל - הַחֲחִיתִי! וְעַתָּה, מַה לִּי עוֹד, כִּי אִם

לבקש על הכלבים, הצמאים לשמות דם, להשקותם את דמו, ואנקם נקמת בני ממנו, החסידים ממני וממנו!" ויהי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרָיו בְּכִי גָדוֹל, וַיְהִי אֵת קוֹלוֹ בְּחֶרֶן אָפוּ - וַיֵּדַם.

וישא אנטיפטר את ראשו מעט מעל הארץ מבין רגלי המלך - כַּאֲשֶׁר ישא האדם המכה בתרב את ראשו. ויפתח את פיו, ויעמוד ויאמר: "אדוני המלך! דברי ריבונותיך ותוכחותיך הפה יעורוני, והיו לי למליץ ישר לפניך, וכאשר בקשת להרשיעני בדבריך, כן תצדיקני בהם. ואמנם - אשר דברת, מהיותי שומרך ושוקד לשמרך לבלתי נגע בך אויב מאויבך, וזה - לעיני העם, ובסתור - ארבותי לך. האלהים יודע, כי לעולם לא עלה זה על רוחי! ומי לא ידע, כי אלהינו יעשה נקמה באיש אשר יבקש רע על אביו. ואם בער אנכי מאיש, ולא בינת אדם לי, גם לא יראת אלהים בקרבי - גם אנכי ידעתי כי כן הוא. ואם לא יראתי מהאלהים, הלא יש לי לירא פן יקרה לי כַּאֲשֶׁר קרה לאחי אשר הרגתי - כדבריך. והיה זה בגלל הקנאה אשר קנאו בי, ויבקשו להרגך, כי המלכתני עליהם, על היותי ממשפחה שפלה, והם היו ממשפחה יקרה. וכאשר ראו כי המלכתני, על כן עמדו עליך לרעה - וימותו בעונם. ואני ידעתי, כי לא נאה לי למלך. ואמנם - מידך היתה המלכות אלי, ועל מה תאמר כי יעצתי להרגך? אם לקבל מלכות - הלא כבר המלכתני, ואם בגלל כבוד - הלא כבר כבדתני! והם, אחי, חרה להם בעבור אשר המלכתני, ואם נתת להם מלכות - לא קמו עליך לרעה, כי מי הביאם לשלח ידם בך, כי אם כשראו שהמלכתני אני, ואני - כַּאֲשֶׁר קולך יעיד עלי - לא יראתי, כי ממך המלכתני, ומה הדבר אשר הסית אותי להרגך? וכי יעלה על לב כי עוני הסיתני להרגך? - כי העני יסית האדם להרג נפש למען יקח עשר. הלא כבר אתה נתת לי עשר גדול, והעשרתני, ושלחתני אל רומא בכבוד גדול. וכבר ראיתי מלכים שם, אשר באו לשאל את שלום אגוסטוס קיסר. והנה,

הם - מַלְכִים בְּנֵי מַלְכִים כְּמוֹנֵי הָיוּ, אֲבָל עֲשִׁירִים כְּמוֹנֵי לֹא הָיוּ! וְאֵף כִּי אֲגוֹסְטוֹס, אֲשֶׁר הִרַע אֶת לְבוֹ עֲלִיד - אֲנִי הִטִּיבוֹתָיו וְהִשְׁלַמְתִּיו עִמָּךְ, וְהִשִּׁיבוֹתָיו אוֹהֶבְךָ כְּבָרָאשׁוֹנָה, בְּבִלְתִּי יִדְעַת סְלִיאוֹן (נוֹכַר גִּיב לְעִיל פֶּרֶק נ"ז שֶׁהִיא אֵרִיב הוֹרְדוֹס) הַנְּלַחֵם בָּךְ. וְאֵף כִּי נָתַן לוֹ סְלִיאוֹן זֶהָב לְרַב לְתַח לוֹ חֵיל לְהִלָּחֵם בָּךְ, וְלֹא אָבָה הוּא לְשַׁמֵּעַ לוֹ - בְּלִכְתִּי אֲנִי שָׁם - כִּי נִשָּׂא פָנָי - וַיִּהְפֹּךְ הַקִּיסָר בְּגִלְלֵי לֶךְ - לְאוֹהֶב, וְלִסְלִיאוֹן - לְאוֹיֵב. וּמִי גָלָה אֶת סוֹד הָאוֹיֵבִים הָאֲחֵרִים, שֶׁבִקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בָּךְ, כִּי אִם אֲנִי! וְאֵיךְ תֹּאמַר עָלַי, כִּי אֲתִי עֲלִיד מִחֻשְׁבַּת רוֹצֵחַ? וְאֲנִי הוּא אֲשֶׁר תִּפְשַׁתִּי אֶת קוֹרְנָתוֹ, כְּאֲשֶׁר בִּקְשׁ לְהִרְגֶךָ, וַיִּסְרַתִּיו בִּיִּסְוִרִין רַעִים וּבְחֻבוֹט אֲכֹרִי לְהַתְרוֹדוֹת, וְהַתְרוֹדָה וְדַבַּר אֲמַת, וְעִשִּׂיתִי בּוֹ נִקְמָה. וְאִם הִחַרְשַׁתִּי, וְשִׁתְקַמִּי - הֲלֹא הִיָּה הוֹרֵג בְּשִׁתְקָה, אֲבָל הִצַּלְתִּיךָ מִיָּדוֹ, כְּאֲשֶׁר יִדְעַת. אִם אֲכֹזְרִיּוֹת הָיָה בִּי אוֹ חֲמָה, הַנְּחַם מֶרֶב טוֹבְתְךָ, אֲשֶׁר עֲשִׂיתָ עִמָּי. יֵשׁ עָלַי לְלַבֵּשׁ עֲנוּה מֶרֶב טוֹבְתְךָ, בְּהִסְיֹרְךָ אֶת אֲחֵי הַמַּלְכִים מִלְּהִיּוֹת מַלְכִים, וְהַמְלַכְתָּ אוֹתִי, אֲשֶׁר לֹא נָאָה לִּי מִלְכוּת, וְלֹא לְכַד אֲחֵרֶיךָ הַמְלַכְתִּי, כִּי עִמָּךְ מַלְכְתִּי, וְחֻלַּק מִלְכוּתְךָ הֵייתִי, וּמִלֶּךְ כְּמוֹךָ. אוֹי! כִּי שְׂדוּד אֲנִי מֶרֶב רַחֲבַת יָדֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ, אֲשֶׁר עֲשִׂיתָ עִמָּי, עַל כֵּן הִתְעוֹרַרְתִּי קִנְאָה עָלַי, וְאוֹי לִי עַל חֲסֹר דַּעֲתִי אֲשֶׁר עֲזַבְתִּי אוֹתְךָ וְהִלַּכְתִּי, עַל כֵּן נִתְחִי מִקוֹם לְמַקְנָאִים וּמִמְשָׁלָה לְאוֹרְכִים, אֲשֶׁר אָרְבוּ לְנַפְשִׁי. כִּי כְּאֲשֶׁר הִלַּכְתִּי לְמַעַן חַיֶּיךָ, אֶת חַיֵּי הַשְּׁלַכְתִּי מִגְּדָה, אֲבָל לֹא עֲשׂוֹת חֲפָצֵי הַלַּכְתִּי, וְלֹא לִי לְחֻשְׁבַּת הַדֶּרֶךְ, וְאִתָּה שְׁלַחְתָּנִי, וְלֶךְ אֲנִי גֵרְתִי, אָבִי, כִּי לֹא לִי, לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִשְׁפִּיל וְלֹא יִכְנִיעַ סְלִיאוֹן אֶת שִׁיבְתְךָ וְלֹא יִקַּח מִמֶּךָ הַמַּלְכוּת בְּעוֹדֶךָ חַי וְלֹא יִפְרִיד קִיסָר מֵאֲהַבְתְךָ. הִנֵּה יַעֲיד עָלַי אֲגוֹסְטוֹס קִיסָר, אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּרוֹמָא וּמוֹשֵׁל בְּכָל גוֹיֵי הָאָרֶץ. וְאֵף כִּי אֵינְנוּ פֹה - הוּא יוֹדֵעַ רְצוֹנִי וְאֶת דְּבָרֵי, אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי בְּאֲזְנוֹי עַל אוֹדוֹת אָבִי. "וַיִּקְרָא אֲנִי טִיפְטוֹר וַיֹּאמֶר: "קִיסָר, קִיסָר! וְאֵף כִּי אֵינְךָ פֹה - בֹּא וְהַעֵד עָלַי עֲדוֹת לְפָנָי אָבִי, מִה דָּבָר דִּבַּרְתִּי בְּאֲזְנוֹי

קיסר על אודות אבי, ומה אמה דברת - קיסר! על אודות הרוצחים אשר עמדו לפניך לדין! הלא עשית בם נקמה! הלא שנאת רוצחים! ואיך דברתי אני לפניך לרצח את אבי? דבר והעד, קיסר! כל אשר שמעת. ואף כי אמה מרחוק ברומא ואני - בירושלים, ואני בלא אותך נענשתי לפני אבי - הלא הנך פה, כי אגרוחיק פה, והן בידי, אגרוחיק אשר ירא כל רוצח, ואשר יחברו כל שונאי רוצחים, קבל, אבי, אגרת קיסר אוהבך, ונהוא תלמידך אכן] והיא תלמדך איך עזרתיך לפניו. קבל אגרת קיסר, אשר תקרא שלומך פתובה בימין קיסר, ימין אשר לא הרע לך! אשר נתן פתח מלכות בראשך! ומי ישנא אותי יותר מקיסר, אם ימצא בי העון הזה! אבל חלילה - כי בעבור סליאון הלכתי, לבלתי ירע לך, כי אמה שלחתי, והרגתי! והנה, עתה זוכר אני, כי לא רציתי ללכת לרומא, בשלחך אותי. כי ראיתי, אשר מקנאי אחרי יהיו כורים שחת לרגלי. אבל קבלתי התלאה שמצאתי בדרך - בעבורך, ולא שנאתיה. והנה, אקרא אל הקיסר, אשר לא ישמע אל דברי עתה, יטהרני - אם תאבה - באגרותיו מהעון הזה. והנני, אבי, נסעתי ובאתי, ומהרתי לבא לפניך, ולו אז לא הלכתי מאת פניך, אבל שלחתי - והלכתי! והנני - הנה! ואעידה לי עדים נאמנים על ישר לבי עליך. ולא אעיד על זה עדים מבני אדם, כי בני אדם יראים הם להעיד את האמת. ומהם - לוקחים שחד, ויעלימו האמת. אבל העדים אשר יעידו בי ואשר יענו על לבי, הנה - הם, בלתי יראים מפניך, גם לא יקחו שחד להסתיר האמת, ולא יקחו שחד ממני להעיד שקר וכזב כבני אדם - כי כל האדם כוזב (תהלים קט"ו). והעדים ההם שלשה עדים נאמנים, ועל פיהם יקום דבר משפטי לאמת. ושלשתם יענו בי נגד ה' ונגדך. והם: השמים והארץ והים - אשר לא יחמלו על איש כי יקום על דם אביו ויעמד על דם הורו! והנה - אני באתי הולך תחת השמים. על מה ועל מה לא הרעים עלי קול אלהים מן השמים.

והכריק עלי בַּרְק, וְהִמִּיתַנִּי - אִם חָטָאתִי לָךְ?! וְעוֹד, הִנֵּה - עֲבַרְתִּי בֵּינִם הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ פְּלֶג הַיָּם! לָמָּה לֹא עָמְדָה הַסַּעֲרָה עָלַי לְהַטְבִּיעַנִי, כַּאֲשֶׁר חָרָה אֵף הַיָּם בַּיּוֹנָה בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי הָאֱלֹהִים?! וְעוֹד הִנֵּה - הִלַּכְתִּי עַל הָאָרֶץ, לָמָּה לֹא פָתַחָה אֶת פִּיהָ לְבַלְעַנִּי, כַּאֲשֶׁר פָּתַחָה לְדַתָּן וְאַבְיָרִם אֲשֶׁר קָמוּ עַל מֹשֶׁה וְבְנָו, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, אֲשֶׁר לֹא הִרַע לְיִשְׂרָאֵל, וְהָיָה לָהֶם לְאֵב וּלְמוֹכִיחַ?! וְהִלֵּא אֲבִשְׁלוֹם - הַחוּטָא לְאָבִיו - בְּבָרְחוֹ בְּמַלְחָמָה לְמַלֵּט אֶת נַפְשׁוֹ, אַחַד מֵאֵלֵי הָאָרֶץ צִוָּה וַיַּחֲפֹשֶׂהוּ בְּשַׁעֲרוֹת רֹאשׁוֹ, וְתָלָה אוֹתוֹ, עַד בֹּא הַהוֹרֵג וְהַרְגוּ. כִּי לֹא נִעְזֹב לְהַתְּפֹשֵׁשׁ לְהַבְיִאוֹ אֶל אָבִיו, וְאֵלּוּ בָּא אֶל אָבִיו - נִמְלֵט! וְאֲנִי - הִנְנִי לְפָנֶיךָ בְּאֵתִי! וְלָמָּה אֲנִי מֵת? וְדוֹד עָשָׂה נִקְמָה עַל הַרְיַגְתִּי בְּנֹו, וְרָצָה לְהַרְגֵּךְ אֶת הַהוֹרֵג! (כמ"ש בשמואל ב' י"ט כי לו אבשלום חי וכלנו היום מתים כי אז ישר בעיניך) וְאֲנִי - לָמָּה לֹא אָחַפָּה נִקְמָה מֵאוֹיְבֵי, אֲשֶׁר יִשְׁנֹאנוּנִי חַנּוּם? אֲבָל בְּדַבָּר אַחַד אֲחַלָּה פְּנֶיךָ, וְשָׂא נָא אֶת פְּנֵי - לְכָל תַּתְּנִי בְּיַד אַחֵרִים לְהַרְגֵנִי, רַק הַרְגֵנִי אִתָּה בְּיָדְךָ! וְהָיָה יָדִי אֲסוּרוֹת לְפָנֶיךָ, וְהוֹצֵא אֶת בְּנֵי מְעִי, וְקָרַע אֶת לִבְכִי, וְשָׂאֵל אוֹתָם אִם חָשְׁבוּ עֲלֶיךָ רָעָה, וְכִרְתָּהוּ לְקָרְעִים - וְחָקֵר בּוֹ הַיִּטֵּב, וְדַרְשׁ אִם חָשַׁב עֲלֶיךָ מַחְשָׁבָה רָעָה! וְשִׁפְּךָ דָּמִי! וְהָיָה כִּי חֹזֵב, שָׂאֵל אוֹתוֹ לְדַבֵּר לָךְ הָאֲמֶת! וְעוֹד, כָּל בְּשָׂרִי וְעֲצָמוֹתַי בְּחֹן בָּאֵשׁ לְמִצָּא הָאֲמֶת! חַפֵּשׂ וְדַרְשׁ וְחָקֵר וְשָׂאֵל הַיִּטֵּב בְּכָל אֵיבָרֵי - אֲמֶת, וְאִם חָשַׁבְתִּי עֲלֶיךָ רָעָה וְאִם לֹא. וְעַתָּה אֲדוֹנֵי אָבִי! עַל מֶה זֶה תַּחֲכָּה וְתִאָרֶיךָ מִשְׁפָּטִי? אִם תַּחֲמַל עַל בְּנֶךָ - טְהַרְנִי מֵאֲשָׁמָה, וְאִם לֹא תַחֲמַל - מִהֵר וְעֲשֵׂה בִּי מִשְׁפָּט וְנִקְמָה כַּחֲפָצְךָ וְרִצּוֹנְךָ. וְאִם תֹּאמַר בְּלִבְבְּךָ: לֹא אֲשַׁלַּח יָדִי בְּבָנִי, כִּי עֲצָמֵי וּבְשָׂרִי הוּא! דַּע, כִּי הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לְהָרִים יָדוֹ בְּדָ בְּאֲכֹזְרִיּוֹת, אֵינְנוֹ עֲצָמְךָ וּבְשָׂרְךָ!"

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְדַבְּרִים רַבִּים אֲשֶׁר לֹא כִתְּבִיתִי פֹה - וְכִתְּבִיתִם בְּסֵפֶר הַרְּוֹמִיִּים, וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּכְּבוּ - כָּל

העומדים לפני המלך - רק המלך לבדו לא ככה. וגם ניקולואוס, הסופר הנאמן, היה שם ושמע הדברים האלה ולא ככה - כי הוא היה אוהב גדול לנערים המומתים, בני מרמי.

ויצן ניקולואוס הסופר - ברשיון המלך - לאמר, ויאמר לבוכים: "על מה תבכו, וממה תבכו? מערמת אנטיפטר ומכזביו תבכו? ואת מי תרחמו, ועל מה תרחמו? ואם בלבבכם רחמים - רחמו על הבנים היקרים אשר מתו חנם, אשר הרג אותם המלך בלשון הרע, אשר הערים עליהם הרשע הזה, בלשון הרע ובערמת הרשע - אשר אם ימלט זה ממשפט מות, את כל בית אביו ישחית! ולמה ימלט זה ממשפט מות - איש, אשר רצח את אחיו, ועל אביו לא חמל?"

וישא ניקולואוס את קולו בנעם קינה, ויגז את ראשו, ויספד - כאשר יספדו על המת. ויקונן על הנהרגים, בני מרמי, ויאמר: "עורה - אלפסנדר! עורה והקיצה - אריסתובלוס! קומו, וראו אויבכם, אשר יבקש למלט בדברים, והרג אתכם - ואתם הייתם נקיים! כי הביא ערי שקר, להעיד עליכם בלשון הרע לאביכם בכתבו אגרת שקר לענש אתכם, בדברו עליכם לאביו לשון הרע, ואביכם המלך לא חשב כי יכזב הוא עליכם. ועתה, עונותיו לכדוהו, וכא בעון משפט מות, וחושב להנצל ממנו בדברים, אשר הם מתעבים - בכזב ובמרמה! עורו, עורו! וערכו עצמותיכם לפני המלך! ועתה, את מי יצדיק המלך במשפט, ואת מי ירשיע? ועתה, אתם העומדים פה - העדה הקדושה - אל תרחמו על אכזר, כי כל מרחם על רשע הנה הוא אכזרי! (כן אמרו חז"ל על שאלו שריחם על אגג ולבסוף הרג נוב עיר הכהנים) רק מות ימות איש הדמים ואיש הבליעל, אשר יעץ על אביו להרחיק את בניו מלפניו ולהרגם רחוק ממנו - למען לא יראה ולא ישמע במותם ויחמל עליהם. ואם העריך הזה ימלט ממות, כל בני המלך כלם ימית! כי בכלם יגנא, ולא ירצה להשאיר בן להורודוס המלך - בלתו. וכה

משפטו, להרג בהשקות משקה סמי מות ולגנב דעת הבריות ולרמות לבות בני אדם. כי פרודה, אחי המלך, נאמן היה למלך, ואוהב מאד אל האכזר הזה, אבל גנב את דעתו, ונהפך לאויב למלך! ויוסף עוד ניקולאוס הסופר לדבר דברים רבים ולגולל על אנטיפטר את כל הרעות שעשה, ולהביא עליו מהרציחות ומהמלשיניות אשר עשה, ויכל ניקולאוס הסופר לדבר, וידם.

ויאמר המלך אל זורו: "אתה - הר זורו! שאל את הרשע הזה, היש לו לדבר עוד ולהוסיף בכזבים?" וישאלוהו, ולא ענה אנטיפטר עוד דבר, רק כי אמר: "הנה האלהים יהיה עלי לעד, כי אני נקי מכל זאת!" ויאמר המלך לנאמניו: "הביאו לי את הפלי, אשר בו סם המות, ונתתיו לכם לשמרו לי, עד אבקשהו מכם." וביאו השומרים את הפלי אשר נתן אנטיפטר אל פרודה אחי המלך. ויראהו לאנטיפטר, ויאמר אליו: "הוי, עריך ורשע! התכיר - אשר זהו חותמך וכליך?" וידם אנטיפטר, בראותו את הפלי כזבן. ויאמר הורודוס המלך: "הביאו לפני איש אשר לו משפט מות, ונגסה בו הפס הזה הרפואי, אשר רצה בני להשקותו!" ויבא לפני המלך איש אשר היה עליו משפט מות, ויצו, וישקוהו - וימת האיש מיד. ויקח המלך מהמשקה, ויתנהו אל הר זורו להוליכו עמו לפני אגוסטוס הקיסר ולהראותו לו ולהודיעו רעת אנטיפטר. ויצו המלך אז לאסור את אנטיפטר בנחשמים ובכבלי ברזל, ויתנהו אל בית האסורים במצות המלך.

ואנטיפטר - אף כי היה בבית האסורים, לא חדל מערמתו ומלשונו הרע. ויכתב אגרת על שם אקימי אשת הקיסר - מלאה קללות ותרפות על המלך - שלוחה מאת שלומית, אחות המלך, אל אקימי, אשת הקיסר רעותה. ותמצא האגרת הזאת בעיר, ויביאה אל המלך. וכמעט שלא הרג המלך את שלומית אחותו, לולי כי מצא אגרת אחרת, אשר

שְׁלַחַה אֶקִּימִי אֶל אַנְטִיפֶטֶר, וְכָתוּב בָּהּ כְּדִבְרֵימַי הָאֵלֶּה לֵאמֹר: "אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לִי עַל שְׁלוֹמִית דֹּדְתְךָ אַחֹת אָבִיךָ, הִנֵּה - כִּכְּרַת כְּתַבְתִּי לְאַבְיָךְ אַגְרָת, וְהוֹדַעְתִּיו, כִּי הִיא שְׁלַחַה אֵלַי בְּגִלְלוֹ אַגְרָת מְלֶאֶה קָלְלוֹת וְחִרְפוֹת וּמִינֵי בְּגִידוֹת, וַיְדַעְתִּי, כִּי הַמֶּלֶךְ יִהְרַגְנָה. וְאַתָּה, שְׁלַח אֵלַי אֶת הַזֶּהָב אֲשֶׁר נָדַרְתָּ אֵלַי, עַל דְּבַר אֲשֶׁר הֶעִידוֹתִי אֶל הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר הוֹדַעְתִּי וְהֶעִירוֹתִיו לְהַרְגֵךְ אֶת אַחֹתוֹ." וְכַאֲשֶׁר מְצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת הָאַגְרָת הַזֹּאת - יָדַע, כִּי מַעֲרַמַת אַנְטִיפֶטֶר יֵצֵאֶה הָאַגְרָת הָרֵאשׁוֹנָה, לְמַעַן הָרַג הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁלוֹמִית אַחֹתוֹ, כַּאֲשֶׁר הָרַג אֶת בְּנָיו בְּאַגְרוֹת עֲרַמְתוֹ וּבְכֹזְבֵי מַרְמָתוֹ.

וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם, חָלָה הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר מֵת בּוֹ, וַיִּכְבַּד עָלָיו אֶת הַחֲלִי מְאֹד. וַיִּכְתֹּב בְּבִרְיַת לֵאמֹר, כִּי לֹא יִמְלֹךְ אַנְטִיפֶטֶר בְּנֵוֹ אַחֲרָיו. וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס אֶת שְׁלוֹמִית אַחֹתוֹ, וַיִּמְן לָהּ כֶּסֶף וְזָהָב. וַיֵּצֵא עָלֶיהָ לַעֲשׂוֹת חֶפְצוֹ עַל בְּנֵי הַשָּׂרִים אֲשֶׁר סָגַר בְּאִפְרָרוֹמִי - וְלִהְרַג אוֹתָם, לְמַעַן יִכְפוּ רַבִּים בְּמוֹת הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס. וְהַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס בֶּן שִׁבְעִים שָׁנָה בְּחִלּוֹתוֹ, וַיִּכְבַּד עָלָיו חָלְיוֹ מִיּוֹם לְיוֹם. וַיִּבְקֹשׁ לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּאַנְטִיפֶטֶר בְּנֵוֹ לְפָנָי מוֹתוֹ. אִמְנָם חִפָּה אֶת הַמְּלָאכִים אֲשֶׁר שְׁלַח אֶל אֲגוֹסְטוּס הַקֵּיסָר לְדַבֵּר לוֹ עַל אוֹדוֹת פְּלִגְשׁוֹ אֶקִּימִי, כִּי הִיא הִיטָה בְּעֵצַת אַנְטִיפֶטֶר. וְלִכְן שְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶל הַקֵּיסָר, לְהוֹדִיעַ לְקִיסָר לַעֲשׂוֹת בָּהּ נִקְמָה, וְאַחַר כֵּן - יַעֲשֶׂה גַם הוּא נִקְמָה בְּאַנְטִיפֶטֶר בְּנֵוֹ.

וַיְהִי הַיּוֹם, וַיִּכְבַּד הַחֲלִי עָלָיו, וַיֵּצֵר לוֹ מְאֹד - וַיִּשְׁנֵא אֶת חַיָּו, וַיִּבְחַר בְּמוֹת. וַיֹּאמֶר לְמִשְׁרָתָיו: "הִבִּיאוּ לִי תַפְפוֹת, וְתָנוּ בְיָדֵי מַאֲכֶלֶת, וְאַטְהַרְנוּ בְיָדֵי, כִּי טוֹב לִי לְאֶכְלָל." וַיַּעֲשׂוּ כֵן מִשְׁרָתָיו, וַיָּקֶם הוּא מַעֲט וַיִּתְחַזַּק, וַיִּסְמְךְ בְּזוֹרְעוֹ הַשְּׂמָאֲלִית אֶת יָמֵינוּ, וַיָּרֶם יָד יְמִינוֹ בַּמַּאֲכֶלֶת אֲשֶׁר בּוֹ קֶלֶף אֶת הַתַּפְּפוֹת, וַיִּבְקֹשׁ לְהַתְקִיעוֹ בְּכַתְּנוֹ. וַיִּרְץ אֶרְקִילָאוֹס בְּנֵוֹ, וַיִּחַזַּק בַּיָּמֵינוּ, וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת מִיָּדוֹ, וַיִּצְלִיְהוּ מִלְּפִשֵׁעַ בְּעֵצָמוֹ.

וישאו את קולם כל העומדים לפניו, ויכפו. וכל עבדיו וסריסיו ואנשי ביתו צעקו צעקה גדולה בבכי. והקול נשמע עד למרחוק - ותצא השמועה לאמר, פי מת המלך הורודוס. וישמע אנטיפטר, וישמח לקול צעקת העם, ויאמר לפקיד אשר על בית האסורים: "שלחני! ואלך לי אל אבי לספד ולבכות כחוק הבן לאב." - וכל זה אמר במרמה, שיוכל להנצל ולברח - "ותראה מה אעשה לך מכבוד!" והפקיד לא האמין לדבריו, ולא התירו ממאסרו ומהפלים אשר עליו. ולא רב לו אשר לא שלחו - אבל בא לפני המלך, ויספר לו את דברי אנטיפטר. ויצעק המלך בחרון אפו, ויאמר: "העוד ישמח במותי - הרוצח, ויגיל ביום מפילתי וכיום מותי?! נשבעתי, חי ה' - פי היום ימות! ויצו המלך להורגים להרגו. ויהרגוהו במצות המלך, ויביאו את ראשו לפניו - ויראהו, וחמת המלך שככה. וימת אנטיפטר הרשע, ויקבר בעיר אשר שמה אירקטא, כאשר צוה המלך. וימחו הסופרים - במצות המלך - את שם אנטיפטר ממכתב הברית למלוכה אשר למלכי יהודה, כי בו היה כתוב, כי המליכו המלך הורודוס לפנים.

פרק אחד וששים /

יספר בו איך המליך הורודוס את ארקילאוס
בנו תחתיו, ומה שעשה ארקילאוס אחרי
מלכו

וימלך המלך את ארקילאוס בנו, ויכתבהו במכתב ברית המלוכה אשר למלכי יהודה. וישבע את העם להיותו עליהם למלך אחרי. וימן את טבעת המלכות אשר לו, אשר בידו - לתלמי, עבדו הנאמן, לתתה

לאַרקיליאוס בְּנוֹ אַחַר מוֹתוֹ. וַיְהִי הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס אַחֲרֵי הָרְגוֹ אֶת
 אַנְטִיפֶטֶר בְּנוֹ - חֲמֵשֶׁה יָמִים, וַיָּמָת, וַיֵּאסֹף אֶל עַמּוּיֹ. וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מֶלֶךְ
 הוֹרְדוּס הַמֶּלֶךְ עַל כָּל עַם יְהוּדָה - שֶׁבַע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה. וַיָּמָת הוֹרְדוּס
 הַמֶּלֶךְ - אִישׁ מַצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר יָפְנָה. וּמִי יָמֵן, וְכֹאֲשֶׁר הַצְּלִיחוֹ
 הָאֱלֹהִים מִחוּץ וּמִסְבִּיב, הָיוּ עֵינָיו לְאִנְשֵׁי בֵיתוֹ לְרַחֵם, אֲבָל הָיָה
 עֲלֵיהֶם לְאִישׁ מְדוֹן וְתַגְרָה. וּמִנְעוּרָיו הָיָה אִישׁ מַצְלִיחַ, וְלוֹ נָאָה לְמֶלֶךְ
 יוֹתֵר מֵאַבּוֹתָיו, וַיִּמְלֹךְ בְּגִדְלָה וּבְכַבּוֹד. וְלֹא רַב לוֹ כִּי מֶלֶךְ שָׁנִים רַבּוֹת
 כְּרָצוֹנוֹ, וַיָּמֵן אֶת הַמְּלָכוֹת לְבָנוֹ - אֲבָל נָתַן לוֹ מִמְּלָכוֹת, שְׁלֹא לְקַח
 מֵאַבְיוֹ. וַיָּמָת, וַיַּעֲזוֹב אֶת בֵּיתוֹ בְּכַכִּי וּבְנֵהוּ - כִּי הֵרַג אֶת בְּנָיו. אֲבָל
 הַגְּזֵרָה אֲשֶׁר גָּזַר עַל שְׁלוֹמִית וְעַל אֶלְכָּסְנָדָר - וַיִּשְׁפִּיעַם לְהַרְגֵם אֶת שְׂרֵי
 הָעָם וְאֶת בְּנֵיהֶם, לְמַעַן יִכְפוּ יָמִים רַבִּים בְּמוֹתוֹ, הִנֵּה שְׁלוֹמִית - לֹא כֵן
 עָשְׂתָה. אֲמַנָּם דְּבָרָה בְּאֲזֵנֵי שְׂרֵי הַגְּדוּדִים לֵאמֹר: "הַמֶּלֶךְ צָנָה לְפָתוּחַ
 אֶת הָאֲפֻרְדֹּמִי, וְלִשְׁלַח אֶת שְׂרֵי הָעָם וְאֶת בְּנֵיהֶם, כִּי נָחַם הַמֶּלֶךְ עַל
 כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לָהֶם." וַתִּשְׁלַחֶם, וַיִּלְכוּ לְבִתְיָהֶם. וּמִתּוֹךְ
 הַגְּזֵרָה שְׁגֹר, תּוֹכַל לְהִבִּין אַכְזָרִיוֹת זֶה הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס, שֶׁצָּנָה לְהַרְגֵם
 שְׂרָיו וְעַבְדָּיו וְאִנְשֵׁי מַעֲלָתוֹ, שֶׁהָיוּ לִיקָר תַּפְאֲרַת גְּדֻלָּתוֹ, וּבְנֵיהֶם
 הַקְּטָנִים אֲשֶׁר לֹא פָּשְׁעוּ, מִחֲמַדֵּי אֲבִיהֶם וְשִׁמְחַת אֲמוֹתָם הַגְּבִירוֹת
 וְהַשָּׂרוֹת, לְמַעַן יִהְיֶה הַשָּׂשׂוֹן לְיַגוֹן וְהַשְׂמֵחָה לְאַבְל גְּדוֹל, יַעַן יִכְפוּ
 רַבִּים בְּמוֹתוֹ וּבְיוֹם קְבוּרָתוֹ, לְמַעַן יִדְמוּ הָעָם, לְכַבְּעוּרוֹ הֵם בּוֹכִים
 וּמִתְאַבְּלִים - אֵלֶּה הַשָּׂרִים הַגְּדוֹלִים. (מכאן צ"ע בתוסי' יבמות מ"ה: ד"ה כיון
 שכתבו שהורדוס עשה תשובה, ומפ"ק דב"ב אין ראייה אלא שנתחרט על הריגת
 החכמים, וגם מעיקרא לא הרג אלא את מתנגדיו כמ"ש הרב יעבץ שם וכדמוכח
 ביוסיפון לעיל ריש פרק נ"ו).

וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן, וַיֵּאסְפוּ כָּל הָעָם. וַיֵּצֵא תַלְמִי עֶבֶד הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס
 הַנְּאֻמָּן, וַיְדַבֵּר בְּאֲזֵנֵי הָעָם דְּבָרִים טוֹבִים וְנִכּוֹחִים. וַיִּרְאֶה לָהֶם אֶת
 טַבַּעַת הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוּס, וַיֹּאמֶר אֶל הַגְּדוּדִים וְאֶל הַשָּׂרִים: "הִנֵּה הַמֶּלֶךְ

צוּנִי לִפְנֵי מוֹתוֹ לַחַת אַחֲרֵי מוֹתוֹ אֶת הַטְּבַעַת הַזֹּאת לִפְנֵיכֶם
 לְאַרְקִילָאוֹס וְלְהַמְלִיכָהוּ אַחֲרָיו. כִּי הוּא פָּתַח בְּמִכְתָּב הַבְּרִית אֲשֶׁר
 לַמְּלוּכָה לְמַלְכֵי יְהוּדָה, כִּי אַרְקִילָאוֹס יִמְלֶךְ אַחֲרָיו, וְהִנְנִי - נוֹתֵן לוֹ
 לִפְנֵיכֶם אֶת טְבַעַת הַמֶּלֶךְ! וּמַעַתָּה יָרִים אֶת יָדוֹ וְאֶת רִגְלוֹ בַּמְּלוּכָה -
 עַדִּים אַתֶּם הַיּוֹם!" וַיִּפְתַּח אֶת מִפְתַּח מִכְתָּב הַבְּרִית מִהַמְּלוּכָה, וַיִּקְרָא
 בְּאָזְנֵי הַגְּדוּדִים אֶת אֲשֶׁר צִוָּה הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס לְהַמְלִיךְ אֶת אַרְקִילָאוֹס
 בְּנֹו אַחֲרָיו. וַיִּיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי הָעָם וְהַשָּׂרִים, וַיִּמְחֲאוּ כַּף הַגְּדוּדִים
 יַחַד, וַיִּרְמוּ הָעָם כָּלֶם פֹּה אַחַד לְאֹמֶר, וַיֹּאמְרוּ: "יְחִי אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ
 אַרְקִילָאוֹס, לְעַד וַיִּמְלֹא אֶת מְקוֹם אֲבוֹתָיו!"

וַיִּלֶךְ אַרְקִילָאוֹס הַמֶּלֶךְ, וְכָל עַם יְהוּדָה אַחֲרָיו, לִקְבֹר אֶת הַמֶּלֶךְ
 הוֹרְדוֹס בְּעִיר אֲשֶׁר שְׁמָהּ אִירוּזָאן - וְהִיא רְחוֹקָה מִירוּשָׁלַיִם
 מְאֹדִים (לְעִיל סוּף פֶּרֶק מ"ח אֵיחָת: שְׁשִׁים) רִיִּס. וַיִּשְׂאוּ אֶת מִשַּׁת הַמֶּלֶךְ,
 אֲשֶׁר שָׁכַב עָלֶיהָ הַמֶּלֶךְ מֵת. וְתָהִי הַמְּטָה מְזֻהָב טְהוֹר, וְאַבְנִים יְקָרוֹת
 עָלֶיהָ בְּמִסְגְּרָתָהּ מְסָבִיב, וּמְכֻסָּה הַמְּטָה אֲרוּג בְּזָהָב וּקְשׁוּר בְּפִתְיָלִים,
 עָלֶיהֶם קָרְסִים מְאַבְנִים יְקָרוֹת. וְעַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ עֲטֻרַת זָהָב גְּדוֹלָה
 וְכֹתֵר מְלָכוּת, וּמְקָלוֹ בִּימִינוֹ, וְהוּא יוֹשֵׁב בְּמִסְבָּה עַל הַמְּטָה - בְּאֲשֶׁר
 בְּהִיּוֹתוֹ בְּחַיִּים. וְכַתּוּת הַגְּדוּדִים לִפְנֵי כַּסְדֵּר. בְּרֵאשׁוֹנָה - גְּבוּרֵי גְדוּדֵי
 יְהוּדָה, וְאַחֲרֵיהֶם - גְּדוּדֵי כַּת גְּרַמְיִינָא וְגִלּוּס - הֵם פְּרָאנְקוּס. וְכָלֶם
 חֲגוּרֵי חָרִב וּמְלַבְּשֵׁי שְׂרִינּוֹת וְעַדְיֵי הַמְּלַחְמָה. וְהַבּוֹכִים וְהַמְתַּאבְּלִים
 וְהַמְקוֹנְנִים הוֹלְכִים רְחוֹק מְנַגֵּד - הַלּוֹךְ וּבָכָה וְקוֹנֵן. וְיֵתֵר הָעָם הוֹלְכִים
 אַחֲרֵי הַמְּטָה. וְאַרְקִילָאוֹס הַמֶּלֶךְ הֵלֵךְ קְרוֹב לַמְּטָה, וְשָׂרֵי יְהוּדָה
 הוֹלְכִים סְבִיבוֹ, אִישׁ עֲדִיו עָלָיו מְזֻהָב וּמְפֹז וּמְאַבְנִים יְקָרוֹת, וְכָלֶם
 חֲגוּרִים בְּכָלֵי מְלַחְמָה. וְחֻמְשֵׁים מְעַבְדֵּי הוֹלְכִים לִפְנֵי הַמְּטָה, מְפַזְרִים
 בְּכָל הַדֶּרֶךְ מֹר וְאַהֲלוֹת, וְכָל בִּשְׁם עֶרֶב לְרִית. וְכָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָיוּ עִם
 אַרְקִילָאוֹס קְרוֹבִים לִפְנֵי הַמְּטָה, וּפּוֹסְעִים בְּפִסְעוֹתֵיהֶם אַחֲרֵי פְּסִיעוֹת
 הַמֶּלֶךְ אַחֲתֵיהֶם. וַיִּקְבֹּר הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס בְּעִיר אִירוּזָאן, בְּאֲשֶׁר צִוָּה הַמֶּלֶךְ

- והעיר רחוקה מירושלים כמו מאתיים ריס. ויעשו לו כל העם וכל השרים כבוד גדול בכל הדרך בלכתם אחרי משתו. אבל לא היו עושים כלם הכבוד מאהבתו, אמנם מפני יראה - כי רבים מן העם היתה איבה בלבם על הורודוס ועל בניו. ואם לא היו יכולים לדבר בפניהם - כי ירא האדם לדבר בפיו - הנה היו חושבים בלבם באיבתם. כי טבע העולם, כשיש ממשלה לאדם, להסתיר אויבו מחשבתו מבני אדם ולחשב בלבו את אשר ירצה - אם טוב ואם רע. ויגבר הורודוס המלך בעיר הנזכרת בכבוד גדול עם כל בגדי מלכותו.

אחר הדברים האלה, ויוציאו העם את מחשבת לבכם חוצה, ואת השנאה - אשר שנאו למלך הורודוס מתמול שלשום - הודיעו. וידברו עליו בגלוי לאמר: "איש טרח ואיש רע היה המלך הורודוס, אשר טרחו ועלו הכביד עלינו מאד, באכזריות אשר עשה לנו וגזר על עמו. כי מלך גאה ואכזר היה, ולא מלך - עד אשר הסיר, ואשר הפשיט את כסותנו, והרג איש בשיבתו, ולא הניח לאדם עשר - כפי אשר הכביד עלינו. והעשיר בימיו את הנכרים, וידל את היהודים. והביא אויבים על הקדש, וטמא את הקדש והמקדש. ואשרי אשר מת טרם מלכות הורודוס ולא לקח באכזריות הורודוס ולא ראה בעמל מלכותו. וצרות הורודוס ואכזריותו עלינו גברו, על אשר ראינו מהצרות מהיותנו בגולה בארץ אויבנו - כאשר מלכו עלינו מלכי בבל, אשר שלחו אותנו מארצנו לגולה. אבל זה - הורודוס - הטריח אותנו יותר בארצנו מאשר הטריחוננו הגוים בגולה בימי מלכי מדי ופרס, דריוש וארתחשסתא. כי מלכי בבל - שלחוננו חפשים מהגולה לבא אל ארצנו, והורודוס - הגלה רבים מארצנו, ויתנם למס עובד לו ולעמים רבים. והמלך הורודוס היה אכזר מדריוש, ובעל זדון מארתחשסתא, ובוצע ממלך מדי. ואנחנו - חפינו את יום מותו לצאת חפשים. והוא - עד כה יכביד עלינו, והוא טרחנו לעבודה, כי המליך עלינו את

ארקילאוס בנו - במקומו. והנה ארקילאוס יעשה פרעות אשר עשה אביו, ועוד יוסיף עליהם חדשות אשר לא עשאם אביו. והוי, ואוי ואבוי על העם אשר ימלך עליו ארקילאוס! כי הוא מלך עלינו אשר לא נרצהו ולא נבחר בו. וטוב לנו להיות בלא מלך ממלך עלינו ארקילאוס אשר מתנשא לאמר כי הוא ימלך עלינו. פהורודוס - פן הוא! וזה קבל מלכות! ואלה הדברים לא ביהודה היו מדברים בם היהודים לבד, אבל גם ברומא הלשינו את ארקילאוס על פכה. ושלוחים שלחו לפני הקיסר ולפני הישישים ברומא, בהיכל אפולינוס אשר בנה אגוסטוס הקיסר. ויהי פראות ארקילאוס אשר לא היה לב העם עליו, וילך לו אל רומא אל אגוסטוס הקיסר לבקש ממנו לעזור על המלכות, כי עם יהודה בלתי בוחר בו.

ויהי בהיותו שם לפני הקיסר, והוא מדבר עמו על פכה, והקיסר מתרצה אליו, ויען אנטיגנוס [בד"מ: אנטיפטר] בן שלומית אחות המלך הורודוס - אשר היה שם - ויאמר לקיסר כדברים האלה: "תמה אני מאד - אדוני הקיסר המלך - ממך, איה תקבל את דברי ארקילאוס ותאמן בו כי יחנן קולו באמרו לך: עזרני - ואמלך על יהודה! והלא פכר הוא מלך, ואת פיד - הקיסר - לא שאל, ומה יש לו עוד לזעק ולדבר לפניך? הנה ישב על פסא המלכות אשר ביהודה - ולא במשפטך, ושפט על העם - ולא במאמרך, ומה יבקש עוד? כי מה לו לרכב על מרפכה פלה זהב, אם לא פי מלך, ומה לו לתת פתור מלכות בראשו, אם לא פי מלך! ולמה מלאו לבו לשבת במרום הפסא בירושלים, ומעל הפסא לברך את העם וסביביו וגדודיו כחק המלכים, אם לא פי מלך מעצמו ולא חכה משפטך ומאמרך! והלא הורודוס אביו, במשפטך ובמאמרך - קיסר ומשפט הישיש - מלך, כפחוב בלחות הברית אשר בינינו וביניכם. וכי יאמר ארקילאוס לפניך, פי אביו המליכו - ולא מעצמו מלך, וכי לא קבל המלוכה רק לקים את

מַצוֹת אֲבִיו, וְאַחֲרֵי מוֹתוֹ בָּא אֵלָיְךָ לְקַיֵּם מְלַכּוֹתוֹ - דַּע, אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ!
 כִּי הַמֶּלֶךְ הוֹרֹדוּס בְּהִיּוֹתוֹ בַּחַיִּים, בְּחֻקְמָתוֹ וּבְדַעְתּוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת
 אֲנִטִּיפֹטֶר בְּנוֹ, וְכֹאֲשֶׁר הִלְשִׁינוּהוּ רְשָׁעִים לְפָנָיו, וְהִרְגוּ - וְהַכְּבִיד עָלָיו
 הַחֲלִי, וְסָרָה דַעְתּוֹ מִמֶּנּוּ - הַמֶּלֶךְ אֶת אַרְקִילָאוּס. וְהוּא בְּבִלְתֵּי דַעְתּוֹ,
 כְּמִשְׁגָּע - אֲשֶׁר לֹא יָדַע מַה יַּעֲשֶׂה. וְהַמּוֹפֵת עַל זֶה, כִּי עִם יְהוּדָה
 וִירוּשָׁלַיִם, הִנֵּה הֵם בְּלִתֵּי בּוֹחֲרִים בּוֹ, כִּי הוּא בְּלִתֵּי שְׁלָם בְּדַעְתּוֹ,
 וּמִשְׁגָּע מִמְרָאָה עֵינָיו! הֲלֹא תִרְאֶה, כִּי בְּתַחֲלַת מְלַכּוֹתוֹ - בְּשָׁנָה
 הָרִאשׁוֹנָה - מֶלֶךְ כְּחֹק הַמִּשְׁגָּעִים. וְזֶה - כִּי בָּא בְּהִיכַל ה' בְּחַג הַמִּצּוֹת
 עִם גְּדוּדָיו וְלַחֵץ שָׁם אֶת הָעַם. וַיֵּצֵאוּ לְגְדוּדָיו, וַיִּשְׁלְפוּ אֶת חֲרֻבוֹתָם.
 וַיִּצְיָעוּ בָּעַם ה' מִצַּע תִּשְׁעַת אֲלָפִים פָּגָרִים מֵתִים אֲרָצָה בְּתוֹךְ הַהִיכָל,
 בְּחַג הַמִּצּוֹת הָרִאשׁוֹן לְמַלְכוּתוֹ! הִנֵּה - זֶה הוּא הַזְּבַח אֲשֶׁר זָבַח
 אַרְקִילָאוּס, הָעוֹמֵד לְפָנָיִךְ בְּתַחֲלַת מְלַכּוֹתוֹ לְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדָה.
 וְעַתָּה, אֲדוֹנֵנוּ הַקִּיסָר, וְאַתָּם יְשִׁישֵׁי הָעֶצֶה! רַחֲמוּ עָלֵינוּ, וְהִסִּירוּ
 מֵעָלֵינוּ אֶת הַמֶּלֶךְ הָאֲכֹזֵר הַזֶּה. כִּי לֹא נָאָה לְמֶלֶךְ בִּיהוּדָה, אֲלֵא מִזְרַע
 יְהוּדָה מֵאָב וּמֵאֵם, וּמִן הַפְּרִתָּמִים אֲשֶׁר מִזְרַע הַמְּלוּכָה. אֲבָל
 אַרְקִילָאוּס זֶה, הִנֵּה - וְאֵם הוּא בֶּן הוֹרֹדוּס הַמֶּלֶךְ - אִמּוֹ הִיְתָה
 אֲדוֹמִית, חֲשׂוּקָה לְאֲבִיו, וּמֵאֵין לוֹ לְמֶלֶךְ בִּיהוּדָה? כִּי אֲנִטִּיפֹטֶר הַגָּדוֹל,
 אָבִי הוֹרֹדוּס, הִנְלַחֵם מִלְחָמוֹת הַקִּיסָר הָרִאשׁוֹן, הִיָּה נִכְבָּד בְּעֵינֵי
 הַקִּיסָר וּבְעֵינֵי הָרֹמָיִים - וְלַעוֹלָם לֹא שָׁאַל מְלַכּוֹת, כִּי יָדַע, כִּי לֹא הִיָּה
 נָאָה לוֹ (מִכֵּאן נִרְאָה שְׁאִנְטִיפֹטֶר לֹא הִיָּה יְהוּדִי, וְלַעִיל פָּרַק לִ"ז לֹא כ"ט).
 וְהוֹרֹדוּס בְּנוֹ, מֶלֶךְ מִמּוֹקְשֵׁי עִם ה' וְצָרוֹתָיו. וְלֹא רַב לוֹ אֲשֶׁר מֶלֶךְ הוּא
 - אֲבָל נִתֵּן גַּם בֶּן מְלַכּוֹת לְבָנוֹ, אֲשֶׁר הוּא לֹא קָבַל מֵאֲבִיו! "וַיֹּסֶף עוֹד
 בֶּן שְׁלוּמִית לְדַבֵּר דְּבָרִים רַבִּים, וַיְהִלְשִׁין אֶת הַמֶּלֶךְ אַרְקִילָאוּס אֲשֶׁר
 לֹא כְתֻבָּנוּם פֹּה, וַחֲקֻקָנוּם בְּסִפְרוֹ הָרֹמָיִים. וּבְסוֹף דְּבָרָיו אָמַר
 לְאַגּוֹסְטוּס הַקִּיסָר: "וְעַתָּה, אֲדוֹנֵנוּ הַקִּיסָר! רַחֵם עַל הָעַם, הַבוֹרַח

מְקַצֵּף אַכְזָר אֶל רַחְמֵי מַלְכוּתְךָ, וְתַנְה לָנוּ רָאשִׁים מֵאַרְצֶךָ, כְּאִשֶּׁר נִתְּנָה בְּאַרְסִי, וְנִשְׁמַע אֲלֵיהֶם, וְלֹא נִמְרָד.”

וְנִיקוּלוֹאוֹס, סוֹפֵר הוֹרֹדוֹס הַמֶּלֶךְ, הִיָּה שֵׁם בְּמַעַמְד הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה - וְהוּא אִישׁ חָכֵם וְנָבוֹן, וְהִקְיִסְר שׁוֹמֵעַ לַעֲצָתוֹ וְלִדְבָרָיו בְּרֹאשׁ קְרוֹאֵי הַעֲצָה. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: “הוּי, בֶּן שְׁלוֹמִית! מַה הִהְמִיָּה הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת, אֲשֶׁר עָשִׂית בְּדְבָרְךָ? וְלֹא כְמוֹסֵר דְּבָרְתָּ כָּל דְּבָרְךָ! כִּי כַּעֲסָךָ, לַעֲזוֹר הַקְּנָאָה עַל אַרְקִילָאוֹס הַיָּשָׁר - הִסִּירְךָ מִדַּעְתְּךָ לְדַבֵּר בְּדְבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר דְּבָרְתָּ, וְאַתָּם הִיְהוּדִים - אֵלֶּה חֲקִיכֶם וְכֹה מִשְׁפָּטֵיכֶם - לְהַשְׁחִית שְׁלוֹם וּבְרִית וְלַעֲזוֹר מַלְחָמוֹת וּקְטָטָה. וְאִם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁכֶם לַעֲזוֹר מַלְחָמוֹת וְלִהְרִים יָד עַל מַלְכוּת הַרֹמִיִּים - מַה לָּכֶם לְהַלְשִׁין אֶת אַרְקִילָאוֹס? וְעַל מַה תִּתְנַגֵּא בְּלַחֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם? וְכִי אַרְקִילָאוֹס אֵינְנוּ קָשׁוֹר בְּלַחֹת הַהֵן עִמָּנוּ כְּאֶחָד מִכֶּם? וְעוֹד, מַה מֵאַמְרֶךָ כִּי הוֹרֹדוֹס הַמֶּלֶךְ הַמְּלִיךְ אֶת אֲנַטִּיפֵטֵר רֹאשׁוֹן וְאַחַר יֵצֵא וְהַמְּלִיךְ אֶת אַרְקִילָאוֹס אַחֲרוֹן? וְכִי לֹא נָאָה לְמֶלֶךְ לְהַמְּלִיךְ אֵיזָה יִרְצָה מִבְּנָיו וְאַחַר לְהַמִּיר אֶת הָרֹאשׁוֹן אַחֲרוֹן, וְאֶת אַחֲרוֹן - רֹאשׁוֹן, כְּאִשֶּׁר יִישֵׁר בְּעֵינָיו?! וְהֵלֵא הִקְיִסְר יְמִלִיךְ אֵיזָה אֲשֶׁר יִבְחַר מִבְּנֵי הַמְּלָכִים - וְאִם יִבְחָרוּ הֵם מִבְּנֵיהֶם כְּרָצוֹנָם. וְזֹאת פְּעָמִים רַבּוֹת עָשָׂה, כִּי הַמְּשָׁלָה הַיָּא לְהִקְיִסְר. וְהוֹרֹדוֹס הַמֶּלֶךְ, מִי הַמְּלִיכוֹ, אִם לֹא הִקְיִסְר?! וְאַנַטִּיפֵטֵר, אֲשֶׁר בְּחַר בּוֹ הוֹרֹדוֹס רֹאשׁוֹן, לְוֵלֵא קֶצֶף אָבִיו הַמֶּלֶךְ עַל רָשָׁעוֹ וְהַרְגוֹ, וְהִיָּה חַי עַד הַיּוֹם, וְלֹא הִיָּה בּוֹחֵר בּוֹ אֲדוֹנֵנוּ הִקְיִסְר - הִהְיִתָּה מוֹעִילָה לוֹ בְּחִירַת אָבִיו הוֹרֹדוֹס? וְעַתָּה, כִּי בְּחַר אֶת אַרְקִילָאוֹס אַחֲרוֹן, לֹא יִמְלֶךְ אִם לֹא יִבְחָרְהוּ הִקְיִסְר?! וְלִפְנֵי אֲדוֹנֵנוּ הִקְיִסְר, דְּבָרֵי מִי יֵאֱמָנוּ - דְּבָרְךָ אוֹ דְּבָרֵי הוֹרֹדוֹס הַמֶּלֶךְ - אֲשֶׁר הַמְּלִיךְ אֶת אַרְקִילָאוֹס בְּנוֹ, הַנִּבְחָר בְּעֵינָיו לְמַלּוּכָה? וְאַתָּה - בֶּן שְׁלוֹמִית! הִישׁ לָךְ מִמְּשָׁלָה בְּמַלּוּכָה אוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה בָּהּ עַל פִּי מִשְׁפָּט

המלכות? הם וכסה קלונד, והכין את עצמך לשרת אל אשר ימלך ומה לך, אתה - ולמשפטי המלוכה?"

וישמע הקיסר את כל הדברים האלה, וירא את עצת ניקולואוס, הסופר החכם, ואת לבו, כי היה שלם עם האמת. ויועץ עם ישישי העצה, ויתן את שורת המלכות אשר ביהודה לארקילאוס, ולא נתן לו כתר מלכות. ויבטיחוהו, כי יתן לו כתר מלכות, אם יהיה נאמן לו - כי אז הגד לקיסר, כי כבר התעוררו היהודים למרד את אנשי יהודה - ברומיים. ויבא ארקילאוס אז ביהודה, ויעש נבלות רבות, וישתמר בשורת המלכות תשע שנים.

וישמע אחרי כן, כי מלך לוב - הוא יוכב המלך אחי ארקילאוס - אשר לקח לו לאשה את גלפירה, אשת אלכסנדר הנגהג, בן הורודוס, אחי זה הרשע ארקילאוס גם כן. והנה - היא יבמתו, ועליו הוא משפטה, כי אחיו יוכב מת ולא הקים שם בישראל. וישלח, ויקחה לו לאשה, והיא - כבר היו לה בנים מאלכסנדר בעלה הראשון, אחי ארקילאוס. ויהי כאשר לקח ארקילאוס את גלפירה יבמתו ויביאה ירושלימה אל ביתו, ותחלם האשה, והנה אלכסנדר בעלה הראשון עומד לנגדה, ותגש אליו, ואלכסנדר הדפה. ויאמר אליה: "חדלי לך מעלי - ואל תגעני בי! והלא תפלמי כי תבאי אלי, ואת נבעלת ליוכב מלך לוב! ולא רב לך זאת, אבל נבעלת לארקילאוס אחי, ותראיני את חרפתי בביתי! וישבע ויאמר: "חי ה'! כי עוד לא אשא את החרפה הזאת, עד אשר אעשה בך ובארקילאוס אחי אשר עמך - נקמה. כי הוא עשה נבלה גדולה, אשר לא כדת" (ואע"פ שהיו בני הורודוס עבדים כמ"ש חז"ל, ואין בהם דין יבום כדתן פ"ב דיבמות דף כ"ב. מ"מ היו מחזיקים עצמם כאילו הם בני חורין מבית חשמונאי כמ"ש פ"ד דקידושין כל דאמר מבית חשמונאי מלכא קאתינא עבדא הוא). ותיקץ האשה, ותספר את חלומה לנערותיה. ותחי גלפירה אחר חלומה ימים יומים, ותמת ותאסף אל

עמה מקץ שני ימים אשר ראתה את החלום. וגם ארקילאוס, אחרי מותה ראה בחלום, והנה תשע שבלים מלאות וטובות עומדות בקנה אחד. וישא עיניו ארקילאוס, וירא, והנה שור אחד גדול עומד כנגד השבלים. ויצא השור את לשונו, וילחך את השבלים - ויכלעם. וייקץ ארקילאוס מחלום, ויספר את חלום לאחד מהחכמים לפתרו לו. ויאמר לו החכם: "תשעת שבלים, תשע שנים הנה - והן השנים אשר מלכת. והשור אשר ראית לוחך ובלע לשבלים - הוא הקיסר אשר לרומא, שיקח את מלכותך בשנה הזאת." והי מקץ חמשה ימים, עלה על ארקילאוס חיל הרומיים, ויאסרהו שר החיל בנחשתים, וישלתהו אל רומא, וימת שם. וימלך אנטיפטר, אחי ארקילאוס, אחריו, ויסב שמו הורודוס.

ובימים ההם מת אגוסטוס הקיסר החסיד, ואחריו מלך תיבריאוס הקיסר. והיה תיבריאוס איש רע ורשע, וישלח פילאטוס שר צבאו לירושלים, וצלם דמות תיבריאוס קיסר בידו. ויבקש להביא הצלם העירה, וימנעוהו העם מלבא בו אל העיר, כי אמרו העם אליו: "לא יבא צלם אדם בעיר הקדש!" ויקצף פילאטוס שר צבא רומא על עם יהודה, ורבים מאנשי עיר ירושלים המית בחרב - גם רבים מגדודיו הצעו פגרים מתים ארצה. ובימי תיבריאוס הקיסר - לא לבד ביהודה נעשו נבלות, כי גם ברומא ובכל ארצות ממשתלו עשו נבלות הרבה מנבלי העמים והמשפחות.

פֶּרֶק שְׁנַיִם וְשָׁשִׁים /

וַיִּסַּר בּוֹ אִיָּה מֶלֶךְ אַנְטִיפָטֵר תַּחַת אַרְקִילָאוֹס אַחֲרֵי מוֹתוֹ וּמָה שֶׁאַרְעַע בְּיָמָיו אַגְרִיפָס וּבְנוֹ

וַיָּמָת אַרְקִילָאוֹס בֶּן הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ, וַיִּמְלֹךְ אַנְטִיפָטֵר אָחִי אַרְקִילָאוֹס, וַיִּסַּב אֶת שְׁמוֹ אוֹרְדוֹס. גַּם הוּא הִרְשִׁיעַ לַעֲשׂוֹת מִכָּל אֲשֶׁר הָיָה לְפָנָיו, וְלֹא עָנַב תּוֹעֵבָה שְׁלֵא עָשָׂה. וַיִּמְלֹךְ אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה עַל יִשְׂרָאֵל. וְהוּא לָקַח אִשָּׁת פּוֹלִיפּוֹס אָחִיו - בְּעוֹדָנוּ חַי - לְאִשָּׁה, וְהָיָה לָהּ בָּנִים מֵאָחִיו, וַיִּקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה. וַיִּהְיֶה רַבִּים מַחְכְּמֵי יִשְׂרָאֵל, וְגַם הוּא הִרְגָה אֶת יוֹחָנָן כִּהֵן גְּדוֹל, עַל אֲשֶׁר דִּבֶּר וְאָמַר לוֹ: "אֲסוּר לָךְ לְקַחַת אִשָּׁת אָחִיךָ פּוֹלִיפּוֹס לְאִשָּׁה!" וַיִּהְרַגְהוּ - הוּא יוֹחָנָן אֲשֶׁר נִטְבַּל (אוֹלִי ר"ל שֶׁהָיָה מִן הַנְּמַשְׁכִּים אַחַר אוֹתוֹ הָאִישׁ אֲבֵל חִימָה שֶׁהָיָה כִּהֵן גְּדוֹל, וְאֲשֶׁר שְׂחִיבוֹת כִּהֵן גְּדוֹל הֵם ט"ס. וְאוֹלִי הָיָה מִטּוֹבֵלֵי שְׁחָרְץ הַנוֹכְרִים כְּתוֹסַפְתָּא סוּף יָדִים, וְלֹא הָיוּ מִן הַפְּרוּשִׁים כְּדַמוּכַח שֵׁם, אֲבֵל הָיוּ תַלְמִידֵי חַכְמִים כַּמ"ש הַר"ש שֵׁם, וְאוֹלִי הֵם הַנְּדִירִים הַנִּקְרָאִים אִיסִּים - וְלֹא כִדְעַת הַסּוֹבְרִים שֶׁהָאִיסִּים הֵם הַבֵּייתוּסִים). וַיִּגְלָה תִּיבֵרְיָאוֹס קֵיסָר מֶלֶךְ רוֹמִי אֶת אוֹרְדוֹס לְאַרְץ סַפְרָד - וַיָּמָת שֵׁם. וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו אַגְרִיפָס בֶּן אַרִיסְתוֹבֵלוֹס בֶּן הוֹרְדוֹס הַגְּדוֹל, וַיִּמְלֹךְ עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה.

וּבְיָמָיו מָת תִּיבֵרְיָאוֹס קֵיסָר, וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו גִּיּוֹס, אֲשֶׁר הִרְשִׁיעַ מִכָּל אֲשֶׁר הָיָה לְפָנָיו, וְקָרָא אֶת שְׁמוֹ אֱלוֹהַּ. וַיַּצֵּו לַעֲשׂוֹת וְלִבְנוֹת לוֹ מִזְבְּחוֹת בְּכָל הָאָרֶץ, וְלִהְזַכִּיר שְׁמוֹ אֱלוֹהַּ, וְלִשְׁבַע בְּשֵׁמוֹ כָּל אָדָם כְּבָשֵׁם אֱלֹהִים. וַיֵּאָדָּו לְקוֹלוֹ כָּל גּוֹיִם, וַיִּבְנוּ לוֹ מִזְבְּחוֹת, וַיִּשְׁבְּעוּ בְּשֵׁמוֹ, וַיִּזְכִּירוּהוּ בְּאֱלוֹהַּ - רַק הַיְהוּדִים לֹא אָבּוּ לִשְׁמַע לְקוֹלוֹ. וַיִּתְעוֹרְרוּ עַל זֶה מִלְחָמוֹת, וַיֵּאָמְרוּ הַיְהוּדִים: "יִחַד נַמּוֹת - וְלֹא נִשְׁמַע לְקוֹלוֹ וְלֹא נַעֲבֹד לוֹ." בְּיָמֵים הָהֵם הָיוּ מִלְחָמוֹת וְקַטְטוֹת בִּיהוּדָה בֵּין הַפְּרוּשִׁים

ובין פריצי עמנו הנוטים אחרי אלעזר אשר עשה רעות גדולות
 בישראל, עד אשר נצחו אותו הפרושים. (אין חח"ד"מ אורגינלי להעתיק
 ממנו פסקא זו בדיוק אלא רק דפוס ברדיטשוב שמנדפס ע"פ ד"מ) וישלחו אנשי
 ארץ מצרים שליח אל גיוס מלך רומא - ושמו אפיון. וגם היהודים
 שלחו כמו כן שליח אל גיוס המלך - ושמו פולו [בד"מ: פילון], איש
 חכם מאד, אשר עשה ספרים הרבה. ויען אפיון לפני גיוס מלך רומא,
 ויאמר: "כל הגוים יזכירו שמך - אלהים! ויבנו לך מזבחות, וישבעו
 בשמך בשם אלהים. רק אלה היהודים לבדם [- לא] לא יבנו לך
 מזבחות ולא יזכירו שמך אלהים ולא ישבעו בשמך." ויען אליו פולו
 שליח היהודים, ויאמר: "אמנם כי אנחנו נאמין באלהי ישראל ולא
 נבנה מזבח - רק לה' אלהינו, ולא נזכיר שם אלהים אחרים, ולא
 נשבע - זולתי בה' לבדו! ואנחנו נמסר נפשתינו למות ולא נשמע
 לדברכם!" ויקצף גיוס על פולו השליח, וישליכוהו מלפניו בבדיון.
 ויצא לחוץ ויאמר להכותו בחוץ - הוא וכל היהודים הנמצאים
 ברומא, וידבר אל היהודים - אשר היו מקוים אותו בחצר המלכות -
 ויאמר אליהם: "היטיבו דרכיכם, ושובו אל ה' בכל לבבכם, כי עת
 צרה היא!" ויאמרו היהודים איש לאחיו: "לא תסבפו ללבבכם היום, כי
 עת צרה היא לישראל, פי קצף גיוס מלך רומא מאד. אבל - יש רפואה
 לדבר ועזרה! באו ונשוב לעזרה הראשונה - הישנה - עזרת אבותינו,
 הוא ה' אלהינו, ונקדש צום ונקרא עצרה בארץ אויבינו!" וילכו לבית
 התפלה, ויקדשו צום בארץ רומא, ויקראו עצרה שלשה ימים. ויקראו
 אל ה' אלהי ישראל בחזקה, ויענם ה' אלהי ישראל בצום ובתפלה.
 ויהי ביום השלישי, ויער ה' על גיוס את רוח גדודיו, וידלגו עליו
 בתרבות שלופות - וימיתוהו. ויכרתוהו, ויקצצוהו חתיכות חתיכות -
 עד אשר לא נתן להקבר, ויאכלו הפלבים את בשרו. וינקם ה' נקמת
 היהודים מאת גיוס קיסר. וימלך תחתיו בלאוריז [בד"מ: קלאודיי-

אוס] קיסר. וישלח בלאוריִש את פולו החכם ואת היהודים אל ארצם בכבוד גדול מלפניו בשלום, וישמחו. וילכו ירושלים, וכל עם הארץ הרסו את המזבחות, אשר בנו על שם גיוס מפל ארץ ישראל.

ויהי אגריפס מלך ישראל נכבד בעיני בלאוריִש קיסר מלך רומא מאד. וימת אגריפס - והימים אשר מלך על ישראל - עשרים ושלש שנה. וימלך תחתיו אגריפס בנו, וימלך עשרים שנה. וגם בלאוריִש מלך רומא מת, וימלך תחתיו גירון קיסר. בימי אגריפס זה - בן אגריפס - וכל ימי מלכותו, לא שקטה הארץ ממלחמות מישראל עם רומיים - עד גלות יהודה לרומא, הוא גלות חרבן בית המקדש השני, בשנת עשרים למלך אגריפס, בחודש החמישי - הוא חודש אב - בתשעה לחודש. ובימי אגריפס זה נחרב הבית, והתעוררו מלחמות גדולות בכל ארץ יהודה ובכל ארץ ארם, וישחיתה ויאבדה. ועשרים שנה לא חדל אגריפס לשלל ולבזו בזו ולהרג נפשות. ויצע בכל ארץ ארם מצע גדול, פגרים מתים. וגם ביהודה סלה פגרים רבים, וגם בנוצרים עלה פגרים רבים, עד כי עלה עליו פילוס שר צבא רומא בחיל כבד ובקד חזקה. ויך את פריציו, וילכדהו. ויאסרהו בנחשתיים, ויוליכהו אל רומא. ואף כי שלח פילוס את אלעזר הפריץ אל רומא, לא טהר את הארץ מדמים, כי גדלה שנאת העם איש באחיו - לְשנא ולהרג.

או צמחה רעה גדולה בקרב ירושלים, בחוצותיה ובכל שוקיה ובהיכל ה'. והיה, אם שונא איש לרעהו, וישכר עליו רוצח מן הפריצים, ובקדו חרב חדה קטנה בעלת פיפיות - הנקראת סכין (ר"ל בלשון מקרא נקרא כן כמ"ש במשלי כ"ג ושמת שכין בלועיך, אבל בלשון חכמים סכין הוא לאכילה כדמוכח פסחים ל': וחרב פיפיות נקרא בלשון חכמים פגיון כדתנן רפי"ג דכלים לפירוש הר"ש והר"ב, ומחתך לאכילה נקרא בלשון מקרא מאכלת, וכן

הוא בלשון יוסיפון לעיל סוף פרק ס'). וַיִּסְתַּר הַפְּרִיץ אֶת הַסַּכִּין תַּחַת בְּגָדָיו, וַיָּבֵא בְּתוֹךְ הַמוֹן הָעַם, בְּשׂוּק אֹו בְּהֵיכַל ה'. וַיִּמָּצֵא אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ לַהֲרֹג, וַיִּקְרַב אֵלָיו בְּתוֹךְ הָעַם. וַיִּגַּשׁ בְּצַדֵּי הָאִישׁ, וַיַּכֶּהוּ בַסַּכִּין, וַיְמִיתֵהוּ - וְלֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ (וְהוּ שְׁשֵׁנִי סוּף סוּטָה מִשְׂרָבֵי הַרְצַחנִין, וְשֵׁם הַנּוֹכַר אֲלֵעֶזֶר בֶּן פְּרִישָׁה, וְאִפְשָׁר שֶׁהוּא אֲלֵעֶזֶר הַפְּרִיץ הַנּוֹכַר כֵּאן, וְעַמ"ש לִקְמוּ פַע"ו הַעֲרָה י"ח). כֹּה עָשׂוּ תָמִיד - בְּכָל יוֹם - תוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם נוֹשְׂאֵי הַסַּכִּינִים בְּתוֹךְ הָעַם. וַיֵּאָנַח הָעַם אֲנַחַת חָלָלִים, וְרוֹאִים תָּמִיד בְּעֵינֵיהֶם אֶת הַמּוֹת, וְהַמְּמִית לֹא רָאוּ. עַל כֵּן קָרְאוּ לַמּוֹת הַהֵיא "מוֹת עוֹרִית", אֲשֶׁר אֵין לָהּ עֵינַיִם. וַיִּרְא הָעַם מְאֹד מִפְּנֵי הַפְּרִיצִים בְּעֵלֵי הַסַּכִּינִים, כִּי קָלִים הָיוּ בְּעֵלֵי הַסַּכִּינִים וּמְמַהְרִים בְּמִלְאכָתָם, וְאִמְנִים לַהֲרֹג נַפְשׁ בְּעֶרְמָתָם. וַיְהִיו מִתְחַבְּרִים וּמְאֵהָבִים עִם בְּנֵי אָדָם יוֹם אֹו יוֹמִים - עַד כִּי הֵאָמִין לוֹ אָדָם, עַד כִּי הִלֵּךְ עִמּוֹ בְּתוֹךְ הָעַם, וּמִכָּהוּ בַסַּכִּין - וַיְמִיתֵהוּ. וַיִּכְפּוּהוּ לְעֵינָיו הָעַם, וְלֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ, וַיְמִיתוּ רַבִּים בְּקִלּוֹת הַמַּעֲשָׂה הַזֶּה וַיְבַעֲרַמַת הָרָשָׁע הַזֶּה. וְאֹו נִהְרַג נִתֵּן הַפְּהֶן, אִישׁ צַדִּיק וְחַסִּיד וְטוֹב. וַיָּמַת בְּתוֹךְ הָעוֹרָה - וְלֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ. וְרַבִּים כְּמוֹהוּ - צַדִּיקִים וְחַסִּידִים וְחַכְמַיִם - נִהְרְגוּ בַיָּמִים הָהֵם. וְתַגְדֵּל אֵימַת בְּעֵלֵי הַסַּכִּינִים מֵאֵימַת הַמַּלְחָמָה. וַיִּלְכוּ הָעַם בְּקֶרֶב יְרוּשָׁלַיִם, אִישׁ אִישׁ כָּלִי מִלְחָמָתוֹ בְּיָדוֹ מִלְּבַשׁ שְׂרִיזִין מִפְּנֵי בְּעֵלֵי הַסַּכִּינִים. אֲבָל רַבִּים מִדִּלַּת הָעַם - שְׁלֹא הָיוּ לָהֶם שְׂרִיזוֹנוֹת - יָרְאוּ מִפְּנֵי חֲרָבוֹת בְּעֵלֵי הַסַּכִּינִים וַיִּצְאוּ מִירוּשָׁלַיִם עִם נְשֵׂיהֶם וְטַפָּם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם, וַיִּלְכוּ לְלַכַּת הַנָּה וְהַנָּה לְגוֹר מִפְּנֵי הַרוֹצְחִים. וַיֵּאֱמְרוּ הַפְּרִיצִים לְפִילּוֹס שׁוּר צָבָא רוֹמַיִם, כִּי הִנֵּה אֲנָשִׁים יִצְאוּ מִירוּשָׁלַיִם לְמַרְד בְּמַלְכוּת רוֹמַיִם. וַיִּשְׁלַח פִּילּוֹס אַחֲרֵיהֶם חֵיל, וַיָּכֶם לְפִי חֶרֶב - מֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה, מִעוֹלָל וְעַד יוֹנֵק, לֹא נִשְׁאַר מֵהֶם עַד אַחַד.

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וְשִׁשִּׁים /

יִסְפָּר בּוֹ מְלַחְמוֹת נִתְעוֹרְרוּ בֵּין הַיְהוּדִים וְהַרֹמִיִּים

בַּעַת הַהִיא נִתְעוֹרְרָה מְלַחְמָה בֵּין יְהוּדִים וְרֹמִיִּים, כִּי מָרְדוּ הַיְהוּדִים בְּרֹמִיִּים בַּעֲבוּר פִּילֹס [בד"מ: פִּלוֹרוֹס] שֶׁר צָבָא רֹמִיִּים, כִּי הִקְשָׁה עָלוּ עַל הַיְהוּדִים. וַיַּעַשׂ נְכָלוֹת בִּירוּשָׁלַיִם. וְלֹא עֲזַב פִּילֹס, שֶׁר צָבָא רֹמָא, רָעָה אֲשֶׁר לֹא עָשָׂה בִירוּשָׁלַיִם לְשַׁפֵּף דָּם נָקִי וּלְהַתְעַלֵּל בְּנָשִׁים וּבְכַתּוּלוֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה, וּבּוֹצֵעַ וְשׁוֹרֵד וְאַכְזֹר. וּבַעַת הַהִיא בָּאָה בִירוּנִיקִי, [בד"ק: אֶשֶׁת] אַגְרִיפָס הַמֶּלֶךְ, לְהִיכַל - לְהַשְׁתַּחֲוֹת לַה' בִירוּשָׁלַיִם. וַתֵּרָא וְהִנֵּה פִילֹס לּוֹחֵץ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֻזְקָה עַל דְּבַר הַמַּס, וְהָרַג מֵהֶם רַבִּים בַּעֲזָרָה. וַתֵּצֵא בִירוּנִיקִי לְבָכוֹת וּלְהַתְחַנֵּן אֶל פִּילֹס לְחַמֵּל עַל הָעַם, כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמֵיהָ עֲלֵיהֶם, וְלֹא חָמַל עֲלֵיהֶם, וַיְהִי כַּמַּצְחָק בְּאַחֹת הַמֶּלֶךְ בְּלִכְתָּהּ יַחְפָּה בְּהִיכַל ה' (כדתנן פ"ט דברכות לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו), וַיִּלְעַג עָלֶיהָ.

וְשֵׁם נִמְצָא בְּחֹר גְּבוּר חֵיל, וְשֵׁמוֹ אֶלְעָזָר בֶּן עֲנָנִי, שֶׁהָיָה אָבִיו כֹּהֵן גָּדוֹל. וַיְהִי בְהִיּוֹת עֲנָנִי הַכֹּהֵן וְאֶלְעָזָר בְּנוֹ - אִישׁ בְּחֹר חֻזַּק וְאַמִּיץ לְבָב מְאֹד, וַיֵּרָא הַבְּחֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה פִילֹס לְיִשְׂרָאֵל, וַיֵּרָא הַבְּחֹר, וַיִּקְנָא קִנְיָה גְדוֹלָה. וַיַּחֲקַע בְּשׁוֹפָר, וַיֵּאֲסֹפוּ אֵלָיו אַגְדוֹת בְּחֹרִים וּפְרִיצִים אֲנָשֵׁי מְלַחְמָה. וַיַּעֲזֹר מְלַחְמָה, וַיַּתְגַּר עִם פִּילֹס וְעִם גְּדוּדֵי רֹמִיִּים, וַיִּלְחַמוּ בָּהֶם, וַיִּכּוּ בָּהֶם מִכָּה גְדוֹלָה. וַיִּגְבַּר אֶלְעָזָר עַל פִּילֹס, וְכָל גְּדוּדָיו סָלָה אַרְצָה - וַיִּבְרַח פִּילֹס מִירוּשָׁלַיִם, וַיֵּלֶךְ פִּילֹס לְבָדוּ אֶל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיְהִי בְנוֹסוֹ, מִצָּא בְּדֶרֶךְ אַגְרִיפָס הַמֶּלֶךְ בְּאֵ מְרֹמֵי מֵאֵת נֵיאָרוֹן קִיסָר - לְבֵא אֶרֶץ יְהוּדָה. וַיִּסְפָּר לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ עִם בְּחֹרֵי הַיְהוּדִים, כִּי אָז בָּא הַמֶּלֶךְ אַגְרִיפָס מִמִּצְרַיִם לְירוּשָׁלַיִם. וַתִּשְׁלַח

אחותו בירוניקי אגרת אל אחיה - המלך אגריפס, להיות בעזרת היהודים. וגם כל העם יצאו מירושלים לקראת המלך אגריפס - דרך ששים רים - וישתחוו לו, ויאמרו: "יחי אדונינו המלך אגריפס!" וידרש המלך אגריפס את שלום העיר ואת שלום העם. ויבא המלך בירושלים, ועמו שני שרי רומיים במחנהו - גדולים.

ויהי כבא אגריפס המלך בתוך ירושלים, ויצעקו כל העם אל המלך צעקה גדולה, ויאמרו: "הושיענו, המלך! ותהי ידך עמנו לעזרתנו, כי לא נעבד רומיים עוד." ויהי כשמע המלך את הדברים, וירחם המלך על העם ויחמל עליהם והכהן הגדול ענני. ויספר להם את כל גבורת רומיים, ואת עצם ממלכתם, ואת כל הגוים אשר השחיתו סביב, עד בלי השאיר שריד ופליט. ויתחנן אליהם לבלתי התגרות ברומיים ולבלתי השחת את פליטת ישראל.

וידבר אליהם המלך עוד כדברים האלה לאמר: "שמעו והאזינו - אחי! ידעתי כי מכאוב גדול ועצב בלבבכם! וגם אני אתעצב ואדאג עמכם, כי אזלה ידינו להלחם ברומיים. אבל אם תשמעו לעצתי - אז טוב לכם! כי במקום העצה - שם התשועה! שאו עליכם מעט את על שרי רומא, עד אשר אשלח אגרת דברי שלום אל נארוך [כד"ק: נארוך, ובר"מ: גירוס (ובמס' גיטין נ"ו גירון)] קיסר, ויסר מעליכם את השרים האלה. ואל תמהרו לצאת לחרות! כי רבים מבני אדם, כבקשם חרות - יפלו בעבודה קשה! ורבים מעמנו - רעים ובני בליעל - מבקשים לגרות מלחמות, וישמחו לשפך דמים במלחמות (וכן פירש"י גיטין נ"ו. ברוני אנשים ריקים ופוחים למלחמה), כי זה מעשיהם, ויפלו השוטים ברעתם. על כן - שמעו דברי! ומי שהוא חכם - יבין מעצמו, ומי שהוא כסיל - ילמד מדברי. על כן תהיה לכם דממה עד כי אדבר, כי אם תחרישו ותהיה לכם דממה, ואז טוב - לי ולכם, כי אני - אדבר בנחת, ואתם - תשמעו ותבינו. ואם לא תחרישו, ותתנו

קולכם לריב ולהוכיח, שתיים רעות תעשו - כי תכריתו מפי הדבור, וגם מאזניכם תכריתו שמוע, ולא תשמעו דבר. אבל האריכו אפכם, כי אשלח אגרת אל קיסר, ויסר מעליכם השרים האלה - הרעים, וישלח לכם שוטרים עניים. כי אם יהיו לכם שוטרים עניים, יחשב לכם לחרות ולא לעבדות, ואם שוטר זדון הוא - קשה העבודה. ועתה תהיה לכם אריכות אפים, ולא תחרפו אותם - ואף כי רשעים הם, כלמה יש להם לעשות רעה בגלוי, אבל בסתר יעשו רעה. ואם תחרפו אותם - יעיזו פניהם ויעשו רעה בגלוי. ומאשר הם שופטים ושוטרים, יהפכו להיות צרים ואויבים. כי טוב שוטר רשע - מאויב צדיק. כי זה בסתר יאכל בני אדם, אבל זה - בגלוי ישחית אדם! ואל תתגרו בהם! בינו ותדעו בחיות היער, אשר הם תחת ידי בני אדם, והם בכבלי ברזל - אריות דבים ונמרים. אם לא תתגר בהם - לא יתגרו בך, וינוחו, ולא ירעו ולא ישחיתו (עין תוס' ב"ק קט"ו. ד"ה אדעתא, שאריה שאינו רעב אינו טורף). ואם תלך למקומותם, ותתגר בהם - יתגרו בך, ותחפש באזניהם ותכעיסם - הלא ירעו וישחיתו, ויהרגו אותך ונפשות רבות. בינו ותדעו מן הקדחת! אם בתחלת הקדחת תעשה לו רפואה ביותר - היא קשה, ואם תעשה מעט - תשכך חמתה מעצמה, ותסירה. ועתה תאריכו אפכם, פן יתעוררו עליכם קיסר וכל מלכות רומיים - למלחמה. כי קיסר לא יבקש רעתכם, ולא שלח השוטרים האלה - להרע לכם. אבל לא יראו עיניו ממערב למזרח, ולא תגיע ידו מרומא ועד הנה - כי בשר ודם הוא. אבל אם תחכוני, ואשלח מלאכים אל קיסר, ולקחתי מעליכם את השוטרים האלה בשלום - בלא מלחמה ובלא שפיכות דמים. ואם תעזו להלחם במלכות רומיים - לא תוכלו. כי אלהים עוזם בכל הארץ, מסופה ועד קצה העולם מושלים, וכל הגוים יעבדו להם - עד בא גם קצם. וכל הגוים עובדי רומיים יחשבו, וידם עמהם להלחם בם.

ועתה שמעו והאזינו שמות הגוים אשר כבשו רומיים - ואין להם כלמה לעבד רומיים. גוי הנקרא איתני, היושבים בארץ יון. גוי עז ואדיר, אשר שרפו בתייהם וערייהם, לבלתי ירדה בהם שרשן מלך פרס. כי בא עליהם בחיל עצום ואדיר וכבד מאד, ואין מספר לחילו, ולא יכלה ארץ אסיאה להכיל המון חילו. וקטן הם בעיניו הים בגליו להכיל המון אניתיו, וקצרה את הארץ לשאת המון חילו. כי אמר שרשן מלך פרס: "אחריב בכף פעמי עם המון חילי את הים - ואעשהו יבשה. וגם אלך בהמון אניתיו הארץ, ואעשה את הארץ - ים. ויגבה לבו בהמון חילו. ויצאו איתני לקראתו וילחמו יחד, וסלו מהמון שרשן מלך פרס פגרים רבים. והוא ברח מעליהם בספינה קטנה, וימלט מהם. ועתה, האיתני, אשר גברו על שרשן מלך פרס וכבשו גוים גדולים ועצומים - הם עתה עבדים לרומיים!

וגם גוי מוקדון, אשר עשה גבורות הרבה - אחד משרי רומיים שולט בהם היום ושמו אגיסילה, והוא רודה בגוי ההוא, והם אוהבים לעבד הרומיים אדונייהם. וגוי מוקדון וגוי אגריפס וגוי אפריקי, אשר הם ביד שני מלכים אדירים ועצומים, אשר כבשו כל גוי הארץ - ויכניעום, עתה - אין להם כלמה להיות עבדים לרומיים! כי לפנים - הם בקשו להכניע רומיים, ועתה - הם עבדים לרומיים. אלה שני גוים מוקדון ואפריקי עבדים לרומיים. ולא הועיל לפליפוס עשרו, ולא לאלקסנדר גבורתו - כי פליפוס ואלקסנדרוס הגדול לא אבו לעבד רומיים, וידע כי לא יוכל להלחם עמהם אלקסנדר, ויצא מארץ מוקדון.

ופאת צפון וכל המון גוים היושבים בפאת צפון - עד הרי השלג, אינו עובר אשר לא נתנו מעבר לשום אדם - רק לרומיים! וכל פאת תימן עד הרי החול, הם - יורעו, ורומיים - יקצרו קציריהם. וכל ארץ כוש והרי עדן וכל גוי חמרום וגנייאוה וכל מעברות פוש, ועד הרי

החשד, ועד גבורת נהר סבטיון הגיעה ממשלת רומא, ולא יכלו לעבר - כי אין שם מעבר לאדם (עין סנהדרין סה). וכל ארץ הודו, עד ארץ צינים, ועד גבורת מזרח שמש בקצה ארץ צינים שלטו היום. וכל ארץ מערב, ועד ארץ קריתן אשר קבלה מלכות רומיים עובר דרכים חדשים. ובמקום אשר לא באה לעולם שם אנה - הנה יבאו באניותיהם, ויעשו סחורה, ויתנו מס לרומיים. וגם גוי פרנקוס - גוי עז ואדיר, וגוי בורגוניא - עם עצום, וכל ארץ גומניא [בד"מ: רומניא] - ועד ים אוקיניוס, וארץ ברטניא - קצה הארץ, וגם דנישכי היושבים בארץ טמרפא - אשר התחבאו בתוך גלי הים אוקיניוס לבלתי יעברו לרומיים (מכאן נראה להגיה לעיל בפרק א': לבלתי יעברו לרומיים), הנה הגיעה עדיהם ממשלת רומא, והם עבדים היום לרומיים. וגוי אינגלישיש, ואירלנאש, היושבים באירלנא בתוך ים אוקיניוס באיים - היום עבדים לרומיים. וגם פתרוס - אנשי בריתכם - לא יעזרו לכם, כי רומיים הכבידו עלם עליהם. ואל תאמרו בלבבכם, כי רומיים הם כמצרים וכערב, אשר אתם נהוגים להלחם בהם. כי הם משנים בכלי מלחמתם ורב עשרם מרב עשר כל הגוים, כי הם לקחו עשר כל הגוים. ואל יבטח אתכם חומת ירושלים, כי רומיים חומת ים אוקיניוס שברו!" ויוסף עוד אגריפס לדבר דברים רבים, אשר לא כתבנו פה.

ודבר עוד אגריפס לאמר: "טוב לכם, אוהבי! טוב לכם - ועוד אניות במחוז קיסריה עומדות - לשמר נפשכם מן הסערה. כי כאשר תבא בפלג (לשון פלג ים נמצא עוד בד"מ לעיל פרק ס' והוא לשון פלגוס הים, ועין רש"י שבת י"ט. ד"ה מפליגין) הים, אין להשמר מן הסערה מגלי הים אשר לפלג. כי אין מחוז לנוח, כי אם סערות ופחד המות."

ויאמר עוד: "שימו לבבכם על אהבת ארצכם, ואהבת בניכם ונשיכם וטפכם, ואהבת מקדשכם, ואהבת כהניכם - וחמלו עליהם!

פֶּן תִּשְׁחִיתוּן הַכֹּל בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם! וְשִׁימוּ לִבְכֶּכֶם עַל דְּבָרִי, כִּי דִבַּרְתִּי תְּשׁוּעַת נַפְשְׁכֶם בְּאֲזוּנֵיכֶם. הַשְּׁלוֹם אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לִי עִם הָרוֹמִיִּים דִּבַּרְתִּי לָכֶם. אִם תִּשְׁמְעוּ וְתַעֲשׂוּ שְׁלוֹם - אֲנִי עִמָּכֶם יַחַד, וְאִם מִלְחָמָה תִּבְחָרוּ - אַתֶּם לְבַדְכֶם עֲשׂוּ! אִם הַשְּׁלוֹם - אֲנִי וְאַתֶּם, וְאִם מִלְחָמָה - חוּץ מִמֶּנִּי!" וַיֵּשֶׂא קוֹלוֹ אֲגָרִיפֶס - וַיִּבֶךְ, וַיִּכְפּוּ עִמּוֹ כָּל הַזְּקֵנִים וְהַחֲכָמִים מִזְּקֵנֵי יִשְׂרָאֵל הַטּוֹבִים, וְגַם עֲנַנִּי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּכָה. אָכֵל אֲלַעְזָר בְּנוֹ הַגָּבוֹר, וְעִמּוֹ יָד רָמָה וְחֻזְקָה מְאֹד מִבְּחֹרֵי הַפְּרִיצִים - לֹא כָּכוּ וְלֹא שָׁמְעוּ, וְלֹא הָטוּ אֲזָנָם לָהֶם. וַיִּדְלְגוּ פְּתָאִם בְּחַרְבוֹתָם שְׁלוֹפוֹת עַל שָׂרֵי הָרוֹמִיִּים אֲשֶׁר בָּאוּ עִם אֲגָרִיפֶס הַמֶּלֶךְ מִן רוּמָא - וַיַּהֲרֹגוּם, וְאֵת כָּל אֲנָשֵׁיהֶם הַבָּאִים עִמָּהֶם וְכָל הַמוֹנֵם אֲשֶׁר עִם אֲגָרִיפֶס הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלַיִם וּבִיהוּדָה.

וּבְרֵאוֹתָם זָקְנֵי יְהוּדָה דָּבַר זֶה, וְכָל הַחֲכָמִים וְהַחֲסִידִים שִׁבְּהֶם בְּרָחוּ מִירוּשָׁלַיִם, כִּי הָיוּ יְרֵאִים מִנִּיאָרוֹן קִיסָר וּמִן אַכְזָרִיּוֹת רוֹמִיִּים. וַיִּלְכְּדוּ אֶת מְצוֹדֹת צִיּוֹן וַיִּנְסוּ אֵלֶיהָ - וַיֵּשְׁבוּ שָׁם, כִּי לֹא רָצוּ הַזְּקֵנִים וְהַחֲכָמִים וְהַחֲסִידִים לְהִיּוֹת אַחַת עִם הָרוֹמִיִּים. וַתִּגְדַּל הַמֶּלְחָמָה בֵּין הַפְּרִיצִים וּבֵין הַחֲכָמִים, וַיִּלְכְּדוּ הַפְּרִיצִים אֶת הַיִּכָּל ה'. וַיִּשְׁמְעוּ אֲלַעְזָר וְכָל חֲבָרָיו הַנְּלוּיִם אֵלָיו, כִּי נָסוּ זָקְנֵי הָעָם וַרְאִשֵׁיהֶם, וְכִי הֵם בָּהָר צִיּוֹן, וַיִּלְכוּ אֵלֵיהֶם וַיִּלְחְמוּ בָּם, וַיִּשְׁחִיתוּ מֵהֶם עִם רַב מְאֹד, וַתִּגְבַּר יָדָם עַל הַחֲכָמִים וְעַל הַזְּקֵנִים. וַיֵּרָא הַמֶּלֶךְ אֲגָרִיפֶס, כִּי גָדְלָה יַד הַפְּרִיצִים מְאֹד מֵהֶם, וְהוּא בְּמַחְנָה - אֶל מַחוּץ לְעִיר. וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי שְׁלִישִׁים גְּבוֹרִים, שֵׁם הָאֶחָד דְּרוּשׁ, וְשֵׁם הַשֵּׁנִי פְּלִיפּוֹס, וְעִמָּהֶם שֵׁשֶׁת [כַּד"מ: שְׁלֹשֶׁת] אֲלָפִים אֲנָשֵׁי חֵיל לְעֹזֹר אֶת הַזְּקֵנִים וְהַחֲכָמִים וְאֵת כָּל מְבַקְשֵׁי הַשְּׁלוֹם (וְכֵן אֵיחָא בְּגִיטִין נ"ו. דְּרַבְנָן אִמְרוּ נַעֲבִיד שְׁלָמָא). וַיִּלְחְמוּ בְּבַחֲרֵי הַפְּרִיצִים, וַיִּבְטְחוּ הַזְּקֵנִים וְהַחֲכָמִים וּמְבַקְשֵׁי הַשְּׁלוֹם אֶל חֵיל הַמֶּלֶךְ אֲגָרִיפֶס הַבָּא לְעֹזְרוֹתָם, וַיַּחֲבְרוּ עִמָּהֶם, וַיַּכּוּ בָהֶם מִכָּה גְדוֹלָה. וַיִּלְחְמוּ שְׁבַעַת יָמִים, וַיִּגְבְּרוּ עַל הַפְּרִיצִים, וַיִּכְרִיחוּם וַיַּרְדְּפוּם הָלוֹךְ

והפכות עד ההיכל. ותהי מלחמה חזקה - מאותו יום והלאה - בין אלעזר וחבריו הפריצים ובין אגריפס המלך וחילו והזקנים והחכמים והשרים אשר אתם. ויבואו שרי המלך אגריפס בהיכל, ועמהם גדודי המלך, הלוך והפכות בפריצים, וידלגו עליהם מאחור נושאי הספינים אשר לפריצים - ויבואו בתוך אגדת חיל המלך אשר בהיכל ה'. ויכו בספינים הנה והנה בחיל המלך, כי חגיתות וחרכות גדולות היו שלופות ביד גבורי המלך בחק המלחמה. אכל נושאי הספינים, כאשר היו קטנים, באו תחתיהם, וידקרו תחת שריונם. ויפלו רבים מחיל המלך, הבאים בהיכל ה'. ותגבר עוד יד הפריצים, ויכו בהם מכה רבה מאד - ויכרח המלך והשרים. ויצאו חיל המלך מירושלים, ועמהם דריגוש ופליפוס שרי המלך, ועמהם הזקנים והחכמים וכל מבקשי השלום, וילכו אל אגריפס המלך. ואלעזר בן ענני ובחוריו הפריצים משלו על ירושלים - לרעתם. ותעל רעת הפריצים בקרב ירושלים, וישרפו את בית המלך אגריפס אשר בירושלים. ואת כל אוצרותיו וכל בתי גנזיו ומחמדיו בזזו להם, ואת כל אשר אצרו אבותיו. וישרפו את כל כתבי החובות ואת כל שטרי הלואות אשר בבית המלך אגריפס. וישרפו את בית בירוניקי אחות המלך. ואת כל האמנים - עושי המלאכה אשר למלך - השחיתו. ותגדל ממשלתם בירושלים.

בימים ההם, היו בכל ערי ארם - יהודים וארמיים יושבים יחד. ותתגור מלחמה בין היהודים ובין ארמיים - בכל ערי ארם. וגם אנשי קסריא הביאו חיל רומיים העירה עליהם, ויהרגו כל היהודים אשר מצאו בעיר. וגם אנשי דמשק נועצו לב יחדיו להרג את כל היהודים אשר בתוכם. ויכסו את סודם, ולא גלוהו לנשיהם - כי רבם היו שומרים את תורת היהודים, וחקי ישראל היו נוצרים. והי בלילה ההוא ויקומו הארמיים, וילכדו את הדרכים ואת מבואות העיר ואת הבתים. ויהרגו מהם כעשרת אלפים יהודים, כי הארמיים, איש כלי

מלחמתו בידו, והיהודים - שוכבים על משתם ערמים (כן היה דרכם, וכן משמע במדרש אסתר רבה פרשת ו' תימר שאין מתגלגל ערום בלילה), ולא ידעו את הדבר. וישמעו היהודים אשר היו בירושלים את כל הרעה אשר עשו הארמיים לכל היהודים בארצם. ויחגרו את כלי מלחמתם, וירצו אל המשק באריות וכדבים שפולים, בחרון אף ובקצף גדול. וישרפו טירותם באש, ויפו את אנשי המשק לפי חרב - מאיש ועד אשה, מעולל ועד יונק, משור ועד שיה, מגמל ועד חמור. וכה עשו ברבים מערי הארמיים, כי הפו אותם לפי חרב, ולא חמלו על זקן ועל אשה, ולא חמלו על ילד וקטן - כי את כלם הרגו באכזריות, והפילו מהארמיים בתוך עריהם במפלה גדולה. כי זקניהם ועולליהם ויונקיהם הרגו. ותבאש ארץ ארם מריח הרוגיה - כי אין להם קובר. כי השחיתו היהודים את כל ארץ ארם, וישמידוהו. ולולי כסתיאם, שר צבא ממשלת רומא, אשר הציל את ארץ ארם מיד היהודים - אז אבד כל זכר ארץ ארם וכל ארץ צוכא. ויסעו כל עם יהודה מארם לבא אל ארץ יהודה.

ויבואו אל עיר שטיפולי אשר לארם להלחם עליה, כי היא נשארה בארם, כי היא עיר מבצר. ובעת ההיא, יהודים וארמיים יושבים שם יחד. ויבא חיל יהודה לפני העיר, ויקראו אל היהודים היושבים ביניהם לשלום. והיהודים, יושבי שטיפולי, לא ענו לאחיהם שלום, אמנם קללות נמרצות וחרפות וגדופות. כי היהודים, אשר היו שם עם הארמיים, יושבים יחד כאחים, ורבים משבט לוי היו, וגדל נפש היה להם. ויאמרו להם חיל יהודה: "לשלומכם באנו - ולעזרתכם!" ויענו היהודים אשר בשטיפולי: "לא נקבל שלומכם - ולא עזרתכם!" ויראו כן חיל יהודה, ויאמרו לנסע וללכת לירושלים ולשבת שם. כי היה שם אתם כסף וזהב אשר אין מספר לו אשר הביאו מארם.

יוסיפון / קלא

והאַרמייים יושבי שטיפולי אָמרו איש אַל רעהו: "הנה היהודים ישובו להלחם בנו, ואלה היהודים היושבים בתוכנו - אולי יעשו עמם שלום ויתנו את העיר בידם ויעשו בנו נקמה, כמו שעשו ליתר עם ערי ארם." ויאמרו אל היהודים היושבים בתוכם: "שמענו, שחיל יהודה ישובו להלחם בנו. ועתה, צאו לכם מהעיר עם נשיכם ובניכם וטפכם, ותשכו ביצר הקרוב לעיר הזאת - עד ישוב מעלינו חיל יהודה הבא להלחם בנו, ושבתם אלינו." ויעשו כן היהודים, ויצאו מהעיר, וישבו ביצר.

ושם היה בחור אחד - ושמו שמעון, איש פריץ ועריץ, גבה קומה ורחב לב, בעל זרוע ואיש פת ואמיץ לבב, שהשחית רבים מעם יהודה למצא חן בעיני הגוים, וימכר רבים מעם ה'. וכבוא חיל יהודה על שטיפולי להשחיתה - שמעון זה היה יוצא תמיד נגד חיל יהודה והורג מהם רבים ומשיכם לאחור. ולא עזב שמעון את חיל עם יהודה מעולם להשחית לעיר שטיפולי ולהרג אנשיה.

וכאשר ישב שמעון ביצר לכבטח עם יתר היהודים שהיו שם עמו מיושבי שטיפולי, ושאול אביו עמו - והוא איש שוע תזקן - ורבים זקנים יושבי שטיפולי, וחיל לרב מאד עמם, ויאספו הרומיים והאַרמייים יחד, ויהיו חיל כבד, וילכו ביצר. ויהרגו כל היהודים הנמצאים שם אשר היו מיושבי שטיפולי, שהיו שלש עשרה אלף נפשות. ושמעון עם בית אביו ועם משפחתו ועם הזקן אביו היה בפנימי היצר חונה על עין מים נבחרת. ויבאו בתוך היצר להרג את שמעון ואת אביו ואת כל משפחתו עד בלתי השאיר להם שריד, וירא שמעון, והנה חיל הרומיים וחיל הארמייים באו עליו. וישלף חרב, וירץ עליהם, ויך בהם מכה רבה מאד, וישיכם לאחור. ויאספו עוד עליו המון רב מאד.

קלב / פרק שלושה וששים

ובראותו פי המון רב נאסף עליו, והוא לבדו נשאר ולא יוכל להמלט ממנו - ויעמוד על תל אחד, וחרבו שלופה בידו ויאמר: "הוי! ארמיים ורומיים יושבי שטיפולי! שמעו ואדברה לכם דברים מעט, דברי תוהו וכאב לב! אמנם עתה ידעתי - שבצדק ובמשפט אתם נלחמים, ולא תחמלו עלי אשר הצלתי אתכם מיד חיל יהודה, ולא עובתים להרס ולהחרב את עריכם ולהרג אתכם ואת נשיכם ואת בניכם ובנותיכם בחורב - כמו שעשו ליתר ערי ארם. אבל נלחמתי מלחמותיכם, והרגתי רבים מעמי וממשפחתי למצא חן בעיניכם! ואתנה דמם ודמי לערבון לכם, ושמרתי אהבה לנכרים, ואיבה - לעמי! ובגללכם הרגתי לעמי אבות על בנים ובנים על אבות. ואתם - תגמלוני עתה גמול רע על פעלי עמכם טוב! האמת, כי בצדק ובמשפט יעזרוכם האלהים לגמל אותי בגמול הזה להמיתני - תחת אשר הצלתי אתכם. ועתה, הנני - אמות! אמנם בחרון אף ובקצף גדול ממני ובי, ואתנה בי נקמה על אשר הרגתי את חברי ואת אוהבי, ואהרגה את נפשי בידי לנקם דם נקמת אחי אשר שפכתי ממני - כי אני הוא להם גואל דם. ואראה כחי וגבורתי לכם, פן תתגאו עלי בנפלי לפניכם במלחמה, ותאמרו: כי הנה אנחנו הרגנו את שמעון גבור יהודה! והנה אבחר להרג את נפשי בידי במשפט, כי אעשה נקמה בי - על שפכי דם רב מדמי אחי, ואמית את עצמי כרוצח אשר תמיתהו התורה."

ויהי כדברו הדברים האלה, וימלאו עיניו דם, ופיהו - קצף, בפעם בפעם אשר כה היה משפטו כי יתעורר לגבורה. ותבער בו חמתו, וישלף רחמיו מנגד, ויבז את החמלה. ויקח את אביו, ויוציאהו מתוך היער - ויהרגהו, ואחריו הרג את אמו, למען אשר לא יתחננו על הילדים, ולמען אשר לא יכאב לבם עליהם. ותרוץ אשתו בחפזה וכרצונה, ותפשט את צוארה לחרב - למען אשר לא תראה במות

יוסיפון / קלג

בְּנֵיהּ. וַיְרוּצוּ הַיְלָדִים בְּנֵי שְׁמֵעוֹן, וַיִּתְּנוּ אֶת צְוֹאֲרֵיהֶם תַּחַת הַחֶרֶב לְכָל יִרְאוּ בְּמוֹת אֲבֵיהֶם. וַיְמַהֵר הָאֲכֹזֵר וַיַּהַרְגֵם בְּמַכָּה אַחַת, וּלְבַלְתִּי יוֹתְרוֹ בֶּיַד הַצְּרִיִם הַצּוֹרְרִים לָהֶם. וְאַחֲרֵיהֶם הָרַג כָּל אֲנָשֵׁי מִשְׁפַּחְתּוֹ וְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ. וַיֵּאָסֶף אֶת כָּל פְּגָרֵיהֶם לְמָקוֹם אֶחָד, כְּאִישׁ נוֹצֵחַ בְּמַלְחָמָה, לְמַעַן שְׁלֹא יֵרָאֶה אֶחָד מִכָּל אֲנָשֵׁי מִשְׁפַּחְתּוֹ בֶּיַד אוֹיְבָיו - כִּי הוּא הָרָגֵם כָּלָם, וְאַחֲרֵי כֵן הָרִים אֶת יְמִינוֹ, וַיַּהַרְגֵם אֶת נַפְשׁוֹ בְּגֹדֶל נַפֶּשׁ וּבְגִבּוֹרָה, לְמַעַן שְׁלֹא יִקְרַב אִישׁ נָכְרִי לְחַלֵּל אֶת גִּבּוֹרָתוֹ, כִּי יִתְפָּאֵר עָלָיו לֵאמֹר: "אֲנִי הִרְגַתִּיו!"

אֶת כָּל זֶה עָשָׂה שְׁמֵעוֹן הַגִּבּוֹר, לְמַעַן יִנְקֶם נַקְמָה בְּעַצְמוֹ עַל אֲשֶׁר שָׁמַר אֶהְבֶּה לְנִכְרִים וְשָׁנְאָה לְעַמּוֹ - לְמַעַן הָרְאוּתוֹ אֶת כְּחוֹ וְאֶת גִּבּוֹרָתוֹ. וַיִּמַּת מִיָּתֵהּ וְרָה וּמִשְׁנֵה כְּזֹאת, וְהָיָא מִיָּתֵהּ גֹּדֶל הַנֶּפֶשׁ, אֲשֶׁר זְכָרְנָהּ.

פָּרָק אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים /

יִסְפַּר מַלְחָמוֹת כְּסִתְיָאוֹ הַרוֹמִי עִם בֵּית יְהוּדָה

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כְּאֲשֶׁר מָרְדּוּ הַיְהוּדִים בְּרוֹמָיִים, וְכַאֲשֶׁר הָרְגוּ אֶת שְׂרֵי הַרוֹמָיִים וְאֶת כָּל חֵילָם, וַיִּלְךְ אַגְרִיפָס הַמֶּלֶךְ אֶל רוֹמָא, וַיַּגִּד לְגִיאָרוֹן הַקֵּיסָר מֶלֶךְ רוֹמָא אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וַיִּשְׁלַח גִּיאָרוֹן הַקֵּיסָר אֶת כְּסִתְיָאוֹ - שֶׁר צָבָא רוֹמָא הַיּוֹשֵׁב בְּאַרְס - וַיְד רָמָה עַמּוֹ מִחֵיל הַרוֹמָיִים. כִּי גִלְחָם עִם מֶלֶךְ פָּרַס, וַיַּכּוּהוּ וַיִּשְׁמַדְהוּ, וְהָשִׁיב מִמְּלַכַת פָּרַס תַּחַת יַד רוֹמָא. וַיְצוּ עָלָיו גִּיאָרוֹן הַקֵּיסָר לְעֲלוֹת בֵּיהוּדָה וּלְדַבֵּר אֶל הָעָם דְּבַרֵי שְׁלוֹם וּלְדַבֵּר עַל לִבָּם לְהַשְׁיִכֵם בְּבְרִית וּבְשָׁלוֹם.

ויעל כסתיאו ביהודה. ויצא אגריפס לקראתו, ויגד לו כל אשר קרהו עם היהודים הפריצים, ואיך דבר עמם על אודות השלום, ולא אבו לשמע בקולו. ואיך שרפו את היכלו ואת אוצרותיו, ובזזו להם את כל אשר לו.

וישמע כסתיאו את דברי אגריפס, וישמח על דבריו מאד - כי מצא עליה לעשות נקמה ביהודים, בעבור אשר שפכו דם לרב מחיל הרומיים ומיושבי ארם. ויאסף כסתיאו חיל גדול כחול אשר על שפת הים לרב. ויבא כסתיאו אל עיר קיסריה, וירא כי יפה בנינה, ויצו כסתיאו לשרף אותה - וישרפנה, ואת העם אשר בה הפה לפי חרב, ולא שבעה נפשו על זאת. וילך משם אל עיר יפו בחיל כבד מאד, וילחם בה ביים וביבשה. וילכדה, ויהרג ברחובותיה שמונת אלפים וארבע מאות איש. ומשם נסע, ויבא ליבנה. וישרף באש את כל סביבות העיר, ויהרג את כל הנמצאים מחוץ לעיר. ויצאו לקראתו אנשי צפורי בתחנונים, בדברי שלום. ויחמל עליהם, ויקבלם - ולא נלחם עמם, ולא קרב אל עירם, ולא הרג מהם איש. והפריצים - אשר היו בעיר צפורי - נסו ההרה, בשמעם כי בא כסתיאוס. ויהי כצאתם מעיר צפורי, וידלגו על חיל כסתיאוס במרוצה, ויפלו מהמונו מאתים איש גבורים. וגם את גלפירה - שר צבא כסתיאוס - הפו במלחמה ההיא, אכל לא מת - כי נמלט. ויסבו הפריצים את פניהם, וינוסו מפני כסתיאוס. וירדפם הוא עם כל חילו ופרשיו, ורבים מהם השיג והציע לארץ, והנשארים - הרה נסו. וגלאפירה, שר צבא כסתיאו, הלך לעיר קיסריה - כי היתה כבר לרומיים. ויתרפא שם מהמכות אשר הכוהו פריצי יהודה. ויסע משם, וילך אל עיר, אשר היה שמה אנטיפיריס, ויואל להלחם עליה. ושם מצא עם רב ומחנה גדול מהיהודים ומהפריצים, גבורי יהודה.

יוסיפון / קלה

וכשֶׁמַע הַפְּרִיצִים כִּי כִסְתִיאוֹ בָּא, וַיֵּצְאוּ לִקְרֹאתוֹ לְהִלָּחֵם עִמּוֹ. וַיֵּרָא מַחְנֵה יְהוּדָה מֵרְחוֹק אֶת מַחְנֵה כִסְתִיאוֹ - כִּי רַב הוּא, וַיִּבְחַר לוֹ לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה עִמּוֹ בְּבִקְעַת גְּבֻעוֹן, אֲשֶׁר הִיא רְחוֹקָה מִירוּשָׁלַיִם חֲמִשִּׁים רִיס. וְאִז הִרְאָה מַחְנֵה יְהוּדָה אֶת עֲצָמוֹ כְּבוֹרֶת. וַיִּלֶךְ עִם יְהוּדָה גְּבֻעוֹנָה, וַיָּבֹאוּ כָּל גְּבוּרֵי יְהוּדָה גְּבֻעוֹנָה, אֲשֶׁר הוּא רְחוֹק מִירוּשָׁלַיִם חֲמִשִּׁים רִיס, בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי [בד"מ: הַחֲמִישִׁי] לְנִסְעֵם, וַיִּשְׁבְּתוּ שָׁם. וַיִּרְדְּפֵם כִסְתִיאוֹ עִם כָּל מַחְנֵהוּ עַד גְּבֻעוֹן, וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי הָעִיר וַיִּלָּחְמוּ עָלֶיהָ. וַיְהִי לְאַחַר הַשְּׁבֵת - בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֶּקֶר, וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת כְּלֵי מִלְחָמָתוֹ, וַיֵּצְאוּ מִן הָעִיר, וַיִּרְעֻוּ בְּאוֹת מִלְחָמָה, וַיַּעֲרֻכוּ מִלְחָמָה עִם מַחְנֵה כִסְתִיאוֹ. וַיֵּצִיעוּ גְבוּרֵי הַפְּרִיצִים חֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה [בד"ה: תַּק"ה] אִישׁ, וְהָרוּכְבִים כָּלֵם נָפְלוּ הָרוּגִים אַרְצָה. וַיִּמְהָעֵם אֲשֶׁר עִם כִסְתִיאוֹ, הַהוֹלְכִים אַרְצָה - סָלוּ שְׂבָעָה וְעֶשְׂרִים אֲלָפִים אִישׁ. וַיָּפְלוּ בַּמִּלְחָמָה הַהִיא מֵהַיְהוּדִים שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אִישׁ. וּבַמִּלְחָמָה הַהִיא נִרְאָתָה גְבוּרַת מוֹנִבּוֹ, רֹאשׁ חֵיל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר שָׁם. גַּם אִז נִרְאָתָה גְבוּרַת בְּנֵי־אוֹס הַפְּרִיץ, אֲשֶׁר שָׁלַח יָדוֹ תַחְלָה לְהַכּוֹת בַּמַּחְנֵה הָרוֹמִיִּים בְּמִצּוֹת אֲלַעְזֹר הַכֹּהֵן, רֹאשׁ הַפְּרִיצִים. גַּם בַּמִּלְחָמָה הַהִיא קָנוּ שָׁם גְּבוּרֵי יְהוּדָה, כִּי עוֹרְרוּ אֶת חֲנִיתוֹתֵיהֶם עַל חֲלָלֵי רוֹמִיִּים בַּגְּבוּרָה.

וַיִּשְׁלְחוּ עוֹד כִסְתִיאוֹ וְאַגְרִיפָס, כִּי נָסְעוּ מִשָּׁם, מִלֵּאכִים לִירוּשָׁלַיִם - אֶל אֲלַעְזֹר בֶּן עֲנָנִי הַכֹּהֵן, רֹאשׁ הַפְּרִיצִים שְׂבִיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם, וַיִּבְקְשׂוּ לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם עִם אֲלַעְזֹר וּלְבֹא בְּבֵרִית עִמָּהֶם, פֶּן יִשְׁחַת עִם יְהוּדָה בְּרַעַת הָרוֹמִיִּים הַמְּשַׁחִיתִים. וְלֹא אָבָה אֲלַעְזֹר לִשְׁמַעַ לְדְבָרֵים הָאֵלֶּה - אֲבָל הָרַג אֶחָד מֵהַמִּלֵּאכִים אֲשֶׁר הָלְכוּ אֵלָיו מֵאֵת כִסְתִיאוֹס וְאַגְרִיפָס, כִּי הִרְפָּה לְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבַר שְׁלוֹם וּבֵרִית. וַיֵּאָסֵף אֲלַעְזֹר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּהֲנִים וְאֶת הָעָם לְצִאת לְמִלְחָמָה עַל כִסְתִיאוֹ.

וַיְהִי כִּרְאוֹת כִסְתִיאוֹ אֶת לֵב אֲלַעְזֹר הַכֹּהֵן וְאֶת לֵב הָעָם עִמּוֹ יַחַד, כִּי נִקְשַׁר בְּקֶשֶׁר אֲמִיץ לְהִשְׁחִית אֶת הָרוֹמִיִּים וְלְהַשְׁמִידֵם - וְהוּא כִּבְרֹ

טעם מטעם גבורת הפריצים והגבורים אשר ביהודה, בגבעון. ויסב פניו ללכת לרומא, כי ראה, כי לא יוכל להלחם עם הפריצים, וכי אין לו ולא לחילו גבורה לפניהם. ויאמר: "אראה מה יהיה אחרית זה, ומה עצה יתן ניארוץ הקיסר על פכה." וירד יפו, וימצא שם אניות הרומיים - אשר בא שם חילם. ויבא בהם עם חילו, ויבא אל רומא. ויגד לניארוץ הקיסר את כל אשר קרהו. ויבהל הוא, וכל עם הרומיים, בשמעם את גבורת עם יהודה. ותשקט הארץ מהמלחמה בשנה ההיא, ותהי תשועה גדולה לארץ יהודה בשנה ההיא על ידי גבורת אלעזר הכהן הפריץ הגדול, אשר הושיעם מיד כסתיאו הרשע, אשר נשבע אז לנקם נקמה לרומיים מהיהודים, ויקצף וישבע לאמר, כי ישמיד את כל היהודים - עד בלתי השאיר להם שריד.

ואלה הם אשר הושיעו את ישראל בבית שני מיד אויביהם, מיום אשר התעוררו מלחמות על היהודים ועל ארצם, ויפרצו פרצות בישראל. והפרצה הראשונה הרעה - אשר הפרצה בישראל אז - היא פרצת אנטיוכוס הרשע, המלך המוקדוני, אשר חשב לבלתי להחיות פליטה בארץ. וכי הרשיע לעשות בישראל, הרשע הגדיל, ויהרג מעם ה' חכמים ונבונים, שרים וזקנים, בחורים ונערים, גדולים וקטנים, ישראלים ולויים וכהנים. ויתקבצו כל שרי יהודה וילכו אל מתתיהו בן יוחנן כהן גדול בהר המודיעית - אשר היה נחבא שם (זה תמוה, כי כרך של חשמונאי מודיעית שמה, ולא היה נחבא שם, ואפשר שהיה קבוע בירושלים כדי לעבוד בביהמ"ק ועכשיו נחבא בעיר אבותיו.) מפני רעת אנטיוכוס המוקדוני ושריו, ויצעקו אליו לאמר: "הושע את עם ה' היום הזה, ואל תחשב למלט את נפשך! והצר האויב משמיד ומחריב את עמך ושופך את דמך, כי דם כל ישראל - דמך הוא, ועיני כל ישראל עליך לעמוד עמהם בצרה הזאת להיות להם תשועה על ידך!" וישמע מתתיהו אז את דבריהם, ויבך בכי גדול, ויאמר אליהם: "אל תיראו

וְאֵל תַּעֲרֹצוּ מִפְּנֵי הַמּוֹקְדוֹנִים הָאֵלֶּה, כִּי ה' נִלְחַם לָכֶם, וְאַתֶּם תַּחֲרִישוּן! וַיִּתְעוֹרֵר מִתַּתִּיהוּ בֶן יוֹחָנָן פֶּהֵן גְּדוּל, וַיּוֹשַׁע אֹז אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד אֲנָטוּיֹכּוּס הַמּוֹקְדוֹנִי. וַיִּכְהֵן מִתַּתִּיהוּ בֶן יוֹחָנָן פֶּהֵן גְּדוּל אַחֲרֵי הַכּוֹתוֹ אֶת הַמּוֹקְדוֹנִים שָׁנָה אַחַת - וַיָּמָת. וַיִּכְהֵן תַּחֲתָיו יְהוּדָה בְּנוֹ שֶׁשׁ שָׁנִים, וַיָּמָת בְּמִלְחָמָה. וַיִּכְהֵן תַּחֲתָיו יְהוֹחָנָן אָחִיו שְׁמוֹנֶה שָׁנִים, וַיָּמָת גַּם הוּא בְּמִלְחָמָה. וַיִּכְהֵן תַּחֲתָיו שְׁמַעוֹן אָחִיו שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה [בד"מ: שְׁמוֹנֶה שָׁנִים], וַיָּמִיתָהוּ תַלְמִי חוֹתְנֹו (צ"ל חַתְּנוֹ כַּמְבוֹאֵר לַעִיל סוּף פָּרָק כ"ו וּפְרָק כ"ז) בְּתוֹף מִשְׁתֵּה הַיָּיִן. וַיִּכְהֵן תַּחֲתָיו יְהוֹנָתָן בְּנוֹ - וְהוּא אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמוֹ הוֹרְקָנוּס - עַל שֵׁם הַמֶּלֶךְ הוֹרְקָנוּס אֲשֶׁר הִכָּה (לַעִיל פָּרָק כ"ז כְּתוּב בַּעֲנִין אַחֵר, אֲבָל שֵׁם בְּד"מ כְּתוּב כְּמוֹ כֶּאֱנָן וְכַמֶּשֶׁשׁ בַּהֲעֵרָה א') - וְהוּא הוֹרְקָנוּס הָרֵאשׁוֹן. וַיִּמְלֹךְ אַחַת וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, וַיָּמָת. וַיִּכְהֵן תַּחֲתָיו אַרְיִסְתוֹבְלוּס בְּנוֹ שָׁנָה אַחַת - וְהוּא הַנִּקְרָא: "הַמֶּלֶךְ הַגְּדוּל". כִּי הוּא אֲשֶׁר הִתְחִיל לְתַת עֲטֻרַת מַלְכוּת עַל רֵאשׁוֹ, וַיִּהְיֶה אֶת הַכְּהֻנָּה וַיַּחֲלֶלָה לְמַלְכוּת (וְכֵן כְּתוּב לַעִיל פָּרָק ל'. וַעֲיִין תּוֹס' יוֹמָא י"ח. ד"ה עֵילָא) מִקֶּץ אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים צ"ל מֵאוֹתִים וּשְׁמוֹנִים, וְכֵן הוֹגָה בְּכַתְּוִי שְׁבַד"ק אֲשֶׁר תַּחְתָּי, שֶׁהָיָה בֵּית שְׁנֵי לֹא עֹמֵד אֲלֵא ת"כ שָׁנִים, וַעֲיִין בִּאגְרוֹת חוּזָן אִישׁ שִׁי ר"ו ח"ל... סוּף דְּבַר שְׁנוֹת בֵּית שְׁנֵי בְּטוֹחַ מְדַבְּרֵי חו"ל... וְאֲשֶׁרֵי מִי שֶׁלֹּא קָרָא בְּסִפְרֵים הַחֲצוּנִים כִּי אִם בְּתוֹרַת וּגְוִי) שָׁנָה וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים לַעֲלִית יִשְׂרָאֵל מִבְּבֶל. וַיָּמָת אַרְיִסְתוֹבְלוּס, וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו אֶלְכְּסַנְדֵּר אָחִיו שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים שָׁנִים, וַיָּמָת. וַיָּמָת אֶלְכְּסַנְדֵּר, וַתִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו אֶלְכְּסַנְדֵּרָה (נִרְאָה שֶׁהִיא שְׁלוֹמְצִיִן הַמַּלְכָּה, שֶׁהִיחָה בִּימֵי שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח, כְּנוֹזֵר בְּתַעֲנִית כ"ג. וְרַש"י כְּתוּב בְּכ"ב י"א. שְׁגַם הִילְנֵי הַמַּלְכָּה הִיחָה מְזוּרַע הַחֲשֻׁמוֹנָאִים, וְכַבֵּר הִשִּׁיגוּ הָרַב יַעֲבֹד בַּהֲגוּהוֹתָיו שֵׁם. אֲמַנָּם גַּם לְדַעַת רַש"י אֲפֻשֶׁר שֶׁהִיחָה הִילְנֵי אֶשֶׁת מֶלֶךְ וְלֹא מוֹלַכְתָּ, אֲבָל שְׁלוֹמְצִיִן מַלְכָּה בַּעֲצֵמָה דַּל"כ ה"ל לְהוֹכִיר בַּעֲלָה בְּתַעֲנִית כ"ג) אֲשֶׁתוֹ תִשַׁע שָׁנִים, וַתָּמָת. וַיִּמְלֹךְ אַחֲרֶיהָ אַרְיִסְתוֹבְלוּס בְּנָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים. וּבִימֵיו עָלָה

פומפיוס, שר צבא רומא, על ירושלים, וילפדה. ויקח את אריסטובלוס, ויאסרהו בנחשתים, ויוליכהו אל רומא. וימלך תחתיו הורקנוס אחיו ארבעים שנה. ובימיו מרד אנטיגנוס, בן אריסטובלוס אחיו, וירם יד בהורקנוס עם חיל פרס, ויתפשהו, ויאסרהו בנחשתים, ויוליכהו בבבלה. ויקצץ את אזנו לבלתי היות עוד פהו ומלך. וימלך אנטיגנוס שלש שנים. ובימיו ברח הורודוס אל רומא, ויאסף את כל חיל הרומיים, ויבא ירושלים, ויהרג את אנטיגנוס בשנת שלש למלכו. וימלך הורודוס תחתיו שבע ושלשים שנה, וימת. וימלך תחתיו ארקילאוס בנו תשע שנים, ואחרי כן לכדו מלך הרומיים, ויאסרהו בנחשתים, ויוליכהו לרומא, וימת שם. וימלך תחתיו אנטיפטר [כד"מ: אנטיפס] אחיו, ויסב את שמו הורודוס, ותהי מלכותו שלמה עשר שנים [כד"מ: י"ב שנה] [וא"א לכוון החשבון עפ"ש כע"ז ט']. וילך, וילכד את ארץ ספרד, וישמידה - על אשר לקח מלך ספרד את אשת אחיו, וימת שם. וימלך תחתיו אגריפס, בן אריסטובלוס בן אחיו, שלש ועשרים שנה, וימת. וימלך תחתיו אגריפס בנו עשרים שנה - והוא אגריפס זה, אשר אנחנו עתה בספורו ובספור הרעות, אשר קרו לישראל בימיו. וכל ימי מלכותו לא שקטה המלחמה מישראל עם הרומיים - עד גלות עם יהודה למדינת רומא, ויחרב המקדש. והוא חרבן בית המקדש השני, אשר ראו עינינו בנוי וחרב.

ומי יתן - והיה מחסד אלהים עלינו לראותו עוד בנוי! אף איה שנתנו עלינו סדרי בראשית לטוב, כי נאריך ימים עד הזמן ההוא, שיהיה זמן תשובה לישראל לטוב ולהצלחה בארצם. לא הגיעו צדקותינו אל גבול, אשר בגללן יגיע לנו זה החסד מאת האלהים - כי אשמים אנחנו. רק נאמר - אשרי הדור אשר ימלט, והיה לפלטה ולשאירת מישראל, עד הגיע זמן בנן הבית פעם שלישית. ואשרי המחכה ויגיע לראות בטוב ה' ולחזות בנעם חסדו, אשר יהיה

בישראל בימים ההם! ועתה, אנחנו - בהיותנו כואבים בצרתנו זאת, נרפא מחץ פאבנו ושכר לבנו כי נזכר גדלת התשועה ההיא, ונשמח ונשיש כי נחשב בה - מה יעשו הרואים את כבודך, אשר עין בעין יראו בשוב ה' את שיבת ציון וירושלים. ונשכחו הצרות הראשונות העוברות, ואלה לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב. אשרי הדור, אשר ה' אלהינו יבחר לנחלה לו בימים ההם להושיע את ישראל מיד הגוים ולקבץ את נפוצותיהם בימיו! והשם - הוא הידע העתידות, והטוב בעיניו יעשה. רק - כי היום הזה, תחנתנו אליו היא, לקים את יעודו לעמו, להחיות להם ולשום להם שארית בארץ כל הימים. ולא יפר בריתו אתם - כי יכלם, וההוא אמר ולא יעשה, ודבר ולא יקימנה? ! כי אמר על עמו ביד משה עבדו ונאמן בכל ביתו: (ויקרא כו) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם - לא מאסתים, ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם, כי אני ה' אלקיהם. הנה פאשר טובו נצב בעולמו, פאשר יהיה כל הימים נצב לשום שארית לישראל - יהיה פאשר יהיה כל הימים. לכן נחמו, נחמו! הרואים היום הזה בצרה, כי עת בא - ובניכם יהיו הרודים בארץ! וינחמו עוד השומעים בצרתנו זאת, כי הוא קץ לכל צרות ישראל, ולא תבא עוד צרה אחריה לעם ה'.

ומעי, מעי - אוזילה! כי אספר עתה וזרבן בית מקדשנו, אשר ראינוהו בנוי וזרב, ופקדתו באה, עתה היתה מבוכתו. ועל המלחמות, אשר ראו עינינו מעם ה', עם הצרים הצוררים לנו, כי העיד ה' את רוחם, לנקם נקמות וללול תורתו מזמנו (חרכ נוקמת נקם ברית, כפירש"י ות"א), נקראנו שם לספרנו זה "מלחמות ה'". גם כי למעלה, רבים ורבים מעם ה' הפקדו למות בקדשת נפשותיהם, ולא

הוֹרֵה לְחַלֵּל הָאוֹיְבִים אֶת מִקְדְּשׁוֹ - בְּרָצוֹנָם, וְלָתֵת יָד לְאוֹיְבֵיהֶם
לְטַמֵּא אֶת הַיְיָכָל ה', עַל אוֹדוֹת הַמְּלֻטָּם מִמְּוֹת. וְנַפְשׁוֹת כָּלֵם, כִּי מָתוּ
עַל פִּי ה', בְּאֹד פְּנֵי מַלְךְ וְחַיִּים הָאִירוּ. הֵן אִם נִקְבְּרוּ אוֹ עַל הָאָרֶץ
וְחַלְלִים נִפְגְּרוּ, חֲזַר צְדִיקִים - לְבִרְכָה.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים /

יִסְפַּר בּוֹ גַם בֶּן מְלַחְמוֹת הָרוֹמִיִּים עִם עַם
יְהוּדָה

בְּשָׁנַת עֶשְׂרִים שָׁנָה לְמֶלֶךְ אַגְרִיפָּס, בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי - הוּא חֹדֶשׁ אָב
- בַּיּוֹם תְּשַׁעָּה לַחֹדֶשׁ (במִתְנִי' שְׁלֵהי תַעֲנִית תַּנּוּ ה' דְּבָרִים אִירְעוּ בִּט"ב, וּד"ז לֹא
נִזְכָּר, וְגַם בְּגִיטִין נ"ו. שְׁנִזְכָּר מַעֲשֵׂה זֶה, לֹא אָמְרוּ שֶׁהִיא בִּט"ב. גַּם מִשְׁמַע בְּגִמְרָא
שֶׁשֶׁר הִצְבֵּא הִיָּה שְׁמוֹ נִירוֹן קִיסָר, אֲבָל זֶה חֲמוּהָ קִצָּת, וְגַם רִש"י בְּדִנְיָאֵל ח' י"א כֹּתֵב
בְּשֵׁם הַתְּלִמּוּד שְׁנִירוֹן קִיסָר שֶׁלַח אֶת שֶׁר צְבָאוֹ, וְאִפְשָׁר שֶׁהִיָּה גִירוֹס שְׁדֵר עֲלוּוִיָּהּ
נִירוֹן קִיסָר, וְלֹא לִנִירוֹן קִיסָר), וַיִּשְׁלַח גְּאֹרֹן - הַקִּיסָר עַל רוֹמָא - מְנַחָה,
לְהַעֲלוֹת עוֹלוֹת וְשָׁלָמִים אֶל בֵּית ה' בִּירוּשָׁלַיִם. וַיִּבְקֶשׁ לְשָׁלוֹם וְלְבָרִית
מִחַכְמֵי יְהוּדָה וְזִקְנֵי יְרוּשָׁלַיִם, לֵאמֹר: "הַגִּישׁוּ נָא אֶת מְנַחְתִּי לְפָנַי ה'
אֱלֹהֵיכֶם, כִּי לִי רָצוֹן וּמַחְשָׁבָה בְּעַבּוֹדָתוֹ, כְּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לְמַלְכֵי רוֹמָא,
אֲשֶׁר הָיוּ מְלָכִים מִלְּפָנַי וּמוֹשָׁלִים בְּמִמְשָׁלַת רוֹמָא. וְאֲנִי - הִנֵּה שְׁמַעְתִּי
אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם כְּסָתִיאֹו, שֶׁר צָבָאִי, וַיִּרַע בְּעֵינַי מְאֹד. וְלָכֵן, הִנֵּה
אֲנֹכִי מְקִים לָכֶם בְּרִית אֲמָנָה בְּעֵצַת יוֹעֲצֵי רוֹמָא וְזִקְנֵיהָ, אֲשֶׁר לֹא יָרִים
אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ מֵהַיּוֹם הַזֶּה וְהָלָאָה עֲלֵיכֶם מֵר צְבָא רוֹמָא - כִּי
אִם שָׂרִיכֶם שׁוֹטְרִיכֶם וְשׁוֹפְטִיכֶם, כָּלֵם יִהְיוּ מְאֻנְשֵׁי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם.

יוסיפון / קמא

ואגריפס מלפנכם יהיה על כל שריכם לאדון ולמושל, ואת אשר יאמר לכם - תעשו, רק שם ממשלת הרומיים יקרא עליכם" (עיין אבות דר"ב פ"ד: וכשבא אספסיאנוס וכו' אמר להם וכו' וכי מה אני מבקש מכם אלא שתשגרו לי קשת אחת או חץ אחד ואלך לי מכאן). ויהי כבא המלאכים, אשר שלח ניארון הקיסר אל ירושלים, ויבואו לפני ענני הכהן, וידברו אליו פדברים האלה. ויראו לו את מנחת הקיסר, ויעמידוהו לפניו. ותהי המנחה: פך אחד לעולה, מעטר בעטרת זהב גדולה, וקרניו מצפות זהב - ועליו מכסה בגד ארגמן באבנים יקרות, ולפניו - נושאי סבל, עשרה כפרים זהב, ואחריו - צאן לרב לשלמים. ויהי פשמע אלעזר הכהן בן ענני הכהן את דברי המלאכים ההם, ויעמד, וישלח את המנחה - היא מנחת ניארון הקיסר - מבית יבב (בגיסין נ"ו). אמרו דבר קמצא שדא ביה מומא ור' זכריה בן אבקולס לא רצה שיקריכוהו, ואפשר שמחמת כן מצא אלעזר בן ענני ידיו לעשות כן, כיון שר' זכריה בן אבקולס היה מסכים שלא להקריבו). כי אמר: "לא נחלל את מקדש ה' אלהינו במנחות בני נכר! ולא יחפץ ה' אלהינו לא לעולותיהם ולא לזבחי שלמיהם" (מפני שכולם גזל אינם רצויים כפירשי ישעיה ס"א ח' אבל מן הדין כשרים, דילפינן מאיש איש שאו"ה מביאים נדרים ונדבות).

ויתקע בשופר, ויערף מלחמה מול חיל הרומיים, אשר היו צובאים במשמרותם לשמר את ירושלים. ויפלו חללים רבים ביום ההוא מן בני הרומיים, ואחד מהשרים - אשר היו על צבאם - מת, ואחד מהשרים - נתפש חי. והר אשר נתפש, היה גבור מלחמה מאד מאד. ויהי פי ראה, כי פלטה אליו הרעה ממלחמת היהודים, ויאמר: "התחיו אותי, ואמסר לכם חי - ולא תמיתוני?" וישבע לו אלעזר הפריץ, כי לא ימיתהו, וכי יחמל על גבורתו. וימסר בידו חי - אחרי אשר סלה רבים מגבורי יהודה. וימר אלעזר את שבועתו - וימיתהו.

ויאמר לו טרם המיתו אותו: "כְּאֲשֶׁר שִׁכְּלָה נְשִׁים חֲרָבָה, כֵּן תִּשְׁכַּל מְנַשִּׁים אִמָּךְ!" (לשה"כ שמואל א' ט"ו ל"ג) וַיֵּצֵאוּ לְנַעֲרוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בוֹ - וַיָּמָת. וַאֲגָרִיפִס הַמֶּלֶךְ, כִּרְאוֹתוֹ אֶת אֲשֶׁר רָאָה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת אֲשֶׁר שָׁמַע, הֵצִיר לוֹ מָאֹד. וַיַּעֲמֵד בְּרֵחוֹב אֶחָד, וַיַּעֲצֵק וַיֹּאמֶר: "הוּא, אֲלַעְזָר הַפְּרִיץ! לוֹ בָּאָה הָרָעָה אֲשֶׁר אַתָּה מְסַבֵּב בְּמַעֲשֵׂיךָ עָלַיךָ וְעַל בֵּית אָבִיךָ - לֹא נִדְאָג וְלֹא נִבְכָּה! אָבִל אוֹי, לְמִבְקָשֵׁי הַשְּׁלוֹם וְהַמְנוּחָה, הַנִּמְצָאִים בְּיָמֶיךָ, אֲשֶׁר תִּדְבְּקֶם רַעְתָּךְ - וְתִמְיַחֶם! עַד מָתִי תִהְיֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ - אוֹיֵב ה' וְשׁוֹנֵא עִמּוֹ! לָמָּה תִּתְחַבֵּל אֶת כְּרַם ה' צְבָאוֹת - וְתִשְׁחַתְּיֶהוּ?!" וַיְהִי כִּשְׁמַע אֲלַעְזָר אֶת דְּבָרֵי אֲגָרִיפִס, עָנָהוּ - וַיֹּאמֶר אֵלָיו כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה: "מַה לָּךְ - וְלָשֵׁם מְלָךְ? וְאִם אַתָּה מְלָךְ - לָמָּה לֹא תִצְוֶה לְיִסְרוֹנוֹ? וְאִיָּה גְבוּרִיךָ? קָרֵב אֵלַי עִמָּהֶם - וְהִרְבֵּה בִּי הַמוֹסֵר! וְנִרְאָה אִם אַתָּה מְלָךְ בְּאַמְת - אוֹ בְּשִׁקָּר! אָבִל תַּעֲמֵד מִנְּגַד וְתִדְבֵּר - וְרַגְלֶיךָ עוֹמְדוֹת לְבִרְת, כַּעֲמֹד הַפֶּלֶב מִנְּגַד לְנוֹשֵׂא כְּלֵי מִלְחָמָה וְחוֹרֵץ לְשׁוֹנוֹ לְנִבְחָ." וַיִּרְמֹז אֲלַעְזָר לְפָרִיצִים - חֲבָרָיו - אֲשֶׁר יָרוּצוּ וַיִּלְכְּדוּ אֶת אֲגָרִיפִס הַמֶּלֶךְ, מִדֵּי עָמְדוֹ הוּא לְשִׁמְעַ דְּבָרָיו וּמִדֵּי דְבָרוֹ הוּא עִמּוֹ. וַעֲבָד אֶחָד מֵעַבְדֵי אֲגָרִיפִס הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר הֶעֱמִידוֹ עַל חַל רְחוֹק מִנְּגַד - לְרְאוֹת אִם הַפְּרִיצִים יִתְעוֹרְרוּ לְקָרֵב אֵלָיו וְלִהְיוֹדִיעוֹ זֶה, וַיֹּשֶׁט הָעַבְדֹּד אֶת יָדוֹ עַל רֵאשׁוֹ, וַיִּתֵּן אוֹת בְּרִיחָה לְאֲגָרִיפִס הַמֶּלֶךְ בְּזֶה לֵאמֹר: "בְּרֵחַ לָךְ מִהֲרָה מִשָּׁם, כִּי אִם עוֹד מַעֲט תַעֲמֹד שָׁם - הִנֵּה הַפְּרִיצִים יִשְׂאוּ אֶת רֵאשֶׁךָ מֵעַלְיָךְ, וְהִינֵנוּ אַתָּה וְאַנְחֵנוּ חִטָּאִים!" וְכִרְאוֹת אֲגָרִיפִס אֶת אוֹת עַבְדוֹ הַנֶּאֱמָן לוֹ, וַיִּבְרַח מִשָּׁם מְהֵרָה. וַיִּרוּצוּ הַפְּרִיצִים אַחֲרָיו, וְלֹא יָכְלוּ לְהִשְׁגִּיגוֹ. וַיִּלָּךְ לוֹ אֶל יָפוֹ, אֲשֶׁר הִיְתָה בְּמִמְשַׁלַּת הַרֹמַיִם, וַיִּמְלֹט שָׁם. אַחֲרָי כֵּן בְּרַח אֲגָרִיפִס הַמֶּלֶךְ מִשָּׁם, וַיָּבֵא אֶל מְדִינַת רוֹמָא. וַיַּגִּד לְגִיאָרוֹן הַקַּיִסָּר אֶת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר נַעֲשְׂתָה בִירוּשָׁלַיִם, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֲלַעְזָר הַפְּרִיץ לְמִנְחָתוֹ - וְכִי לֹא כִרְצוֹנוֹ עָשָׂה, וְלֹא כְּמִצְוֹתוֹ פָּעַל.

וישלח עוד עמו הקיסר את כסתיאו, שר צבאו, בחיל כבד מאד. ויבואו אל ארץ יהודה שניהם, וילכדו מקצת הערים הבצורות אשר ביהודה. וגם את יפו הרוסו, כי גברה יד הפריצים על יפו. ויראו הרומיים מאד, אשר לא ישלטו הפריצים ביפו, ותהיה עיר יפו לרומיים למוקש, כי יתאזרו ויתגברו היהודים בעיר יפו - והוא מקום מחוץ לאגנות הרומיים אשר תבאנה אל ירושלים ואל ארץ יהודה. ויעלו אחרי כן אגריפס וכסתיאו ירושלימה להלחם בפריצים ולהשמידם. ויצאו לקראתם אלעזר בן ענני הכהן ויתר הכהנים ורב העם, וימצאו אותם חונים בין ירושלים ובין יפו. ויערכו אתם מלחמה, ויפלו חללי היהודים לפני הרומיים. והכהנים נסו אל ירושלים, וירדפו אחריהם כסתיאו ואגריפס ויתר חיל הרומיים עד שערי ירושלים, ויחנו על ירושלים שלשה ימים. והי ביום הרביעי, ויצאו הכהנים ויתר העם מירושלים פתאם, ויכו במחנה הרומיים, וימיתו מהם חמשת אלפים איש רגלי, ואלף רוכבי סוסים, ויבהל מחנה רומיים.

ויהי פראות כסתיאו ועמו, כי אין מנוס מפני היהודים, ויבחרו מבחורי הרומיים ארבעים אלף איש, ויעמידום בין מחנה הכהנים למחניהם. ויצו כסתיאוס לאמר: "עמדו כל הלילה, תוקעי שופרות, ויבערו את האש - למען אמלט אני ואגריפס המלך לארצנו, ואתם לא תמושו מהנה עד הבקר!" והי פראות היהודים ותחיליהם את זה, התקבצו כלם אגדה אחת, לשמע קול השופרות, לדעת מה זה ועל מה זה - ויעמדו מדרף אחרי הרומיים. וישכימו בבקר, ויראו - והנה נסו הרומיים לילה דרך קסריאה מהלך שלשת ימים. וירדפו הכהנים אחריהם, וימצאו את כל כליהם משלכים בדרך, אשר השליכום אנשי המחנה להקל מעליהם לנוס. והכהנים לא לקטו את הפלים הנשלכים, כי רדף אלעזר עם כל העם אחריהם עד שערי קסריאה. וכסתיאו

יוסיפון / קמה

ואגריפס נמלטו אל מחוז קסריה, ויבחרו שניהם אל רומא. ויבאו אל הקיסר נארוז, ויגידו לו את כל אשר קרה להם בעיר ירושלים. והנה הם מדברים עמו בדברים האלה, והנה מלאך אחד בא מן ארץ פרס, כי מרדו מלך פרס ועמו לבלתי שמע לעבד למלך הרומיים. ויתבהל הקיסר מאד מאד, כי ראה אשר מרדו עליו מסביב כל עבדיו.

פרק ששה וששים /

יספר בו מלחמות אספסיאנוס וטיטוס

בעת ההיא בא אספסיאנוס - שר החיל, אשר שלחו נארוז אל ארץ המערב ואל ארץ אשכנז וברטאניאה ובסקוסיאה [בדר"מ: ובסקסו-ניאה], ויכניעם להטות שכמם לסבל על הרומיים ולעבד לנארוז הקיסר. ויהי כבא אספסיאנוס, ויגד לו המלך נארוז, ויספר לו את כל הרעה, אשר עשו הכהנים לחיל הרומיים בארץ יהודה, ואשר המיתו את עם הרומיים ואת גדודיהם. ויגד לו כל הדברים אשר הגידו לו כוסתיאוס הרומי ואגריפס היהודי מלך יהודה, וירע בעיניו על ככה מאד מאד. ויהי אחרי הדברים האלה, וישלח הקיסר נארוז את אספסיאנוס שר החיל, ואת טיטוס בנו עמו, ללכת לנקם נקמת הרומיים מאת פרס ומאת יהודה וירושלים. ויצום המלך נארוז לאמר: "כה תעשו - והרסתם ערי מבצריהם, והחרמתם את כל אשר תמצאו! אל תשיבו יד - מאיש עד אשה, טף ועליל ויגק וזקן - להחרים!" וילך אספסיאנוס וטיטוס, ויעברו בים - ועמהם כל חיל הרומיים ומבחר גדודיהם. ויבאו עד מתנה אנטוכיאה.

וַיְהִי כִשְׁמַע הַיְהוּדִים אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיִּבְחָרוּ מִן הַשָּׂרִים אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם שְׁלֹשָׁה שָׂרִים גְּבוּרֵי מְלַחְמָה: אוֹתִי, יוֹסֵף הַכֹּהֵן הַגָּבוּר לְמְלַחְמָה בְּעִזְרַת ה', וְאֵת עֲנַנִי הַכֹּהֵן, וְאֵת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן בְּנוֹ. וַיִּפְקְדוּם עַל הָאָרֶץ, וַיַּחֲלְקוּ לָהֶם אֶרֶץ יְהוּדָה (כלומר הארץ השייכת למלכות יהודה) בְּגוּרָל. וַיִּתְּנוּ לָהֶם עֲזָרָה בְּיַד הַיְהוּדִים - לְמְלַחְמָה. וַתִּפֹּל שְׁלִישׁ הָאָרֶץ בְּגוּרָל הָרֵאשׁוֹן: כָּל אֶרֶץ הַגְּלִיל מֵאֶרֶץ נַפְתָּלִי וְהַלָּאָה - לְיוֹסֵף בֶּן גּוּרִיּוֹן הַכֹּהֵן לְכַבֹּד וּלְתַפְאֲרָתוֹ, וַיִּקְרְאוּ אוֹתוֹ יוֹסִיפּוֹן לְשֵׁם מַעֲלָה וַתְּהַלָּה, כִּי אִזּוֹ נִמְשַׁח לְמִשְׁחַת מְלַחְמָה. וְהַגּוּרָל הַשֵּׁנִי יָצָא לְעֲנַנִי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל: יְרוּשָׁלַיִם וְכָל סְבִיבוֹתֶיהָ, לְהִיּוֹתוֹ עֲתִיד וּמוֹכֵן לְחֹזֵק אֶת הַחֻמּוֹת וְלַעֲרוֹךְ מְלַחְמָה מוֹל אֶסְפָּסִיאָנוּס - אִם יָבֵא שָׁם. וְהַגּוּרָל הַשְּׁלִישִׁי יָצָא לְאֶלְעָזָר בֶּן עֲנַנִי הַכֹּהֵן, וְעָמּוֹ יְהוֹשֻׁעַ הָרַע עִם כָּל שָׂרֵי יְהוּדָה: בְּכָל אֶרֶץ אֲדוּם עַד אֵילַת וְעַד יַם סוּף. וַיִּתֵּר הָאָרֶץ יָצָא בְּגוּרָל לְמִנְשֵׁה, - וְהוּא שָׂר מִשְׂרֵי יְהוּדָה: מִירִיחוֹ עַד בְּאֶכָה אֶל נְהַר פְּרַת, וּמֵעֵבֶר לַנְּהַר, וְכָל אֶרֶץ אֲרָם נְהָרִים. וַיִּלְתֵּר שָׂרֵי יְהוּדָה וְהַכֹּהֲנִים הַנּוֹכְבָדִים הִפְקִידוּ אֶת הָעָרִים הַבְּצוּרוֹת, מִגְּבוּל יְרוּשָׁלַיִם עַד בְּאֶכָה מִצְרִימָה.

וַיִּסַּע אֶסְפָּסִיאָנוּס עִם כָּל עַמּוֹ מֵאֲנַטוֹכִיאָה, וַיָּבֵאוּ, וַיִּחַנוּ בְּאֲרָם צוֹבָה, וַיִּנְעֲצוּ יַחְדָּיו - הוּא וְשָׂרָיו - לֵאמֹר: "נִלְכָה וְנַעֲלֶה רֵאשׁוֹנָה בְּגִלְיָל, וְנִרְאָה מַה נַּעֲשֶׂה בְּאֶרֶץ יְהוּדָה."

וַיְהִי כִשְׁמַע יוֹסֵף בֶּן גּוּרִיּוֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר, אֲשֶׁר יַעַץ אֶסְפָּסִיאָנוּס לַעֲלוֹת אֶל הַגְּלִיל, וַיֵּצֵא יוֹסֵף הַכֹּהֵן בֶּן גּוּרִיּוֹן הַכֹּהֵן מִירוּשָׁלַיִם, וַיַּעַל הַגְּלִילָה. וַיִּבֶן אֶת הָעָרִים הַנְּהַרְסוֹת, וַיַּחֲזֵק אֶת הַחֻמּוֹת אֲשֶׁר בְּעָרִים, וְאֶת הַלְּתוֹתֵיהֶם וְאֶת בְּרִיחֵיהֶם וּמַנְעוּלֵיהֶם וְאֶת אֲרַמְנוֹתֵיהֶם. וַיִּפְקֵד שָׂרֵי צְבָאוֹת לְמְלַחְמָה בְּרֵאשִׁי הָעָם לְאֶלְפִים וּלְמֵאוֹת וּלְחֻמָּשִׁים וּלְעֶשְׂרוֹת. וַיְמַלֵּא יְדֵי הָעָם מִכָּל כְּלֵי מְלַחְמָה. וַיְלַמֵּד אֶת הָעָם אֶת אוֹתוֹת קוֹלוֹת הַשּׁוֹפְרוֹת וְאֶת הַתְּרוּעוֹת בַּחֲצוֹצְרוֹת, בְּאִיזָה קוֹל יַעֲרֹכוּ

מלחמה, ובאיזה קול יתקבצו, ובאיזה קול יפרדו. ויגד להם, ויודיעם את קול אותות תרועות המלחמות. ויצו את העם לאמר: "שמע, ישראל! אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. אל ירד לבבכם, ואל תיראו, ואל תחפזו מפניהם! חזקו - ויאמץ לבבכם להלחם בעד עריכם ובעד אדמתכם ובעד עמכם! ולא תגורו מהמות! כי אם חזקו ואמצו לשמור את אדמתכם לבלתי גלות מעליה, ולהלחם בעד מקדש ה', לבלתי ישמא בטמאות הגוים. אך פי המות טוב לנו במלחמה - מהחיים בגולה. והיה, כקרבכם אל המלחמה על אויביכם, וראיתם - כי יפל חלל מגבוריהם ויתעורר עוד לקום, וקנאתם לה' אלהיכם לנקם נקמת עם ה' ממנו. ואשר יראהו, כי יתעורר לקום, יפהו עד יפל ולא יוכל קום! וכי תראו, כי יפל חלל מגבוריכם, וקנאתם לה' אלהינו למלטו מיד האויבים. אם חי - לרפאו ולעזר לו, ואם מת - לקברו בקברי ישראל. ובזה נבחרה כלנו מות מחיים, ונצליח במלחמותינו. כי נבחר למות על ה' ועל בריתו, ונמלט נפשנו אליו - אל אור החיים בשמים. והוא, כי תלכו אל האור הגדול!" ויהי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה לעם יהודה וישראל, ויבחר לו מיהודה ששים אלה איש ורגלי, ורוכבי סוסים מתי מספר. ויבחר לו מפל אלה שש מאות איש, גבורי חיל למלחמה, גרודים אשר מעמדם אחד למאה, ועשרה - לאלף, והמאה - לרכבה, אשר לא יסבו פניהם ולא יחרדו לקול מלחמה, ויתקע יוסף בן גוריון בשופר.

ויילך יוסף בן גוריון הכהן לערי אגריפס אשר בארץ יהודה לתפשם, כי יד אגריפס היתה עם הרומיים - אם בצדק ואם ברשע (עיי' רש"י הניאל י"א כ"ג), ויילך ראשונה לטייארנה - היא העיר הגדולה אשר לאגריפס, אשר שם אוצרות הכסף והזהב, וכלי המלחמה אשר לו, למלחמות מלכים. ויהי כבא יוסף אל העיר, ויעמד לפני השער, וידבר דברי שלום באזני העם אשר על החומה לאמר: "פתחו לי השער,

ומסרתם בידי את כל אוצרות המלך אגריפס, ואת כל מחמדיו - ותחיו לא תמותו! והלא טוב לכם להיות בגורל מקדש ה' ובנחלתו - מהיות בעזרת אגריפס, אשר נוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ומחזק את ידי שונאינו להלחם במקדש ה' ובעם נחלתו. "וישמעו אנשי העיר אל יוסף, ויפתחו לו את שער העיר, ויבא שמה, וישלימו עמו. ויסגירו בקידו את כל אוצרות אגריפס המלך, כי היטיבו דברי יוסף בעיניהם - ויאתו גם המה להיותם בגורלו.

בעת ההיא הצר ליוסף מאד, כי הגד לו לאמר, אשר מרדו אנשי טבריה, ויבדלו מן העם היושב בירושלים, וימירו את גורל יוסף ויהפכו להיותם עבדים לאספסיאנוס, ויפקד עליהם אספסיאנוס שר מטרי הרומיים. ויהי כשמע יוסף את הדברים האלה, עזב את מחנהו בטייארגנה. ויגח עמו שש מאות בחורים ללכת טבריה, ויבא עליהם פתאם. ויהי כבואו על שפת הים אשר לגינוסר, וירא שם ספינות הרבה מוכנות לעזרת אספסיאנוס, שר רומא וגבורה. ויצו יוסף, וישברו אותן, ויפזרם בים הגה והנה. ויהי כראות אנשי טבריה את הספינות מפזרות בים - ויאמרו: "הנה העושים זה והמפזרים לספינות האלה, הלא הם חיל יוסף הכהן!" ואז ברחו גרודי רומא העירה טבריה, ויסגרו בעדם את שער העיר.

ויגש יוסף אל שער העיר, ויקרא באזני העם לאמר: "מה הקשר הזה, אשר קשרתם בי? ולא בי קשרתם, כי אם בה' - ותפשעו בכרית ה', אשר כרתנו לו, ותמירו את השבועה, אשר נשבעתם באלהי ישראל, אשר נלחם יחד באויבינו - ונכניעם!" ויענו העם את יוסף מעל החומה לאמר: "בי אדוננו! שמע נא את דברי עבדיך! חלילה לנו להיות בעזרת הרומיים, כי אם בעזרת עם ה' אלהי ישראל ומקדשו ועם נחלתו. אך יש בקרבנו אנשים ידים, בני בלעל, אשר כרתו ברית עם אספסיאנוס - והם הביאו אחד מטרי העירה. ועתה,

אָדוֹננוּ! אַם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁךָ לְבֵא הָעִירָה עִם גְּבוּרֶיךָ - בֵּא אֵלֵינוּ וְנַחֲמָה
 עִמָּךְ, וְלֹא נִמּוֹת בְּיַד שׁוֹנְאֵינוּ!" וַיִּפְתָּחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת שַׁעַר הָעִיר, וַיָּבֵא
 יוֹסֵף וְאֲנָשָׁיו אֶל תּוֹךְ הָעִיר, וַיִּכְבֹּשׁ אוֹתָהּ. וַיִּשְׁלַח יוֹסֵף אֶת יָדוֹ לַתֶּפֶשׁ
 אֶת בְּנֵי הַבְּלִיעַל אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם. וַיֹּאסֶר מֵהֶם כָּשֶׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ, וַיִּשְׁלַח־ם
 אֶל טֵיִיאָרְנָה - הָעִיר אֲשֶׁר לָקַח. וַיִּתֵּר אֲנָשֵׁי הַבְּלִיעַל אֲשֶׁר עֲזָרוּ לְמוֹל
 אֲסַפְסִיאָנוֹס, הִכָּה לְפִי חֶרֶב. וְגַם אֶת שַׂר הָעִיר אֲשֶׁר לוֹ - לְכַד חִי,
 וַיּוֹצִיאֵהוּ מִחוּץ לָעִיר. וַיֵּצֵא לְאֶחָד מִגְּבוּרָיו לְקַצֵּץ אֶת כַּפְּיוֹ מִהֵרָה
 מִהֵרָה. וַיִּתְחַנֵּן הָרַר הַהוּא אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר: "יֵישֵׁר נָא בְּעֵינֶיךָ - אָדוֹנִי!
 לְקַצֵּץ הַכַּף הָאֶחָת, וְיִלְהַשְׁאִיר לִי הָאֶחָרֹת!" וַיְהִי תַחֲנוּנָיו לְלַעַג בְּעֵינֵי
 יוֹסֵף וּבְעֵינֵי גְבוּרָיו, וַיִּחְשְׁבוּהוּ לְבִלְתִּי גְבוּר וּלְבִלְתִּי בַעַל נַפֶּשׁ גְּבוּרָה.
 וַיַּעַן יוֹסֵף, וַיֹּאמֶר אֶל הַגְּבוּר אֲשֶׁר לוֹ: "תִּנְהַן לוֹ חֶרֶבְךָ, וַיִּכְרַת אֶת כַּפוֹ
 אֲשֶׁר יִבְחַר לוֹ, וַיִּשְׁאִיר לוֹ אֶת אֲשֶׁר יִבְחַר מִשְׁתֵּי כַפּוֹתָיו!" וַיַּעַשׂ הַגְּבוּר
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה לוֹ יוֹסֵף. וַיִּתֵּן אֶת חֶרְבוֹ לָרַ, וַיִּקַּח הָרַ חֶרֶב מִיַּד הַגְּבוּר,
 וַיִּכְרַת אֶת כַּפוֹ הַשְּׂמְאֵלִית, וַיִּשְׁאִיר לוֹ אֶת כַּפוֹ הַיְמָנִית. וַיִּשְׁלַחֵהוּ -
 וַיִּלְךְ אֶל מַחֲנֵה אֲסַפְסִיאָנוֹס לְהִרְאוֹת אֶת חֶרְפָּתוֹ בְּמַחֲנֵה הָרוֹמִיִּים.
 וַיְהִי אַחֲרָי כֵּן, וַיִּמְרְדוּ גַם אֲנָשֵׁי צְפוּרִי, וַיִּקְשְׁרוּ עַל יוֹסֵף הַכֹּהֵן,
 וַיִּכְרַתוּ בְרִית עִם אֲסַפְסִיאָנוֹס וְעִם הַחִיל אֲשֶׁר לְרוֹמִיִּים. וַיִּדְעַע הַדְּבָר
 לְיוֹסֵף, וַיִּלְךְ עִם כָּל מַחֲנֵהוּ לְמַלְחָמָה, וַתִּשְׁגַּב הָעִיר מִמֶּנּוּ, וְלֹא יָכַל לָהּ,
 כִּי הִגְבִּיהוּ חוֹמוֹתֶיהָ עַד מְאֹד מִלְּפָנֶי כֵּן, וַיִּחְזְקוּ אֶת מַגְדְּלֶיהָ. וַיִּחַן יוֹסֵף
 עַל הָעִיר עִם כָּל מַחֲנֵהוּ, וַיֵּצֵר עָלֶיהָ יָמִים רַבִּים.

פּרָק שְׁבַעַה וּשְׁשִׁים /

יִסְפָּר בּוּ גַם בֶּן מַלְחָמוֹת אֶסְפָּסִיאָנוֹס וְטִיטוֹס
עַם הַגָּלִיל וְעַם יְהוּדָה

בְּיָמִים הֵּם שָׁמְעוּ אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם כִּי מָרְדוּ גַם בֶּן אֲנָשֵׁי אֶשְׁקְלוֹן,
וַיִּתְּנוּ יָד לְכָרוֹת בְּרִית עִם הַרֹמִיִּים. וַיִּשְׁלַחוּ לָהֶם אֶת נָגֵר הָאֲדוּמִי וְאֶת
שִׁילָה הַבְּבֵלִי וְאֶת יְהוֹחָנָן עִמָּהֶם - מִגְּבוּרֵי יְרוּשָׁלַיִם, עִם אֲנָשִׁים רַבִּים
מִדַּלַת עִם הָאָרֶץ. וַיָּבֹאוּ אֶשְׁקְלוֹנָה, וַיִּצְוּוּ עָלֶיהָ יָמִים רַבִּים.

וַיְהִי בַעֲת הַהִיא, הִנֵּה בַתּוֹךְ הָעִיר הַהִיא אִישׁ אֶחָד מִשְׂרֵי הַרֹמִיִּים
וַשְׁמוֹ אַנְטוֹנִיאוֹס, אִישׁ גִּבּוֹר חֵיל מְאֹד וְחֹזֵק בַּמַּלְחָמָה. וַיְהִי בְּאַשְׁמֶרֶת
הַבֶּקֶר, בְּטָרָם יָכִיר אִישׁ אֶת רַעְהוּ, וַיִּצֵּא אַנְטוֹנִיאוֹס, הֵר שֶׁהִנֵּה
לְאַסְפָּסִיאָנוֹס, עִם חֲבָרָיו הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר הָיוּ אִתּוֹ, מִהָעִיר אֶל מַחְנֵה
הַיְהוּדִים, הַצָּרִים עַל מִשְׁמֹרֶתָם עַל הָעִיר, וַיֵּךְ בָּהֶם מִכָּה רַבָּה מְאֹד.
וַיִּפְּלוּ מִהַיְהוּדִים בַּעֲת הַהִיא - עַד אֹר הַבֶּקֶר - עֲשָׂרַת אַלְפִים אִישׁ.
וַהֲנַשְׂאָרִים לֹא נָסְעוּ מִמְּקוֹמָם, עָמְדוּ כָּלָם עַל מִשְׁמֹרֶתָם, כִּי אָמְרוּ:
”טוֹב לָנוּ לָמוֹת בַּמַּלְחָמָה הַזֹּאת מִלָּנוֹס מִלִּפְנֵי אוֹיְבֵינוּ!” וַיִּתְאַמְצוּ
הַיְהוּדִים עַל מַעֲמָדָם, וַיִּתְחַזְּקוּ - וַיִּבְטְחוּ בַּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וַיְהִי בַּהַיּוֹת
הַבֶּקֶר, וַיַּעֲרְכוּ הַנַּשְׂאָרִים מִן הַיְהוּדִים מַלְחָמָה עִם אַנְטוֹנִיאוֹס, וַיִּמְוָתוּ
מִמַּחְנֵה הַרֹמִיִּים רַבִּים. וְגַם כִּי מָתוּ בַּמַּלְחָמָה הַהִיא מִהַיְהוּדִים מְתֵי
מִסְפָּר, גַּם הָרָגוּ הַרֹמִיִּים אֶת שִׁילָה הַבְּבֵלִי וְאֶת יְהוֹחָנָן הַיְרוּשָׁלַמִי.
וַיְהִי מִסְפָּר הַנְּהָרָגִים מִן הַיְהוּדִים בַּמַּלְחָמָה הַהִיא שְׁמוֹנַת אַלְפִים אֲנָשֵׁי
חֵיל, וּבְרֵאשֵׁם שָׂרִים - שִׁילָה הַבְּבֵלִי וַיְהוֹחָנָן הַיְרוּשָׁלַמִי. וְלֹא נִמְלַט
מִהַיְהוּדִים הַשָּׂרִים, אֶךְ נָגֵר הָאֲדוּמִי לָבְדוּ - כִּי נִחְבָּא בְּקָבֵר אֶחָד אֲשֶׁר
הָיָה בְּבִקְעָה הַהִיא. וַיִּרְדְּפוּ גְבוּרֵי הַרֹמִיִּים אַחֲרָיו, וַיִּחַפְּשׂוּהוּ הַרֹמִיִּים
וְלֹא מָצְאוּהוּ, כִּי נָעַלְם מַעֲיִנֵיהֶם בְּקָבֵר. וַיִּשְׁלַחוּ אֵשׁ בַּיַּעַר, סְכִיבוֹת

הַקֶּבֶר אֲשֶׁר נִחְבָּא שָׁם, בְּמָקוֹם אֲשֶׁר נֶעְלַם מֵעֵינֵיהֶם. וְתֹאכַל הָאִשׁ אֶת הַעֲצִים וְאֶת הַקּוֹצִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הַקֶּבֶר - וְאֵל הַקֶּבֶר לֹא נִגְעָה. כִּי צָעַק נֶגֶר אֶל ה' בְּכָל לִבּוֹ, לְהַצִּילוֹ מִיַּד הָאוֹיְבִים בַּפַּעַם הַהִיא, לְבַל יִתְעַלְלוּ בוֹ כְּרִצּוֹנָם. וּמוֹטָב יָמוּת פַּעַם אַחֲרַת, בְּהִלָּחְמוֹ בְּמִלְחַמַת ה' בְּגִבּוֹר. וַיִּמְלֹט נֶגֶר הַגִּבּוֹר מִיַּד הָרוֹמִיִּים, כִּי הִצִּילוֹ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל - אֲשֶׁר בִּטַח בוֹ.

וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן, וַיִּשְׁלַחוּ הַיְהוּדִים מִירוּשָׁלַיִם עִם רַב לְבָא אֲשֶׁקְלוֹנָה לְקַבֵּר אֶת הַחֲלָלִים, אֲשֶׁר נָפְלוּ מִהַיְהוּדִים. וַיָּבֹאוּ הַיְהוּדִים - שְׁלוּחֵי יְרוּשָׁלַיִם - אֶל עִיר אֲשֶׁקְלוֹן, וַיִּקְבְּרוּ אֶת חֲלָלֵי הַיְהוּדִים, אֲשֶׁר נָפְלוּ בְּמִלְחַמַת אַנְטוֹניָאוּס - שְׁמוֹנָה עָשָׂר [בד"מ: י"א] (ולעיל במלחמה הראשונה לא נזכר מספר החללים, אבל בד"ו וד"מ נזכר שהיו עשרת אלפים, וא"כ בס"ה היו י"ח אלפים, ובד"מ לא נזכר כמה היו בסה"כ) אֶלְף אִישׁ חֵיל בֵּין שְׁתֵּי הַמִּלְחָמוֹת. וַיַּחֲפְשׂוּ לְמַצָּא אֶת פְּגַר נֶגֶר הָאֲדוּמִי - וְלֹא מִצְאוּהוּ. וְהֵם, בְּעוֹדָם מְחַפְּשִׁים - וַיִּקְרָא אֲלֵיהֶם נֶגֶר מִתּוֹךְ הַקֶּבֶר, אֲשֶׁר נִחְבָּא שָׁם, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: "הֲנִנִּי! כִּי הִצִּילַנִי הָאֱלֹהִים מִיַּד הָאוֹיְבִים לְנִקְמַת בָּהֶם עוֹד נִקְמָה בְּמִלְחַמַת ה'. וַיַּגֵּד נֶגֶר לַיְהוּדִים אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ, וַיִּשְׁמְחוּ הַיְהוּדִים מְאֹד בְּמַצָּאָם אוֹתוֹ חֵי - גַּם בְּשִׁמְעָם אֶת דְּבַרֵי הַנֶּס אֲשֶׁר הִתְנוֹסַס בוֹ, כִּי הִצִּילוֹ ה', וַיִּבְטְחוּ בֵּה', כִּי הִיָּה אוֹ לְעוֹרָתָם. וְתָהִי לָהֶם הַצִּלָּת נֶגֶר הַגִּבּוֹר וּמַצָּאָם אוֹתוֹ חֵי - לְאוֹת עַל כִּכָּהוּ. וְהָרוֹמִיִּים נִסְגְּרוּ בַחֲוֶה הָעִיר, כִּי נִבְהָלוּ מְאֹד מִרַב הַיְהוּדִים, אֲשֶׁר בָּאוּ לְקַבֵּר אֶת הַחֲלָלִים. וַיִּקְבְּרוּ הַיְהוּדִים אֶת כָּל חֲלָלֵי הַיְהוּדִים הַנוֹפְלִים בְּשְׁתֵּי הַמִּלְחָמוֹת הָהֵן, וְלֹא יָכְלוּ הָרוֹמִיִּים, אֲשֶׁר נִסְגְּרוּ בְּעִיר אֲשֶׁקְלוֹן, לְמַנְעַ אוֹתָם מִזֶּה. וַיִּשְׂאוּ אֶת נֶגֶר הַגִּבּוֹר עִמָּהֶם חֵי, וַיִּלְכְּדוּהוּ וַיְכִיאוּהוּ יְרוּשָׁלַיִמָה, לְתַת שָׁם הַלֵּל וְהוֹדוֹת לָה', אֲשֶׁר הִצִּילוֹ מִיַּד הָרוֹמִיִּים בַּעַת הַהִיא.

וַיִּתְחַזַּק יוֹסֵף הַכֹּהֵן, וַיַּעַל עִם חִילוֹ, וַיִּלְחַם בְּאַשְׁקָלוֹן - וַיִּגְבֹּר עָלֶיהָ וַיִּלְכְּדָהּ. וַיִּכֶּה אֶת אַנטוֹניָאוֹס וְאֶת כָּל הָעַם הַנִּמְצָאִים עִמּוֹ וְאֶת כָּל גְּבוּרָיו, לְפִי חֶרֶב - עַד בִּלְתֵּי הַשָּׂאִיר לָהֶם שְׂרִידָה. וְאֶת הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר מֵחוּץ לְעִיר, וְאֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיהָ, שָׂרַף יוֹסֵף בְּאֵשׁ. וְכֵן עָשָׂה לְכָל הָעָרִים וּלְכָל הַכִּפָּרִים, אֲשֶׁר פָּרְתוּ בְרִית עִם הָרוֹמִיִּים, וְלָעַם הַיּוֹשֵׁב בָּהֶם, וְגַם גְּבוּרֵי הָרוֹמִיִּים, הַנִּמְצָאִים עִמָּהֶם בְּעִיר, הִכָּה לְפִי חֶרֶב, וְאֶת בְּתֵיהֶם שָׂרַף בְּאֵשׁ.

וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן, וַיִּלְחַם יוֹסֵף הַכֹּהֵן עִם אַנְשֵׁי צְפוּרֵי, וַיִּגְבֹּר עֲלֵיהֶם. וַיִּשְׁפֹּף דָּם רַב מִכָּל הָעַם אֲשֶׁר פָּרְתוּ בְרִית עִם הָרוֹמִיִּים, וַיִּשְׁחַת אוֹתָם לְאֵין מִרְפָּא, וַיִּשְׂרַף אֶת עָרֵיהֶם וְאֶת כִּפָּרֵיהֶם בְּאֵשׁ. וְאֶת שְׂרִידֵיהֶם וְאֶת טַפְּם וְאֶת נְשֵׁיהֶם וְאֶת בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם - הוֹלִיף בְּשָׂבִי יְרוּשָׁלַיִם. וְאֶת כָּל הַנִּמְצָאִים שָׁם מִגְּדוּדֵי הָרוֹמִיִּים - הִכָּה לְפִי חֶרֶב.

וַיְהִי כִשְׁמַע אֶסְפָּסִיאָנוֹס וְטִיטוֹס בְּנוֹ אֶת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה יוֹסֵף לְרוֹמִיִּים, בְּהַכּוֹתוֹ אֶת גְּדוּדֵיהֶם אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם בְּגָלִיל, וּבְהַכּוֹתוֹ אֶת כָּל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר הָיוּ עִם אֶסְפָּסִיאָנוֹס וְטִיטוֹס בְּנוֹ בְּבָרִית - וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד, וַתִּבְעַר בָּם חֲמַתָּם. וַיִּסְעוּ, וַיָּבֹאוּ אֶפְתִּילֵמָא [בד"מ: תְּלִמִירָה] - הִיא עָכוּ - וְשֵׁם הָיָה אֹז אַגְרִיפּס מֶלֶךְ יְהוּדָה, וְעִמּוֹ אַרְבָּעִים אֶלֶף אִישׁ גְּבוּרֵי מִלְחָמָה וְרוֹבֵי קֶשֶׁת. וְנוֹסֵף גַּם הוּא וְכָל חִילוֹ בַּחִיל אֶסְפָּסִיאָנוֹס - וַיְהִי מַחְנֵה רוֹמִיִּים עִם מַחְנֵהוּ גָדוֹל מְאֹד. וְנוֹסְפוֹ עִמָּהֶם עוֹד מִיַּתֵּר הַגּוֹיִם, מֵעַמֵּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר סְבִיבוֹת אֶרֶץ יְהוּדָה, גְּבוּרֵי חֵיל עַד אֵין מִסְפָּר. וְעוֹד בָּאוּ אֵלֵיהֶם לְעֹזְרָתָם, גְּבוּרֵי חֵיל מִן אֲרָם נְהֲרִים, וּמִן אֲרָם צוּבָה, וּמֵאֲשׁוּר וּמִשְׁנַעַר וּמִפָּרַס וּמִכַּשְׁדִּים וּמִמּוֹקְדוֹן וּמִמְדִּינוֹת בְּנֵי קָדִם. וְגַם מִמְּצָרִים וְלוּב וְדָדוֹן וְסַבְּא, וְכָל הַמְּדִינוֹת הַקְּרוֹבוֹת וְהַרְחוֹקוֹת אֲשֶׁר הָיוּ תַּחַת יַד הַיְהוּדִים - כָּלָם פָּרְקוּ עַל הַיְהוּדִים מֵעַל צוּאָרָם, וַיִּמְרְדוּ עַל מַמְשַׁלַּת יְרוּשָׁלַיִם וְעַל מֶלֶכָם, וַתְּהִי יָדָם עִם חֵיל הָרוֹמִיִּים וְעִם אֶסְפָּסִיאָנוֹס וְטִיטוֹס לְעֹזְרָה. - כִּי הָיוּ לַיְהוּדִים עֲבָדִים טָרִם זֶה,

והיהודים הכבידו את עלם עליהן, ולכן באו לעזרת הרומיים להלחם כלם עמָהם יחד עם יושבי ירושלים ועם יהודה.

רק יושבי ארץ אדום לא היתה ידם אז עם טיטוס ועם אספסיאנוס אביו, כי היו עבדים ליהודה, ולא בא מהם איש לעזרת הרומיים. פי מלפני כן נלחמו אנשי אדום על ירושלים, ולא יכלו לה. ויגברו היהודים עליהם, ויכבשו אותם - וילכדום. וימל אותם הורקנוס הראשון, מלך יהודה. על כן שמרו אנשי אדום את משמרת בית ה' ואת בריתו, ולא מרדו ביהודה וביושבי ירושלים, ויבואו אל ירושלים - ויהיו בתוכה. ושלשים אלף איש אדומיים גבורי מלחמה היו אז בירושלים לשמר את חומותיה. וכלם היו שומרים את משמרת בית ה' בשמרים את חומות ירושלים, בעמדם על העיר בגורל במשמרותם.

ויהי אחרי כן, ויסעו אספסיאנוס וטיטוס בנו עם כל מחנהו ועם שרי צבאו - מעכו, ויבאו אל הגליל, ויצורו על החר, ויחנו שם. ויגד ליוסף לאמר: "הנה מחנה הרומיים חונה בהר הגליל, ואספסיאנוס שלח לפניו חיל גדול מאד מחיל הרומיים, ויצו אותם לרצף את הדרכים בעלי המערה ולהפיל הרכסים ולישר הדרכים המעקשים, ולהיטיב את הנתיבות - לעשות מסלה לעמו, פי חרה אפו על היהודים עד מאד." וכשמע יוסף את הדבר הזה, ויצא אליהם מצפורי - הוא וכל מחנהו. ויפס, ויחרימם לפי חרב, ויעש בהם נקמה, אשר לא היתה כמוה עוד, כי היה אלהיו עמו. וכשמע אספסיאנוס וטיטוס בנו את כל אשר עשה יוסף לחיל הרומיים, אשר שלחום לישר הנתיבות לפניהם, ויאמר לעלות פתאם עם כל היהודים אשר אתם אל יוסף למלחמה, ולשמר את כל הדרכים - לבלתי תת דרך אל יוסף להמלט ולברח. ויהי כשמע יוסף כי קרב אספסיאנוס ובנו טיטוס וכל חילו למלחמה - לבא אליו, ויסב הוא מעל צפורי, וילך אל טבריא. וכשמע אספסיאנוס כי יצא יוסף מצפורי, וכי הלך אל טבריא, וילך

קנד / פרק שמונה וששים

הוא וְכָל מַחְנֵהוּ טְבָרִיתָהּ. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יוֹסֵף כִּי בָא אֶסְפֵּסִיאָנוּס וְעָמּוּ בְּנֵי טִיטוּס וְכָל חֵילוֹ - לְמַלְחָמָה, וַיָּנֶס יוֹסֵף מִפְּנֵיהֶם אֶל יוֹרְפָתָה [בד"ק: יִרְפָּתָה (וכ"ה בערכין ל"ב. אבל בקינה לט"ב איכה ישבה חכצלת השרון מזכרה יורפת ברי"ש, כמו בד"ו וד"מ)] - הִיא הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּגִלְלִיל, וַיִּסְגֵּר יוֹסֵף וְכָל חֵילוֹ בַּתּוֹכָהּ.

פָּרֶק שְׁמוֹנֶה וְשִׁשִּׁים /

יִסְפֵּר בּוֹ גַם כֵּן אֵיךְ נִמְשְׁכוּ מִלְחֵמוֹתֵיהֶם בְּעִיר
יִוֹרְפָתָה

בַּעֲת הַהִיא שָׁלַח אֶסְפֵּסִיאָנוּס מִלְאָכִים גְּדוֹלִים וְנִכְבָּדִים וַיִּקְרִים אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר: "כֹּה אָמַר אֶסְפֵּסִיאָנוּס, שֶׁר חֵיל רוֹמִיִּים: מֵה בָּצַע בְּהַסְגְּרָךְ בַּתּוֹךְ חוֹמַת הָעִיר? צֵא אֵלַי - וְהַשְׁלַמְתָּ עִמָּנוּ! וְכִרְתָּנוּ בְּרִית עִמָּךְ, וְעִבַדְתָּ אֶת הַקַּיֶסָר מִלֶּךְ הַרוֹמִיִּים, וְתַחֲיָהּ וְלֹא תָמוּת - אַתָּה, וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אַתָּךְ." וַיִּשְׁלַח אֵלָיו יוֹסֵף לֵאמֹר: "תָּנֵה לִי אַרְכָּה יָמִים אַחֲדִים, וְאֲדַבְּרָה בְּאָזְנֵי בְנֵי עַמִּי - כַּדְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֵלַי. וְאוּלַי יִשְׁמְעוּ בְּקוּלִי, וְנִשְׁלָמִים עִמָּךְ, וְנִכְרַת בְּרִית עִם מְמֻשְׁלַת הַרוֹמִיִּים." וַיֵּרָף אֶסְפֵּסִיאָנוּס מִיוֹסֵף, וַיִּתֵּן לוֹ אַרְכָּה.

וַיִּשְׁלַח יוֹסֵף מִלְאָכִים אֶל כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, אֶל הַכֹּהֲנִים וְאֶל הַשָּׂרִים וְאֶל הַסַּגְנִים וְאֶל יִתְרֵי הָעָם, לֵאמֹר אֲלֵיהֶם: "דַּעוּ - אֲחֵי וְרַעֲיִ! כִּי שָׁלַח אֵלַי אֶסְפֵּסִיאָנוּס, שֶׁר הַרוֹמִיִּים, לֵאמֹר: מֵה בָּצַע כִּי תִקְשׁוּ אֶת עַרְפְּכֶם לְנַגְדָנוּ וְלֹא תִצְאוּ אֵלֵינוּ? וְנִשְׁלָמִים עִמָּכֶם, וְנִכְרַתָּה לָכֶם בְּרִית, וְתַעֲבֹדוּ אֶת מֶלֶךְ הַרוֹמִיִּים, הַקַּיֶסָר עַל מְמֻשְׁלַת רוֹמָא - וְתַחֲיֹו וְלֹא

תמותו! ולמה תרצו להשמיד את נפשכם ואת נשיכם ואת בניכם ואת בנותיכם, ונפלתם כלכם בחרב, והנשארים מכם יגלו מעל אדמתכם, ללכת בשבי אל עמים אשר לא ידעתם, ואל גוי - אשר לשונותם לא תשמעון, ותשארו ארצכם שממה מאין יושב, ומקדשכם חרב מאין אדם! לא כן תעשו - הגברים הנבונים! רק שמעו בקולי, ויצאתם אלינו כלכם - והשלמתם עמנו, ותחיו ולא תמותו. ואכלו את טוב ארצכם, ותנוחו על אדמתכם, כי טוב חיים ומנוחה - ממות ומגלות." וישלחו כל יושבי ירושלים: הכהנים והשרים והסגנים וכל חורי יהודה ויתר העם אשר בירושלים - אל יוסף, לאמר: "השמר לך! ואל תאבה להשלים עמם! רק חזק ואמץ להלחם עד פלותך אותם - או עד אשר תמות גם אתה במלחמה, וגם כל העם אשר עמך. ותלחם מלחמות ה', בעד עמו ובעד מקדשנו ובעד ערי אלהינו. ויהיה מה שיהיה - ואל תהי ידך עם הגוים!"

ויהי כשמע יוסף את דברי אנשי יושבי ירושלים, ואת דברי הכהנים והשרים והסגנים וחורי יהודה ויתר העם, אשר שלחו ביד המלאכים לאמר פה אחד פדכרים האלה, ויחר אפו מאד, וחמתו בערה בו. ויצא יוסף הכהן מירפתה וכל העם אשר אתו, ויערכו מלחמה לקראת אספסיאנוס ולקראת מחנה הרומיים. ויפלו היהודים לפני הרומיים במלחמה ההיא.

ויחל אספסיאנוס להלחם ביהודים מהיום ההוא והלאה - בגבורה. וילך אל עיר גררתה, וילחם בה וילכדה - והיא עיר גדולה בגליל העליון - ויהרסה, ויפה את עמה לפי חרב: מאיש ועד אשה, מעולל ועד יונק, משור ועד שוה, מגמל ועד חמור - עד בלתי השאיר להם שריד ופליט. ויאמר אספסיאנוס: "היום החלוטי לנקם נקמת גרודי הרומיים ושריהם, אשר הכווס היהודים בארץ יהודה!" ויסע משם

אספסיאנוס - הוא וכל חילו. ויבא אל יורפתה - אל העיר אשר היא יוסף ביה.

ויהי ביום הראשון לחנותו ביורפתה, ויתן לכל עמו מחיה, ממאכל ומשקה לרב - וישמחם, ויחגגם כלי מלחמה. ויהי ממחרת, ויריעו כל חיל הרומיים תרועה למלחמה, ויסבו את העיר מסביב. ויתיצב יוסף על מגדל אחד - מביט ורואה במחנה הרומיים - והנה הוא מחנה גדול מאד. ויתקע יוסף בשופר, ויתן אות מלחמה. ויצא למלחמה - הוא וכל צבא היהודים אשר היו עמו. וילחם במחנה הרומיים בתחית הקר - מן הפקר עד הערב. ויהי ממחרת, בהיות הערב - ויחדלו מהמלחמה, ויפרדו היהודים מעל מחנה הרומיים, ויבאו העירה, והרומיים שבו אל מחניהם ואל אהליהם. ויפל במלחמה ההיא חיל גדול מאד מהיהודים - וגם מהרומיים נפל אז חיל גדול. כי הרומיים, בגאונם, התאזרו על היהודים, ויאמרו: "עכניע מהרה את הגוי הקטן הזה, ולא יהיה לנו למוקש, פאשר הכנענו את כל הגוים אשר לכדנו - ואז נמצא מנוחה." והיהודים העיזו פניהם למולם, ויאמרו: "נמותה הפעם כלנו יחד בקנאת מקדש אלהינו, ולא נתן יד לטמאים הערלים לטמאו, ואחרי השמידנו אותם ננוח." ועל כן, על גאות הרומיים, ועל עזת פני היהודים - אז, נפל שם עם רב במלחמה ההיא, מאלה ומאלה. ותחזק עוד המלחמה ביניהם ביום השני וביום השלישי וביום הרביעי, ותתחזק המלחמה. וכל היהודים אשר סביבות יורפתה, נסו כלם אל מחנה אספסיאנוס - ונוספו עליהם, ותהי יד כלם עם מחנה הרומיים - לעזרתם. ובכל עת אשר יוסף נלחם עם מחנה הרומיים מחוץ לעיר יורפתה, היה שולח אספסיאנוס מחנה מגודדי הרומיים - להלחם בעיר. ויוסף עם העם אשר אתו היו נלחמים עם אספסיאנוס ועם מחנהו - מחוץ לעיר, והיהודים הנשארים בתוך העיר היו נלחמים עם גודדי הרומיים הבאים עליהם - מחנה קטן, נבדל ממחנה

גדול, מעל לחומה. וילכו היהודים הנשארים בעיר הלוח וחסור - עד אשר נשארו מתי מעט, וגבורי יוסף ובחוריו, אשר היו נלחמים מחוץ לעיר, נפלו כלם במלחמה, מלבד מתי מעט אשר נס עמם, וימלט בעיר. ויסגר יוסף את שערי העיר בעדו ובעדם.

פַּרְק תְּשֻׁעָה וְשִׁשִּׁים /

יִסְפַּר בּוֹ אֵיךְ סָמַךְ אֶסְפֵּסְיָאנוֹס עַל יוֹרְפַת
לְבַקֵּעַ הַחֹמוֹת, וְאֲשֶׁר הִתְגַּדּוּ בְּנִגְדּוֹ

ויצר אספסיאנוס - הוא וכל מתנהו - את עיר יורפת ימים רבים. ויסב אספסיאנוס את תעלת המים, אשר היתה באה מחוץ לעיר אל העיר, וממנה היו שותים כל יושבי העיר, כי היו מימיה מים ערבים מאד מאד. ואספסיאנוס הפאה אותם אל פאה אשר לנגד העיר, לכל יבואו המים יורפתה. ויצמאו יושבי העיר מאד, כי לא היו להם בעיר - רק מי בורות. וירא יוסף כי אין מים בתוך העיר ממי התעלה, המשקה את יושבי העיר כל הימים, ויאמר בלבו: "עתה יתגאו הרומיים עלינו ויתהללו לאמר: עתה נלכדם כרצוננו, כי אין להם מים - או נמיתם בצמא בתוך העיר." ויקח בגדים, ויטבלם במי הבורות [בד"מ: הבריכות] אשר היו בעיר, ויפרס אותם על קירות החומות סביב לעיר, להראות למחנה הרומיים, כי מים יש בתוך העיר. וכל זה לא עשה יוסף לבלתי ויתהללו הרומיים על היהודים לאמר: "עתה נחרם אתהם, כי אין להם מים בתוך העיר."

וַיֵּצֵא אֶסְפָּסִיאָנוּס, וַיְכַן קְרוֹב לְעִיר מְצוּר וְדִיק - וְעָלְיוֹ אֵיל הַבְּרֹזֶל, הַמְשָׁחִית אֶת חוֹמוֹת הָעִיר וּמְפִילָן. וַיִּגַּשׁ אֶל הָעִיר אֶת אֵיל הַבְּרֹזֶל, הַמְשָׁחִית אֶת הַחוֹמוֹת, וַיַּחַל לִנְגַח בְּאֵיל בְּקִיר הַחוֹמָה אֲשֶׁר לְיִזְרַחְתָּא לְהַפִּילָהּ.

זוהי מעשה איל הברזל, אשר בו פילוי את חומות העיר וישחיתון. ויקחו ראשונה קורה גדולה, ארפה ועבה, ושימו בראשה כובע גדול וחק, כתבנית ראש איל בעל הקרנים, מברזל נבחר חזק. ומשקל הכובע כחצי הקורה, וגם הקורה מלבשת בו עד חצייה. ואז יטביעו בארץ לעמיתה שני תרנים גדולים, ויתלו את הקורה האילית בין שניהם בחבלים חזקים - עשויים מקנבוס חזק ומחוטוי ברזל, וראשי התרנים נדבקים איש באחיו, ורגליהם טבועים בארץ. וראש האיל מול קיר החומה מקרוב, כאשר תהיה קרוב לחומה - כרצות הנלחמים, לנגח את החומה בקרניה. ובאחור הקורה - בקצה אשר מנגד לחומה - טבעות חזקות מברזל, מסמרות בה היטב, וחבלים עשויים מקנבוס ומחוטוי ברזל קשורים בהם. והיה, כי יבקשו הנלחמים להפיל את החומה, וימשכו את איל הקורה וישלחוה לנגח את קיר החומה, פירות רמח קטן, ויתחבו קרניו החזקים בינות האבנים אשר לחומה. ואז יתלו משקולות גדולות בטבעות אשר באחורי הקורה. ועם רב מרחוק ואנשים רבים יתחזקו ויתאזרו למשך החבלים, העוברים בטבעות הקורה מאחור - להשפיל את קצה הקורה אשר באחוריה לארץ. וטרם יוכלו על ככה, תתרעש החומה ותתנועע, ויעקרו אבני בנינה ממקומות רבים, ותפל החומה לארץ. ויש אשר ישימו את איל הברזל על עגלה הולכת, ועל ארבעה אופנים גדולים מעץ, מברזלים בברזל ומסמרים במסמרות מתחתייהם. והאיל הוא - יעשו לו ארבע רגלים, כדמות רגלי האיל, או יותר מארבע רגלים, לפי גדל הקורה אשר לאיל. אשר הקורה היותר גדולה לאיל

העגלה - קורת שלשים אמה ארך, וארך היותר קטנה - עשר אמות. רק כי יהיו מספר אופני העגלה כמספר הרגלים, כי כל רגל ורגל מרגלי האיל יציבוהו ויתקעוהו נכח אופן מאופני העגלה. והיה, כי ירצו להפיל החומה - אנשים יסירו את העגלה - אשר עליה האיל - מרחוק, בראותם ברחותם אותה המון רב מאחוריה בארבעה זנבות קורות עצים אשר לה מאחור במרוצה גדולה. וינגחו באיל אשר עליה את חומת העיר, אשר ירצו להפילה. וראש איל הברזל המשחית החומה, הנשוא על עגלה - בלתי בעל קרנים, רק הוא גדול ואטום ועשוי מברזל חזק מאד, וצנאר הראש עב מאד - ועוד נספר ענין זה לפנים. וחומת עץ רחבה - מזה ומזה - יש על העגלה, להגן בעד הדוחפים אותה מאחוריה לעת הצרף, פן יורו עליהם מעל החומה חצים ואבנים. וכל אילי הברזל המשחיתים, אשר במ נלחם טיטוס בירושלים - רבם היו אילי עגלות. ולא היו לו שם אילי תרנים, רק שנים - כאשר נספר עוד שם. והקורה האילית, אשר ספרנו ענינה, חבוק עשרה אנשים עביה, וארבה חמשים אמה, וחלולה היא מבפנים, ומלאה מעור מריא כרוף וטווי, אחרי התבשלו מעט. והעץ איננו מועיל, כי אם להעמיד ולהציב תמונה. ועץ הקורה מחוץ מצפה בברזל דק. והיה ענין העור מבפנים, לכל תשבר הקורה בכבד המשקולות הכבדים, אשר יתלו בטבעותיה מאחור. וכמשך האנשים את קצה הקורה מאחור בחבלים להשפילה, וענין העץ מחוץ - להעמיד התמונה ולהציבה, וענין הברזל על העץ - לשמר את הקורה לבלתי ישרפוה שומרי החומה מעל לחומה. וקרני כובע האיל - אשר בקצה הקורה - המנגח לחומת העיר, מספרם ברצון איש ואיש - רק לא יהיו פחות מעשר קרנים. והקורה עשרים אמה, ולא יותר מחמשים קרנים, והקורה מאה אמות, ויהיו הקרנים המספר אשר יהיו, הנה כל קרן וקרן - יש רחב מקום אמה, ועבי כל קרן וקרן מהם - כעבי חבוק

איש אחד, וארכו אמה וחצי - לא פחות. וחומת עץ ארקה כגדר, מלבשת בעורות מריאים מעבדים בשתן אדם, יעמידו במקום אחד הקורה - מזה ומזה, להגן על האנשים המתעסקים במלאכת הנגיחה בה, למען לא יורום רומי קשת בתצים מעל לחומה אשר ילחמו בה. והקורה האילית, אשר הקריב אספסיאנוס לנגח בה את חומת העיר יורפת, אשר צר עלינו בה - ואנחנו בתוכה, ארקה היה חמשים, וחמש ועשרים קרנים היו בכובע אילה, וחבוק עשרה אנשים היה עביה, וחבוק איש אחד היה עבי כל קרן וקרן מקרן אילה, ואמה מרוחב מקום היה בין כל קרן וקרן מקרניו, ואלף וחמש מאות כפרים היה משקל המשקלות, התלויות באחוריה לעת הצרה, ואלף וחמש מאות איש גבורי חיל היו מתעסקים עמה לנגח, כי היה מצוה אספסיאנוס לנגח בה את החומה. ומאה וחמשים זוגות משורים, או שלש מאות זוגות מסוסים ומפרדים היו צריכים להעתיק את הקורה ואת כל כליה ממקום למקום ומעיר לעיר - בעגלות, כי היו רוצים לעשות כן. ולא היתה הקורה מקשה, רק מחברת מאיברים על ידי שלשלאות של ברזל, וטבעות מברזל מצמדות ומחברות לעת הצרה - כאלו היא מקשה, במלאכה נפלאה. ומחברת ומפרדת חלקים חלקים להעלותה חלק חלק במקומות ההרים - להלחם בה בערים הבצורות אשר בראשי ההרים. כי יעמידוה על עמדה במקום אשר יכשר להם להעמידה בו.

ויהי בנגחם הרומיים את חומת יורפתה, וירא יוסף, כי התחילה החומה להתרעש ולהתנועע. ויחח שקים גדולים, ויצו יוסף - וימלאום תבן. ויתלום בתבלים מעל קיר החומה, לבלתי יגעו הקרנים אשר לאיל הברזל, באבני קיר החומה, למען יכה האיל בקים התלויים. כי היה התבן רך, ולכן חשוף את הקרנים מהזיק אל החומה, כי היו באים בתוכו כמשפט כל רך לעמד לפני הקשה, ולהמעט את חזקו. וכראות

אספסיאנוס את מחבולת יוסף, ויתחבל גם הוא, ויעש בערמה, וישלח יהודים מרגלים בתוך העיר, ובעת אות הנגיחה באיל הפרזל, ויכרתו את חבלי הקים, המלאים תבן, ויפלו הם עם הקים המלאים תבן על הארץ, ויקבלום חיל הרומיים - ולא מתו. ופתאם הוסיפו עוד לנגח על החומה.

ויהי בהחלם עוד לנגח על החומה, ושם ביורפתה היה איש גבור חיל מהכהנים, בחור אשר קנא לאלקיו ואל עמו - ושמו אלעזר הכהן - וגם הוא ממשפחת ענני, הכהן הגדול אשר היה אז בירושלים. ובראות אלעזר, גבור יורפתה, כי החלו עוד הרומיים לנגח את החומה באיל הפרזל כפעם בפעם, וכי נשאה אכן אחת מעל החומה, ויהי חור גדול בה. וירד אלעזר פתאם מעל החומה, וירכב על קורת האיל, ויקשר שלשלת מפרזל בין קרני האיל, ויקפץ בגבורה מעל הקורה - והנה השלשלת בידו. ויעל ויבא אל העיר, כי קיר החומה מראשה, עד מקום נגיחת הפרזל היה שפל. ויבא את קצה השלשלת בעיר, ויתנה ביד גבורים רבים מגבורי יורפת לקשרה בעמודים ויבכתלים בתוף העיר, למען לא יוכלו הרומיים עוד להסיר הקורה האילית משם, ולראות אולי יוכל להשחיתה.

ויתגבר עוד אלעזר הכהן, וירד על הקורה, וירכב עליה. ויך את העם, אשר היו מתעסקים עם האיל, וימת מהם חמשים איש, ויתר העם נסו מלפניו. וישב עוד אלעזר הכהן ליורפת, ויבא אל העיר, וימשכוהו יושבי העיר אליהם דרך קורת האיל, וישמחו בו מאד.

ויעל עוד אלעזר על מגדל אחד ממגדלי החומה, וישא אכן גדולה מהצורים החזקים, וישלף אותה מגבה המגדל בכח גדול על ראש האיל - וישברהו, ויפלו קרניו לארץ וחלק גדול מהראש, כי הנה הפרזל ישן, והפלי היה קרמון, מהפלים הקדמונים אשר היו ברומא, ועלתה חלודה על פרזלו, ונאכל.

וַיֵּרֶד עוֹד פְּתָאֵם אֲלַעְזָר מֵעַל הַחוּמָה, וַיִּקַּח אֶת חֶלֶק רֹאשׁ הָאֵיל הַנֶּשֶׁבֶר, וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אֶל תוֹךְ הַחוּמָה, וַיֵּךְ אֶת יָתֵר הָעַם אֲשֶׁר הָיוּ עוֹמְדִים שָׁם, וַיִּנְיָסֵם מִפְּנֵיו. וַיֹּזְרוּ הַמּוֹרִים בְּחָצִים אֶל אֲלַעְזָר הַגִּבּוֹר, וַיִּתְקַעוּ בּוֹ חֲמֵשָׁה חָצִים, וַיַּעַל עִמָּהֶם. וַיִּשְׁלַחוּ אַנְשֵׁי הַחוּמָה אֶת יְרִיָּהִם, וַיִּמְשְׁכוּ אוֹתוֹ, וַיַּעֲלוּ אֶת אֲלַעְזָר הַגִּבּוֹר אֶל הַחוּמָה, כִּי לֹא יָכוֹל לַעֲלוֹת, כִּי מָרוּ לוֹ מַכּוֹת הַחָצִים. וַיִּרְעוּ הָעַם תְּרוּעָה גְדוֹלָה, עַל אֲשֶׁר גָּבַר אֲלַעְזָר הַכֹּהֵן הַגִּבּוֹר לְהַכּוֹת בְּרוּמִיִּים וּלְשַׁבֵּר אֶת אֵיל הַבְּרֹזֶל, אֲשֶׁר הָיוּ בּוֹטְחִים בּוֹ, וּלְקַחַת חֶלֶק מִמֶּנּוּ וּלְהַבְיִאוֹ אֶל הַחוּמָה, וּלְתַפֵּשׂ אֶת יָתֵר הַקּוֹרָה הָאֵילִית בְּחֻבְלֵי בְּרוֹזֶל בְּעִיר, לְבַלְתֵּי יוֹכְלוּ הַרוּמִיִּים לְהִסְרִיהָ מִשָּׁם - וּלְשׁוֹב עוֹד וּלְנַגַּח.

וַיִּתְאַזְרוּ בַּיּוֹם הַהוּא רַבִּים מִגִּבּוֹרֵי יוֹרְפַת, כִּי רָאוּ גִבּוֹרֵת אֲלַעְזָר הַגִּבּוֹר. וַיִּרְדּוּ וַיִּחְלְקוּ אֶת הַקּוֹרָה לְחֻלְקִים וַיִּפְרִידוּהָ, וְאֶת מִשְׁקְלוֹתֶיהָ וְאֶת טַבְּעוֹתֶיהָ וְאֶת תּוֹרְנֶיהָ לְקַחוּ, וַיְבִיאוּם אֶל הָעִיר בַּיּוֹם הַהוּא. - וְאֲלַעְזָר הַגִּבּוֹר מֵת מִמַּכּוֹת הַחָצִים בַּיּוֹם הַהוּא בְּשֵׁם טוֹב, כִּי נִלְחַם בְּעַד מְקַדֵּשׁ ה' וּבְעַד עַמּוֹ וּבְעַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּגִבּוֹר נֶאֱמָן לֵה'. וַיִּתְאַבֵּל כָּל הָעַם מְאֹד מְאֹד, וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּעִיר, וַיִּכְבְּדוּהוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָבוֹד גְּדוֹל. וְעַל אֲסִיפָתוֹ, וְעַל גִּבּוֹרָתוֹ, וְעַל נֶאֱמָנוּתוֹ, וְעַל מַלְחַמָּתוֹ לְשֵׁם ה' וְעַל תּוֹרָתוֹ, כִּי נִלְחַם בְּאוֹיְבֵי ה' - עָשׂוּ כָּל יִשְׂרָאֵל זְכוֹר לְבִרְכָה.

וַיְהִי כִּרְאוֹת בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה אֲלַעְזָר הַכֹּהֵן מִן הַמְּלַחְמוֹת אֲשֶׁר נִלְחַם עִם הַרוּמִיִּים, וְאֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל מִהַכְּבוֹד, כִּי עָשׂוּ לוֹ זְכוֹר לְבִרְכָה וּלְשֵׁם טוֹב, וַיִּקְנְאוּ לֵה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל שָׁנִים בַּחוּרִים מִבַּחוּרֵי יְהוּדָה, מִבְּיָנִים וּמִשְׁפִּילִים בְּכָל חֻקְמָה וּגְבוּרֵי מַלְחָמָה, שֵׁם הָאֶחָד נִתְרָא [בד"מ: יתרא], וְשֵׁם הַשֵּׁנִי פְּלִיפּוֹס. וַיִּפְתְּחוּ אֶת שַׁעַר הָעִיר, וַיִּצְאוּ וַיִּלְחְמוּ עִם הַרוּמִיִּים, וַיְכּוּ וַיִּשְׁחִיתוּ בַּחֵיל הַרוּמִיִּים הַרְבֵּה מְאֹד, וַיָּמוּתוּ גַם שְׁנֵיהֶם בַּמַּלְחָמָה עַל מְקַדֵּשׁ אֱלֹקֵיהֶם וְעַל יִשְׂרָאֵל וְעַל אֶרְצָם. וַיְהִי כִּרְאוֹת יוֹסֵף אֶת הַמַּלְחָמָה כִּי נִתְחַזְקָה

וכבדה מאד, ויצא מהעיר, ויך במחנה הרומיים מכה רבה מאד. ואת המצור ואת אילי הברזל, אשר נשארו מאת הרומיים עוד, ואת יתר כלי המלחמה - שרף באש. ותחזק המלחמה מאד מאד, ויחלו הרומיים לנוס מפני יוסף. כי ראו כי נתנו אנשי יהודה נפשם למות על שם אלקיהם ועל ארצם, ולא עמד חיל הרומיים למולם.

ויחיצב אספסיאנוס, ויחזק את לב עמו, ויאמצם, ויפתם בדברים טובים. ויתן להם כסף וזהב לרב מאד, ויתן להם מחיה ומאכל ומשתה, ויעמדו וילחמו עם יוסף ועם אנשי יהודה ביום ההוא עד בא השמש. ויהי בהתחזק המלחמה, ויורו היהודים היורים בחצים, ויכו את אספסיאנוס בשוקו הימני. ויבהלו כל גבורי הרומיים, כי ראו את הדם זב משוק אספסיאנוס. ותהי המלחמה ביום ההוא חזקה מאד בין היהודים ובין הרומיים. וירא טיטוס כי הפה אביו, וירץ בבקהלה לעזרתו. ויאמר לו אביו: "מה לך, בני, כי נבהלת? חזק ואמץ! ונקם נקמת אביך מהיהודים האלה, אשר התחזקו למולנו." וילחמו עוד שניהם - טיטוס ואספסיאנוס - עם כל חיליהם - ביום ההוא מלחמה גדולה ועצומה וחזקה מאד. ויפלו ביום ההוא חללים רבים מחיל הרומיים, ומחיל יוסף רבים. וישארו עתה עם יוסף מתי מעט, וילך ויבא העיר יורפת.

ויהי ממחרת, ויקומו חיל הרומיים, ויציבו עוד מצור ודק, תחת המצור והדיק אשר שרף יוסף. וגם איל ברזל העמידו בין תורנים שנים כמשפט - כי ארבעה אילי ברזל הביא אספסיאנוס מרומא - אילי תורנים, ואמנם אילי ברזל משחיתים - שהם אילי עגלות, שהביא אספסיאנוס מרומא, שלשים אילי עגלות קטנים וגדולים. קורת הגדול ארך שלשים אמה, וקורת הקטן ארך עשר אמות. גם קלעי סוללות אשר הציבו, עשרים קלעים בכל סביבות העיר ופאותיה. ויערכו עוד הרומיים מלחמה על עיר יורפת, עוד כפעם בפעם. והעיר יורפת

וּשְׂאֵרָה שְׂפוּלָה מַגְבוּרִיָּה, כִּי נִפְלוּ כָּלֶם בַּמְּלַחְמָה, וַיִּשְׂאֵר בָּהּ יוֹסֵף וְאֲנָשִׁים מְתֵי מַעַט עִמּוֹ. וַיַּעֲלוּ כָּלֶם עַל הַחוּמָה - וַתַּעֲלִינָה גַם הַנָּשִׁים עַל הַחוּמָה, כִּי אֵין אֲנָשִׁים עוֹד לַמְּלַחְמָה. וַיִּקְלְעוּ אֲנָשֵׁי אֶסְפָּסִיאָנוּס אֶל הָעִיר בְּקַלְעֵי הַסּוּלָלוֹת - מִכָּל פָּאָה. וַתָּבֵא אַבְרָם גְּדוּלָה מִקְּלַע סוּלָלָה, וַתֵּף עַל בְּטֶן אִשָּׁה הָרָה מְנָשֵׁי הַיְהוּדִים הַעוֹמְדוֹת עַל הַחוּמָה, וַתַּעֲבֹר הָאֶבֶן עַל בְּטֶנָּה, וַתּוֹלֵךְ הָאֶבֶן אֶת הַיֶּלֶד - כִּי עָקַרְתּוּ מִבְּטֶן אִמּוֹ דְרָף מַחְצִית רִיס. וַיֹּסִיפוּ עוֹד לְשַׁפֵּךְ סוּלָלָה, וְלִקְלַע. וַיִּקְלְעוּ בָּאֶבֶן, וַתֵּף הָאֶבֶן עַל רֹאשׁ אֶחָד מִגְבוּרֵי יוֹסֵף, וַתִּפְלַח רֹאשׁ הָאִישׁ, וַתּוֹלִיכֶיהוּ הָאֶבֶן עִמָּה מִהַלֵּךְ רִיס אֶחָד.

פְּרָק שִׁבְעִים /

**יֹסֵף בּוֹ אֵיךְ כָּבְשׁוּ לְיוֹרְפַת וְעַנְיָן הַיְהוּדִים
שָׁהִיו בַּמְעָרָה עִם יוֹסֵף הַכֹּהֵן**

בַּעַת הַהִיא בָּא אֶחָד מִגְבוּרֵי הַרֹמִיִּים, וַיַּעֲמֵד מִתַּחַת לְקִיר הַחוּמָה נֹכַח יוֹסֵף, כִּי חָשַׁב בְּלִבּוֹ לֵאמֹר: "אוֹלֵי אוּכַל לִירוֹת אֶת יוֹסֵף, בְּחֻצֵי שָׁנוֹן בְּסֵם הַמָּוֶת." וַיִּבֶט יוֹסֵף אֵלָיו, וַיִּצַּעַק מוֹל הַגְּבוּר לֵאמֹר: "הוֹי - בּוֹגֵד! אַל תִּמְתֵּנִי!" וַיִּלְפַּת הָאִישׁ אַחֹר, כִּי חָרַד לְבוֹ בְּצַעֲקַת יוֹסֵף. וַיִּשְׁפְּכוּ הַיְהוּדִים עָלָיו שֶׁמֶן רוֹתַח מֵעַל הַחוּמָה, וַיִּמַּס עוֹרוֹ. וַיִּלֶּךְ מִפְּשֵׁט כְּמִשְׁעָע בְּכָל מַחְנֵה הַרֹמִיִּים - הַלּוֹךְ וְצֹעֵק וּבְכֹה בְּכָל מַחְנֵה הַרֹמִיִּים, עַד אֲשֶׁר מַת הָאִישׁ הַהוּא.

וַיִּתְגַּרוּ עוֹד אֶסְפָּסִיאָנוּס וְטִיטוֹס בְּנוֹ לְהִלָּחֵם בְּיוֹרְפַת - עַד מְלֵאת שְׂמוֹנָה וָאַרְבָּעִים יוֹם. וַתִּשְׁגַּב הַחוּמָה אֲשֶׁר לְעִיר מֵהֶם, וְלֹא יָכְלוּ לָהּ, וְלֹא הָיָה לָהֶם כֹּחַ לְלַכְדָּהּ.

ויהי אחרי כן, כְּאִשֶּׁר כָּלוּ הַשְּׂרִידִים הַנִּשְׁאָרִים בְּעִיר יוֹרְפַת - כִּי נִלְאוּ, וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁקֵּד וּלְשָׁמֵר עוֹד אֶת חוֹמַת הָעִיר, וַיַּעֲלוּ טִיטוֹס וְאֶסְפָּסִיאֲנוֹס שְׁנֵיהֶם לִלְחָם עַל הַחוֹמָה, וַיַּעֲלוּ עָלֶיהָ, כִּי חָדְלוּ הַשׁוֹמְרִים לְשָׁמֵר עוֹד עַל חוֹמַת הָעִיר. וַיְהִי בַּעֲלוֹת שְׁנֵיהֶם אֶל הַחוֹמָה, וַיַּעֲלוּ אַחֲרֵיהֶם מִגְדוּדֵי הָרוֹמָיִים הַרְבֵּה. וַיִּרְדּוּ הָרוֹמָיִים מִהַחוֹמָה אֶל תוֹךְ הָעִיר, וַיִּשְׁבְּרוּ אֶת בְּרִיחֵי הַשְּׂעָר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לְעִיר יוֹרְפַת - וַיָּבֹאוּ כָּל חֵיל הָרוֹמָיִים בְּתוֹךְ הָעִיר, וַיִּרְעוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה לְמַלְחָמָה. וַיְהִי כְשֶׁמַּע הַיְהוּדִים הַמַּיִת הָרוֹמָיִים, וַיִּקְצוּ מִשְׁנָתָם, וְכָלֶם חָרְדִים וְנִחְפָּזִים, וַיִּתְפָּשׂוּ אִישׁ חֲרָבוֹ בְּיָדוֹ. וַיֵּצְאוּ כָּלֶם אֶל רְחוֹב הָעִיר - כִּי רְחוֹב גְּדוֹל לָהּ לְהַתְקַבֵּץ אַנְשֵׁי הָעִיר בּוֹ בַּעַת הַמָּיָה. וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם, וַיִּרְאוּ - וַהֲנֵה חֵיל הָרוֹמָיִים בָּא בְּתוֹךְ הָעִיר דֶּרֶךְ מְבֹא הַשְּׂעָר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לְעִיר. וַיִּלְחְמוּ הַיְהוּדִים עִם הָרוֹמָיִים, וַיְמוּתוּ הַיְהוּדִים בְּמַלְחַמָתָם, בְּמִקּוֹם מַעֲמָדָם בְּרְחוֹב, כִּי אָמְרוּ הַיְהוּדִים אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ: "נִמְוֹתָהּ בְּמַלְחָמָה וְלֹא נִתְפַּשׂ חַיִּים!"

וַיָּקָם יוֹסֵף הַכֹּהֵן - הוּא וְאַרְבָּעִים אִישׁ מִגְּבוּרָיו הַנִּשְׁאָרִים עִמּוֹ - וַיֵּצְאוּ מִן הָעִיר. וַיִּבְרְחוּ הַיְעָרָה, וַיִּמְצְאוּ מְעָרָה אַחַת, וַיָּבֹאוּ שָׁמָּה. וַיִּתְחַבְּאוּ כָּלֶם בְּמְעָרָה הַהִיא.

וְאַנְשֵׁי הָעִיר - כָּלֶם תָּמוּ בְּמַלְחָמָה הַהִיא, כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ אֶת בְּרִית הָרוֹמָיִים. כִּי שָׁאַל יְהוּדֵי אֶחָד לְרוֹמֵי אֶחָד בְּרִית לֵאמֹר: "הַחַיִּינִי - וְאֶסּוֹר אֵלֶיךָ!" וַיִּשָּׁבַע הָרוֹמֵי לַיהוּדֵי לֵאמֹר: "כִּי יַעֲשֶׂה לִי אֱלֹהִים וְכִי יוֹסִיף, אִם אֶמִיתְךָ! וְעַתָּה - סוּרָה מִשָּׁם, וְצֵא מִהַמְּעָרָה, וּבֹא אֵלַי!" וַיַּעַן הַיְהוּדֵי וַיֹּאמֶר אֶל הָרוֹמֵי: "הֲבֵה לִי יָד יְמִינְךָ, וְאַבְטַחְהָ בְּךָ!" וַיִּשְׁלַח הָרוֹמֵי יָד שְׂמָאלוֹ אֶל הַיְהוּדֵי, וַיִּתְּנָה אֵלָיו, וְהוּא לֹא נָטָה לְבוֹ לְדַעַת אֲשֶׁר יָד שְׂמָאלוֹ הִיְתָה - כִּי נִבְהַל. וַיְהִי בַּתַּח הָרוֹמֵי אֶת יָד שְׂמָאלוֹ אֶל הַיְהוּדֵי, וַיִּתְמַךְ בָּהּ הַיְהוּדֵי, וַיִּאֲחַז הָרוֹמֵי אֶת הַשְּׁלַח בְּיַד יְמִינוֹ, וַיִּמַּת אֶת הַיְהוּדֵי. וַיָּמַת הַיְהוּדֵי, כִּי לֹא הָיָה בְּיָדוֹ שְׁלַח, וְכִי

השליך היהודי את כלי המלחמה מידו, כי האמין ברומי, על כן מת. ויהי פראות היהודים, כי לא הקים הרומי את בריתו, ושבועתו לא נאמנה, וכי המית היהודי, אשר בטח בו, אחרי אשר נשבע לו לבלתי ימיתוהו, ויאמרו: "נמותה פלנו יחד, ולא נבטח ברומיים!" ויתאזרו היהודים למות על קדשת ה' אלהי ישראל. ובמותם המיתו עם רב מהרומיים במלחמה ההיא, הרבה מפל אשר המיתו במלחמותיהם הראשונות, ותלכד העיר אחרי כן.

ויוסף וארבעים איש, אשר היו עמו, נחבאו כלם במערה אחת. וישלח אספסיאנוס את ניקנור הר ואת פילירינוס, וגליאקנוס עמו, אל יוסף לאמר: "צא אלי - ותחיה, ולא תמות!" ויאמר יוסף אל הנלרים עמו במערה ההיא: "מה תאמר נפשכם בדברי אספסיאנוס, ונעשהו. כי אני - אם תרצו לשמע לעצתי - איעץ אתכם, כי נצא ונלך אליו, אם יכרתו ברית השרים האלה עמנו, כאשר אורה להם. ואני חושב, כי בהיותנו לפני אספסיאנוס - הוא ירחם עלינו."

ויהי פראות האנשים, אשר היו עמו, כי נטה לב יוסף לצאת אל הרומיים, ויאמרו אליו: "תמהים אנחנו ממך - הר יוסף - כי נבחרת מרבבות עמך, ממלכת עם קדוש, לקדוש לה' אלקי ישראל, ותפקד לשר צבא גדול בראש עמך. ותראינה עיניך חרפת עמך וכשלוץ צאנך ביום הזה - ותרצה לחיות בזאת החרפה! ומה לך עוד תפץ בתיים? והלא המות טוב לך מהחיים! ואתה כהיום הזה אולי תחשב, כי הם - להחיות אותך יקראו לך, או להיטיב לך באחריתך הם קוראים אותך. ולא זאת המחשבה מחשבתם! אמנם יקראוך - ללכדך חי להתהלל בך לאמר: הנה משוח מלחמתם תפשגוהו חי, ולכן רמה ידינו! ועתה - אחינו ושרנו! אם תמית את נפשך, טוב לך מאשר תצא אליהם, ויתהללו כי נצחנו ראש היהודים, והנה בידינו, ויראו בך נצח וגבורה. וזה יהיה - אם לא ימיתוך. ואם ימיתוך - הלא טוב לך למות בתרבוך,

מֵאֲשֶׁר תָּמוּת בְּחֶרֶבְכֶם. וְגַם טוֹב לָךְ לָמוּת מֵאֲשֶׁר תַּחֲיֶה - לְשִׁמְעַ
 חֲרָפוֹתֵיהֶם וְגִדּוּפֵיהֶם, שְׂיֵאמְרוּ: רָאוּ הַמִּתְפָּאֵר - אֲנִי מְשׁוּחַ מִלְחָמָה!
 וְאִם יַחֲיֶיךָ - אֵל תִּמְאֵן כִּי יַחֲיֶיךָ לְטוֹבָה אוֹ לְחֶסֶד, אֲךָ לְחֶרֶף יִשְׁמְרוּךָ,
 אֲשֶׁר הִיא קָשָׁה מִמּוֹת (עֵינַי שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה לְרִבְנֵנוּ יוֹנָה שְׁעַר ג' ס"י קל"ט),
 לְמַעַן יַתְעַלְלוּ בְּךָ בְּחֶרֶפַת גִּדּוּפֵיהֶם. וְעַתָּה, אֲחִינוּ וְשָׂרְנוּ! מַה לָּךְ כִּי
 שָׁמַתְּ לְבָבְךָ לְחַיּוֹת אַחֲרֵי אֲשֶׁר אֲבָדְתָּ אֶת עֲמֻךְ וְאֶת אַחֲיָךְ, וְלֹאִיזָה חֲפֹץ
 תִּבְחַר בְּחַיִּים, אַחֲרֵי אֲבוֹד עֲמֻךְ וְאַחֲיָךְ?

וְהִבֵּט נָא בְּשִׁכְלְךָ, וּרְאֵה, אֵיךְ דָּבַר מִשֶּׁה רַבְּנוּ, עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, אֲשֶׁר
 אָמַר לְפָנַי הָאֱלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל (שְׁמוֹת לב): 'אִם תִּשָּׂא חַטָּאתְךָ, וְאִם אֵין
 - מַחֲנֵי נָא מִסְפָּרְךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ! ' וְלֹא רָצָה לְחַיּוֹת אַחֲרֵי כָלוֹת יִשְׂרָאֵל.
 וְאִם אָמַר לוֹ הַיְכוּל עַל הַכֹּל: 'הַנִּיחָה לִי, וַיַּחַר אִפִּי בָהֶם וְאֲכַלְסֵם,
 וְאַעֲשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל.'

וְאֵיךְ אֶהְרֵן אַחֲרֵי הַקְדוּשׁ, אֲשֶׁר עָמַד בֵּין הַמַּתִּים וּבֵין הַחַיִּים,
 וַיִּתְיַצֵּב לְפָנַי הַמְּלֹאךְ הַנוֹגֵף - כְּגִבּוֹר, וַיִּמְסַר אֶת עֲצָמוֹ לָמוּת עַל עַמּוֹ,
 לְמַעַן יַעֲצֹר אֶת הַמַּגְפָּה מֵעַל יִשְׂרָאֵל.

וְאֵיךְ שְׂאוֹל הַמֶּלֶךְ וַיְהוֹנָתָן בְּנוֹ, אֲשֶׁר נִלְחָמוּ בְּעַד עַם ה', וַיָּמוּתוּ עַל
 ה' וְעַל עַמּוֹ. וְהֵלֵא שְׂאוֹל הָיָה יָכוֹל לְהַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת נַפְשׁ בְּנוֹ
 מִמּוֹת בְּמִלְחָמָה הַהִיא, אֲשֶׁר מֵת בָּהּ (כֵּן אָמַר לוֹ שְׂמוּאֵל, אֵין עֲרַק תִּשְׁתַּדִּיב,
 כַּמ"ש בַּמ"ר ר"פ אִמּוֹר), וְהוּא - כִּי רָאָה אֲשֶׁר נִכְשַׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִלְחָמָה
 הַהִיא, לֹא חָפֵץ בְּחַיִּים, אֲבָל בְּחַר מוֹת מַתִּים, כְּרֹאוֹתוֹ כִּי נִגַּף עַמּוֹ
 בְּמִלְחָמָה. וְלָכֵן לֹא נִפְרַד מֵאַחֲרֵי בְּחַיִּים וּבְמוֹתוֹ - גַּם הוּא, גַּם בְּנוֹ
 יְהוֹנָתָן, הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדוּ (שְׂמוּאֵל ב' א').
 גַּם זָכַר נָא - הִר! אֶת צְדָקַת דָּוִד מְשִׁיחַ ה', אֲשֶׁר אָמַר, כְּרֹאוֹתוֹ
 הַדָּבָר הָרַע עַל יִשְׂרָאֵל (שְׂמוּאֵל ב' כד): 'תְּהִי נָא יָדְךָ בִּי וּבְכַבִּית אֲבִי, כִּי
 אֲנִכִּי חַטָּאתִי, וְאֲנִי הָעוֹיֵתִי, וְאֵלֶּה הַצֹּאֵן - מָה עָשׂוּ וּמָה חָטְאוּ?'

ואיזה התורה הקדושה, הצפונה בלבך, והלא כהן ומשיח אתה, והורנתו ולמדנתו את התורה הקדושה, לדעת - איכה נוכל לאהב את ה' אלהינו בכל לבבנו ובכל נפשנו ובכל מאדנו. ואם לא יהיה זה, כי נעבדוהו, ונאהב את אשר יאהב, ונמות על בריתו ועל תורתו ועל מקדשו עם עבדיו הנהרגים על יחוד שמו הגדול - במה יהיה? והלא אתה היצרות בנו פעמים רבות לאמר, כי כל איש אשר ימות במלחמה על ה' ועל מקדשו ועל עמו ועל תורתו, יהיה בגורל ה' ובחלקו, ויטיש ללכת אל האור הגדול, ולא יראה החשך, המחשיך הנפשות. והלא אתה הוא יוסף הכהן, שצצקת פעמים רבות במלחמה בקרב המחנה לאמר: 'אני הוא יוסף הכהן, משיח המלחמה, אשר נתתי את נפשי למות על עם ה' ועל מקדשו ועל ארצו ועל עמו!' ועתה - בצאתך אליהם חי, ויתעללו בך, מה תאמר אליהם, ומה תענה אותם, ובמה תכפר בשתך וכלימתך? כי יאמרו - אשר בשקר הם כל אמרי פיך! והלא אתה הוא אשר אמרת לעם: 'הלחמו בעד עם ה' - עד מותכם במלחמה! כי אם תמותו על מקדש ה' ועל תורתו, מותכם יהיה כפרה על נפשתיכם, ותלכו אל האור - והוא אור החיים!' אם אמת הדבר אשר דברת בפיך - מדוע תחשך את נפשך ממות מלכת אחרי עמך, אשר הם הלכו אל האור הגדול?

והנה - עד היום היית עליון על כל הגוים, לשמע גבור וישר גדול, וקצין בגבורים במלחמה, כי משמעתך רגוה, ומאימתך חלו. ועתה, תתן את נפשך להלכד ביד הרומיים, כאחד העבדים המשחררים או כאחת השפחות הנחרפות [משמע שמפרש נחרפת מלשון חרפה וכלימה, וצ"ע]. והלא חרפתך ובשתך יהיה גם זה, ותרפת עם ה'! כי שר ומלך וכהן אתה, ומשיח לנגיד מלחמה כמוך יאסר בכבלי ברזל הגוים? ועוד - פי עליך יאמרו כל הגוים מן היום הזה והלאה לאמר: 'הלא זה

הוא האיש אשר מסר את עצמו, את גבוריו, את חיל גדודיו ואת יתר עמו למות, וימלט נפשו לכד ממות!

ויהי ככלותם לדבר אליו כדברים האלה, וישלפו איש חרבו, ויגשו אליו בתוך המערה. ויאמרו אליו: "הספת ושמע, יוסף הר אשר עלינו! אם תאכה לשמע בקולנו - נמית אותך בראש, כאדון וגבור ושר וגדול, ותבחר לך על איזה דרך תרצה למות - ותמות בכבוד. ואם תמאן למות בכבוד, דע! כי נמית אותך כאחד השרים הקמים עלינו לרעה!"

ויען יוסף הכהן, ויאמר אליהם: "אמנם, אחי! ידעתי, כי צדק תדברון, ומי יחפץ בחיים כהיום הזה? ומי יתן אלוה דבר (פי מוח כתרגומו ועמש"ל פרק מ"ו ופרק מ"ט), ויקרא את נפשי ויקחנה אליו! כי ידעתי, כי טוב לי המות מהחיים על כל הצרות שעברו עלי. והוא - היודע מצפוני הלבבות, והוא - נותן הנשמות. ומי יפתח בעד שישגר? והלא הוא המסגיר והפותר, כי הוא אלהים חיים, אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. ויפח באפנו נשמת רוח חיים - ויחיינו להיותנו חיים לפניו. והוא הפקיד את רוח החיים בקרבנו, ויסגר בעדה. ועתה, הנוכל לפתח בעד אשר סגר בעדו אלהינו? והלא כלכם ידעתם, כי הנפש הזאת אשר אתנו - פקדון היא בנו מאתו! ואנחנו עבדיו, והוא נתן [כד"מ: עשה (והוא לשה"כ ירמיהו ל"ח ט"ז)] לנו את הנפש הזאת! ואם נשליכנה אליו בלא עת דרוש אותה ממנו - הלא יתר אפו בנו, ויחיינו זעומים ודחופים לבלתי מצוא מנוח במקום החיים האמתיים, עם אברהם אבינו, עליו השלום, ועם יתר הצדיקים והחסידים והאבות הראשונים. הלא ידעתם, כי לא הלכו אליו בלתי קריאה! אמנם טרם נקראו - ואחר הלכו אליו! וכן עשה לכל צדיקיו וחסידיו ולכל הברואים.

יוסיפון / קעא

והלא ידעתם, כי לפנים קרא למשה רבנו, עליו השלום - והוא היה בחירו - ובחתימו אמר אליו אלהי ישראל (במדבר כו, דברים לב): 'עלה אל הר העברים הזה, ואזעלה. ואם לא נקרא, לא עלה מעצמו. וכן לא יוכל אדם לחת נפשו לאלהים ברצונו, אם לא תדרש מעמו.

ועתה, אתם אחי! למדו נא מאיוב, כי כשאמר (איוב ג): 'יאבד יום אוילד בוי, הלא היה יכול, לו רצה, לחנק עצמו - ולמות, או לדקר עצמו בחרב - ולמות, או לשמע בקול אשתו, כשאמרה לו (שם ב): 'ברך אלהים ומת! אכן האריף אפו, בהיותו בשחין רע ובנגעים גדולים, עד אשר נדרשה נשמתו באפו מקרבו, וישלימנה לה' אלהיו, ולא רצה להשלימה אליו בלא קריאה. אמנם, כי שאל את נפשו למות - אך מיד ה', ולא מידו. הלא הוא אמר (שם ג): 'המתחים למות ואיננו, ולמה לא המית עצמו? אמנם חכה הפות - יבואהו מיד אחר, ולכן לא מת, עד בא קצו, והשלים ימי חלדו.

וגם המלך דוד, עליו השלום, התסיד אמר (תהלים קמב): 'הוציאה ממסגר נפשי, כי ידע, אשר הנפש סגורה היא בגוף, ואין מי יפתח בעדה - בלתי האלהים!

וידעתי, כי הפות טובה גדולה היא (עין ב"ר פרשה ט': בתורתו של ר"מ וכו') בעת פקדת הנשמה ברצון טבע האדם, ותשוב אל האלהים אשר נתנה. גם ידעתי, אשר אם ימות איש במלחמת ה', זהו כבוד גדול, והנה הוא ילך לאור הגדול, ויאור באור החיים. אבל לא ידעתי כפרה לנפש האדם, כי ימית עצמו, ויפגע הוא בעצמו, וימהר הוא להשיבה אל עמה, בבלתי עתה או בבלתי מקרה יעשה זה. ועתה, אחי ורעי! דעו, אשר גם לי לזכב כמוכם, לא נופל אנכי מפס בשבר לבי, כי אראה חרפת עמנו וחרבן ארצו. אבל הנני אשם לה', כי אבחר לפגוע בנפשי ולהמית את עצמי בידי על ככה. ואתם - השרים הדבקים בה' אלהיכם במעשה ובדעת - אמרו: מי יליץ בעדנו לפני ה' אלהינו, אם

נחטא בנפשותינו ונהרג איש את אחיו?? והלא ידעתם, אשר פי יהיה לאיש עבד בער ואיש זדון ורשע, והוא סורר ומורה וקשה ערף, כְּאִשֶׁר תְּבִיאֶהוּ עַת צָרָה אֶל חֶסֶר דַּעַת, וְרָאָה בְּצַר לּוֹ וְלֹא יָקוּם לּוֹ לְתִשׁוּעָה, יִלֶךְ וַיִּתְּלֶה בְּאֵילָן אוֹ בְּזוּלָתוֹ - וַיִּחְנַק, אוֹ יִדְקַר בְּכָלִי בְּרִזְל בִּידוֹ - וַיָּמָת. מִשְׁפֵּט הַנֶּבֶל הַהוּא אֲזֵי הוּא - לְהַכְרִית יַד יְמִינוֹ אֲשֶׁר הִמִּיתָהוּ, וְגַם מִשְׁפָּטוֹ, לְגִזֹר עָלָיו לְבִלְתִּי יִקְבֵר בְּקִבְר (עיי' יו"ד סי' שמ"ה ס"א, ואולי היו מוסיפין לנהוג חומרא בעבד כנעני שאין בו משום נוול המת כמ"ש התוס' ב"ק י'. ד"ה שהשור) - כִּי אֵת נַפְשׁוֹ הִשְׁחִית. וְאִיךְ נִבְחַר אֲנַחְנוּ בְּעַצְמָנוּ לְהַמִּית אִישׁ אֶת אַחִיו אוֹ לְפַגֵּעַ אִישׁ בְּעַצְמוֹ בִּידוֹ לְמוֹת. וְאוּלָם, מִי יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד אוֹיְבֵינוּ, וְלֹא נָמוֹת בְּמוֹת הַנֶּבָלִים לְרַצַּח אִישׁ אֶת אַחִיו, וְנַחֲשָׁבָה לְרוֹצְחִים, כִּי רַצְחָנוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ.

וְאִם יָמִית אָדָם מִמָּנוּ אֶת נַפְשׁוֹ, וַיְהִי הוּא הַמַּשְׁחִית אֶת עַצְמוֹ בִּידוֹ, כְּאִשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שָׂאוּל, אֲשֶׁר הִלְלִיתֶם אוֹתוֹ - הִנֵּה זֶה הַמַּעֲשֶׂה יִחַשֵׁב לּוֹ לְאִשָּׁם וְעוֹן אֲשֶׁר לֹא יִכְפֹּר. וְעַם זֶה, הִנֵּה הוּא יִשְׁפֹּט לְבַעַל מִרְדָּךְ לְכַב וּקְצַר נַפְשׁוֹ וַחֲסַר תְּקוּנָה יִשׁוּעָה מֵה'. וְלִכֵּן הוֹרוּנוּ אֲבוֹתֵינוּ, אֲשֶׁר לֹא יִמְנַע אָדָם מִנַּפְשׁוֹ תְּקוּנָה הַיִּשׁוּעָה מֵאֵת הָאֱלֹהִים, וְאֵף כִּי תִהְיֶה הַחֲרִב הוֹלֵכֶת וּבָאָה עַל צְוָארוֹ (עיי' ברכות י').

וְחִזְקֶיךָ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שְׁאָמַר לּוֹ יִשְׁעֶיךָ הַנְּבִיא, עָלָיו הַשְּׁלוֹם (ישעיה לח): 'צוֹ לְבִיתְךָ, כִּי מֵת אָתָּה וְלֹא תִחְיֶה', הִנֵּה הוּא לֹא חֲשָׂךְ אֶת עַצְמוֹ מִלְּהַתְּפַלֵּל אֶל הָאֱלֹהִים לְהַאֲרִיךְ לוֹ עוֹד חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְהַשְׁלִים חֲפִץ נַפְשׁוֹ, וּלְתַקְּנָה לְקִרְאָת אֱלֹהֶיךָ. וְה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי רָאָה מַעֲלַת תְּקוּנָה נַפְשׁוֹ אֶל יִשׁוּעַת ה' וַתִּשׁוּבָתוֹ אֵלָיו בְּלֵב שְׁלָם, הַאֲרִיךְ לוֹ יָמָיו חֲמֵשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה. וְאָמַנְם שָׂאוּל, כִּי רָאָה אֲשֶׁר לֹא נִמְלָךְ עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי אִם בְּרַצוֹנָם - וְלֹא בְּרַצוֹן ה', כִּי אָמְרוּ לְשִׁמְוֵאל הַנְּבִיא (שמואל א ח): 'תְּנֵה לָנוּ מֶלֶךְ, וַיִּמְלָךְ עָלֵינוּ לְשִׁפְטֵינוּ', וְעַל כֵּן סָר הָאֱלֹהִים מֵעָלָיו, כִּי לֹא מֵלֵא אַחֲרֵי זֶה וְהִלֶּךְ בְּמַלְכוּתוֹ קְדוּרָנִית, לְהַרְשִׁיעַ בְּכָל אֲשֶׁר

יפנה (שמואל א' י"ד מ"ז, ומפרשו כמשמעו לשון חטא ועון), להעמיד מלכותו על ישראל בחזקה. וכי ראה ה' אלהינו את רע לבבו, סר מעליו, כי לא הלה לבו אחרי רצון ה'. ויבחר בטוב ממנו (במ"ר ר"פ אמור אמרו שלא היה דוד טוב ממנו, וכן אמרו בפ"ג דמ"ק אלמלי אתה שאל וכו', איבדתי כמה דוד), להמליכו על עמו ונחלתו. ובעבור זה משח ה' את דוד עבדו, והמליכו על ישראל - ושאל עודנו חי. ושאל, כי ידע זה, רדף את דוד פיקלתו - להשחיתו, ולא יכול לו, כי ה' היה עמו. וכי ראה את דוד בכל דרכיו משפיל ומצליח, ואת עצמו מחטיא ומרשיע, ולא היה לו יב שלם לתקות ישועה מה', בחר מות מחיים, ולא רצה לחיות בנפל עם ישראל בהרי הגלבויע. ואני אדמה, כי לא פגע בעצמו אז, כי אם ממרוך לכו ויחסר התקוה בנפשו לישועה (עיין בפירושו החוספות עה"ת פרשת נח בפסוק אך את דמכם, שנחלקו רבותינו אם שאל עשה ברצון חכמים. ועיין ביאור הגר"א יו"ד סי' שמ"ה ס"ק ה'. ועיין תוס' ע"ז י"ח. ד"ה ואל). וכי אמר (שמואל א לא): 'פן יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו בי, אלו היתה בו גבורת נפש, היה עומד על עמדו - עד ימית וימות. או אולי היה נמלט, ושב אל ה' - ונושע. אבל סבב מות קשה על נפשו ועל בנו. ואתם - התבוננו וראו, כי לא היה מלך חומל, ולכן נשחת. כי אשר לא יחמל על בנו ועל נפשו איכה יחמל על זולתו? ולא חס על בנו, כמו שפכתוב: כי היום תמות יהונתן (ועיין תענית כ"ד, גברא דעל בריה ועל ברתיה לא חייס וכו', וכעין זה פסחים מ"ט: על חייו לא חס וכו'). ואשר דמיתם להקשות עלי בדבריכם מאהרן, עליו השלום - אמרו לי, למה עמד אהרן בין המתים ובין החיים? הלא למען עצור את המגפה מעל ישראל! ואלו ידע פי ינגף הוא, לא היה עומד לפני הנוגף! אמנם בטח בקדשת צדקתו, כי ישא פני הנוגף - ולא ינגף, ועמד לפני המלאך להסיר את הנגף מעל עם ה'. ואנכי - אינני פאהרן, אבל אני כאחד מבניו, ומעולם לא חשכתי את נפשי ממות, לבלתי אלהם בעד

עם ה'. אַמנָם, אַני עתָה בִּלְתִי בּוֹחֵר - לִפְגַּע עֲצָמֵי בְּיָדִי, פֶּן אֲחַטָּא לְאֱלֹהִים, וְאֲשַׁמָּה נַפְשִׁי, כִּי לֹא תִקְנֶה לִישׁוּעָתוֹ. וְיִדְעָתִי, כִּי טוֹב לִי לְמוֹת בְּיַד אוֹיְבֵי בְּמִלְחָמָה - מִלְמוֹת-בְּיָדִי. וְאִם אַתֶּם בּוֹחֲרִים בְּזֶה - בּוֹאוּ וְנִפְלֶה עַל אוֹיְבֵינוּ פְּתָאם, וְנִמְיֵת וְנִמְוֵת בְּמִלְחָמַת יְהוָה, וְאִז טוֹב לָנוּ! אוֹ אוֹלֵי יִתְנֶם ה' בְּיָדֵינוּ, כִּי יְהוֹם אוֹתָם וַיִּאֲבָדָם, כִּי יֵשׁ אֵת ה' יִכְלֹת לְהוֹשִׁיעַ, בְּחִיל רַב אוֹ מְעוֹט. וְאַתֶּם - אִם תִּרְאוּנִי, כִּי תַחַת נַפְשִׁי מִמְדַּקְרוֹת חָרֵב אוֹיֵב - בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי רַךְ לֵיבִב אֲנִכִי, וְכִי מֵרֵב רִשְׁעֵת נַפְשִׁי אֶעֱשֶׂה זֶה, לְמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי אוֹיְבֵינוּ. אֲבָל אַתֶּם תִּרְאוּ, אֲשֶׁר אֲתִיָּצֵב לְפָנֵיכֶם כְּאִישׁ חִיל, וּפְנֵי לֹא אֶסָּב מִכְּלֵי הַמָּוֹת! אֵיךְ תּוֹכְלוּ לְשַׁפְּטֵנִי לְמוֹרֶךְ לֵיבִב? וְהֲלֹא רְאִיתֶם, אֲשֶׁר לֹא הִסְתַּרְתִּי פָּנַי מִמִּלְחָמָה לְעוֹלָם! וּבְעִיר יוֹרְפַת, עֲמַדְתִּי עַל עֲמָדֵי תְּמִיד, כִּי בָאתִי עִם אוֹיְבֵי ה' לְמִלְחָמָה יוֹם יוֹם, וְהִכִּיתִי בְּהֶם מַכָּה רַבָּה מְאֹד בְּהִתְיַצְּבֵי נִכְחָם שְׂמוֹנֶה וָאַרְבָּעִים יוֹם עַל יוֹרְפַת, הָעִיר הַקְּטָנָה, כִּי אָמַרְתִּי: אוֹלֵי אוֹכַל לְגַרֵּשׁ אֶת אוֹיְבֵי ה' מֵאַרְצֵנוּ, וְאֶסִּיר אֶת לִבָּם מֵעַל יְרוּשָׁלַיִם לְבִלְתִּי לָכֶת אֲלֵיהֶם! וְנִלְחַמְתִּי עִמָּהֶם - עַד אֲשֶׁר תִּמּוּ כָּל גְּבוּרֵי הַמִּלְחָמָה, וְלֹא נִשְׁאַרְתִּי כִּי אִם עִמָּכֶם. וְהִלַּחֲסִם עוֹד עִמָּם - לֹא יִכְלְתִי, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשִׁי בְּיָדָם לְלַכְדֵנִי - לֹא הוֹאֲלֵתִי, וְאֵל הַמַּעֲרָה הַזֹּאת עִמָּכֶם בְּרַחְתִּי. וְעַתָּה, אַחִי! דַּעוּ, כִּי הִמִּיתָה בְּעַתָּה טוֹבָה הִיא מְאֹד - אִךְ לֹא טוֹב הָרַג אִישׁ אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת אֲחָיו לְלָכֶת אֶל שְׂאוֹל וְאֲבִדוֹן בְּעוֹן בְּצֵעוֹ. כִּי בְּמָה תּוֹדַע גְּבוּרַת נַפְשׁ הָאָדָם וְטוֹב תִּקְוָתָה בְּה', כִּי אִם בְּסִבָּל כָּל אֲשֶׁר יָבֵא עָלָיו עַד בֹּא עֵת פְּקֻדַת נַפְשׁוֹ!

וְהַתְּבוֹנְנוּ וּרְאוּ בְּאֲרִיּוֹת וּבִיַּתֵּר חַיּוֹת הַיַּעַר, אֲשֶׁר יִלְחָמוּ עַד יְמוֹתוֹ בְּמִלְחָמָה עִם הַחַיּוֹת אֲשֶׁר יָבֵאוּ עֲלֵיהֶם לְהִמִּיתָם, לְמַעַן יִמְלָטוּ אֶת נַפְשָׁם מִן הַמָּוֹת מֵאֵת הַחַיּוֹת אֲשֶׁר יֵאָרְבוּ אֶת נַפְשָׁם. וּכְלֵי מִלְחָמָתָם - הֲלֹא הֵם שְׂנֵיָהֶם וְצַפְרֹנֵיָהֶם! וְלָמָּה לֹא יִחַבְּלוּ בְּהֶם בְּשָׂרוֹתָם? אֲבָל יִלְחָמוּ עִם הַבָּאִים עֲלֵיהֶם, לְרַדְפָם וּלְלַכְדָם - עַד יָמֵיתוּ אוֹ יְמוֹתוֹ!

יוסיפון / קעה

והנה, אנחנו - אם אין אתנו כלי מלחמה בטבענו, יספיקו לנו בכל מלחמותינו בכליהם, אשר הם נעשים להם במלאכת הטבע, הנה - אתנו פלים בטבע בכליהם, ואם אינם חזקים כמו הם. ונוסף לנו עליהם, פי אתנו פלים נעשים במלאכת אדם, נלחם בהם, באויבינו מבני האדם, האויבים לנו ברצון ובכחירה. גם נלחם בהם, באויבינו מחיות היער, האויבים לנו בטבעם, האויב לטבענו. ונתחזקה, ונתאזר ונתאמץ ונתגבר להלחם להם עם אלה ועם אלה - אם למות ואם לחיים!

ועתה, איך נבחר להתיר קשר האהבה אשר אתנו מאת ה', הבוחר לנו לעם לו ולסגלה לקרשתו - ונהיה אויבים לנפשותינו, פי נלחם איש באחיו או נמית את עצמנו בידינו. ואם תאמרו, פי נלחמנו איש באחיו, הלא כלנו - ואם היינו אלפים ורכבות, אין מספר מגבל להם - לא נחשב פי אם לנפש אחת, וכאלו כלנו היום איברי גוף אחד. ואיך יעלה על דעת לב איש, פי יפגעו ידיו בעיניו או ברגליו או בשאר איבריו - להשחתה, אם לא שהיה משגע ממראה עיניו אשר יראה, ולא יהיה איש בינה (כעין זה בירושלמי נדרים פ"ט ה"ד, ועיין בשמירת הלשון שער התכונה פ"ו).

עוד - רעי ואחי! הביטו וראו את רב החובל! למה יסבל את סער הים, וישקד על הלילה, וישמר לילה ויום להלחם עם גלי הים ועם שאונם? הלא למען מלט את ספינתו, ומלט את נפשו ממות! ואם בחפץ נפשו יקדמנה למשברי ים או לצורים אשר על שפת הים - להשבר, יאמרו אנשי הספינה: הנה האיש הזה הבליעל, חוטא נפשו ומשחיתה, ומשחית ספינתו ואנשיו וסותריו וממונם! והמלך האנושי, אם יפקד כלי מחמדיו אל הפקידים אשר לו, הלא ישמרו לו - עד עת פקדו אותם וידרשם מהם, ושיבום לו. ואם המה ברצונם ישליכום אליו בטרם ידרשם מידם, הלא יכעיסוהו עליהם, ויחר אפו בהם -

ויכלם. ואם אדם יבא לפני המלך בלא עת משמרתו, ולא יקרא, הלא יגער בו המלך לאמר: למה זה באת אלי, ואתה לא נקראת במאמרי? והנה כל הנפשות אשר בישראל - לאלהים המה, והוא נתנן ברצונו ובחסדו, והוא יקחן ברצונו ובחסדו בעת אשר יחפץ, פי יגיע קץ פקדה להם - אם תלך כל נפש אל מקום מנוחתה ואל מחצתה. ואם יתעורר איש להוציא נפשו ממסגרה בלא עת קצה בידו, הלא האלהים לא יקבלנה, ואליו לא ישיבנה, וגם מנוח לא תמצא. אמנם תשחת ותאבד, פי נגרשה ממקום מסגרה בלא עת קצה בלתי פקדה מהאלהים, וכל ימיה תנוע ותנוד. ואתם, אחי ורעי! מה תעוצו בזה, פי נפגע אנחנו בדינו להמית את עצמנו ולגרש את נפשותינו מגופותינו בבלתי פקדה להם. אנה נוליד את חרפת העון הזה, ובמה יכפר לנו, ומי יליץ בעדנו?"

ויבך יוסף מאד בדברו אליהם פדברים האלה, והמה רואים בו בוכה, ומתבוננים בו כמלעיגים עליו.

פרק אחד ושבעים /

יספר בו תכלית מה שקרה ליהודים אשר במערה

ויהי אחרי הדברים האלה, פרש יוסף הכהן את כפיו למרום, ויאמר: "אתה - אל שדי אבינו! אתה יצרתנו בחסדך ובטובך הגדול, ומחמר קרצתנו, ואתה מנהיגנו ומנהלנו באמונתך, ורב חסדי תשועתך ורחמיך לא כלו ממנו. ואם עונותינו מאתך הרחיקונו - הנה עם כל

זוה, מעשה ידיך אנחנו פלגו, ועמך מאז נקראנו. ואתה מושל על כל הבריות ועל כל הנפשות, ואתה - כל אשר תחפץ תעשה, ואין מי לאמר לך: מה תפעל! אבינו אתה, אנחנו - החמר, ואתה - יוצרנו! ואם טוב בעיניך - ה' אלהינו - לקחת נפשותינו אליך, קחן נא על ידי מלאכך, ולא נפשע ולא נחטא אנחנו בהן. ואם חברי, אשר עמי פה, לא יבחרו בחלק תפלתי זאת לפניך, הנה נפשי לבדי לפניך, ועליה אבקש רחמך! ואם טוב בעיניך לקחת הנפש שנחת בי - קחנה, ועשה בה כרצונך, כי בידך היא, ואתה נתתה בי, ואתה משמרה בקרבי. ואמנם אני - לא אפגע בנפשי להשחיתה ולהוציאה ממסגרה טרם עת פקדתה, ואחשב לפניך כמשחית נפשו. כי ידעתי, כי כאשר לא יוכל האדם לחיות בלא משפט, כן לא יוכל למות בלא משפט. ואליך נשאתי את עיני - היושבי בשמים - לעשות חסד עם עבדיך, הנמצאים פה עמי, להרחיק מלבבנו בחירת הפגיעה בנפשותינו בידינו. ואם ידעת בהם, כי לא יחפצו בהם בלישר, ויבחרו בפגע השחתת הנפש טרם בא פקדתה, אנא, ה' אלהי! אמצא חן בעיניך זאת בהתפלל אליך כל חסיד לעת מצא, והסב את לבם לשמע לעצה, אשר בה אוכל אני למלט את נפשי משחיתות נפשותיהם. ואני - הנני מפקיד את רוחי בידך, ואת נפשי תקח באוצרות חסידך, כי בידך נפש כל חי ורוח כל בשר איש."

ויהי ככלות יוסף הכהן להתנפל לפני ה' ולהתפלל אליו, ויסב פניו אל האנשים אשר היו עמו, וידבר להם שלום. והמה אמרו לאמר: "כי הרבית לדבר, כי עמדת להתפלל בעדך ובעדנו - התוכל להטות ללבנו אליך, לשמע לעצתך בכלתי בחירתנו? הלא הודענוך כבר, וגם נודיעך עתה, כי אנחנו בוחרים במות - באיזה דרך שיהיה, ולא נבחר בחיים עוד. ולכן הבה עצה ודבר הלום, ואמר איך תבחר למות? כי אותך ראינו צדיק לפנינו ושר וגדול - וראוי למות ראשונה."

וַיֵּרָא יוֹסֵף, כִּי הִמְרָעִים הַנְּזַכְרִים בְּקִשׁוֹ לָמוֹת עַל כָּל פָּנִים, וְאֹנָם
 לֹא הָטוּ לְדַבְּרֵיוֹ, וְלִבָּם לֹא שָׁתוּ אֲלֵיהֶם, וְלֹא יָכוֹל יוֹסֵף בְּחֻכְמָתוֹ
 לְהִטּוֹת לָבָם אֶל דְּבָרָיו, וְלֹא הוֹעִילָה לוֹ חֻכְמָתוֹ בְּזוֹהַ. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
 בְּמִרְמָה: "אִם כֵּן, שִׁמְעוּ נָא - רְעִי וְאֲחִי! וְאִתְּנָה לָכֶם עֲצָה הַלּוֹם!
 אַחַר אֲשֶׁר תִּבְקֶשׁוּ לָמוֹת, וְתִרְצוּ לָמוֹת כְּלָנוּ - אִישׁ בְּחֻרְבַּ אֲחִינוּ. טוֹב
 לָנוּ לָמוֹת בַּגּוֹרֵל עַל זֶה הַדֶּרֶךְ: נִפְּיל גּוֹרְלוֹת בְּכָלֵנוּ - עַד נִהְיֶה שְׁנַיִם
 שְׁנַיִם, אֲשֶׁר נִבְחַר לְהַמִּית זֶה אֶת זֶה. וְאַחֲרֵי כֵן נִפְּיל גּוֹרְלוֹת עַל
 הַזּוֹגוֹת, אֵיזָה וּזְגַי יֵצֵא רֵאשׁוֹנָה לְמִיתָה, וְיַעֲמְדוּ הַשְּׁנַיִם אֲשֶׁר יִהְיוּ בְּזוּג
 הַהוּא, וְיַפִּילוּ גּוֹרְלוֹת עֲלֵיהֶם. וְהִי, הָאִישׁ אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו הַגּוֹרֵל לָמוֹת
 רֵאשׁוֹנָה - יָמוֹת בְּחֻרְבַּ אֲחִיו. וְהַמִּית הַהוּא, יִבְחַר לוֹ לְמִמִּית אֶחָד
 מִבְּנֵי הַזּוּג הַשְּׁנַיִ. וְכֵן הַזּוּג הַשְּׁנַיִ אֲשֶׁר יִבְחַר לוֹ - יִמִּיתֵהוּ. וְכֵנִי הַזּוּג
 הַשְּׁנַיִ יִפִּילוּ עוֹד גּוֹרְלוֹת, וְאֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו הַגּוֹרֵל לָמוֹת בְּחֻרְבַּ אֲחִיו -
 יָמוֹת רֵאשׁוֹנָה. וְהַמִּית יִבְחַר לוֹ אִישׁ לְהַמִּיתוֹ אֶת אֲשֶׁר יִרְצֶה מִבְּנֵי
 הַזּוּג הַשְּׁלִישִׁי. וְכֵנִי הַזּוּג הַשְּׁלִישִׁי יִשׁוּבוּ עוֹד לְהַפִּיל עֲלֵיהֶם גּוֹרְלוֹת
 לְרֵאוֹת מִי יָמוֹת רֵאשׁוֹנָה מֵהֶם בְּחֻרְבַּ אֲחִיו, וְהוּא יָמוֹת רֵאשׁוֹנָה.
 וְהַמִּית יִבְחַר לְנַפְשׁוֹ מִמִּית מִבְּנֵי הַזּוּג הָרְבִיעִי - וְהוּא יִמִּיתֵהוּ. וְכֵן
 נַעֲשֶׂה, עַד תִּמְנֶנּוּ כְּלָנוּ יַחַד, וְנִמּוֹתֶה כְּדַבְּרֵיכֶם, וְלֹא נִחְיֶה, וְלֹא נִרְאֶה
 חֲרַפַּת מִקֹּדֶשׁ אֱלֹהֵינוּ וְאֵת גְּלוֹת עַמָּנוּ. וְהַזּוּג הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר יִשָּׂא -
 יִתְחַבְּקוּ בִּיחַד, בְּהִדְקַר חֲרִב זֶה בְּכַטָּן זֶה, וְחֲרִב זֶה בְּכַטָּן זֶה, וְיָמוֹתוֹ
 שְׁנֵיהֶם יַחְדָּיו. אוֹ יִפִּילוּ גַם הֵם גּוֹרְלוֹת, וְאֲשֶׁר יֵצֵא עָלָיו הַגּוֹרֵל
 רֵאשׁוֹנָה לָמוֹת בְּחֻרְבַּ אֲחִיו - יָמוֹת רֵאשׁוֹנָה, וְהַנִּשְׂאָר אַחֲרוֹן, יִדְוַע
 יִהְיֶה לָכֶם, כִּי לֹא יִמְלֹט. וְלִמְעַן אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עִמִּי אֶחָד וְאַרְבָּעִים אִישׁ,
 וְלֹא נִבָּא בְּמִסְפָּר לְזוּגוֹת בְּשׁוּהַ, נִפְּילָה תְּחִלָּה גּוֹרֵל, וְנִרְאֶה - מִי מִכְּלָנוּ
 יָמוֹת רֵאשׁוֹנָה, וְנִסְרִיֵּהוּ מִבְּיַנֵּינוּ, וְאַחַר כֵּן נִחְלַק לְזוּגוֹת. וְהָאִישׁ הַהוּא
 יִבְחַר לוֹ מִי יִמִּיתֵהוּ מִבְּנֵי הַזּוּג הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר יֵצֵא עָלָיו הַגּוֹרֵל רֵאשׁוֹנָה

למות. ואַחרי מות האַיש ההוא - בְּנֵי הַזֶּג הָרָאשׁוֹן יִפְּלוּ לָהֶם גּוּרְלוֹת,
וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר יַעֲצִיתִי."

וַיִּשְׁמְעוּ הָאֲנָשִׁים אֶת דְּבַרֵי עֲצַת יוֹסֵף הַכֹּהֵן, וַיֵּיטְבוּ דְבָרָיו בְּעֵינֵי
כָּלֶם - כִּי מֵה' הִיְתָה זֹאת, כִּי שָׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל תְּפִלַּת יוֹסֵף. וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו כָּלֶם פֹּה אַחַד: "הֲנֵנוּ וְעַשְׂנוּ כַּאֲשֶׁר יַעֲצֵת - וְלָךְ מִשְׁפַּט הַעֲצָה
לְחַלֵּק הָאֲנָשִׁים וְלִהְפִּיל עֲלֵיהֶם גּוּרְלוֹת." וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם: "נִשְׁכַּעָה כָּלְנוּ
בְּשֵׁם ה' לָקִים זֹאת הַעֲצָה עַל פִּי הַגּוֹרֵל!" וַיֹּאמְרוּ: "כֵּן נַעֲשֵׂה!".
וַיִּשְׁכְּעוּ כָּלֶם בְּשֵׁם ה' לָקִים אֶת הַעֲצָה הַיְעוּצָה הַזֹּאת עַל פִּי הַגּוֹרֵל.
וַיַּחַל יוֹסֵף, וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל לְמִצָּא אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵין לוֹ בֶּן זֶג. וַיִּפֹּל
הַגּוֹרֵל עַל יְהוֹדָע הַכֹּהֵן בֶּן אֱלִיקִים הַגְּלִילִי - וְהוּא הָיָה אִישׁ גְּבוּר חֵיל
מְאֹד, וְהוּא הָיָה רֹאשׁ הַקְּרוּאִים בְּכָל עֲצָה אַחֲרֵי יוֹסֵף הַכֹּהֵן, וְהוּא הָיָה
אֲשֶׁר הַחֲזִיק בְּרִשָׁע עֲצָתוֹ לַעֲצַת הַמִּיתָה בַּעֲת הַהִיא בַּמַּעֲרָה הַהִיא -
וְהוּא יָצָא רֵאשׁוֹנָה לְמוֹת בַּגּוֹרֵל, בְּכַלְתֵּי הַמִּצָּא לוֹ בֶּן זֶג. אַחֲרֵי כֵן
הָעָרִים יוֹסֵף וַיַּחֲלֵק אֶת הָאֲנָשִׁים לְזוּגוֹת, וַיִּפֹּל גּוּרְלוֹת עַל הַזּוּגוֹת, וַיִּצָּא
גּוֹרֵל זֶג אַחֲרוֹן - וַיִּקְרָא לִישׁוּעָה וַיֵּאמֶן בָּהּ, וַיִּכְחַסְדּוּ כִּי יִמְלֹט אֶת נַפְשׁוֹ
מִשְׁחִיתוֹת נַפְשׁוֹת הַמְּרַעִים הַהֵם. וַיַּחַל יְהוֹדָע, וַיִּכְתֹּר לוֹ אַחַד מִבְּנֵי
הַזֶּג הָרָאשׁוֹן לְמִיתָה - וַיְמִיתֵהוּ. אַחֲרֵי כֵן עָמְדוּ בְּנֵי הַזֶּג הָרָאשׁוֹן
לְמִיתָה, וַיִּפְּלוּ עֲלֵיהֶם גּוּרְלוֹת לְפָנֵי יוֹסֵף. וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל הָאֶחָד,
וַיִּפְּגַע הָאֶחָד מֵהֶם בַּחֲבֵרוֹ בַּגּוֹרֵל - וַיְמִיתֵהוּ. וּבְנֵי הַזֶּג הַשְּׁנִי לְמִיתָה
עָמְדוּ לְפָנֵי יוֹסֵף, וְהִפִּילוּ עֲלֵיהֶם גּוּרְלוֹת, וַיָּמַת הָאֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ - עַל
פִּי הַגּוֹרֵל. וְהַנֶּשֶׂאָר מִבְּנֵי הַזֶּג הַשְּׁנִי, בָּחַר לוֹ לְהַמִּיתוֹ אַחַד מִבְּנֵי הַזֶּג
הַשְּׁלִישִׁי לְמִיתָה. וַיַּעֲשׂוּ כֵן כָּלֶם, עַד תַּמָּם בַּחֲרֹב, וְלֹא נִשְׁאָר מֵהֶם
זוּלַתֵּי יוֹסֵף וְרַעְהוֹ - וְהוּא בֶּן זֶג. וַיֹּאמֶר רַע יוֹסֵף וּבֶן זֶג לְיוֹסֵף
הַכֹּהֵן: "הִבֵּה נָא, וְנִפְּיֵלָה גַם אֲנַחְנוּ גּוּרְלוֹת עָלֵינוּ, וְנִאֶסֶף אֶל אַחֵינוּ."
וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת רַעְהוֹ וַיַּחְמַל לוֹ: "כֵּן נַעֲשֵׂה - אִם תִּרְצָה. אָמֵן
שְׁמַעֲנִי! וְאִדְבָּרָה בְּאָזְנְךָ מַעֲט. אָמַר לִי! אִם אֵלֶּה הַחֲטָאִים

בנפשותיהם פשעו בה' להמית את עצמם בידם, ולא יכלתי להטות את לבכם למלטם משחת את נפשותיהם, אנחנו - אני ואתה - למה זה גרע לנפשותינו, ונחטא כמו הם לה? כי אם יצא עלי הגורל להרג אותך, ואעשה כן - אחשב לרוצח, ואולי אמלט אחרך, ולא אמות. ואם יצא עליך הגורל להרגני, ותהרגני - תחשב לרוצח, ואולי לא תמלט אחרי, ואף כי תחשב להמלט. ונאבד את תקותנו מעם ה' אלהינו, כי נשחית את נפשותינו. כי כל האנשים האלה אשר אתה רואה אותם - הנה הם חטאו בנפשותם, ומתו בלתי מוסר! ולמה נדמה אליהם אנחנו? וחטאנו לה' אלהינו ולנפשותינו! וכי תאמר, ומה נעשה על השבועה אשר נשבענו, ועל הברית אשר קימנו? הלא לך לדעת. כי השבועה לחטא, אשר יפירוה - לא יחטא! כי לא יקפץ האדם להשבע ברצון האלהים, כי אם לקיים דת ומצוה וחק. ודוד אמר על ככה (תהלים קיט): נשבעתי ואקימה. ואמנם, הנדר והאסור והשבועה לחלל דת ולהפר חק מצוה - לא יכוננו לפני ה' אלהינו. ואנחנו - טרם השבוענו פה את השבועה הזאת, כבר נשבעו אבותינו בעדנו בהר סיני, אשר יקימו הם ובניהם את תורת ה' [נדר ואסור חלין על דבר מצוה אכל לא שבועה כדתנן פ"ב דנדריים], ומשה רבנו, עליו השלום, כרת ברית עמהם על ככה אז, ואת אשר היה שם כרתו, ואתנו כלנו ביניהם - אשר לא היינו שם - כרת הברית הוא. ואיך יעלה על לבנו להשבע להפר תורת השם ומצותיו להיותנו רוצחים, ואחד מעשרת דברותיו הוא: לא תרצח!?

לכן. אחי! ידוע יהיה לך, כי לא נחוש על השבועה, אשר נשבענו, ועל הברית, אשר קימנו - כי נפירן, כי ה' אלהינו ירצה בנו, ולא יאשימונו על ככה! אני - ליראתי מהרשעים המתים האלה פן יפגעו בי ראשונה, התבוננתי לקנות תחבולות הגורל והשבועה, למען אקח עצה בערמה - למלט את נפשי משחיתות נפשותיהם, ומלבי היה כל

המעששה הזה. והנה, אתה - רעי! אם תאכה לשמע לי, תמלט את נפשך עם נפשי, וגם אני לא אפיל גורל ביני ובינך, ולא אבחר בקיום הבְּרִית והשְׁבוּעָה אֲשֶׁר אין קיום להם בַּמִּשְׁפָּט. ועל משמְרתי אַעֲמְדָה, וְאֶתִּיצֵבָה מִנְּגַד - לְהִלָּחֵם עִמָּךְ לְהִמִּיתְךָ וְלִמְלֹט אֶת נַפְשִׁי וְ”

וְיִהְיֶה כְּדַבֵּר יוֹסֵף כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה, וַיִּקְפֹּץ וַיְדַלֵּג אַחֲרֵינִית, וַחֲרָבוּ בְיָדוֹ. וַיִּשְׁלַף אֶת חֲרָבוֹ, וַיַּעֲמֵד מִנְּגַד - לְרֹאוֹת מֶה יִדְבַּר בּוֹ רַעְהוּ, וּמֵה יֵשִׁיב עַל תּוֹכַחְתּוֹ. וְכִשְׁמַעַי הָאִישׁ - רַע יוֹסֵף וַיְבֹן זֹגוֹ - אֶת דְּבָרֵי יוֹסֵף, לֹא יִסֵּף עוֹד לְהָרִים יָד וְרֹגֶל וְרֹאשׁ לִפְנֵי, כִּי יֵרָא. וַיֹּאמֶר אֵלָיו: ”הֲנִנִּי וְעֲשִׂיתִי כְּרִצוֹנְךָ, כִּי אִישׁ אֱלֹהִים אַתָּה! כְּרוּף ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ, וְאֲשֶׁר נָתַן בְּךָ רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה וַיְכַלֵּת לְקַנּוֹת תַּחֲבוּלָה לְמַלֵּט אֶת נַפְשְׁךָ מִמָּוֶת. וּכְרוּף ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר לֹא עֹזב חֲסֵדוֹ מֵעַמְדִי, אֲשֶׁר הוֹצִיאֲנִי בְּגוֹרְלֶךָ לְהִיּוֹתִי לְךָ לְרַע וּלְבֹן זֹג, אֲשֶׁר בָּזָה תְּמַלֵּט נַפְשִׁי מִיַּד שְׂאוֹל וּמִרְדַּת שַׁחַת. וּגוֹרְלֶךָ - גּוֹרֵל צָדֵק וּמִשְׁפָּט. כִּי לֹא יָנוּחַ שִׁבְט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים.”

וְעוֹד אָמַר רַע יוֹסֵף כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה לְיוֹסֵף, כִּי יֵרָא מִמֶּנּוּ, פֶּן יִמִּיתֵהוּ בְּחֲרָבוֹ - כִּי יוֹסֵף הָיָה גְבוּר מִמֶּנּוּ, וְגַם הוּא בָּחַר אֵלָיו לְבֹן זֹג בְּלִמְתִּי בְּעַל גְּבוּרָה, בְּתַחֲבוּלָה וּבְמִרְמָה, לְמַעַן יִהְיֶה מִתְּגַבֵּר הוּא עָלָיו. וּבָזָה רַב שְׂכָל יוֹסֵף וְרַעְתּוֹ, כִּי נִמְלֹט מִחֲרֵב הַפְּתָאִים הָרָשָׁעִים הָהֵם, וְנִמְלֹט מִחֲרֵב רַעְהוּ, וְלֹא נִשְׁחַתָּה נַפְשׁוֹ.

פֶּרֶק שָׁנִים וְשִׁבְעִים /

יִסְפֵּר בּוֹ צֵאת יוֹסֵף מִן הַמִּצְרָה וְנִצְחוֹן
אֶסְפֵּסִיאָנוֹס וְטִיטוֹס לְתַלְמִירָה וְזוּלְתָה

וַיְהִי בַעַת הַהִיא, וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶל נִיקְנוֹר הֵר מֵהַמִּצְרָה. וַיֹּאמֶר אֵלָיו
כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה: "הִתְכַרְתְּ בְרִית וְאִמְנָה לִי, אֲשֶׁר לֹא תִפְגַּע בְּנוֹ - לֹא
אֶתָּה, וְלֹא אִישׁ מֵאֲנָשֶׁיךָ הַנִּמְצָאִים פֹּה, אוֹ זולָתָם מִחֵיל הַרֹמְמִים - עַד
אֲשֶׁר תִּבְיֵאנוּ לִפְנֵי אֶסְפֵּסִיאָנוֹס, וְהוּא יַעֲשֶׂה בְנוֹ כְּרָצוֹנוֹ?!" וַיַּעַן הֵר
נִיקְנוֹר אֶת יוֹסֵף, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "כֹּה יַעֲשֶׂה לִי אֱלֹהִים, וְכֹה יוֹסִיף, כִּי כֵן
אֲעֲשֶׂה כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ - אֵךְ כִּי תֵצֵא אֵלַי, אֶתָּה וְאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עִמָּךְ." וַיַּעַן
יוֹסֵף וַיֹּאמֶר: "אֵיצָא אֵלֶיךָ - אָנִי וְאֲשֶׁר אִתִּי חַי, כִּי אִם קָרָה מִקְרָה,
וּמָתוּ מֵאֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי בַּמִּצְרָה, אֵיךְ יֵצְאוּ אֵלֶיךָ?" וַיַּעֲנֵהוּ נִיקְנוֹר לֵאמֹר:
"יוֹסֵף, יוֹסֵף! לֹא תַחֲשֹׁב, כִּי לְרַמּוֹתֶךָ אָנִי בָא! צֵא אֵלַי, וּבִטַח בְּה' וּבִי,
וְלֹא תִירָא!" וַיֹּאמֶר יוֹסֵף: "הִשְׁבַּעָה לִי עַל כֶּכָּה בְּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
וְאִם אֵין שָׁמוּ נִדְעֵ לְכֶם." וַיַּעַן נִיקְנוֹר וַיֹּאמֶר: "אָנִי נִשְׁבַּע לְךָ, כְּאֲשֶׁר
יָצַר אֶת הָעוֹלָם בְּחֻמָּה, כִּי לֹא תִירָא מִמֶּנִּי, וּבִטַח בִּי." וַיִּכְרַת נִיקְנוֹר
בְּרִית וְאִמְנָה לְיוֹסֵף וְלְאֲשֶׁר עִמּוֹ. וַיִּשְׁבַּע בְּמִכְתָּב הַבְּרִית וְהָאִמְנָה כְּחֹק
הַרֹמְמִים, וַיּוֹרֶה הַמִּכְתָּב אֶל תּוֹךְ הַמִּצְרָה בְּרַמַת, וּבְרָזַל הַרְמַח בְּיָדוֹ,
וְאֶחָדֵי הַרְמַח הוֹלֵךְ אֶל הַמִּצְרָה. וַיִּקַּח יוֹסֵף כְּתָב הַבְּרִית וְהָאִמְנָה,
וַיִּקְרָאֵהוּ - וּבִטַח בְּנִיקְנוֹר הֵר, וַיֵּצֵא אֵלָיו הוּא וְרַעְיָהוּ.

וַיְהִי כִּרְאוֹת נִיקְנוֹר הֵר אֶת יוֹסֵף בָּא אֵלָיו - וְהוּא יוֹשֵׁב עַל מוֹשְׁבּוֹ
כְּבוֹד, אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ אֲנָשָׁיו בַּיָּעַר, נֹכַח פֶּתַח הַמִּצְרָה - וַיַּעֲמֵד מִפְּנֵיו,
וַיִּקְחֵהוּ וַיַּחְבְּקֵהוּ וַיִּנְשָׁקֵהוּ וַיּוֹשִׁיבֵהוּ לִימִינוֹ, וַיִּבְכֶּה עִמּוֹ בְּכִי גָדוֹל. וְגַם
אֶת רַעְיָהוּ כְּבֵד, וְהוֹשִׁיבּוּ בֵּין פּוֹלִירִינוֹס וְגֵאלִיקָנוֹס, הַשָּׂרִים אֲשֶׁר הָיוּ
אִתּוֹ. וַיִּשְׁאַל נִיקְנוֹר אֶת יוֹסֵף עַל יְתֵר הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר הָיוּ אִתּוֹ לֵאמֹר:

"אִיָּה אִיפָּה הֵם - יֵצְאוּ גַם הֵם אֵלֵינוּ, וּנְכַבְּדֵם, וְלֹא נִרְעֶה לָהֶם." וַיַּגִּד יוֹסֵף לְנִיֶּקְנוֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ עִמָּהֶם. וַיִּרְעַשׂ נִיֶּקְנוֹר וַיִּרְעַד כְּשָׁמְעוֹ אֵת אִמְצָן לֵב הַיְהוּדִים וְאֵת רַעַת מַחְשַׁבְתָּם. וַיָּקָם נִיֶּקְנוֹר הֵר מִשֵּׁם, וַיִּלְךָ לוֹ. וַיִּקַּח אֵת יוֹסֵף וְאֵת רַעֲהוּ, וַיּוֹלִיכֵם לִפְנֵי אֶסְפָּסִיאָנוֹס, הֵר הַגְּדוֹל מִכָּל שָׂרֵי הָרוֹמִיִּים. וַיְהִי כִּרְאוֹת מַחְנֵה הָרוֹמִיִּים אֵת יוֹסֵף, וַיִּתְבַּהְלוּ מְאֹד, וַיִּרְעוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה. וּמִקְצַת הָעַם הָיוּ שְׂמֵחִים שֶׁמַּחָה גְדוֹלָה עַל אֲשֶׁר נִלְכַּד יוֹסֵף הַגְּבוּר - וְנִתְפַּשׁ חַי, וְהָיוּ אוֹמְרִים: "הָאֵת, הָאֵת! רְאֵתָה עֵינֵינוּ אֲשֶׁר הִתְאַוִּינוּ!" וּמִקְצַת הָעַם הָיוּ מִתְאַבְּלִים וּבוֹכִים מְרִי נִפְשׁ וְאוֹמְרִים: "הֲלֹא זֶה הוּא הָאִישׁ הַגְּבוּר, הַמְהַלֵּל בְּמַחְנֵה הַיְהוּדִים וּבְמַחְנֵה הָרוֹמִיִּים, אֲשֶׁר בְּעֵתָה אֵימְתוּ אֵת כָּל מַחְנֵה הָרוֹמִיִּים, וַיִּלְךָ שְׂמֵעַ גְבוּרָתוֹ בְּכָל הָאָרֶץ! אֵיךְ נִלְכַּד, וְאֵיךְ נִתְפַּשׁ גְּבוּר מִלְחָמָה כְּמוֹהוּ וְשָׂר וּגְדוֹל בְּאָרְצוֹ וּבְעַמּוֹ? וְאַנְחֵנוּ - מָה נוֹכַל! אִם אָדָם כְּזֶה נִלְכַּד בְּקֶרֶב אָרְצוֹ וּבְחַתּוֹךְ בְּנֵי עַמּוֹ וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ - בְּמָה נִמְלֵט אֲנַחְנוּ בְּאָרֶץ נִכְרִיָּה?" וַרְשָׁעִים מִחִיל אֶסְפָּסִיאָנוֹס קָרְבוּ אֶל אֶסְפָּסִיאָנוֹס, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: "אֲדוֹנֵנוּ! צוּ, וּפְגַע בְּזֶה הָאִישׁ - וְיָמוּת, וְאֵל תַּחַמֵּל עָלָיו! כִּי רַבִּים מֵעַם הָרוֹמִיִּים הַשְּׁחִית. וְהוּא, הוּא - אֲשֶׁר יָרָה הַחַץ וְהַפָּה אוֹתָךְ בְּשׂוֹקֶךָ! כִּי אִם תְּמִיתָהוּ, לֹא יַעֲשֶׂה עוֹד מִלְחָמָה, וְאִם לֹא - אַתָּה תִּרְאֶה, כִּי עוֹד יִשׁוּב וַיִּקְבֹּץ חֵיל עָלֵינוּ וַיִּשְׁמִידֶךָ וַיִּשְׁמִידֵנוּ!" וַיּוֹסֵף מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי טִיטוֹס בֶּן אֶסְפָּסִיאָנוֹס - כִּי מָה הִיְתָה לוֹ זֹאת הַטּוֹבָה. וְכִשְׁמַע טִיטוֹס אֵת דְּבָרֵי הָרְשָׁעִים, הִמְחִילִים אֵת פְּנֵי אָבִיו עַל יוֹסֵף - לָמוּת. וַיְהִי טִיטוֹס אוֹתָם, וַיַּחַל לִשְׁחַק עֲלֵיהֶם וּלְהַנִּיעַ רֹאשׁוֹ נִגְדָם. וַיֹּאמֶר: "הוּי, מְרָעִים! מָה תַּעֲוֹצוּ עֲצֵה רַעָה לְאָבִי, לְהַמִּית אִישׁ שְׂבָא אֵלֵינוּ בְּבִטְחוֹן בְּרִית וּבְאִמָּנָה? וְתֹאמְרוּ לְהַפְּרֵ בְרִית וּלְכַבֵּל חֵק, אֵף כִּי הֵר נִיֶּקְנוֹר כָּרַת בְּרִית עִמּוֹ בְּעַד אָבִי, וּבְעַד הַקִּיסָר, וּבְעַד הָרוֹמִים כְּלָם! הֲלֹא אַתֶּם בְּנֵי מוֹת, וְעֲלֵיכֶם מִשְׁפָּט, כִּי תִשְׁלַחוּ יָד - לְהַפְּרֵ בְרִית הַקִּיסָרִיוֹת וּלְכַבֵּל חֵק מַלְכוּת רוֹמָא. וּמִי יוֹדֵעַ עוֹד, אוּלַי נִלְכַּד גַּם אֲנַחְנוּ

אצל היהודים - כְּאִשֶּׁר נִלְכַּד יוֹסֵף הַגְּבוּר, אִישׁ הַחֵיל הַזֶּה, וְשֶׁר גְּדוֹל, הַמְּבִיחַ בַּמַּלְחָמוֹת בְּעֵצָה נְכוֹנָה. "וְכִשְׁמַע אֶסְפָּסְיָאנוֹס אֶת טִיטוֹס בְּנוֹ, כְּשֶׁרוֹ דְּבָרָיו בְּעֵינָיו. וַיִּחְמַל עַל יוֹסֵף הַכֹּהֵן, וַיִּמְנַעְהוּ [כַּד"מ: יחֲשַׁכְהוּ] מַלְחָמוֹת בַּחֶרֶב, וַיִּפְקִידְהוּ לְשֶׁר וְגְדוֹל בְּתוֹךְ שָׂרָיו, וַיּוֹלִיכְהוּ עִמּוֹ מֵעִיר לְעִיר עִם אַגְרִיפָס הַמֶּלֶךְ.

וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן, וַיִּסַּע מִשָּׁם אֶסְפָּסְיָאנוֹס עִם כָּל חֵילוֹ. וַיֵּלֶךְ אֶל תְּלִמְיָדָה - הִיא עִיר גְּדוֹלָה מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס. וַיְהִי כִּרְאוֹת אַנְשֵׁי קִיסְרִיָה אֶת יוֹסֵף עִמּוֹ, וַיִּצְעֲקוּ נֹכַח אֶסְפָּסְיָאנוֹס לֵאמֹר: "הִמִּיתְהוּ! וְאִם לֹא - הוּא יִגְרֶה עָלֶיךָ מַלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת!" וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם אֶסְפָּסְיָאנוֹס לְהִמִּיתוֹ. וַיֵּצֵד לְאֶסְפָּסְיָאנוֹס לֵאמֹר, כִּי הִנֵּה אַנְשֵׁי עִיר יָפוֹ הוֹלְכִים בְּסִפְיָנוֹת אֶל הָאֲיִים - אַרְצֵי מְמַשְׁלָתְךָ, לְשַׁלַּל שָׁלַל וְלָבֹז בְּזוֹ וְלַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת עַמְּךָ! וַיִּצּוּ אֶסְפָּסְיָאנוֹס לְאַרְבֵּי לָהֶם - עַד אֲשֶׁר יֵלְכוּ פַּעַם אַחֲרָת. וַיְהִי כִּי אָרְבוּ לָהֶם, וַיֵּלְכוּ כְּאִשֶּׁר הִלְכוּ, בָּא אֶסְפָּסְיָאנוֹס [כַּד"מ: אֲלִיפּוֹ הַרוֹמִי] אֶל יָפוֹ - וַיִּתְפַּשֶּׂה, כִּי לֹא הָיוּ שָׁם גְּבוּרִיָה. וַיְהִי בְּבֹא סִפְיָנוֹת יָפוֹ עִם גְּבוּרִיָה מֵהָאֲיִים, וַיִּמְצְאוּ מַחְנֵה הַרוֹמִיִּים בְּתוֹךְ הָעִיר - וְהֵם מְבַקְשִׁים לְצֵאת אֶל הַיַּבְשָׁה. וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה מְאֹד, מִסַּעֲרַת הַיָּם בְּסַעַר גְּדוֹל וְרַב, וַתִּשְׁבְּרְנָה כָּל סִפְיָנוֹת יָפוֹ אֶל הַסְּלָעִים וְאֶל הַצּוּרִים אֲשֶׁר עַל שַׁפְתַּיִם יָפוֹ, כִּי אֵין שָׁם נִמְל. וַיִּתְנַגְּפוּ הַסִּפְיָנוֹת בַּצּוּרִים וּבַסְּלָעִים שֶׁעַל שַׁפְתַּיִם הַיָּם, וּמֵהֶם נֶאֱבְדוּ בָּיָם. וְהַנְּמַלְטִים אֶל הַיַּבְשָׁה - דְּקָרוֹם הַרוֹמִיִּים בְּטָרֵם יִצְאוּ אֶל הַיַּבְשָׁה, וַיַּהֲרֹגוּם וַיִּמִּיתוּם. וַיְהִי מִסַּפֵּר הַחֲלָלִים, אֲשֶׁר נִטְבְּעוּ בָּיָם, וְאֲשֶׁר הֲרָגוּ הַרוֹמִיִּים עַל שַׁפְתַּיִם הַיָּם אֶז - אַרְבַּעַת אֲלִפִּים אִישׁ גְּבוּרִים, מִלְּבַד הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר נִפְלוּ בְּיוֹרְפַת מֵאֲנָשֵׁי יְהוּדָה, שֶׁהָיוּ אַרְבַּעִים אֶלֶף אִישׁ.

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים /

יִסְפָּר בּוֹ מַלְחָמוֹת אֶסְפָּסִיאָנוֹס בְּגַמְלָא וּסְלוּקִיָּה

וַיִּשְׁלַח אֶסְפָּסִיאָנוֹס אֶת בְּלִירִיכוֹס וְאֶת טְרִיכוֹס, שְׂרֵי הֶרֹמִיִּים, עִם בְּנוֹ טִיטוֹס, וַיֵּלְכוּ וַיַּחֲנוּ עַל הָעָרִים הַבְּצוּרוֹת אֲשֶׁר בְּגָלִיל, וַיִּתְפָּשׂוּן. וְכֵה עָשָׂה טִיטוֹס לְעָרִים הָהֵן וּלְאֲנָשֶׁיהֶן: אֲשֶׁר הִשְׁלִימוּ עִמּוֹ - הִחְיָה, וְאֲשֶׁר הִקְשׂוּ עֲרָף וַיִּלְחַמוּ עִמּוֹ - הִמִּית בְּקָרֵב הַמְּלַחְמָה. וְכָל הָעָרִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּגָלִיל לְאַגְרִיפָּס הַמֶּלֶךְ, הִשְׁיֵב לוֹ - מַלְבָּד טִירְנָה, כִּי הִחְרִים אוֹתָהּ וְאֶת עַמָּהּ, הָאֲנָשִׁים אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה, וְאֶת הַנְּשִׁים וְאֶת הַשֶּׁף מָכְרוּ בְּיַד הֶרֹמִיִּים, וְהָעִיר הֵיא הַחְרִימוּ מִכָּל עָרֵי הַגָּלִיל לְבָד. וַיֵּלֶךְ וַיִּסַּע מִשָּׁם אֶסְפָּסִיאָנוֹס אֶל הָעִיר גַּמְלָא אֲשֶׁר בְּרֹאשׁ הָהָר - וְעַל כֵּן נִקְרָא שְׁמָהּ גַּמְלָא, כִּי הִיא הִיְתָה מִבְּחַר עָרֵי אַגְרִיפָּס, וְכָל אִישׁ הָיָה נֹגְמֵל בָּהּ טוֹב.

וְעִיר סִילוּקִיָּה הִיְתָה לְפָנֶיהָ, וְהִיא אֶרֶץ יְעָרִים [כַּד"מ: הָרִים] וּפְרָדִיסִים וְנַחַל מַיִם, וְכֵה כָּל עֵץ פְּרִי. וַיִּתְחַנַּן אַגְרִיפָּס אֶל אֶסְפָּסִיאָנוֹס, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "אֵל נָא, אֲדוֹנָי, נִשְׁחִית אֶת הָעִיר הַזֹּאת! אֵלְכָה נָא, וְאֲדַבְּרָה בְּאָזְנֵי הָעַם לְשָׁלוֹם - אוּלַי יִשְׁמְעוּ לִי, וַיַּחֲיוּ וְלֹא יָמוּתוּ". וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶסְפָּסִיאָנוֹס: "לֵךְ וַעֲשֵׂה כְרִצוֹנְךָ, כִּי גַם בְּזֵה נִשְׁאַתִּי פָּנֶיךָ." וַיֵּלֶךְ אֵלֵיהֶם אַגְרִיפָּס, וַיִּקְרָא אֵלֵיהֶם לְשָׁלוֹם, וַיְדַבֵּר אֵלֵיהֶם דְּבָרָיו, וַיַּעֲנוּהוּ גַם הֵם שְׁלוֹם - אָכֵל בְּמִרְמָה. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו, "אֲדוֹנָי הַמֶּלֶךְ! וְלָמִי כָּל חֲמִדַת יִשְׂרָאֵל? הֲלֹא לָךְ! גִּשְׂה נָא אֵלֵינוּ הַלּוֹם, וְדַבֵּר עִם עַבְדֶּיךָ." וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הָאָמִין אַגְרִיפָּס אֵלֵיהֶם, וַיִּקְרַב אֶל הָעִיר, וְהוּא שׁוֹמֵעַ לְדִבְרֵי הַמְּדַבְּרִים עִמּוֹ וּמְדַבֵּר עִמָּם - וַיִּפְּלוּ עָלָיו מֵעַל הַחוֹמָה אָבֶן גְּדוֹלָה. וַתִּפֹּל עַל רֹאשׁ אַגְרִיפָּס, וַתִּשְׁכַּר כְּתָפוֹ וַזְרָעוּ, וַיִּפֹּל לְאֶרֶץ.

ויקָרְבוּ נַעֲרֵיו אֵלָיו וַיִּשְׁאוּהוּ, וַיַּעֲלוּהוּ אֶז מֵהַמּוֹת, וַיְבִיאוּהוּ אֶל אֶסְפָּסְיָאנוֹס.

וַיְהִי כִּרְאוֹת אֶסְפָּסְיָאנוֹס, כִּי חָלְלוּ אֲנָשֵׁי סִילוּקִיָּה אֶת מַלְכָּם, וַיִּשְׁלַחוּ בּוֹ יָד, וַיַּעֲשׂוּ בּוֹ נִקְמוֹת, וַיִּשְׁבַּע אֶסְפָּסְיָאנוֹס לְבַלְתִּי נִסְעַע מִשָּׁם עַד לְכַדּוֹ אוֹתָהּ וְעַד הַחֲרִימוֹ אֶת עַמָּהּ. וְהַרְוֹפָאִים הָרוֹמִיִּים, חֲזָקוּ וּרְפָאוּ אֶת אַגְרִיפָּס מִמַּכַּת הָאֶבֶן אֲשֶׁר נִפְלָה עָלָיו, וַיִּתְרַפְּאוּ שְׂבָרֵי כְּתָפוֹ - וַיִּמְלֹט מֵהַמּוֹת. וַיִּקְצֹף אֶסְפָּסְיָאנוֹס, וַיַּחַר אַפּוֹ עַל עִיר סִילוּקִיָּה. וַיַּחַן עָלֶיהָ לְצוֹר אוֹתָהּ, וַיִּלְחַס בָּהּ בְּחֶרֶן אַפּוֹ - עַל אֲשֶׁר חָלְלוּ אֶת מַלְכָּם.

וְהַיְהוּדִים שִׁבְתוּךָ הָעִיר אָמְרוּ אִישׁ לְאָחִיו: "נִתְחַזְּקָה בְּמַלְחַמוֹתֵינוּ! כִּי אֵין לָנוּ עוֹד תִּקְוָה לְחַיּוֹת, אַחֲרֵי אֲשֶׁר שָׁלַחְנוּ יָד בְּמַלְךְ אַגְרִיפָּס." וַיֵּצְאוּ גְבוּרֵי הָעִיר, וַיִּלְחְמוּ עִם מַחְנֵה הָרוֹמִיִּים, וַיַּכּוּ בָהֶם מִכָּה רַבָּה. וַיַּעֲרֹכוּ הָרוֹמִיִּים אֶת אֵילֵי הַבְּרֹזֶל, אֲשֶׁר הָיוּ אִתָּם עוֹד אֶל קִיר הַחוֹמָה, וַיִּנְגַּחוּהָ - וַתִּפֹּל הַחוֹמָה לַעַת עָרֵב עַל הָאָרֶץ, וַתִּבָּקַע הָעִיר. וַיָּבֹא אַגְרִיפָּס אֶל תוֹךְ הָעִיר, וַעֲמַו עִם רַב וְעַצוֹם. וַיֵּצֵו אֶסְפָּסְיָאנוֹס אֶת כָּל חֵילוֹ לֵאמֹר: "לֹא תִבְאוּ בְּתוֹךְ הָעִיר הַלַּיְלָה הַזֶּה, אֲמָנָם עִמְדוֹ כָּל הַלַּיְלָה מִסָּבִיב לְחוֹמָה לְמִשְׁמֶרֶת - עַד הַבֶּקֶר, וְהָיָה הַבֶּקֶר, תִּרְאוּ אֵיךְ תִּלְכְּדוּ אֶת הָעִיר."

וְהֵם לֹא שָׁמְעוּ אֵלָיו וְלֹא שָׁמְרוּ מִצְוֹת אֲדוֹנֵיהֶם אֶסְפָּסְיָאנוֹס, וַיָּבֹאוּ בְּתוֹךְ הָעִיר לַיְלָה. וַיִּקְוִמוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם לַיְלָה, כִּי רָאוּ אֲשֶׁר הֵם בְּתוֹךְ הָעִיר, וַיִּסְגְּרוּ לָהֶם מוֹצָאוֹת [כד"מ: מוֹבְאוֹת] הָעִיר וּמִסְלוֹתֶיהָ, לְבַלְתִּי פְנוֹת הִנָּה וְהִנָּה, וּלְבַלְתִּי יָצֵאת וּבֹא אֶחָד מֵהֶם. וַיַּכּוּ הַיְהוּדִים אֶת הָרוֹמִיִּים מִכָּה רַבָּה וַיְגַדּוּלָהּ מְאֹד בְּתוֹךְ הָעִיר, עַד בְּלֵי הַשָּׂאִיר מִכָּל הַבָּאִים בְּעִיר עִם אֶסְפָּסְיָאנוֹס, רַק הוּא וְעַשְׂרָה אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר נִמְלְטוּ עִמּוֹ. כִּי הָרְגוּ כָּל חֵילוֹ - הַיְהוּדִים בְּתוֹךְ הָעִיר סִילוּקִיָּה - וַיִּמְלֹט עוֹד עִמּוֹ בּוֹצִיאוֹ, שׁוֹר צָבָאוֹ. וַיְהִי בַּבֶּקֶר, וַיִּנָּס אֶסְפָּסְיָאנוֹס, וְעַשְׂרָה אֲנָשִׁים

קפח / פרק ארבעה ושבעים

אֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ, וּבּוֹצִי'וֹ שֶׁר צָבָאוּ - כִּי שָׁם נִפְּלוּ גְבוּרָיו כָּלָם. וַיִּרְדְּפוּ הַיְהוּדִים אַחֲרֵיהֶם, וַיִּדְבְּקוּ אֶת בּוֹצִי'וֹ שֶׁר צָבָאוּ, וַיַּהַרְגוּ אוֹתוֹ - וְהוּא הָיָה הַגְּבוּר הַגָּדוֹל בְּמַחְנֵה הַרֹמְמִים. וַיֵּנֶס מִשָּׁם אֶסְפָּסִיאָנוּס וְאֲנָשָׁיו, וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲלוּ אֶל הַהָרִים לְהַמְלִיט שָׁם. וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל טִיטוּס בְּנוֹ - אֶל אֶרֶץ אָרֶם, לֵאמֹר לוֹ לְהִבְיֵא אֶת חֵיל הַרֹמְמִים, אֲשֶׁר שָׁלַח אֶסְפָּסִיאָנוּס עִמּוֹ לְלַכֵּת אֶל אֶרֶץ פָּרֶס, וַיְבִיאֵם טִיטוּס אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה.

פָּרָק אַרְבַּעַה וְשִׁבְעִים /

**יִסְפָּר בּוֹ חֲלוֹק הַפְּרִיצִים וְעַנְיָן מִלְחֲמוֹתֵיהֶם
מִבַּיִת וּמְחוּץ עִם אֶסְפָּסִיאָנוּס וְעִם יְהוּדָה**

וַיְהִי אַחֲרָי כֵּן, וַיִּתְקַבֵּץ אֶסְפָּסִיאָנוּס עִם חֵיל גָּדוֹל מְאֹד, וַיֵּלֶךְ הוּא וְאֲגָרִיפָס אֶל עִיר סִילוֹקִיָּה, וַיִּכּוּהָ לְפִי חָרֹב עַד בְּלִתֵּי הַשְּׂאִיר לָהֶם שְׂרִיד. וְאַחֲרָי כֵּן הֵלֶךְ אֶסְפָּסִיאָנוּס אֶל יֵתֵר עָרֵי הַגָּלִיל, וַיִּלְכְּדֵן וַיִּכְנֹן לְפִי חָרֹב. וַיְהִי אַחֲרָי כֵּן, וַיָּבֵא בְּנִסְאָלָה [בד"מ: כּוֹסְלָא], הוּא וְכָל מַחְנֵהוּ - כִּי הָיָא נִשְׂאָרָה עִיר מִבְּצֹר מִכָּל עָרֵי מִבְּצֹר הַגָּלִיל. וַיַּחֲזֵן עָלֶיהָ לְצוּר אוֹתָהּ - כִּי שָׁם נִקְבְּצוּ עִם רַב וְכַבֵּד, אֲנָשֵׁי דְמִים וּבְנֵי בְלִיעֵל, וְהֵמָּה הָיוּ מִשְׁחִיתִים אֶת אֶרֶץ יְהוּדָה.

וַיְהִי שָׁם בְּעִיר הַהִיא אִישׁ אֶחָד, וְשֵׁמוֹ יְהוֹחָנָן. וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא מִבְּיָן בְּסַפְרִים, וְחָכְם לֵב וְאִמְיָן שְׂכָל, וְחָכְם וְעָרוּם (זֶה יוֹתֵר מִיּוֹשֵׁב כִּי סַתֵּם חָכֵם פִּירוּשׁוֹ לְטוֹב, אֲלֵא שְׁמַצִּינוּ וַיּוֹנֵדֵב אִישׁ חָכֵם מְאֹד, וּפִירוּשׁוֹ חֲז"ל בְּסִנְהֶדְרִין כ"א. חָכֵם לְרִשְׁעָה, וְכֵן מִצִּינוּ חֲכָמִים הֵמָּה לְהִרְעֵ וְגו') לְהִרְעֵ וְצַח הַלְשׁוֹן, וְכַעֲל עֲצָה וּמְחַשְׁבָּה רַעָה, וַיּוֹדֵעַ לְפַתּוֹת וּלְהַסִּית רַבִּים מִדֶּרֶךְ - יִרְצוּ לְלַכֵּת,

וְלִהְשֹׁטֵן אֶת כָּל אֲשֶׁר שָׁנָא לְהַכְעִיס, וּמְרַשִּׁיעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה, בְּרִצּוֹנוֹ. וְעַם זֶה הָיָה אִישׁ דְּמִים בְּטַבְעוֹ וּמְנַהֵגוֹ, וּמְהִיר לְשִׁפּוֹף דָּם וְלַעֲשׂוֹת כָּל רָעָה וְלִקְחַת שְׁלָל הַנִּפְתָּיִם אֵלָיו בְּשִׁפְכוֹ אֶת דָּמָם, וְלַחֲמֹד כָּל הוֹן בְּמַרְמָה וּבְרָשָׁע. וַיִּגְדֵּל הָאִישׁ הַהוּא מְאֹד מֵהוֹן הַחֲמָס וְהַגּוֹל. וַיַּחְלַקְטוּ אֵלָיו אֲנָשִׁים רַבִּים רִיקִים וּפּוֹחָזִים וְרָעִים וְרוֹצְחִים וְשׂוֹדְדִים וְצוֹרְרִים כְּמֹהוּ. וַיְמַלֵּא יְדֵיהֶם מַעֲשֵׂר וּמִנְכָסִים, מִחֲמָס וּמִגּוֹל. וַיַּתְחַבְּרוּ לוֹ, וַיְהִי לוֹ לְאֲחִים, וַיְהִי עִמּוֹ אַגְדָּה אַחַת - וַיְהִי הוּא לָהֶם לְשֵׁר.

וּכְעַת הַהִיא בָּא אֶל הָעִיר טִיטוֹס בְּמִשְׁלַחַת אָבִיו - כִּי שָׁלַחוּ אָבִיו לְמַעַן הַשְּׁלִים אֶת הָעִיר וְלִקְרָא אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם לְמַעַן תִּשְׁלִים עִמּוֹ. וַיָּבֹא טִיטוֹס אֶל הָעִיר, וַיִּשְׁלַח מְלָאָךְ אֶל יוֹשְׁבֵיהָ, לְכַרֵּת בְּרִית אֵלֵיהֶם וּלְדַבֵּר אִתָּם שָׁלוֹם. וַיֵּאָדוּתוּ זִקְנֵי הָעִיר לְהַשְׁלִים עִמּוֹ, וּלְכַרֵּת בְּרִית וְאִמְנָה. וַיְהִי כִּפְאוֹת יְהוֹחָנָן הַנּוֹזֵכַר - אִישׁ הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל - אֶת זִקְנֵי הָעִיר, אֲשֶׁר הֵם מְבַקְשִׁים לְהַשְׁלִים אֶל טִיטוֹס, וַיִּפְקֹד אֶת אַחִיו, הַמִּתְחַבְּרִים עִמּוֹ לְשֹׁמֵר אֶת הַחֹמָה, לְכַלְתֵּי תַחַת הַזִּקְנִים לְדַבֵּר עִם הַרוֹמִיִּים - אַךְ אָמַר, כִּי יְדַבֵּר הוּא עִמָּהֶם. וַיַּעַן יְהוֹחָנָן הַפְּרִיץ אֶת מְלָאָךְ טִיטוֹס לֵאמֹר: "חַג לָהּ מִחֹר! אָמַר לְאֲדוֹנָךְ - טִיטוֹס, וַיַּחְדֵּל מֵעֲלִינוּ יוֹמִים, וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׁיב לָכֶם תְּשׁוּבָה." וַיִּשְׁמַע טִיטוֹס אֶל דְּבָרֵי יְהוֹחָנָן, וַיַּעַשׂ כֵּן, וַיַּחְדֵּל מֵעֲלִיהֶם שְׁנֵי יָמִים - וַהֲיָה זֶה בְּעָרֵב חַג שְׁבוּעוֹת, אֲשֶׁר הוּא חַג הַקְּצִיר. וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וַיָּקָם יְהוֹחָנָן לָלֶה - הוּא בְּסוּסָיו וְאֲנָשָׁיו אֲשֶׁר הִתְלַקְטוּ עִמּוֹ - וַיִּבְרְחוּ מִן הָעִיר דֶּרֶךְ יְרוּשָׁלַיִם. וְטִיטוֹס לֹא יָדַע כִּי בָּרַח יְהוֹחָנָן וְאֲנָשָׁיו. וַיְהִי בְּבִקְרָא, וַיִּשְׁכַּם טִיטוֹס, וַיְדַבֵּר עִם אֲנָשֵׁי הָעִיר, וַיִּשְׁלַח אֵלֵיהֶם מְלָאָךְ לֵאמֹר: "מָה יֵשׁ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם? הֲשִׁיבוּנִי דָבָר!" וַיִּשְׁיבוּ יוֹשְׁבֵי הָעִיר לְטִיטוֹס לֵאמֹר: "כָּרַת לָנוּ בְּרִית וְאִמְנָה, וְהִנְנוּ עֹבְדִים לָךְ, וְנַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנְךָ - רַק כִּי לֹא יַגִּשׁ רוּמֵי בְּנוֹ, לֹא בְּנֶפֶשׁ וְלֹא בְּשִׁלָּל מִמּוֹן!" וַיְכַרֵּת לָהֶם בְּרִית - טִיטוֹס - וְאִמְנָה עַל כִּכָּה, וַיַּחֲתֵם וַיִּתֵּן לָהֶם. וַיִּפְתְּחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת הַשַּׁעַר, וַיָּבֹא טִיטוֹס וְכָל

חילו עמו אל העיר. ויקבלו אותם היהודים בשמחה ובטוב לבב וכבוד. וישאל טיטוס על יהוחנן ועל אנשיו, ויגידו לו, כי ברח הוא ואנשיו עמו לילה דרך ירושלים. אד שלח טיטוס רודפים אחרי יהוחנן ואנשיו - ולא מצאו אותם, פי מהרו לברח, ולא השיגום. רק השיגו מקצת העם, אשר יצאו להמלט עם, אנשים ונשים וטף, זקנים ונכשלים - ומיתום הרודפים אותם, ואת נשיהם ואת טפם, ויקחו כל שללם הנמצא אתם.

ואחרי כן לכד טיטוס את ערי הגליל כלם, ויפקד עליהם פקידים. ויעתק משם אספסיאנוס אל הר תבור - הוא הר השלג. והר תבור - גבהו שלשים ריס, וראש ההר הולך מישור עשרים ושלשה [בד"מ: כג' (ופתרונו כשלשה, ובעל ד"ו טעה ופתר עשרים ושלשה)] ריסים. וישלח אספסיאנוס את שר צבאו פלגרוס, וילכד את ההר ואת העיר אשר ממעל לו. ועד פה נשלמו הספורים מהמלחמות אשר היו בגליל ובארץ ישראל הגלילית. ויתר המלחמות הרמות, והמעשים העצומים והנוראים אשר נעשו שם, לא כתבנום פה, ורבו מלמנות - וכתבנום בספר הרומיים.

ועתה נואיל לספר את מלחמות ירושלים, אשר צרו עליה הרומיים, ונספר ספוריהם באמונה - כמשפטנו לעשות. ויהי כברוח יהוחנן הגלילי אל ירושלים, וימצא שם אנשים בני בליעל, ריקים ופוחזים ורוצחים ואנשי דמים ומרמה כמוהו - לאין מספר. פי מכל מקומות ארץ יהודה וירושלים נאספו אל ירושלים אנשי מלחמה, להיותם לעזרה לבית מקדש ה' אלהינו. ויקבלם ענני הכהן הגדול, ויאספו אליו. וכראות אנשי המלחמה את יהוחנן ואת גבורתו, סרו מאחרי ענני הכהן הגדול, ויחלקו כלם אל יהוחנן הגלילי, ויתחברו לו, ותהי עצתם עם יהוחנן הגלילי. ויועץ יהוחנן עם אנשי הבליעל והדמים לשלח ידם בעשירי העיר - להמיתם ולקחת עשרם. ויהי מנהגם, פי

יִתְפָּשׂוּ אִישׁ וְאִישׁ מִגְדוּלֵי הָעִיר, וְאוֹמְרִים לוֹ יְהוֹחֲנָן וְאֲנָשָׁיו: "הֲלֹא אַתָּה הוּא, אֲשֶׁר שִׁלַּחְתָּ סָפְרִים אֶל הָרוֹמָיִים וְאֶל אֶסְפָּסִיאָנוֹס, לְהַסְגִּיר אֶת הָעִיר בְּיָדָם!" וּבִדְבָרָם אֵלָיו פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה בְּאֲזְנֵי הָעַם הַדֵּל, וְהוּא אוֹמֵר: "חֲלִילָה לִי מֵעֲשׂוֹת זֶה!" הֵיוּ מְבִיאִים בְּנֵי בְלִיעֵל לְהַעֲדֵד עָלָיו יַעֲדוֹת שֶׁקֶר - לְמַעַן יִשְׁפֹּט בְּמוֹרֵי הַתּוֹרָה לְמוֹת (פִּירוּשׁ מִדִּין רוּדֵף, אֲבֵל דִּינֵי נַפְשׁוֹת בְּטֹלוֹ אַרְבַּעִים שָׁנָה קֹדֶם לְחוֹרְבָן. עוֹד י"ל ע"פ מ"ש הַתּוֹסֵף סְנַהֲדֵרִין ל"ו: ד"ה מִיּוֹם, שֶׁלְּפַעֲמַיִם הָיוּ חֲחָרִין לְלִשְׁכַת הַגִּזִּית לְדוֹן, ח"שׁ הַלֵּן בְּפֶרֶק זֶה שִׁיחֲנָן הוֹשִׁיב הַשׁוֹפְטִים בְּמִקּוֹם הַמִּשְׁפָּט). וַיַּעֲשׂוּ כֵן לְאַנְטִיפָּס וּלְלוּבְיָא - וְהִמָּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים שָׂרִים וְנִכְבְּדִים וְעֲשִׂירִים טוֹבִים מִגְדוּדֵי הָעִיר - וַיִּקְחוּ אֶת כָּל הַזֶּה בְּתִיהֶם, אֶת כֶּסֶפָם, אֶת זָהָבָם וְאֶת חֲמֻדָּתָם, לְהִיּוֹת מַחְיָה לְבְנֵי בְלִיעֵל - בְּנֵי הַדָּמִים. וַיִּקְחוּ אֶת הַפְּהַנִּים הַגְּדוֹלִים (פִּירוּשׁ הַחֲשׁוּבִים כְּגוֹן כה"ג וּסְגָנִים וְגוֹבְרִים וְאִמְרָכִלִים, וְעַמ"שׁ בַּפ"ט), וַיִּשְׁלִיכוּם מִמִּשְׁמָרוֹתָם מֵעֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ, וַיִּפְּלוּ גוֹרָל לְאָמֵר: מִי יִכְהֵן וּמִי לֹא יִכְהֵן. כִּי הָיוּ מִתְעַתְּעִים בְּפִהֶנָּה וּבְעַבְדוֹתָהּ. וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל אִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַפְּהַנִּים, וְשָׁמוֹ פְּאֲנִי בֶן פְּנִיאֵל (בְּנִטִּין ג"ח. מִזְכֵּר בְּתוֹ שֶׁל כה"ג וְצַפְנַת בַּת פְּנִיאֵל שָׁמָּה, וְאוּלַי הִיחָה אַחֲתוֹ, אוֹ נִקְרָאת ע"שׁ אֲבִי אֲבִיהָ כַּדִּי לְרַמֹּז שֶׁנִּכְנַס לְפָנָיו וּלְפָנֶיהָ), וְהוּא אִישׁ שָׂדֵה, עוֹבֵד אֲדָמָה, שֶׁלֹּא יָדַע מִשְׁפָּט הַפְּהַנָּה וְאֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ - כִּי לֹא נָאָה לְאִישׁ כְּמוֹהוּ לְכַהֵן בְּכִהֲנָה גְּדוֹלָה. וַיִּפְקְדוּהוּ לְכַהֵן גְּדוֹל, וְתָהִי לָהֶם הַפְּהַנָּה לְלַעַג וּלְקָלָס.

וְהָיָה כִּרְאוֹת אֲנָשֵׁי הָאָמוּנָה וְהַיֵּשֶׁר שֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם כִּי הִגְבִּירָה עֲלֵיהֶם יַד בְּנֵי בְלִיעֵל, וַיַּעֲדוּ כָּלֶם יַחְדָּו, וַיִּתְנַדְּבוּ לְהִלָּחֵם עִם בְּנֵי בְלִיעֵל. וַיִּקְנְאוּ הָעַם לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם, וַיִּתְיַצְּבוּ נֹגְדִים - וַיִּלָּחֲמוּ בָהֶם. וַתִּחַזַּק הַמִּלְחָמָה מְאֹד בֵּין הָעַם וּבֵין בְּנֵי הַבְּלִיעֵל. וַתִּלָּךְ הַמִּלְחָמָה הַלּוֹף וְגְדוֹל בְּרַחוּבוֹת הָעִיר וּבְחֻצוֹת וּבְשׁוּקִים וּבְהֵיכַל ה' וּבְעֶזְרָה - עַד מְלֹאת הָעִיר חֲלָלִים וּמְדַקְרִים. כִּי אֵין רְחוּב וְאֵין שׁוּק וְאֵין צַד - שְׂאִין שָׁם

מלחמה. ותכבד יד כל העם על הרוצחים ועל בני בליעל, כי רבה קנאת העם עליהם - ויחלו להכניעם. ויראו הפריצים, כי אין להם יד להתיצב נכח העם המתנדבים להרגם, וינוסו כלם אל היכל ה', וינסגרו בצדם - ויהיו שם בתוך ההיכל. ויהי פראות ענני הכהן הגדול ויתר עדת החסידים והעם, כי נסו בני בליעל אל ההיכל, לפלט את נפשם, ויצו ענני הכהן את העם לאמר: "חדלו לכם - ואל תלחמו עמם בקרב ההיכל המקדש והמטהר, בדם הרשעים החללים בני הבליעל!" ויחדל העם מעליהם. ויצו ענני הכהן להעמיד עליהם שומרים מגבורי העם מסביב ההיכל ועל שער ההיכל, לבלתי תתם לצאת מההיכל. ויהי מספר השומרים, אשר העמיד עליהם ענני הכהן על שער ההיכל וסביבו, ששתי אלפים איש תופשי חרב ונושאי צנה ורמח ולובשי שריון וכובע, וכלם מלמדי מלחמה - גבורי חיל. ויחשב ענני מחשבה לאמר: "הנה אנשי הבליעל נסגרו אל ההיכל, ואין לנו ראוי לשלח בהם יד בקרב היכל ה' הקדוש, גם כי חבולה גדולה תהיה בעם ה', להמית איש את רעהו בהיכל ה'". וישלח ענני מלאכים אל יהוה ויגדלו, שר הרוצחים והפריצים, לאמר לו לעשות שלום ביניהם. וימאן יהוה ויחונן הפריץ לעשות שלום בינו. ובין העם.

כי שלחו הפריצים אל אנשי אדום לבא אל ירושלים לעזרתם. ואנשי אדום היו עזים וקשים מיום היוותם, וגבורי מלחמה - אף נכנעים היו תחת יד יהודה, כי הבה אותם הורקנוס מלך יהודה, וימל אותם. וימתן לגבוריהם על עבודה, להיות גדודים, לשמר יומם ולילה את חומת ירושלים, ויתר העם היו כלם ליהודה למס.

ויהי בשלוח יהוה ויחונן שר הפריצים להביא חיל אדום על ירושלים, ויבואו גבורי אדום לילה, עשרים ושנים אלף איש גבורי מלחמה, חגורים כלם בכלי מלחמתם וחלוצי צבא. ויהי כשמע ענני הכהן הגדול, והעם שהיו עמו את קול מחנה אדום - כי בא לילה, ויעל ענני

הפהן על החומה, וישאלם לאמר: "מי אתם - ומאין באתם - ואנה תלכו?" ויענהו גבורי אדום לאמר: "אדומיים אנחנו, ומאדום אנחנו באים, לדרש את ה' בהיכלו, וגם לדרש שלום עמו - כמשפטנו לעשות - באנו." ויען ענני הנהן אותם, ויאמר: "לא בנים אתם בדבריכם! כי לא באתם לדרש את ה' ואת מקדשו ואת עמו - ותעזרו להם, כי אם לעזרת יוחנן, שר הרוצחים, ואנשי הבליעל באתם! והלא טוב לכם לבא לעזרת ה' ומקדשו, מעזרכם את החטאים הפריצים, אשר יבקשו להחריב ולהחרים בית ה' ועמו, וישפכו בעיר ה' הקדושה דם צדיקים וחסידים ונקיים מחטא. ובגלל רשעתם ותחזקו הרומיים עלינו, כי לנו מלחמה מבית - עם הפריצים, ומחוץ - עם הרומיים. ותחזק המלחמה עלינו בעיר מרעת הפריצים - עד אשר אמרנו: מי יתן מותנו ביד הרומיים ממותנו ביד יהודים כמונו! ואם אתם באתם לעזרתם, הנה חטאתם לה' אלהינו, על פי באתם לעזרת חטאים ורשעים ורוצחים בעם ה' כמו הם. כי דרכו ברשעתם. על עם ה' כדורכי גתות, ויעשו את היכל ה' מעון רוצחים ונוה רשעים. ועתה, אתם - אם באתם לדרש את ה', כדבריכם, למה אתם חגורים בכלי מלחמה? ואנחנו - לא בגללכם סגרנו את שערי העיר לבלתי תת אתכם לבא אל העיר - פעם בפעם, רק סגרנום בגלל כלי המלחמה אשר אתכם, שהם כלי משחית, ולא יאות לאיש לבא לדרש את ה' בכלי מלחמה ובכלי משחית - פי אם במנחות ובתודות ובמתנות הלל לה'. ועתה, אם תפצים אתם לבא אל העיר לדרש את ה', כדבריכם - שלום באכם! הסירו את כלי המלחמה מעליכם, ובאו אל העיר בשלום!"

ויענו אנשי אדום, ויאמרו אל ענני הנהן, ואל הפנהנים והזקנים והשופטים והשוטרים, הנצבים אתו מעל החומה, לאמר: "תמהים אנחנו ממך - אדוננו ומכפר בעדנו, הפהן הגדול, ומיתר פהני ה' תקני

עמו ושוֹפְטָיו ושוֹטְרָיו, הַנִּצְבִּים עִמָּךְ שָׁם. וּדְבַרְכֶם נִפְלְאִים בְּעֵינֵינוּ
מֵאֵד מְאֹד - אֲשֶׁר נִכְיֵר מִדְּבַרְכֶם, כִּי לְאוֹיְבִים נִחְשְׁבֵנוּ בְּעֵינֵיכֶם, וְלֹא
אֲבִיתֶם לְתַתְּנוּ לָבֹא הָעִירָה, כְּמִשְׁפָּטֵנוּ לְדַרְשׁ אֶת ה'. וְאֲשֶׁר אָמַרְתֶּם,
עַל הַיּוֹתֵנוּ חֲגוּרִים בְּכָלִי הַמְּלַחְמָה - הֲלֹא יִדְעֶתֶם, כִּי אֶסְפְּסִי אֲנוֹס
הַקָּרִיב לָבֹא אֶל הָעִיר הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת! וְאֲנַחְנוּ - בְּשִׁמְעֵנוּ זֶה, חֲגַרְנוּ
כְּלֵי מִלְחָמָתָנוּ, לָבֹא לְעֹזְרֹתְכֶם וְלִשְׂכַר הָעִיר, כְּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ וְשִׁמְרָנוּ זֶה
יָמִים רַבִּים. וְאִיךָ יַעֲלֶה עַל רוּחְכֶם, כִּי אֲנַחְנוּ נָבֹא לְעֹזֶרֶת הַרְשָׁעִים
וְהַפְּרִיצִים אֲשֶׁר אֲתַכֶּם? ! וְאֲנַחְנוּ - מִיּוֹם הַמּוֹלָנוּ וְהַמּוֹל אֲבוֹתֵינוּ לְשֵׁם
ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא סָרְנוּ מִחֻקֵּי הַתּוֹרָה וּמִמִּצְוֹתֶיהָ. וְעַתָּה, אָמְרוּ לָנוּ:
הִישׁ מִצְוֶה בְּתוֹרַת ה' לְהַחְזִיק בְּיַד רְשָׁעִים, כִּי נִפְנֶה אֲנַחְנוּ אֵלֶיהָ לְעֹזֵר
לְחַטָּאִים כְּמוֹ הֵם? חֲלִילָה לָנוּ מַעֲשׂוֹת זֶה! כִּי כָלְנוּ - הַנִּמְצָאִים פֹּה -
וְחָזַר אֲנִשֵּׁי אָדוֹם, עֹבְדִים לֵה' וְלַעֲמוֹ וְשׁוֹמְרִים מִשְׁמֶרֶת תּוֹרַתוֹ
וּמִשְׁמֶרֶת בֵּיתוֹ וְעַמּוֹ."

וְעוֹד הֵם מְדַבְּרִים כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְהִנֵּה - עָנַן גָּדוֹל מְאֹד וְכָרֵךְ וְאֵשׁ
מִתְּלַקַּחַת וְחֹשֶׁךְ וְאֶפְלָה, וְקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל מְרַעֵשׂ אֶת הַכָּל וּמְרַעִידוֹ,
וְכָרֵד וְרַעֲמִים חֲזָקִים וְנוֹרָאִים מְרַעִימִים וּמְבַהִילִים כָּל רוֹאֵיהֶם. וַיִּכְרְחוּ
כָּל הָעָם הַנִּצְבִּים עַל הַחוּמָה לְשָׁמֹר אֶת הַחוּמָה מִסָּבִיב. גַּם בָּרְחוּ כָּל
הַנִּצְבִּים עִם עֲנָנֵי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְלֹא יָכְלוּ לְהַחְזִיק לָהֶם מַעֲמֹד וְלַעֲמֹד
עַל עַמָּדָם עוֹד. וְעֲנָנֵי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אִמָּץ לָבוֹ לַעֲמֹד לְהַבִּיט בְּאוֹתוֹת
הַשָּׁמַיִם הַנוֹרָאִים הַנִּרְאִים, וְחָשַׁב בְּלִבּוֹ לְשַׁפֵּט עַל מֶה הֵם יוֹרֵי - אוֹתוֹת
הֵהֵם הַנוֹרָאִים הַנִּרְאִים עֲלֵיהֶם. וַיִּשְׁפֹּט בְּמִשְׁפָּט מַעֲקֵל, כִּי הַקּוֹלוֹת
הֵהֵם הַנוֹרָאִים, וְהַבְּרָקִים וְהָרַעֲמִים וְהָרַעַשׁ וְהַבְּרָד וְהָעֲנָנִים וְהָאֵשׁ
הַמְּתַלַּקַּחַת וְהַחֹשֶׁךְ וְהָאֶפְלָה, וְיִתְּנֵהוּ הָאוֹתוֹת הַנוֹרָאִים הַנִּרְאִים אֹז שָׁם -
כָּלֵם יוֹרֵי כִּי הֵמָּה מְשַׁלַּחַת עֲזוּרָה מֵאֵת ה', לְהִלָּחֵם בְּעַד עַמּוֹ וּבְעַד עִירוֹ
וּבְעַד מִקְדָּשׁוֹ. וְזֶה הַמִּשְׁפָּט - שִׁפְטוֹ גַּם כָּל הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר עַמּוֹ (וַיִּל
הַרְמַכ"ם בַּגִּרְתוֹ לְקַהֵל מִרְשִׁילִיא: חֲזַת הִיא שֶׁאֲבִדָה מִלְכוּתָנוּ וְהַחֲרִיבָה בֵּית

יוסיפון / קצה

מקדשנו והאריכה גלותנו והגיעתנו עד הלום... דברי החחים בכוכבים שדברים אלו הם עיקר ע"ז... ולא נתעסקו בלמידת מלחמה... אלא דמו שאותן יועילו להם). דלא ידעו, פי כל האותות ההנה, היו מורים על רעת ירושלים ועל רעת ישראל. ולכן הלכו כל העם, העומדים לשמר את חומת ירושלים מסביב, איש לביתו.

ויראו אנשי הדמים והבליעל, הסגורים בהיכל ה', פי ברחו אנשי הצבא, השומרים להם על שער ההיכל וסביבו, וגם ברחו העם, אשר היו שומרים על החומה, פי נבהלו ונחפזו ללכת איש לביתו מפחדם מהקולות הנוראים ההם ומהברקים ומהרעמים ומהרעשים המרעידים, וקומו הם - ויפתחו את דלתות ההיכל, ויצאו משם. וילכו דרך שער החומה בחשך ואפלה. ויביטו אנשי הדמים ואנשי הבליעל, שהיו בתוך ההיכל - ויוחנן עמהם ושריהם - ימין ושמאל, ואין איש מכיר את רעהו מן החשך והאפלה שהיה אז בעיר. ועם כל זה - לא היה איש יוצא מדלתות ביתו החוצה בכל עיר ירושלים, פי נבהלו העם מפחד האותות הנוראים ההם. והפריצים לא פחדו ולא נבהלו, ויקחו מגרות בידם, ויבאו אל שער העיר, ויגורו את בריח השער מבפנים. וכאשר היה גובר קול הרעש וקול הרעם, היו הם אז מתחזקים, לשפר המנעול ואת בריחיו ולגרום, למען לא יפר קול השבר והגרירה בקול הרעש והרעם. ובהחדל קולות הרעשים והרעמים, היו גם הם נחדלים מלשבר ומלגרו, למען לא ישמע קול השבר והגרירה לאיש. ויעשו כן - עד אשר גברה ידם, וישברו את מנעולי השערים ואת בריחיהם. ויפתחו את שערי ירושלים, ויביאו את חיל האדומיים העירה, וישוטטו בכל העיר בלילה ההוא לראות מה יעשו ואיך ילחמו ביושבי העיר עד להשמיד ולהכרית. ויבואו עוד בהיכל ה', ויצאו משם האנשים הנשארים מאנשי הבליעל ומאנשי הדמים, ויאספו כלם עם האדומיים, וישבעו אלה עם אלה, ויהיו לעם אחד ולאגדה אחת.

ויכו בעם ה' בלילה ההוא שמונת אלפים וחמש מאות איש, כלם גבורים אחוזי חרב מלמדי מלחמה - מלכד אשר הרגו מדלת העם הרבה מאד. ויהי הבקר אור, וישלחו את ידיהם בעשירי העם, ליסרם ב'סורים רעים וקשים. ויקראו את שופטי העם, את שוטריו ואת שבעים הזקנים אשר לסנהדרין, ויושיבום במקום המשפט. ויאמר אליהם יהוחנן הגלילי - איש הבליעל ואיש הדמים: "למה לא תשפטו על העשירים האלה משפט מות? כי הם פרתו ברית עם מחנה הרומיים - להסגיר בידם את העיר הקדושה הזאת!"

ובעת ההיא לקחו איש גדול מגדולי העיר, ושמו זכריהו. והיה האיש ההוא איש צדיק ותמים ותמיד טוב מאד וירא את ה', וטוב עם ה' ועם אנשים, והיה עשיר גדול מאד. ויאמר יהוחנן ראש הפריצים, עם עדת הפריצים כלם אל הזקנים לאמר: "שפטו על האיש הזה משפט מות - כי הוא היה בעזרת אויבנו, ויועץ למסר את העיר הזאת בידם!" וכשמע הפנהנים והזקנים השופטים את דברי יהוחנן, שר הרוצחים, ואת דברי אנשי הדמים ואנשי הבליעל שהיו אתו, ויכירו כי הם מבקשים להמית את זכריהו על לא חמס בכפיו, ומחשבתו זכה לה' אלהי ישראל. ויבכו האנשים מאד מאד, ויאנחו עד לא חדלו [בד"מ: עד לאחת פירוש עד מאד, כי תרגום מאד לחדא, ועיין תוספות מנחות י"ה ד"ו עד בשם רבינו נסים, ולשאר הפירושים שם צ"ע כאן. ונראה שבעל ד"ו אישתמיטתיה דברי התוס' הללו ולכן הגיה)] מן הפכי אשר בכו עליו. וירא יוחנן - איש הבליעל ואיש הדמים - ורעיו עמו, כי הפנהנים והזקנים בוכים על זכריהו, ולא ירצו להמיתו - להיותו איש צדיק ותמים. ויאמר אליהם יהוחנן ורעיו: "הבטרום ימות זכריהו - תכפו עליו? הבטרום יבא חבל המות תנודו לו? כה יעשה לנו אלהים וכה יוסיף, אם כה תעשו לנו במשפטיכם, אם לא נשלחה יד בכם ראשונה, ואנחנו נשפט את משפטי עם ה' - כרצוננו!" ויעזו או אנשי הבליעל

וְאִנְשֵׁי הַדְּמִים אֶת פְּנֵיהֶם, וַיִּקְחוּ אֶת זִכְרֵיהֶוּ מִקֶּרֶב הַפְּהִנִים וְהַזְּקֵנִים הַשׁוֹפְטִים, וַיִּסְרוּהוּ מִבֵּית הַמִּשְׁפָּט, וַיֹּלִיכוּהוּ עִמָּהֶם. וַיַּעֲלוּהוּ עַל רֹאשׁ מַגְדָּל הַחֹמָה הַפּוֹנֶה קִדְמָה, וַיִּשְׁלִיכוּהוּ מִשָּׁם לָאָרֶץ. וַיִּפֹּל זִכְרֵיהוּ מִמַּעַל לַחֹמָה אֶל יַרְכְּתֵי עִמָּק יְהוֹשֻׁפֵט - וַיָּמָת. וַיֵּרְאוּ הַפְּהִנִים וְהַזְּקֵנִים הַשׁוֹפְטִים, מִזֶּה יְהוֹחֲנָן הַרְשָׁע, וּמִיִּתְרֵי הַפְּרִיצִים אִנְשֵׁי עֲצָתוֹ, וַיִּבְהִלוּ מֵהֶם מְאֹד. כִּי אָמַר יְהוֹחֲנָן - הַרְוֹצַח הַרְשָׁע - אֵל כָּל הַפְּהִנִים וְהַזְּקֵנִים הַשׁוֹפְטִים: "אִם לֹא תִשְׁפְּטוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר נִבְיָא אֵלֵיכֶם לְשֹׁפֵט - בְּחַפְצָנוּ, דַּעוּ לָכֶם, כִּי כְמוֹת זִכְרֵיהוּ - בֵּן תָּמוּתוֹ כְּלָכֶם!"

אָז תִּפְּשׂוּ אִישׁ צַדִּיק וְעָשִׂיר וְאֶהוֹב לְכָל אִנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם, וְשִׁמוּ גוֹרִינִיּוֹן (עֵינַי בְּהַקְדַּמַת ר' תם ב"ר דוד אבן יחיאל) הַגְּבוּר. וְהָיָה הָאִישׁ גְּבוּר חֵיל מְאֹד וְאִישׁ מִלְחָמוֹת, וְנָבוֹן וְחָכֵם וְצַדִּיק וְתָמִים. וְהוּא הָיָה הַמִּתְנַדֵּב רֵאשׁוֹנָה לְהִלָּחֵם בְּכָל הַמִּלְחָמוֹת אֲשֶׁר נִלְחְמוּ מִן הַגּוֹיִם הַנִּלְחָמִים עַל יְרוּשָׁלַיִם. וְהָיָה מִשְׁפָּטוֹ, כֹּאֲשֶׁר יִקְרְבוּ הַגּוֹיִם נֹכַח הַיְּהוּדִים לְמִלְחָמָה, יֵצֵא הוּא לְקִרְאָתָם, וַיְהִרֵג בָּהֶם הָרֵג רַב, וַיִּכָּה בָם מִכָּה רַבָּה, וַיִּבְרִיחֵם מֵעַל הַיְּהוּדִים. וְלִכְּן הָיָה כָּל בְּשָׂרוֹ חֲכַרְבוֹרוֹת וּפְצָעִים, וּפְנָיו וְרֵאשׁוֹ מְמַלְאִים בְּמַכּוֹת חֲרָבוֹת וּרְמָחִים, מְרַב הַמִּלְחָמוֹת אֲשֶׁר הָיָה נִלְחָם בָּם בְּעַד בֵּית ה' וּבְעַד עַמּוֹ. וְעַל אֲשֶׁר לֹא אָבָה לְשִׁמְעַע בְּקוֹל יוֹחֲנָן - הָאֲכֹר הַנּוֹזֵר - לְהִיּוֹתוֹ מֵאִנְשֵׁי עֲצָתוֹ וּמִבְנֵי עֲדָתוֹ, צָוָה לְתִפְּשׂוֹ. וַיִּתְּפֹשׂוּ אוֹתוֹ הַפְּרִיצִים, וַיְבִיאוּהוּ אֵלָיו. וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹחֲנָן הַרְשָׁע: "צֹו לְבִיתְךָ, וְהַתְּנֶדֶה לָהּ" - כִּי בֵּן מוֹת אָתָּה! וַיּוֹצִיאוּהוּ יוֹחֲנָן וְעַדַת הַפְּרִיצִים אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל מַחוּץ לְעִיר - לְהַרְגוֹ שָׁמָּה, לְמַעַן לֹא תִקּוּם מְבוּכָה בְּעִיר עַל מוֹת גוֹרִינִיּוֹן, כִּי כָּל יוֹשְׁבֵי הָעִיר הָיוּ אוֹהָבָיו וְאֶהוּבָיו. וַיִּתְחַנֵּן אֵלֵיהֶם גוֹרִינִיּוֹן, וַיִּפֹּל לְפָנֵיהֶם, וַיִּכְּךָ בְּכִי גָדוֹל, וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה: "אֲחֵרִי אֲשֶׁר עָלָה עַל רוּחְכֶם לְהַמִּיתַנִּי, עַל לֹא חָמַס בְּכַפִּי, וְלֹא תַמְלִטוּנִי מְמוֹת - וְאִם אֲנִי נָקִי לָהּ, וְלָכֶם מִשְׁפָּטֵי מוֹת, וְאַתֶּם יַדְעֶתֶם זֶה, תִּקְבְּלוּ נָא תַחְנֹתִי לְפָנֵיכֶם: יַגְדֵּל

חסדכם עמדי לקבר את נבלתי - כְּאֲשֶׁר יִכְשַׁר בְּעֵינֵיכֶם. וְכִזָּה אֲמַצָּא חַן בְּמוֹתֵי בְּעֵינֵיכֶם". וַיַּעֲנוּהוּ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: "לֹא הִרְגַנּוּךָ וְלֹא דִבַּרְתָּ דָבָר - הֵייתָ קוֹבְרִים אוֹתְךָ, כִּי כֵן הָיָה בְּדַעַתְנוּ! וְאוּלָם עָתָה, אַחֲרֵי אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, וְשָׁאַלְתָּ מִמֶּנּוּ זֶה, אוֹתְךָ נִהְרַג וְלֹא נִקְבֵר, וְאַתְּ נִבְלַתְךָ נִשְׁלַיֵךְ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחַיֵּית הָאָרֶץ!" וְהוּא - בְּכֹל זֹאת הָיָה מִתְחַנֵּן אֲלֵיהֶם עַל כָּכָה. וַיִּפְגַע בּוֹ יוֹחָנָן הָאֲכֹזֵר וַיִּמְתִּהוּ, וַיִּשְׁלִיכוּ אֶת נִבְלָתוֹ אֶל חַיַּת הַשָּׂדֶה, וַיָּבֹאוּ הָעִירָה.

וְאֶסְפָּסְיָנוּס, פַּחַת הַרֹמִיִּים, הִקְרִיב לְבָא אֶל יְרוּשָׁלַיִם. וַיַּחַן בְּקִיסְרִיָה, וַיִּתֵּן שֵׁם מַחְיָה לְכָל מַחְגֵּהוּ, מִזֶּה וְצָדָה וְכֶסֶף וְזָהָב לְרַב. וַיֵּשְׁבוּ שָׁמָּה - הוּא וּמַחְגֵּהוּ - יָמִים רַבִּים, כִּי אָמַר לְעַמּוֹ - בְּדַעַתוֹ אֶת הַמְּלַחְמָה אֲשֶׁר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם בֵּין הַיְהוּדִים: "אֵל נִמְהַר לְבָא אֶל יְרוּשָׁלַיִם לְשַׁלַּח יָד בַּמְּלַחְמָה, עַד יִלְחַמוּ יוֹשְׁבֵיָהּ בַּחוּכָה, וַיִּהְרְגוּ אִישׁ אַחֲרֵי וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת קְרוֹבוֹ! וְאוּלַי בְּזֶה יִפְנֶעַ גְּאוֹן עֵזִם [כַּד"ק: עַם], כִּי יֵרְאוּ, כִּי יָמוּתוּ בַּמְּלַחְמָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם, וַיִּכְרַעַב וַיִּכְצָמָא אֲשֶׁר יִגְיעוּס מִמְצוֹרְנוּ לָהֶם." וְאֶסְפָּסְיָנוּס אִישׁ יוֹעֵץ טוֹב הָיָה בְּכָל עֲצוֹת הַמְּלַחְמָה, וַהֲיָטִיב לְעֲשׂוֹת בְּעֲצָתוֹ זֹאת לוֹ וּלְעַמּוֹ מְאֹד מְאֹד. - וַיֵּשֶׁב הוּא עִם עַמּוֹ בְּקִיסְרִיָה יָמִים רַבִּים.

וְהָעַם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, נִלְחַמוּ עִם יוֹחָנָן וְעִם אַנְשֵׁיוֹ אֲשֶׁר נִקְהְלוּ אֵלָיו, עַד אֲשֶׁר נָפְלוּ מִן הָעַם חֲלָלִים רַבִּים לְאִין מִסְפָּר. וּמֵהֶם נָפְלוּ הַרֹגִים בַּחֶרֶב, וּמֵהֶם נָפְלוּ מְדַקְרִים בְּסַפִּינֵי הַרוֹצְחִים הַרְשָׁעִים הַפְּרִיצִים - כִּי מִקְצַת הַפְּרִיצִים הַחֲטָאִים, הָיוּ אוֹחֲזִים אִישׁ סַפִּין תַּחַת בְּגָדֵיהֶם, וַיִּסְתִּירוּ אוֹתוֹ תַּחַת מְדִיָּהֶם, וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יִקְרַב הַפְּרִיץ פְּתָאֵם אֶל הַצַּדִּיק - וְהַסַּפִּין תַּחַת בְּגָדָיו נֶעְלָם - וַיִּדְקְרֵהוּ אִישׁ הַבְּלִיעַל לְצַדִּיק, וַיִּפֹּל בְּמִקּוּמוֹ, וַיִּמַּת שָׁם, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַצַּדִּיק מִי הִכָּהוּ. וַיִּפְלוּ מִן הָעַם כְּאֵלֶּה וְכְאֵלֶּה רַבִּים, וְרַבִּים יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר נָפְלוּ בַּמְּלַחְמוֹת הַרֹמִיִּים, עַד אֲשֶׁר לֹא נִשְׁאַר מֵהֶם כִּי אִם מִחֵי מִסְפָּר.

ויהי בימים ההם, וישלח יוחנן - הרוצח ואיש הדמים - חיל מירושלים ומאנשי המלחמה אשר אתו, וילכדו [כד"מ: וילכו אל] הערים אשר השלימו עם אספסיאנוס, ויכו בהם כל הנמצא בהם מן היהודים ומן הרומיים. וילך גם הוא אחריהם אז, ויעזרם על ככה, ויקחו את כל רכוש הערים ההם. וילכדו גררה אשר בעבר הירדן, וישבו שם.

בעת ההיא שלחו כל יושבי ירושלים - הכהנים והזקנים ויתר העם - אל אספסיאנוס, דברי שלום וברית אמת לאמר: "תנה ידך לנו לעזרתנו, כי רבה רעת יוחנן ורעת האנשים הרוצחים אנשי הבליעל אשר עמו, וישחיתו בעיר האלהים עם רב לאין מספר." וישלחו גם אנשי גררה אל אספסיאנוס כדברים האלה לאמר: "אם רצונך למשל בארץ יהודה וירושלים ממשלה חזקה אשר לא תוסר, שמע נא לעצתנו, ובואה אלינו, ואל תעמד! כי אתנו פה יוחנן ואנשיו - הרשעים הפריצים - וישחיתונו ברשעתם, ויכלו את אשר מצאו אתנו, מאדם ועד בהמה, וימשלו בנו ובנשינו ובכל אשר לנו, והנם עומדים עלינו להאבידנו ולכלותנו, לבלתי השאיר לנו שריד ופליטה בארץ. ואם תבא אלינו, תתחזק אתה עם חילך, ואנחנו עם אנשינו מבית - ונכלם ונשחיתם, והיית לאדון לנו. ואחר תלך אל ירושלים, באין שטן ובאין פגע רע, כי גם כל יושבי ירושלים רוצים לעבד אותך, ולהיותם תחת ממשלת הרומיים, ואנחנו והם בעצה אחת על ככה." וכשמע אספסיאנוס את דברי אנשי גררה, וילך אליהם לעזרתם, ולא פנה ללכת אל ירושלים.

ובעת ההיא הגד לאנשי ירושלים ויוחנן אשר היו חוננים שם, כי אספסיאנוס בא עליהם. ויכו את שר העם אשר בגרר, ויצאו מהעיר לברח, וישמו את פניהם לברח היערה. וישמע אספסיאנוס, כי הם בורחים דרך היערה, וישלח אחריהם את פולוגרוס שר החיל, וישגם

- וַיֵּךְ בָהֶם מִפֶּה גְדוֹלָה מְאֹד. וַיֵּשֶׁב פּוֹלוֹגְרוֹס מְדוּוּף אַחֲרֵי הַפְּרִיצִים - אֲשֶׁר עִם יוֹחָנָן הָאֲכֹזֵר. וַיִּכְשׁוּבוּ דְרָךְ גְּרָרָה - וַיִּמְצָא עַל שְׂפַת הַיַּרְדֵּן עִם רַב מְדַלַּת הָאָרֶץ, וְהֵמָּה מְבַקְשִׁים לַעֲלוֹת אֶל יְרוּשָׁלַיִם לְהַמְלִיט עִמָּהֶם. וַיִּלְחֹץ אוֹתָם אֶל הַנָּהָר, וַיֵּךְ מֵהֶם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ. וַיִּתֵּר הָעַם נָפֶל בַּיַּרְדֵּן. וַיִּמּוּתוּ בַּמַּיִם תִּשְׁעִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף אִישׁ, טַף וְנָשִׁים וְגַם צֶאֱן לְאִין מִסְפָּר - עַד אֲשֶׁר נִסְתַּם שְׁטַף הַיַּרְדֵּן מֵרַב הַפְּגָרִים, מִנְבָּלוֹת הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה, וַיִּתְרַחְבוּ מִי הַיַּרְדֵּן לְצֵאת מַגְבוּלָם אֶל הַבְּקַעוֹת וְאֶל הַשְּׂדוֹת הַנָּהָ וְהַנָּה, כִּי סָתְמוּ הַפְּגָרִים וְנִבְלוֹת הַהֲרוּגִים אֶת דְּרָכּוֹ בְּעַד הַיַּרְדֵּן מְלִשְׁטַף מִימּוֹ בְּשִׁטְף כְּמִשְׁפָּטוֹ. וְאַחֲרֵי זֶה הִתְגַּבְּרוּ הַמַּיִם עַל סְתוֹם הַפְּגָרִים וְהַנְּבָלוֹת, וַיִּגְרְפוּ כָּל הַפְּגָרִים הָהֵם וְכָל הַנְּבָלוֹת אֶל יַם סְדוּם, הוּא יַם הַחֲמַר (כַּמ"שׁ כְּבִרְאשִׁית י"ד: עִמָּק הַשְּׂדִים הוּא יַם הַמֶּלַח, וְכָתוּב שֶׁם וְעַמֵּק הַשְּׂדִים כְּבִרְאוֹת חֲמַר) - וַנִּקְרָא גַם כֵּן יַם הַמֶּלַח. וַיִּכְסּוּ פְגָרֵי הַמֵּתִים יְדוֹת הַיַּרְדֵּן מֵרַב נִבְלוֹת אָדָם וּבְהֵמָה.

וַיְהִי אַחֲרַי כֵּן, וַיִּסַּע אֶסְפָּסִיאָנוּס מִשָּׁם, וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ אֲדוּם. וַיִּלְכֹּד שָׁם שְׁתֵּי עָרִים בְּצוּרוֹת, שֵׁם הָאֶחָת לַגְּרִיט, וְשֵׁם הַשְּׁנִיַת כְּפַר תּוֹף. וַיֵּךְ מִיּוֹשְׁבֵי הָעָרִים הָהֵם עֲשָׂרֹת אֲלָפִים אִישׁ, וַיִּתֵּר הָעַם שְׁבַה בְּשָׂבִי. וַיִּסַּע מִשָּׁם, וַיֵּלֶךְ אֶל חֲמַת גְּדִי, וַיִּלְכְּדָהּ - הִיא חֲמַת גְּדִי, אֲשֶׁר בֵּה מַעֲיֵנוֹת הַמַּיִם הַחֲמַיִם (הִיא הַנִּקְרָאת עַד הַיּוֹם אֶל-חַמָּה), אֲשֶׁר מֵהֶם יוֹצְאוֹת מַעֲיֵנוֹת חֲמֵי הָעִיר טְבַרְיָה, וְהֵם שְׂרָשֵׁי כָּל הַמַּעֲיֵנוֹת הַחֲמַיִם אֲשֶׁר בְּכָל הָאָרֶץ, לְפִי מִשְׁפַּט יוֹדְעֵי טְבַעֵי הָאָרֶץ וְהַחֲזִיִּים בְּכּוֹכְבֵּים. וַיַּעֲתַק מִשָּׁם, וַיָּבֵא אֶל שׁוּמְרוֹן (לְעִיל פֶּרֶק ג"ה כְּתוּב שֶׁהוֹרְדוֹס בְּנָאָה וּקְרָאָה סַבְּסִטִּיָּה, וְכֵן נִקְרָאת כַּמָּה פַעֲמִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה, וְגַם חֲז"ל הִזְכִּירוּ בְּעֵרְכֵן י"ד. שֶׁם זֶה וְשֵׁהִיא מְשׁוּבַחַת בְּיֹתֵר בְּפִרְדְּסוֹת) - וַיִּלְכְּדָהּ. וּמִשָּׁם בָּא אֶל יְרִיחוֹ - וַיִּלְכְּדָהּ. וַיַּחֲלֵל לְבָנוֹת כָּל הָעָרִים אֲשֶׁר לְכַד וּלְכוֹנֵן אֶת הַחֲזוֹמוֹת אֲשֶׁר לָהֶן, וְלָתַת אֲנָשֵׁי מְלַחְמָה וְשׁוּמְרִים לְהִיּוֹתָם עוֹד לְעִזְרָה בְּלָכְתּוֹ לְצוּר עַל יְרוּשָׁלַיִם. וַיַּעַשׂ כֵּן, וַיִּבֶן אֶת הָעָרִים הַהֵן בְּרָצוֹנוֹ, וַיַּחֲזִק אֶת חוֹמוֹתֶיהֶן. וַיִּסַּע מִשָּׁם וַיָּבֵא

אל קיסריה, לאסוף שם את כל חילו ואת כל עמו לבא על ירושלים למלחמה - לצור עליה.

והנה מלאכים באו אליו מן רומא, ויאמרו לו, כי מת גארוך הקיסר על רומא בצורו בשדה - אשר נפלה אש ה' עליו מן השמים מדי לכתו לצור ציד עם שריו, וימת (חז"ל אמרו בניטין נ"ו, שגירון קיסר נגיר, חזו הקיסר של רומי כמש"ל פרק ס"ו הערה א' ע"פ פירש"י). וימלך תחתיו גלבא, ויהי קיסר על ממשלת רומא שנה אחת, ובתוך השנה ההיא הכהו שרי הרומיים אשר קנאו בו על הממשלה, ומיתוהו, ומליכו תחתיו את בוטלין. ובוטלין היה איש כסיל, רע ואכזר ושכור, ולא נאה לו למלך - אף כי להתקטר. וישמעו כל שרי הרומיים אשר היו עם אספסיאנוס הפחה, לכבוד הממשלה אשר לרומא, את דברי המלאכים ההם. ויראו כי מת גארוך הקיסר בפגע ה', והרומיים אשר ברומא המליכו את אחריו את גלבא, ויכיהו ומיתוהו תוך השנה הראשונה למכותו, ואחריו המליכו את בוטלין - והוא איש רע ובלעיל ושכור. ויחר להם מאד מאד, ויקצפו השרים ההם על דברי המלאכים ההם, ויאמרו אליהם: "התמו השרים הגדולים הראויים למלוכה ולקיסריות מרומא כי המלכתם איש שכור עלינו?! ואותו קסרתם בחזק הקיסריות, ואת פתח ממשלת הרומיים השפלתם! ולמה לא המלכתם את הפחה אשר עמנו - הוא אספסיאנוס - אשר הוא גבור ואיש חיל ואיש חכם ומבין מלחמות, אשר לכד ערים גדולות ובצורות, והכניע גוים רבים ועצומים ומלכים אדירים תחת ממשלת הרומיים, והזקין במלחמותינו להגדיל ממשלתנו ולהרבותה ולהרחיב מקום מלכותנו. ונוסף בו על גבורתו ועל תבונתו וחכמתו - טוב עצתו אשר אתו, בהיותו יועץ נאמן בכל עצת המלחמה, וכאשר ידמה בן יהיה. ועתה, תחת אשר היה נאה לכם להמליך את אספסיאנוס, או איש כמוהו - ואם הוא בלתי נמצא אתכם - המלכתם עלינו איש בליעל ונבל

וְשָׂכַר, הִסְכַּלְתֶּם עֲשֵׂה! וְאֱלֹהִים יִבְחַר לְמַמְשַׁלֵּת הָרוֹמָיִים הַמְּנַהִיג
 הָרָאִי וְהַמְּלִיךְ הַנְּאֻת לְכַבֹּדָה! " וַיִּתְעַצְּוּ כָּל שְׂרֵי הָרוֹמָיִים אֲשֶׁר הָיוּ
 עִם אֲסַפְסִיאָנוּס, לְהַמְלִיךְ וּלְקַסֵּר אֶת אֲסַפְסִיאָנוּס, וּלְהַפְקִידוֹ עַל
 מַמְשַׁלֵּת הָרוֹמָיִים לְמֶלֶךְ וּלְקִיסָר. וַיָּבֹאוּ כָּלם בְּעֵצָה אַחַת, וַיִּקְוּוּ עַל
 אֲסַפְסִיאָנוּס, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: "אָתָּה תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ, כִּי לָךְ יָאֵתָה מְלוּכַת
 מַמְשַׁלֵּת רוֹמָא, וְאִישׁ כְּמוֹךָ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַיִּתְקַסֵּר בְּמַמְשַׁלֵּת חֵק
 הַקִּיסָרִיּוֹת. וְעַתָּה, מֶלֶךְ כְּאוֹת נִפְשֶׁךָ עָלֵינוּ, וְעֹלֶיךָ - לְגֹזֵר, וְעָלֵינוּ -
 לְקַיֵּם!" וַיִּמָּאן אֲסַפְסִיאָנוּס לְשַׁמֵּעַ לְדַבְרֵיהֶם, וְלֹא אָבָה לְמֶלֶךְ עָלֵיהֶם.
 וַיַּחְזִקוּ הֵם מִמֶּנּוּ, וַיֹּאנְסוּהוּ - וַיּוֹשִׁיבוּהוּ עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה, וַיִּשְׁמְרוּ כְּתָר
 מְלוּכָה וְעֶטְרַת קִיסָרִיּוֹת עַל רֹאשׁוֹ. וַיִּשְׁלַח יָדוֹ לְהִסִּיר אֶת כְּתָר הַמְּלוּכָה
 מֵעַל רֹאשׁוֹ וְאֶת עֶטְרַת הַקִּיסָרִיּוֹת, כִּי לֹא חָפֵץ לֹא לְמֶלֶךְ וְלֹא לְהִתְקַסֵּר.
 וַיִּשְׁלַפוּ הָרוֹמָיִים אִישׁ אֶת חַרְבּוֹ, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: "מֶלֶךְ עָלֵינוּ - וְאֵל
 תִּמָּאן! כִּי אִם מִמָּאן אָתָּה לְמֶלֶךְ, מוֹת תָּמוּת בְּמִיתַת חָרֶב!" וַיִּרָא
 אֲסַפְסִיאָנוּס כִּי פִּגְמָתָם לְאָנְסוֹ עַל כִּכָּה, וְכִי רָצוּ לְהַמְיִתּוֹ, וַיִּירָא מֵהֶם פֶּן
 יִמְיִתּוּהוּ. וַיִּמְלֹךְ עָלֵיהֶם, וַיִּקְבַּל אֶת חֵק הַקִּיסָרִיּוֹת. וַיִּשְׁבְּעוּ לוֹ כָּל
 הַחֵיל, וַיִּכְרְתוּ לָהֶם בְּרִית וְאִמְנָה כְּחֹק הַקִּיסָרִיּוֹת. וַיִּשָּׁב עַל כִּסֵּא
 הַמְּלוּכָה לְהִיּוֹתוֹ קִיסָר וּמֶלֶךְ מְלָכִים (בְּגִיטִין ג'ו': אֵיתָא שְׁנַעְשַׂה קִיסָר מִפְּנֵי
 שְׁנַמְנוּ עָלָיו חֲשׁוּבֵי רַמִּי, וְגַם בְּאוֹתָהּ שַׁעָה כִּכְרָה צָר עַל יְרוּשָׁלַיִם. וַיֵּשׁ לִישָׁב ע"פ
 מֵה שְׁכַתֵּב יוֹסִיפּוֹן לְהֵלֵן פֶּרֶק ע"ו שְׁאֲסַפְסִימוּס שִׁלַּח לְהַלְחֵם עִם בּוּטְלִין וְנִיצְחוּ, וַיֵּל
 שְׁנֹרַע לוֹ הַנְּצַחֵן כְּשֶׁהִיָּה צָר עַל יְרוּשָׁלַיִם. וְכֹזָה יִתְיַשֵּׁב ג"כ פִּירִש"י בְּגִיטִין עַל מ"ש
 מִיַּחֲבִיב תִּרִי קְטִלֵי חֹדָא דְלָאוּ מְלַכָּא אֲנָא וּפִירִש"י וְהַתְעַלְלַת בִּי, וּמֵהֲרַש"א בַּה"א
 כְּתַב שְׁלוּלָא פִירוּשׁוֹ נֹרָאָה מִשׁוּם שְׁלוּל בְּכַבּוֹד הַמֶּלֶךְ וְהַקִּיסָר שֶׁהִיָּה בְּאוֹתָהּ שַׁעָה,
 וְהַשְׁתָּא נִיחָא שְׁעַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל בּוּטְלִין לֹא הִקְפִיד אֲסַפְסִימוּס. אֲבָל עִם כָּל זֹאת קָרוֹב
 בְּעֵינַי, שִׁיּוֹסִיפּוֹן הַגִּזִּים בְּסִיפּוֹר זֶה לְהַחֲנִיף לְאֲסַפְסִימוּס לומר שֶׁהִיָּה עֲנוּ, כְּמוֹ שַׁעְשַׂה
 כְּמֵה פַעֲמִים בְּסִפְרָה זֹה, וַיִּצִיאַת רִיב"ז מִירוּשָׁלַיִם נֹזְכֵרַת בְּקִיצוֹר לְקַמֵּן סוּף פֶּרֶק צ"ז).

פָּרֶק חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים /

יִסְפֹּר בּוֹ רֶשַׁע שְׁמֵעוֹן הַפְּרִיץ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה

בַּיָּמִים הָהֵם הָיְתָה הַמְּלַחְמָה הַחֹלְתָה וְגִדְלָה בִּירוּשָׁלַיִם. וַיִּשְׁפָּף
בְּקִרְבָּהּ דָּם רַב, בְּגִלְל רֶשַׁעַת יוֹחָנָן, שֶׁר הָרוּצְחִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל, וְשָׂרֵי
הַפְּרִיצִים - אֲנָשֵׁי הַדְּמִים אֲשֶׁר עָמּוּ בַעֲצָה לְהִשְׁחִית אֶת עִיר ה' וְאֵת
עָמּוּ.

וּבַיָּמִים הָהֵם הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם אִישׁ דְּמִים וּבְלִיעַל מְשׁוּעֵי עִם יְהוּדָה,
וְשָׂמוּ שְׁמֵעוֹן. וַיַּחַל גַּם הוּא לְלַחֵט בְּחֻקֹּת יוֹחָנָן הַגִּלְלִי, שֶׁר הָרוּצְחִים,
לְשַׁפֵּף דָּם נָקִי וְלִשְׁלַל שָׁלָל וּלְכַזּוֹ בּוֹ בִּירוּשָׁלַיִם. כִּי מִלְפָּנַי כֵּן הֶעֱלוּ עֲנֵנֵי
הַכֹּהֵן לְשׂוֹר בִּירוּשָׁלַיִם, וַיְהִי לוֹ לְשֹׁטֵן. וְאַחֲרָי כֵּן נִתְחַזַּק עָלָיו עֲנֵנֵי
הַכֹּהֵן, וַיִּשְׁלִיכֵהוּ מִחוּץ לִירוּשָׁלַיִם, וַיִּלְךְ לוֹ, וַיִּתְחַבֵּר עִם אֲנָשִׁים רִיקִים
וּפּוֹחֲזִים וְרוּצְחִים. וַיִּשֶׂם שְׁמֵעוֹן זֶה עַל לְבָבוֹ לֵאמֹר: "אִם לֹא אֶתְחַבֵּר
לְרֶשְׁעֵי אֶרֶץ, לֹא אוּכַל לְנַקֵּם מֵעֲנֵנֵי וּמַעֲזוּרָיו, אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּנִי
מִירוּשָׁלַיִם וַיִּשְׁלַחֲנִי מֵאֵתֶם בְּבִשְׁתׁ וּבְחֶרֶף - אֲשֶׁר חֶרְפָּה הִיא לְאִישׁ
כְּמוֹנֵי לְהִיטוֹ מִשְׁלֶךְ מִשְׁרָרְתּוֹ, לְהִיטוֹ גִּבּוֹ וְשׂוֹדֵד, וְלֹא הָיָה מִשְׁתַּרְרֵר."
וַיִּלְךְ בְּכָל עָרֵי יְהוּדָה וְהַגִּלְלִי, וַיִּקְרָא בְּחוּצוֹת הָעָרִים, וַיַּעֲבֹר קוֹל - גַּם
שָׁלַח סִפְרִים בְּאֲשֶׁר לֹא הָיָה שֵׁם - לֵאמֹר: "מִי הוּא אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ לְהַמְלִיט
מֵאֲדוֹנָיו - אוֹ מִי הוּא עֹשׂוֹק וְרֹצוֹץ בְּאֶרְצוֹ - אוֹ מִי הוּא עֹבֵד יִבְקֹשׁ
דְּרוּרוֹ - אוֹ מִי הוּא סוֹרֵר וּמוֹרָה לְאָבִיו אוֹ לְמַלְכוֹ אוֹ לְבֵית דֵּינוֹ - אוֹ
מִי אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נוֹשִׁים יְנֻשׁוֹ בּוֹ - אוֹ מִי הוּא אֲשֶׁר יֵרָא מִדָּם נָקִי אֲשֶׁר
שָׁפַף, פֶּן יִפֹּל בְּיַד אֲנָשֵׁי הַמִּשְׁפָּט, וְהוֹלֵךְ בְּעָרִים וּבְהָרִים בְּדָד - אוֹ מִי
הוּא אֲשֶׁר יוֹדֵעַ כִּי הוּא מַחֲבִיב רֹאשׁ לְמִשְׁפַּט הַמְּלוּכָה עַל פְּעַל רַע אֲשֶׁר
פָּעַל בְּרֶשַׁע - אוֹ מִי אֲשֶׁר יִרְצֶה לְגֹזֵל וּלְחַמֵּס וּלְנַאֵף וּלְגַנֵּב וּלְרַצֵּחַ
וּלְאָכַל וּלְשָׂתוֹת בְּבִלְתֵּי יָגִיעַ כְּפִיו, יִסוּר נָא, וַיָּבֵא אֵלַי! וְאֶפְרָק מֵעַל

צוארו על משפט, ואשביעהו מנעם גזל וחמס - כרצונו וכנפשו!"
 ויאספו אליו כעשרים אלף איש, רוצחים ושודדים וסוררים ומורים
 ורשעים ופריצים. ויחל להרע לישראל ולהרשיע בכל אשר יפנה.

וישמעו יושבי ירושלים והכהנים והזקנים, וענני הכהן הגדול
 עזם, את רעת שמעון פי רבה, וכי הוא הולך וגדל להרע לעם ה'.
 ויצר להם מאד, ויאמרו: "עתה ירע לנו זה יותר מיוחנן האכזר!"
 ויחיצבו זקני ישראל ושרי הכהנים, וענני הכהן הגדול עמהם, ויאמרו
 איש אל רעהו: "הבֵּה ונשלחה אליו אנשי חיל וגבורי מלחמה, ויבאו
 עליו פתאם - אוילי יוכלו להכותו או ללכדו חי טרם תגדל רעתו יותר,
 ונוסף גם הוא על צרינו הנלחמים בנו מבית ומחוץ, ויהיה לנו
 למוקש." וישלחו אליו חיל כבד מאד מישראל ומיהודה, רכב ופרשים
 ועם רגלי. וילכו אליו פתאם, ויבאו עד מקום מחנהו, וימצאוהו חונה
 בשדות הזרע ומשחית את תבואת הארץ, ובוזו ושודד ושוסה את
 הגרנות, ושורף ומשחית הכל - מגדיש ועד קמה ועד כרם וית. ויחלקו
 זקני מחנה ירושלים את המחנה, ויחלו להכות בשמעון ובמחנהו, ויכו
 בו ובפריציו מכה רבה. ואחרי כן נתחזק הוא על עם ה', ויקם עליהם
 לילה, ויך בהם מכה רבה מאד. ויפנו האנשים הנשארים ממחנה
 ירושלים, וישומו פניהם לנוס דרך ירושלים. ויירד שמעון אחריהם,
 ויכם עד שערי ירושלים, ויכתם עד השחיתם. ויפלו מהם חללים בדרך
 הרבה מאד, ולא נשארו מהם פי אם מתי מעט.

ויהי אחרי כן, וילך משם שמעון להלחם באדום ולהשיב את
 מלכות אדום תחת ידו ולסור אל משמעתו - כי היתה תחת יד
 ירושלים. וילך ראשונה אל עזה, כי עזה היתה גברת לכל ערי אדום,
 והיא היתה ראשונה לגבול אדום מפאת ירושלים. ויצא אדום לקראתו
 בעם כבד וביד חזקה. וילחמו עמו, ולא הגביר חיל שמעון על חיל
 אדום, ולא חיל אדום על חיל שמעון - ויפרדו זה מזה, וינסר כל איש

מהם, ויט מבעל ריבו עם מחנהו. ויחר לשמעון על ככה מאד, ויאמר: "טוב מותי מחי, כי לא יש יכלת בידי ללכד את אדום!" ויט שמעון מלהלחם באדום, ויחן על גבול ארץ אדום מנגד. וישב שם, ויחשב לערוך עמהם עוד מלחמה.

ויהי הוא חושב את מחשבות המלחמה אשר יערוך, איך יערכנה - והנה יעקב האדומי בא אליו - והוא היה באדום נגיד וגבור חיל ואיש מלחמות ורוצח. וכשמעו את שמע שמעון ואת שמע הקול אשר העביר, פרת ברית עמו, ויבא אליו. ויאמר אליו: "אל ירע בעיניך על אשר לא יכלת במלחמתך הראשונה ללכד את אדום, ותאמר לנפשוך, כי יד חזקה היא מאד יד אדום, ולא תוכל עליה. כי יכול תוכל לאדום, גם פי תחרים את כל ערי אדום, כי תלכדם - אם תרצה. רק - פי תשמע לעצתי, והנני מסגיר את אדום בידיך!" ויענהו שמעון לאמר: "הכה נא עצה ודבר הלום, וכי יבא דברך - וכבדנוך." ויאמר אליו: "תנה בידי חצי העם אשר אתך, ואלכה לי לילה, ואשב במקום מארב האורב. והיה בבקר - השכם נא, וערכת עמהם מלחמה. וכראותך פי יבואו האדומיים לקראתך, והריקות את חניתך, ופנית לנוס. ונתקתם מן העיר אל השדה, כי ירדפו אחריך. ואני עם העם אשר אתי נקום במקום מארב האורב, ונחיש אל פתח השער, ונכה את שומרי השער, ונבואה העיר פתאם, ונכה את הנמצאים בה לפי חרב, ונרים נסך על המגדל אשר לעיר. וכראותם - האדומיים - נסך על מגדל עירם, יפלו ידיהם, והמת לבם ויחרד וינתר ממקומו. ותשוב עליהם, ותלכדם כרצונך ותחרימם. או קח לך עצה אחרת: הנה - אני - לי ימים רבים נגיד עליהם וגבורם, אשוב אל העיר לילה. והיה פי ישאלוני האנשים השומרים בשער: מאין תבא? אענם, אשר אני בא ממחנה שמעון, אשר הלכתי לרגל ולתור. ואלכה לי אל זקני העיר, ואמרה אליהם: תנו נא לי את גבוריכם, ואני אסגיר בידיכם את שמעון - אם ישוב

להלחם, כי תרתי את כל מחנהו, ויכלתו נראתה אלי. ושמעתי, אשר בבקר לאור היום יבוא אלינו עוד להלחם בנו! ואתה - השכם בבקר, ובא אלי, וערכת עמי מלחמה, כי אני אהיה בפני המלחמה. והיה בראותך כי אני בא לקראתך, הרק חניתך עלי, ופניתי אני לנוס לפניך, ונתתי מחתה ומרדף לב בלב האדומיים - ויגוסו. ורדפת אחריהם, וילכתם והפיתם, ותבוא בעריהם, בלכרך את העיר הגדולה - היא עזה."

ויתעץ שמעון עם אנשי מחנהו על עצת יעקב האדומי. ותכשר בעיניהם העצה השנית, ויאמרו לעשותה. וילך יעקב האדומי לילה בעזה, ויגד לזקני עזה, כי הלך לרגל את שמעון ואת מחנהו, וכי הוא הפיר אשר יסגירונו בידם. וישימוהו זקני עזה לקצין עם גבוריהם, ויצו אותם לאמר: "אתם אינכם מפירים מאד בתחבולות המלחמות - ואם כלכם גבורים. ולכן פנו לכם אשר יפנה יעקב. ואם יסע - סעו, ואם יחנה - חנו, ואם יעמד - עמדו, ואם ילך - לכו, ואם יברח - ברחו, ואם ישב - שבו! ולא תסורו מפל אשר יצוה אתכם מין ושמאל!"

ובבקר לאור היום, והנה שמעון בא עם כל מחנהו, ויזעק יעקב האדומי את גבוריו, ויצא לקראתו. והיה כי הקריב לבא אליו, וירא כי הריק שמעון אליו את חניתו למולו, ויברח מהמלחמה וגבוריו עמו. וכראות עם אדום הנשאר כי יעקב ברח מהמלחמה - והוא היה גבורם וקצינם - ויפנו כלם לנוס מפני שמעון. וירדף הוא אחריהם ויכם מכה רבה מאד, וילכדם. וילכד את עזה, ויהיו יושביה עבדים לשמעון. ויסע משם שמעון, ועמו ארבעים אלף איש גבורי חיל מאדום ומיהודה. ואנשיו הגדילו לעשות שם, מרב השלל אשר שללו מבתי האדומיים הנחרגים במלחמה. ויתר האדומיים הנשארים - הנלכדים חיים - השלימו עמו. ויכרת להם ברית ואמנה, וילכו עמו

ויעבדוהו, ויגדל עוד מחנהו מאד. וילך חברונה וילכדה, ויקח את שללה, וישחת את תבואתה ואת קצירה. ויבן את עיר חברון, ויגדור פרצותיה אשר נפרצו במלחמה. וגבוריה הנשארים ממות במלחמה, השלימו עמו, ויקבלם, ויעבדוהו וילכו עמו. ויסע משם עם מחנהו, וכי גדל עוד מאד בהאסף גבורי חברון עמו, וישת פניו ללכת אל ירושלים. וילך סביבות העיר, וישחת את תבואתה ואת קצירה ואת קמותיה ואת גדישיה.

וישמע יוחנן הגלילי - שר הרוצחים וקצין הפריצים - כי בא שמעון אל ירושלים לצור עליה, וכי השחית את כל סביבותיה, ויבקש לצאת אליו מירושלים - להלחם בו. ויחת ממנו להלחם בו פנים בפניו, כי אמרו: יז מרגליו אשר לא יוכל לו, כי נפול יפל לפניו אם יראה פנים עמו, כי רב מאד מחנהו. וכשמע יוחנן את הכרי מרגליו, ויצא מירושלים, ויארב לו על הדרך. והנה - אשת שמעון אשר היתה בירושלים, יצאה מירושלים עם עבדיה ועם שפחותיה ואמהותיה לנוס אל שמעון אישה, כי פחדה, פן יפגעו בה אנשי יוחנן וימיתוהּ על רעת שמעון. וילכדה יוחנן האורב, וישיבה ירושלימה, ויביאה העירה. ויתגאה הוא ואנשיו על שמעון בלבכם, בלבכם את אשתו ואת שפחותיה. ויאמרו: "עתה יפל שמעון בידינו, וירצה לעשות רצוננו, כי לא יכלה אשתו ללכת אליו, כי לכדנוהּ. והוא אוהבה מאד, ובגללה יעשה את כל אשר נחפץ!" ויגד הדבר לשמעון, וילכד גם הוא רבים מאנשי יוחנן, ויקצץ את כפותיהם - כל כף ימין. ושימם לחרפה על יוחנן, וישלחם ירושלים אל אדוניהם. וישלח שמעון אל יוחנן לאמר: "שלח את אשתי, ותבא אלי - היא וכל אשר לה! ואם לא תאכה לעשות כן, מרה יהיה באחרונה לך, ולקחתי העיר הזאת! גם כל האנשים אשר אלכד מאנשיך - את ידיהם ואת רגליהם אכרת, והיו לך לחרפה." ויראו יוחנן ואנשיו ממנו יראה גדולה מאד, וישלחו

לו את אשתו [בד"מ: ויחדל מן העיר ומן הרעה אשר אמר לעשות
 באנשי ירושלים ימים אחדים. ויהי אחרי הדברים האלה ויגד
 לאספסיאנוס כי נהרג גלבא המלך אשר המלך אחרי נירוס וימלך
 אחריו בטליוס, וישקט אספסיאנוס בקיסריה ימים אחדים (וחה ט"ס
 ושייך לעיל בפרק ע"ה, ונראה שד"מ הורכב מכמה כת"י ונתערבו כאן הסיפורים)].
 וישב שמעון מחוץ לירושלים, ויחנן בתוכה. מחוץ - תשכל חרב
 שמעון, ומחדרים - אימה מפני יחנן. כי אנשי יחנן היו מלמדים
 להתעלל בנשי ישראל ולשפף דם נקי. ושמעון אז פנה מעט
 מירושלים, וילך לו אל אדום - כי שמע אשר עשירי אדום יבגדו בו.
 וישלח ידו, ויבא את הערים אשר לאדום, וישלם עד בלתי השאיר
 להם דבר, ויעשר עשר גדול. ויסע מאדום, ויבא עד אל ירושלים
 מחוץ, ועמו כל חיל אדום וחיל יהודה אשר נאספו אליו, ויחן על
 שער העיר. ויתגדל רעת יחנן, שר הפריצים, ורעת אנשיו בירושלים,
 כי למדו את אנשי ירושלים לרצח איש את רעהו ואיש את אחיו,
 וירבו מעשי השחיתות בתוך העיר. וגם מקצת העם ובחוריהם היו
 מגלחים שער זקנם, ואת שער ראשיהם מגדלים (כי רק נשים מגדלות
 שערן כמ"ש בעירובין ק': מגדלת שער כלילית, והיינו דתנן בפ"ד דביכורים מ"ב
 מסתפר כאנשים, ובנוזיר תנן דבעל מפר נזירות אשתו שיכול לומר אי אפשי באישה
 מגולחת. ומ"מ מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין, כי נשים צדקניות לא היו
 בפתקה של חובה, ואינן צריכות לגדל שער כלילית, א"נ כיון שאין סופה לגלחם
 אינם חוצצים בפני התפילין), והיו לובשים בגדי נשים, והולכים ומתערכים
 עם הנשים. והרעה והתועבה הגדולה הזאת היתה לירושלים לשמה
 ולשערוורה. ותסגר העיר, ואין יוצא ואין בא - כי היוצא ימות בחרב
 שמעון הפריץ בשדה, והיושב בעיר יראה בשתו וחרפתו מכל פאה
 ופנה, וכי ידבר דבר - ימות בחרב יחנן הגלילי, שר האכזרים

והרוצחים. וירא העם כי גדולה רעת יוחנן האכזר בתוך העיר, ויקהלו אנשי העיר להלחם ביוחנן ואנשיו, וילחמו עמו, ויפל מעם ירושלים עם רב מאד. ולולי חיל אדום אשר ברח מפני רעת שמעון ויאספו אל ירושלים לעזר לעיר ולעמה - פי אז השחית יוחנן ואנשיו את כל העם היושב בירושלים עד תמו.

וירא ענני הפהן הגדול והכהנים האחרים, והזקנים ואנשי האמונה והחכמה, ושאר כל העם הנוחר בירושלים, כי גדלה רעת יוחנן ואנשיו בקרב העיר, ולא יכלו עוד לסבלה. ויועצו כלם לתת את ירושלים ביד שמעון, ולהביאו העירה אליהם ולהמליכו עליהם, למען יהיה להם לעזרה בצרתם מרעת יוחנן. פי הפירו את יוחנן רע ממנו. ויאמרו, פי אולי יכול הוא ביוחנן, וישמידהו ויאבדהו. וישלחו אליו את אמתי הפהן - להביאו העירה. וימאן שמעון במקמה לאמר: "לא אחפץ לבא אליכם העירה, כי אתם שנאתם אותי - ותשלחוני מאתכם." ולא אבה לבא אל ירושלים ברצון העם היושב בה. וישלחו עוד את אמתי אליו, וידבר אליו תחנונים מאת העם, ויפצר בו. ויבא לילה - הוא וכל חילו - אל ירושלים.

ויהי כבא שמעון אל ירושלים, ויפר את בריתו אשר פרת לאנשי העיר להיות עמם לעזרה, ויהפך להם לאויב - ויתאמץ בבכרית עם יוחנן. ומלכו שני הפריצים האלה על ירושלים חלק בחלק - חדש בחדש. ואשר לא היה יכול - טרם בא שמעון לירושלים - לסבל על פריץ אחד, נטה שכמו הוא - בכואו - לסבל על שניהם.

ואתרי כן - אחר ימים אחדים - ותהי מכשלת איבה ושטנה בין יוחנן ושמעון, בגלל אלעזר הפהן בן ענני, הפהן הגדול, הפריץ הראשון לישראל (בגיסין ג"ט איתא דריש ברוני דירושלים היה אבא סיקרא בר אחתיה דריב"ז ובמדרש איכה רבתי פ"א נקרא בן בטיח, והיה אגרופו גדול כמו

רי / פרק ששה ושבעים

ראש כל אדם כדתנן פי"ז דכלים מי"ב ואפשר שהוא אלעזר הכהן שריב"ז ג"כ היה כהן ומסתמא לא נשאת אחותו לישראל כמ"ש בפסחים מ"ט. ונקרא סיקרא ע"ש שהיה צובע בשפיכות דמים כמו סיקרא. ובשלהי סוטה נזכר אלעזר בן דינאי שהיה רוצח, ושמא זהו, א"נ הוא אלעזר הפריץ הנזכר לעיל פרק ס"ג), כִּי שָׁמְעוּן רָצָה לְהַמִּית אֶת אֶלְעָזָר, לְנֶקֶם נִקְמָה מֵאָבִיו אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ מִירוּשָׁלַיִם. וְיִוְחָנָן, הֵיחָה יָדוֹ חֲזָקָה עִם אֶלְעָזָר, כִּי מֵרֹאשׁ הָיָה אֶלְעָזָר עִם יִוְחָנָן לְעֹזֵר עַל הַחֲמָס וְעַל הַשּׁוֹד - כִּי הוּא הָיָה הָרֹאשׁ, אֲשֶׁר עַל יָדוֹ צִמְחָה מִמְּשַׁלַּת הַפְּרִיצוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה אָבִיו כֹּהֵן גָּדוֹל וּמֹשֶׁל בִּירוּשָׁלַיִם, וְנִשְׂאוֹ לוֹ פָּנִים הַזְּקֵנִים - וְלֹא יִסְרוּהוּ. גַּם אָבִיו לֹא הֹכִיחוּ וְלֹא יִסְרוּ, כִּי הָיָה יָחִיד לוֹ. וְהוּא הָיָה הָרֹאשׁוֹן אֲשֶׁר קָרַב אֶת אֲנָשֵׁי הַחֲמָס לְהִיּוֹתָם לְאַגְדָּה אַחַת. וְהוּא עֹזֵר לְיִוְחָנָן הַגָּלִילִי בְּבֹאוֹ תַחֲלָה אֶל יְרוּשָׁלַיִם. וְלִכֵּן נִסְטְרוּ (נ"ל לשון צד שתרגומו סטרא, כלומר נתחלקו זה מזה כל אחד לצד אחר, או מלשון 'ואשר לא צדה' (שמות כ"א), שפירש"י שאפשר לפרשו לשון צידוד מיתה) (ובמשנה פ"ח דב"ק וש"מ פירושו מכת לחי) שָׁמְעוּן יִוְחָנָן עַל בְּכַה מֵאֵז, וַיִּהְיֶה לְאֹיְבִים. וְתֵהִי הַמְּלַחְמָה בֵּינֵיהֶם כָּל הַיָּמִים, כְּאֲשֶׁר נִסְפַר עוֹד.

פָּרֵק שֶׁשָׁה וְשִׁבְעִים /

יְסַפֵּר בּוֹ מַה הֵם הַעֲנִינִים הַנַּעֲשִׂים לְאִישׁ
הַמְּתַקֵּר בְּרוּמָא

בְּיָמֵים הָהֵם שָׁלַח אֶסְפָּסִיאָנוּס אֶת אַנְטוֹנִינוּס וְאֶת מְנַקִּימוּס - שְׁנֵי
שָׂרָיו הַגְּדוֹלִים - וַיַּעֲצוּ הַחֲכָמִים לְבֹא אֶל רוּמָא וּלְהַלְחֵם עִם בּוֹטְלִין

ימים אחדים ולהמיתו. ואחר ילך הוא שם להתקסר, כמשפט חק הקיסריות ברומא, ולחדש את פתח מלכותו שם. וילכו שני השרים ברומא, ויקבצו להם בחקמתם חיל גדול מאד, וילחמו עם בוטלין, וימיתוהו. ויפלו במלחמה ההיא שמונים אלף איש בחור מגבורי הרומיים בתוך העיר הגדולה רומא. וישמע אספסיאנוס אחר כן פי הפה בוטלין במלחמה, וכי מת, וכי משלו שריו אשר שלח שם, וימהר ללכת אל רומא, להתקסר בחק הקיסריות במשמרת משפט רומא ולחדש את פתח מלכותו, להיות הממלכה נכונה בירו. ויחלק כל עמו לחצים - חצי העם הולך עמו לעזרה ולמלחמה, וחצי העם עוב עם טיטוס בנו - לצור על ירושלים. ויהי בלכת אספסיאנוס לארץ הרומיים, כאשר ספרנו, ויעזב את טיטוס בנו באלכסנדריא. ויצו אותו לאמר: "אתה לא תסור מפה, עד שלחי אליך מכתב מרומא, ואיעצה עליך מה תעשה, ולא תצור על ירושלים!" ויאמר לו: "כן אעשה - אבי - כדברך. צו עלי - ואני אקים מצותיך!"

וילך לו אספסיאנוס אל רומא. והיה בלכתו לחדש את מלכותו שם, ויולך עמו את אגריפס המלך ומונבו (אפשר שלמונבו זה נתכוון רש"י בב"ב י"א. ד"ה מונבו) וכבר השיגו הרב יעב"ץ בהגהותיו שם) אמנם גם זה דחוק כי באמת היה מזרע הורדוס ולא מזרע החשמונאים) בנו - פי אמר: "אולי ימרדו בי." ויולך עמהם ועמו, אותי יוסף הפהן, אסור בכבלי ברזל, פי אמרו לו יועציו לאמר: "אמת הוא - לא ראית מיוסף אוח מרד מיום בואו אליך, וגם לא עלה על מחו בגד בוגדים, פי איש נאמן הוא. אמנם - מי יודע, אחרי נסענו אנתנו מפה, אם ישוב ונחם על עמו, ויברח לירושלים, ויחזק את ידי יושביה מגבורתו ומחמתו, וישלים בין העם והפריצים אשר בתוכה, אשר המה מבינים במלחמותיהם את עם ירושלים לשחתה, ומליכוהו יושבי ירושלים עליהם, ויהיה לנו לשטן. גם אתה - בלכתך אל רומא - צריך אליו, כי חכם הוא ויעץ נאמן,

וְכֹל אֲשֶׁר יִשְׁמַע לַעֲצָתוֹ - בְּכֹל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַצְלִיחַ.׃ וְאַסְפְּסִיאָנוּס,
כְּשִׁמְעוּ אֶת דְּבָרֵיהֶם, כְּשָׁרוּ בְּעֵינָיו. וַיֹּלִיכֵנִי עִמָּהֶם אֲסוּר בְּכַבְלֵי בְרוֹזַל
בְּחֻבְרַת אַגְרִיפָס הַמֶּלֶךְ וּבָנוּ. וְגַם הֵם הִלְכוּ אִתִּי בְּלַחֵי אֲסוּרִים בְּכָבֵל -
לֹא בִיד וְלֹא כְּרָגָל - רַק כִּי הָיוּ נִשְׁמָרִים בְּשׂוּמְרִים, לְמַעַן לֹא יִבְרָחוּ
אָנָּה וְאָנָּה.

וַיְהִי כִּהִגִּיעַ אֲסְפְּסִיאָנוּס לְרוּמָא, וַיֵּצְאוּ לִקְרֹאתוֹ כָּל יוֹשְׁבֵי הָעִיר,
וַיִּקְבְּלוּהוּ בְּכַבּוֹד גָּדוֹל וּבְשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב, וַיֹּדוּ לוֹ לֵאמֹר, כִּי לוֹ
נָאָה לְמֶלֶךְ וְלַהֲתַקְסֵר כְּחַק הַקִּיסְרִיּוֹת. וַיֵּצֵאוּ, וַיֵּאָסְרוּ אוֹתִי בְּבֵית הַסֵּהָר -
וְאֵת אַגְרִיפָס וּבָנוּ עִזְבוּ לְרֻצּוֹנָם. וַיְהִי מִמִּחְרַת הַיּוֹם הַהוּא, וַיֵּאָסְפוּ כָּל
זִקְנֵי רוּמָא לְקֶסֶר אֶת אֲסְפְּסִיאָנוּס כְּחַק הַקִּיסְרִיּוֹת כְּמִשְׁפַּט רוּמָא -
וְאַגְרִיפָס וּבָנוּ עִמָּהֶם. וְאַתְחַנְנָה לְשֵׁר בֵּית הַסֵּהָר אֲשֶׁר בְּרוּמָא לְהַפְקִיד
עָלַי שׂוּמְרִים, וְלִהְיוֹתֵנִי בְּמוֹשֵׁב מְלָכוֹת הַקִּיסְרִיּוֹת לְרֹאוֹת אִיכָּה יִקְסְרוּ
הַקִּיסְרִים כְּמִשְׁפַּט רוּמָא. וְאֶמְצָא חֵן בְּעֵינָיו, וַיַּעַשׂ כְּדַבְרִי. וַיָּבִיאוּנִי
לְמוֹשֵׁב מְלָכוֹת הַקִּיסְרִיּוֹת אֲסוּר בְּכַבְלֵי בְרוֹזַל, וַיַּעֲמִידֵנִי עִמּוֹ בְּמִקְוֹם
אֲשֶׁר רְאִיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה.

זֶה מַעֲשֵׂה מִשְׁפַּט הַקִּיסְרִיּוֹת עַל פִּי חֹק אֲשֶׁר בְּרוּמָא: יָבִיאוּ אֶת
הַמִּתְקַסֵּר - כָּל זִקְנֵי הָרוּמַיִם וְאֲנָשֵׁי הָעֵצָה - מִבֵּית הַיִּכָּל אֱלֹהֵיהֶם,
וּלְפָנָיו מִשְׁחָקִים וּבְצִלְצָלִים וּבְכַנּוּרוֹת וּבְכָל כְּלֵי זִמְרָה וּשְׁחֹק, וּמְרִיעִים
בְּחֻצוֹצְרוֹת לְפָנָיו - עַד הַגִּיעֵם עִמּוֹ קְרוֹב לְבֵית הַמְּלָכוֹת כְּאַלְפִים אַמָּה.
כִּי בֵּית הַמְּלָכוֹת הוּא בְּצַד אֶחָד בְּמִדְיָנָה (פִּירוּשׁ: עִיר גְּדוּלָּה. וְעֵין בַּמִּדְרָשׁ רֹת
סוּף פֶּרֶשׁ הָא' דְּשֵׁדָה שְׁבַלְשׁוּן מִקְרָא, כְּמוֹ שֵׁדָה מוּאֵב, עַל שֵׁדָה הָאָרֶץ יֹחֵשֵׁב, הוּא
עִיר בַּלְשׁוֹן חֲז"ל, כְּמוֹ עִירוֹת בִּרְפ"ק דְּמַגִּילָה, וְעִיר מְדִינָה, וּמְדִינָה אִיפְרַכִּיא, וּבִאֲמַת
דְּרַךְ הַתְּנַא לּוֹמַר אֲרָצוֹת בְּמִקְוֹם מְדִינוֹת כְּגוֹן שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְשִׁבְעִית, וְכֵן בְּש"מ. אֲבָל
בִּרְפ"ק דְּגִיטִין שְׁנֵינוּ מִמְדִינָה לְמְדִינָה, וּמִפִּירִשׁ"י שֵׁם ב': ד"ה א"נ, וְשֵׁם ד': ד"ה הָא,
מוֹכַח דְּמִפְרֵשׁ מְדִינָה שְׁבַמְשַׁנָּה אִיפְרַכִּיא כְּמוֹ בַלְשׁוֹן מִקְרָא, אֲבָל מִהֶרֶם ב"ם פ"ז

מהלי גירושין ה"ה, משמע דמפרש מדינה שבמשנה עיר גדולה כמו במדרש הנ"ל. וכן דרך הרמב"ם לומר מדינה על עיר גדולה, וכ"ה במדרש בהרבה מקומות. ויחייב בזה מה שנתקשו בדברי הרמב"ם הרב המגיד משנה מהגהמ"י. ומ"ם תמוה קצת שיוסיפון משתמש בלשון חכמים ולא בלשון מקרא כדרכו, ואולי נשתבש הלשון ע"י המעתיקים), קרוב לצד הים, רחוק מהמדינה מעט, ואם הוא דבק בה. והוא מגרש קטן יכיל בחצרו הראשון מאה אלף רוכבי סוס. וכאשר יגיעוהו אל המקום ההוא, יקרבו אליו שבעה מלכים מכתרים על ידי קיסר, נבחרים על פי עצת רומא, ושנים מהם יביאו לו סוס לכן מוכן לרכב עליו, ותפשוהו שניהם מרסנו וממתגו - זה ימין וזה שמאל. ושנים אחרים יביאו לפניו סלם בשבע מדרגות - כלו מזהב - אשר בו יעלה לרכב על הסוס. ותפשו שניהם אחוריהם אל הסוס, ופניהם אל צד הרכב - זה ימין וזה שמאל - עד אשר ירכב הרוכב על הסוס דרך הסלם ההוא. ושנים מהם, אחר אשר ירכב, יעמדו בשני צדי הסוס - זה מזה וזה מזה - ותמך הרוכב על כל אחד מהם בידו וברגלו מזה ומזה, וילך לו אל בית המלכות, בהוליה שני המלכים הראשונים את הסוס פסיעה אחר פסיעה. ותמלך השביעי הולך ראשון מכלם על רגליו, ותרכבו שלופה בידו, ולפניו אלף גבורים בתרבות שלופות בידם - הולכים על רגליהם. ואין קול ואין דבור ואין צפצוף - וגם קולות המשחקים ינחו, ותמלך ההוא השביעי - ההולך ראשון - קורא בקול גדול, ואומר הדברים האלה: "הראיתם האיש, אשר שם בו אלהי עולם להנהיג את יושבי ארצו ולמשל בעולם בחק הקיסריות! הנה זה הוא - כבדוהו, גדלוהו, כי מה היתה לו הממשלה, ומאליו הגיעהו הכבוד! האלהים אשר מלא את משאלות לבו, להגדילו לעלות במעלת הקיסריות היום הזה - הוא יתן בלבו להנהיג את מלכי הארץ ואת יושביה בדרך ישרה, ולשפוט במשפט צדק, ולהרחיק העל והחמס מהעולם, ולסגור בידו המרעים והרשעים,

וּלְאַסְרֵם וּלְהַשְׁמִידֵם וּלְכַלּוֹתֵם, פֶּן יִשׁוּטְטוּ בְּאַרְץ לְהַשְׁחִית אֶת
הַמְּמַלְכוֹת וְאֶת יוֹשְׁבֵי הָעוֹלָם וּלְהַתְגַּבֵּר לַעֲשֵׂק וּלְגוֹל. וְהוּא בַּחֲסָדָיו
וּבְמַלְכוּתוֹ, שֶׁגִּדְלָה וְרָמָה מִכָּל מַלְכוּת, וְלֹא יוּכַל אִישׁ לְבֹא עַד תְּכוֹנַת
הַדְּבִיבֹר בְּרוֹמְמוֹתָהּ, יִקְיִם וַיַּעֲמִיד וַיַּחֲזִיק וַיִּתְמַךְ אֶל מַלְכוּת וְחֵק
הַקִּיסְרִיּוֹת בָּהּ, וַיִּפְאַר וַיִּגְדַּל וַיִּנְשֵׂא וַיִּתְיַהַר וַיִּנְהַל בְּמִנוּחָה אֶת אֲדוֹנָיו זֶה
הַמִּתְקַסֵּר כִּהְיוּם הַזֶּה, וְאָמְרוּ אַמֵּן!" וְכֹאֲשֶׁר יִשְׁלִים הַמֶּלֶךְ הַקּוֹרָא אֶת
דְּבָרָיו, יַעֲנוּ שֵׁשֶׁת הַמְּלָכִים הַנִּשְׂאָרִים - חֲבָרְיוֹ - אַחֲרָיו: "אַמֵּן" לְבָדֵם,
וְאַחֲרֵיהֶם יַעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו פֶּה אֶחָד: "אַמֵּן!" וְאַחֲרָי זֶה, שְׁנַיִם
רוֹכְבִים, הָעוֹמְדִים מִפְּאַתֵי הַקִּיסָר הַמִּתְקַסֵּר מִזֶּה וּמִזֶּה, יִשְׁלִיכוּ שְׁבַע
פְּעָמִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם - מִזֶּה וּמִזֶּה - פְּרָחֵי זֶה־ב טְהוֹר לְעַם הַדָּל
הַהוֹלֵךְ רְחוֹק מֵהַרוֹכְבִים מִזֶּה וּמִזֶּה, פֶּן יִדְרֹכוּ בָם - וְהֵמָּה יִלְקְטוּ, אִישׁ
אֲשֶׁר פִּיכְלָתוֹ לִלְקֹט. וְהַמְשָׁלִיכִים הַפְּרָחִים הֵהֵם - כָּל אֶחָד וְאֶחָד
יִשְׁלִיף כְּתֻקַּת יָדוֹ לְהַשְׁלִיף, אִם הִרְבָּה וְאִם מְעַט. גַּם הַמְשָׁלִיכִים - הֵם
הֵם הַנִּבְחָרִים בְּעֶצַת רוּמָא, לְהִיוֹתֵם אַחֲרֵי הַתְּקַסֵּר הַקִּיסָר - הַהוֹלֵךְ אֶל
יְמִינוֹ לְמִשְׁנֵה לּוֹ, וְהַהוֹלֵךְ עַל שְׂמָאלוֹ לְשֹׁר עַל כָּל הַצָּבָא אֲשֶׁר יִהְיֶה
לְרוּמִיִּים, וְעָלָיו לְהַפְקִיד שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם, כֹּאֲשֶׁר יִשְׁלַחוּ
הַרוּמִיִּים חֵיל בְּאֲשֶׁר יִשְׁלַחוּ. וְכִכָּה יִקְרָא הַמֶּלֶךְ הַהוּא הַקּוֹרָא, הַהוֹלֵךְ
עַל רִגְלָיו רֹאשׁוֹן, וְחָרְבוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ שְׁבַע פְּעָמִים. וַיִּקְרָא בְּעֵנָן, אֲשֶׁר
כֹּאֲשֶׁר יִגִּיעַ הַמִּתְקַסֵּר אֶל שַׁעַר הַמְּגַרֵּשׁ, אֲשֶׁר בּוֹ בֵּית הַמַּלְכוּת, יִקְרָא
הַפְּעַם הַשְּׁבִיעִית.

וּבַהֲגִיעַ הַמִּתְקַסֵּר אֶל שַׁעַר הַמְּגַרֵּשׁ, יִרַד מֵעַל הַסּוּס עַל כְּתָפָי
הַמְּלָכִים הַשְּׁבָעָה - וְשֵׁם כִּסֵּא עֲשׂוּי מַעֲפָר יִבֵּשׁ לְבָדוֹ, וַיּוֹשִׁיבוּהוּ עָלָיו
הַמְּלָכִים הַשְּׁבָעָה, וַיִּתְּנוּ בְּיָדוֹ שְׂרָבִיט דֵּק מֵעֵץ. וְאַחֲרָי כֵּן יָבֹאוּ לְפָנָיו
יּוֹעֲצֵי עִיר רוּמָא וְזַקְנֵיהָ, וְעִמָּם סֵפֶר שְׁטָרֵי הַחֲפָשִׁיּוֹת אֲשֶׁר בְּרוּמָא.
וַיִּבְקְשׂוּ מִמֶּנּוּ לְהַשְׁבַּע לָהֶם, שְׂלֵא יַחֲלַל וְלֹא יִפְרַר אַחַת מֵהֶם
אַחֲרֵי הַתְּקַסָּרוֹ עֲלֵיהֶם. וְהוּא - יִקַּח אֶת הַסֵּפֶר וַיִּנְשָׂקֶהוּ כְּלוֹ, עֲלֶה עֲלֶה,

ודף דף, וישימהו על ראשו, וישבע כי הוא יקיים כל הכתוב בו. ועוד יוסיף הוא חקים טובים על החקים הכתובים בו, כְּאֲשֶׁר יִכְשַׁר בְּעֵינֵי יוֹעֲצֵי רומא. ואחרי כן ירצה לבא אל המגדל - והוא סגור. ועל מגדליו מלמעלה עומדים שוערי המגדל, ויבקשו ממנו להשבע גם להם, כי יקיים חקי המגדל וחקי שועריו, וישבע וידור להם, כי כן יעשה.

ואז השוערים ירימו ויקימו על המגדל הקרוב לשער את נסו ואת דגלו - ויפתחו השער, ויבא המתקסר אל חצר המגדל. ושם יקראו המלכים כלם הנמצאים ברומא, אז יאמרו: "יהי רצון מלפני מלך מלכי המלכים, לקסר את הקיסר הזה מן השמים, ולהיותו רוצה בעצתו בהתקסרו, כְּאֲשֶׁר נִקְסְרוּהוּ אֲנַחְנוּ בְּאֶרֶץ." ושם ילכו כל המלכים הנמצאים שם לפניו על רגליהם, והוא גם כן על רגליו אחריהם, ויבאו אתו אל בית המלכות, אשר בו פסא מושב הקיסריות. ובבית ההוא שני פסאות, האחד הוא פסא מושב הקיסריות - והוא קבוע, והשני הוא פסא - יעשוהו לפי שעה, לשבת בו המתקסר טרם התקסרו. וכאשר יבא המתקסר אל הבית, ישב על הפסא העשוי לפי שעה. ויבאו כל המלכים הנמצאים שם - ויבלדו שימצאו שבעה, לא פחות - וינשקו רגליו, והם ינשקו את הארץ לפניו. ואחר יבואו שבעה הגמונים מהגמוני מלכותו, אשר תחת כל אחד מהם עשרים וארבעה הגמונים, ותחת כל אחד מהעשרים וארבעה הגמונים השניים, מאה ועשרים הגמונים השלישיים, ותחת כל אחד מהמאה ועשרים הגמונים השלישיים, חמש מאות הגמונים רביעיים. ושבעת הגמונים הראשונים יבואו עם ההגמון הגדול המושל בכלם - והוא הגמון רומא, והוא אב לכל ההגמונים שבכל העולם במקמלה, ונקרא ברומא פֶּאטֶר, ויבין פֶּטְרוֹן (וכן מצינו בתורה פ' מקץ אברך ות"א דין אבא למלכא, וכן בפ' ויגש וישימני לאב לפרעה פירש"י לפטרוֹן). והפֶּטְרוֹן יתן ביד

המתקסר הימנית שרביט עץ מזהב בחלק בלתי חלק, ועל ראשו תלוי כיס קטן מלא עפר. וישים באצבעו הקטנה טבעת עשויה מעצם אדם מת, ובידו השמאלית יתן כוס זהב ארז, ועליו תפוח בלורי (אולי פירוש: עגול. א"נ יש לפרש: נאה, כמו בלורית שבראש הנעשית לנוי, וכן מצינו בלוריא הגיורת, אפשר ששמה ע"ש היופי (וע"ע ע"ז י"ח:)) כדמיון הארץ כלה (עיין ע"ז מ"א. שדרך עובדי ע"ז היה ליתן מקל וכדור ביד ע"ז לסימן שרודה על כל העולם, ותפוח היינו כדור, כדמוכח בתרגום משלי כ"ה י"א, והובא תרגום זה כמדרש רבה ריש ויגש בשם עקילס הגר וכן היה דרכם ליתן טבעת ביד ע"ז לסימן שחותם כה"ע למיתה (וה"ה לחיים אלא שתפס לשון מגונה), ולכן היה דרכם ג"כ ליתן אלה ביד הקיסר). ואחרי כן ישים כתר המלכות בראשו, ומליכהו למלך. ואחרי המליכו אותו למלך, ינשק המלך את ידי הפטרוך הנזכר - ומיד יקח הפטרוך את עטרת הקיסריות, וישימה על ראשו לכתר מלכות, ויקרא בקול גדול ויאמר: "יחי אדוננו הקיסר לשלום ולברכה ולגדלה על כל מלכי הארץ!" ויענו כל העם, הנמצאים שם יחדו, פה אחד: "אמן!" ואחר ינשקהו הפטרוך בפיו, וישב לו לימנו, והמשנה האחר הנודע, ישב לשמאלו, ושר הצבא הגדול, הנבחר, הנודע - יעמד לו לפניו - וחרבו שלופה בידו.

ואחר כן יגזר הקיסר להתיר כל אסור בבית הסהר על קמזן - והוא יפרע את הנזושה בו מאוצרותיו. וביום ההוא ילך הקיסר אל בית הפטרוך, ושם יאכל סעדת הבקר ביום ההוא, גם סעדת הערב, עם שבעת המלכים הראשונים המתעסקים בקיסריות, ועם שבעת ההגמונים המתעסקים בזה גם כן. ולערב ילך לו אל בית המלכות, וישכב שם. ושם ישב במקמלה לשפט ולגזר כרצונו - ולא יצא מבית המלכות רק פעם בחודש, ביום הראות הירח אחרי התחדשו בתחלושו.

ויהי לימים אחדים אחרי התקסר אספסיאנוס, ויקצף על אגריפס, כי הלשינוהו רשעי ישראל לאמר, כי חשב לבגד בו, וכי שלח לירושלים מכתב על ככה. וימת אותו ואת מונבו בנו לפי חרב - וזה היה שלש שנים וחצי קדם חרבן הבית. וטרם זה בטל התמיד אלה ומאיתים ותשעים יום, וזה כלו טרם חרבן הבית - והוא הפתוב בדניאל (י"ב י"א) ומעת הוסר התמיד, עד תם הספור הפתוב שם (עין ראב"ע דניאל ט' י"א. אבל חז"ל אמרו שבי"ז תמו בטל התמיד, וכין שהבית חרב בט"ב, א"א לכוון החשבון. ודברי חז"ל הם העיקר).

פָּרָק שְׁבַעַה וְשִׁבְעִים /

יִסְפָּר בּוּ מַה שֶׁקָּרָה לְיוֹסֵף הַכֹּהֵן עֲצָמוֹ,
בְּשִׁשְׁלָחוֹ אֶסְפָּסִיאָנוֹס אֶל בְּנוֹ טִיטוֹס
לְאֶלְפִסְנִדְרִיאָה

ובשנה ההיא, בעת ההיא, בחדש מות אגריפס ובנו, העיר ה' את רוח אספסיאנוס לזכרני - אני יוסיפון - ברצון החמלה והאהבה והשלום. ויצו לצאת את ראשי מבית הפלא ולהביאני לפניו. ועשו עבדיו כן, וביאוני לפניו, ואני אסור וכבול בכבלי ברזל ובגנחשמים. ויקרא לי הקיסר: "שלום", וידבר אתי נחומים ודברים טובים. ויאמר: "אתה ידעת שאהבתך מאד מהיום אשר ראיתך - ואם אסרתך וכבלתך בכבלי ברזל, לא מרע לבכי עשיתי לך את הדבר הזה, אמנם למען לא יקנאו שרי הרומיים על גבורתך ועל עצמתך ועל תבונתך ועל חכמתך, ויאמרו: 'זהו אשר היה לשטן במלחמותינו - והוא הולך

כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ - נִפְגַּע בּוֹ, וְנִמְיְתָהּוּ! עֵתָה יִיטֵב לְכַךְ וַיִּשְׁמַח, כִּי הִנְנִי
מְסִיר מֵעֲלֶיךָ אֶת הַנְּחֻשְׁתִּים וְאֶת כְּבָלֵי הַבְּרֹזֶל, וְהֵייתָ לְפָנַי כְּאֶחָד
מֵהַשָּׂרִים אֲשֶׁר לִי כָּל יְמֵי הַיּוֹתֵךְ בְּרוּמָא. וְאִמְנֵם - אֲנִי שׁוֹלְחֵךְ לְאֶרֶץ
יְהוּדָה אֶל בְּנֵי טִיטוּס, וְהֵייתָ לוֹ לְאָב וְלִיּוֹעֵץ נְאֻמָּן, כִּי הוּא הוּא אֲשֶׁר
חָמַל עֲלֶיךָ וְלֹא נָתַן יָד לְהַמִּיתֵךְ, כִּי אֲשֶׁר יִדְעֵתָ אֵתָהּ. גַּם פְּעָמִים רַבּוֹת
בִּקֵּשׁ מִמֶּנִּי לְחַמֵּל עֲלֶיךָ וְלְהַתִּירֵךְ מִמַּאֲסָרֶךָ וּלְכַבֵּד אוֹתֶךָ. וְלִירְאֵתִי
מִקְנֵאת הָרוֹמִיִּים עֲלֶיךָ - לֹא עָשִׂיתִי אֶת בִּקְשָׁתוֹ.

וְאוֹמֵר אֵלָיו: "וְאִיךָ אוֹכֵל לְהַתְנַהֵג לְפָנֶיךָ וּלְפָנַי בְּנֵךְ בַּעֲצָה, וְאִרְאֶה
אֲשֶׁר הִרְגֵת - אֶת אַגְרִיפָס וּבְנוֹ - שְׁנֵי נְאֻמָּנֵי מַלְכוּת רוּמָא - עַל לֹא
פָּשַׁע וְעַל לֹא חֲשָׂאת. "וַיַּעַן הַקַּיֶסֶר וַיֹּאמֶר אֵלָי: "הֵס, יוֹסֵף! כִּי לֹא
לְהִזְכִּיר בְּטוֹב, לֹא אַגְרִיפָס וְלֹא בְנוֹ, כִּי לֹא יִדְעֵתָ אֶת אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּכַתְרִי,
וְאֶת אֲשֶׁר חֲשַׁבּוּ לַעֲשׂוֹת בְּמֶרֶד בְּמַמְשַׁלְתִּי. אֵתָהּ הֵייתָ שׁוֹרֵף
עֲצָמוֹתֵיהֶם בִּידֶךָ! הִידְעֵתָ אֶת אֲשֶׁר כְּבַדְתִּיו - אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ - בְּאֶרֶץ
יְהוּדָה, וְגַדְלְתִּיו וְנִשְׂאֵתִיו לְרֹאשׁ בְּכָל עֵבֶר וּבְכָל פְּנֵה, וְאֶת חֵיל
הָרוֹמִיִּים שִׁחַתִּי בְּעָרֵיו בְּגִלְלוֹ!" וְאוֹמֵר: "כֵּן יִדְעֵתִי, אֲשֶׁר כְּדַבְּרֶיךָ הוּא
הַאֲמַת - אֲדוֹנֵנו הַקַּיֶסֶר!" וַיַּעֲנֵנִי עוֹד הַקַּיֶסֶר וַיֹּאמֶר: "וְהוּא - גְּמֻלְנִי
רַע! כִּי בְּאִנְסָם אוֹתִי שָׂרֵי הָרוֹמִיִּים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה לְמַלְךָ וְלְהַחֲקִסְרָ עַל
מְשַׁלַּת הַקַּיֶסְרִיּוֹת, בְּשִׁמְעָם כִּי קִסְרוּ אֶת בּוּטְלִין לְקַיֶסֶר, וְהוּא לֹא הָיָה
נְאוֹת לְגַדְלַת חֵק הַקַּיֶסְרִיּוֹת, הָיָה הוּא מֵיַעֲצָם לְבַלְתִּי יִקְסְרוּנִי. כִּי מָה
רָאוּ עַל כִּכָּה וּמָה הַכִּירוּ בִּי עַד יִשְׁפְּטוּ אוֹתִי בְּמִשְׁפָּט כְּבוֹד הַקַּיֶסְרִיּוֹת
לְקַסְרוּנִי. וְעוֹד, כְּבֹאוֹ פֹּה, הָיָה הוֹלֵךְ - הוּא וּבְנוֹ - מִהַגְּמוֹן אֶל הַגְּמוֹן,
עַד אֲשֶׁר הִלְכוּ אֶל הַפְּטְרוֹן לְהַלְשִׁינִי, וְלְהַגִּיד עָלַי דְּבָרִים עַל מַעֲשִׂים
אֲשֶׁר לֹא עָשִׂיתִי. וְלִכְן, אֲנִי הַכְּרַתִּי כִּי בָּלָב אַגְרִיפָס הָיָה רָשַׁע, וּשְׁפָטְתִּיו
בְּמִשְׁפַּט מוֹת, כִּי מְקוֹם הַרְשָׁע - שָׁמָּה הַמִּשְׁפָּט. וְאֶת בְּנוֹ שְׁפָטְתִּי
כְּמוֹהוּ, כִּי בֵּן בּוֹיָד לֹא יִכּוֹן לְחִיוֹת בְּאֶרֶץ, עַל אֲשֶׁר בָּלְבוּ נִשְׂאָר מַעֲשֵׂה
אָבִיו, גַּם כִּי הוּא נִזְרַע בְּזֶרַע הַמֶּרֶד וְהַבְּגִידָה. וְאִמְנֵם, אוֹתֶךָ - רְאִיתִי

צדיק ונאמן לפני כל הימים, ולכן אני מפקיד את בני ביד עצתך הטובה." ויצו אספסיאנוס להסיר ולפתח מעלי את הנחשתים ואת כבלי הברזל, ולהתיר את יוסף ממאסר רומא ולנהלו בכבוד עם שרי ממשלת רומא ויועציה.

ויאמר יוסף: "הלא חרפה הוא לי לפתח מעלי את כבלי הברזל או את הנחשתים במפתח, ומאסירי בני ישראל אשר אתי ברומא. ועתה, אם שמוע תשמע אלי, כי מצאתי חן בעיניך - החר נא מאסר כל ישראל אשר אתי ברומא, ואהיה לך ליועץ נאמן כל הימים, ואיבתי את אויביך, וצרתי את צורריך!" ויעש אספסיאנוס כדבר יוסף, ויתר את כל מאסר כל אסירי בני ישראל אשר היו את יוסף ברומא. ויגדע מעליו את הנחשתים ואת כבלי הברזל, וישלחהו אל בנו טיטוס באלכסנדריאה אשר למצרים.

וישלח אספסיאנוס מכתב לבנו טיטוס, ויצוהו על יוסף הפהן לאמר: "בני יקירי! הנה אנכי שולח לך את יוסף שר היהודים, אשר הוא זקן המלחמה, ואתו חכמה ועצה, והיה לך לאב וליועץ נאמן, ולא תסור מעצתו ימין ושמאל, כי איש חכם הוא, ועצתו נכונה! והיה נכון תמיד לכבוד ולנשאו, כי הכבוד והגדלה המה בגורלו, וה' אלהיו עמו. ולא תאמין לעולם לדברי מרעים - לשינויהו לפניך על דבר. וכל אשר יבא לפניך להגיד לך על יוסף דבר - מיד תשחיתהו והשמיתהו - כי יוסף היועץ הנאמן איש אמונים, וכל איש אשר יבטח בעצתו, יתישר בארחותיו. והיה פהגיע יוסף הר אליך - אחרי נוחו ימים אחדים מיגיעת היס - תכין לך הדרך, ועלית אל ירושלים לצור עליה. והיה, אם שלום יענוף היהודים וימסרו להיות מממשלת רומא נקרא עליהם - השמר לך, פן תרע להם בדבר! אמנם רפא את שכרי עמם, ובנה את עריהם הנחרסות במלחמותינו, והשביעם מנעם טוב ארצות הגוים אשר תחת ממשלותינו, והיו חפשים מכל מס שמי שנים. רק -

כי ירמו דגל ממשלת הרומיים על מגדל ירושלים שלש פעמים בשנה, בכל רגל ורגל כי יעלו כל ישראל לראות את פני ה' אלהיהם - כמשפט. ועם זה יקריבו קרבן מנחה בעדנו, על מזבח הקדש אשר בירושלים בכל רגל ורגל. ואם לא יחפצו להשלים עמך - והחרמת אותם ואת עריהם, אשר לחרב - לחרב, ואת אשר לשבי - לשבי! גם אם ירצו ביוסף הר למלך עליהם - יכשר בעינינו כי ימלך! ועל כל פנים, בעצת יוסף הר תסמך, ויהיה לאב ולפטרון, ואתה תהיה לו לבן."

ויהי אחרי זה, ויסע יוסף מרומא, ויבא באלכסנדריאה אל טיטוס. וישמע טיטוס כי בא יוסף, וישמח מאד - הוא וכל הזקנים והחכמים אשר אתו. כי יוסף היה מלא רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'. ויצא לקראתו - הוא וכל זקני חיל הרומיים - ויקבלוהו בכבוד גדול. ויתן יוסף לטיטוס את הספר אשר שלח לו אביו, ויקראהו. ויען את יוסף ויאמר לו: "ככל אשר דבר לי אבי בספרו, היה עם לבבי לעשות עמך - אף פי אבי יגזר אמר עלי על ככה! שבה אמי, והיה לי לאב, ואני אהיה לך לבן, ובעצתך תנחני!" וישב יוסף עם טיטוס באלכסנדריאה חודש ימים אחרי בואו מרומא, עד סר ממנו סער חמר היס ותעפו. ואחרי כן נועצו יחדיו לעלות על ירושלים לצור עליה. כי ידע יוסף, אשר מה' היתה זאת, ולא יכל להשיב את דבר ה' אחר.

ויסע טיטוס עם יוסף מאלכסנדריאה עם כל חילו ומחנהו. ויחן בניקולופילוס, ומשם בא בספינה, וילך תניסה. ומשם נסע, ויבא באירקלאה. ומשם נסע, ויבא בפליסיס. ומשם נסע דרך המדבר, ויבא בבעלי ג'ובים אשר במדבר. ויסע מבעלי ג'ובים אשר במדבר, ויבא אל דיקרון. ויסע מדיקרון, ויבא אל עזה. ויסע מעזה, ויבא אשקלון (כד"ק נשמת מסע אשקלון, ואע"פ שכתוב אח"כ שכבשה, מ"מ אפשר

זיסיפון / רכא

שלא חנה שם, וא"כ הם עשר מסעות, כמו שנחריב שנסע עשר מסעות, כדי לכבוש את ירושלים כמ"ש בסנהדרין צ"ד:). וַיֵּסַע מֵאֲשָׁקְלוֹן, וַיָּבֵא אֶל יַבְנָה. וַיֵּסַע מֵיַבְנָה, וַיָּבֵא אֶל יָפוֹ. וַיֵּסַע מִשָּׁם, וַיָּבֵא אֶל קִיסְרִיָּה, וַיֵּסַע אֶת אֶהָלוֹ (כלשה"כ בדניאל י"א מ"ה ויטע אהלו אפדנו, וכן פירש"י בבראשית כ"א ל"ג בפסוק ויטע אשל, ובבמדבר כ"ד ו' בפסוק כאהלים נטע ה') שָׁם. וּמִדֵּי נָסְעוּ בְּמַסְעוֹתָיו הַנּוֹצְפִים, לְכַד אֶת עֵזָה וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ, וְאֶת אֲשָׁקְלוֹן וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ, וְאֶת יָפוֹ וְאֶת כָּל סְבִיבוֹתֶיהָ.

פֶּרֶק שְׁמוֹנָה וְשִׁבְעִים /

יִסְפָּר בּוֹ אֵיךְ בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתָנוּ לְסִבַּת חֲלוּף הַפְּרִיצִים וְהַשְּׂמִידִם אֶת הָאָרֶץ

בְּשָׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְמַלְכוּת אֶסְפָּסִיאָנוּס, בְּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ, בָּא טִיטוּס עִם יוֹסֵף וְעַם חִילוֹ וְכָל מַחְנֵהוּ בְּעִיר קִיסְרִיָּה, הַנְּחַמְדָּת לְכָל רוֹאֶיהָ - וְהִיא הָעִיר אֲשֶׁר בְּנָה הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ. וַיָּשָׁב בְּקִיסְרִיָּה, עַד אֲשֶׁר נֶאֱסָפוּ אֵלָיו כָּל אַנְשֵׁי חִילוֹ מִחֵיל הָרוֹמָיִים וּמִיתֵר חֵילֵי הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר הָיוּ תַּחַת מְמֻשְׁלָת רוֹמָא, אֲשֶׁר בָּאוּ לְעֹזְרָתוֹ לְהַלְחֵם בִּירוּשָׁלַיִם וּלְצוֹר עָלֶיהָ. וַיֵּאֱסֹף אֵלָיו שָׁם כָּל הַחֵיל, וְהָיָה מַחְנֵהוּ מַחְנֵה כְּבֹד מְאֹד. וַיָּשָׁב שָׁם עִם כָּל מַחְנֵהוּ עַד תַּם יְמֵי הַחֲרָף יְמֵי הַסְּתוֹ (חורף הוא בטבת כמ"ש בב"מ ק"ו: וסתו הוא בסוף ימות הגשמים כמ"ש בשה"ש ב' י"א הסתו עבר הגשם חלף, אבל בארמי סתוא הוא חורף כתרגומו (אמנם רש"י בשה"ש לא פירש כן, ונראה מפירושו בפרשת נחש היה גורס בב"מ איפכא קור בטבת וחורף באדר)) - וְעַד בָּא יְמֵי הָאֲכִיב.

בשנה אחת למלכות אספסיאנוס - אשר המלך על מלכות הרומיים ועל כל ממשלתם לקיסר - עצמו מלחמות קשות בקרב ירושלים בין יושביה באכזריות חמה. ויכו איש את רעהו באין מנחה והשקט. וגם לא שקטה המלחמה מביניהם כל החרף - כדרך כל הארץ - כי בקיץ ובחרף עמדו מלחמתם לשמעון ויוחנן, והשלישי היה אלעזר, ומיום שנסע אספסיאנוס מארץ יהודה, וילך לו אל רומא לחדש לו שם מלכות הקסריות כחק משפט רומא. ובשנה ההיא מסף ה' בקרב ירושלים רוח עזים, ויחלקו יושביה - עם הארץ - לשלש מחלוקות. המחלקת האחת הלכה אחרי ענני הכהן - המוסר אז מכהנתו בחרפה וכלמה, והשנית אחרי יוחנן הפריץ האכזר, והשלישית אחרי שמעון הפריץ הרשע. וילחמו היהודים בקרב ירושלים איש באחיו ואיש ברעהו, וגדודי הרומיים מחוץ פושטים מקסריה אל ירושלים לבלתי תת יוצא ממנה להמלט מהמלחמה הפנימית, ולבלתי יבא אליה מחוץ - להביא לתוכה דבר מחיה.

וענני הכהן היה איש תם וחסיד, וכראותו כי הנהגת ירושלים איננה - כי אם על פי הפריצים, ויתן את השלישית אשר בידו משלשת המחלוקות, ביד אלעזר בנו הפריץ הראשון. - והוא אשר סבב את כל הרעות האלה על ישראל וירושלים, בעשותו קשר על נציב הרומיים, וכאשר הסית את ישראל לפשע ברומיים ולשלח ידם בהם. כי לו נכנעו ישראל בימי נארון קיסר, לא נשמדו ולא נחרבה ארצם, כי המלכים הרומיים, חפצם היה להקרא שם ממשלת רומא על ישראל, ואמנם היו ממליכים עליהם מלכים ממלכי ישראל, אף כי בימי אספסיאנוס וטיטוס ואגוסטוס לפניהם, אשר היו מלכי חסד ורחמים על ישראל (זה נכתב להחניף מפני הפחד, ועמש"ל פרק ט"ז הערה כ"ד). ויתחברו אז לאלעזר הפריץ, יהודה וחרון ושמעון ותזקייהו, מבחורי השועים אשר ליהודה והגבורים אשר היו בירושלים.

ויתפס אלעזר הפריץ עם חבריו את המקדש ואת ההיכל ואת כל חצרותיו מסביב, וישם מגדודיו אורכים שומרים את פאת היכל ה'. ויחנן הפריץ הגלילי אסף אליו המון רב, ויתאמץ להעזר עם כל גדודיו, ויתפס את רחובות ירושלים ואת שפלת העיר. ושמעון הפריץ הירושלמי תפש לו את מרום העיר ואת המקומות הגבוהים אשר בירושלים. ולכן היו משחיתים אנשי שמעון את אנשי יוחנן באבני קלע ובחצים, כי היו יורים עליהם ומקלעים. ואלעזר בן ענני הכהן תפש את ההיכל ואת בית ה', ואת מבצריו ואת מגדליו.

ותהי המלחמה שלשה ימים בתוך העיר ירושלים, באין שלום, באין השקט ובאין מנוחה - לא יום ולא לילה בכל העיר. כי המלחמה היתה בין הפריצים וגדודיהם בכל עת, והיו ולחמים יום ולילה איש באחיו ואיש ברעהו, ונופלים במלחמה בכל יום חללים לאין מספר, כי אין סופר לספר את רב החללים הנופלים. והי דם היהודים הנהרגים הולך בשוקים וברחובות ובחוצות, ושוטף בהיכל ה' כשטף גשם, עד אשר כסה מפתן שערי ההיכל. ופגרי החללים ונבלות ההם נופלים אלה על אלה, ויתעיבו - ואין מי יתנם לקבורה (עין רש"י דניאל י"א ל', שהזכיר ריבוי המחלוקת הנזכר ביוסיפון, ומ"מ אפשר שרשעת הפריצים מוגזמת קצת, כדי להצדיק את טיטוס שהיה טוב מהם). ויוחנן הגלילי האכזר היה בתוך, ואלעזר הפריץ ושמעון הפריץ מזה ומזה. ומקום שמעון היה במרום העיר, וילחץ את יוחנן, וגם את אלעזר. ואלעזר היה לוחץ לשמעון ביכלתו, עם היותו לוחץ מאוד ליוחנן, כי היה בתוך. ויוחנן היה מתעסק ללחץ את שניהם, ולא יכול עליהם - כי אנשי שמעון אשר היו במרום העיר היו מקלעים באבני קלע על אנשי יוחנן אשר היו בשפלת העיר, וגם יורים עליהם בחצים ומשחיתים אותם. וכאשר היו רוצים אנשי יוחנן לקלע גם הם באבני קלע אל אנשי שמעון אשר היו במרום העיר, היו שבים אליהם אבניהם אשר היו מקלעים בסם

כנגד אנשי שמעון ומשחיתים אותם, ומוסיפים השחתה בהם. ותהי המלחמה נבונה וחזקה לשלשתם, ויום ויום היתה הולכת ומחזקת ומחבלת עד מאד.

ויקהלו אל ההיכל עם רב ועצום מן הפהנים והזקנים מן היהודים, ומתנפלים לפני הנלחמים ומתחננים אליהם - למנע את המלחמה מן ההיכל. וירבו אנשי המלחמה בעת ההיא להפכות בהם, עד בלי השאיר מהם פליט ושריד. וכיום ההוא הרגו את ענני הפהן ואת יהושע הפהן, שהיו שרי הפהנים ושרי הקדש, וזכריה הנביא בשם אלהי ישראל באמונה (נביא זה נזכר ג"כ לקמן פרק פ', ואולי היה בעל רוח"ק וקראוהו נביא. ולקמן פרק צ"ד נזכר שעמד נביא שקר אחרי החורבן, ונראה שבזמן ההוא עדיין היה אפשרות של נבואה, אלא שלא זכו, ולכן האמינו לאותו נביא שקר. אבל נ"ל להגיה, כאשר נביא זכריה וכו', וכוונתו לנבואת זכריה שפירשה בסוף הספר הזה. א"נ יש להגיה כזכריה וכו', ר"ל שהרגום, כמו שנהרג זכריה בן יהוידע בבית ראשון). ומאז כָּבַר הָיָה בוֹטֵל הַתְּמִיד - כִּי הוֹסֵר מֵאֲזַ שְׁשֵׁה וְשְׁלָשִׁים יָמִים (חשבון זה אינו נכון על פי דברי חכמים ז"ל במשנה כמו שכתבתי לעיל פרק ע"ז הערה י"ב. עוד שאוצרות המזון נשרפו במזיד ע"י הנהו בריוני כדי שיתחזקו להלחם, ומוכח שם שנשרפו) - עֲדִין הָיוּ בִירוּשָׁלַיִם אֲנָשֵׁי אֲמוּנָה מִקְרִיבִים עוֹלוֹת לַה'. וְהָיָה כְּעוֹלוֹת הַפְּהָנִים אֶת הָעוֹלוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ, הָיוּ פְרִיצִים הוֹרְגִים אוֹתָם מֵדֵי הַקְרִיבָם אֶת הַקֶּרֶבֶן אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ - וְהָיוּ נוֹפְלִים פְּגָרֵי נְבִלוֹת הַפְּהָנִים עַל נְבִלוֹת הַבְּהֵמוֹת אֲשֶׁר הָיוּ מִקְרִיבִים. וְגַם מֵיִתֵּר הַנִּזְקָה לִים מֵעַם יְרוּשָׁלַיִם לְהַשְׁתַּחֲוֹת אֶל הַיְכָל ה' - וְהֵם אֲנָשִׁים בְּלֹתֵי בְעָלֵי מִלְחָמָה - הָיוּ הַפְּרִיצִים מִשְׁחִיתִים וּמִבְעָרִים וּמִשְׁמִידִים, עַד בְּלֵי הַשְּׂאִיר שְׂרִיד וּפְלִיט בָּם. וְתָהִי נְבִלַת הָאָדָם נִשְׁלַכַת בְּתוֹךְ הַיְכָל ה' לְמִדְרָס וּלְמִדְרָךְ לְאֵין מִסָּפֵר. וְהָיְתָה נְבִלַת הַפְּהָן הַמִּקְרִיב נוֹפְלַת עַל עוֹלָתוֹ הַקְרִיבָה - כִּי מֵדֵי יִקְרִיב, יָבֵא הַפְּרִיץ עָלָיו, וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיְהַרְגֵהוּ. וַיִּתְעַרְבוּ דְמֵי

הקרפנות בדמי הפהנים המקריבים, וחלביהם בחלביהם, עד אשר לא היה איש יכול ללכת ברצפת הבית - המרצפת באבני שיש - כי חלקו האבנים בחלבי ההרוגים ובדמיהם ובחלבי הקרפנות ובדמיהם. וידי הפהן מדי היותן מחזיקות בעולתו - והנה הוא הרוג - היתה נבלת זר נופלת עליו - ויתערבו נבלות ההרוגים, ותפל נבלת השהור על נבלת השמא, ונבלת הרשע על נבלת הצדיק, ונבלת הרוצח על נבלת החסיד. ויתערבו דמיהן בתוך היכל ה', עד ששטף הדם את ההיכל, ויתערב דם הנקלה עם דם הנכבד, ודם הרשע בדם הצדיק, ויתערב הדם - לטוב ולרע, לשהור ולשמא, לצדיק ולרשע. והיה הדם בתוך היכל ה' כאגם מים. וגם לא היה שם בהיכל ה', כי אם חלב נבלת אדם ומעי האדם וקרבי החללים המדקרים, אשר נפלו בהיכל ה'.

ותכבד המלחמה הרעה ההיא בהיכל ובקעיר, וכל פריץ אשר יגבר על חברו - ישורפהו באש. ומזה יצאה האש, ותבער בכתי הגדולים, אשר היו בירושלים קרוב למקדש לאוצרות למצור - והמה מלאים מאז מדגן ותירוש ויצהר, להיותם ליושבי ירושלים לעזרה ביום מצור. והיה מספר האוצרות ההם בירושלים, אלף וארבע מאות בתי אוצר - וכלם מלאים ממזונות מחיה לעת מצור. וכעת שבא אספסיאנוס אל ערי הגליל, שערו הזקנים ואנשי האמונה אשר היו אז בירושלים את שער האוצרות ההם - וימצאו בהן מזון ומחיה למאתים אלף נפש עשרים (אחת ועשרים כמבואר בגטין נ"ו, ושם מבואר כבר בזמן אספסיינוס) שנה. ואז - במלחמת הפריצים האלה - נשרפו כלם, ויחל הרעב בירושלים. ועוד שלחו הפריצים את ידיהם בירושלים, להרס ולהפיל כל בית חמדה וכל בית מושב יקר - למען לא ישאר לאיש שם ושארת מאנשי ירושלים.

וישפט ה' את יושבי ירושלים בעת ההיא בארבעה השפטים [בד"מ:המפות] האלה: חרב ודבר ורעב ושריפה, והמפלה היתה

מהוּמָה חֲמִישִׁית [כּוּד"מ: דָּם וְשֶׁרֶפָה וּמִפְלָה וְרָעַב (חה מכוון קצת יותר כי לא נזכר לעיל שהיה דבר - אבל לקמן פרק פ' נזכר שרבים מתו מריח ההרוגים, ולשון ד"ק וד"ו מכוון יותר ע"פ מ"ש יחזקאל י"ד כ"א, אלא שתחת חיה רעה בבית ראשון היתה כאן שריפה)]. וּבְכָל פְּאוֹת יְרוּשָׁלַיִם הֵיטָה שָׁמָּה וְשַׁעְרוֹרֶיהָ וּמְהוּמָה - וְאִין מְקוֹם מְנוּחָה וְאִין מְנוּסָה וְאִין עֲזָרָה, כִּי בְּכָל פְּאָה וְצַד מִירוּשָׁלַיִם - יִלְלָה וְצַעֲקָה וְנָהַי וּבָכִי, מְנַשִּׁים וְטָף, נְהַמַּת מְדַקְרִים אֲשֶׁר עֲדִין לֹא מָתוּ, יִלְלַת זַקְנִים מְפִים וּמִיָּגְעִים, בְּנֵי נְעָרִים וְעוֹלָלִים רַעֲבִים, צָרוֹת חַיִּים גְּלֻחֲצִים בְּמִלְחָמוֹת הַפְּרִיצִים. וּבְכָל קֶרֶן וְזוּיֹת בִּירוּשָׁלַיִם קוֹל אוֹמֵר: "אֲשֶׁרִי לְכָל אֲשֶׁר מֵת לְפָנַי, וְאוֹי לְנִשְׁאָר חַי כְּהַיּוֹם הַזֶּה לְרֹאוֹת בְּרָעָה הַזֹּאת." וּכְשֶׁמְעִי - אָנִי יוֹסֵף - אֶת הַרְעוֹת הַעֲצוּמוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, אֶת זַקְנֵי בְיָדִי מְרַטְתִּי, וְעַל רֹאשִׁי אֶפֶר שָׂמָתִי, וְאֶבֶל וַחֲפוּי רֹאשׁ עַל הָאָרֶץ יִשְׁבַּחֲתִי, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם וְעַל יוֹשְׁבֵיהָ קוֹנְנָתִי.

פָּרֶק תְּשַׁעָה וְשִׁבְעִים /

יֹסֵפֶר בּוֹ הִקְיִנָה שְׁקוֹנֵן יוֹסֵף בֶּן גּוֹרִיוֹן עַל
יְהוּדָה וְעַל יְרוּשָׁלַיִם

וַיִּקְוֶן יוֹסֵף הִקְיִנָה הַזֹּאת עַל יְרוּשָׁלַיִם. וְאוֹמֵר:

"אֵיכָה נִשְׁחַתָּה עִיר הַקִּדְשׁ, אֲשֶׁר הֵיטָה מְאֹשְׁרָה וּמְהַלְלָה מְכֹל הַמְּדִינוֹת! אֵיכָה הָעִיר הַגְּבוּוּהָ הֵיטָה הַיּוֹם - בְּעֲזוֹנוֹת יוֹשְׁבֵיהָ - שְׁפָלָה! וַתַּחַת אֲשֶׁר הֵיטָה מְנוּחַ לְאֲנָשֵׁי אֲמוּנָה, יִמְשְׁלוּ בָּהּ הַיּוֹם מְרַגְזֵי אֵל, וַיִּשְׁמְדוּהָ רוֹצְחִים. וּבְמְקוֹם אוֹר הַשְּׂכִינָה הַעֲלִיוָנָה - יֵשׁ הַיּוֹם שְׂנִינָה, וְגַם דָּם חַלְלִים נְבִלוֹת פְּגָרֵי מֵתִים. וּבְמְקוֹם הַשְּׂמִחָה - יֵשׁ

רכח / פרק תשעה ושבעים

היום תונה ואנחה. ובמקום הששון - יגון, ובמקום הרנון בכנור ונבל - שֶׁבֶר לֵב וְאָבֵל. ובמקום אֲשֶׁר הָיוּ הַפְּהַנִּים עוֹבְדִים עֲבוֹדַת ה' תּוֹכְחִים אֵלָיו זֶכֶח - הַפְּרִיצִים הַיּוֹם מֵאֲנָשֵׁי חֶסֶד וְאֲנָשֵׁי אֱמוּנָה טוֹבִיחִים טָבַח. וְתַחַת אֲשֶׁר הִיְתָה עִיר מְעוֹן לְחַכְמִים וְלַפְקָחִים - הִיא הַיּוֹם מְעוֹן לְרָשָׁעִים וְלְרוֹצְחִים.

ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל! וְהֵלֵא מִלְּפָנֶיךָ מִלְּאֲכֵי מְרוֹם הָיוּ יוֹרְדִים בְּאֶרֶץ לְהִלָּחֵם אֶת מִלְחַמְמוֹתֶיךָ! וְגַם גְּלִי הָיָם הָיוּ רוֹדְפִים וְנִלְחַמוּ מֵאֹד בְּרוֹדְפֶיךָ! וְהָאֶרֶץ - בְּלִעָה אֶת מִנְאֲצֶיךָ! וְהַרוּחַ - הַכְחִיד אֶת הַקָּמִים עֲלֶיךָ! וְגַם רַעְמֵי הַשָּׁמַיִם - הִשְׁחִיתוּ צְרִיךְ! וְכוֹכְבֵיהֶם מִמְּסֻלוֹתָם - נִלְחַמוּ בְּאוֹרֶיךָ! וְעַתָּה, מִה רְאִיתָ לְהִסְתִּיר פְּנֶיךָ מִמֶּנּוּ, וּבְכִיד מִי פִקְדָתָ צֵאן מְרַעֲיֶתךָ?! הֲבֵט נָא - ה' אֱלֹהֵינוּ! וּרְאֵה אֶת עַמְּךָ וְאֶת נַחֲלָתְךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְכִיד חֲזָקָה וּבְאֹתוֹת וּמוֹפְתִים, וְתִנְהַלֵּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל אֱמוּנָתְךָ - וְרַחֵם עֲלֵיהֶם בְּחַסְדְּךָ, וְאֵל תֵּט בְּאֶף אֶת עֲבָדֶיךָ!

עוֹרָה נָא - מִשֶּׁה בֶן עַמְרָם! וּרְאֵה אֶת עַמְּךָ וְאֶת עַדְרֵי הַצֵּאֲן אֲשֶׁר רְעִיתָ כָּל יְמֶיךָ בְּחַכְמָתְךָ, אֵיכָה טוֹרְפִים בּוֹ זֹאכִים וְאֲרִיֹת, וְאִיךָ נִהְפְּכוּ יִשְׂרָאֵל לְאוֹיְבִים לְנַפְשׁוֹתֵיהֶם, וּמְהֵרָסִיָּהֶם וּמְחַרְבִּיָּהֶם מִהֶם יֵצְאוּ. הֲבֵט נָא בְּעַם ה', שֶׁבִגְלָלָם הַרִימוֹת אֶת מִטְּךָ עַל הָיִם, וְתָךְ אוֹתוֹ וְתִבְקַעְהוּ וְתִשְׁיִמְהוּ לְחִרְבָּה, וַיַּעֲבְרוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּיַבְשָׁה לְנוֹס מִפְּנֵי צָרֵיהֶם. הֲזֵכֶר - אֶת אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ בְּתַחֲנוּנְךָ בְּעַת רַעְבוֹנָם לְהַטְרִיפָם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וּבְעַת צְמָאוֹנָם, בְּהַתְעַטֵּף נִפְשָׁם, הוֹצֵאתָ לָהֶם מִים מִצּוֹר הַחֲלָמִישׁ!

עוֹרָה נָא - אֶהְרֵן קְדוֹשׁ ה'! אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ בֵּין הַמַּתִּים וּבֵין הַחַיִּים, וְעֲצַרְתָּ הַמַּגָּפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל, וְעִבַרְתָּ לִפְנֵי הָעַם הַזֶּה, וּפְגַעְתָּ בַמִּשְׁחִית - לְבַלְתִּי תַתּוֹ לְקָרֵב אֶל הַחַיִּים הַבְּלִתִּי חַטָּאִים!

קום נא מעפּרָךְ (כמ"ד פנחס אינו אליהו) - פּנחס, המְקנא לְכבוד ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וּבֵא וְדַקֵּר בְּחִרוֹנְךָ בְּפָרִיצִים הָאֵלֶּה, הַמְשַׁחֲתִים אֶת עַם ה' וְאֵת כְּהֲנָיו!

הַקִּיצָה נֹא - יְהוֹשֻׁעַ, אֲשֶׁר הִמְמַת אֶת חוֹמַת יְרִיחוֹ בְקוֹלוֹת תְּרוּעוֹת שׁוֹפְרוֹתֶיךָ עַל יְדֵי כְהֲנֵי ה' הַמְקַדְּשִׁים! בֹּא נֹא וּרְאֵה אֶת הָעַם שֶׁהוֹרֶשֶׁת מִלְּפָנָיו גּוֹיִם רַבִּים וּמְלָכִים עֲצוּמִים, וְעַתָּה - אֵלֶּה אֶת אֵלֶּה הֵם מְשַׁחֲתִים, וַיִּתְּנוּ יָד לְעוֹבְדֵי הָאֱלִילִים לְמַשַׁל בְּאַרְץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִנְחַלְתָּ לְיִשְׂרָאֵל!

וְאַתָּה - דָּוִד הַמֶּלֶךְ! מַה לָּךְ נִרְדָּם? עוֹרָה וְהַקִּיצָה וּבֵא בְּרַב הַמַּיִת נִבְלִיךָ וְכִנּוּרֶיךָ לְשׁוֹרֵר בְּזִמְרֵי הַקֶּדֶשׁ, וְדַרְשׁ נֹא אֶת דְּבָרֵי נְעִימוֹתֶיךָ, אֲשֶׁר שָׁכַתוּ מִפִּי הָעַם הַזֶּה מְרַב רַעְתָּם, וּרְאֵה אֶת שְׂרִיָּהֶם אֲשֶׁר נִהְפְּכוּ לָהֶם לְמְשַׁחֲתִים וְלֹאֲוִיָּבִים! וְלֹא עָשׂוּ כְּמוֹךָ - דָּוִד! אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשָׁם, וְאַמְרַת: תְּהִי נֹא יָדְךָ בִּי וּבְבֵית אָבִי, וּבְעַמְּךָ לֹא תִפְנֶה לְמַגְפָּה לְהַשְׁחִית! (דה"א כ"א י"ז)

אֱלִישָׁע! לָמָּה תִישֵׁן? עוֹרָה נֹא, וּרְאֵה מַה תַּעֲשֶׂה! אִם תּוּכַל לְהַצִּיל שְׂאֲרֵי מִיִּשְׂרָאֵל, וְלִהְיוֹת לָהֶם לְפִלְטָה. וְהִלֵּא אַתָּה הוּא - אֲשֶׁר מְשַׁכַּת בְּתַפְלַתְךָ אֶת חֵיל מַחְנֵה אָרֶם, וְתַבִּיאֵהוּ אֶל עִיר מְבַצֵּר כְּרֻצוֹנְךָ, וְתַמְשַׁל בּוֹ בְּלֹא חָרָב וּמִלְחָמָה, וְתַכְנִיעֵהוּ וּתְפַסֵּם בְּסַנּוּרִים, וְתַחֲשִׁיךְ אֶת אֹר עֵינֵיהֶם - וְתַהַפֵּךְ אֶת אֵיבְתָם עַל יִשְׂרָאֵל לְאַהֲבָה. וְאַתָּה הוּא - אֲשֶׁר נִלְחַמְתָּ בְּתַפְלַתְךָ עַל מַחְנֵה אָרֶם בְּקוֹל רֶכֶב וְקוֹל סוּס וּפָרָשִׁים - וַיִּנְס מַחְנֵה אָרֶם וַיְדוּרְדּוּ מִפְּנֵי שִׁיחַ תַּפְלַתְךָ אֲשֶׁר שִׁפְכְתָּ בְּעַד עַמְּךָ!

וְעַתָּה - רֹעֵי יִשְׂרָאֵל! הַאֲזִינוּ אֵלַי, וְהַחֲקִצְנוּ כְלַכְּם, וְשָׁמְעוּ אֶת דְּבָרַי אֲשֶׁר אֲדַבֵּר בְּאָזְנוֹכֶם הַיּוֹם הַזֶּה! אִמְרוּ לִי - אִיֵּה תַפְלַתְכֶם וְתַחֲנַתְכֶם וְשִׁיחְכֶם הַטּוֹב, אֲשֶׁר שִׁפְכְתֶם בְּעַד עַם יִשְׂרָאֵל לְהַשִּׁיב מֵעֲלֵיהֶם עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה וְחִרוֹן אָף וּמְשַׁלַּחַת מְלָאכִים רָעִים? אִיךָ לֹא תְבִיטוּ אֲשֶׁר נִהְפְּךָ מֵעוֹן הַקֶּדֶשׁ לְמִשְׁטַח דָּמִים [בד"מ: חֲרָמִים] (והוא

לשוה"כ יחזקאל כ"ו ה' ו"ד, אבל אינו מכוון כאן, אלא בדרך מליצה והעברה, ששוטחים בבמה"ק השמרה והחרמה), וחללי כהני הקדש נופלים בתוכו, וירושלים - העיר הקדושה - נהפכה לנכריה - כאלו לא היה שם ה' בה, ובהיכל הקדש אשר בה לא שכנה השכינה. ונהפך היכל קדש להיות מעון רוצחים ונוה פריצים ומשפך אכזרים, וכל הנמלטים אליו לחיות בו - נהרגים בתוכו! אשר הרגו הפריצים בתוכו את ענני הכהן ואת יהושע הכהן - שני שרי הכהנים, אשר הם היו שרי הקדש ונכבדים בעם ה', ומאז מלכים ולאמים פניהם חלו, למצא חן בעיניהם. ועתה - הפילו פגריהם בתוך ההיכל. ושרי ירושלים וזקני יהודה וחכמי ישראל, אשר מלכים ולאמים היו דורשים שלומם, נפלו פגריהם מתים בתוך ירושלים עיר הקדש, והיו למאכל לעוף השמים ולבהמת ולחית הארץ, ומזון לפלבים ולעורבים - ואין קובר! ולא נהרגו ולא נפלו על רע מעשים, כי אם על הוכיחם את בני ישראל החטאים.

* * *

אף נפלו בקרבך - ירושלים עיר הקדש המהללה בכל פנות הארץ - הצדיקים והחסידים, ויגברו הרשעים והפריצים, אנשי הבליעל ואנשי הדמים עליהם, ויביאו עליך את כל הרעות האלה!
ואף בתוכם נפלו כהני ה' ונביאיו, ולפני היכל הקדש אשר בתוכך נשחט זכריה הנביא הצדיק והחסיד, וישכב בלא קבר - ולא כסתה הארץ את דמו, אבל עדן הוא עולה ומצפצף בתוכך (כאן יש לפרש על זכריהו בן יהודע שנהרג בבית ראשון בבמה"ק).

יוסיפון / רלא

איך פסטה ארצה דם ענני הכהן הגדול ודם יהושע הר בכהנת
הקדש - פי נהרגו שניהם בתוך היכלך פהרג רוצחים ואכזרים! ועל
נקמת דם השפוך - אשר נשפכו לנקמתם דמים רבים כשטף מים
מדמי בחוריה וגבוריה!

איך נהפכו לבות אנשיה, וישבו אחור ולא ישמעו לתוכחות חסיד
- אבל הנם כפסלי מסכה, אשר לא יראו ולא ישמעו ולא יבינו! כי כל
החיות וכל צאצאי הארץ נלחמים בלוחמיהם נגד הקמים עליהם,
למען אשר ימלטו מתרב אויביהם וממפות שונאיהם - וכנגד נהפכו
לאויבים, לנפל איש בתרב אחיו!

ואיה גאון עזה, אשר לא הטית היום את שכמך לסבל את על
הגוים, ותגרעי טובה בעל מצרים ופלשתיים וארם ואשור וכשדים
ופרס ומדי!

איה גבורת האל אשר נתן לבני חשמונאים, אשר גברו בתוכך בעם
מתי מספר על חיל עצום - חיל יון, וישמידו את גבורי בבל, ויבערו
את חיל פרס, ויהרגו את קמיטיארוס [כד"מ: דימיטריאוס] ואת
אנטיוכוס, וירדפו אחרי גדודיהם, ויכו בם מפה גדולה מאד, וימלאו
את הארץ מפגרי חללי הגוים - כי בחרו מות מחיים, ולא שמעו
לחטאים, וימסרו את נפשם למות! ולא על בניהם ועל בנותיהם - כי
אם על מקדש ה' ועל היכלו, לבלתי השמא בשקוצי הגוים ובגלולי
תועבותיהם.

איה מטה האלהים - מטה הקדש - אשר פרח בימי שמחתך, ועתה
- חרבו פרחי המטה ויבש המטה, כי חרבו מטה האמונה - מלכות
אנשיה, ואפסה התורה הקדושה מהם, ומקוה מי רחמי השמים לא
נודע לשאב איש מהם.

הַאֲנָשִׁים הַחוֹמְלִים בְּחַמְלָה וּבְרַחֲמִים עַל רַעִיָּהֶם וְעַל אַחֵיהֶם - הֵן בְּחַיִּים הֵן בְּמוֹת - אֵיךְ נִהְפְּכוּ עִתָּה לְאֲכֹזְרִים לֹא יִרְחַמוּ! אֵיךְ גָּדַל חֲסָדָם, אֲשֶׁר הָיוּ קוֹבְרִים מֵתֵיהֶם בְּכַבּוֹד? וְעִתָּה - חַלְלֵיהֶם וּמֵתֵיהֶם כְּסוּ אֶת פְּנֵי הָאָרֶץ, וְאִין לָהֶם קוֹבְרִים, וְאִין שְׁלוֹם לְקוֹבְרֵיהֶם, כִּי יָבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וַיְהַרְגוּם טָרֵם יִקְבְּרוּ אֶת הַהַרְוִגִים - וַיָּמוּתוּ גַם הֵם בְּלֹא קְבוּרָה, וַיְהִיו מְשֻׁלְכִים כְּדָמָן עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. וַיְהִי חֶזֶק בְּךָ כְּהַיּוֹם הַזֶּה, כִּי הָאֵב לֹא יִקְבֹּר אֶת בְּנוֹ, וְהַבֵּן לֹא יִקְבֹּר אֶת אָבִיו, אֲמָנָם הַפְּרִיצִים עָשׂוּ מְשֻׁמְרוֹת עַל הַמֵּתִים - לְבַלְתֵּי הַקְּבֹר. וְאֲשֶׁר יִלְךְ לְקַבֵּר - יִפֹּל גַם הוּא וַיָּמוּת עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, וְאִין קוֹבֵר - כִּי יַהַרְגוּהוּ הַפְּרִיצִים הַחַטָּאִים בְּנַפְשׁוֹתָם (בגטין נ"ו). מִשְׁמַע שֶׁהָיוּ מִקְפִּידִין שֶׁלֹּא לַהֲלִין הַמֵּת בִּירוּשָׁלַיִם אֲפִילוּ בּוֹמֵן הַהוּא, וְיִלְ דַּאֲדַרְבַּה מִשׁוּ"ה לֹא נִתְּנוּ הַפְּרִיצִים לְקַבּוֹר הַמֵּתִים כַּדִּי שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִן הָעִיר, אֲבָל מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל רִיב"ז הָיוּ נוֹהֲגִין בּוֹ כַּדִּין, וְעוּי"ל שְׁבוּמֵן יֵצִיאַת רִיב"ז עֵדִיין הָיוּ מִקְפִּידִין עַל כֵּךְ אֲבָל אַח"כּ בּוֹמֵן טִיטוֹס לֹא הִקְפִּידוּ.

וְהֵיכַל מְקַדֵּשׁ ה' אֲשֶׁר בְּךָ, עֲקֵב אֲשֶׁר הָיוּ בְּשִׁמְיוֹ מְרַעֲפִים מִמַּעַל, וְרִיחַ הַקְּטָרְתּוֹ הוֹלֵךְ לְמִרְחֹק (כִּדְתַנּוּן בַּתְּמִיד פ"ג מ"ט שֶׁהָיוּ מְרִיחִין מִיִּרְיָחוֹ וּבַהֲרֵי מַכוּוֹר, וְהֵם יַעֲזוּר שְׁבַעֲבַר הִירְדָן כַּמ"ש בַּתְּרֹגוֹם הַנֹּדֶפֶס ע"ד יוֹנָתָן ב"ע בְּבַמְדַּבֵּר ל"ב), וּבִשְׁשׁוֹם שְׁמֵן מְרַקְחוֹ מִפִּיחַ בְּכָל הָאָרֶץ - אֵיךְ עִתָּה נִהְפְּכוּ, וַיִּבְאֵשׁ, וַתַּעַל צַחַנְתּוֹ וְעוֹלָה בְּאֵשׁ מִנְּבִלּוֹת הַפְּגָרִים וּמִדְּמֵי הַחֲלָלִים. וְאֵיךְ רְחוּבוֹתֶיהָ מְלֹאוּ מִדּוֹקְרִים וְחַלְלֵי חֶרֶב, וְחוּצוֹתֶיהָ מְלֹאוּ מֵתִים וְחַלְלֵי רֶעֶב - וְהַחַיִּים הַנִּשְׁאָרִים בְּעִיר נִחְשָׁבִים כְּמֵתִים, כִּי נִקְטָה נַפְשָׁם מִרִּיחַ נְבִלּוֹת הַמֵּתִים, וְרַבִּים יָמוּתוּ מִהֲרִיחַ הָעוֹלָה מֵהֶם, וְרַבִּים יַחְלוּ עַד לְאִין מִרְפָּא.

הוא המאמר אשר אמר דוד משיח אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל (תהלים עט): "אלהים באו גוים בנחלתך, טמאו את היכל קדשך, שמו את ירושלים לעינים." וכי גוים טפחה ורבית וגדלת ורוממת, לפשע בך ולחטא, לטמא את היכל הקדש אשר בתוכך? ומי יתן והיתה הרעה הזאת מיד הגוים, אשר ברעת הונא ימצא איש חצי נחמה, אבל לרעת האוהב - לא ימצא איש נחמה! כי בניך אשר טפחה ורבית וגדלת ורוממת - הם בידיהם, בהרג איש אחיו ואיש את רעהו, מלאו את היכל ה' אשר בך מטמאת פגרי חלליהם - עד אשר חדלו מלקבר, כי מנעו הפריצים לקבר. והיה האיש אשר יבקש לקבר חלל מהחללים, יבא הפריץ ויפהו וימיתהו, ויפילהו על חלל רעהו - עד אשר ישארו שניהם על פני השדה משלכים כנבלות פגרי הבהמות אשר ימצאון במקומות החרבים והשוממים. גם פי יפגע איש ברעהו - מת או חלל חרב - ינתח את גוית בשרו, למען ינקם נקמת שנאתו בו. ואז יגבר ריח המת על החי, ותדבק בו מחלה לאין מרפא.

וכל זאת הרעה באה לבניך - על עזכם את תורת ה' ועל הפרם את בריתו אשר כרת עם אבותם, ועל המעל אשר מעלו בה' אלהי אבותם, וישפכו דם צדיקים ונקיים בהיכל ה' אשר בך. על כל אלה רבה אנחתנו, ויגדל עון בנינו להביא עלינו את כל הרעה הזאת - אשר אין קץ לה. ה' אלהינו! עונותינו עברו ראשנו, ואין מספר למעשים הרעים אשר עשינו לפניך! ה' אלהינו - צדיק הוא, ואנחנו - פיהו מרינו, ותורתו חללנו, ובריתו הפרנו! וכל עוד האריף אפו לנו, אנחנו יספנו למעל מעל בו, ועל כן לו הצדקה והמשפט, כי שפך עלינו חרון אפו, ולנו בשת הפנים כהיום הזה. וישוב וירחמנו ויכבש עונותינו וישליך במצולות ים כל חטאתינו. אמן!"

פָּרָק שְׁמוֹנִים /

יִסְפַּר בּוֹ אֹדוֹת הַמַּלְחָמָה גְּדוֹלָה אֲשֶׁר
נִתְעוֹרְרָה חוּץ לְיְרוּשָׁלַיִם בֵּין הַפְּרִיצִים וְצָבֵא
רוֹמִי

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיָּבֵא טִיטוּס בְּבִקְעַת קֵיסָרְיָה בְּחִילוֹ
וּבְגִדוּדָיו, בְּחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לַחֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה הָרֵאשׁוֹנָה
לְמַלְכוּת אָבִיו בְּרוֹמָא. וַיִּתְבּוֹנֵן בְּחִילוֹ וּבְגִדוּדָיו, וַיַּחְקֶרם וַיַּתְקֶנֶם -
לְדַעַת מַגִּינָם וּמְסַפְרָם, אַחֲרֵי לָקַת אָבִיו אֶל רוֹמָא. וַיִּמְצָא אֹתוֹ חֵיל לְרֹב
מְאֹד, וְהִנֵּה הוּא מְכַסֶּה אֶת הָאָרֶץ לְעֵינָיו כֹּל רוֹאִיו (כּוּדָאֵי כּוּוֹנְתוֹ לְמַלְיַצַת
הַכְּתוּב וַיִּכַּס אֶת עֵין הָאָרֶץ וּכְפִירֵשׁׁי אֶת מְרִית הָאָרֶץ, וְכֵן מְצִינּוֹ לְשֵׁה־כ הִנְעַ עִמָּךְ
בְּעֵינָיו, וּבְמִשְׁנֵה פ־ק דְּשַׁבַּת עַד שִׁיקְלוּט אֶת הָעֵין. אֲבָל אֹנְקְלוּס תְּרַגֵּם יֵת עֵין שְׁמֵשׁא
דֹּאֲרַעַא זְחָה מִיּוֹשֵׁב בְּעֵינֵין הָאֲרַבְהָ, אֲבָל אֵינוֹ מִיּוֹשֵׁב בְּפִרְשַׁת בִּלְק אֵלֵא בְּדֹרֵךְ גַּחְמָא
שְׁבַלְק דִּיבְרֵי לִשׁוֹן הַבָּאֵי. אֲבָל גַּם רִשׁׁי בְּפִרְשַׁת בִּלְק פִּירֵשׁ עֵין הָאָרֶץ הֵם סִיחּוֹן וְעוּגָ,
מִשְׁמַע דְּמִפְרֵשׁ עֵין הָרֹוּאָה אֶת הָאָרֶץ וְלֹא הִמְרֵאִית הִנְרֹוּאָה). וַיִּסַּע מִקֵּיסָרְיָה, וַיָּבֵא
בְּחִיל כְּבֹד שׁוֹמְרוֹנָה. וַיַּקְבְּלוּהוּ אַנְשֵׁי הָעִיר בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לִבָּב
וּבְכָבוֹד וּבְשָׁלוֹם - וְלֹא הִרְעֵ לְהֵם בְּדָבָר. וַיִּסַּע מִשָּׁם וַיָּבֵא אֵילֹנָה, אֲשֶׁר
בֵּינָהּ וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם שְׁלֹשִׁים רִיס, וַיַּחֲן שָׁם. וַיַּעֲזֹב אֶת מַחְנֵהוּ שָׁם -
וַיִּקַּח עִמּוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת פְּרָשִׁים לְכֹד, וַיָּבֵא אֶל יְרוּשָׁלַיִם, לְרֹגְלָה מִרְחוֹק
וְלִתְרוֹ אֶת הַמָּקוֹם, וְלְדַעַת גְּבֵהַ הַחוֹמָה אֲשֶׁר לְעִיר, וְלִהְפִיר וְלְדַעַת כַּחַ
הָעַם, וְלַחְקֹר כַּחַ הַפְּרִיצִים, אֲשֶׁר הֵם מַתְהַלְלִים בְּמַלְחָמָה, וְשִׁמְעֵם
הוֹלֵךְ בְּכָל הָאָרֶץ, וְלִקְרֹא שָׁלוֹם עַל כָּל הַמְּשָׁלִימִים עִמּוֹ.

וַיָּבֵא, וַיִּקְרַב אֶל הַחוֹמָה - וַיִּרְא, וְהִנֵּה אֵין יוֹצֵא אֵין בָּא בְּשַׁעְרֵי
יְרוּשָׁלַיִם, וְהִמָּה פְּתוּחִים - כִּי אָרְכוּ לוֹ הַפְּרִיצִים מִחוּץ לְעִיר בְּדַרְךָ
מְבֹאוֹ. וְכָל הָעַם אֲשֶׁר לוֹ הָיוּ הוֹלְכִים אַחֲרָיו, וְהוּא עָבַר עִם מְתֵי מַעַט

יוסיפון / רלה

לפנים. ויקרב אל החומה לחקר גבהה, ויקומו הפריצים ממקום המארב שהוא - והמארב היה קרוב לאילונה. ויקומו הפריצים ויכו את מתנה טיטוס מאחור, והפריצים אשר בירושלים יצאו עליו - ויהי טיטוס בתוך. וירוצו הפריצים ויעברו לפני טיטוס, ויכדילו בינו ובין גבוריו, ויקיפו אותו, ויפלו שם מגבוריו ששים. ויבקשו ללכד את טיטוס חי, ולו רצו להמיתו - המיתוהו. ויהי פראות טיטוס כי הקיפוהו עם הפריצים סביב, וכי לא היה רצונם להרגו - רק ללכדו חי, וכי אין דרך לו למלט את נפשו מהם, וירא כי אין לפתח דרך - כי אם בברזל אשר בידו, וכי לא יוכל לעבר לשוב אל מחנהו כי אם דרך התר אגדות הפריצים - והוא דרך ברזל - וכל גבוריו עזבוהו ולא נתנו אל לבם לעבר בו, כי חשבו אשר לא יוכלו על ככה. ויתחזק הוא, וירץ מהר, ויבקע קשר הפריצים - ויעבר בתוכם וימלט, בהפכותו את כל הקרב אליו - כי הם בקשו לתפשו חי, על כן היה מכה כל הקרב אליו לתפשו חי. - וה' לא רצה לסגרו בידם, למען ענות את ישראל בו (ע"ד מ"ש בישעיה י' ה', הרי אשור שבת אפי וגו'). ויהי בהמלטו מתוכם, ויתנחמו הפריצים איף לא הרגוהו, ויאמרו: "מה זאת עשינו, כי לא שלחנו יד בו להמיתו - אשר בדינו היה לעשות זה!" ויתאזרו וירוצו אחריו, ויזרקו עליו כלי ברזל משחיתים, ולא השיגוהו - כי רצה האלהים לתת את ירושלים בידו.

ויילך טיטוס, וישב אילונה אל מחנהו, ויודע כי לבות המלכים ביד ה' (עשה"כ משלי כ"א א', ומפרש שהקב"ה שומר את המלך מן הסכנה, או שמשתמש בלשה"כ בדרך מליצה). ויהי באשמרת הבקר, ויבא טיטוס עם כל חילו, ויקרב אל עיר ירושלים, ויזאל ללכת לתנות בהר היציתים. ויאמר אל שריו ואל גבוריו לאמר: "אתם קרבים היום למלחמה עם גוי עצום! אנשיו - גבורים פאריות, ועצים פנמרים, וקלים פנשרים, ורצים כצבאים (אבות פ"ה מ"ו) - ילכו כראשי ההרים למהר ולעקר את

הַרְכַּב, וְלִהְפִּיל אֶת הַפְּרָשִׁים הַרוֹכְבִּים עָלָיו. וְעַתָּה - אִמְצוּ לְבַבְכֶם וְחִזְקוּ! כִּי בְּגוֹי עֶז וְעֶצוֹם וּבְגִבּוֹר מִלְחָמָה בָּאתֶם לְהִלָּחֵם, וְאִינִם כְּגוֹיִם אֲשֶׁר נִלְחַמוּ עִמָּכֶם מִתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם. כִּי אֲנִכִּי חִקְרָתִי עֲלֵיהֶם, וְיָדַעְתִּי אֶת גִּבּוֹרָתָם וְאֶת עֲרֻמָּתָם לְמִלְחָמָה." וְאִזּוּ פָקַד אֶת בְּנֵי צְבָא חִילוֹ, וַיַּעְרְכֶם מַעְרָכָה מִיּוֹל מַעְרָכָה - דְּבוֹקִים אֱלֹה לְאֱלֹה כַּמִּתְכַּת - לְכַלְתִּי הַפָּרָד כַּת מַכַּת, וְלְכַלְתִּי הַתְּעַרְבֶם בְּמַסְלוֹתֵיהֶם וְלְכַלְתִּי קַלְקַל מַעְרֻכוֹתֵיהֶם. וַיְצוּ לְאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנַי, לְהִשָּׁמֵר פֶּן יִכְשַׁל אֶחָד הָעַם בְּאַחַד הַבּוֹרוֹת אוּ בְאַחַד הַשִּׁיחִים אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ - כִּי הָיָה נֶשֶׁף.

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל - כְּשָׁמַעְם כִּי טִיטוֹס יָבֵא עַל יְרוּשָׁלַיִם, חָפְרוּ סָבִיב חֹמַת יְרוּשָׁלַיִם, מִפְּאֵת הַמִּישׁוֹר, בּוֹרוֹת וְשִׁיחִים (בלשון משנה שיחין הם בורות ארוכות וקצרות כדפירש"י בכ"ק ג': ד"ה חריצין, ובלשון מקרא קרוב לזה: כרו לי זדים שיחות (תהלים קי"ט פ"ה), ולקמן פרק פ"ב בד"מ כתוב: שיחות (וצריך לנגדו בשי"ן ימנית)). וְטִיטוֹס - לִירְאָתוֹ מִזֶּה, הִלָּךְ לוֹ דֶּרֶךְ הַר הַיְזִיתִים, אֲשֶׁר לֹא עָלָה עַל לֵב הַחֹפְרִים לְחַפֵּר בּוֹ לֹא בּוֹר וְלֹא שִׁיחַ. וַיָּבֵא טִיטוֹס בְּהַר הַיְזִיתִים, וַיַּחֲזֵן שָׁם עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם מַעְבָּר לְנַחַל קְדְרוֹן - כִּי הַנַּחַל עוֹבֵר בֵּין הָעִיר וּבֵין הַהַר, וְאִין בּוֹ מַיִם רַבִּים תָּמִיד. וַיְהִי מַחְנֶה טִיטוֹס קְרוֹב אֶל עִיר יְרוּשָׁלַיִם דֶּרֶךְ שְׁשֵׁה רִיסִים. וַיְהִי בְּבִקְרָה, וַיִּשְׂא הָעַם אֶת עֵינָיו - וַיִּרְאוּ, וַהֲנֵה מַחְנֶה הַרֹמִיִּים עַל הַר הַיְזִיתִים. וַיֵּאֲסֹפוּ שָׂרֵי הַפְּרִיצִים, וַיִּלְכוּ וַיִּקְבְּצוּ אֶת אַנְשֵׁי הַפְּרִיצִים כְּלָם, וַיַּעֲשׂוּ שְׁלוֹם אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, לְמַעַן הַפֶּךְ רַעְתָם [כד"מ: דַּעְתָם] אֶל הַרֹמִיִּים, לְהִרְאוֹתָם אֶת גִּבּוֹרָתָם. וַיִּשְׁבְּעוּ הַפְּרִיצִים אִישׁ אֶל אָחִיו עַל כְּכֹה, וַיִּשְׁלִימוּ אֱלֹה עִם אֱלֹה, וַיְהִיו אַנְשֵׁי שְׁלֹשׁ הַמַּחְלֻקוֹת - לְאִישׁ אֶחָד. וַיִּפְתְּחוּ אֶת שַׁעְרֵי הָעִיר, וַיֵּצְאוּ שָׂרֵי הַפְּרִיצִים וְכָל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם מִן הָעִיר. וַיִּלְכוּ וַיְרִיעוּ תְּרוּעוֹת גְּדוֹלוֹת, וַיִּבְהִילוּ וַיַּחֲרִידוּ אֶת הַמַּחְנֶה אֲשֶׁר לְרֹמִיִּים מְאֹד מְאֹד (כֵּן הָיָה מִנְהַגָם לְהִרְעִי

ולהפחיד וכדתנן בטוטה רפ"ח אל תערצו מפני קול צווחות). וינטס מחנה הרומיים ממחנה הפריצים, וישב אחר - כי פתאם יצאו הפריצים עליהם. ויצעק טיטוס על עמו ועל מחנהו לאמר: "הלא תבושו - כי אתם מאה על אחד בערך היהודים, ואתם נסים מפניהם?!" ויתחזקו הרומיים על דברי טיטוס אדונייהם, ויעמדו בכח נכח עם היהודים למלחמה. ויפלו מאלה ומאלה חללים רבים, ולא החזיקו הרומיים עוד מעמד לפני היהודים - אך טיטוס והשרים והגבורים והאנשים אשר עמו עמדו על עמדם. ויצעק עוד טיטוס עליהם להשיכם, והמה - בושים מעזוב את טיטוס, ואין להם לאל ידם לעמד לפני היהודים, ולא ידעו מה יעשו. וטיטוס והשרים אשר אתו, התחזקו והתאמצו לעמד כנגד היהודים, ויחדלו הם לרדף את מחנהו. וישבו היהודים וכל אנשי המלחמה, ויבאו קרוב לעיר מחוץ לחומה.

ויחר אף טיטוס במחנהו, ויקצף על גבוריו על אשר נבעתו מפני היהודים. ויאמר אליהם טיטוס: "העל אלה היהודים לא תתנגם נפשי?! כי מתי מעט יבריונו, ואין לאל ידינו לעמד לפניהם. אף כי אני - עומד על עמדי, ואתם - נסוגים אחר ובורחים מהמלחמה! ואני - עומד בתוכה ובפניה!" ויהי ביום השני, ויאסף טיטוס את כל מחנהו - מלבד אנשי מעט, כי עזבו בהר הזיתים לשמר את הפלים. וירד מהר הזיתים לערוף עם ישראל מלחמה פתח השער. ויכטח טיטוס את אנשי מחנהו לאמר: "לכו ונרדה אליהם, ואל תיראו מפניהם! כי הנה נחל קדרון מבדיל בין הנשאר מגודדינו בהר ובין גודדי ישראל." וישמעו הרומיים לקול טיטוס, וישמו פניהם ללכת להלחם ביהודים קרוב אל החומה לפני שער העיר, ולבם בוטח בנחל קדרון. ושרי הפריצים עשו גם הם בערמה, ויחלקו את אנשי המלחמה. וישלחו חצי צבא מגבורים לשוב ולהקיף ולעבר בנחל קדרון, ולבא על מחנה הנשאר לרומיים בהר הזיתים - פתאם, ולכוז

אותו, ולהתגרות במלחמה באשר ינוסו מהרומיים להמלט בהר הזיתים. ויעשו כן היהודים הגבורים, ויסבו מאחוריהם אל ההר. ויתגרו מלחמה בנשארים בהם, וסיעום ממקומם. ויפן טיטוס אחריו, ויראו - הנה קול תרועת המלחמה וקול השופר והמלחמה נערכה בקצה המתנה מעבר הנגה בהר הזיתים. ויבהל לקול המלחמה, כי הקיפה בו המלחמה פנים ואחור.

ושרי הפריצים, בידעם - כי הגיעו עם הפריצים השלוחים אל מחנה הרומיים הנשאר בהר הזיתים, ויפתחו את שערי ירושלים. ויצאו הם וכל אנשי המלחמה אשר בעיר - מן העיר. ויבאו אל טיטוס ואל מחנהו במקום מערכתו, נכח השער אשר חשב להלחם בישראל נכחו. ויכו היהודים אז ברומיים מכה רבה וגדולה מאד - כי הרומיים לא שמו פניהם לנוס כבראשונה. והיהודים התחזקו והתאמצו להכות בהם, וישומו את נפשותיהם בכפיהם למות במלחמה. ואחרי הכותם - היהודים ברומיים - עד מאד, הכריחום אל הר הזיתים, וירדפו אחריהם, ויפלו מהם חללים רבים. ורבים מגבורי טיטוס ברחו, ולא עמדו בכח היהודים, כי ראו המלחמה פנים ואחור - בלתי טיטוס לברו (בכל מקום דרכו של יוסיפון להציל את טיטוס מאשמת המפלה, וכן עשה לעיל פרק ע"ד במפלת אספסינוס). ויצעקו עליו גבוריו, ויפצרו בו. ויאמרו אליו: "הוי, אדוננו! המלט נא ההרה עמנו על נפשך, פן תפל בתרב היהודים - ואבדנו כלנו! כי אתה אדוננו - אדון ממלכות - וימשילך האלהים בממשלת הקיסר - אדוננו אביך - על כל הארץ! ועתה, בגפלק בתרב היהודים - ואף אנו אם לא יפל עמך וזלתיך - הלא נמות כלנו! ומה בצע לך בדרךך כי תמות גם אתה כאיש אחד ממנו?" ולא שמע אליהם טיטוס, ולא האזין לדבריהם. ויתחזק במעמדו, ולא הסב את פניו אחור, כי אמר: "אכחרה מות - בכבוד, מחיים - בחרפה!"

ויפן אל היהודים הבאים עליו במלחמה, ויגרשם מעליו בגבורתו, ויכריחם מפאת פניו.

וכראות היהודים אנשי המלחמה אשר נסבו מחנות הרומיים לעמד נכחם למלחמה, וישו מעל הרומיים, וישפכו את נפשם על טיטוס, ויוציאו כל כחם להתאזר ולהתחזק בכחו - להמיתו. ותהי אז שם מלחמה גדולה מאד, ויפלו עם רב מאלה ומאלה. וביום ההוא נפלו מגבורי טיטוס רבים ורבים במלחמה, וכמעט אשר לא נפל טיטוס במלחמה הזאת. ולולי יתר גבוריו אשר שבו אליו, ויצילוהו מיד היהודים מלהמיתו במלחמה ההיא - אז אבד טיטוס ביום ההוא. וישבו היהודים אל מקומם לצד החומה, וירדו אשר בהר הזיתים לעבר את נחל קדרון ולשוב אל ירושלים - וירדפו הרומיים אחריהם. וכראות היהודים שהרומיים מתאזרים לרדף אחריהם, ויפנו הם עוד אליהם - ויכריחום. ותהי מנוסת הרומיים לפני היהודים שלש פעמים.

פרק אחד ושמונים /

יספר בו איך קרב טיטוס עוד לירושלים
לסבת מלחמה גדולה שנפלה בין היהודים
אשר תוף לעיר ודברים אחרים שקרו להם

ויהי בעת ההיא, ותשקט המלחמה החיצונה - ותתעורר מלחמה פנימה בירושלים בתוף העיר בין הפריצים, איש באחיו ואיש ברעהו. ויהי ביום הראשון לחג הפסח, ויבא יוחנן הגלילי שר הפריצים אל היכל ה' - הוא וגבוריו עמו - ויקבלו אותו הכהנים והזקנים ויתר העם

בכבוד. והי כבואו אל היכל ה', ויפשוטו הוא ואנשיו את בגדיהם - והמה לבושים מתחת מדיהם שריונם, ותרבותיהם במתניהם, וישלחו את ידיהם בכהנים ובעם. ויתפשו את דלתי ההיכל, ויחלו להרג בעם ובכהנים, ויהפוך לבם על אחיהם לאכזר - לבלתי שאת פני זקן. ולא אבו הרשעים לשמע אל תחנת המתחננים אליהם, ולא לחמל על עוללים ויונקים, ולא על נשים וטף. ואף כי על שמעון ועל אלעזר בן ענני וגם על כל יתר שרי הפריצים חרה מאד דבר יחנן, אשר אמר: "אל יחשב בעיר הזאת לשר - בלעדי!" וכשמע שמעון ואלעזר, שרי הפריצים, את הרעה אשר עשה יחנן בעם ה' בהיכל הקדש, ויקומו גם הם - ויכו מהעם אשר ליחנן רבים ורבים. ויבין אלה ויבין אלה - היו בני ישראל ספים וכלים באפס תקוה.

ויגד לטיטוס, פי הנה קשרו היהודים מלחמה גדולה ורעה וקשר ביניהם - והמה נלחמים זה עם זה בחוף העיר - וישמח מאד, ויקרב טיטוס עם כל מחנהו אל העיר, וימצא מן היהודים מחוץ לעיר - בורחים משאון המלחמה אשר בעיר. וישאו את עיניהם ויראוהו, ויאמרו אליו: "גשה נא אלינו, ובאת לעיר - פי לא נוכל לחיות מרעת הפריצים אשר בעיר - והצילנו נא מידם, ונהיה לך לעבדים, פי נגעה חרב עד הנפש!" ובכל זאת לא האמין טיטוס לדברי היהודים ההם, פי כאשר ראה את היהודים מתמול שלשום נלחמים אתו בחזק יד ובלב אחר, והיו כלם עליו לאגדה אחת למלחמה, וממהרים להציל איש את רעהו במלחמה - בעבור זה הדבר לא האמין להם כדברם אליו לאמר, "בא והצילנו מיד הרשעים האלה והפריצים, והיינו לך לעבדים!"

ועודנו מדברים עמם - והנה קול שאון העיר תזעקת המלחמה מתוך העיר. ושמע קול אומרים: "פתחו השער! ויבא טיטוס - וילכד את העיר." וקול אומרים עד: "סגרו השער! פן יבואו הרומיים

בעיר. " וכשמע הרומיים את קול האומרים: "סגרו השערים, פן יבואו הרומיים בעיר, ויאמרו העומדים על החומה לרומיים: "הלא שמעתם ותשמעו את שאון המלחמה אשר בעיר. רוצו וקרכו אל העיר, ונפתחה כל השערים, ותבואו אל העיר - אולי תוכלו להצילנו מיד הפריצים האלה, ולא נמות כלנו בחרב הפריצים החטאים והאכזרים!" וירוצו הרומיים אל שער העיר - והמה קרבים אל החומה - ויפילו עליהם היהודים אבנים מעל החומה, ויורו עליהם חצים, ויפלו מהם רבים. וגם היהודים והעם הנצבים מחוץ לעיר, שהיו מתחננים לטיטוס - להצילם מיד הפריצים, הפכו פניהם להלחם ברומיים אשר באו אל החומה. ויכו היהודים ברומיים, וירדפו אחריהם - והמה בורחים עד קרוב לאילונה. ויחלו היהודים לשחוק ולהלעיג באנשי הרומיים אשר רדפו אחריהם, כדרך הוחקים על האוילים אשר לא ראו שחוק במלחמה. ויהיו מדפיקים על מגניהם נכח הרומיים - ללעג ולקלס עליהם. ויראו גבורי הרומיים את היהודים מלעיגים נכחם, ויחר להם מאד. ויבקשו ללכת אליהם, וימנעם טיטוס ולא נתנם לבא אליהם.

ויקהל טיטוס את כל שריו ועבדיו ואת יועציו יחד, וידבר באזניהם לאמר: "אני ידעתי את גבורתכם - כי גדולה על כל גבורות הגוים! ולא בגבורה לבד אתם מתנשאים - במשפט - עליהם, אבל אף במוסר, בחכמה ובעצה משלתם בעמים כל ימיכם. ועתה, אחי ורעי! אני תמה ונפלא מן היהודים, אשר הם מדברים בשבועה, ונהפכים וממרים את פי שבועתם - אך אתמה ואפלא מכם, איך יוכלו לפתות אתכם ולהפילכם לארץ במרמתם ובחכמתם, וגברו עליכם בזה? והנה בערמתכם ובחכמתכם לא יכלתם לברח מפתוי ערמתם וחקמתם, כי פתו אתכם ויכלו לכם. ונגשתם אל חומת עירם פעמים שלש - ונגפתם לפניהם! וכל זה קרה לכם על אשר לא שמעתם

בקולי ותפשעו במצות מלפניכם ואדוניכם, ולא תשו און לאשר יצוה אתכם. ועתה, אחי! דעו נא וראו - מה תעשו מהיום הזה והלאה - כי לא נאה לכם לחלל את פבדוי ולא לעבר על דברי! ואתם - עברתם על דברי ותחללו את מצותי! והלא ידעתם, אם [בד"מ - פאשר (אבל מעינו אם משמש במקום אשר כפירש"י בפרשת ויצא בפסוק עד אם דברתי, וכן פירש"י בכמה מקומות)] קם איש מבני עמנו במלחמת הקיסר אגוסטוס עם הפרסיים, ויהרג את בנו על אשר נכנס בפני המלחמה והרג שלשה פרסיים גבורים - בבתי מצות אביו, אשר היה שר על הצבא ההוא תחת יד אגוסטוס. ואתם - עוברים את פי ומחללים את דברי לערוך יום יום מלחמה עם היהודים בבתי סדר וחכמה - והיא לא תצלח! ולכן, לא נאה לכם זה המנהג במשפט מוסר המלוכה! שובו לכם מעקשותיכם ומגאותכם, ותצליחו בכל אשר תפנו! "וירב טיטוס עוד לדבר באזני עמו דברי ריבות ודברי תוכחות אשר לא כתבנום פה, וכתבנום בספר אשר כתבנו לרומיים.

וישתחו לטיטוס כל שריו ועבדיו וכל גבוריו, ויודו לו על דבריו. ויבקשו ממנו להעביר את חטאתם אשר חטאו, על אשר מרו את דברו ועצבו את רוחו ללכת על היהודים להלחם עמם - בבתי סדר וחכמה. ויעש טיטוס כן, וישא את חטאתם, ויסלח להם. ויען כם אז טיטוס לאמר: "השמרו לכם! ולא תוסיפו עוד, לא לדבר דבר ולא לעשות בלעדי רשיוני! ולא תמרו את מצותי עוד - ותחיו ולא תמותו. ואם לא כן תעשו - העובר מכם על דברי, לא אסלח לו עוד, ונתתי את נבלתו למאכל לעוף השמים - כי אמיתנו!" ויענו אליו כל העם ויאמרו לו פה אחד: "כן נעשה - אדוננו - פאשר דברת. וכן נקבל, וכן נקים, פאשר צוית."

ויהי אחרי הדברים האלה, וירא טיטוס כי נטה לב עם היהודים אנשי ירושלים איש מעל אחיו, ויהפכו זה לזה לאויבים, ואיש ברעהו

גלחמים. ויגש טיטוס להלחם בחומת ירושלים. ויצו את עמו, ויסתמו את כל השיחים ואת כל המחלות ואת כל הבורות אשר היו סביבות ירושלים, וימלאום עפר - לישר דרך לאנשי המלחמה. ויהי בעשות טיטוס המעשים [בד"מ- פדברים] האלה - לא יצאו היהודים כתמול שלשום להלחם עמו, להבריחו ולדחותו מעל החומה. כי לקח שמעון עשרת אלפים גבורים מגבורי היהודים הפריצים, ואדומיים לקח תשעת אלפים גבורים עמו, ויעקב נגיד האדומיים הגדול, ושמעון הצעיר נגיד באדום. וישבע עמהם להשחית ולהשמיד את יוחנן שר הפריצים - אם יוכלו לו. ויקהל שמעון הפריץ את כל אלה הגבורים מגבורי המלחמה. וילך עמהם על יוחנן האכזר, ויבריחוהו אל תצר ההיכל. ויעמד יוחנן על שער מבוא ההיכל, ועמו שמונת אלפים [בד"ק- ועמו אלף (ובד"מ העריך נוסח ד"מ, אולי מפני שאלף וארבע מאות הם מועטים יותר מדאי)] וארבע מאות גבורים תופשי חרב ולוכשי שריון. ואלעזר הפריץ עומד לו מגנדי - כי גם הוא היה שונאו. ויתחברו שמעון ואלעזר, ויצורו על יוחנן האכזר - ויעזבו את ישועת העיר, ויחלו עוד להלחם איש באחיו. והרומיים אז - מחוץ לעיר - מיסודים מקום מחניהם סביבות החומה פרוצונם, ובונים להם מקומות למצור, ודיקים להושיב אילי הברזל, וסוללות - להלחם בהן על ירושלים. והעם מהיהודים, אשר היו אז בין שלשת השרים הנזכרים - והם שמעון ואלעזר ויוחנן - אשר שלשתם היו פריצי ישראל, ועם כל זה, הנה רעת יוחנן הגלילי האכזר גברה על רעת שמעון הרשע, ורעת שמעון החוטא גברה על רעת אלעזר הפריץ הרשע, אשר היה ראש לפריצים, והוא החל לפרץ פרוצות בישראל ראשונה, ודלת העם היו ביניהם פצאן אובדות, כי היו השרים מפים בהם פרוצונם, ומחלקים אותם כאשר אותה נפשם לכתות להם. וזה יקח ביהודי גורל זה, וזה יקח ביהודי גורל זה, ועליהם ירו גורלות. וזה יקנה מאנשי זה, וזה

יִקְנֶה מֵאֲנָשֵׁי זֶה, וַיַּחְלְקוּ הָעַם הַדֵּל בֵּינֵיהֶם כְּצֹאן. וּמִשְׁפַּט הַשָּׂרִים
וְהַפְּרִיצִים עִם יְתֵר הָעַם הָיָה, אֲשֶׁר בְּהִפְכָד עֲלֵיהֶם מִלְחָמוֹת הָרוֹמִיִּים,
יִתְחַבְּרוּ כָּלֶם כְּאִישׁ אֶחָד לְמִלְחָמָה, וַיִּלְחְמוּ בְּרוֹמִיִּים וַיְכַרְיֵחוּם
מֵעֲלֵיהֶם. וַכְּבָרַח הָרוֹמִיִּים מֵעֲלֵיהֶם, יָשׁוּבוּ הֵם בָּהֶם, וַיַּחֲלוּ לְהִלָּחֵם
אִישׁ בְּאֶחָיו. וַתְּהִי אִזּוֹ מִלְחָמָה גְּדוֹלָה וְקָשָׁה בֵּין שְׁלֹשֶׁת שָׂרֵי הַפְּרִיצִים
הַנְּזָכָרִים - עַד אֲשֶׁר יָצָא הַדָּם מִשְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם כְּנַחַל נוֹבֵעַ מִמְּבוּעַ
מַיִם. וַיִּרְאוּ הָרוֹמִיִּים אֶת הַדָּם יוֹצֵא מִשְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם כְּנַחַל נוֹבֵעַ,
וַיִּשְׁכַּר לֶבֶם בְּקִרְבָּם וַיִּכְבּוּ, וַיִּצְרּוּ לָהֶם עַל כָּכָה (כ"ו חניפה שנכתבה מפני
הפחד), וַיִּוְסַף הַכֹּהֵן נֹצֵב עִמָּהֶם.

וַיִּקְוֶן יוֹסֵף אִזּוֹ אֶת הַקִּינָה הַזֹּאת עוֹד עַל יְרוּשָׁלַיִם, וַיַּעַן יוֹסֵף
בְּנִשְׂאוֹ קוֹל הַקִּינָה, וַיֹּאמֶר:

"הוֹי, יְרוּשָׁלַיִם - קִרְיַת מֶלֶךְ רַב! מַה שֵׁם אֶקְרָא עֲלֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה?
הֲלֹא מִלְּפָנִים נִקְרָא שְׁמֶךָ יְבוּס - עַל שֵׁם הַיְבוּסִי אֲשֶׁר הִחֵל לְהוֹשִׁיב
בְּאַרְצֶךָ קְרִיָּה (גם לעיל פרק פ"ה משתמש יוסיפון בחיבת קריה, ושם אפשר
לפרש מבצר כמו בלשון מקרא שפירושו עיר חשובה כמ"ש בדברים ב' ל"ו, לא
היתה קריה אשר שגבה ממנו, ולפעמים פירושו כרך כגון בשעיה כ"ב ב' קריה עליה
תיב"ע כרכא חדאה, ואע"פ שבכ"מ קריה תרגומו קרתא, היינו משום שבכ"מ מוכח
שארין פירושו דוקא כרך אלא סתם עיר חשובה אבל כאן נזכר באותו פסוק עיר
הומיה שתרגומו קרתא (וכן דרך התרגום בכ"מ, כגון שמלה מתרגם כסו, ובפסוק
היא שמתלו לעורו מתרגם תותביה למשכיה, מפני שבאותו פסוק נזכר כסותו לכדה).
אבל בלשון תלמוד קרייתא הם כפרים (כגון פסחים ג': ביצה ט'): וכן הוא בלשון
משנה כדמוכח בדמאי פ"ו מ"ד עיי"ש ברע"ב, ובתוי"ט שם הביא ראייה מלשון ערבי
זה יותר מיושב כאן שהיבוסי בנה עיר קטנה ואח"כ נתעלחה לחשיבות)).

ואחר נקרא שִׁמְךָ צֶדֶק - ועל שִׁמְךָ נקרא מַלְכְּךָ יְהוָה (אולי היה ידוע להם שמלכי צדק היה שמו יהורם, וחז"ל אמרו שהיה שם בן נח. אבל בד"מ מתחלת הקינה: מלך - ירושלים - ירחיב שמו, ונקרא שמו מלכי צדק וכו'): מַלְכִי צֶדֶק, כִּי הָיָה מֶלֶךְ צֶדֶק, גַּם כִּי הָיָה מוֹלֵךְ עָלֶיךָ בְּצֶדֶק. וְשִׁמְךָ הָיָה - צֶדֶק, וְכָךְ יִלְיֶיךָ - צֶדֶק, וְכֹכְבְּךָ הַמַּאִיר בְּךָ - צֶדֶק (בשבת קנ"ו: מוכח שצדק היה מזלו של א"א ע"ה, וכ"ה במדרש בילקוט שמעוני בפ' מי העיר ממזרח. אבל לא מצאתי בדברי חז"ל שהוא מזל ירושלים, ובשבת קנ"ו. איתא האי מאן דבצדק יהי גבר צדקן במצוות, ותניא בברייתא דשמואל הקטן פ"ט: צדק ממונה על החיים ועל השלום ועל הטובה ועל השלוה ועל ההשקט ועת התורה ועל השמחה ועל העליה. ועל העושר ועל הכבוד ועל השררה. ודע, דבסוף הפרק שם תניא: ואע"פ שהם ממונים על הרעה ועל הטובה אין להם רשות וכו' מדעת עצמן אלא הכל בקריאה הכל בצוחי הכל במאמר יוצר הכל וכו'. וכ"כ הגר"א באגרתו: בני אדם נולדים כ"א במזלו ובהשגחת אל עלין ב"ה):

וּבְיָמֵינוּ נִקְרָא עוֹד שִׁמְךָ - שְׁלָם, כְּפִתּוּב בַּתּוֹרָה (בראשית יד): וּמַלְכִי צֶדֶק מֶלֶךְ שְׁלָם. וְזֶה - עַל אֲשֶׁר אִזְ שְׁלָם עִין עִמָּךְ הַשּׁוֹכֵן בְּתוֹכְךָ, וְכִחַר אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, לְעַבְדְּךָ וְלִנְחַל אוֹתְךָ, וְלִטְעַת בְּךָ שְׂרֵשׁ מִטַּע מַעֲשֵׂיו הַטּוֹבִים - וְעַל כֵּן שָׁכַן עוֹד מִשְׁפַּן הָאֱלֹהִים בְּךָ בְּהַגְלוֹתוֹ (פירוש כאשר נגלה כי הבי"ת מורה על הסיבה כמו כאשר דבר מלך שלטון) כלומר שנגלה שם נתקדש לאחר זמן) לְאֲבָרְהָם אֲבִינוּ, עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. בְּךָ - מְקוֹם מִקְדָּשׁוֹ, כִּי עָקַד אֶת בְּנוֹ וְאֶת יְחִידוֹ עַל רֹאשׁ הַר מְהָרְיָה, וְהוּא הַר הַמּוֹרִיָּה הַקְּדוֹשׁ וְהַמְקַדָּשׁ.

וְהוֹסֵפֶת עוֹד בְּשֵׁם, לְהִקְרָא - יְרוּשָׁלַיִם (לקרוא ירושלים), לְקָרָא אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, אֶת מְקוֹם מִקְדָּשְׁךָ: ה' יִרְאֶה, וְהָיָה שִׁמְךָ כְּבָר שְׁלָם, וְשִׁמְךָ יוֹבֵן: יִרְאֵה שְׁלָם. כִּי מְקוֹם מִקְדָּשְׁךָ יִרְאֶהוּ הָאֱלֹהִים - בְּהִיוֹתוֹ שְׁלָם בְּלֵי מוֹם, וְיִסְתַּר פָּנָיו מִמֶּנּוּ - בְּהִיוֹתוֹ בְּמוֹם כְּהַיּוֹם הַזֶּה.

עוד יקראוהו ירושלים, פי המבינים בגדל מעלת מקום מקדשה, לאמרו למלאכי עליון, להורות בם הוראות רוח הקדש, ולהורות בו רוח חכמה ובינה (פירוש: כמו יורו שלם), אשר בה יתחכמו הפתאים בארץך (במדרש איכה פרשה א' אמרו רבתי עם רבתי בדעות והביאו הרבה מעשיות ע"ז מפני שהוקשה להם הרי רבתי בגויים באותו מקרא לשון גדול כמו על רב ביתו, ולכן דרשו גם רבתי עם לשון גדולה בדעות ובחכמה, ולא לשון ריבוי כפשוטו. ובקינה לט"ב המתחלת ציון יידידות יידי: והן רבית בדעותיהן מזקני צוענים חכמו נעריך, ובקינה המתחלת ציון קחי כל צרי גלעד: כך כל בהמה ועוף חכמו עדי כחמור היה לפנים לכן יאיר חמוריק (ועיין במהדורא בתרא פ"ק דחולין). גם להיות מן הנאות, אשר שוכניך ישליכו, דורש יורו לשון השלכה כמו ירה בים (שמות ט"ו)) מתבוננתם כל שלי, גם פי ישליו אוהבי החכמה והתורה כך (דורש יורו שלום, כלומר בעלי תורה יהיו שלום), ונקראים הבאים בהם שועי עולם, פי בם ישע חיל לאור באור החיים (דורש יאורו שועי עולם פירוש: ישועה לשון פדיון כמו שפירש"י בב"ק פ'. ד"ה ישוע הבן, והכוונה עשה"כ ישראל נושע בה' תשועת עולמים, וכתיב פדוי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם) - ואם היום הזה אויביך שלו, וגם בוגדי בגד שלו סביבותיך.

וההלולים והגדלה והתפארת אשר יאמרו לך בגוים, הכל בכתב מיד ה' עליך השקילו לדוד ולשלמה, עליהם השלום, בעבור היכל ה' אשר נבנה בתוככי.

וכנענים ישבו כך לפנים, עד בא אברהם אבינו, עליו השלום, וינחילך אלהינו לו - ועוד הפנעני אז בארץ (רש"י פירש בלך לך שהתחיל אז לכבוש, אבל מלשון יוספון נראה שמפרש שהיה אז עדיין בארץ. אבל קשה שהרי במתן תורה ג"כ היה עדיין בארץ ואיך אמרה התורה לשון אז דמשמע שעכשיו איננו בארץ, ושמה נכתבה התורה בלשון הראוי לאחר שיכנסו לארץ, שהרי

ע"מ כן ניתנה). ויהושע גרש ממך - פֶּאֶשֶׁר יָכוֹל - בְּנֵי שְׁבַעַת הַגּוֹיִם, וְאִמָּנָם עוֹד יֵשְׁבוּ בְּנַעֲנִים - עַד בֹּא דָוִד עָלָיו הַשְּׁלוֹם. וְדָוִד מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, הוּא הוֹקֵם עַל, וַיְגַרֵּשׁ מִמֶּךָ כָּל הַפְּנַעֲנִים וַיְשִׁימֵם לַעֲבָדִים, וְלֹא הִשְׁאִיר בָּךְ לְמִנּוּחַ אֶחָד מִבְּנֵי שְׁבַעַת הַגּוֹיִם - עֲמֻמוֹךָ כָּל יְמֵי הַיּוֹתֵם שׁוֹכְנִים בָּךְ, שֶׁעַל כֵּךָ נִקְרְאוּ עַמֻּמִּים (נראה שמחכוון למ"ש: אחרך בנימין בעממך (שופטים ה' י"ד) ממלכות ועממים (נחמיה ט' כ"ב) עממי הארץ (שם ט' כ"ד)). וְגַם בֵּית מוֹשֶׁב לְמַלְכוּת בְּנֵה לוֹ דָוִד, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּתוֹכְכִי, שְׁלֹא הָיָה כְּמוֹהוּ לְמֶלֶךְ מִמְּלַכֵי הָאָרֶץ.

ועוד בא אל לבו לבנות בך היכל ה', ויתן בו כסף תהב ואבן יקרה לרב מאד, להשלים בך חפץ ה' - כִּי יִדְרֹשֶׁךָ תְּמִיד אֲשֶׁר יִהְיֶה מִשְׁכְּנֹךָ בְּתוֹכְכִי. עַל כֵּן קָנְאוּ בּוֹ מַלְכִּים וְרוֹזְנֵי אָרֶץ, כִּי גָבַר הַיִּכָּל ה' אֲשֶׁר הוֹאִיל לְבָנוֹת עַל כָּל הַיִּכָּלֵי אֱלֹהֵי מְלַכֵי הָאָרֶץ, וַיְגַדֵּל כְּבוֹדוֹ עֲלֵיהֶם - כִּי כָּל הַגּוֹיִם רָאוּ בּוֹ מַעֲשֵׂה ה' כִּי נֹרָא הוּא.

ותהי רצפת היכלך מאבני שיש נוצץ פעין הזכוכית לדרךך בו עובדיו - כִּי אִתּוֹ סִגְלָה לְהַחֲפִים דוֹרְכוֹ, כִּי דֶרֶךְ בְּמִדְרָךְ.

ומשרת היכלך יהיה לבוש ארבעה מיני צבעים: תולעת שני ותכלת ויש וארגמן. - וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי, כְּדַמוֹת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר מַעַל לָרְקִיעַ, כִּי הוּא נִרְאָה - הַחֲלֵק הַנִּרְאָה מֵהֶם - כְּאֵשׁ, עַד יִחְשְׁבוּ רַבִּים, אֲשֶׁר הַכּוֹכָבִים בַּשָּׁמַיִם - אֵשׁ (כ"ה דעת רב סעריה גאון באמונות. דעות מאמר ראשון (חידוש) בתשובתו על הודעה השמינית, ולזה נוטה בעל חובות הלבבות בשער היחוד סוף פרק ו', וטעמם מפני שאינו נראה שיש להם יסוד חמישי, מלבד ד' היסודות הידועים לנו), וְהֵם אֵינָם אֵשׁ (כ"ה דעת הרמב"ם פ"ג מהלכות יסודי התורה הל"ג, ופ"ד הל' א' שהם יסוד חמישי, וכן דעת הרמב"ן ריש בראשית, וטעמם מפני שאין חום וקור ולחות ויבשות אלא בעולם השפל. (ובחזה"ל כתב שכ"ה דעת אריסטו). ובאמת כבר נחלקו בזה חז"ל במדרש קהלת סוף פרשה ג':

רמח / פרק אחד ושמונים

ר"א אומר כל מה שברא הקב"ה בשמים ברייתו מן השמים וכל מה שברא בארץ ברייתו מן הארץ, ור' יהושע אומר כל מה שברא הקב"ה בשמים ובארץ ברייתו מן השמים, ר' חייא בר יוסף אומר כל מה שברא שבשמים ובארץ ברייתו מן הארץ, ר' נחמן אמר אפילו גלגל חמה לא נברא אלא מן הארץ), וְלֹא מֵאֵשׁ (ר"ל מעין אש. אבל חז"ל אמרו בב"ר סוף פרשה ד': נטל הקב"ה אש ומים ופתכן זב"ז ומהן נעשו שמים. - פירוש: כי אע"פ שאין צורת חום וקור ולחות ויבשות למעלה, אבל שרשי חומר האש והמים נפשטו מצורתן ונתערבו ונעשו צורה אחרת. ועיין בספר האמונה והבטחון להרמב"ן פרק ד' ד"ה ולפי הענין, שכוונו לרמח וכו'. ואין לתמוה שיש מים למעלה, כי גם למעלה מן הרקיע יש מים כפשוטו של מקרא בפרשת בראשית, והפילוסופים לא ידעו מהם מפני שהם למעלה משכלם כמ"ש הכחרי במאמר ה' סי' י"ד והגר"א באדרת אליהו בבראשית), וְחִלְיָהּ לְקוֹנֵיהֶם (לשון רבים לתפארת, וכ"ה בב"ר ספ"י שהיו ידי קוניהם ממשמשין, וכן יש אומרים בכרכת יוצר אור עושים באימה וביראה רצון קוניהם, וע' באה"ט או"ח סי' נ"ט בשם תשובת לחם רב) מַעֲשׂוֹתָּהּ, כִּי הָאֵשׁ וְאֹרוֹ יִסְתַּפְּקוּ בּוֹ הַשְּׁפָלִים הָאֲפִלִּים, וְאֵין לְעֲלִיּוֹנִים חֶשֶׁף וְאֶפְלָה. - וְצִבְעַת הַתְּכֵלֶת דּוֹמָה לְאֹיֵר הָרְקִיעַ. וְהַשֶּׁשׁ - וְהוּא הַבּוּץ - אֲשֶׁר הָיָה לּוֹבֵשׁ הַמְּשֵׁרֶת בְּהִיכְלָךְ, דְּמוּת הָאָרֶץ שְׂמֻמָּנָה יְצֻמָּח. וְלְבוֹשׁ הָאֲרָגָמָן - כְּנָגֵד הַיָּם, כִּי מִן הַיָּם יִתְלַקֵּט הַנּוֹבְחָר מְמֻנּוֹ (ר"ל הצבע שצובעים בו הצמר, ומשמע שהוא מין ידוע, ובמשנה למלך פ"ח מהל' כלי המקדש הל' י"ג כתב שכה"ה דעת רש"י, והרמב"ם חולק ע"ז. אבל אפשר דמ"מ היו רגילים במין ידוע). וְכִבְאֵי הַכֹּהֵן לְשֵׁרֶת בְּהִיכְלָךְ, הָיָה מְלַבֵּשׁ בְּאַרְבַּעַת הַמַּיְנִים הָאֵלֶּה, וְהָיָה אוֹמֵר לְפָנָי אֲדוֹן הַכֹּל: הִנֵּה בָאתִי לְפָנֶיךָ - רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! בְּאַרְבַּעַת הַמַּיְנִים הָאֵלֶּה, שֶׁהֵם דְּמִיוֹנוֹת לְחֻלְקֵי עוֹלָמְךָ (ר"ל אש רוח מים עפר), וְאֵנִי נֹחֵשֵׁב לְפָנֶיךָ, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, כְּמִכְיָא לְפָנֶיךָ כָּל הָעוֹלָם. וְעוֹד הָיָה מַעֲדָה עַל לְבוֹשׁוֹ עַדִּי זָהָב וְפָז וְאֶבֶן יְקָרוֹת, לְפִי דְמוּת [בד"מ- חותם] שְׁבֻטֵי בְנֵי יַעֲקֹב - אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל,

לְשׁוֹר (עשה"כ בבראשית ל"ב כ"ט: כי שרית עם א' ומתרגמינן ארי אתרברכת קדם ה' (אלא שלדעת יוסיפון אלהים חול, ועיין במנחת שי שנחלקו בזה חז"ל ועכ"פ אין הכרח לפרש לפני מלאכי עליין והיה יכול לפרש עם מלאכי עליין וכמו שאמרו חז"ל במדרש רבה: נתגוששת עם העליונים) בָּהֶם לְפָנַי מִלְאָכֵי עֲלִיּוֹן, וְיֻכַל לָהֶם עִם כָּכָה - כִּי יַעֲבֹד בָּהֶם לְהַאֲצִיל מִרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. בְּכֹה יִתְחַפְּמוּ בּוֹ הַיּוֹשְׁבִים בְּךָ בְּשִׁלּוֹת הַלְמוּד וְהָאֱמוּנָה, וְאַתָּם חֲכָמָה וְתְבוּנָה. וּמִתְּנִי, הַמְשָׁרֵת בְּהִיכָלְךָ, חָגוּר בְּמִכְנָסֵי בֶד, לְכִסּוֹת בְּהֵן אֶת עֲרוֹתוֹ - כִּי נֹאֶה לְכַהֵן לְהִיּוֹתוֹ צְנוּעַ מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, אִף כִּי יַעֲמֹד לְשָׂרֵת בְּשָׁנֵי הַמִּקְדָּשִׁים, אֲשֶׁר הֵם הַחִיצוֹן וְהַפְּנִימִי. כִּי הַמִּקְדָּשׁ הַחִיצוֹן הוּא אֶחָד, וְהַמִּקְדָּשׁ הַפְּנִימִי - וְהוּא קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים - הוּא שְׁנֵי. וּבַמִּקְדָּשׁ הַחִיצוֹן יַעֲדוּ הַפְּהָנִים וְהַלְוִיִּם לְשָׂרֵת, כְּאֲשֶׁר צִוָּה עֲלֵיהֶם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, אָבִי מִשְׁמֵרוֹת הַפְּהָנִים (ביומא פ"א מ"ב תנן שכהן גדול מקריב ונוטל חלק בראש, ואפשר שאם רצה היה יכול לצוות לאחרים לעבוד מה שירצה, וכל הממונים נחשבים כבאים מכחו). וּבַמִּקְדָּשׁ הַפְּנִימִי - שֶׁהוּא קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים - לֹא יָבֵא אָדָם, כִּי אִם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְבַדּוֹ פְּעַם אַחַת בְּשָׁנָה. כִּי שֵׁם הָיָה אֲרוֹן בְּרִית ה', אֲשֶׁר בּוֹ שְׁנֵי לִוְחוֹת הָאֲבָנִים, לִוְחוֹת הַבְּרִית, הַנִּכְתָּר עִם יִשְׂרָאֵל בְּסִינַי, בְּהִיּוֹת הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן עוֹמֵד עַל תְּלוּ. גַּם שֵׁם הָיָה - אֶז - מִטֵּה אֶהְרֹן, אֲשֶׁר הוֹצִיא פָּרַח וְצִץ צִיץ. וּמֹל הַמִּקְדָּשׁ הַהוּא הָיָה אֲרָבַע עֶשְׂרֵה (נ"ל דצ"ל שתיים עשרה, שהרי רש"י פירש במלכים ב' כ' ט' שהמעלות הנזכרות הם שעות, וכן פירש"י בישעיה ל"ח ח', וכן משמע בסנהדרין צ"ו) מַעְלוֹת, אֲשֶׁר בָּהֶם נִרְאָה הָאוֹת לְחֻזְקֶיהָ.

וְתַהֲי עִיר יְרוּשָׁלַיִם בְּצוּרָה מִכָּל הָעָרִים, גְּבֻרַת לְכָל הַמְּדִינוֹת - כִּי מַלְכִים גְּדוֹלִים וְאֲדִירִים יִסְדּוּהָ, וְרוֹזְנִים רַבִּים בְּנוּהָ. וַיּוֹסֶף הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ לְשַׁבְּבָהּ וּלְרוֹמֵם חוֹמוֹתֶיהָ וְלִבְנוֹת בָּהּ חוֹמָה אַחֶרֶת סְבִיבָהּ, וַיִּקְרָא הַחוֹמָה הַהִיא אֲנְטוֹכִיָּא [כד"מ- אַנְטוֹיָא], עַל שֵׁם אַנְטִיּוֹכֹס

[כד"מ: אנטונינוס] הרומי, אשר הגדיל והתנדב זהב לחזק בַּדָּק חומותיה.

ואיך שפלת עמה, וימשלו בך לצור עליך המון גוים! ומהרסיך ומחריביך - הלא המה בתוככי! אוי נא לנו, פי חטאנו, פי הורד גאון עזך! ויהי היכלך המקדש למרמס לפריצים, ולמקוה לדם חללים! שתי כוסך עמה - הגברת ירושלים, עם בתך ציון - והתרעלי (כ"ה ברה"ח, אבל בד"ק ד"ו: ומתרעלי. והיא עשה"כ את קובעת כוס התרעלה שתית (ישעיה נ"א י"ז). והיו יודעים שירושלים תחרב בשנה זו כמ"ש במיר ל"ב: וכן משמע לקמן סוף פרק פ"ה. ומ"מ דיבר יוסיפון על לב הפריצים להשלים, ואף על רבן יוחנן ב"ז שאלו בגטין נ"ו: למה לא ביקש מאספסינוס שבקן הדא זימנא, כדי שלא תהא שפיכות דמים כ"כ, או להאריך זמן קיום בית המקדש עד סוף השנה) בַּה עמה! פי עוד חזון יגלה לך קץ פדות, ושבו בניך לגבולם עם ישועת גואלם - והיתה אז עתך עת דודים, ותשתי עם בתך כוס ישועות ונחמות.

* * *

ויהי אחרי כן, ויעבר טיטוס נכח החומה לראות איזה דרך יכין להלחם בערו על העיר. וירא - והנה מקום משור מפאת קבר יוחנן הפהן הגדול. ויתיצב שם - הוא ונקנור שר צבאו. וישלח אותו טיטוס לדבר באזני העם העומדים על החומה דברי שלום וברית. ויאמר לו: "כֹּה תֹאמַר לָהֶם: לָכוּ וּנְכַרְתֶּה בְרִית לָכֶם, וְתַחֲיוּ וְלֹא תָמוּתוּ! וְאֲדוֹנָי טִיטוּס יִרְחַם עֲלֵיכֶם, וְאִם תִּרְצוּ - הִנֵּה הוּא כּוֹרֵת בְּרִית עִמָּכֶם הַיּוֹם." וילך, וידבר באזני העם שלום, כְּאֲשֶׁר צִוָּהוּ טִיטוּס אֲדוֹנָיו, ויחרישו ולא ענו דבר. ויוסף לרבר - והנה אחד מהיהודים שעל החומה משך בקשת, ויורה חץ ומיתהו. ויחר לטיטוס על ירות היהודים חצים

בְּשָׁלִישׁוֹ - והוא עודנו מדבר עמם שלום. וַיֵּצֵר לוֹ מֵאֵד עַל שְׁמַת נִיקָנוֹר, אֲשֶׁר שָׁלַח לַיהוּדִים לְדַבֵּר לָהֶם שְׁלוֹם וּלְכַוֵּן בְּרִית. וַיֵּצֵאוּ טִיטוּס לְהָבִיא סְלֻמוֹת וְאֵילִי בְּרֹזֶל וְכָלִים מִשְׁחִיתִים הַחוּמוֹת - לְעֹרֹף מְלַחְמָה בִּירוּשָׁלַיִם. וַיִּמְשְׁכוּ אֶת אֵיל הַבְּרֹזֶל לַנֶּגֶח אֶת הַחוּמָה הַחִיצוֹנָה וּלְהַשְׁחִיתָהּ, וַיִּגִּישׁוּהוּ וַיִּצְיָבוּהוּ עַל הַמְצוֹר כַּמְשָׁפֵט.

וַיְהִי כִּרְאוֹת הַיְהוּדִים כִּי הִגִּישׁ הָאֵיל לַנֶּגֶח בּוֹ אֶת הַחוּמָה, וַיִּחְרְדוּ הַיְהוּדִים תַּרְדֵּה גְדוֹלָה מְאֹד, וַיִּבְהָלוּ. וַיַּעֲשׂוּ שְׁלוֹם שְׁלֶשֶׁת שָׁרֵי הַפְּרִיצִים, וַיִּפְתְּחוּ אֶת שַׁעַר הָעִיר [בד"מ: וַיֵּצְאוּ אֶל שְׂדֵה קָבֵר יוֹחָנָן]. וַיִּבְרִיחוּ אֶת מַחְנֵה רוֹמֵיִם מֵעַל כָּל כְּלֵי הַמְשָׁחִית אֲשֶׁר הִכִּינוּ לְהַשְׁחִית בָּהֶם אֶת הַחוּמָה. וַיִּצִּיתוּ אִשׁ בְּכָל עֲצֵי הַפְּלִים הָהֵם - וַיִּשְׂרְפוּם. וְגַם אֶת הָאֵיל שָׂרְפוּ בְּאִשׁ, וַיִּשְׁכַּפוּהוּ (לשון חבטה בארמי (בחילוף גיכ"ק) וכ"ה בלה"ק כפרש"י בחיבת משקוף (שמות י"ב ז') ורש"י עצמו משתמש בפועל שוקף בשבת ט'. ד"ה פתח נעול, ומכאן ראיה לדבריו נגד פירוש רשב"ם בפרשת בא) בַּפְּטִישִׁים. וּמִקְצַת הַסּוּלָלִים גַּם בֶּן שָׂרְפוּ, כִּי מָעַט מֵהֶם הִצִּילוּ טִיטוּס וְגִבּוֹרִיו, וַיִּתְּרָם שָׂרְפוּ הַיְהוּדִים בְּאִשׁ. וּבַיּוֹם הַהוּא נִתְחַזְּקוּ אַנְשֵׁי אֶלְכָסְנֶדְרִיאָ אֲשֶׁר עִם טִיטוּס לְהִצִּיל אֶת הַסּוּלָלוֹת מִיַּד הַיְהוּדִים, וְעַל זֹאת הִגְבִּירוּ הַיְהוּדִים עַל אַנְשֵׁי אֶלְכָסְנֶדְרִיאָ, וַיִּנְצְחוּם. וְאִזּוֹ יָאָה טִיטוּס, וַיִּמְהַר, וַיִּרְץ עִם מִבְּחַר גִּבּוֹרִיו, וַיִּגְרֹשׁ אֶת הַיְהוּדִים מֵעַל אַנְשֵׁי אֶלְכָסְנֶדְרִיאָ, וַיֵּד מֵהֶם שְׁנַיִם עָשָׂר אִישׁ גִּבּוֹרֵי מְלַחְמָה.

פָּרֶק שָׁנִים וּשְׁמוֹנִים /

יִסְפַּר בּוֹ אִיךָ עֵרָה טִיטוּס הַרְשַׁע אֶת יִסְדּוּחַ הַחֹמֶה הָרֵאשׁוֹנָה

בַּעַת הַהֵיא נִפְל יוֹחָנָן - וְהוּא הָיָה אֶחָד מִשְׁרֵי אַדוּם הָעוֹזְרִים לַיהוּדִים - כִּי פָתוּהוּ הַרֹמָאִים וַיְדַבֵּר עִמָּהֶם, וַיִּמְדֵי דַבְרוּ עִמָּהֶם, וַיֹּרֶה עֲרֻכֵי אֶחָד חֵץ מֵאַחֲרָיו, וַיִּמְיִתְהוּ. וַיִּתְאַבְלוּ גְדוּדֵי אַדוּם מְאֹד עַל יוֹחָנָן, כִּי הָיָה גִבּוֹר בָּהֶם, וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד עָלָיו. וַיִּקְוּמוּ בַלִּילָה הַהוּא, הֵם וּמִקְצַת פְּרִיצִים מִגְדוּדֵי שְׁמַעוֹן וַיּוֹחֲנָן, וַיֵּלְכוּ אֶל שְׁלֹשֶׁת מַגְדְּלֵי הָעֵצִים אֲשֶׁר הֵקִים טִיטוּס לִפְנֵי חוֹמַת הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם - וַיִּשֶׂם עֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים רַבִּים מִגְּבּוּדֵי הַרֹמָאִים לְהַפִּיט בְּמִבּוֹאוֹת יְרוּשָׁלַיִם בְּקִרְבָּה - מֵהַ יַעֲשׂוּ הַיהוּדִים. וַיֵּלְכוּ, וַיַּהֲרֹגוּ אֶת גְּדוּדֵי הַרֹמָאִים הַנִּמְצָאִים סְבִיבוֹת הַמַּגְדְּלִים - וַיִּתְּרֵם בְּרָחוּ, וַיִּמְלְטוּ אֶל מַחְנֵה טִיטוּס. וְהַרֹמָאִים אֲשֶׁר עַל הַמַּגְדְּלִים לֹא יָדְעוּ מִזֶּה דְבָר, כִּי הַרֹמָאִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הַמַּגְדְּלִים הָיוּ לָהֶם לְמִשְׁמַר, וְהָיוּ בּוֹטְחִים בְּמִשְׁמַרְתָּם, וַיִּשְׁנִים בְּכַשְׁחוֹן כָּל הַלִּילָה. וַיִּתְאַזְרוּ הַיהוּדִים - אַחֲרֵי הָרָגִם מֵהַרֹמָאִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הַמַּגְדְּלִים הָהֵם כְּכֹל אֲשֶׁר יָכְלוּ, וְאַחֲרֵי הַמְּלִט יִתְּרֵם - וַיִּקְרְבוּ אֶל הַמַּגְדְּלִים, וַיִּקְצְצוּ וַיִּכְרְתוּ וַיִּגְרְרוּ אֶת רִגְלֵי הַמַּגְדְּלוֹת, וַיִּפִּילוּ אוֹתָם לָאָרֶץ פְּתָאִם - וַיִּמְוֹתוּ בָּם רַבִּים מִמַּחְנֵה הַרֹמָאִים. וַיִּשְׁמַע טִיטוּס אֶת קוֹל שְׂאוֹן מִפֶּלֶת הַמַּגְדְּלִים הָהֵם - וְהוּא בְּמַחְנֵהוּ - וַיִּתְּרַד חֲרָדָה גְדוֹלָה מְאֹד, הוּא וְכָל מַחְנֵהוּ. וַיִּנּוֹסוּ אַחֲרָיו מִקּוֹל מִפֶּלֶת הַמַּגְדְּלוֹת, כִּי לֹא יָדְעוּ מֵהַ קוֹל, וְהַיהוּדִים שָׁבוּ אֶל הָעִיר.

וַיְהִי בַבֶּקֶר, וַיִּקְהַל טִיטוּס אֶת כָּל מַחְנֵהוּ, וַיִּקְרַב אֶל חוֹמַת הָעִיר - בְּעוֹד אֲשֶׁר הַיהוּדִים נִלְחָמִים בְּתוֹךְ הָעִיר. וַיִּקְרַב עוֹד טִיטוּס אֶת אֵיל הַבְּרוֹל הַמִּשְׁחִית אֲשֶׁר הֵכִין עוֹד, וַיַּנְּבַח אֶת הַחֹמֶה הַחִיצוֹנָה פְּתָאִם -

ויפרצנה, ויהרסנה, ותפל החומה - היא החומה החיצונה, וניסו העם אשר היו בקרב החומה ההיא, ויבואו בקרב החומה השניית. בעת ההיא צוה טיטוס להרס את כל החומה אשר הפיל - עד צרות יסודותיה, ולהשליך את אבניה עד למרחוק, פן תהיה הריסתה באבניה מכשול ומוקש למתנהו. - והחומה ההיא, היא החומה היותר גדולה משלש חומות ירושלים, והיא החומה אשר בנה הורדוס המלך. - ויתאזרו הרומיים לעשות קמצות טיטוס אדונייהם, לערות את יסודות החומה אשר הפילו, ולהרסה עד לארץ, ולהשליך אבני ההרסה למרחוק - ויעשו כן. ומדי צרותם יסודות החומה ההיא והרסם אותה עד לארץ, המיתו היהודים מעל החומה התיכונה רבים מהם.

ויראו שרי היהודים כי לכד טיטוס את החומה החיצונה, וכי הרסה וערה יסודותיה, ויחררו מאד על פכה. - ותשארנה עוד חומותים משלש חומות ירושלים, אשר היו חומות שלמות סביבה. ויעשו אז הפריצים שלום איש את רעהו, ויחלקו למשמרות מלחמותם. ותהי משמרת יוחנן שר הפריצים מפאת אנטוכיאה [כד"מא אנטונייה] (אמנם ק"ל כי בפרק הקודם כתב שחומת הורדוס נקראת אנטוכיאה, וכאן כתב שחומת הורדוס כבר נפרצה), אשר מצפון להיכל. ומשמרת הר האחר לפריצים - והוא שמעון - מפאת קבר יוחנן הכהן הגדול. ומשמרת קשר השלישי לפריצים - והוא אלעזר - על העיר מעל לחומה. ויתחזקו ויתאזרו, ויעמדו - המה וכל גבורי המלחמה אשר עמם - נכח הרומיים.

ותכבד המלחמה בעת ההיא מאד מאד - פי מתנה הרומיים מתחזקים להלחם, למען יגדל שמם, והיהודים מתחזקים במלחמתם, כי ראו אשר קרב קצם. וטיטוס עמד לפני גבוריו - לחזקם, ויאמר אליהם לאמר: "התחזקו נא היום! ואני אתן לכם - לכל איש הנלחם היטב ביום הזה נגד היהודים בגבורה - כסף וזהב וכבוד." ויגש אחד

מגבוריו - ושמו לונגינו - ויבא בתוך פת היהודים הנצבים מחוץ לעיר, ויך את האיש אשר ערוך לקראתו מלחמה על פיהו - וימיתהו. ויוסף ויכה אחר, ויךקרהו וימיתהו. אז ברח לונגינו, וימלט אל מחנה הרומיים, כי הרג שני גבורים מגבורי היהודים בגבורה. והיהודים לא נתנו לנפשם לברוח מפני הרומיים, כי בערה חמתם בקרבם, כי שמעון עומד מול גבוריו בגבורה. ומדבר וקורא באזניהם לאמר: "העידותי בכם היום, כי האיש אשר ינוס מן המלחמה מות יומת, וכיתו יהרס!" וטיטוס - קורא ומדבר באזני עמו להתאזר ולהלחם ולשמור מערכת המלחמה, פן יפל איש או יעזב את מקום המלחמה אשר אתו נכח שמעון וגבוריו. וילך אל פאת מקום יוחנן, אשר שמה הציבו איל הברזל - כי היה מקום מישור. ובעת ההיא צוה טיטוס לנגח את החומה באיל הברזל.

והיה בירושלים איש אחד גבור מגבורי יהודה - ושמו קנטור - ויתחבר עם גבורי הפריצים בחכרת הגבורה. ויתניב קנטור עם גבורי הפריצים ממעל לחומה - והוא היה איש גבורות ובעל מלחמות תזקות - ויורה חצים, ויך רבים ממחנה הרומיים, וגם רבים מהם הברית. והיה האיש ההוא - קנטור - נלחם בפאה אחת מפאות ירושלים. עם תשעה גבורים חבריו היה שר לעשרה. והיה פהגיש מחנה טיטוס את איל הברזל למול החומה לנגח, ויקרא קנטור מעל לחומה לטיטוס. ויאמר לו: "בי אדוני טיטוס! חמל נא על העיר המהללה הזאת, אשר היא כבר פרוצה, ואל תשחיתהו, וחמל נא על בית המקדש אשר בה, ואל תשחיתהו - כי משפן אלהים בו!" וכשמע טיטוס את זעקת קנטור, ויצו את גבוריו - ויחדלו מן המלחמה ומנגח את החומה. ויקרא טיטוס את קנטור, ויאמר לו: "צא אלי - ותחיה ולא תמות!" ויען קנטור את טיטוס לאמר: "הנני מפתה את תשעת הגבורים - חברי - ויצאנו אליך יחד." - והוא עשה במקמה, לפתות

את טיטוס לחדל מהמלחמה. והי כדברו אל תשעת הגבורים חבריו, לעיני הרומיים, לאמר: "לכו נא, ונרדה ונמלטה אל מחנה הרומיים!" וידעו חבריו כי הוא מרמה אותם לרמות את הרומיים לחדל מנגח את החומה באיל הברזל. וישלפו תשעת הגבורים ההם איש את חרבו, ויכוהו ממעל לשריונו, ויפל במרמה לעיני הרומיים. והי פנפלו במרמה לעיני הרומיים - והם לא ידעו כי במרמה עשו פן, לבלתי מהר הרומיים להלחם על היהודים ולמנע את האיל לבלתי יקרכו בו לנגח את החומה להפילה ולהשחיתה - ויורה להם אחד מהרומיים בחץ, ויך באפו של קנטור, ויעבר החץ מעבר אפו, וילך ויך גבור אחר. ויצעק קנטור אל הרומיים בקול רם לאמר: "מה זאת עשיתם? על דבור אמנה וברית שלום - אתם מורים חצים עלינו?!" ויאמר קנטור עוד לטיטוס לאמר: "הזה יהיה גמולי שבקשתי לנוס אליך, ויורה עבדך עלי חץ, ויפני - והוא שומע אשר אני מבקש ברית ואמנת שלום! ועתה, אדוני! שלח אלי אחד מן השרים הנכבדים, וארדה נא אליו, וקבלתי אמונתך מידו בטוב לב ובנפש חפצה, ואחר כך אבא אליך, ואהיה לך כאחד מעבדיך." וכשמע טיטוס את דברי קנטור - האמין בדבריו. ויאמר ליוסף בן גוריון הפהן: "לך וכת לו ברית באמונתו, והבאת את האיש הזה אלינו - ויחיה ולא ימות." ויען יוסף את טיטוס, ויאמר אליו: "למה זה תשלחני - ואני לא חטאתי לך, ובטוב לב עבדתיך כל ימי! עתה, אמצא חן בעיניך - ולא תשלחני אליו, כי לא אאמין אליו!" כי היה יוסף יודע את ערמת קנטור ומרמתו. וישלח טיטוס את איארוס הר, ויאמר לקנטור: "וד נא אלי - והאמנתיך, והלכנו אל בן המלך הקיסר!" ויענהו קנטור, ויאמר אליו: "פרש נא חפניך ואת פנפי מדיך, ואשליכה לך את הפסך ואת הזקב אשר עמי אליך, ויחדתי - פן ידעו אנשי העיר, ויקחוהו ממני." ויפרש איארוס את פנף מדיו לקבל את הפסך ואת הזקב אשר אמר לו קנטור.

וַיָּרֵם אֱלֹהֵי קִנְטוֹר אֶבֶן גְּדוֹלָה בְּשֵׁתֵי יָדָיו, וַיִּשְׁלִיכֶנָּה - וַיִּפְּלֶנָּה עַל אֵיזָרוֹס. וַיֵּרָא אֵיזָרוֹס, וַיִּסָּר מִתַּחְתֶּיהָ, וַיִּתְפָּאֵה (לשון פאה, ופן לעיל פרק ע' גזר פועל: הפאה. ונמצא במקרא: אפאיהם (דברים ל"ב) כפירש"י), וַיִּמְלֹט - וַתִּפֹּל עַל רַעְהוּ, וַיָּמָת.

וַיִּקְצֹף טִיטוֹס עַל הַדָּבָר הַזֶּה מְאֹד, וַחֲמָתוֹ בְּעֵרָה בּוֹ. וַיִּגֶשׁ פְּתָאִים אֶת אֵיל הַבְּרֹזֶל הַמְּשֻׁחֵית אֶל הַחֹמֶה הַשְּׁנִית, וַיִּנְגַּחָה - וַתִּפֹּל גַּם הַחֹמֶה הַשְּׁנִית. וַיִּצּוּ טִיטוֹס, וַיִּבְעִירוּ אֵשׁ סְבִיבוֹת הַחֹמֶה. וַכְּרָאוֹת קִנְטוֹר אֶת הָאֵשׁ, נָס עַל נִפְשׁוֹ לְהִמְלֹט, וַיֵּרָא - וַהֲנִה בֵּית נִשְׂרָף. וַכְּרוּצוֹ מִפְּנֵי פַחְדּוֹ לְבַל תִּדְלַק אַחֲרָיו הָאֵשׁ וַתִּשְׂרַפְהוּ - שֶׁהַכְּבִיד עָלָיו הַשְּׂרִיזָן, וַיִּפֹּל אֶל תוֹךְ הַשְּׂרַפָּה [בד"מ: כְּרָאוֹת קִנְטוֹר כִּי נִפְּלָה הַחֹמֶה, וַיֵּרָא - וַהֲנִה בֵּית נִשְׂרָף, וַיִּפֹּל קִנְטוֹר אֶל תוֹךְ הַשְּׂרַפָּה], וַיִּלְהֹט וַיָּמָת, כִּי בַחַר מוֹת מַחִיִּים.

וַהֲרוֹמִיִּים נָגְשׂוּ אֶל תוֹךְ הַחֹמֶה הַשְּׁנִית, וַיִּצְאוּ אֲלֵיהֶם הַפְּרִיזִים וַיִּתֵּר הַגְּבוּרִים, וַיִּדְבְּקוּ אִישׁ בְּרַעְהוּ בְּמִלְחָמָה, וַתַּחְזֹק יַד הַיְּהוּדִים, וַיִּכּוּ בְּמַחְנֵה הָרוֹמִיִּים הַרְבֵּה מְאֹד. וַיִּתֵּר הָעַם מְאֻנְשֵׁי טִיטוֹס בְּרָחוּ אֶל הַחֹמֶה הָרְאוּשׁוֹנָה שֶׁהָרְסוּ לְפָנִים. בְּעַת הַהִיא תִּפֶּשׂ טִיטוֹס אֶת קִשְׁתּוֹ, וַיּוֹרֶה מוֹל הַיְּהוּדִים בְּתַצִּים, וְלֹא נִפֹּל לְטִיטוֹס חֵץ אֶחָד בְּאַרְץ, כִּי הָכּוּ בְּעַם חֲצִירוֹ (גם כאן יוסיפון מבקש להציל את טיטוס מאשמת המפלה). וַכְּבָלָזָת נִגְרְשׂוּ הָרוֹמִיִּים מִן הָעִיר, כִּי חֲזָקָה יַד הַיְּהוּדִים עַל הָרוֹמִיִּים עַד הַיּוֹם הָרְבִיעִי. וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי נִקְהְלוּ אֶל טִיטוֹס עִם רֶבֶךָ מִכָּל הַגּוֹיִם - לְעֹזֶרֶת הָרוֹמִיִּים. וַיִּצְאוּ הַיְּהוּדִים לְקִרְאוֹת הָרוֹמִיִּים אֶל מַחוּץ לְעִיר - לְמִלְחָמָה. וַתַּחְזֹק יַד הַגּוֹיִם עַל הַיְּהוּדִים, וַיִּנּוֹסוּ עַד הַחֹמֶה הַפְּנִימִית, וַיִּסְגְּרוּ בְּעַדָּם.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה וּשְׁמוֹנִים /

יִסְפֹּר בּוֹ תּוֹכַחַה גְּדוּלָּה, שְׁהוֹכִיחַ יוֹסֵף הַכֹּהֵן
אֶת עַם יְהוּדָה, וַיֹּמְרוּ בּוֹ וְלֹא אָבוּ לְתוֹכַחְתּוֹ

בַּעַת הַהִיא צָוָה טִיטוּס אֶל עַמּוֹ לְסוּר מֵעַל הַחוּמָּה אֶל מַחוּץ לְעִיר
וּלְהִשְׁבִּית אֶת הַמְּלַחְמָה יָמִים אַחֲרֵים, לְמַעַן יִקְרָא בְּאֻזְנֵי הַיְּהוּדִים
שְׁלוֹם. כִּי אָמַר: "אוֹלֵי יֵשׂאוּ בְּרִצּוֹנָם עַל הָרוֹמִיִּים - וַיַּחֲיוּ וְלֹא יָמוּתוּ,"
כִּי חָמַל טִיטוּס עַל הָעִיר וְעַל הַיִּכַּל ה' וְעַל עַם ה', לְכַלְתִּי הַשְּׁחִית
הַכֹּל (חז"ל אמרו בגטין נ"ו: שחירף וגידף וגו' ובודאי לא חס על ביהמ"ק, אלא
שלא יפלו רבים מעמו). וַיַּחְדֵּל מִן הַמְּלַחְמָה חֲמֵשֶׁה יָמִים. וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי
בָּא אֶל שַׁעַר הָעִיר וּבַעַת בּוֹאוֹ, וַהֲנִה שְׂמֵעוֹן שַׂר הַפְּרִיצִים יוֹחֲנָן עַמּוֹ
עָרְכוּ כְּלֵי שַׂרְפָּה לְשׁוֹף בְּאֵשׁ לְכָל כְּלֵי הַמְּשַׁחִיתִים שֶׁעָשׂוּ הָרוֹמִיִּים,
וַיַּעֲדוּ כָּלֵם יַחַד לְהַלְחֵם בְּלֵב אֶחָד כְּגִבּוֹרִים.

וּכְרֹאוֹת טִיטוּס אֶת הַיְּהוּדִים, כִּי מָסְרוּ נַפְשָׁם לְעַמּוֹד וּלְהִתְחַזֵּק
וּלְמוֹת כָּלֵם בַּמְּלַחְמָה - כִּי בָּחְרוּ מוֹת מַחִיִּים, אִזּוֹ הִחַל לְדַבֵּר בְּאֻזְנֵיהֶם
דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְדְבָרֵי תּוֹכַחָה, וּלְהִתְחַנֵּן עַל קִשֵׁי עָרְפָם. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
טִיטוּס כְּדַכְרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר: "הֲנִי לְכַדְתִּי אֶת שְׁתֵּי הַחוּמוֹת - וַתִּשְׂאָר
לְכֶם חוּמָה אַחַת לְכַד! וּמָה תַעֲשׂוּ - עַנִּיִּים! בְּהַקְשׁוֹתְכֶם אֶת עָרְפְּכֶם,
וּלְכַדְתִּי גַם אֶת הַחוּמָה הַשְּׁלִישִׁית, וַהֲחַרְמְתִּי אֶת הָעִיר הַזֹּאת,
וְאִבְדַתִּיהָ, וַהֲרַסְתִּי אֶת הַיִּכַּל ה' אֱלֹהֵיכֶם. וְלֹא תַחְמְלוּ עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם,
וְעַל נַשְׁיֵיכֶם וּבְנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם?!" וּבְכָל זֹאת לֹא שָׁמְעוּ הַיְּהוּדִים לְקוּלוֹ,
כִּי הִקְשׁוּ אֶת עָרְפָם. וַיִּשְׁלַח טִיטוּס אֶת יוֹסֵף אֲלֵיהֶם לְדַבֵּר בְּאֻזְנֵיהֶם
דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְדְבָרֵי תּוֹכַחָה וְדְבָרֵי חֲמֵלָה, וּלְיַעֲצָם עֲצוֹת טוֹבוֹת - לְמַעַן
יִמְלָטוּ. וַיְדַבֵּר לָהֶם בְּלִשׁוֹן עִבְרִית (בידום פ"ד מ"ה עברית הוא לה"ק,
ובמגילה י"ח. תניא עברית, והוא לשון עבר הנהר, ומסתמא היינו כעין ארמית,

רנח / פרק שלושה ושמונים

ונראה שכאן פירושו לשון עבר הנהר, כי בסוטה ל"ג. משמע שהיו רגילין לדבר ארמית, וכן מוכח בב"ק פ"ג. שרבי התאונן למה מדברים בא"י בלשון סורסי, והוא ארמי מסורס כמ"ש התוס' שם. וכן חקנו כמה פרשיות שאין מתרגמן אותן מפני ע"ה (מגילה כ"ה) ש"מ דע"ה אין יודעין לה"ק) - לַמַּעַן יֵאֱמִינוּ וַיִּבְטְחוּ. וַיִּלְךָ יוֹסֵף אֲלֵיהֶם, וַיַּעֲמֵד נֹכַח שַׁעַר הַחֹמָה, כִּי יָרָא לְקָרֵב אֶל הַחֹמָה - כִּי יָדַע יוֹסֵף אֲשֶׁר הוּא נֹתָעַב בְּעֵינֵי הָעַם, עַל אֲשֶׁר נָשָׂא עַל הָרוּמִיִּים, וַיְחִי.

ויקרא יוסף הכהן בקול גדול נכח השער לאמר: "שמעו אלי כל העברים, אשר אדברה באזניכם, אשר ייטב לכם!" וישו העם את אזניהם - לשמע אל יוסף. ויען וידבר יוסף אל העם לאמר: "נאָה הִיָּה לָכֶם מִתְחַלָּה לְהִלָּחֵם, כְּאֲשֶׁר אַתֶּם נֹלְחָמִים עִתָּהּ, בְּטָרִם תָּבֵא הָרָעָה הַזֹּאת! בְּהִיּוֹת עֲרִיכֶם עוֹמְדוֹת, וְאַרְצְכֶם מְלֵאָה עִם! לִפְנֵי אַבְדְּכֶם גְּבוּרֵיכֶם - בְּמִלְחָמוֹתֵיכֶם שְׁנֹלְחָמְתֶם אִישׁ בְּאָחִיו בְּאֶכְזָרִיוֹת, עַד אֲשֶׁר נִשְׁאַרְתֶּם מִחַי מִסְפָּר, וּמִלֵּאתֶם אֶת מִקְדָּשׁ ה' וְאֵת הַיְכָלוֹ מִדְּמֵי הַחֲלָלִים וּמִפְגָּרֵי הַמֵּתִים, וְלֹא חִמַּלְתֶּם עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם - וַיְמָה תוֹחִילוֹ עַל זֹאת! וְלֹא דִי לָכֶם זֶה, אֲבָל הַתְּגָרִיתֶם מִלְחָמָה בְּעַם עֲצוּם וְעוֹ פָּנִים אֲשֶׁר מְשָׁלוּ בְּכָל הַגּוֹיִם וְלָכְדוּ אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת, וַיִּרְדּוּ בְּכָל הָאֲמוֹת. וְגַם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר רָדוּ בְּכֶם מִלְּפָנִים - הֵמָּה מוֹשְׁלִים, וְכֻלָּם עֲבָדִים לָהֶם! וְאַתֶּם נֹלְחָמִים עִמָּהֶם בְּאַלְת - וְלֹא בַחֲכֵמָה וּבְכִינָה! וְלֹא תַחְמְלוּ עַל הָעִיר הַזֹּאת וְעַל הַיְכָל ה' וְעַל מִקְדָּשׁוֹ וְעַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם! אֲמַנְם נִשְׁאַתֶּם לְבַבְכֶם לְהַתְּגָרוֹת עִמָּהֶם עוֹד מִלְחָמָה - לְמַעַן הָאָרֶץ רָעָה בְּעַם ה'! וְעַל הַיְכָל הַקֹּדֶשׁ אֲנִי יָרָא - פֶּן יִנְתָּץ, וְעַל הָעִיר הַגְּדוֹלָה הַמְהַלְלָה אֲגוֹר - פֶּן תִּהְרָס, וְעַל מִקְדָּשׁ ה' אֲזַחֵל - פֶּן יִשְׁמַם, וְעַל הָעוֹלוֹת וְעַל הַזֹּבְחִים אִירָא - פֶּן יִשְׁבְּתוּ וַיּוֹסְרוּ, כְּאֲשֶׁר הוֹסֵר הַתְּמִיד (כמ"ל פרק ע"ט שאחר שבטל התמיד, עדיין היו מביאים נדבות), וְעַל אֵשׁ הַתְּמִיד אֲבַכָּה - פֶּן תִּבְטַל!

כִּי אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ לַה', וְאֵל אֱלֹקֵי הַהֵיכָל הַזֶּה מְעַלְנוּ, וְעַל כֵּן סָר צִלוֹ מְעַלְנוּ, כִּי נִלְחַמְנוּ בַתּוֹךְ מִקְדָּשׁוֹ, וְהָיָה הַיְכָלוֹ מְעוֹן לְרַשָּׁעִים וְנִגְוָה לְפָרִיצִים. וְהִרְגַתֶּם אֶת כַּהֲנָיו וְאֶת קְדוּשָׁיו, וְשִׁפְכֶתֶם דָּם נָקִי לְרַב בְּקִרְבוֹ!

וְעַתָּה, אַחֵי! הִנֵּה הַכֹּלִים כָּל הַמְשַׁחֲתִים מוֹכְנִים - לְנַתֵּץ אֶת הַהֵיכָל, וְהָאֵשׁ עֲרוּכָה - לְשׂוֹף אֶת הַמִּקְדָּשׁ! וְהִנֵּה הַגּוֹיִם - אֵיבִיכֶם - חוֹמְלִים עַל הַיְכָל ה' וְעַל בַּיִת מִקְדָּשׁוֹ, לְבַלְתִּי תַתּ מִקְדָּשׁוֹ שְׁמָמָה. וְאַתֶּם - אַחֵי וְרַעִי! לָמָּה לֹא תַחְמְלוּ עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם, לְמַעַן יִסּוּרוּ מְעַלְיֶכֶם הַכֹּלִים הַמְשַׁחֲתִים וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בָּם? וְעַל מָה אַתֶּם בּוֹטְחִים מַעֲתָה? הֲלֹא שְׁתֵּי הַחוּמוֹת נִהְרְסוּ, וְלֹא נִשְׁאַרָה - רַק אַחַת! וְאִם כֵּן, עַל מָה תִּבְטְחוּ? וְכִי תֹאמְרוּ: אֲנַחְנוּ נִבְטַח בְּאַלֹהֵינוּ! הֲלֹא תִדְעוּ, כִּי אֵינְנוּ בְּקִרְבְּכֶם, כִּי הוּא סָר לְעִזְרַת אוֹיְבֵינוּ, בְּגִלְל אֲשֶׁר הֵם - כִּפְדּוּ אֶת שְׁמוֹ הַגְּדוֹל, וַיִּירָאוּ מִמֶּנּוּ, וְאֲנַחְנוּ - מְעַלְנוּ בּוֹ מֵעַל! וְעַל זֶה סָר אֱלֹהֵינוּ מְעַלְנוּ, וְהָיָה בְּעִזְרוֹתָם וְעִמָּם, וּמִשְׁלוֹ בְּכָל הַגּוֹיִם, וַיִּרְדּוּ בְּכָל הָאֲרָצוֹת - רַק הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר סָגְרוּ בְּשַׁלְגַּא אוֹ בַּחוּס, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם דֶּרֶךְ לְעֵבֶר עֲלָיו. וְעַתָּה - אֲמָרוּ לִי: מָה תּוֹחַלְתְּכֶם? וְאַלֹהִים נִתֵּן פְּתוּדִים בְּכָל גּוֹיֵי הָאָרֶץ, וְהִמָּה עוֹבְדִים לָהֶם, וְלָמָּה לֹא תַעֲבֹדוּם גַּם אַתֶּם - וְתַחֲזִי וְלֹא תִמּוֹתוּ? וְהֲלֹא תִדְעוּ, כִּי עַת מִמְשָׁלָה וְעַת גְּדֻלָּה הִיא לָהֶם, וְשָׂדֵי הַמְּשִׁילִם עַל כָּל הַגּוֹיִם, וְהוּא עִמָּהֶם בְּעִזְרוֹתָם! וְהֲלֹא יִדְעֶתֶם, כִּי מִתְחַלָּה הִיְתָה עִזְרוֹתוֹ עִם אַנְשֵׁי מִצְרַיִם, וַיִּמְשִׁילֵם בְּכָל הָעוֹלָם (כ"ה בְּתַרְגוּם שְׁנֵי רִישׁ אֲסוּכֵי וְאוּלֵי מִשְׁמַע כֵּן מִן הַמִּקְרָא וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרִימָה לְשַׁבּוֹר וּכ"ו). וְאַחֵר כֵּן סָר מְעַלְיָהֶם, וַיְהִי עִמָּכֶם, וְהַמְּשִׁילְכֶם עַל כָּל הַגּוֹיִם, וְהָיָה עִמָּכֶם וְעִם מְלַכְכֶם. וְאַחֲרַי כֵּן סָר מְעַלְיֶכֶם, וַיִּתֵּן הַמְּמַשְׁלָה בְּיַד הַפְּשָׁדִים, וּבְיַד אֲשׁוּר וּפָרַס, וַיִּמְשְׁלוּ עַל כָּל הַגּוֹיִם - וְעַלְיֶכֶם וְעַל מְלַכְכֶם, כִּי מַעֲשֵׂה יָדָיו כָּלָם. וְעַתָּה עֹזב אוֹתֶם, וְתַהֲי עִזְרוֹתוֹ עִם הַרוֹמָיִם, וְהוּא עִמָּהֶם לְעִזְרָה לְשָׁנִים רַבּוֹת, וְהִנֵּם מוֹשְׁלִים עַל כָּל

העמים אשר משלו מלפנים. וכי תאמרו: מה בצע, כי האלהים ימשיל הרומיים חולתם על העולם, וסגלתו ועמו גוי אחד בארץ - והוא עם ישראל? הלא תבושו ותפלמו באמרכם זה, ותחפרו בקלון וחרפה כי יפלא זה בעיניכם! ואיכה תאמרו כי חכמים אתם, כי תפלאו על ככה? ואתם ידעתם אשר כל בני האדם מעשה ידי האלהים, ואת אשר ירצה להשפיל - ישפיל, ואת אשר ירצה להרים - ירים! ואף כי אתם - בני עם ה' וסגלתו, ולכם - תאות הממשלה במשפט, והנכם נשפטים בקרי ובחמת קרי. הנה סר צל ה' מעליכם, כי חטאתם לו, ומעלתם בהיכלו ובכהניו. ואיך תבטחו כי ישא פניו אליכם לעזר לכם, והוא הסתיר פניו מכם, ועונותיכם מבדילים ביניכם לבין אלהיכם. בני ואחי! אל תחשבו זאת המחשבה, כי לא נכונה היא. ועתה, אחי ואוהבי! מה לכם להלחם עם הרומיים, והם מושלי הגוים, אשר פתחו סגר מערכות הודו, וכל איי היס עד ים אוקינוס אשר מעבר להודו, וכל ירכתי המזרח. ומשלו עד אפסי ארץ עד ברטניאה, ועד ים אוקינוס. ובכל ארץ סקוטיניאה הסגורה באגמי מים, ויושביה עם גדול פענקים המה גבה קומה, והמה אנשי חיל ברכב ורומי קשת וגבורי מלחמה. ובלכת שר צבא רומא אליהם, כלם נאספו ויהיו לאגדה אחת, ויתיעצו על צפוני המלחמות, ויאמרו: נלחמה באויבינו ונמותה יחד, ולא נעבד מלכי גוים זרים ממנו! ואחרי כן באו מלכי הרומיים והכניעום, והמה להם לעבדים.

ועתה, אחי ואוהבי! באמרכם: נמותה יחד ולא נעבד את מלכי הגוים, כי טוב לנו מות מחיים, ולא נראה ברעתנו וברעת מקדשנו (נראה שלא האמינולטיטוס שלא יחריב ביהמ"ק אם ישלימו עמו, כי היו יודעים שבשנה הזאת יחריב וכמ"ש לעיל פרק פ"ב) - שאלו נא מימי אבותיכם, מתי הייתם חפשים בלא אדונים, ולא היה עליכם על גוים.

והלא ידעתם, כי בא יעקב אבינו, עליו השלום, אשר היה ה' עמו, והוא היה תמיד עם ה', ונטה שכמו לגור במצרים באדמת זרים וזדים לבלתי ימות ברעב - הוא ובניו ומקנהו - ויבא מצרימה עם כל אנשי ביתו, ועם מקנהו ועם כל רכושו, ושם עמו שנים עשר בניו יוצאי חלציו. ויגר שם במתי מעט, למען החיותו את נפשו ואת נפש כל אנשי ביתו ולא ימות ברעב הפכד ההוא.

והלא ידעתם, אשר ברת יהודה עם אחיו מצרימה, קם יוסף כמתנכר על אחיו, ויתגולל עליהם למצא עלילות לשטנה לגליהם (אולי צ"ל עליהם. אבל מצאנו כמה לשונות זרות ביוסיפון, כי דאי היתה לשונם רחבה ונאבד ממנו מה שלא נכתב במשנה וגמרא ומדרש כגון לגמל (פרק ע"ו), נסטרו, ושכפווה (פרק פ"ב), לכן יש לפרש כאן לשון שער כמו טרוקו גלי (ברכות כ"ח) כלומר בפרהסיא, כמו ואל תדכא עני בשער (משלי כ"ב כ"ב), ומצאנו לשון גלים במקום שער בלה"ק בפתיחה לסליחות ער"ה מנהג אשכנז: גלי שבים פותחים כוונים, ואתה סליחה חתומה בר"ת שלמה בר יצחק, ואפשר שהוא רש"י, פי זכר את מעשיהם עמו (עיין ברמב"ם עה"ת בפסוק וזכור את החלומות (בראשית מ"ב ט') שנתן טעם למה ציער יוסף את אחיו), ויאסר מהם, ויגדף ויקלל מהם כרצונו. ושם היה יהודה הנכבד בכני ישורון, - אשר על שמו נקראנו יהודים, והיה יכול להכניעו אלף פעמים - לו רצה - פי לא הפירו אשר הוא יוסף, וכדברו עמו עת - ברגז ורעש - היה יכול לפגע בו, כי גבור חיל היה, וגדול נפש וקר רוח. ומה היה לו, שפיגע באיש מצרי ומיתתו, גם לו המית מהמצרים מספר עצום, ומה היה נחשב בעיניו לפי שכלו? והוא - לא כן עשה, אכל נטה שכמו לסבל על, ויעבד את יוסף, ויקראהו אדון, ובלבבו עליו אשר הוא איש מצרי. ויפנע לעבודתו, למען השיגו ממנו מבקשו, פי ישבר שבר אכל לבלתי ימות

ברעב - הוא ואביו ואחיו ונשיהם ובניהם ובנותיהם, וכל קנינם וכל אשר להם.

וגם שם היתה יוסף, היפה תאר ויפה מראה פדמות גלמו, והנבון והחכם בנפשו, וסבל עבדות מצרים ובית פרעה ואנשיו, לדעתו בחכמתו את אשר האלהים עושה, וכי הראה לפרעה זה, על אשר היתה אז נחשב בעיניו יותר מכל המלכים שהיו בארץ בימים ההם. ויוסף - אם היתה אב לפרעה ואדון לביתו, עם כל זאת היתה נכנע אליו לבקש דרך, למען חיותו בה את אביו ואת בני ביתו, קטנים וגדולים, בלחם לפי השף - ואם הכל היתה בידו, ועשה זה, לדעתו, כי לפרעה ולעמו היתה אז נאותה המלוכה והממשלה - ואיך לא יעשה הוא, יקר וגדלה בדבור ובמעשה למי שמלך העולם כלו חפץ ביקרו? ! ולו חפץ אז יוסף לשוב לארץ כנען - הוא וכל בית אביו - בלתי רצון פרעה ודעתו, מי היתה יכול להשיבו מן הדרך, ואין אדם יכול לו, כי הוא היתה השליט אז בארץ, וכל אשר יחפץ בה יעשה.

וגם בנימין הנמשל לזאב השורף, כי הושב לבית יוסף באכזריות על יד האיש אשר על ביתו במרמה ובעלילת כזב ושקר - למה לא פגע בו להמיתו? שגם הוא יקר רוח היתה! והלא האיש אשר על בית יוסף, הרודף אחרי בנימין ואחיו - אז - לברו רדף, ולו רצו אחי בנימין עמו, הלא המיתוהו וקברוהו - ולא נודע לאיש דבר! ועם כל זאת - לא כן עשו! אמנם יהודה החכם, והמפיר בעולם שפלותו ורוממותו - שב אל העיר עם אחיו, ויגש אל יוסף, ויאמר אליו: "כי אדוני!" וידבר אליו תחנונים ורפואות, עד אשר נכמרו רחמי יוסף, וינדע לאחיו, והיתה את אשר היתה. והתורה הקדושה מספרת לנו כל זה - להורותנו את אשר נכנע לפני מי שהוא בזמנו בעל ממשלה ויכלת (כעין מ"ש חז"ל מגילה ט"ז: תעלא בעידינה סגיד ליה, אבל במ"ר ר"פ ויגש

נתנו טעמים הרבה למה דיבר יהודה תחנונים). ולא יַעֲלֶה עַל לֵב אִישׁ, כִּי יוֹסֵף הַצַּדִּיק חָטָא בְּהַטּוֹתוֹ אֶת שְׂכָמוֹ לַעֲבֹד אֶת מֶלֶךְ מִצְרַיִם - כִּי אֵין חֲרָפָה לְאִישׁ הַחֶכֶם בְּהַפְנֹעַו לַעֲבֹד לְגֹדֹל מַמְנוֹ - יִהְיֶה מִי שְׂיִהְיֶה - וְאֵף כִּי יִהְיֶה מוֹשֵׁל וְאֶדוֹן.

וְהֵלֵא תְדַעוּ, כִּי אֲבוֹתֵינוּ הָיוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם, וְכִי זָכַר אֱלֹהֵינוּ אֶת בְּרִיתוֹ עִם אֲבוֹתֵינוּ, וַיֹּאֲלֵנוּ לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם, וַיִּשְׁלַח בְּעַד זֶה אֶת מֹשֶׁה רַבְּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, מִלֵּאכֹו וּבְחִירוֹ. וּמֹשֶׁה רַבְּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, יוֹדֵעַ הָיָה כִּי ה' אִתּוֹ, וְכִי הוּא בְּעֶזְרוֹ, וְיָכוֹל לְהַשְׁחִית וּלְהַשְׁמִיד וּלְהַכְחִיד אֶת כָּל הַקָּמִים עָלָיו לְרָעָה. וְעַם כָּל זֹאת - בָּבֹאוּ לְדַבֵּר לְפָנָיו פְּרַעַה הַמוֹשֵׁל אֲזוֹ בְּמִצְרַיִם, הָיָה בָּא בְּרַעַשׁ וּבְרַעַד (גּוֹמָא, ור"ל בהכנעה, וכן לשונו לעיל פרק כ': ויהודה הולך לקראתו בשפלות וברעדה. ובדב"ח הגיהו: לא בא ברעש וכו', ואינו נכון, כי ורעד פירושו הכנעה ופחד כמו לעיל), לְהַכִּיר בּוֹ - כִּי הוּא מוֹשֵׁל וְאֶדוֹן, וְאֵם (יש לפרש כמו ואשר (כמו עד אם דברתי, וכפרש"י) כלומר שבידו של פרעה יד חזקה, כמ"ש ולא ביד חזקה (שמות ג' י"ט) וכפירושו השני שברש"י. יש לפרש עוד כמו: ואם כי, כלומר ואע"פ שבידו של משה היתה יד חזקה של הקב"ה) בְּיָדוֹ הָיְתָה יָד חֲזָקָה, וּבְיָדוֹ עָלָיו נְטִיָּה בְּהַצְלָחָה. וְאַחַר כֵּן, כִּי הַכְּבִיד הַמוֹשֵׁל הַהוּא - הוּא פְּרַעַה - אֶת עָלוֹ עַל עַם ה', הַתְּאַזָּר מֹשֶׁה רַבְּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּעֶזְרַת ה' אֲשֶׁר הָיְתָה אִתּוֹ, וַיֹּצֵא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְיָדוֹ עָלָיו נְטִיָּה תְּמִיד עַל מִצְרַיִם, בְּהִבְיָא עֲלֵיהֶם מִכָּה אַחַר מִכָּה וְנִגַּע אַחַר נִגַּע, וּבִאֲוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים. וַיֹּשִׁיעֵם מִיַּד אֶדוֹנֵיהֶם, וַיְבִיאֵם אֶל הַר הָאֱלֹהִים, וַיַּנְחִילֵם כָּל טוֹב - כִּי הַנְּחִילֵם אֶת תּוֹרַת ה'.

וְאַחַר כֵּן בָּא יְהוֹשֻׁעַ וְהַנְּחִיל אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל, וַיַּתְּנֵחֻהוּ אוֹתָהּ וַיִּשְׁבּוּ בָּהּ, עֲבָרוּ עִתִּים עַל אֲבוֹתֵינוּ, הַגּוֹדְעִים בְּסַפְרֵי הַנְּבִיאִים - עַד אֲשֶׁר נִכְנַעוּ לַעֲבֹד אֶת מַלְכֵי אֲשׁוּר יָמִים רַבִּים, וְגַם אֶת מַלְכֵי פָּרַס

ומדי ואת מלכי כשדים עבדנו - עבודה מתוקה מאד. ואחרי כן עבדנו מלכי גוים רבים במלחמות גדולות. פעם נפלנו - ופעם קמנו.

ועתה, אתם - אחי! אמרו לי: איזה חרפה תהיה לכם בפנותכם ערף לעבד את הרומיים [בד"מ: כתיים], ומה אתם נחשבים, בערך הגוים אשר יעבדו? והלא תראו, אשר הם מושלים באויביכם, ורודים בפעמים אשר היו אדוניכם ושונאיכם! הלא נאה היה לכם לאהבה אותם - על אשר הכניעו את כל הקמים עליכם לרעה - תחיתכם ונקמו מהם נקמתכם. ואתם - לא כן עשיתם! אבל נהפכתם עליהם לשונאים, ולא הכרתם בהכר שכל את דרכי העולם - מאז עבדתם אותם, והייתם עמהם בהצלחה ובטוב, ולא נשמדתם, ונשמדה ארצכם! ואני - בהלחמי בגליל עם הרומיים, ידעתי - כי באחרית אכנע להם, אבל לא יכלתי לעשות דבר, כי הפריצים שהיו אתי, היו מחללים את כבודי ולא היו שומעים אלי, והייתי ירא - פן יפגעו בי ומיתוני, כי איעצם להכנע לרומיים ולעבדם (כעין זה בניסין ג'ו'. שאמר אבא סיקרא לריב"ז שאם יאמר להשלים יהרגוהו, ואף את ריב"ז ביקשו להרוג כשביל שלא היתה דעתו נוחה ממעשה הפריצים כמ"ש במ"ר איכה פרשה א': בין וי לזה נמלט ר' יוחנן). אמרתי: אחרי שהאלהים בוחן לבי ופוקרו - ידעתם לכבי - אלחמה עמהם פאשר אוכל לעשות, וכי אראה מקום - אמלט ממנו אליהם - אעשה כן. וכאשר באתי במערה עם ארבעים איש, חברים משחיתים, בלתי מקשיבים לקול עצה נכונה - לולי רחמי האלהים אשר בטחתי בו, ויחפמיני לקחת עצה ולקנות תחבולה להמלט משחיתות האנשים ההם אשר רצו לפגוע בי ולהמיתני על אשר יעצתים להמלט עמי אל הרומיים - אחרי ראותי כי להם ימי הממשלה הימים האלה, והאלהים - הוא אשר המשילם ברצונו על כל הגוים. וזה דרכו לעשות, כי יפקד על צבא המרום במרום, ועל מלכי האדמה באדמה (לשה"כ ישעיה כ"ד כ"א), ומי יכול לדין עם שתקיף

מִמָּנֹ? (עשה"כ קהלת ו' י') וְהִנֵּה, הֵם הַיּוֹם הַזֶּה שׁוֹלֵטִים בְּכָל הָאָרְצוֹת
 וּבְכָל הַגּוֹיִם, וּמוֹשְׁלִים גַּם בְּמִצְרַיִם, וְגַם בְּבִנְיָ אֲשׁוּר וּבְבִנְיָ פָּרַס
 וּכְשָׂדִים, אֲשֶׁר לְכָל הַיֵּיתָם אַתֶּם עֲבָדִים. וְהַמִּצְרַיִם - וְעַמָּהּ יִתָּר
 הַגּוֹיִם - חוֹרְשִׁים וּזוֹרְעִים וְקוֹצְרִים וְנוֹטְעִים וּמְלַקְטִים, וְהַרוֹמִיִּים -
 אוֹכְלִים שְׁלֹיִם וְשִׁקְטִים, וְהֵם - עֲבָדִים לָהֶם.

עוֹד - אַחֲרַי! בִּינוּ לָכֶם! אִם תֹּאמְרוּ, אֲשֶׁר מַלְכֵי מוֹקְדוֹן הָיוּ
 שׁוֹלֵטִים בְּכָל מְקוֹמוֹת הָאָרֶץ, וּבִימֵי אֶלְכָסְנַדְרוּס מוֹקְדוֹן גַּם הֵמָּה
 מָשְׁלוּ בְּכָל אֶרֶץ הַדוֹד וּבְכָל מְמַשְׁלוֹת הַגּוֹיִם, וְהַיּוֹם הַזֶּה - הֲלֹא תֵרְאוּ,
 כִּי הַמְּמַשְׁלָה נִכְרְתָה מֵהֶם, וְהֵם עֲבָדִים לְרוֹמִיִּים. וּבַתְּחִלָּה, כִּי בָאוּ
 עֲלֵיהֶן הַרוֹמִיִּים, גָּאָה גָּאוּ עֲלֵיהֶן, וַיַּעֲרְכוּ בָהֶם מְלַחְמָה גְדוֹלָה, עַד
 אֲשֶׁר הִכְנִיעוּם הַרוֹמִיִּים, וַיְהִי לָהֶם לְעֲבָדִים. וְהִנֵּה - הַיּוֹם הַזֶּה, נִכְנָעִים
 מִגְּאוֹן גְּאוֹתֵם, וַיִּטּוּ אֶת שַׁכְמָם תַּחַת עַל הַרוֹמִיִּים.

וְעַל עַם פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר הָיוּ נִגְדָדְכֶם, וְהָיוּ בְּגָאוֹן וּבְגָאוֹה נִלְחַמִּים
 עִמָּכֶם, וּמִשְׁמִידִים אֶרְצְכֶם - מָה אֲדַבֵּר לָכֶם וּמָה אֲסַפֵּר? הֲלֹא צָעִיר
 הַשָּׂרִים אֲשֶׁר לְרוֹמִיִּים מוֹשֵׁל הַיּוֹם בְּכָל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּבְכָל מְמַשְׁלָתָם!
 וּמָה תוֹחִילוּ אַתֶּם? וְאַתֶּם יוֹדְעִים, אֲשֶׁר הַפְּלִשְׁתִּים הָיוּ גְבוּרִים מִכֶּם,
 וְלִפְנֵיהֶם נִפְלְתֶם וְנִפְלָ שְׂאוֹל מִלִּפְנֵיכֶם. וְכִי תֹאמְרוּ, כִּי דוֹד מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל הִכְחִידֶם וְהַשְׁמִידֶם וְהַשְׁפִּילֶם וְהַכְנִיעֶם - זָכְרוּ לָכֶם! כִּי אִזּוֹ הָיָה
 עֵין ה' עֲלֵיכֶם, וּמִבֵּית אֱלִיכֶם עֵין בְּעֵינָי, וְהוּא הָיָה לִוְחֵם מְלַחְמוֹתֵיכֶם!
 וְהַיּוֹם הַזֶּה - אֵינְנוּ בְּעוֹזְרְכֶם, כִּי הִסְתִּיר אֶת פְּנֵי יְשׁוּעָתוֹ מִכֶּם, עַל אֲשֶׁר
 חָטַאתֶם לוֹ. וּמִי בְכֶם - מִכְּלָכֶם - יָדַע אֶת סוֹד ה', בְּאִמְרוֹ לְדוֹד, עֲלֵיו
 הַשְּׁלוֹם (שְׁמוּאֵל ב' ה'): "כְּשִׁמְעָדָ אֶת קוֹל צְעָדָה בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים - אִזּוֹ
 תַחֲרָץ!" (סִפְיָה דְקֵרָא: כִּי אִזּוֹ יֵצֵא ה' לִפְנֵיךָ וּמִתְרַגְמֵינָי: בְּכֵן נִפְיָךְ מִלֵּאכָא דְהָ'
 לְאַצְלַחַת קִדְמָךְ, וְכֵן פִּירְשׁ"י קוֹל צְעָדָה הֵם מִלֵּאכִים הַצּוֹעֵדִים. וְהַרְמַב"ן כָּתַב בְּסִפְרוֹ
 הָאֲמוּנָה וְהַבְּטַחוֹן פ"ד ד"ה וּלְפִי הַעֲנִין, שֶׁבְכַמָּה מְקוֹמוֹת כּוֹוֵנוּ לְדַמּוּחַ וְכוּ' וְקֵרָאוּ
 אוֹתָם בְּשֵׁם מִלֵּאכִים וְכוּ'. ע"ע בְּרַמְב"ן פ' וַיִּגַשׁ בְּפִסּוֹק וַיִּזְכַּח זְכָחִים לֹא אֲבִיו

יִצְחָק (מ"ו א') וְלֹא רָצָה יוֹסִיפוֹת לְפָרֵשׁ דָּבָר זֶה מִפְּנֵי הַרְוּמִים הַשּׁוֹמְעִים) יִבִּין אֶת דְּבָרֵי, וְיַעֲרֹכֶם עַל לְבוֹ, וְיִגִּיד סוּדָם לְאַחַד מִכֶּם, וְיִתֵּן אֶת לְבוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת עֲצָתִי.

וְעַתָּה - אֲחִי! שְׁמְעוּ בְקוֹלִי, וּבֹאוּ לְעַבְדְּ אֶת הַרְוּמִים בְּדֶרֶךְ שְׁלוֹם בְּבָרִית וּבְאֱמוּנָה וּבְכַבְּדוֹתָם! כִּי רַב לָכֶם כְּבוֹד לְעַבְדְּכֶם עִם מַלְכֵי פָּרַס, וְלִהְיוֹתְכֶם רְעִים וְחֻבְרִים לָהֶם בְּעַבְדוֹת הַרְוּמִים - כִּי הֵם הָיוּ אֲדוֹנֵיכֶם, וְעַתָּה יִהְיוּ חֻבְרִים לָכֶם.

עוֹד - בְּנֵי עַמִּי! הִתְיַצְבוּ עַל עַמְדֵיכֶם, וְאִוָּכַחְתֶּם עִמָּכֶם! הִגִּידוּ נָא לִי: מַתִּי הָיוּ אֲבוֹתֵיכֶם חֲפָשִׁים, וְלֹא הָיָה אִתְּם סֵעַר מְבוּכָה מִמְּלַחְמוֹת גּוֹיִם וּמִמְשָׁלוֹת לְאֲמִים? הֲלֹא מִיּוֹם יְצִאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד יוֹם מִלְּךָ שְׂאוּל בֶּן קִישׁ הָיִיתֶם נוֹצְחִים וְגוֹבְרִים, כִּי ה' הָיָה מִלְּכָכֶם, וְהָיִיתֶם אֲדוֹנִים, וְלֹא הָיִיתֶם עֲבָדִים לְאָדָם - כִּי אִם לְאֱלֹהִים. וְאַחַר כֵּן, כִּי הִשְׁטִין אֶתְכֶם יִצְרָכֶם הָרַע, וְתִמְאַסוּ אֶת ה' מִהֵיוֹתוֹ לְבִדּוֹ מִלְּךָ עֲלֵיכֶם, בְּחִרְתֶּם לָכֶם אָדָם לְמִלְּךָ עֲלֵיכֶם וְלִשְׁפֹט אֶתְכֶם - כִּיִּתַר הַגּוֹיִם הַמְּוֹלָכִים וְהַשּׁוֹפְטִים עֲלֵיהֶם שׁוֹפְטֵי אָדָם וּמַלְכֵי אִישׁ! וְיִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם שְׂאוּל בֶּן קִישׁ וְיִתַר הַמְּוֹלָכִים, וְעַבְדְּתֶם אוֹתָם, וְהָיוּ בְנֵיכֶם לְעַבְדִּים לוֹ, וְהַשּׁוֹבִים מִכֶּם לְמִשְׁרָתֵם, וּבְנוֹתֵיכֶם הַיְקָרוֹת לְרַקְחוֹת וּלְטַבְּחוֹת וּלְאֹפוֹת. וְאַחֲרָיו מִלְּךָ דָּוִד, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עֲלֵיכֶם הַמְּוֹלָךְ הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר מָשַׁל בְּגוֹיִם רַבִּים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיכֶם - אַחֲרֵי מוֹת שְׂאוּל. וְגַם הוּא הֶעֱבִיד אֶתְכֶם כְּרָצוֹנוֹ, עַד אֲשֶׁר הִמִּית רַבִּים מִכֶּם - לְהַשְׁלִים תְּאוֹת לְכַבּוֹ (במלחמותיו שֶׁהֵם רְשׁוֹת כַּמֶּשׁ בְּסוּטָה מ"ד: וְכַתּוּב הַרְמַבִּים פ"ה מֵהַל' מַלְכִים הַל' א' שֶׁהֵם כָּדִי לְהַרְחִיב גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וּלְהַרְבּוֹת בְּגוֹלְתוֹ וּשְׁמֵעוּ, וְגִזְרָה הִיא לְשׁ"ש, כִּי מַלְכוּתוֹ וְכַבְּדוֹ הֵם מַלְכוּתוֹ וְכַבְּדוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה). וְאַחֲרֵי מוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי, עַבְדְּתֶם אֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם - וְגַם הוּא רָדָה בְּכֶם כְּנַפְשׁוֹ, וַיִּשְׁלַח יָד בְּבְנוֹתֵיכֶם וּבְכַנְיֵיכֶם, וַיִּקַּח מֵהֶם לְעַבְדֵי לְפָנָיו, וְלִשְׁרָתוֹ כְּחֻפְצוֹ. וְאַחֲרָיו בָּאוּ מַלְכִים

רשעי ארץ עליכם, וקמו עליכם לרעתכם - ומאז התחילה ההשמדה בארצכם. והטוב שבהם, אחרי שלמה, עליו השלום, היה רחבעם בנו, אשר אמר אליכם (מלכים א' י"ב): "אבי - יסר אתכם בשוטים, ואני - איסר אתכם בעקרבים!" וכה עשו יתר המלכים אשר מלכו אחריו עליכם. פי מעט מהם היו רצויים לה', ויתרם השחיתו התעיבו אין עושה טוב מהם אין גם אחד (גחמא, והיא מליצה עשה"כ תהלים י"ד), מושל ביראת אלהים. ונקשרה הממלכה בכם, ממלך אחר מלך - שנים רבות. עד אשר באו מלכי פשדים, והגלו אתכם מעל אדמתכם בבבלה. עד אשר בא כרש מלך פרס, והשיב את שבותכם אל אדמתכם - ולא ריקים השיב אתכם, פי אם בכסף וזהב ועשר וכבוד, וכיך גדולה לאלהים, ותחשב לו התשובה ההיא לצדקה. ואחרי מות כרש, קמו עליכם מלכי יון הרשעים להשמיד ולהחרים ולהאכיד, וילחמו עמכם, וילחצו אתכם בלחץ רב ובעל קשה. ויער ה' את רוח פהניו, החכמים השלמים בני חשמונאי, וינקמו נקמתכם מהם. ואז - הייתם אחים ורעים לרומיים, ותגדל אהבתכם שנים רבות. ואחרי כן פשעתם כלכם בבני חשמונאי, אשר הושיעו אתכם ויגדילו שמכם, ותבחרו לכם איש מעמכם - ושמו הורודוס, הוא המלך אשר הכביד את עלו עליכם. וימת הורודוס, וימלך תחתיו ארקילאוס בנו. ויקשה גם הוא את עלו עליכם, ותפשעו בו כלכם, ותאמרו: לא נעבד עוד את מלכי יהודה - פי אם נעבד את מלכי הרומיים. ותבקשו לעבד את מלכי הרומיים כרצונכם. ותטו שמכם לעבד את אגוסטוס המלך, פי הוא חמל עליכם, ולא היה לכם לאכזר. ותעבדוהו - ככל הגוים אשר עבדו אותו - בלא חרפה. ויהי לכם לשם טוב, פי עבדתם את מלך טוב.

ועתה - אחי, בני עמי! מה לכם היום הזה, פי אתם הבוערים מכל הגוים, ומתפשטים את המות בגרות, ולא תחמלו - לא על נפשתיכם ולא על צאצאי מעיכם! ?

בינו נא בצאצאי הארץ כלם, זולתכם - באדם ובבהמה ובחיה, ובשרץ ובעוף השמים ובכל דגי הים! וראו - פי הגדול? משל בצעיר! ואין כלמה ובשנת לצעיר כי יעבד את הגדול ממנו. כי השור והגדי - יראו את הארי, והאיל והעשה - יראו את הזאב, ופרה ורחל - יראו את הדב, והעזים - יראו מן הנמר, והנץ - ירא מן הנשר, והיונה - תירא מן הנץ! וכינו לכם בחיות ובעופות ובבהמות. גם תראו, אשר יתגאה הפר הגדול על הפרות הקטנות ממנו, והאיל יתגאה על הצאן, והשעיר יתגאה על עדר העזים! וככה - כל הבהמות והחיות הגדולות מושלות על הקטנות! ולמה לא ילמדו בני האדם מן הבהמות והחיות והעופות? (כעין זה אמרו חז"ל בפ"ק דע"ז ד'. מה דגים שבים גדול בולע את הקטן אף בני"א כל הגדול מחברו בולע את חברו. וענין ההתלמדות מן הבהמות דרשו מ"ש מלפנו מבהמות הארץ וגו' אלמלא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול וכו') והלא אל אחד ברא הכל, ומושל בכל. והפל נקשר זה עם זה, ועומד זה בזה, וזה מעמיד לזה, והכל - מעמד לבורא העולם, ישתבח לנצח! והכל - ישוב אל העפר ברצון הבורא, יתעלה שמו! קחו לכם דמיון מחלקי העולם כלו, וראו איך חלק ימשל בחלק, וחלק יכנע אל חלק. ולא תקשו ערפכם לאגס את מקרה טבע העולם ומקריו! ותמשיכו בחירתכם אחרי סבותיו, ואז - יקרא שמכם עם חכם.

ועתה - בני עמי! בהיותכם צעירים ונכנעים לרומיים, לא תחשבו - פי זה יהיה חסרון לכם וקלון, פי עתכם יבא, ותשובו אל ה' בכל לבבכם, ותהיו גם אתם מושלים בעמים - כרצונכם, רק פי תלכו אחרי אלהיכם הסומך אתכם בכל עז! ואין [בד"מ: ואיך (כלומר כדרך שהרומיים אע"פ שהם שפלים, וכמ"ש בזוי אתה מאד וכמ"ש פ"ק דע"ז י'. מ"מ המשלים הקב"ה, כך יבא גם עתכם)] הרומיים אשר ירדו בכם היום, גוי

שָׁפַל או חָלַשׁ יוֹתֵר מֵהַגּוֹיִם אֲשֶׁר רָדוּ בְּכֶם מִלְּפָנִים - כִּי גוֹי אֵיתָן הוּא, וּמֵאַתּ הַשָּׁמַיִם הַמְּלִיכִיּוּהוּ לְהִיּוֹתוֹ מוֹשֵׁל בְּעַמִּים, וּקְחוּ לָכֶם עֲדוּת וְדַמְיוֹן וּמִשָּׁל מֵהַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת הַמִּתְנַגְּאִים וּמוֹשְׁלִים זֶה עַל זֶה לְפִי טֹבַע הָעוֹלָם וְסִדְרוֹ. וְדַעוּ, כִּי מִקְרָה בְּנֵי אָדָם, לֹא יוּכַל הַגְּדוֹל לְמִשָּׁל בְּקֶטָן - כִּי אִם בְּעֹזוֹתָיו אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ עֲלָיו, יִגְדַּל מִי שֶׁפָּנְגְּדוּ לְהַעֲבִידוֹ, וַיִּטֵּה שַׁכְּמוֹ לְסַבֵּל עָלוּ וּלְקַבֵּל מִמְּשַׁלְתּוֹ.

וְעַתָּה - בְּנֵי עַמִּי! לְבַשׁוּ עֲנוּה, וּקְחוּ לָכֶם דֶּרֶךְ לְהִיּוֹתְכֶם כְּכֹל הַבְּרִיּוֹת, וְלֹא תִרְצוּ לְהִיּוֹתְכֶם בְּעַלְי תְּמוּרָה וְשֵׁנוּי בְּעוֹלָם. קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרֵי אֱלֹהִים, וְשׁוּבוּ לְעֲצַתִּי הַטּוֹבָה וְשִׁמְעוּ אֵלַי, וְעַבְדוּ הָרוֹמִיִּים - וְתַחֲתֵי נַפְשְׁכֶם, כִּי יִכְרַתוּ לָכֶם בְּרִית בְּחִסְדָּם!"

וַיְהִי כְּדַבֵּר יוֹסֵף הַכֹּהֵן בְּאָזְנֵי עַם יְרוּשָׁלַיִם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיֵּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ, וַיַּחֲרָקוּ שִׁנְיָהֶם עֲלָיו, וַיַּחֲרַפוּהוּ, וַיַּקְלִלוּהוּ קִלְלוֹת נִמְרָצוֹת מֵעַל הַחֹמָה, וַיִּשְׁלִיכוּ עֲלָיו אֲבָנִים, וַיִּזְרוּ עָלָיו חֲצִים הַרְבֵּה - וַיִּבְקְשׁוּ לְהַמִּיתוֹ. וְכַאֲשֶׁר רָאָה יוֹסֵף כִּי לֹא שִׁמְעוּ לְעֲצָתוֹ, וַיִּקְשׁוּ עָרְפָם וַיַּעֲזִיזוּ פְּנֵיהֶם נִגְדוּ, וַיַּחֲל לְהוֹכִיחֶם עוֹד - כְּדַבְּרֵי הַסֵּפֶר.

פָּרֶק אַרְבָּעָה וְשִׁמּוֹנִים /

יִסְפֵּר בּוֹ תּוֹכַחָה עוֹד שְׁנֵי אֲלִיהֶם וְאֵל זֹאת
שָׁמְעוּ וַיִּרְף לָבָם

כִּרְפָּאֵי לְיִשְׂרָאֵל בְּדַבְּרֵי עֲצַתִּי וְתוֹכַחַתִּי הַטּוֹבָה, וְלֹא אָבוּ שִׁמְעַ, וְנִגְלָה עֲזָנָם - לְקַלְלָנִי וּלְבַקֵּשׁ לְהַמִּיתַנִּי, וַעֲזַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם דְּבָרֵי תּוֹכַחֹת וּמְרִיבָה, בְּחִרְפָּה וּבִשְׂת:

"הוי - סוררים על ה'! מה תחשב עזרתכם להיכל ה'? ועל מה תבטחו - וה' סר מעליכם! ואתם - רעים וחטאים מאד לו! במה יכפר עונכם אשר עשיתם בהיכלו, ששפכתם בו דמי נקיים לרב, ולא חמלתם איש על רעהו ואיש על אחיו ואיש על קרובו. אבל אתם אשמים, שגלחתםם בהיכל ה' ומקדשו, וטמאתם אותו בפגרי חלליכם אשר הרגתם בקרבו, ותחללו את שם ה' במלחמותיכם בשבתות ובמועדים ובחגים (כיון שמלחתם אינה ברצון חכמים, נחשב להם עון חילול שבת).

הגידו נא לי - סוררים ומורים! הגברו אבותיכם על אויביהם - בחרב או בחנית ובמלחמה? הלא - פי אם בתפלה ותשובה וכלב טוב וישר לה', פי עבדוהו בכל לבכם, והוא היה עוזרם. ואתם - במה תאמינו, כי לא תאמנו? ועל מה תבטחו, כי לא תעזרו? סר צלכם מעליכם, וה' אלהיכם עוזר לאויביכם ותומך בידם להשמיד ולהאבד אתכם. אם בחרבכם ובחניתכם תחשבו להמלט מיד אויביכם את אשר לא ירצה ה' למלטו מידם! פקחו עיניכם - וראו מה אמר דוד משיח ה' (שמואל א' י"ז): "כי לא בחרב ובחנית יהושיע ה'".

ועתה - פתיים! זכרו את אברהם אביכם אשר הוליד אתכם! במה נצח את פרעה מלך מצרים - פי לקח מידו את שרה אשתו? רק - פי חלה את פני ה' בתפלה ובתחנונים. ויער ה' את רוח פרעה, וישב לו את שרה אמנו הקדושה והטהורה, בלתי מחללת ובלתי נטמאת. פי אברהם אבינו, עליו השלום, היה שוכב על ערשו במנוחה ובהשקט ובשלווה, בשלום ובבטחה. ופרעה המושל - היה מתננע ומתכאב במכאובות ובנגעים גדולים ורעים אשר נגעו ה' על דבר שרה אשת אברהם אבינו הקדוש והטהור, על אשר לקח אותה למען עשות לה נבלה, ומי יוכל לרפאות את המחלה שישלח ה' באיש, ומי ידע טבעה? ומי ידע פי שחין - תרפאהו דבלת התאנים, וצרעת נעמן -

ירפאנה מי הירדן, ומרירות המים - יסירהו עץ הלענה במקרה? - ופרעה מלך מצרים פנה אז לדבר אל אברהם אבינו רכות, ולבקש ממנו בתחוננים להתפלל אל ה' להסיר מעליו את מות הנגעים ההם - וכן עשה. ואחרי זה הרבה המושל פרעה להלבישה בגדי חמדה, ולשלחה בכסף וזהב ובאבנים יקרות. והיה אברהם אז יושב בביתו, בהשענו על ה', והנה - שרה באה אליו מלבשת זהב וכסף, מעשרת בכל מיני מחמדים, וגם בכשרון צניעותה, טהורה וקרושה ולא מחללת.

ומה נאמר ביצחק אבינו, עליו השלום? כי בגרש אותו אבימלך מלך פלשתים, היו אתו חניכיו של אברהם אבינו, שלש מאות ושמונה עשר חניכי אביו ילידי ביתו, שהכה בהן חמשה מלכים, חולתם היו עמו - עבדי ביתו, וגם גבורה היתה אתו, להלחם בפלשתים. ולא אבה לעשות מלחמה עם אבימלך מלך פלשתים, אף נסמך ברב ענוה, וישח וישפל להודות לרצון מלך הארץ אשר היה גר בה. ואחרי אשר גרש מארצם, באו פלשתים אליו ויתחננו, ויאמרו לו דברים טובים - דברי שלום, בראותם כי יד ה' עמו, באמרם לו: "ראה ראינו כי היתה ה' עמך", כפתיב בתורה (בראשית כ"ו).

ומה נאמר ביצחק? שבכרחו מפני עשו אחיו לא נשא עמו דבר, כי אם במקלו עבר את הירדן, כמו שפתיב (בראשית ל"ב): "כי במקלי עברתי את הירדן הזה". ולקח לו צדה להרף לבר - והיא היתה תפלתו, וגם היא היתה כל כלי מלחמתו. ובתפלתו עזרו ה' בלכתו אל לבן - ובשובו משם. וימלט מיד עשו אחיו, אשר היה צודה נפשו לקחתה. גם כי בשובו, ויאבק איש עמו (בר"מ: המלאך) - ויוכל לו, וישר לו בהאבקו עמו. ומי יוכל לספר את חסדי ה' אשר לא תמו, ונפלאותיו אשר עשה עם אבותינו אברהם ויצחק ויעקב, עליהם השלום!

ומה אמר לכם על משה רוענו איש האלהים, אשר ירא מחרב פרעה, עד אשר כתב בתורה (שמות יח), כי קרא את שם בנו אליעזר לאמר: כי אלהי אביו היה בעזרו, ויצילהו מחרב פרעה. וכאשר בא להציל את ישראל מידו ולהוציאם ממצרים, במה נצח את פרעה ואת חילו? הלא בתפלתו! והלא במטה אלהים אשר עמו לבד הכניע את גאון פרעה וחרטמיו ותניניהם וכשפיהם, ובו הפה את מצרים בעשר מכות, ובו קרע את היס לשנים עשר (וכן אחז"ל בתנחומא ורמזוהו במשנה פ"ה דאבות: עשרה נסים נעשו על היס, וכמ"ש הרמב"ם בפהמ"ש, וכ"ה בספר הישר) קרעים ונתיבות. וכאשר קרב אל ים סוף - פרעה ומחנהו וכל חיל מצרים וחרטמיה וחרטמיה (כ"ה בס' הישר) - לא נלחם עמהם משה בכלי מלחמה, כי אם בתפלתו ובתחנתו, וצללו פרעה וחילו בתהום רבה. ומשה - שר שיר והודות לאלהינו, וגבורי מצרים - נאבדו בזעם ובעברה. כי הם בקשו להלחם במשה וב ישראל בכלי מלחמה ובסוסים וברכב, ומשה נלחם בהם - בתפלתו. ויטבעו בים סוף פרעה וחילו - ולא נשאר בהם עד אחד. וישראל - היו מנגנין ומרננין בשיר ותהלה, ונותנים הודות לה.

ומי לא ידע אשר התפלה נכבדת [כד"מ: טובה] מכל כלי המלחמה, וכי התפלה תחיש עזרת ה' וישועתו? הידעתם, כי כאשר עבר יהושע משרת משה את הירדן, גבור מלחמה היה, וגבורי מלחמה היו אתו! ולא הרס את שבע חומות יריחו בגבורה ובמלחמה! הלא בתפלתו, ובתרועות אבותינו כהני ה' ותקיעותיהם, אשר היו מריעים ותוקעים בשופרות, וגם בהחרמו אותה, לא החיה בהם כל נשמה - מלבד רחב הזונה וכל הנמלטים אליה, כי פרתו שלוחיו ברית לה ולכל הנמצא בביתה.

והלא ידעתם, כי תפלת גִּדְעוֹן עֲמֵדָה לוֹ לִישׁוּעָה בְּבֹאוֹ עִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ, וַיֵּךְ אֶת כָּל הַמּוֹן מִדִּין וְעַמְלָק וּבְנֵי קָדֶם. וְלוֹלֵי תִפְלָתוֹ וְתַחֲנִתוֹ אֲשֶׁר עָרַךְ לִפְנֵי ה', וְשִׁיחוֹ הַטּוֹב אֲשֶׁר שָׁפַךְ, וְלַחֲשׂוֹ אֲשֶׁר יֵצֵק - מָה הָיוּ נַחֲשָׁכִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ נֹכַח מִדִּין וְעַמְלָק וּבְנֵי קָדֶם, אֲשֶׁר הָיוּ עִם רַב וְעֲצוּם כַּחַל עַל שִׁפְתַי הַיָּם לְרַב.

בינו בוֹעֲרִים - בְּאֵרוֹן בְּרִית ה', אֲשֶׁר לָקַחוּ אוֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים! אִם יִכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ לְהַצִּילוֹ מִיָּדָם בְּחָרֵב אוֹ בְּמַלְחָמָה? כִּי אִם בְּתִפְלָה וּבְתַחֲנוּנִים אֲשֶׁר עָרְכוּ לִפְנֵי ה' צְדִיקֵי הַדּוֹר הַהוּא, הוֹשֵׁב הָאֵרוֹן אֶל מְקוֹמוֹ.

וְרֵאוּ - בִּימֵי חֲזַקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה! בְּבֹא סַנְחַרְיָב מֶלֶךְ אַשּׁוּר, וַיַּחַרֵּךְ וַיַּגְדֵּף אֶת מִקְדָּשׁ ה' צְבָאוֹת, וְהִרְאָה אֶת זֶדוֹן לְבוֹ בְּרָעָה - בְּמָה הַשְּׁפֵל? הַהֲשְׁפִילוּ אוֹתוֹ אֲבוֹתֵינוּ בְּחָרֵב אוֹ בְּמַלְחָמָה? הֲלֹא - כִּי אִם בְּתִפְלָה וּבְתַחֲנוּנִים! כִּי חֲזַקְיָהוּ קָם, וַיַּעֲדָה עֲדֵי (לשון כלי זין, כמו הוֹרֵד עֵדֶךָ, וַיִּתְנַצְלוּ בְנֵי אֵת עֲדִים, שֶׁת"א תְּקוֹן זֶן, וְכֵן לֹא יִהְיֶה בְּלִי גִבּוֹר ת"א תְּקוֹן זֶן דַּגְבַּר, שְׁעִיקַר הַאִיסוֹר תִּיקוֹן תְּכַשִּׁיטֵי אִישׁ, וְאִפִּילוֹ לְרַבֵּן דְּפִלְגֵי אֲרִי אֲלִיעוֹר בְּשַׁבַּת ס"ג. תְּכַשִּׁיטִים הֵם לְגַבּוֹר אֲלֵא שְׁלַעֲנִין שַׁבַּת נַחֲשִׁבִין מִשְׁאֵי מִפְּנֵי שְׁעִיקוֹן לְמַלְחָמָה) תִּפְלָה. וְתַחַת הַמַּגֵּן - לְבֶשׂ שֵׁק, וְתַחַת הַפּוֹכֵעַ - אֶפֶר, וְתַחַת הַחֲצִים - הַרְבֵּה תִּפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים! וְתַעַל הַתִּפְלָה אֲשֶׁר הַתִּפְלָל חֲזַקְיָהוּ, בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה אֵלָיו חֵץ! וּבְתִפְלָה אַחַת אֲשֶׁר הַתִּפְלָל נִפְלוּ מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה אֶלֶף מִגְּבוּרֵי חֵיל סַנְחַרְיָב, הַרוֹגִים וְחַלְלִים וְנִגְפִים בְּמַגְפָּה, מְלֻבָּד הַמֵּתִים בְּמַלְחָמָה בְּפִגְעַי אִישׁ בְּרָעָהוּ - כִּי לֹא נִסְפְּרוּ (לֹא יִדְעוּ מֵאֵי קָמָרוּ).

וּמֶלֶךְ יְהוּדָה וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ אֲדוּם, בְּהַתְּחַבְּרֵם יַחַד, וַיִּלְכּוּ אֶל אֶרֶץ מוֹאָב לְמַלְחָמָה, וְתַתְּעוּטָף נַפְשָׁם בְּצִמָּא בְּמַדְבָּר בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעֲרָבָה

- מה הועילו להם כלי מלחמתם או גבורתם? והלא בתפלת אלישע הנביא איש האלהים יצאו להם מים במדבר ונחל בישמוך.

ובהלחם ארם בשומרון, הלא תפלת אלישע נשמעה בפרום, ותשמע באזני ארם מבוכה והומיה מקול רכב וקול סוסים ופרשים ותרועה גדולה. וינוסו כל מחנה ארם - פי רדף אותם קול עלה נדף, ונסו - ואין רדף.

וגם תפלתו של אלישע הפכה את הרעב אשר היה בשומרון - לשבע, עד שנמפרו שלשים איפות [בד"מ: סאות] סלת בכסף אחד! התראו עתה - בוערים! כי בתפלה, אבותינו גברו מעולם ועד עולם ומדור ודור?!

ונשוב עוד מראש, ונאמר: והלא בפרוש משה רבנו, עליו השלום, את כפיו השמימה, גברו ישראל על המון עם עמלק - בשביל תפלתו. ויהושע בתפלתו העמיד השמש והירח לעיני ישראל, וידם השמש בגבעון והירח בעמק אלון - עד אשר נהפף הערב לצהרים, ויגברו מחנה ישראל על צריהם - בתפלתו. ולולא תפלתו, אשר בה העמיד את השמש והירח, היה הלילה מבדיל בין ישראל ובין צריהם.

וגם שמשון הגבור, הלא בטרם יחטא - היתה תפלתו נשמעת והיתה לו לגבורה, וכאשר חטא - נפל כאחד מבני האדם. וכן שאול המלך, הלא בהיותו בתם דרכיו - היתה לו תפלתו לעז ולגבורה, וכאשר חטא - סר ה' מעליו.

ודוד מלך ישראל, עליו השלום, מלדותו ועד אחריתו לא נפל מגבורתו - כי אם בתפלתו נעזר תמיד, ולא חפץ להלחם בבני אהיו ובבני עמו ברדפו שאול אחריו. ועל פן גבר על צריו - אשר במאסו לשלח יד באחיו, היתה מוראו וחתתו על כל הגוים.

והלא אסא מלך יהודה, בעם מתי מספר יצא לקראת הכושים, ויתפלל אל ה' אלהינו, ויעתר לו, באמרו לפניו: "ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו". ויקשב שדי בקול תפלתו, ויך ממחנה הכושים אלף אלפים.

ודבורה הנביאה, בתפלתה נעשתה תשועה גדולה בישראל. ונשים רבות צדקניות, הלא תפלתן עמדה לישראל לחומת ישועה.

אמרו לי - פתיים! הידעתם מה עשה אמציהו מלך יהודה בהלחמו באדום, כי הפה אותם לפי חרב, ושכה את טפם ואת נשיהם עם אליליהם. ויבא אחרי כן אל ירושלים, ויעבד את האלילים אשר לקח מאדום, ויעמידם לו לאלהים, ולפניהם השתחוה, ויזבח ויקטר וינסך להם, ויאמר אליהם: "אתם הושעתם אותי, בעבורכם נצחתי אדום!" וכי בא אליו נביא ה', ויאמר לו: "למה דרשת את אלהי העם, אשר לא הצילו את עמם מידך?" קצף על הנביא ההוא, ויאמר אליו: "הליועץ למלך נתנוך?" ויחדל הנביא מלהוכיחו, כי יעץ האלהים להשחיתו, ככתוב בדברי הימים למלכי יהודה (בי כ"ה). ועל פן נלכד אחרי כן פשוט, בהלחמו עם יואש מלך ישראל בבית שמש, ואז עלה עוד ערך אמציה לחות, וערך יואש - לארו.

וכל הרעה אשר באה אלינו מימינו מעולם ומראש - מדינו באה אלינו, כי צדיק הוא ה' אלהינו על כל מעשיו אשר עשה עמנו, ולא הרעו אויבים לנו, כאשר הרענו אנחנו לנפשותינו. הלא תראה, כי לקחו הגוים בבבל כל מחמדי מקדשנו, ושיבוים אלינו מבבל בטרה ובקדש. ואנחנו - מטמאים את מחמדי המקדש וההיכל בדם הנקי אשר שפכנו לרב בקרב ההיכל, והוספנו חטאות על חטאתינו, ושכחנו התורה התמימה אשר היא עמדה לאבותינו למבטח עז בו ירוץ צדיק ונשגב, והיא חיינו לעולם הזה וארץ ימינו לעולם שכלו טוב.

כי מי הביא רומיים על עיר ירושלים ראשונה - פי אם הורקנוס
 ואריסטובולוס אשר נחלקו - ויבגדו איש באחיו? וברעתם ובשנאתם
 איש באחיו, הביאו רומיים על ירושלים!

ומי הביא אנטונינוס וסוסיאוס שרי הרומיים על ירושלים - אם לא
 הורודוס, בהלחמו עם בני החשמונאים.

ומי קרא את גארוך קיסר למלך עליכם - הלא אתם קמצתם אותו?
 ועתה, למה מרדתם בחק הקסריות? ואם תאמרו, כי שר צבא
 הרומיים האדומי לחץ אתכם - הלא היה לכם להביאו במשפט לפני
 הקיסר, ולא למרד ברומיים ולעשות מלחמה עמהם! וכי נאמר, כי
 מרדתם בגארוך קיסר על אשר הרע לכם - למה מרדתם עתה
 באספסיאנוס הקיסר, שהוא איש רחמים, ומעולם לא הרע לכם?
 ולמה לא תשלימו עם בנו - לשאת עלו עליכם כיתר הגוים הסובלים
 עלו, ותחיו ולא תמותו!

והלא אתם ידעתם את חמלתו עליכם! ולמי היה נאה להרע - פי
 אם לי, אשר הרימותי את חרפי על הרומיים, ואהרגה מהם חללים
 לאין מספר. - ואם לא מחפץ לבי עשיתי זה, שאתם שלחתם אותי
 להלחם על הגליל בירפת. ושם באתי, ונלחמתי בכל מאדי, והרגתי
 מהרומיים רבים - עד אשר פסוני אנשי הרומיים באבני קלע ובחצים,
 הקיפוני באש בוערה. ואני - עודני מתאמץ עליהם במלחמתי, והרגתי
 מהם רבים בידי, ונלחמתי פנים ואחור, ועם כל זה - לא גמלוני רעה
 על הרעה אשר עשיתי עמהם, כי טובות גמלוני! ועתה - הנני בידם,
 והמה ברחמיהם - החייני!

ואני מודה על מצפוני ללבי, אשר פעמים רבות בקשתי להמלט
 אליהם בטנם ילדוני, ולא יכלתי - כי יראתי מהחברים החטאים אשר
 היו אתי, פן יפגעו בי להמיתני ואהיה נספה בלא משפט. ועתה -

אודה את ה' הפעם הזאת, גם בכל פעם ופעם, כי אזכרה מעללי חסדיו עמי על כל הטובות אשר גמלני, ועל החסד אשר עשה עמי, ולא נתנני להיות עמכם ברעה אשר אתם עושים, אשר הרגתם צדיקים גמורים. ולא אהיה חבר לאנשים משחיתים כמוכם, לשפף דם נקיים וטהורים בהיכל ה'! כי לו הייתי עמכם שם, היה גורלי נופל ברעה, ואבדה תקותי באבוד תקותכם, אשר לא תחמלו על נפשותיכם, וקשי ערפכם למוקש לכם.

כי עתה - ראו רעתכם אשר רבה היא, כי אין ה' בקרבכם! אשר מפני המלחמות שנלחמתם איש באחיו - כמעט חרבו מי השלוח! ובמלחמות הגוים כי נקהלו עליכם - הנה מי השלוח שוטפים ונוחלים [נוזלים] כנחל, וכנהר גדול מלא על גדותיו!

ואתם - סוררים עוד ומורים - עם נבל ומכעיסי אלהי ישראל! אתם הרגתם איש את אחיו בקרב היכל ה' - ואיך ישפן כבוד ה' עמכם? סוררים, צוררים ורוצחים! אמרו לי: הלא ידעתם, אשר על דבר קרח ועדתו אמר ה' למשה ועמו: "הרמו מתוך העדה הזאת, ואכלה אתם כרע: "ואתם - תוסיפו טרה, כי אין לכם חמלה, ותהרסו את היכל ה' בידיכם, ותבעירו שרפה על בנינו המקדש אשר בנו המלכים היקרים והנביאים הקדושים בשם ה' אלהי ישראל הנכבד והנורא. ואתם - בידיכם תשחיתו הכל, ולא תחמלו על מקדש ה', ולא על בניכם ובנותיכם ונשיכם וטפכם, פן ילכו בשבי - לתרפה ולטמאה.

ואף כי אני במחנה רומיים, כמו אני עמכם נחשבתני, כי עתה - הנה אשתי אהובתי יקרתי עמכם, ואשת נעורים היא - ולא מאסתיה. ואם בנים ממנה לא היו לי - אהבתיה מאד (מכאן ראייה שיוסיפון אינו יוסף הכהן שבתלמוד, ששאתו מתה בזה"ב (זבחים ק') והניחה בנים (מ"ק כ"ג)), להיותה ממשפחת רמים וטובים עם ה' ועם אנשים. גם אבי ואמי, העניים

הקדושים, הזקנים הבאים בימים - עמכם, כי אבי בן מאה ושלש שנים הוא היום, ואמי בת שמונים וחמש שנים היא היום. ואני - שנתי מעט ורעים, ושנות צרה ותוגה, ששים ושבע שנה (לעיל פמ"ג כתב שהיה בו שבעים בהמלכת יוליאוס קיר, ואיני יודע איך להגיה), ועדין לא הגתי לגבול בקשת המות בדרך הטבע, לא בבחירה בלתי רצון - ולא ברצון בלתי בחירה. גם בכור אנכי לאבי, ופטור רחם לאמי. והיה, אם לא יאמנו דברי בעיניכם, פן תאמרו, כי במרמה אקרא באזניכם את הדברים האלה, ושמעתם לעצתי, ולא יצדקו דברי על הברית ועל השלום אשר יגיעכם מאת אדוננו טיטוס בן אדוננו הגדול ממנו - והוא הקיסר. והמתם שמה את אבי הקדוש ואת אמי הקדושה, וגם את אשתי חמודתי ואהובתי ויקרתי - המיתו! גם כי אותי לא תחיון! כי אני נשבע בה' אלהינו, אשר אשלמה את נפשי בידיכם [אמסר נפשי], ועשיתם לי כטוב בעיניכם! ועתה, שמעו שמע אלי ותחי נפשכם, ויהיה דם אבי ואמי ואשתי לכם לערבון ודמי עמהם - ויצאו זקני העיר אלי, ואקראה עמהם אל אדוננו טיטוס - הפקיד עלינו במצות אביו הקיסר המושל בכל ממשלות הרומיים - ואכרתה ברית בינו וביניהם בעד כלכם, ואכתבה ספר ברית באמונה ובכטחון, לגדוליכם וקטניכם. ואולי, כגאון שש ה' עליכם עד עתה להאביד אתכם ולהשמיד אתכם, כי הקשיתם ערפכם, ולא תשו שכמכם לסבל על הרומיים, אשר רצון ה' היום הזה להיותם מושלים בכל קצרי הארץ - פן ישיש ה' עליכם מן היום הזה והלאה להטיב לכם ולרפא את שבריכם, עקב כי תודו לו, ותראו כי הפמטלה על פיו היא, ואת אשר ירצה להשפיל - ישפיל, ואת אשר ירצה להרים - ירים.

וכל הימים אשר אתם מחזיקים ברשעתכם לבלתי תת את הרומיים למשל עליכם, אתם מקציפים את ה' עליכם - גם כי תאחרו את קץ גאלתכם, ותרחיקו את הישועה לזרעכם אחרים. כי אחר אשר הדבר

יֵצֵא מִפִּי מֶלֶךְ הָעוֹלָם, לְהִיּוֹתֵנוּ גּוֹלִים כְּמִשְׁפֵּט חֲטָאתֵנוּ (עמ"ש לעיל פרק פ"ב), וְקֵץ גְּלוּתֵנוּ לֹא נֹדַע כִּי אִם אֵלָיו - מִי יִתֵּן וְיִכָּבֵר עֲבָרוֹ יָמִים מִגְּלוּתֵנוּ וְשָׁנִים מִפְּרִדְנוּ - אֲשֶׁר כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר עָלֵינוּ יוֹם בְּגָלוּת, נִתְקַרֵּב הַיּוֹם אֶל עַת הַגְּאֻלָּה וְהַיְשׁוּעָה הַיְדוּעָה לְאַלְהֵינוּ, הַיְדוּעָה מֵאִתּוֹ - בְּמִשְׁפָּטוֹ עָלֵינוּ. וְכָל יָמֵי אֲשֶׁר נִגַּע הָעַקְשׁוֹת בְּלִבְבָנוּ, וְלֹא נֹדַע לְרִצּוֹן אֱלֹהֵינוּ לְהַשְׁלִים חֲפָצוֹ, לְהִיּוֹתֵנוּ מוֹשְׁלִים כְּאֲשֶׁר גָּזַר, הִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּצָרָה וּבְאֲנָחָה. וְהַיָּמִים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלֵינוּ, לֹא יָבִאוּ בְּחֻשְׁבוֹן יָמֵי קֵץ הַגְּלוּת אֲשֶׁר נִהְיָה בּוֹ, כִּי הַגְּלוּת לֹא יִתְחִיל עָלֵינוּ, כִּי אִם בְּהִיּוֹת יְרוּשָׁלַיִם מְשׁוּלָה בְּיַד אוֹיְבֵינוּ, בְּגִלְגַּל אֲשֶׁר הִיא רֹאשׁ לְמַלְכוּת יִשְׂרָאֵל וּלְמַמְשַׁלְתָּם.

וְעַתָּה - אַחֵי! עָלֵי הִיָּה לַעֲשׂוֹת לָכֶם הַתְּרָאָה מִכָּל דְּבַר, וְלָכֶם הוּא - הַנִּבְחָר, וְהַשׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע, וְהַחֲדַל יִחְדַּל!"

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה וְשִׁמּוֹנִים /

יִסְפָּר בּוֹ תְּלָאוֹת בְּנֵי עַמּוֹנוּ בְּמִלְחָמוֹת הַלָּלוּ
וְהִיּוֹתָם כְּצֹאן לְטֶבַח וּיְבָלוּ

וְהִי כְּשִׁמְעַתְּ הָעַם אֶת דְּבָרֵי יוֹסֵף הַכֹּהֵן, וַיִּכְפּוּ מְאֹד - כִּי נָטָה לָבָם לְדַבְּרִים הַטּוֹבִים אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם יוֹסֵף בְּצַעֲקָה וּבְתַחֲנוּנִים וּבְגִנְיָה וּבְדַמְעוֹת נֹזְלוֹת, וַיִּכְפּוּ הָעַם כְּכִי גְדוֹל מְאֹד. וּבַעֲתָה הִיא צָוָה טִיטוּס, וַיִּשְׁלַחוּ הַרֹמָיִים אֶת כָּל הַיְהוּדִים הָעֹבְדִים אֲשֶׁר קָנוּ וְאֲשֶׁר לָקְחוּ בְּשִׂבֵי - חֲפָשִׁים אֶל יְרוּשָׁלַיִם, וַיִּתֵּן הוּא דְמֵי הָעֹבְדִים אֶל אֲדוֹנֵיהֶם, כִּי נִכְמְרוּ וַחֲמֵי טִיטוּס עַל דְּבָרֵי יוֹסֵף הַכֹּהֵן, וְעַל טוֹב עֲצָתוֹ לָהֶם - יִחְמַל

עֲלֵיהֶם (ח"ו לחשוב שטיטוס היה מרחם, אלא זו היתה תחבולה לפתות העם להשלים עמו). וַיִּתְאוּוּ הָעָם הַדָּל לְצִאֵת אֶל טִיטוּס וּלְעֲשׂוֹת עִמּוֹ שְׁלוֹם - כְּעֲצַת יוֹסֵף. וַיַּעֲמְדוּ שְׁמֵעוֹן וְאַלְעָזָר וַיּוֹחֲנָן שְׂרֵי הַפְּרִיזִים, וַיִּפְקִידוּ אֲנָשִׁים גְּבוּרִים עַל הַשְּׁעָרִים לֵאמֹר: "כָּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִירוּשָׁלַיִם אֶל הָרוֹמָיִים - הֵפוּ אוֹתוֹ לְפִי חָרֵב!" וַיַּעֲשׂוּ גְבוּרֵי הַפְּרִיזִים כֵּן בְּכָל שְׂרָצָה לְצִאֵת מִירוּשָׁלַיִם, וַיְהִיגוּ רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל. וַתִּסְגֹּר יְרוּשָׁלַיִם - עַד אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא, וְהָרַעַב כָּבֵד בִּירוּשָׁלַיִם, וַיִּחְפְּשׂוּ הַפְּרִיזִים אֶת הַבַּתִּים וְהַחֲדָרִים אֲשֶׁר לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם לְמִצָּא אֶכֶל לְמַחֲתָם. וְהָיָה כִּי יִמְנַעַם בַּעַל הַבַּיִת מַחְפֵּשׁ לָהֶם אֶכֶל בְּבֵיתוֹ - וְהִפָּהּ וּמָת. וַיַּעֲשׂוּ כֵּן הַפְּרִיזִים לְכָל אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם, עַד אֲשֶׁר שָׁלְמָה וַתִּמָּה הַמַּחֲזֶה מֵהָעִיר.

וַיַּחֲלוּ יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם לְלַקֵּט הָאֲשָׁפָה וְהַדָּמָן לְאָכֹל, עַד אֲשֶׁר נָפְלוּ וּמָתוּ עִם רַב מִיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם מֵרַב הָרַעַב. וְאֲשֶׁר מָצָא מַחֲזֶה מֵעֵשֶׁב אוֹ דָּשָׂא (מִשְׁמַע מִלְשׁוֹנוֹ שֵׁשׁ מִן הַנִּקְרָא עֵשֶׁב וְיֵשׁ הַנִּקְרָא דְשָׂא, וְדָלָא כַפִּירִישׁ בְּפִרְשַׁת בְּרֵאשִׁית א', וְעִי"ש כַרְמִכָּן וְסַפּוּרוֹנוֹ וְכַרְמִב"ס פ"ה מֵהַל' כְּלָאִים הַל' ח') אוֹ יֶרֶק, אוֹ עֵכְבָר אוֹ נַחֵשׁ אוֹ שְׂרָץ מִן הַשְּׂרָצִים - הוּא הָיָה נִקְרָא נוֹשָׁע, כִּי הָיָה מוֹצֵא אֶכֶל לְאָכֹל לְמַעַן חַיּוֹת נִפְשׁוֹ - כִּי חֲזַק הָרַעַב. וְאֲשֶׁר הָיוּ לוֹ חֲטִים טְמוּנִים וּמְסֻתָּרִים אִתּוֹ, הָיָה יָרָא לְטַחֵן - אֵף כִּי לְלוּשׁ וּלְאִפּוֹת, מִפְּנֵי רַעַת הַפְּרִיזִים, פֶּן יוֹדַע לְפְרִיזִים וַיִּקְחוּ אוֹתָם. וְלִכֵּן הָיוּ אוֹכְלִים חֲטִים בְּסֻתָּר, חֲדָר בְּחֲדָר בְּהַחְבָּא. וְהָיוּ אֲנָשִׁים - בְּנֵי עֲשִׂירֵי יְרוּשָׁלַיִם - חוֹטְפִים אֶת הָאֶכֶל יָד מִיָּד, זֶה מִזֶּה, הָאֵב יַחְטֹף מֵהַבֵּן, וְהַבֵּן יַחְטֹף מֵהָאֵב, וְהָאֵם - מִבְּנֵיהָ, וּבְנֵיהָ - מִמֶּנָּה. וְהַיּוֹצֵא מֵהֶם מַחוּץ לְשַׁעַר - כִּי לֹא יָרְאוּהוּ הַפְּרִיזִים - אוֹ יָרַד מֵעַל הַחֹמָה לְלִילָה לְלַקֵּט עֵשֶׁב מַחוּץ לְעִיר לְמַחֲתוֹ, יִמִּיתוּהוּ הָרוֹמָיִים כִּי יִמְצְאוּהוּ וַיִּשְׁמִידוּ אוֹתוֹ. וַתִּגְדֹּל הָרַעַה הַזֹּאת - עַד אֲשֶׁר אֶכֶל הָעָם אֶת כָּל רֶמֶשׂ הָאָרֶץ, מֵעֵכְבָר וְעַד שְׁמֵמִית וְעַד נַחֵשׁ וְחַלְד וְצָב. וַתִּרְבַּח מַחֲלַת מַגָּפָה מֵהָרַעַב בְּעַם, וַיָּמוּתוּ הָעָם - וְאֵין לָהֶם קוֹבֵר. וְכִי הָיְתָה נִמְצָאת בִּירוּשָׁלַיִם

נבלת סוס או נבלת כל בהמה בתוך העיר, היו נלקחים עליהן רבים מישראל, ומתים בהלחמם על נבלת הבהמה או על נבלת החיה כעורבים הרעבים ימים רבים. עוד - כאשר היו יוצאים אנשים מהעיר עם נשיהם ובניהם ובמתייהם וטפם למצא עשבים ללקטם למחיתם, והיו מוצאים אותם הרומיים, היו שוחטים את ילדיהם, ואומרים: "נשחט הקטנים האלה, פן יגדלו, ולקץ הימים ילקחו בננו - כאבותם!" ולכן היו הרומיים הורגים את דלת העם היוצאים מן העיר ותולים אותם על עצים נכח שער ירושלים. ויעשו כן הרומיים יום יום, ועל מספר ההרוגים והתלויים חמש מאות נפש. וגם שמעון ויחנן ואלעזר היו עושים כן לכל אשר היו לוכדים מגדודי הרומיים, פי היו אורבים להם. וככה היו עושים לכל מי שיבקש לצאת ללכת אליהם, והיו שוחטים אותם, ותולים את נבלותיהם ממעל לחומה - נכח הרומיים, אולי ירחמו הרומיים בגללם על היהודים הנלכדים אתם. ויהי מספר הנתלים על ידי הפריצים - חמש מאות איש, כמנן הנפשות אשר תלו אותם הרומיים מהיהודים. ויצו טיטוס לכל אנשי מחנהו לאמר: "אשר ימית מהיוצאים מירושלים - ימות!" ויעש טיטוס כן, פי נכמרו רחמיו על ישראל.

ובכל זאת לא חדל טיטוס מדבר אל אנשי ירושלים דברים טובים, ומהתחנן אליהם. ויגש עד אל החומה, וידבר להם בדברים האלה לאמר: "שמעו נא לעצת יוסף, ובאו אלי - ותחיו, ולא תמותו! ותמלו על עצמכם - ולמה תשחיתו ברעב ובצמא ובמצור ובמצוק ובחסור כל, וזולתי השחתת חרבות הרומיים בככם, וזולתי השחתת תרבתם איש באחיו." ויהי כשמע שרי הפריצים את דברי טיטוס, חרה אפם, ויתגרו לעשות רעה על רעה ולחזק לבם להיותם אכזרים בעם ה', והיו מחרפים ומגדפים את טיטוס, להקציפו ולהכעיסו, למען אשר לא יוסיף עוד לדבר אל העם בדברים האלה. פי העם הדל - מיראתם

מהפריצים - אמרו להם: "טוב לנו למות בחרב, ברעב ובאש חפשים, על מקדש ה' ועל היכלו, ולא לסבל את על הרומיים עלינו! כי מה יתרון יהיה לנו לחיות מעט זמן מימים מעטים, ולראות אבדן היכל אלהינו. הלא טוב לנו למות בצרה הזאת, ללכת לאור הגדול, ולאור באור חיי העולם ולמנוחת גן עדן."

ויהי כראות טיטוס כן, ויצו להגיש את האיל המשחית אל החומה, לנגח אותה ולהרס את בנינה, להציל את הנתפשים - מיד אלעזר ויחנן ושמעון שרי הפריצים, ולהמית הפריצים. ויהי בהגישם האיל אל החומה לנגח, ושם היה בחור אחד מאנשי טיטוס במחנה הרומיים - ושמו נמגאנין בן אנטיוכוס [כד"מ: נמוגאנין אטיורוס] המקדוני, והוא היה ממלכי היונים, ובא לעזרת טיטוס, כי צוה אליו זה בספר ששלח אליו אביו המושל בכל ממשלות הארץ, והוא אספסינוס הקיסר הגדול. והוא היה קל ברגליו וגבור חיל - אך היה חסר דעת. ויצן המלך הבחור ההוא, ויאמר אל טיטוס: "תמה אני ונפלא מהמון גבוריך אשר גברו לכבש את כל גויי הארץ, למה זה יתמהמהו, ולא התאזרו והתחזקו זה כמה בגבורה להרג לכל היהודים הנמצאים נצבים מחוץ לחומה." ויצחק טיטוס מדברי המלך הבחור היוני, וילעג עליו. ויאמר טיטוס: "הנה - כפאשר עלו אלה הדברים על רוחך לדבר בם, למה לא תתחזק לעשות מהר כפאשר דברת, ולמה זה תתמהמה - ולא תשלף תרפך ותראה את גבורתך עליהם." ויתחזק הבחור המלך היוני, ויקרא לכל אנשיו המקדונים, ויגש, ויתגר מלחמה בחצים ובקשתות ובקמחים מול היהודים. ויעזו היהודים פניהם על המקדונים, ויכו בהם היהודים אשר מחוץ לחומה מפה רבה, וגם את העומדים על החומה הכו. וירבו להכות במקדונים אנשי המלך הבחור היוני מפה גדולה מאד, עד אשר נפלו פלם חללים לפני היהודים, ולא נשאר מן המקדונים עד אחד. והמלך הבחור היוני

נמלט לבדו למחנה הרומיים, פי היה קל ברגליו, וישב, ויבא אל טיטוס. - והמלך הבחור היוני היה מזרע אלכסנדרוס מוקדון, המלך הגדול אשר משל בכל הארץ וירעשו ממנו גוים ולאמים.

ויאמר יוסף הכהן למלך הבחור היוני - נכד אלכסנדרוס מוקדון - לפני טיטוס: "הלא תגיד אתה לי, בן מי אתה העלם המלך?" ויענהו: "מזרע אלכסנדרוס! ואני עשירי לבני בניו." ויענהו יוסף: "האמת אתך לאמר כי אתה מזרעו, לאבירות הלב אשר נראה בך. אמנם - דע לך! פי אבירות הלב צריך לסמך הגבורה, וכל מי אשר יחפץ להתמשל ולהדמות באלכסנדרוס ולעשות גבורות כמוהו, נאה לו להיות גבור כמוהו, ואז ילחם בעם עז כבני ישראל - בני עמי. כי ידענו, אשר בא אלכסנדרוס בעיר אחת - לבדו - לילה, בסמכו סלם אל קיר החומה, ויירד אל תוף העיר, ויך ביושבי העיר - לבדו - כל הלילה. ויהי בבקר, וישמעו אנשי מחנהו את קולו, וישאלו אנשי המקום: "מה קול ההמיה הזאת בעיר?" ויאמרו אליהם יודעי הדבר, כי המלך אלכסנדרוס בתוף העיר, וירוצו גבורי מחנהו, ויגדעו את בריחי דלתות העיר, ויבואו אל העיר, ויצילו את אלכסנדרוס מלפם. וכן דוד מלפנו עשה גבורה לבדו במלחמה בנפילים (ר"ל רפאים כמ"ש בשמואל ב' כ"א ט"ז בילידי הרפה, ועיי"ש רד"ק שהוא כמו הרפא. אבל בסנהדרין צ"ה. אמרו שמן המים נעש דוד שגרמו לו לילך לבדו לארץ פלשתים בהמשכו אחר צבי אחד), ואלכסנדרוס לבדו עשה גבורה במלחמה, כי נלחם בתוף העיר, ודוד המלך הלך לבדו במחנה הרפאים. וכשמע אבישי אחי יואב בן צרויה, פי נלחם דוד במחנה הנפילים, ויחש לרוץ לעזרתו, וימצאהו לבדו, והוא נלחם במחנה הנפילים, והיה דוד המלך מכה בנפילים, ויבא אחד וישב מאחורי דוד להפכותו. ויהי פהרימו ידו להפכותו, וירץ אבישי אחי יואב ויקדם, ויקח את מפת המכה בדוד - במגנו. ויסב אז דוד את פניו ויך את הנפיל ההוא - וימת (במקרא לא

רפד / פרק חמישה ושמונים

משמע שדוד הרגו, וגם בסנהדרין לא אמרו כן, ואולי משמע ליה מדכתיב בשמואל בסוף הפרק אח ארבעת אלה וגו' ופלו ביד דוד וביד עבדיו, משמע שהיה לדוד חלק בהריגתם). עַל כֵּן יִדְעֶנּוּ, כִּי אֶלְכַסְנֵדְרוּס הִצִּילָהּוּ מִיַּד אֲנָשֵׁי הָעִיר אֲשֶׁר בָּא לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְבָדּוֹ, לְמַעַן תִּנָּתֵן הָעִיר הַהִיא בְּיָדוֹ. וְדוֹד מִלְכָּנוּ - הִצִּילוֹ אוֹר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר הָיָה אֵתוֹ תְּמִיד עוֹמֵד וְיֹשֵׁב (באגרות הרמב"ם נדפס אגרת ר' יוסף אבן עקנין להרמב"ם וכותב בתוך הדברים: וכל זה, ר"ל לימוד חכמתו שהמשיל לנישואי בתו, בפני שני עדים ברורים רבן עבדאללה וכן רשד חברים ר"ל שהרמב"ם לימדו ע"פ ספרי הפילוסופים הללו) והרמב"ם השיב ע"ז: ובשני עדיך העברי והעברי עלי הגדלת ובין קודש לחול לא הבדלת עכ"ל כי בן רשד היה גוי משמע שאין להשוות ישראל לגוי, וכן המנהג לומר כשמזכירים ישראל וגוי: להבדיל. ויש ללמד זכות על יוסיפון שהוצרך לדבר עם הגוי כהבנתו, ועוד שפירש דבריו שאלכסנדר לא ניצל אלא בעוונות ארביכו, אבל דוד ניצל בזכותו). וגם אותך, הבחור הינוני המלך במקדוניא, הצילוך מלמות בתוך ירושלים על יד היהודים - יושבי ירושלים, למען תהיה להם עוד למוקש. ולכן דע, הבחור הינוני! כי לא מרפיון ידים חדלו הרומיים להלחם ביהודים - מאז, כי אם מחכמה ומערמה ובמרמה עשו את הדבר הזה הרומיים, להיותם נלחמים בגוי עו ואיתן, אשר היום הזה הפרת מעט מגבורתו, ותספרנה לשואלך."

פֶּרֶק שֵׁשֶׁה וּשְׁמוֹנִים /

יִסְפֹּר בּוֹ אֵיךְ רָצָה טִיטוּס לְהַפִּיל כָּל חוֹמוֹת
הָעִיר מֵאַרְבַּע פְּאוֹתֶיהָ וְאֲשֶׁר הִתְקוּמָמוּ
הַפְּרִיצִים נִגְדוּ וַיִּנְסוּ אֶת כָּל חֵילוֹ

אחר הדברים האלה, ויחלק טיטוס את כל מחנהו לארבעה מחנות (עין במדרש איכה פרשה א' בפסוק היו צריה לראש: מן דכבשה פליג ארבע טכסייא (צדדי העיר) לארבע דוכסיא. ואפשר שלפני הכיבוש חילקם לדוכסיים אחרים לכן אמרו במדרש מן דכבשה), ויצייגם סביב לחומה. ויערוך ארבע אילי ברזל לנגח בהם את החומה מסביב. ויערכו את האיל האחד, ויציבוהו לנגח מפאת אנטוכיאה [כד"מ: אנטוניא] - והיה ארך האיל ההוא שלשים אמה.

ויהי בלילה ההוא, ויצא יוחנן שר הפריצים עם גבוריו [כד"מ: גודריו], ויחפור את העפר מתחת אופני העגלות הנושאות לאיל - כי כל אילי הברזל המשחיתים אשר הביא טיטוס אל ירושלים, כלם היו אילי עגלות, ולכלם ראש עגל אטום וצואר עב. ולא היה לראש אחד מהם קרנים, מלבד שני אילים תורנים אשר הביא שם, והמה היו בעלי קרנים, כמשפט אילי התורנים כאשר הודענו באיל למעלה (פרק ע'). וישמו תחת האופנים ההם ליחות עץ מזפתות בזפת ונפט וגפרית. ויתנו עליהם עוד זפת ונפט וגפרית, ויטיחו בהם עוד. וישלחו אש בליחות ההן, ומהליחות ההן בערה האש ברגל האיל. והרומיים - שומרי האיל - היו ישנים על העגלות הנושאות לאיל, ולא ידעו במעשה הפריצים, ולא עלה על רוחם - כי נרדמו בשנה. ותלהט האש את רגלי האיל, ויפל על השומרים, וימותו. ויבהלו כל מחנה הרומיים, ויאמרו: "לא נוכל עוד להלחם בעיר הזאת - ירושלים - כי

שָׁרְפוּ אֶת כָּל כְּלֵי הַמִּשְׁחִיתִים אֲשֶׁר הָיוּ אִתָּנוּ לְנִגַח בָּהֶם הַחֹמוֹת, וּבָהֶם כִּבְשָׁנוּ כָּל הַמְּמַלְכוֹת. וְעַתָּה, מִחֲמָשִׁים אֵילֵי בְרוּל אֲשֶׁר הִבִּיאֹנוּ, לֹא נִשְׁאָרוּ לָנוּ כִּי אִם שְׁלֹשָׁה אֵילִים מִשְׁחִיתִים מֵאֵילֵי הַעֲגָלוֹת. וּמֵה נַעֲשֶׂה כִּי יִשְׁרְפוּ הַפְּרִיצִים גַּם אוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה, בְּמֵה נִגַּח עוֹד אֶת הַחֹמָה, וּבְמֵה נִלְחַם עוֹד עַל הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר כְּלִיתָנוּ? ! גַּם מֵאֵילֵי הַתּוֹרְנִים לֹא יֵשׁ אִתָּנוּ רַק שְׁנַיִם, וְאֵיךְ נוּכַל לַעֲרוֹךְ מִלְחָמָה בְּעִיר הַזֹּאת בְּאֵילֵי הַתּוֹרְנִים? הֲלֹא תִזְכְּרוּ מֵה עָשׂוּ לָנוּ גְבוּרֵי יוֹרְפַת בְּאֵילֵי הַתּוֹרְנִים אֲשֶׁר נִלְחַמְנוּ בּוֹ עִמָּהֶם! "וְהַפְּרִיצִים שָׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה מִבְּפִנֵּי מֵהַחֹמָה וַיַּמְעַל לַחֹמָה, וַיִּלְעָגוּ לָהֶם שְׂרֵי הַפְּרִיצִים, וַיִּצְעֲקוּ עֲלֵיהֶם בְּלַעַג וּצְחֹק עַל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.

וַיַּחַר לְטִיטוֹס מְאֹד עַל לַעֲגָם וְקִלְזוֹ, וַיִּצּוּ, וַיִּנְהֲגוּ אֶת שְׁלֹשֶׁת אֵילֵי הַעֲגָלוֹת, הַנוֹתְרִים מֵהָאֵילִים הַחֲמָשִׁים אֲשֶׁר הִבִּיא אָבִיו מִרוּמָא. וַיַּעֲרֹכוּ, וַיִּצִיבוּ אֶת שְׁלֹשֶׁת הָאֵילִים הֵהֶם אֶל מְקוֹם הָאֵיל הַנִּשְׁרָף, אֲשֶׁר שָׂרְפוּ הַיְהוּדִים - נִכַח קִיר הַחֹמָה, וַיַּעֲרְכוּם אֶל קִיר הַחֹמָה. וַיְהִי כַּעֲשׂוֹתָם הַרוֹמִיִּים כֵּן, וַיִּקְנְאוּ אַרְבַּעַה בַּחֲוָרִים מִבַּחוּרֵי הַיְהוּדִים, וַיִּמְלְאוּ קִנְאָה עַל הַיֵּכָל הַזֶּה. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ: "הֲבֵי וְנִתְנַדְּבָה לָהּ אֱלֹהֵינוּ, וְעֲשִׂינוּ לָנוּ שֵׁם טוֹב כְּהַיּוֹם הַזֶּה!" וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַבַּחוּרִים הֵהֶם, אֲשֶׁר כָּלָם הָיוּ מִבַּחוּרֵי יְהוּדָה: הַרְאִשׁוֹן מֵהֶם בְּמִסְפָּר וּבְגִבּוּרָה: תּוֹפְתִיוֹס הַגְּלִילִי, וְהַשְּׁנַיִם מִגְּאָרוֹס הַחֲבֵרוֹנִי, וְהַשְּׁלִישִׁי: יוֹרְמִינוֹס הַשׁוּמְרוֹנִי, וְהַרְבִּיעִי: אַרְיָאוֹס הַירוּשְׁלַמִּי. וַיַּחְגְּרוּ אַרְבַּעַתָּם אֶת כְּלֵי מִלְחָמָתָם, וַיִּצְאוּ אֶל מַחְנֵה הַרוֹמִיִּים הַעוֹמְדִים עִם שְׁלֹשֶׁת אֵילֵי הַבְּרוּל הַנוֹתְרִים הַמִּשְׁחִיתִים אֶת הַחֹמוֹת, וּמִתְיַעֲצִים אִיכָה יִנְגַּחוּ בָּהֶם אֶת חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם, וְעַל אֵי זוֹ פֶּאֶה יִנְגַּחוּ. וַיִּמְלֵא לָבָם חִימָה וְקִנְאָה תָעַם וְכַעַס, וַיִּלְכוּ אַרְבַּעַתָּם בְּלֹא פֶחַד וּבְלֹא מְגוֹר וַיִּרְאֶה עַל מַחְנֵה הַרוֹמִיִּים הַנֹּצֵב עַל הָאֵילִים הַמִּשְׁחִיתִים, כַּאֲשֶׁר יָבֵא אָדָם בְּתוֹךְ שְׁפָחוֹתָיו - בְּאֵין תְּרָדָה. וַיִּכּוּ אֶת הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים סְבִיבוֹת הָאֵילִים הַמִּשְׁחִיתִים

ההם, ואת יתור העם הבריו. ובעוד שנים מהם מבריוחים כל מי שרוצה להתקרב אל האילים לעזרה, ורבים מהרומיים מתאזרים ומתחזקים נכחם, ויטיחו שני הבחורים האחרים - והם הירושלמי והשומרוני - את עצי האילים בטיחות השרפה, ויציתו אש בהם, ותבער האש בעצי האילים המשחיתים. והבחורים ההם התאמצו ארבעתם בחזק מעמד, ולא נתנו יד לאחד מהרומיים לקרב לכבות את האש - עד שנשרפו רגלי האילים ויפלו האילים לארץ. והרומיים יורים עליהם חצים מרחוק, ואבנים וכלי משחית כמטר לרב, כי היו יראים לגשת אליהם להפירים עצם גבורתם - אשר ארבעתם היו גבורי חיל, אשר לא יסבו פניהם אחד מאלף, וארבעתם יחד - לא יסבו פניהם מעשרת אלפים איש. ואז, הרומיים שהיו עומדים על האילים ההם לשמור, היו שלשת אלפים גבורים, ולא חשבו ארבעת הבחורים הנזכרים למאומה. והרומיים היו מתאזרים ומתאמצים לירות כלי משחית מרחוק להבחורים ההם - להבריחם ממקום מעמדם, למען יקרבו הם לכבות האש, ולהציל האילים מהשרוף מכל וכל. והיהודים הבחורים לא זעו, ולא הלכו ממקומם ומעמדם - עד אשר פלו לשרף כל עצי האילים, ולא נשאר מהם רק הפרזל. כי היו הבחורים ההם גבורי מלחמה, אחד מהם ירדף אלף, ושנים מהם לא ינוסו מלפני רכבה.

וישמע טיטוס - והוא במחנהו - לרעת ארבעת הבחורים ההם הגבורים, וירץ הוא וכל מחנהו להציל את האילים מן האש וללכוד את הבחורים ההם - ולא יכלו. כי יצאו אליהם שמעון ויוחנן ואלעזר שרי הפריצים וגבוריהם [כד"מ: וגדודיהם] עמהם - וישאר אלעזר בשער ההוא, ושמעון ויוחנן הריעו בתרועת מלחמה לקראתם. ויבריוחם מגשת אל האילים הנשרפים, וישיעו את ארבעת הבחורים ההם מלמות בידי הרומיים אשר הקיפום מסביב, ויכדילו ביניהם ובין העיר

ירושלים לבל יוכלו לשוב אל העיר. ולא מתו ארבעת הבחורים ההם במלחמה ההיא. ויפלו שם במלחמה ההיא רבים מגבורי הרומיים, ואשר נודע מספרם אז לטיטוס, היו עשרת אלפים וחמש מאות גבורים. אז נקהלו מחנות הרומיים כלם להלחם יחדו על היהודים, ותהי המלחמה הולכת וגדלה ומתחזקת ביניהם.

ויקרכו הרומיים קרוב לחומת ירושלים, כמטתוי חצי מהלך חץ קשת. ויצעקו על היהודים, ויאמרו אליהם פדכרים האלה: "הפרים אתם או עתודים ותישים כי תרצו להלחם מתוך החומה ולהלכד בתוך העיר - כהלכד הפרים והעצים בתוך הגדר העשוי להם? ! אם גבורים אתם וגבורה יש אתכם - צאו אלינו! ונתראה במישור הזה פנים בפנים, ונראה מה תהיה גבורתכם! אכל אתם בותרים גנבים מכם, ויצאו פתאם - לילה או יום - להפכות ברומיים השומרים את כלי המלחמות, והמה הברורים ממחנה טיטוס בחלשה. ואתם חוטפים מהם - כחטף הזאבים מהצאן, ובורחים אל העיר - כברוח הזאבים בעיר. אם גבורה אתכם, הננו עומדים פה! צאו אלינו - ונתיצבה אנחנו נכתכם, ואתם נכתנו, מספר במספר - ונראה מה תהיה אחריתכם!"

וכשמע שרי הפרצים את הדברים האלה, ויאמרו אל אנשי המלחמה אשר בירושלים: "מי בכם מתנדב לי לצאת אל הפלכים האלה, להראות בם גבורתו לכבוד מקדש ה' ועירו?" ויתנדבו מהם חמש מאות גבורים, ויצאו אל הרומיים פתאם, ויכו מהם שמונת אלפים גבורים, ויתרם הרחקו מקרוב לעיר. ותודע גבורת היהודים לרומיים ביום ההוא מאד, פי היו שם ארבעים אלף אנשי מלחמה, והיהודים חמש מאות איש, והרגו מהם בגבורה שמונת אלפים, ויתרם הכריחו - ומהיהודים לא נפל אחד. ולא יכלו הרומיים עוד להתיצב בתוך מחנה היהודים בחרב, פי התחזקו היהודים ביום ההוא. ויתיצבו

הרומיים לירות על היהודים מרחוק חצים ואבנים וכלי משחיתים. ויאמרו אליהם היהודים: "גשו נא אלינו! הלא אתם שקראתם אותנו לצאת אליכם! ועתה - למה לא תקרבו אלינו? אבל אתם מוזרים עלינו אבנים וחצים מרחוק. הלכלכים תחשבוננו, פי נירא מירית אבניכם וחציכם? הלא אנשים אנחנו, והננו אדונים לכם, אשר אתם בורחים מלפנינו כברוח העבדים מלפני אדוניהם פי ירדפו אתריהם אדוניהם, בגלל יראת האדנות אשר בלבם, ובגלל היותם נכנעים להם מראש, וטבעיהם שפלים נכח טבעי (הרב יעב"ץ בסידורו בשיר היחד ליום חמישי כתב שחיבת טבע נמצאת בפיטו הקליד ליום א' דר"ה, המתחיל אבן חוג, ונקבע אחרי מחיה המתים, והביא ג"כ סמך מלשון התלמוד. אבל ביוסיפון מזכרת חיבת טבע פעמים רבות כמו כאן וכגון לעיל פרק נ"ג ס"א ע"ו פ"ד ושאר מקומות, שבודאי אין לחלות כ"כ במעתיקים אלא שיוסיפון עצמו השמש בתיב טבע והיה קודם הרבה לר"א הקליר ואפילו לדעת התוס' הסוברים במגילה שהוא ראב"ש) אדוניהם.

פָּרָק שְׁבַעַה וּשְׁמוֹנִים /

יִסְפַּר בּוֹ אֵיךְ הַתִּינְעֵץ טִיטוּס לְרֵאוֹת הַיּוֹכֵל לְהַתְקוֹמֵם נֶגֶד הַפְּרִיזִים

וְהִי פְּרֵאוֹת טִיטוּס פִּי בְּרַח כָּל מַחְנֵהוּ מִלְּפָנֵי הַיְהוּדִים, וְכִי נִפְלוּ הַרומִיִּים לְפָנֵי הַיְהוּדִים בְּמַפְלֵה עֲצוּמָה, וַיִּצְעַק עַל עַמּוֹ, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: "הֲלֹא כָּלְמָה הִיא לָכֶם? - רומִיִּים - וְחֲרָפָה וּבוֹשָׁה כְּהַיּוֹם הַזֶּה לָנוּס מִפְּנֵי הַיְהוּדִים הָרַעֲבִים גַּם צְמֵאִים וּמְצוּרִים בְּמִצּוֹר! אוֹי לָכֶם -

הרומיים! אנה תוליכו את חרפתכם? כי ישמעו הגוים שכבשתם ולכדתם בגבורתכם, אשר תנוסו עתה מפני היהודים המתים רבים יום ויום ברעב ובצמא ובחסר כל! והלא לכדנו את ארצם, ולא נשאר להם - כי אם את העיר הזאת פרצנו, ולא נשאר להם עתה - רק חומה אחת וכלי מלחמה אשר בידם. והם - מעט, ואנשים מתי מספר, ואנחנו - רבים! והם - אין גוי ולא עם מסביב בא לעזרתם, ואנחנו - כל הגוים מסביב באים לעזרתנו! ועתה, מה לכם - אתם - כי תנוסו מפניהם, כאשר ינוסו הצפירים מפני הנשרים? ואם היהודים כהיום הזה מתנדבים למות על ארצם ועל מקדש אלהיהם, למה זה לא תתנדבו גם אתם למות במלחמה עמהם, לעשות לכם שם וגבורה!"

ויהי ביום ההוא ויתחזקו היהודים, ויתאזרו ויתאמצו ויתגברו, וישבו אל עיר ירושלים בגבורה, אחרי הכותם ברומיים מפה גדולה. ויצו טיטוס לערוך את שני אילי התורנים הנשארים לרומיים או מפל הפלים המשחיתים אשר הביאו מרומי, ולהציב להם מצורים, ולבנות להם דייקים - לנגח בהם עוד את חומת ירושלים. ויחלו חרשי העץ אשר לרומיים להציב המצורים במקום אשר צוה להם טיטוס. ויעזבום היהודים לעשות, עד העמיד קורות האילים בין התורנים. וכאשר שלמו המלאכה, ולא נשאר כי אם לתלות האילים בין תורניהם ולנגח - והרומיים בטוחים מהיהודים, ומבשרים זה לזה שלא נשאר עוד גבור ביהודים, כי לא יצאו לקראתם זה כמה. ולילה אחד טרם אור הבקר, ויתיעצו שלשת שרי הפריצים, אלעזר יוחנן ושמעון, מה יעשו על ככה. ויאמר להם אלעזר: "אתם, במלחמה האחרת - היא מלחמת שלשת אילי העגלות אשר נלחמו ארבעה בחורי גבורינו - יצאתם, וקניתם לכם שם בגבורתכם, ואני שמרתי לכם שער העיר. ועתה - שמרו לי גם אתם השער, והניחו לי, ואצא עליהם עם הגבורים אשר אבחר מגבורי, ואקנה לי גם אני שם

בגבורה. " ויענוהו יוחנן ושמעון: "צא לך אליהם, וקנית לך שם בגבורה, כי יעזרך אלהי המקדש וההיכל אשר בירושלים. רק השמר לך פן תפגס במלחמה מאד, ותלכד או תמות, והיית לנו לחרפה ולבשת." ויענם אלעזר, ויאמר אליהם: "ה' ישמרני, כי על צדקת אבי - ענני הפהן הגדול - אבטח, ולא תעמד לפני עתה רשעתי. כי עוד יש לך מקום להנצחם האלהים מנפשי בעד רשעתי" (אע"פ שכבר נהרג ענני סמך על זכות אבותיו. וכעין זה ביזמא ט': רשעים היו אלא שחלו בטחונם בהקב"ה).

ויבחר אלעזר מאה גבורים מגבוריו - והוא עליהם. ויתאזר, ויצא עליהם טרם עלות השחר בלילה ההוא. - וסביב אילי התורנים, מדורות אש גדולות הבעירו והדליקו הרומיים העומדים שם, להבריח מהם קר הלילה. ושם חמשת אלפים גבורים מגבורי הרומיים וחרשים יודעי מלאכת עץ ברזל ואבן מאה וחמשים איש - וזה היה בשבעה ועשרים יום לחדש כסלו, בחדש התשיעי לבא טיטוס על ירושלים. - והיה בצאת אלעזר מירושלים עם מאה גבוריו, וילך וידלג דלג והלך - הוא וגבוריו - וידלגו פתאם על הרומיים היושבים במקום ההוא קרוב למדורת האש להתחמם מקר הלילה - והרומיים שוככים, ומהם עומדים. ויפו בהם היהודים כרצונם, מפת חרב והרג ואבדן, עד בלי השאיר אחד מהם. ורבים מהם שרפו במדורות האש אשר שם, ואת קורות האילים שרפו באש, ואת ברזל האילים ואת קרניהם השחיתו, עד בלי השאיר להם תמונה. וחלקי המצורים והדיקים והתורנים והמשקולות והטבעות והחבלים והששלאות והפכלים השחיתו באש ובאבנים, עד בלי השאיר להם מעמד. ואת החרשים היודעים במלאכות בלי המלחמה המשחיתים אשר שם, לכדו חיים, ושרפו אותם במדורות האש אשר שם - לא נשאר מהם אחד.

וְיִהי הַבְּקָר אֹר, וַיֵּרָא טִיטוּס מִרְחוֹק, וַהֲנֵה עֵשֶׂן הַשָּׂרָפָה מֵהַעֲצִים
וְהָאֲנָשִׁים הַנִּשְׂרָפִים עוֹלָה, וּבִאֲשֶׁת עֵשֶׂן הַנִּשְׂרָפִים הַנִּבְאָשִׁים בַּשָּׂרָפָה
הַבְּאִישָׁה וְהַסְרִיחָה אֶת הַמַּחֲנֶה. וַיֵּרֶץ הוּא וְכָל מַחֲנֵהוּ לְרֹאוֹת מֵה זֶה
וְעַל מֵה זֶה. וְאֶלְעָזָר הַפָּרִיץ הַגְּבוּר עִם מֵאֵת גְּבוּרָיו, נִשְׂאוּ חֶלֶק כְּחֶלֶק
- כְּאִשֶׁר יָכְלוּ שָׂאת - מֵאֵת חֶלְקֵי הַכְּלִים הַמְּשַׁחִיתִים הַנִּשְׂרָפִים. וְאִישׁ
אִישׁ מֵהֶם, רֹאשׁ רֹאשׁ מֵרֹאשֵׁי הַחֲרָשִׁים הַמְּתִים בַּשָּׂרָפָה, וְהוֹלְכִים
בְּהִלָּל וְתוֹדָה לַה' לַפְּנֵיהֶם, וְלַעֲג וְצָחוֹק וְהַתּוֹל נֶגֶד הַרְוּמִים אַחֲרֵיהֶם.
וַיָּבֹאוּ בְּשַׁעַר יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יָצְאוּ, וַיִּקְבְּלוּם יוֹחָנָן וְשִׁמְעוֹן
בְּכַבּוּד, וַיִּקְנוּ גַם הֵם אֶז שֵׁם בְּגָבוּרָה.

וְיִהי בַּעַת הַהִיא, וַיִּקְהָלוּ מִכָּל הַגּוֹיִם הַמּוֹנּוֹת רַבִּים, וַיָּבֹאוּ עַל
יְרוּשָׁלַיִם - לַעֲזֹרַת הַרְוּמִים - מִכָּל מַמְשָׁלוֹת הַקֵּיסָרְיּוֹת אֲשֶׁר לְרוֹמִי,
שְׁהִיָּה אֲז (אוֹלִי זוּהִי הַגְּהִי"ה מִבַּחֲרִן, או שְׁיוֹסִיפּוֹן כֹּתֵב כֵּן מִפְּנֵי שִׁדְעַת שִׁסְפּוֹר
יִתְקִים גַּם אַחֲרֵי מַפְלַת רוֹמִי, וְהוּא מוֹכִיר בְּכ"מ שְׁרוּמֵי עֲתִידָה לִיפּוֹל כְּגוֹן פֶּרֶק ס"ד
וּפְרָק מ"ג וְדו"ק) בְּתַלְמֵי הַהֲצֻלְחָה - וְהַקֵּיסָר הָיָה אֶסְפָּסִיאָנוּס אֲבִי טִיטוּס.
וַיִּסְפֹּר טִיטוּס לְזִקְנֵי הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו לַעֲזֹרָתוֹ, אֶת כָּל הַקּוֹרוֹת
אוֹתוֹ בְּהִלְחָמוֹ עַל יְרוּשָׁלַיִם. וַיִּגְלֶה אֶת כָּל תַּלְמֵי הַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשׂוּ
הִיְהוּדִים נִכְחוֹ, וְאִיךָ הִשְׁחִיתוּ גְבוּרָיו וְהִשְׁמִידוּ שָׂרָיו וְהִאֲבִידוּ אֲנָשָׁיו,
וְנִפְשׂוּ הָאֲדִיבֵי בְּמַלְחַמֹּתֵיהֶם, וְהִשְׁחִיתוּ אֶת כָּל כְּלֵי הַמְּשַׁחִית וְאֶת כָּל
כְּלֵי הַמַּלְחָמָה אֲשֶׁר הָיוּ אִתּוֹ. וַיִּפְּלְאוּ הָאֲנָשִׁים מֵהֶם, וַיִּתְמָהוּ כָּל
הַמּוֹנּוֹת הַגּוֹיִם מִדְּבָרָיו מְאֹד מְאֹד. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: "וְעוֹד יֵשׁ לַיְהוּדִים
גְּבוּרָה וְשֵׁם, וְעָשׂוּ אֲתֵנוּ מַלְחָמוֹת נִפְלְאוֹת - לֹא אוּכַל לְסַפֵּר אֶחָד
מֵאֲלֵךְ! הִרְאִיתֶם - אֲתֵם זִקְנֵי הַמּוֹנּוֹת הַגּוֹיִם - בְּכָל יְמֵיכֶם, אַרְבַּעַת
אֲנָשִׁים יַעֲמְדוּ נֹכַח עֲשָׂרַת אֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ - וְכֹלֶם גְּבוּרֵי
מַלְחָמָה. וְלֹא יָכְלוּ הַמוֹץ עֲשָׂרַת הָאֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת הַגְּבוּרִים לְלַפֵּד
אֶת אַרְבַּעַת הָאֲנָשִׁים הֵהֶם חַיִּים, או לְהִרְגֵם. וְהִמָּה - בְּתוֹכֶם מִכֵּים
וְהוֹרְגִים, וּמְפִילִים מֵהֶם חֲלָלִים לַפְּנֵיהֶם, כְּהַפִּיל רֹאשֵׁי הַקְּשׂוּאִים

האַרְפִּים, בַּסְפִּינִים (עיין מ"ש לעיל פרק ס"ג (עמוד רכ"ח), ונ"ל להגיה תחת והכבדים: והכו בהם) הַחֲדִים וְהַכְּבִדִים, כַּאֲשֶׁר קָרָה לָנוּ עִם אַרְבָּעָה בַּחֲוָרִים מִבַּחֲוָרֵי יְרוּשָׁלַיִם! וְיוֹסִיפוּ עוֹד הַמוֹנּוֹת הַגּוֹיִם וְזַקְנֵיהֶם לְהַפְּלֵא מִדְּבָרֵי טִיטוּס עַל כִּכָּה מְאֹד מְאֹד.

בַּעַת הַהִיא אָמַר טִיטוּס לְזַקְנֵי הַמוֹנּוֹת הַגּוֹיִם שֶׁבָּאוּ אֵלָיו אֲזַי לְעֲזָרוֹ, וּלְשָׂרָיו וּגְבוּרָיו וְעַמּוֹ: "הָבּוּ לָנוּ עֲצָה מַה נַּעֲשֶׂה עַל זֶה, וְלֹא נִהְיֶה לְחַרְפָּה וּלְבִשְׁת, כְּשִׁמְעַי שִׁמְעֵנוּ כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ. כִּי הַשּׁוֹמְעִים מִרְחוֹק, הַבְּלִתִּי מִפְּיָרִים אֶת הַיְהוּדִים וּגְבוּרוֹתֵיהֶם, לֹא יֵאֱמִינוּ לְדַבֵּר הַזֶּה - כִּי יִסְפֹּר לָהֶם." וַיַּעֲנוּ זַקְנֵי הַמוֹנּוֹת הַגּוֹיִם, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: "אִם טוֹב בְּעֵינֵי אֲדוֹנָנוּ - הִנֵּה הַרוֹמִיִּים עֵיפִים וְיִגְעִים מִפְּנֵי הַמְּלַחְמוֹת שֶׁשָּׂבָבוּ אֶתְכֶם מֵהַיְהוּדִים. וְעַתָּה, הַנִּיחָה לָהֶם לָנוּחַ, וְאַנְחֵנוּ - הַבָּאִים עִתָּה וְאֵין יִגְיַעָה אֶתְנוּ - נִנְסָה אִם נוֹכַל לְהַצְלִיחַ בַּמְּלַחְמָה עִמָּהֶם. כִּי מַה יִּהְיֶה הֵם, לְעַמּוֹד לִפְנֵי הַמוֹן רַב כְּהַמוֹנֵנוּ." וְשָׂרֵי הַרוֹמִיִּים אָמְרוּ לְטִיטוּס: "לֹא תוֹדֶה לָהֶם עַל כִּכָּה, כִּי תוֹסִיף יָגוֹן עַל יְגוֹנֵנוּ וּמְכַאוֹב עַל מְכַאוֹבֵנוּ, אֲשֶׁר יִפְלוּ גַם הֵם חֲלָלִים לִפְנֵי הַיְהוּדִים, וְהָיָה לָנוּ גַם זֶה לְקַלּוֹן. וְאִם אֲנַחְנוּ - אֲשֶׁר נִדְּעַ מוֹצְאֵיהֶם וּמְכַוְּאֵיהֶם וְדַרְכֵי מְלַחְמוֹתֵיהֶם - לֹא נַעֲמֹד לִפְנֵיהֶם, וְאַחַד מֵהֶם יִרְדֹּף אֶלֶף מִמֶּנּוּ, מַה יַּעֲשׂוּ הֵם, אֲשֶׁר לֹא כִחְנוּ אוֹתָם! הֲלֹא עָרַפְסָם יִהְיֶה לִפְנֵיהֶם כְּעַרְףֵי אֲזוּבֵי הַקִּיר לִפְנֵי אַרְצֵי הַלְּבָנוֹן." וְזַקְנֵי הַמוֹנּוֹת הַגּוֹיִם הָהֵם אָמְרוּ: "לֹא! כִּי נַעֲלָה עֲלֵיהֶם וְנִלְחַם בָּהֶם, וְנִקְנָה לָנוּ שֵׁם בְּגְבוּרָה!" וַיִּפְצְרוּ זַקְנֵי הַמוֹנּוֹת הַגּוֹיִם הָהֵם בְּאִישׁ טִיטוּס מְאֹד מְאֹד, וַיִּתֵּן לָהֶם רְשִׁיּוֹן לַעֲלוֹת עַל הַיְהוּדִים וְלִהְלַחֵם בָּהֶם גַּם הֵם - כִּי אָמַר: "אוּלַּי יִפְלוּ הַיְהוּדִים לִפְנֵי הַמוֹנּוֹת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר יַעֲרְכוּ אֶתְּם מִלְּחָמָה בְּכַלְתִּי מְגוֹר מֵהֶם, כִּי לֹא יִכִּירוּ גְבוּרָתָם. וְהַרוֹמִיִּים - כִּי יִלְחָמוּ בָהֶם, יִלְחָמוּ בַּפְּחַד וּמְגוֹר."

ויתבטרו מהמונות הגוים ההם שמונים אלף איש: עשרת אלפים
 מוקדונים, ועשרים אלף מאנשי ברטניאה, וחמשת אלפים ארמיים,
 ועשרת אלפים מאנשי אפריקאה, ועשרת אלפים גבורים מאנשי
 ברגוניאה, וחמשת אלפים מבני קדר, ועשרת אלפים גבורים מגבורי
 פרס וכשדים. ויתהלכו באשר התהלכו, ואין רומי אחד מהם. וילכו
 במישור אשר מפאת קבר יוחנן [הכהן] הגדול, ויחלו להתגרות
 מלחמה ביהודים אשר על החומה, ולהציב סלמות עם כלי עץ מגנים
 עליהם לעלות בהם על החומה. ויאמר יוחנן שר הפריצים לשמעון
 ואלעזר חבריו: "הייטב בעיניכם אשר אצא אני ואלחמה בערלים
 האלה, ואראה להם גבורתי?" ויאמר אליו שמעון: "שנים ממנו יצאו,
 ואחד יעמד על השער - כי רבים הם, ולא תוכל להם לבדך עם מתי
 מעט." ויאמר אלעזר: "העצה הזאת נכונה, ואני אצא עם יוחנן."
 ויאמר אליהם שמעון: "צאו לכם עליהם! ואלהי המקדש ויהיכל
 יתנם בידכם, ולא ישפט אתכם בעת הזאת לפי דרכיכם ומעשיכם."
 ויצאו יוחנן ואלעזר עם אלף וחמש מאות מגבורי הפריצים, ויפו
 בהמונות הגוים מפת חרב והרג ואבדן, מבקר יום המלחמה עד ערב -
 והיה זה בתשעה לחדש טבת, העשירי לבא טיטוס על ירושלים.
 ויפילו מהמונות הגוים ההם חמשים ושבעה אלף וחמש מאות איש,
 וילכדו מהם חיים שלשת אלפים שרים, ואת היתר הבריחו.
 ומהיהודים נפלו ביום ההוא שבעה אנשים. ואת חלליהם הביאו
 הפריצים אל ירושלים לקברם, פן יתעללו בהן הערלים. ויבואו יוחנן
 ואלעזר אל ירושלים עם גבוריהם בהלל ותודה לה'. והנשארים
 הבורחים מהמונות הגוים ההם שבו אל מתנה טיטוס בכלימה וחרפה
 ובשת וקלון. ויאמר אליהם טיטוס בהראות: "להיות משפסכם, כי לא
 האמנתם לרומיים! ועתה קנו שם המתים מכם - לחרפה ובוז, ואתם
 הנותרים - נבזים ושפלים היום הזה." והיה ממחרת, ויקחו הפריצים

את שלשת אלפים השָׁרִים אֲשֶׁר לְכָרוֹם חַיִּים, וַיִּנְקְרוּ עֵין אַחַת מִכָּל אֶחָד וְיָד כָּל אֶחָד מֵהֶם, וַיִּשְׁלַחוּם אֶל מַחֲנֵה טִיטוּס, לְהֵיוֹתָם לוֹ לְקִלּוֹן וּלְחֶרֶף.

וְהִי בַעַת הַהִיא, וַיִּנְעֵץ טִיטוּס עִם שָׂרָיו וּגְבוּרָיו וְעַם בְּנֵי עַמּוֹ הַרומיים וְעַם כָּל הַגּוֹיִם הַנוֹסְפִים עֲלֵיהֶם, לֵאמֹר: "מָה יַעֲשֶׂה עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל גְּבוּרָתוֹ, כִּי כָלוּ הַגְּבוּרִים מִמְּלַחְמוֹת הַפְּרִיצִים." וַיִּתֵּן כָּל אֶחָד מִשָּׂרָיו עֲצָה לְטִיטוּס לְפִי שְׂכָלוֹ עַל כִּכָּה, אִישׁ אֲשֶׁר בְּחַכְמָתוֹ לִיעֵץ. וַתְּהִי עֲצַת כָּלָם בְּזוּיָה לְפָנָיו טִיטוּס, וְלֹא קָבַל עֲצַת אֶחָד מֵהֶם, כִּי לֹא יִשְׂרָה בְּעֵינָיו. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם טִיטוּס כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר: "זֹאת הַעֲצָה הַיְעוּצָה עַל יִשְׂרָאֵל - מֵאֲתִי, וּמִמֶּנָּה לֹא אֶסוּר: הִבֵּה וּנְצַר אֶת הָעִיר הַזֹּאת בְּלֹא מְלַחְמָה - כִּי מַחֲיָתָם כְּלָתָה, וְאֵין מוֹזֵן אֲתָם, וְאוּלֵי הָרַעֲב יִכְלֶה אוֹתָם. גַּם אוּלֵי כִי יֵרְאוּ אֲשֶׁר לֹא נִתְגַּרָה אֲנַחְנוּ מִלְּחָמָה עִמָּהֶם, יִתְגַּרוּ הֵם מִלְּחָמָה אִישׁ בְּרַעְהוּ, וַיַּעֲשׂוּ הֵם בְּנַפְשָׁם אֶת אֲשֶׁר נִחְפָץ אֲנַחְנוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם."

וַתִּיטֵב עֲצַת טִיטוּס בְּעֵינָיו כָּל הָעַם וּבְעֵינָיו כָּל הַשָּׂרִים, וַיִּסְגֵּר אֶת מוֹצְאֵי הָעִיר פֶּן יֵצְאוּ עֲלֵיהֶם הַיהוּדִים פְּתָאם, וַיַּצְוּהוּ עַל הָעִיר - כַּמְצֻתוֹ. וַיִּסְגְּרוּ אֶת דְּרָכֵי הָעִיר מִסְבִּיב פֶּן יֵצְאוּ עֲלֵיהֶם הַיהוּדִים פְּתָאם. וַיִּפְקִידוּ רוֹמִיִּים שׁוֹמְרִים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה בְּכָל מְבוֹאוֹת הָעִיר לְבַל יֵצֵא אִישׁ מִהָעִיר לְלַקֵּט עֵשֶׂב לְחִיּוֹת בּוֹ. וַיִּחְזַק הָרַעֲב בְּיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם וּבְאֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה מְאֹד מְאֹד - וְלֹא הִתְחַזַּק הָרַעֲב בִּירוּשָׁלַיִם וּבְיוֹשְׁבֵיהָ, לֹא הִבְקָעָה הָעִיר וְלֹא נִלְכְּדָה לְעוֹלָם, כִּי גְבוּרֵי יִשְׂרָאֵל מְנַשְׂרִים קָלוּ וּמֵאֲרִיּוֹת גְּבֹרוּ. וַיָּמוּתוּ רַבִּים מִיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם בְּרַעֲב, עַד אֲשֶׁר רַבִּים מֵהַיהוּדִים הָיוּ מִבְּקָשִׁים מְקוּם לְקַבֵּר מֵתֵיהֶם, וְאֵין מְקוּם לְקַבְרָם מֵרַב הַמֵּתִים. גַּם רַבִּים הָיוּ מֵתִים וּמִשְׁלָכִים בְּמְבוֹאוֹת הָעִיר, וְאֵין לָהֶם קוֹבֵר - כִּי אֶפְסוּ הַקּוֹבְרִים. וְרַבִּים מֵהַיהוּדִים הָיוּ מִשְׁלִיכִים אֶת הַמֵּתִים אֶל הַבּוֹרוֹת - וְנוֹפְלִים הֵם עֲלֵיהֶם בְּעוֹדָם חַיִּים, וַיָּמוּתוּ

שם. ורבים מהיהודים עוד היו הולכים ועושים להם קברים - והם חיים - ונכנסים בהם, ושוכבים בהם יומים או שלש, וישארו בהם באין קובר ואין בוכה. ותשארו ירושלים באין קובר ואין בוכה, כי כלתה הבקיה ואפסה הדמעה. וידמו הקולות, ויתרשו הצעקות מפני כבד הרעב. וימלאו כל רחובות ירושלים מתים מבית ומחוץ באין אוסף ואין קובר, ואין בוכה ואין מתריד. ורעות הרעב רבו מלמנות, עד אשר גלאיתי לספר אחת מאלף מהן.

וכראות טיטוס את פגרי המתים שמתו ברעב בירושלים והשליכום חיים אל נחל קדרון - כדמן על פני האדמה, ויבהל טיטוס מאד, ויירא מעונם. ויפרש טיטוס את כפיו השממה, ויכרע על ברקיו, ויאמר: "ה' אלהי השמים והארץ אשר בך יאמינו ישראל, נקני מן האשמה הזאת - כי לא תפצתי לעשותה. כי אני - שלום אבקש מהם, ולא רצו, והם עשו את הרעה, והמה חטאים בנפשם. ואל יחשב עלי מות היהודים האלה לעון" (גם פצ"א מחניף לטיטוס שמאמין בה, אבל פ"פ פלט קולמוסו שהיה עוכר אלילים).

פרק שמונה ושמונים /

**יספר בו ענין השחתת הפריצים בעם הקדש
מהרגת החסידים ובפרט אמתיה הפהן ושלשת
בניו**

ובעת ההיא הלכו בני בליעל מיושבי ירושלים והלשינו את אמתיה הלהן בשקר וכזב, וספרו לשמעון הר משלשת שרי הפריצים - לאמר: "הנה אמתיה הפהן הגדול והחשוב (ועמ"ש פרק ע"ה. ובלשון חז"ל ג"כ מצינו

כן כ"פ, כגון במדרש תרשא פרק י"ח) שֶׁהִבִּיאָךְ אֶל הָעִיר הַזֹּאת מִבְּקֶשׁ
 לְצֵאת אֶל מַחֲנֵה הָרוֹמִיִּים! וְאַתָּה יָדַעְתָּ אֶת תַּלְפָּה חֲכַמְתוֹ וְעֵצָם
 תַּחֲבֹלוּתָיו, וְכִי הוּא יוֹדֵעַ אֶת מְבוֹאוֹת הָעִיר וְהַמְקֻדָּשׁ וְהַהִיכָל כָּלָם.
 וּמִי יוֹדֵעַ, אִם בְּחֻצֵי הַלַּיְלָה יָבִיא רוֹמִיִּים אֶל הָעִיר. כִּי יַחֲזִיקוּ בְּיָדוֹ
 וַיִּשְׁמְעוּ לְעֵצָתוֹ מִקְּצַת שׁוֹמְרֵי שַׁעַר הָעִיר אוֹ מִקְּצַת שׁוֹמְרֵי הַחוּמָה,
 אֲשֶׁר יִמְצְאוּ גַם בָּהֶם חֲפָצִים לְצֵאת אֶל הָרוֹמִיִּים." וַיִּשְׁלַח שְׁמַעוֹן
 הַפְּרִיץ לְתַפֵּשׂ אֶת אֲמַתֵּי הַכֹּהֵן עִם אַרְבַּעַת בָּנָיו וְלִהְבִּיאֵם לְפָנָיו. וְהָיָה
 כִּי הִלְכוּ בְּנֵי הַבְּלִיעַל וְאֲנָשֵׁי הַדְּמִים לְקַחְתוֹ, וַיִּנָּס אֶחָד מִבָּנָיו, וַיֵּצֵא אֶל
 הָרוֹמִיִּים, וַיָּבֵא אֶל יוֹסֵף הַכֹּהֵן. וַיִּלְכַּד אֲמַתֵּי הַכֹּהֵן עִם שְׁלֹשַׁת בָּנָיו.
 וַיִּבְכּוּ אֲמַתֵּי לְפָנָיו שְׁמַעוֹן, וַיִּתְחַנֵּן אֵלָיו - לֹא עַל אֲשֶׁר יַחֲיֶה, כִּי אִם
 לְמַה לְהַמִּיתוֹ בְּטָרָם יִרְאֶה בְּמֹת בָּנָיו. וַיַּחֲזֹק לְבוֹ וְלֹא הִקְשִׁיב
 לְתַחֲנָנוֹ - כִּי רָצָה הָאֱלֹהִים לְשַׁפֵּט אֶת אֲמַתֵּי עַל הִבְיָאוֹ אֶת שְׁמַעוֹן
 לִירוּשָׁלַיִם, וְלָכֵן נָפַל אֲמַתֵּי בְּיַד שְׁמַעוֹן, וַיִּשְׁלַם לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה.
 וַיֵּצֵאוּ שְׁמַעוֹן לְאֲנָשֵׁי הַדְּמִים וְאֲנָשֵׁי הַבְּלִיעַל, וַיִּצְיִגוּ אֶת אֲמַתֵּי עַל
 הַחוּמָה - נִכַּח הָרוֹמִיִּים. וַיִּקְרַב אֵלָיו שְׁמַעוֹן, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "הִנֵּה -
 אֲמַתֵּי! לָמָּה לֹא יִצְלִיחַ הָרוֹמִיִּים עִתָּה מִיָּדִי, שֶׁבִקְשָׁתָהּ לְהַמְלִיט
 אֵלֵיהֶם!" וַיִּדַם אֲמַתֵּי וְלֹא עָנָהוּ דְבָר, כִּי רָצָה עוֹד לְהִתְחַנֵּן אֵלָיו.
 וַיִּתְחַנֵּן עוֹד אֲמַתֵּי אֶל שְׁמַעוֹן הַפְּרִיץ אִישׁ הַבְּלִיעַל, לְעֹזְבוֹ לְנַשֵּׁק לְכַנּוֹ
 לְפָנָיו מוֹתוֹ. וַיִּמָּאֵן שְׁמַעוֹן הַרְשָׁע, וְלֹא נִתְּנוּ לְנַשֵּׁקָם.

וַיִּרְם אוֹ אֲמַתֵּי אֶת קוֹלוֹ בְּבִכּוֹ, וַיֹּאמֶר אֶל בָּנָיו פְּדֻכְרִים הָאֱלֹהִים:
 "בָּנָי! אֲנֹכִי הִבַּאתִי אֶת הַרוֹצֵחַ הַרְשָׁע הַזֶּה אֶל הָעִיר הַזֹּאת -
 לִירוּשָׁלַיִם, וְלָכֵן נַחֲשַׁבְתִּי גַם אֲנִי לְרוֹצֵחַ כְּמֹהוּ. כִּי מִיָּדִי הִיָּתָה זֹאת לִי
 וְלָכֵם! כִּי מִן הַיּוֹם הַזֶּה הוּא אֲשֶׁר הִבַּאתִיו, הִיָּה נְאוֹת עָלַי מִשְׁפַּט מוֹת, כִּי
 הִבַּאתִי פְּרִיץ וְרָשָׁע וְרוֹצֵחַ בְּעִיר ה' הַקְּדוֹשָׁה, עַל אֲשֶׁר אִמְרַתִּי, שְׂאוּלֵי
 יִהְיֶה לְעִיר הַזֹּאת לְעֹזְרָה. וְהוּא - עָשָׂה בָּהּ רַעוֹת גְּדוֹלוֹת, וַיִּהְפֹּךְ
 לְיִשְׂרָאֵל לְאֶכְזָר, וְהָיָה לוֹ לְמַכְשׁוֹל וּלְמוֹקֵשׁ. וְלֹא הָיָה לָנוּ רוֹצֵחַ אֶחָד

שְׁהִיָּה בְּקִרְבֵּנוּ - וְהוּא יוֹחֵן שֶׁהוֹסִיף בְּרַעְתּוֹ עַל אֲלֻעֶזֶר הַפְּרִיץ הָרֵאשׁוֹן - אֲבָל הִבְיָאוֹתִי, אֲנִי בַחֲטָאתִי, אֶת שְׁמֵעוֹן הַרְשָׁע הַזֶּה, וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאֵינוּ, וְנִלְחַם בָּנוּ. וְהָיָה לָנוּ רוֹצֵחַ אַחֵר מִמֶּהָר לְכָלוֹתֵנוּ וְלֵאבְדָנוּ וְלִהְשָׁמִידָנוּ. וְגַם אֲנִי - לֹא הִבְיָאוֹתִי אֶל הָעִיר הַזֹּאת מֵאֲהַבְתִּי אוֹתוֹ, כִּי כָּל הַפְּהַנִּים וְהַחֲסִידִים וְכָל הָעָם שֶׁלְּחוֹנֵי לְהִבְיָאוֹ לְהִיּוֹת לָנוּ לְעוֹרָה. הִנֵּה עִם כָּל זֶה, מַחֲבִיב אֲנִי לְמִשְׁפַּט מוֹת רָע, לְהַחֲבֹרֵי לְשַׁלִּיחַ לְהִבְיָאוֹ לִירוּשָׁלַיִם. וְעַתָּה, מָה עָשָׂה הוּא? כָּל הָעָם שֶׁהָיוּ חֲפָשִׁים בְּבֶשׁ לוֹ לְעִבְדִים לְרִדוֹת בָּנוּ כְּרָצוֹנוֹ הוּא וְיוֹחֵן רַעְהוּ הַפְּרִיץ (וְאֻלְעוֹר לֹא מִנְּכָר בְּכָל הַסִּיפּוּרִים הַלְלוּ, וְכַמ"ש לַעִיל פֶּרֶק פ"ו) - הוּא וְרַעְיוֹ הַפְּרִיָצִים אֲלֻעֶזֶר וְיוֹחֵן - כְּרָצוֹנָם, וְאִנְחָנוּ - הִבְיָאוֹנוּ אֶת שְׁמֵעוֹן אִישׁ הַדְּמִים הַזֶּה וְאִישׁ הַבְּלִיעַל לְהַחֲחֹזֵק בּוֹ לְהַכְנִיעַ אֶת פְּרִיָצֵי הָעִיר שֶׁהָיוּ אֲתָנוּ. וְהוּא - הוֹסִיף לְפָרִץ פְּרִיץ עַל פְּנֵי פְּרִיץ, וְרַעְהוּ עַל רַעְהוּ."

וַיֹּסֵף עוֹד אֲמַתִּי, וַיֹּאמֶר: "עַתָּה מַה לִּי לְדַבֵּר בָּךְ - שְׁמֵעוֹן הַרְשָׁע וְאִישׁ הַבְּלִיעַל! אֲשֶׁר תִּפְעַל רָשָׁע בְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה, וְכִי תִפְעַל צָדֵק, כִּי חֲטָאתִי אֲנִי לְאֱלֹהִים וְלַעֲמִי וְלָעִיר הַזֹּאת. שְׁאֲנִי הִבְיָאוֹתִיךָ אֶל הָעִיר הַזֹּאת - לְרַעְהוּ וְלֹא לְטוֹבָה! וּבְגִלָּל זֶה הִדְבַּר הָיָה מִשְׁפָּטִי לְהַסְקֵל בְּאֲבָנִים (ר"ל הַמִּיתָה הַחֲמוּרָה שֶׁבְּכּוֹלָן, כִּדְתָנוּ רַפ"ז דְּסִנְהֶדְרִין, וְגֵרָמָא חִיִּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם (עֵינֵי רַש"י קִידוּשֵׁין מ"ג. ד"ה דִּינָא) אֲבָל מִן הוֹרֵן אִפִּילוּ רוצח מִמֶּשׁ אֵינוֹ חִיִּב בְּיַד אָדָם אִלָּא סִיף) עַל אֲשֶׁר הִבְיָאוֹתִיךָ אֶל הָעִיר הַזֹּאת לְהִיוֹתְךָ שָׂר עַל עַם ה', וְאַתָּה - אִישׁ דְּמִים וּבְלִיעַל! וְנִאָּה הָיָה לָךְ - שְׁמֵעוֹן - לְהַצִּיל אוֹתִי וְאֶת בְּנֵי מִיָּדֵי הַרְשָׁעִים הַפְּרִיָצִים הַמְּבַקְשִׁים רַעְתָנוּ, כִּי לָהֶם - הַרְעוּתִי, וְלָךְ - הַטִּיבוּתִי. אֲבָל לֹא יִרְצָה אֱלֹהֵינוּ לְעוֹזוֹת מִשְׁפָּט, כִּי מִשְׁפָּטִי הוּא לְנַפֵּל בַּחֲרֹב יָדְךָ, עַל אֲשֶׁר הִסְבַּחְתִּיךָ לְבָא אֶל הָעִיר הַזֹּאת. וְאֲנִי הַפְּצַרְתִּיךָ עַל כִּכָּה - וְחֲטָאתִי לְאֱלֹהִים. הוּא, שְׁמֵעוֹן הַרְשָׁע! לוֹ הִיָּתָה מַחְשַׁבְתִּי וְעֵצַת לְבָבִי לְכַרֵּחַ אֶל מַחְנֵה הַרוֹמָאִים, הֲלֹא יָכוֹל הִיָּתִי עַל כִּכָּה! וְזֶה כַּמָּה הִיָּתִי נִמְלֹט אֲלֵיהֶם בְּטָרָם הִבְיָאוֹתִיךָ פֹּה, כִּי אֲזֹ לֹא

היית אתה מושל עלינו! אמנם טרם הביאונוך אלינו, הפך יוחנן
 הפריץ למכשול ולמקש אל העיר הזאת, ונאמר לכל זקני העיר
 ויועציה פה אחד: 'הנה שמעון יהיה לנו לעזרה, כי נגרש את צרינו
 מבינינו', ואתה - נהפכת לנו לצר! אמרנו: אולי יכלה את הרוצחים
 מהעיר, והנה - נוספת עמהם לרוצח בעיר! אמרנו: כי תכניע עדת
 הפריצים, ואתה - נוספת עליהם לפריץ, איש דמים! אמרנו: כי תציל
 נקיים מיד אויבים, ואתה - שפכת דמי נקיים רבים! אמרנו: כי אתה
 תשבית את המלחמות מהעיר, ואתה - הוספת מלחמות בתוך העיר!
 הפריצים אשר היו אתנו טרם בואך פה, היו הורגים את אשר יהרגוהו
 - בסתר, כי היו נכלמים ובושים, גם יראים מפני העם. ואתה - הרגת
 וכלית את גדולי העם ואת גבוריהם ביד רמה לעיניהם! ומי החזיק ידי
 צרינו הרומיים? הלא אתה - אשר פלית את גדודי העם! כי הרומיים
 - הכו מעט מחוץ לעיר. ואתה - הרבית להכות חללים בישראל בקרב
 ירושלים! וטיטוס - היה מבקש לעשות עמנו שלום, כי חמל עלינו
 ועל מקדשנו ועל היכל ה', ועל בנינו ובנותינו וטפנו ונשינו, ועל עיר
 אלהינו. ואתה - מאסת לעשות שלום בינינו וביניהם, ותגרה עלינו
 מלחמות ומדנים! וטיטוס - היה מצוה את עמו ומעיד בהם לבלתי
 ישלחו יד [בר"מ: אש] בהיכל ה' ביום הלחמם עם יוחנן. ואתה -
 שלחת יד בהיכל ה', ותטמאהו, ותשפך בקרבו דמים רבים! וטיטוס -
 סר מעלינו ביום חג ה' לבלתי הלחם בנו, כי אמר לנו: "לכו חגו
 חגיכם לשלום", ואתה - חללת חג ה', ותכבה את אש התמיד בדם
 הנקי! וכל הרעות אשר עשית - אתה איש הדמים ואיש הפלעל -
 עלי הן נחשבות, ומשפטי - כאלו אני עשיתים, בגלל אשר הביאותיך
 אל העיר הזאת. ועתה, נקמה היא מאת ה' עלי, ונקמת הרג ואכזר
 תחול על שבתי! כי מידך ארד ביגון שאולה, על אשר כל הרעה
 הזאת אשר נעשתה בעיר הקדש מידך - מירי היתה זאת! אשר ברכ

אולתי אספתי אותך אל העיר הזאת, ותשפך דם נקי לרב בתוכה - ולא חמלת! ועתה - שמעון איש הדמים! כי תהרגני, בטרם תראינה עיני את שרפת היכל ה', ייטיב בעיני מאד. אמנם - רוצח ואיש הדמים! מה לך להמית את בני לעיני, ולא תחמל על תוגת שבחתי? ומי יתן - וכאשר לא אראה את שרפת היכל ה', פן לא אראה את דמי בני לעיני ונשפכים ארצה! אבל מה יש בידי לעשות? וה' נתנני בידי עריץ ורשע, אשר לא אוכל קום ממפלתו אשר הפילתני. ואנחנו - זקני ירושלים - בעבור זה תעבנו את יוחנן, כי היה משחית זקנים, ולא היה מהדר פני בעלי שבה - ואם ידו לא היתה נוגעת בנערים ובחורים. ואתה - הנך מאבד זקנים ומכלה בחורים, ואת גדולים משחית ותכרית, ועל קטנים לא תחמל! ויוחנן - ברצחו את זקני העיר, היה מקונן קינות ומתאבל עליהם, ומכבדם כבוד גדול בקברם, והקינות - היו לו זמירות. ואתה - ברצחך זקנים עם בחורים, תנגן בנגינות ותזמר בזמירות בנגל וכנור. וברצחך אבות עם בנים ובנים עם אבות, תריע בקול שופר ותרועה בהתול וצחוק!"

אחרי כן דבר אמתי הכהן אל עבד שמעון הפריץ אשר היה תופש החרב בידו להרג את אמתי, והגררן לפניו - לכרות את ראשי בניו. ויאמר אליו אמתי: "מהר ועשה את גזרת שמעון אדונך, והך בגררן את הבנים לעיני אביהם, ואשמע את קול אכזריות מכותיך בכני, ואני סולח לך על כל זה! כי כאשר אשמע אני את אשר אשמע, ואראה את אשר אראה מזה - בבלתי רצוני, פן אתה - המכה וההורג - בלתי רצונך תכה, ובלתי רצונך תהרג! ומי יתן - ויניחך שמעון הפריץ והרוצח הגדול, לנטשני לנשק את בני ולחבקם בעודני חי, והם חיים! ועתה, אתה העבד! יגדל נא חסדך עמדי, אשר אם תמיתני אחרי בני, אל נא תפריד את נבלותם מעל נבלתי, למען תכסה נבלתי את נבלותיהם, ואגן עליהם מעוף השמים. כי יאכלו עופות השמים את

נבלתי מעל נבלותיהם, ולא יאכלו את נבלות בני - כי יסריחו מדי אכלם את נבלתי, ולא יאבו לאכלם, ואולי יתנו לקבורה. ועשה יכלתך להפיל פי ולשוני על פני בני בהשליכך נבלתי על נבלותיהם, ואחבקם ואנשקם - ואני מת, אחר אשר לא יתנני האויב לנשקם, והם חיים, ואני חי! וראה איך תעשה פענן שלא יפריד את נבלתי שמעון האכזר מעל נבלות בני, וכזה אמצא חן בעיניך. ואם ירצה שמעון הרוצח להפריד את פגרינו - לא יוכל להפריד את נשמותינו. כי אחר אשר אקבל משפטי זה על ידי שמעון האכזר בעולמי זה, הנה אבטח ולא אפחד, כי תשועת ה' תהיה לנשמתו בעולם אור החיים!"

וישאו בניו את קולם, ויכפו בכי גדול כשמעם את דבריו. ויכך גם הוא עמם - מאד מאד. ויען עוד, ויאמר לבניו: "הוי, בני! למה תבפו, ולמה ירע לבבכם? רב לנו לבבות! כי מה יועיל הבכי לנו? לנו לכם - בני - לפני, ואתם - הם המאירים עיני, ואני - אבא אחריכם לפי כחי וזקנתי ולפי ענייתי. חפו לי מעט - ואשיגה אתכם! כי נפשות הזקנים תמהרנה לרוץ ולעלות לעולם לאור החיים יותר מנפשות הבחורים. כי נפשות הבחורים, עת תפרדנה מגיותיהם, יכבדו בכלד החמר העב אשר הנה מטנפים בו, כי לא הגיע קצן להפרד ממנו - בטבע. ואמנם נפשות הזקנים קלות מאד, כי בזקנה עת הפרדה לנפש מהגוף (לא נמצא מקור לזה בדברי חז"ל). ולכן אם תלכו לפני, אני אשיגכם - כי ארוץ יותר מכם. ועתה, אין לאל ידי לעשות דבר, כי נתנני ה' בידי לא אוכל קום - הם ידי האכזר הזה, אשר לא יחוס על שבתי ולא ירחם על בחורותיכם וילדותיכם. ואתם - בני! אם פח בחורים לכם, וממני חדל פח הבחורות והילדות, אאמין בעצמי ובנפשי כי אשיג אתכם, ונפשי תדבק בנפשותיכם, ונאור יחד פלנו באור החיים את ה' אלהינו! ואם לא אוכל עתה לשפיע מראות פניכם, ולא אוסיף עוד לראותכם עד עולם, שמה - אשבעה בהקיץ תמונתכם! כי

עין בעין אראה בנעם נפשותיכם, ותראו גם אתם בנעם נפשי. רוצו נא - בני! ולכו ומצאתם לנו מלון, ותקנתם אותו לארץ ימים! ומי יתן - והלכתי אני לפניכם, והפירותיו, ותקנתיו לי ולכם! ואלהים יודע, כי בכל מאדי חפצתי ללכת לפניכם להכין את המלון. והאכזר לא רצה בזה - ומה יש עוד בידי לעשות? ועתה - בני, אם תלכו נא לפני בדרך הזאת, ובאתם למלון החיים ההם - אנשי המקום ההוא יתנו לכם מקום למלון טוב - כי יראו כי נקיים אתם ולא יתעבו אתכם, כי אתם צדיקים, ולא חטאתם לה' כמוני, ולו הייתי אני הולך לפניכם אל המלון לא היו נותנין לי מלון טוב, כי יתעבוני מפני רע מעשי על אשר הבאתי את שמעון הרוצח אל עיר ה' הקדושה הזאת, והרע לה עד בלי די, ומעשיו הרעים כלם גם עלי נחשבים כהחשכם עליו, כי אני הביאותיו פה, לטמא ברשעו ולחלל קדשי ה'.

ואתם - בני! לכו נא אל תתמהו על מקרה זה שיקרה לאב עם בניו - לי ולכם - כי לא חדשה היא זאת בעולם, וכבר נעשתה זאת מלפנים בימי הכהנים החשמונאים, ברשעת אנטיוכוס הרשע אשר הרג שבועה בחורים מבחורי ישראל לפני אפס, וילכו ויכינו מקום מלון - להם ולאפס - באור החיים את ה' אלהינו! והאשה הזאת - היא חנה הצדקה והחסידה, אשר שלחה שבועה בנים לפני - בשמחה ובטוב לבב, ואחרי כן הלכה היא אחריהן! ואפס, היא זכתה ויהי לה חסד מאת ה', כי היתה מחבבת ומנשקת כל אחד ואחד מבניה טרם יומת. וגם כל אחד מהם היה מחבק ומנשק את אחיו טרם יומת. וימותו כלם על עם ה' ועל בריתו ועל תורתו, ואפס רואה ושמחה נכתם. ואחרי כן הלכה היא אחרי בניה אל האור הגדול ברוב שמחה. ועליה אמר המלשורר (תהלים קי"ג): "אם הבנים שמחה" (חז"ל אמרו בניטין נ"ו: שיצתה ב"ק ואמרה כו). והמה נהרגו - באכזריות מלך מוקדון הערל הינוני, ואפס עם זה, היה להם רשיון ממנו לנשק ולחבק זה את זה, ולנשק

את אפם טרם מותם. אָמַנְם אָנַחְנוּ נְהַרְג בְּאִכְזוּרֵיחַ שְׁמֵעוֹן הַרוּצִת, אֲשֶׁר יִכְנֶה בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל, וּבְכִרִית אֲבֵרָהֶם בְּבִשְׂרוֹ, וְלֹא יִתְנֶנּוּ הַשֵּׁב רִוּחֵנוּ, וְלֹא יִשְׁשֵׁנוּ לְנִשְׁק זֶה אֶת זֶה טָרֵם מוֹתָנוּ! וּמִי יִתֵּן - בְּנֵי! וְהֵינּוּ גַם אֲנַחְנוּ - אֲנִי וְאַתֶּם - בְּמַלּוֹן אֶחָד עִמָּהֶם, כִּי מַלּוֹן נִכְבָּד הוּא מְלוֹנִם, כִּי מֵתוּ כָּלֶם - הָאֵם וְהַבָּנִים - בְּצַדִּיקָה וּבַחֲסִידוּת. וְאִם אֲנַחְנוּ לֹא נוּכַל לְהִגִּיעַ לְמַעֲלָתָם, לְבֹא אֲלֵיהֶם אֶל מְלוֹנִם, הִנֵּה לֹא נִהְיֶה שְׁפִלִים מֵהֶם, כִּי נִהְיֶה שְׁכֵנִים לָהֶם, כִּי הֵמָּה מֵתוּ בְּצַדִּיקָתָם, וְאֲנַחְנוּ נָמוּת כָּלְנוּ בְּתַמְנוּ, וְעַל תּוֹרַת ה' וּבְכִרְתוֹ נִשְׁפֹּט בְּמִשְׁפֹּט מוֹת, וְאִכְזוֹר רָשָׁע בְּלִתִּי חוֹמֵל יִפְגַּע בְּנוּ.

לְכוּ, נַחֲמוּ נַחֲמוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַחֲמֵי עֵינַי! מִהֲרוּ נָא, וּלְכוּ - וּבֹאוּ אֶל מְלוֹנֵנוּ! וְנִלְכֶה לָנוּ מַעֲדַת הַפְּרִיצִים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה, פֶּן נִסְפָּה בְּנִשְׁמוֹתֵינוּ - בְּעוֹנִם. וְהִיָּה בְּלִכְתֹּכֶם בְּדֶרֶךְ, יִפְגַּשׁ אֲתֶכֶם יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׁאַלְכֶם עַל אֲדוּתֵינוּ, הַגִּידוּ לוֹ הָאֲמֶת! וְהוּא - יְהוֹנָתָן - הַנָּעִים וְהַנָּאֵהֵב לִי וּלְדוֹד בֶּן יִשִׁי, וְהִנֵּה הוּא נְהַרְג בְּהַר הַגְּלְבוּעַ לְפָנַי אָבִיו עַל ה' וְעַל עַמּוֹ - כְּמוֹ שֶׁקָּרָה לָכֶם! וְכִי יִפְגַּשְׁכֶם וְיִשְׁאַלְכֶם בְּעֵבֹר עִם ה', וְאָמַרְתֶּם לְיְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל אֶת אֲשֶׁר אָמַר אֲנִי לְשְׂאוּל אָבִיו, כִּי יִפְגַּשְׁנִי וְיִשְׁאַלְנִי עַל כְּכָה. אָמַר אֲלָיו כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה: "יְדוּעַ תְּדַע - שְׂאוּל הָרֹאשׁ לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה כִּי הָעַם אֲשֶׁר יְדַעַת כִּי נִבְקָעוּ מִי יָם סוּף מִלְּפָנֵיהֶם בְּיַמֵּי מֹשֶׁה רוּעִם, וְטָבְעוּ בַיָּם סוּף הָעַם אֲשֶׁר רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם, וַיִּרְדּוּ בְּמַצוּלוֹתָיו כְּמוֹ אֶבֶן - בְּגִלְלָם. וְהִשְׁחָקִים אֲשֶׁר מִמַּעַל הָרַעִיפוּ לָהֶם מִן הָאֵל, וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר מִתַּחַת - צוּרֵיהָ הוֹצִיאוּ לָהֶם מַיִם לְשִׁתוֹת לְהִיּוֹת לָהֶם לְמַחֲיָה, וְרוּעֵיהֶם הִנָּאֲמָנִים - מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן - עִמָּהֶם, יַחֲפְסוּ בְּעַנְנֵי שָׁמַיִם לְמַעַן לֹא יִבִּיטוּ בָהֶם אוֹיְבֵיהֶם (כֵּן אָמַר חוֹז"ל בַּכ"מ שֶׁהַקְּב"ה הִקִּיפָם בְּעַנְנֵי הַכְּבוֹד). וַיִּדְם הַשָּׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן בְּיַמֵּי יְהוֹשֻׁעַ לְעַבְר בּוֹ בְּלִתִּי מְגוּר וּפְחָד מֵאוֹיֵב וּבְלִתִּי צוּעַר וְסַעַר. - הִנֵּה הֵם הַיּוֹם הַזֶּה נְבוֹכִים בְּסַעֲרַת רָעוֹת הַפְּרִיצִים הַחֲטָאִים

והרשעים ושריהם השלשה המחזיקים בידיהם. והנה, אלעזר עם פריצי ירושלים - יאריבו (לשון אורב לרעהו) נפשות, ויחנן הגלילי עם פריצי ישראל - ישחיתו ויחריבו צדיקים וחסידים, ושמעון עם גודרי אדום - שהיו עבדיו - ישמידו ויכחידו, ירבה רעתם בירושלים. וכן תאמרן לצדיקים שהלכו לפניכם ולפני, ויבחרו מות בחיים על עם ה' ועל מקדשו לבלתי היותם לחרפה בטמאות הגוים האויבים לה' ולעמו. גם כה תאמרן לצדיקים שמתו בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול החשמונאי על שלא רצו להלחם בשבת: "דעו! כי שמעון איש הבליעל והדמים, ויחנן המרצח, והרוצח אלעזר הפריץ, לא רב להם כי בשבת יעשו מלחמות בירושלים - להלחם איש באחיו, אבל בשבת הרגו לכהני ה' בתוף היכלו ועל מזבח קדשו!"

ואם שמעו ישמע הדברים האלה יכניהו, יאנח מאד על פי משל שמעון בעם ה', ונהרסה ירושלים עיר הקדש למענו ובעבורו נשרף ההיכל. ולא עשה כן יכניהו - אבל הסגיר נפשו וביתו למות בלתי תת מקדש ה' להרס. וטוב מעשה יכניהו ממעשה צדקיהו - שבגלל יכניהו נמלט היכל ה' ועיר הקדש משבי בחרפה וחרבן. כי יכניהו קבל עליו ללכת בשבי ובגולה - הוא וביתו - למען אשר לא ישלחו הפשדים יד בירושלים. וצדקיהו החזיק באולתו, וימר שביעתו, ויאמץ לבו נכח תרון אף ה', ולא אבה להכנע לפניו - עד אשר נפרץ היכל ה' בגללו. וילך עם ה' בשכי, וישחטו הפשדים לבניו לעיניו, ואת עיניו עורה, והוליקוהו בגולה - ותגדל צרת צדקיהו מצרת יכניהו. ועמה, בני! אני, אמתי הפהן אביכם, אחשב - כי רעתי וצרתי קטנו מצרת צדקיהו ומצרת יכניהו! כי צדקיהו - אחרי מות בניו, חיה בחרפה ובכשת ימים רבים, ואני - הולך יחד עמכם! על כן ינחם לבכי ולבככם! ומלך פשדים, אשר רחם על צדקיהו ויכלכלהו ויכבדהו - אחרי אשר שחט בניו ועורו את עיניו, הלא טוב היה לו למות גם הוא עם בניו

יחד, ולא לחיות אחריהם! אך לרעתו רחם עליו, ולא המיתו, כי אז תשקט נפשו מעצבי יגונה.

אחרי כן אמר אמתי הפהן לעבד המכה, אשר הוא מפץ לשמעון האכזרי: "הוי, מכה! מהר נא והפני בעוד הנעמים - בני - לעיני, טרם ימותו, ואחרי כן - מהר והפה גם את בני עוד הכות והמת, ואולי נמותה יחד ארבעתנו! פי טוב לנו למות, מראות את עיר ה' ומקדשו כמו בית מטבח, והמונה נשחט בקרבה."

ויצעק עוד אמתי הפהן אל ה', ויאמר: "אנא ה', הנשגב השוכן בפרוס! שפט נא לשמעון כמעשהו - אתה האל הגדול הגבור והנורא! אל נא תמית שמעון הפריץ והרוצח בקרב עדר מרעיתך - כי אם בדרד ונכדל יהיה מותו, כמות המרעים, ונחפו ונכהל תמיתוהו, למען לא יודה על חטאיו לפניך, וישוב אליך טרם מותו - ותקבלהו, כי דרפק לקבל שבים. כי הוא בלתי נאות לתשובה, והוא חוטא, אשר בחטאו אבד טובה הרבה מבית קדשך ותפארתך, והאביד והשמיד והשחית והכחיד צדיקיך ועבדיך. לכן, למען הראות משפטך הנאמן בו - הכשילהו, וילכד בכף אויביו ובכף מבקשי נפשו - הוא ואשתו ובניו ובנותיו וכל בני משפחתו ואנשי אהבתו עמו. ואל תתן לנפשו גורל עם עם ה', ולא יהיה לו חלק, לא עם צדיקיך וחסידיך בהיכל מקדשך (נתקיימה בו הקללה כמבואר לקמן פרק צ"ה הערה כ"ב) - כי לא יאות לו זה - ולא עם הרשעים השבים אליך ותשא עונם - כי חטא והחטיא. וכבר ברית שמענו, והיא פרותה מפיה על חכמי ישראל בכל דור ודור, ועל פי פהני עבודת היכלך שמענוה, וזאת הברית אומרת: אשר חטא לה' ושהחטיא את ישראל לו - לא יראה יה', ולא ילך לעולם בארץ החיים. כי רשעתו היא למכשלה לנפשו, ולא יתן אל לבו (משמע שאם יתאמץ ליתן אל לבו לשוב מקבלין אותו, וכן לשון המשנה באבות פ"ה מ"ח אין מספיקין בידו לעשות תשובה, כלומר מטרידין אותו מן

השמים מלהרהר לשוב, וכן כתב הרמב"ם פ"ד מהל' תשובה ה"ו) לשוב אל ה' טרם מותו, ובעונו וחטאו ימות, ולא יודה לה' על רשעו ועל זדונו ועל חטאו! ושמעון האכזר הזה, בשער עמק נודע כי חטא והחטיא את ישראל עד להשחית! לכן יהיה משפטו מלפניך, כי יראה את אשתו ואת בניו ואת ביתו בידי שוביהם - ואחרי כן ימות מיתה משנה, גם יומת במיתת אכזרים - יפגעו בו וינתחווהו ועודנו חי. ומדי התנחחו, יראו עיניו גלות ביתו ובניו, ובני משפחתו ואנשי אהבתו הולכים לשבי ולגולה. וכיר את משפטו מאתך, ולא יצדק דינך עליו, ולא יתמם פעלך על נפשו - והיה לאלה ולקללה לכל רואיו. וידע שמעון, כי גורלי טוב מגורלו, אשר אני - נאסף עם בני אליך, ולא נראה חרבן בית מקדשך. והוא - ימות כנכל בדאבון נפשו לכהו, והכרת תפלת נפשו, ולא יהיה לה חלק באור החיים והישועה להשארות הנשמות."

והי אחרי הדברים האלה, ויאמר עוד אמתה הפהן אל העבד אשר לשמעון, המכה ורוצח במצותו לכל אשר יצוהו להמיתו: "אמצא חן בעיניך, כי תהרג את בני בשלח - מהר נא והפני בו, בעוד נגל דמי בני על ברזל השלח ההוא, ובטרם יחרבו ממנו הפני נא - למען יתערב דמי בדמי בני, והיה זה לי למכתי תרופה ולנשמתני מנוחה. והפני נא נכח הרומיים, כי הם ינקמו נקמת דמי ונקמת דמי בני מאת שמעון האכזר, והיו לי לעדים, אשר שמעון הרשע יעיד להם עלי במעשהו כי הייתי להם לאוהב. ומי יתגני כבתחלה, והייתי לאויב לשמעון איש הבליעל ואיש הדמים כאשר הייתי אויב לרומיים! ולהם הייתי אוהב, כאשר הייתי אוהב לו! ומי יתן - ונלחמתי מבראשונה בשמעון האכזר, כהלחמי ברומיים, והייתי משבית ומשמיד אכזריות שמעון הפריץ והרוצח מעם ה'!"

וְיִהי אַחֲרֵי דִבְרוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אָמַר בְּתַחֲנָתוֹ לִפְנֵי אֵל שְׁדֵי -
 בְּרוּךְ שְׁמוֹ - בְּדְבָרִים הָאֵלֶּה: "אֵתָּה - אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר
 וְהַנּוֹרָא וְהַנְּשָׁגֵב, שׁוֹכֵן מְרוֹם הַמְּרוֹם! פָּקַח נָא אֶת עֵינֵי מִשְׁפָּטֶיךָ,
 וּרְאֵה! וּשְׁפֹט בֵּינִי - וּבֵין שְׁמֵעוֹן הַפְּרִיץ וְהַרוֹצֵחַ, אֲשֶׁר גָּדְלָה רַעְתּוֹ
 בְּעַמְּךָ, בְּהַרְגּוֹ אֶת חֲסִידֶי עִם נַחֲלָתְךָ, הַחֲפָצִים לִירְאָה אֶת שְׁמֶךָ, וַיִּשְׁפֹּךְ
 אֶת דְּמֵיהֶם בְּהִיכַל קֹדֶשְׁךָ וּתְפָאֲרֶתְךָ. וְהוֹכִיחֵהוּ בְּתוֹכָחוֹת רָעָה וּנְאֻצָּה -
 כְּמַעֲשָׂיו! וּמַהֵר בָּזֶה, וְאַל תֵּאָחֵר - לְמַעַן הִרְגַת צְדִיקֶיךָ! כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ
 מִשְׁפָּטִי אָמַת הֵמָּה!"

וְיִהי כְּכֹלֹתוֹ - אָמַתִּי הִכְהֵן - לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וַיֵּצֵא
 שְׁמֵעוֹן הָאֲכֹזֵר - שָׂר הַפְּרִיצִים - לְאַרְבַּעַת אַכְזָרִים מִפְּרִיצָיו, וַיִּפְגְּעוּ
 שְׁלֹשָׁה מֵהֶם בְּשִׁלְשֵׁת בְּנֵי אָמַתִּי - וַיְמִיתוּם לִפְנֵיו. וְהַפְּרִיץ הַרְבִּיעִי פָּגַע
 בְּאָמַתִּי הַכְהֵן אָבִיהֶם, וַיָּמַת גַּם הוּא עִם בְּנָיו. וַיִּתְעַרְבוּ דְּמֵי הַבָּנִים עִם
 דֵּם אָבִיהֶם יַחַד, וַיְהִי לְנַחַל אֶחָד. וַיֵּרֶץ עֲבֹד שְׁמֵעוֹן הַפְּרִיץ, אֲשֶׁר הוּא
 הָיָה לוֹ לְמַפֵּץ וְלְכָלִי מִשְׁחִית, וַיִּקַּח אֶת נְבִלַת אָמַתִּי הַכְהֵן, וַיִּשְׁלִיכֶנָּה
 עַל נְבִלוֹת בְּנָיו - כְּאֲשֶׁר בְּקֶשׁ מֵאִתּוֹ וְכִאֲשֶׁר הִתְחַנֵּן לוֹ - בְּעוֹדוֹנוֹ חַי -
 וְהָיוּ נְבִלַת אָמַתִּי וְנְבִלוֹת שְׁלֹשֵׁת בְּנָיו מְשֻׁלְּכוֹת עַל הַחוֹמָה, וַיֵּצֵא שְׁמֵעוֹן
 הָאֲכֹזֵר וַיַּהַרְגוּ אֶת חֲנֻנְיָהּ הַכְהֵן הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר הָיָה מִמְּשַׁפַּחַת הַכְהֵנִים
 הַיְקָרִים וְהַנְּעִימִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וַיִּשְׁלִיכוּ אֶת נְבִלָתוֹ עַל נְבִלַת אָמַתִּי
 וּבְנֵיו הַכְהֵנִים.

וּבַעַת הַהִיא נִהְיָ אַרְסֵטִיוֹס - הַסּוֹפֵר לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל - וְגַם הוּא הָיָה
 מִבְּנֵי הַשׁוֹעִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם. וַיֵּצֵא שְׁמֵעוֹן, וַיַּהַרְגֵהוּ בְּמָקוֹם מַעֲמַד
 אָמַתִּי הַכְהֵן הַגָּדוֹל, וַיִּסְפָּה גַם הוּא אֹז בְּחִמְסֵי שְׁמֵעוֹן הָאֲכֹזֵר הַבְּלָתִי
 חוֹמֵל וְלָבֵן כְּאֶבֶן בְּקִשְׁיוֹ. וַיְמִית עוֹד שְׁמֵעוֹן הַרוֹצֵחַ עֲשָׂרָה צְדִיקִים
 מִבְּנֵי מְשַׁפְּחוֹתָיו, עַל אֲשֶׁר צָעְקוּ עַל מוֹת הַסּוֹפֵר אַרְסֵטִיוֹס, אֲשֶׁר הָיָה
 רֹאשׁ לָהֶם.

ויהי בהפנות שמעון הפריץ את הצדיקים האלה, ויעברו אנשים עשרים שועים מגדולי ירושלים ומטובי שועיהם, ויראו איך הכה שמעון הרוצח את הצדיקים האלה, ונכהלו ונחפזו ותאחזום רעה וחיל פילודה, ויאמרו איש אל רעהו: "עד מתי יראה האל ברעת שמעון הפריץ הרוצח הזה ויראה את אשר הוא עושה לעם ה' - במקום הזה, במקום הקדש, ויחשה, ולא ידרש דמי הצדיקים והחסידים מעמו, וינקם נקמתם ממנו!" וישמע הדבר הזה למקצת הפריצים, ויגד לשמעון האכזר. ויצו לעבדיו, ויתפשו - ומיתום גם המה ביום ההוא. ויהיו המתים על ככה ארבעים ושנים - כלם חכמים, וכלם נבונים וכלם שועים, וכלם מיקרי המשפחות היקרות אשר בירושלים.

ואחרי אלה, עברו אחד עשר אנשים מגדולי ירושלים ומשועיה, ויראו את רעת שמעון האכזר, אשר הרג ארבעים ושנים איש הצדיקים על לא חמס בכפיהם. וישאו עיניהם אל מרום השמים, ויאמרו: "ה' אלהי ישראל! עד מתי תאריך אפך לעוברי רצונך?" ויגד הדבר לשמעון, ויצו ויתפשם, ויבם הוא בידו לפי חרב.

וירא אלעזר בן ענני הכהן הפריץ פי רבה רשעת הפריצים - יוחנן ושמעון חבריו - בתוף העיר הקדושה, וכי שמעון האכזר השמיד וכלה את החסידים והצדיקים מן העיר ואין עוד תקוה, ויתפש את חומת המצודה אשר בירושלים עם אנשיו, וילך אליה, וישב בה לשמרה.

וירא יהודה שר האלף אשר בירושלים, שומר המגדל, את אשר עשה שמעון הפריץ לצדיקי העיר. ויעל על ראש החומה, ויצעק אל הרומיים לבא אליו, אולי יצילו את יתר הפלטה הנשארת בירושלים מרעת שמעון ויוחנן. וימלט יהודה אליהם עם אלף אנשים אשר אתו. ולא האמינו הרומיים אל דברי יהודה שר האלף, פי חשבו אשר

בְּעֶרְמָה דָּבַר לָהֶם כִּכָּה, וְלֹא יָדְעוּ כִּי בָחַם לִכְבוֹ וּבְאִמּוֹנָה צָעַק אֲלֵיהֶם. וְלֹא בָּאוּ הַרֹמִיִּים לְעֶזְרַת יְהוּדָה וּלְעֶזְרַת אַנְשָׁיו, וְלֹא פָּנּוּ אֲלֵיהֶם. וַיִּצְוּ שְׂמֵעוֹן הָאֲכֹזֵר, וַיְהַרְגוּ אֶת יְהוּדָה שֶׁר הָאֶלֶף וְאֶת אַנְשָׁיו הָאֶלֶף, וַיִּשְׁלִיכוּ אֶת פְּגָרֵיהֶם עִם פְּגָרֵי אַחֵיהֶם הַצַּדִּיקִים אֶל מַחוּץ לַחֹמָה נֶכַח הַרֹמִיִּים. וַיִּקְרָא שְׂמֵעוֹן הַפְּרִיץ הָאֲכֹזֵר אֶל שְׂרֵי הַרֹמִיִּים, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: "הִנֵּה הִיְהוּדִים אֲשֶׁר בִּקְשׂוּ לְצַאת אֲלֵיכֶם! קַחוּ לָכֶם אֶת פְּגָרֵיהֶם, וַיְהִיו לָכֶם לְעֵדִים, וְעוּרוּ לָהֶם - אִם תּוּכְלוּ לְהַחְיוֹתָם, אוֹ עוּרוּ לְנַשְׂאָרִים בְּעִיר מָהֶם - אִם תּוּכְלוּ לְמַלְטָם מִיַּדְנוּ!"

פָּרֵק תְּשַׁעָה וּשְׂמוֹנִים /

יֹסֵפֶר בּוֹ דְבַר יוֹסֵף הַכֹּהֵן עִם הַפְּרִיָצִים

וּגּוֹרִיּוֹן הַכֹּהֵן אָבִי יוֹסֵף הַכֹּהֵן - הַכּוֹתֵב הַסֵּפֶר הַזֶּה לְיִשְׂרָאֵל לְהַיּוֹתוֹ לָהֶם לְעֵדוּת וּלְמִזְכָּרָת - הִיָּה בְּעֵת הַהִיא אֲסוּר בְּנַחֲשֵׁתִים וּבְכִבְלֵי בְרָזֶל בְּמַגְדָּל אֶחָד מִמַּגְדְּלֵי יְרוּשָׁלַיִם. וְהוּא זָקֵן בָּא בְיָמַיִם - בֶּן מֵאָה וּשְׁלֹשׁ שָׁנַיִם - וְאִין בָּא אֵלָיו אֶל הַמַּגְדָּל וְאִין יוֹצֵא. וּבְעֵת הַהִיא בָּא יוֹסֵף בְּנוֹ מוּל הַחֹמָה מֵרְחוֹק, נֶכַח הַמַּגְדָּל אֲשֶׁר בּוֹ הִיָּה אָבִיו גּוֹרִיּוֹן הַכֹּהֵן אֲסוּר אֹז שְׂמָה, וַיִּגַּשׁ מְעֻט אֶל הַחֹמָה לְדַעַת אֶת שְׁלוֹם אָבִיו וּמָה יַעֲשֶׂה בּוֹ. וַיַּעֲבֹר יוֹסֵף קְרוֹב לַחֹמַת הַמַּגְדָּל הַהוּא, וַעֲיִנָּיו צוּפוֹת אֶל הַמַּגְדָּל אֲשֶׁר הִיָּה בּוֹ אָבִיו אֲסוּר שְׂמָה (וּדַע כִּי בֶן גּוֹרִיּוֹן הִיָּה שֵׁם אָבִיו שֶׁל יוֹסֵף מִמֵּשׁ כְּדַמוּכָה כֹּאן וּבִשְׂמָה, וְלֹא שֵׁם מִשְׁפָּחָה, וְכֵן מוֹכַח בְּסִפְרוֹ הַיּוּנִי "הַמְלַחְמָה הַיְהוּדִית", שֶׁהָאֲחֵרוֹנִים הַזְכִּירוּהוּ בְּשֵׁם יוֹסִיפּוֹן לְרֹמִיִּים, סִפְרֵי ב' פָּרֵק כ' ס"ק ג'. אֲבָל בְּכ"מ קוֹרָא אֶת אָבִיו מִתִּיאֵס בִּיוּנִית, וְהוּא תְּרַגּוּס אֲמַתִּי, כִּי אֲמַתִּי הִכֵּן הַנִּזְכָּר

בפפ"ט נקרא ביוונית מתיאס. ואפשר עוד שהיה שמו מתיא כר' מתיא בן חרש, או מתיא כמו אותו הנזכר בסנהדרין מ"ג. אבל אין להעתיקו בעברי מתתיהו, כי מתתיהו כה"ג החשמונאי נקרא ביוונית מתתיאס. ואין לתמוה שהי"ל שני שמות שכן מצינו כ"פ במקרא וגם בזמן המשנה כגון ר' מאיר ואיסי בן יהודה ועיין גיטין ל"ד: ושלהי יבמות, ועמ"ש פצ"ב), אולי יראה פני אביו בעד חלונות המגדל, או בעד מקומות ירות החצים אשר היו במגדל - וינחמהו וידבר על לבו, ויודיעהו אשר הוא חי. ומדי עברו - והוא צופה למעלה אל המגדל ההוא - וישליכו עליו הפריצים אבני ידים (כתרגומו (במדבר ל"ה י"ז) אבנא דמתנסבא בידא, לאפוקי אבנים גדולות שזורים ע"י כלי יריה. וחז"ל דרשו מכאן אומדנא מה יד יש בה כדי להמית אף אבן וכו' שאבן יד היא אבן קטנה וצריכה אומדנא). ותבואהו אכן יד גדולה מעל ראשו, ותפיהו, ויפל לארץ מעל מרפכתו. והפריצים ראו כי נפל יוסף מעל המרפכה, ורצו לרדת אליו ללכדו. ויגידו הדבר לטיטוס, וימהר טיטוס, ויצו את עבדיו ללכת אליו להצילו מידם - בטורם ישיגו אותו הפריצים. ויעשו הרומיים כפאשר צוה טיטוס, וילכו אליו, ויקימוהו ויחזקוהו וינהלוהו לאט, ויסובבוהו ממעל ומסביב במקניהם מפני החצים והאבנים אשר היו יורים עליו הפריצים מעל החומה. ויצילוהו הרומיים ולא מת. והפריצים - ברצונם ללכד את יוסף כי נפל - הריעו תרועה גדולה. ואם יוסף היתה אז בת שמונים וחמש שנה, והיא יושבת בבית שמעון האכזר, אשר היה קרוב למגדל, אסורה בבתי כבלים, רק כי לא יתנוה לציאת מן הבית. וכשמעה את קול התרועה, ושם יוסף עם התרועה, ותשאל: "מה קול התרועה הזאת באזני בשם יוסף?" ויגידו לה לאמר, אשר על בנה יוסף הריעו הפריצים, כי יצאו ללכדו, על אשר הכה ונפל מהמרפכה. ותרחץ אם יוסף בן גוריון, ותצא מן הבית אשר היתה בו אסורה, ותעל על החומה כאלו היא בת ארבע עשרה

יוסיפון / שיא

שְׁנָה, וּתְשֵׁם אֶת שְׁמֵי יְדִיהָ עַל רֹאשָׁהּ, וּתְפָרַע אֶת רֹאשָׁהּ (רש"י פירש
בפרשת נשא בפסוק ופרע את ראש האשה, סותר את קליעת שערה, וכן נראה כאן
הפירוש, כן מוכח מנוסח ד"מ: ותפרע שערה) - וּשְׁעָרוֹתֶיהָ לְבָנוֹת כְּשֶׁלֶג
מְתַלְתְּלוֹת עַד אֲזוֹרָהּ. וּתְשֵׂא אֶת קוֹלָהּ בְּבִכּי וְנָהִי וְקוֹל מֵר. וּתֹאמֶר נָגֵד
כָּל שׁוֹמְעֶיהָ בְּדַבְרִים הָאֵלֶּה: "עַד זֹאת הִרְעָה הַגִּיעָה תוֹחַלְתִּי, וְכֹה
הִיְתָה תִקְוֹתִי, אֲשֶׁר קִוִּיתִי לַחַיּוֹת אַחֲרַי מוֹת בְּנֵי יוֹסֵף מְאוֹר עֵינַי! וְיָמַת
הַמְּאוֹר הַגָּדוֹל לִי, וְלֹא אֲזַכֶּה לְרֹאוֹתוֹ וּלְקַבְּרוֹ. וְהִלֵּא תוֹחַלְתִּי וְתִקְוֹתִי
הִיְתָה כִּי הוּא יִקְבְּרֵנִי, וּבְשִׁבְתִּי יִכְלַפְּלֵנִי, וְעַל צַעְרִי וְאֶבְלִי - אֲשֶׁר רִאִיתִי
בְּנֵי מִשְׁפַּחְתִּי נִשְׁמְדוּ וְנִשְׁחַתּוּ עַל יְדֵי הַפְּרִיצִים - אֲמַרְתִּי: זֶה יִנְחַמְנִי!
וְעַתָּה, מַה אַעֲשֶׂה? וְאִין מִנְחָם לִי מִכָּל בָּנִים אֲשֶׁר יִלְדְתִי, כִּי הִשְׁחִיתוּ
לִי הַצּוֹרְרִים וְהָאוֹיְבִים לְה' - בֵּין הַפְּרִיצִים וְהַגּוֹזִים - שְׁמוֹנָה עָשָׂר
בָּנִים! וּמַה יֵשׁ עוֹד לִי לַעֲשׂוֹת? רַק לִשְׁאֹל הַמּוֹת, כִּי לֹא אֶחְפֹּץ עוֹד
בְּחַיִּים, וְאִיכָּה אוֹכַל לְהִנָּחַם אֲשֶׁר אֶרְאֶה כִּי מַת בְּנֵי וְאִין לֵאל יְדִי
לְקַבְּרוֹ! מִי יִתֵּן שְׂאֵלְתִי - וְאֶמּוֹתָהּ בְּרַגַע, כִּי לֹא חִפְצָתִי לַחַיּוֹת אַחֲרַי
יוֹם מוֹת בְּנֵי יוֹסֵף. וּמִי יִתֵּן - וְאֶמּוֹתָהּ עֵתָה עִמּוֹ, וְאֶכְסְנוּ בְּבִגְדֵי אֲשֶׁר
עַל בְּשָׂרִי, כְּאֲשֶׁר יִכְסֶה בְּגָד אַחַד לְשְׁנֵי בָנֵי אָדָם, וְהִיִּינוּ אֲנִי וְהוּא
שׁוֹכְבִים יַחַד, כְּאֲשֶׁר יִשְׁכַּב הוּא!"

וּתַעַל עוֹד אִם יוֹסֵף עַל הַחוּמָה עַד אֲשֶׁר בָּאָה אֶל הַמַּגְדָּל, וּתְפָרַשׁ
כְּפִיָּה הַשְּׂמִימָה, וּתַצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וְמֵר. וּתְגַדִּיל צַעֲקָתָהּ וּתְמַר נִפְשָׁהּ
מְאֹד מְאֹד, וְהִיא צוֹעֶקֶת מְרָה, וְקוֹרֵאת וְאוֹמְרַת: "בְּנֵי יוֹסֵף! בְּנֵי, בְּנֵי!
פְּטוּ רַחֲמֵי, בְּנֵי - אֵיכָּה? דַּבֵּר נָא עַל לְבִי וְנִחַמְנִי!" וְהַפְּרִיצִים
הַשׁוֹמְעִים לָהּ הָיוּ שׁוֹחֲקִים וּמְלַעֲיָגִים עֲלֶיהָ - וְהִמָּה עוֹמְדִים עַל
הַחוּמָה. וְהָרוֹמִיִּים אֲשֶׁר מְלַמְּטָה מִחוּץ לַחוּמָה, כְּשִׁמְעִים אֶת קוֹלָהּ -
וַיִּגַּד לָהֶם יוֹסֵף כִּי הִיא אִמּוֹ - בָּכוּ לְקוֹלָהּ, וַיִּתְאַבְּלוּ עַל מְרִירוֹת לְבָבָהּ.
וְגַם הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם - בְּלַעֲדֵי הַפְּרִיצִים - בָּכוּ לְקוֹלָהּ מְאֹד
מְאֹד, רַק כִּי הָיוּ מִסְתִּירִים אֶת בְּכִיָּם, פֶּן יֵרְאוּם אֲנָשֵׁי שְׂמַעוֹן הָאֶכְזָר.

ותאמר אם יוסף לפריצים אשר אתה על החומה: "למה זה לא תהרגו גם אותי, הלא אני ילדתי את יוסף בני אשר הרגתם אותו! והלא אני הניקותיהו משמי שדי אלה! והלא אני גדלתיהו ורביתיהו וטפחתיהו! ואתם - אויבי ה' - כליתם אותו עם שאר צדיקי ה'! ועתה, למה זה תחיוני ולא תמיתוני? ישפט ה' ביני וביניכם, אשר הרגתם על לא חמס את בני!" ויאמרו הפריצים אליה: "והלא בידך הוא - להפיל את נפשך עתה מעל החומה ולמות, והרשיון נתון לך ממנו! למה לא תעשי כן? והרומיים יקבלוך, ויקברוך בכבוד, כי אנחנו יודעים, אשר את אם יוסף הפהן - מידעם ואהובם!"

ותענם ותאמר אליהם: "הוי, אויבי ה'! ואיך אעשה אני את הרעה הגדולה הזאת כי אפגע בעצמי, ואסבב את מותי בידי, ואגוס את נשמתی לצאת מגויתי בטרם יבקשנה אדוניה! והלא ידוע הוא לכל בעלי דעת, אשר הנשמה היא היותר חכמה מבכל הנשמות, וכי יאנסנה בעליה להוציאה בבלתי הסכמת הטבעים, על כן הנשמה ההיא נשמדת ונאבדת, ואין לה יתרון ושארית (מכאן סמך למאי דאמרי אינשי שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, ובתפארת ישראל פ"י לסנהדרין ס"ק י"ב הביא עוד מקורים). ואיך אעשה אני בעצמי זה המעשה, ונשמתי תפיר במקרה העולם ופגעיו. ולכל זמן, ועת לכל חפץ תחת השמים! (לשה"כ קהלת ג' א') וכי תאמרו, מה יתרון יהי לי כי תהרגוני אתם, כי גם בהרגתכם תאנס נשמתי לצאת, ולא יספיו הטבעים אשר לגויתי על ככה - אמרתם שוא ושקר, וכזב דברתם! כי יתרון רב יש בין שני הפגעים - ואם שניהם כאחד רעים. כי אתם תהרגוני, אני לא אבהל ולא אחפו על דבר, ואאמיץ את שכלי לדמות לי את מקום מלוני, ולשער דרך הנסיעה לנשמתי, ולהתעסק בעסק הפרדה מגויתי, ואעזב אז את הנהגת גופי - ויניחנה, ולא אמנע הטבעים אשר לי דבר מלהסכים על המות. ואקבץ ואכלל את רעיוני ואת מזמותי כלם,

לְדַבְּקָה בַּה' אֱלֹהֵינוּ, כִּי אָעִינָּ בְּעֵינַי הַדַּעַת אֶת סֵדֶר הַנִּמְצָאִים. וְתַפְרַח
 נִשְׁמָתִי מִגּוֹיֹתַי עַת אֵינֶנּוּ בְּעֵינַי הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן (כע"ז י"ח. איתא שהשיב ר'
 חנניה בן תרדיון לתלמידיו מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל בעצמו) וכן להלכה,
 ועיין תוס' גיטין נ"ז: ד"ה קפצו) ואמרו לו תלמידיו רבי מה אתה רואה, וכתב
 התוס' דסבורין היו שיש לו לראות שום דבר תימה או מלאכים או ד"ה, וע"פ דברי
 יוסיפון יתבאר יותר, שהנהרג ע"י אחרים מחשבתו דבוקה בהקב"ה יותר ויותר.
 וכתב ביותר אומץ (מר' יוסף האן נויערלינגען) ח"א סי' תפ"ב בשם השתדלן הגדול
 ר' יחלמאן רושהיים, שהנהרג על קידוש השם אינו מרגיש יסורין. וא"כ צדקו דברי
 יוסיפון שאינו טרוד בחפצי גופו), וְשֵׁם יַעֲמֹד שְׁכָלִי, וְשֵׁם יְנוּחַ! וְהָיִיתִי עִם
 ה' תָּמִיד חוּזָה בְּנַעֲמֹ עִם יְתֵר נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, אִישׁ אִישׁ עַל מְקוֹמוֹ.
 וְאִם אֲנִי אֶפְגַּע בְּעַצְמִי, הִנֵּה דְמִיּוֹנֵי אֵיכָה אֶפְגַּע בְּעַצְמִי לְהַמִּית אֶת
 עַצְמִי, יִבְטֵל שְׁכָלִי מֵרַעִיוֹנוֹ וְיִבְהֵלוּ מַעֲיוֹנֹו. וְטַבְעֵי גּוֹיֹתַי לֹא יִסְפְּימוּ
 כָּלָם עַל כֶּכָּה, אַחֲרֵי אֲשֶׁר שְׁכָלִי לֹא הִתְעַסַּק בְּמִלְאֲכַת הַפֶּדֶר נִשְׁמָתִי
 מִגּוֹיֹתַי, אֲבָל עוֹדְנוּ מִחֲזִיק בְּהִנְהַגַּת גּוֹפֹו, וְלֹא יִסְפְּיִים לְמַעֲשֵׂה הַדְּמִיּוֹן
 הַמְּשַׁרְתׁ לִי, וְיִמְנַע הַטַּבְעִים אֲשֶׁר לִי מֵהַסְפִּים עַל הַהַפְרָדָה לְנִשְׁמָתִי,
 וְאֲמוֹת - וְנִשְׁמָתִי עוֹדְנָה בְּגוֹיֹתַי, וְתִהְיֶה מְבַהֶלֶת עַל מַעֲשֵׂה שְׁכָלִי, אֲשֶׁר
 הִגִּיעַתָּה הַסַּעֲרָה הַגְּדוֹלָה מִסַּעֲרַת הַמּוֹת בְּשָׁלִי. וְלִזָּה הָיָה חֶק כָּל עִם
 רְגוּי מִכָּל הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר לֹא יִקְבְּרוּ כָּל הַפּוֹגְעִים בְּעַצְמָם וְיַמִּיתוּ אֶת
 נַפְשָׁם בְּיָדָם (עמ"ש לעיל פרק ע"א) - כִּי אֵין שְׂאֵרִית לְנִשְׁמָתָם, וְאֵין לָהֶם
 עוֹד חֶלֶק בְּתַחֲיַת הַמַּתִּים, כִּי אִם הַקְּבוּרָה אֲשֶׁר יִקְבְּרוּ בָּהּ הָאֲנָשִׁים
 לְפָגֶר הַמַּתִּים אֲשֶׁר יָמוּתוּ לָהֶם. וְאִם הִרְצוֹן הוּא, לְמַעַן לֹא יַעוֹרְרוּ
 הַנְּבִלוֹת הֵזֶן אֲבָל לְקָרוֹבִים, אֲשֶׁר לִזָּה יִשְׁרְפוּ הַיְהוּדִים אֶת כָּל אֲשֶׁר
 יָמוּת בֵּינֵיהֶם - וְהוּא נִכְבֵּד בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ. גַּם לְמַעַן יִשְׁמְרוּ בְּמָקוֹם, יִזְכִּירוּ
 אֶת הַמַּתְאֲבָלִים עֲלֵיהֶם לְקוֹנָן וְלִכְבוֹת, וְלֹא יַעוֹרְרוּ פְתָאִים - וְזֶה חֶק
 בְּכָל עִם, זוֹלַת עַמִּים מַעֲטִים. גַּם לְמַעַן הִסֵּר בְּאִשֶׁת הַנְּבִלוֹת הֵזֶן

מלהשחית את האויר הנשאף לחיים, וימותו החיים בו מצד פעל ההזק אשר יגיע בין הרומיים (כלומר, בין הרומיים מתפזרת הבאשה בטבע, כי אין המתים נצברים שם אבל ברה"ח הגיהו: החיים) בטבע - וזה חק כולל לכל העמים אשר תחת כל השמים. הנה, עם זה יש אות אחר לקבורה, כאלו עפר הנקבר ההוא יתן אחרי ימים לקבל רוח חיים במקלאת התחיה, הידועה לאלהי הרוחות לכל בשר, ותשוב עוד רוח חיים בו, כי יצבר ויקרץ והגבל לחמר נדון על ידי עושי המלאכה, אשר המה עושים בה על פי ה'. וכי לא ינתן איש לקבורה, והיתה נבלתו לעוף השמים ולבהמת הארץ, ולא ישוב עפר הגויה אל הארץ כשהיה, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. הנה, אז לא יתכן לחמר הגויה ההיא דרך האספה וההכנה לקרב קבלת התחיה - אם לא אחרי תמורות רבות, יעברו עליהם זמנים שונים. והמונעים בכל זה רבים, והמעדירים והמרחיקים ההכנה לקבלת התחיה, לא יספרו מרב בכל דור - וזה סוד ה' ליראיו. ואתם - עדת הפריצים - לא תדעוהו ולא תבינוהו, כי כבהמות אתם נחשבים! ואשר יגלה פתרונו לכם, הלא הוא חוטא בנפשו.

וכשמע הפריצים עוד את דבריך, לעגו עליה, וישנאו את טעם דבריך - המשביע לנשמות החכמים בשבע שמחות את פני אור החיים - להתול וצחוק. ותוסף עוד לבכות, עד ככו למולה כל מחנה רומיים. ורבים מהיהודים התסידים הנותרים בירושלים ככו לקולה, כי שמעו את דבריך, וכי נתנו אל לבם אמרי חכמתך.

יוסף הכהן בן גוריון הכהן היה שומע את קול דברי אמו בדרךך אל הפריצים בקול גדול - והוא למטה לארץ מחוץ למחנה נגדה. והי בשמעו את קולה, והיא עוד על החומה, ויתאמץ ויתאזר, ויקרב עוד אל החומה, וגבורי הרומיים סובבים עליו במגניהם ומסתירים אותו לכסותו, פן יפגעו בו אבן או חץ מעל החומה. ויען יוסף ויאמר

לְאָמוּ: "אֵל תִּירָאִי, אָמִי! כִּי נִמְלַטְתִּי מִיַּד הַפְּרִיזִים, וְלֹא נִתְּנִי ה' בְּיַדֵּיהֶם! אֲכַל מִי יִתֵּן וּמַתִּי הַיּוֹם הַזֶּה - בְּטָרִם אֲרָאָה שְׂרֵפֶת הַיֵּכַל ה' וְאֶבְדֵּן עִמִּי! כִּי הַנְּפֹשׁוֹת אֲשֶׁר בְּקִרְבְּנִי הֵלֵא הֵן נְחֹשְׁבוֹת כְּאִסּוּרִים אֲשֶׁר בְּמִשְׁמֵר (עֵינַי לְעִיל פָּרַק ע"א שפ"י שו"ש הוציאה ממסגר נפשי, ועיין פרק צ"ז), וְכֹאֲשֶׁר תִּצְאֵנָה מִגְּוִיֹתֵינוּ בְּהִסְפָּמַת טְבַעְנוּ וּרְצוֹן שְׁכָלְנוּ אֶל מְקוֹם מְלוֹן הַנְּשֻׁמָּה הַנִּשְׁאַרְת - לְחַפְּשֵׁי תִצָּא, כִּי בְּעוֹדָה בְּחַיִּים - סְגוּרָה הִיא. וְאִזִּי תִצְאֵנָה מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה, וְתִאֲרָנָה בְּאוֹר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹהֵינוּ. וְהִיִּעְצִים הָרַעִים אֲשֶׁר הָיוּ מִיַּעְצִים לָךְ - אָמִי הַקְדוּשָׁה, לְפָגַע בְּעִצְמֹךָ וּלְהַמִּית אֶת נַפְשֶׁךָ בְּיָדֶךָ, כִּי הָיוּ אוֹמְרִים לָךְ אֲשֶׁר הָרַשִׁיזוֹן נִתּוֹן לָךְ לְהַפִּיל אֶת נַפְשֶׁךָ מֵעַל הַחוּמָה לְאֶרֶץ לְמוֹת, שְׁמַעְתִּי דְבָרֵיהֶם, וְשָׁמַעְתִּי תְּשׁוּבָתְךָ אֲלֵיהֶם! וַיְדַעְתִּי בְּטָרִם שָׁמַעִי כִּי זֹאת תִּהְיֶה תְּשׁוּבָתְךָ! וְחֲלִילָה לָאֵם יוֹסֵף וּלְאִשֶׁת גּוֹרִיוֹן מְלַכַת בְּעֻצַת רְשָׁעִים! וְלָכֵן, אָמִי! סְבֹלִי אֵת עַל הַפְּרִיזִים כְּאֲשֶׁר תּוֹכְלִי סְבֹל, וְהַכְנִעִי לָהֶם, וְאֵל תִּלְחַמֵּי עִם מְקַרֵי הַזָּמָן, אֲשֶׁר לֹא תּוֹכְלִי לְבַטְלָם. וְהָמָּה - יֵאבְדוּ, וְאִנְחָנוּ - נַעֲמַד!"

פָּרַק תְּשָׁעִים /

יִסְפַּר בּוֹ הָעֲצוֹת וְהַתְּחַבּוּלוֹת שֶׁזָּמַם טִיטוֹס
לְכַבֵּשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וּלְהַרֵס חוֹמוֹתֶיהָ

בַּיּוֹם הַהוּא יָצְאוּ אַנְשֵׁים עִם נָשִׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטָפָם מִירוּשָׁלַיִם, כִּי גָבְרוּ עַל אַנְשֵׁי מִשְׁמֵר הַפְּרִיזִים אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הָעִיר. וַיִּפְתְּחוּ אֶת הַשַּׁעַר וַיָּצְאוּ מִהָעִיר, וַיָּבֹאוּ אֶל מַחְנֵה הָרוֹמָיִים, כִּי לֹא יָכְלוּ לְסַבֵּל עוֹד הָרָעַב

עם רעת הפריצים. - והמה היו בעלי אמונה ומעלה בירושלים, וכפרים יוסף הכהן. וכי יצאו מירושלים, ויעמדו על דם נפשם, חמל עליהם טיטוס ושָׁרְיוּ מֵאֵד מֵאֵד - אף כי העיד עליהם יוסף, אֲשֶׁר הֵם מַגְדוּלֵי יְרוּשָׁלַיִם וּמְשׁוּעֵיהָ. וַיִּקְבְּלֵם טִיטוֹס וְשָׁרְיוֹ, וַיְנַהֲלֵם, וַיִּתְּנֵהוּ לָהֶם מַחֲזִיהַ וּמְזוֹן וּמֵאֲכָל וּמִשְׁתֶּה. וְרַבִּים מֵהֶם לֹא יָכְלוּ לִפְתוֹחַ פִּיהֶם לֶאֱכֹל, כִּי כָּחֲשׁוּ לַחֲיִיהֶם מְרַב יְמֵי הָרָעָב, וּבְכֹא אֶל קֶרְבָם הִלָּחֵם, הָיָה מֵתִים. וְהַיְלָדִים הַקְטָנִים - בְּרֵאוֹתֵם אֶת הַלָּחֵם, הָיָה נוֹפְלִים עֲלֵיו וְנוֹשְׁכִים אוֹתוֹ בְּשִׁנָּיהֶם, וְלֹא יָכְלוּ לְטַחֲנוּ בָם, וַיִּגְוְעוּ וּמָתוּ - וְהַלָּחֵם בְּפִיהֶם. וַיֵּרָא טִיטוֹס, כִּי הָמָּה מֵתִים בְּאֲכָלֵם אֶת הַלָּחֵם, כִּי מְרַב יָמִים לֹא אָכְלוּ לָחֵם, וַיַּחְמַל עֲלֵיהֶם, וַיִּצַר לוֹ עַל כֵּךָ מֵאֵד מֵאֵד. וַיֹּאמֶר טִיטוֹס אֶל יוֹסֵף: "מָה אַעֲשֶׂה לְעַמְּךָ, אֲשֶׁר הָמָּה מֵתִים בְּאֲכָלֵם אֶת הַלָּחֵם וְאֵת הַמְּזוֹן?" וַיַּעֲנֵהוּ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף בֶּן גּוּרְיוֹן אֵלָיו לֵאמֹר: "אֲדוֹנָי! כֹּה רֵאִיתִי, אֲשֶׁר כְּאֲשֶׁר יָצוּם אָדָם יָמִים בְּאֲנָס, וְאַחַר יָבֹא אֶל מְקוֹם לֶאֱכֹל, הִנֵּה רֵאִי תַחֲלָה לְשִׁתּוֹת מְעַט מִחֶלֶב חֲטִים מִבְּשֵׁל, אוֹ סֶלֶת מִבְּשֵׁל בְּחֶלֶב עֵז, וְאוּלַי בֹּזֵה יִתְחַזְּקוּ מֵעִיּוֹ בִכְחַ מְעַט, וְאַחַר יִפְנֶה לֶאֱכֹל לָחֵם (כַּעֲיִן עֵצָה זֹאת אֵתָא בְּגִיטִין ג'ו': וּמִשְׁמַע שֵׁם שְׂרׁוּפֵאִיו שֶׁל אֲסַפְסִינּוּס יִדְעוּ זֹאת). וְכֹה יַעֲשׂוּ הוֹלְכֵי הַמִּדְבָּרוֹת, כִּי יִרְיָקוּ מְעִיהֶם בְּמַעוֹט הָאֲכָל, כְּאֲשֶׁר יָשׁוּבוּ אֶל הַמְּקוֹמוֹת הַנוֹשְׁבִים, כְּאֲשֶׁר יוֹכְלוּ לֶאֱכֹל כְּרֵצוֹנָם." וַיִּצֹו טִיטוֹס אֶת עֲבָדָיו, וַיַּעֲשׂוּ כְּדִבְרֵי יוֹסֵף, וַיַּחֲזִיּוּ רַבִּים מֵהַיְהוּדִים, וְרַבִּים מֵהֶם מָתוּ בְּהַלּוֹךְ מַעֲיָם (לְשׁוֹן שְׁלֹשׁ כַּמ"ש בְּתוֹרַיִט פ"ק דְּכֹלָאִים ד"ה וְהַשְׁעוּעִים בְּשֵׁם הַר"ש בְּפִירוּשׁ הִירוּשְׁלַמִי, וְכֵן גִּירְסַת ר"ש סִירִילִיאוֹ, אַע"פ שְׁבַדְפוֹס אַמְשְׁטֵרדָאָם עִם פִּי הַרַא"פ אִין הַגְרֵסָה כו').

וְהַיְהוּדִים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִירוּשָׁלַיִם אֶל מַחְנֵה הַרֹמִיִּים מִירְאָתָם מֵהַפְּרִיצִים - הָיָה בּוֹלְעִים זָהָב וְכֶסֶף וּמַרְגָּלִיּוֹת וְאֲבָנִים יְקָרוֹת, לְהַתְּבִיאֵם מִפְּנֵי הַפְּרִיצִים. וַיְהִי בְּשִׁבְתָם עִם מַחְנֵה הַרֹמִיִּים - כָּל הַנְּשָׂאִים מֵהֶם חַיִּים וְסָכְלוּ הַמְּזוֹן וְהַלָּחֵם - אֲשֶׁר הָיָה הוֹלְכִים לְצֵאת

חוץ כְּדָרוֹךְ כָּל הָאָרֶץ. לַחֲפִץ הַטָּבַע לְנִקּוֹת הַגּוֹיָה, הִיָּה אִישׁ אִישׁ מֵהֶם
 יוֹצֵא לְשֹׁכֵת חוּץ לַחֲפִץ טָבְעוֹ בְּדָד, וְהָיָה מַחֲפֵשׂ צֵאתוֹ, לְמַעַן אֲשֶׁר
 יִמְצָא אֶת הַזֶּהָב וְאֶת הָאֲבָנִים הַיְקָרוֹת אֲשֶׁר בְּלַע, וְהָיָה מוֹצֵיא אֶת אֲשֶׁר
 בְּלַע יוֹצֵא בְּצֵאתוֹ, וְלוֹקְחוֹ וּמַתְכִּיאֹ. וְהָיוּ הַיְהוּדִים עוֹשִׂים כֵּן יוֹם יוֹם
 - וְהָמָּה עִם הַרומִיִּים. וְהָיָה כִּי רָאוּ אוֹתָם מְקַצֵּת הָאֲרָמִיִּים וּמְקַצֵּת
 הָעֲרָבִיִּים (דרכו של יוסיפון להציל את הרומיים מאשמה ולגוללה על אחרים, וכן
 לקמן בפרק צ"ד מאשים את העמים האחרים בחורבן ביהמ"ק) כִּי יַעֲשׂוּ זֶה,
 וַיִּגִּידוּ הַדְּבָר אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וַיִּתְיַעְצוּ אַנְשִׁים מֵהֶם, וַיֹּאֲרְכוּ לָהֶם,
 וַיִּתְפָּשׂוּם בַּסֶּחֶר, וַיִּבְקְעוּ אֶת מְעִיָּהֶם, וַיִּמְצְאוּ בְּתוֹךְ מְעִיָּהֶם זֶהָב וְאֲבָנִים
 יְקָרוֹת. וַיִּתְגַּרוּ הָעֲרָבִיִּים וְהָאֲרָמִיִּים לַעֲשׂוֹת אֶת הַרְעָה הַזֹּאת לַיהוּדִים,
 וַיִּבְקְעוּ מֵהֶם רַבִּים. וְהָיָה מִסְפַּר הַמְּבַקְעִים עַל יְדֵי אָרֶם וְעַרְבֵי אֲלָפִים
 נֶפֶשׁ. וַיִּשְׁמַע טִיטוֹס אֶת הַדְּבָר הַרַע הַזֶּה אֲשֶׁר עָשׂוּ אַנְשֵׁי אָרֶם וְאַנְשֵׁי
 עַרְבֵי בְּיְהוּדִים הֵהֶם, וַיִּקְצַף וַיַּחֲר אַפּוֹ מְאֹד (שעי"ז ימנעו היהודים שבעיר
 לברוח אליו). וַיֵּצֵא, וַיִּתְפָּשׂוּ אֶת כָּל הָעוֹשִׂים הַמַּעֲשֵׂה הַרַע הַהוּא,
 וַיִּשְׁחָטוּם. וַיַּחֲנוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם לַיהוּדִים הַחַיִּים יוֹרְשֵׁי הַמַּתִּים.
 וַיְהִיו הַמַּתִּים עַל הַמַּעֲשֵׂה הַהוּא בְּמַצּוֹת טִיטוֹס, בֵּין אֲרָמִיִּים וְעֲרָבִיִּים,
 שֵׁשֶׁת אֲלָפִים גְּבוּרִים. וְאַחֲרֵי כֵן צִוָּה טִיטוֹס, וַיִּקְרָא אֶת כָּל שָׂרֵי
 מַחֲנֵהוּ, וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו לַעֲצָה. וַיֵּרָא, וְהָיָה עַל כָּלֵי מַלְחַמְתָּם זֶהָב מְצֻפָּה,
 וּמְקַצְתָּם יִקְחוּ שְׂרָבִיטִים בְּיַדֵּיהֶם, וְעַלֵּיהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם אֲבָנִים יְקָרוֹת.
 וַיֵּצֵא טִיטוֹס אוֹתָם, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: "הִסִּירוּ אֶת הַזֶּהָב מֵעַל כָּלֵי
 מַלְחַמְתְּכֶם, וְאֵל תַּחֲפֹשׂוּ שְׂרָבִיטְכֶם בְּאֲבָנִים יְקָרוֹת. וְאֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע
 לְמַצּוֹתַי מִכֶּם - יוֹמַת! כִּי הַזֶּהָב וְאֲבָנֵי הַחֲמֵדָה הִסִּיתוּ אֶת אַנְשֵׁי אָרֶם
 וְאֶת אַנְשֵׁי הָעַרְבֵי לַעֲשׂוֹת אֶת הַרְעָה הַגְּדוֹלָה וְאֶת הַתּוֹעֵבָה הַמְשַׁקְצֵת
 אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּיְהוּדִים הָאֲמֻלָּלִים הָעֲנִיִּים, אֲשֶׁר יָצְאוּ לַחֲסוֹת בְּצַל כְּנָפֵינוּ!
 וְה' אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת הַעִיר אֶת רִיחְנוֹ לְנַקֵּם נַקְמָתָם מֵהֶם, וְנִשְׁפָּטָם
 בְּמִשְׁפַּט מוֹת - כִּי אֱלֹהֵיהֶם הוּא אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וְהַשּׁוֹפֵט בְּצַדֵּק

כל משפט, ונורא הוא מאד! ומי יוכל לנוס מפניו? וישמעו ממנו כל
 שרי מחנה טיטוס, ויעשו כן כאשר צום. ויסירו את הזהב שהיה על
 כלי מלחמתם, ואת האבנים היקרות שהיו בראשי שרכיטי שדרתם.
 וכעת היא צוה טיטוס, ויגרשו את הארם ואת הערב הנותרים מקרב
 מחנהו. ואין מי לעשות עוד הרע הזה ביהודים במחנה - לא מארם
 ולא מערב. אף אם ימצאו אנשי ערב וארם יהודים מחוץ למחנה
 מרחוק, והיה היהודי לבדו ואין מי יראהו, הנה ימיתהו, ויוציאו את
 הזהב אשר היה בקרב מעיהם. וגם הרומיים לא היה איש מהם מדבר
 מטוב עד רע עם היהודים במחנה. אף מקצת מרשעי הרומיים למדו
 מהערכיים והארמיים, והיה אם ימצאו יהודי מרחוק למחנה, והיהודי
 לבדו, ואין מי יראהו להצילו, יתפשהו הרשע הרומי ומיתהו, ויבקע
 את מעיו לחפש בהם זהב. ויגד הדבר הרע הזה לטיטוס, ויבקש
 טיטוס - ויצו להעביר קול במחנה לאמר: "כל היודע במעשה הזה
 אשר עשו הרומיים הרשעים ביהודים שבאו לחסות תחת כנפיו, והוא
 עד או ראה או ידע או עשה - אם יגיד, יכפר לו עונו, ואם לא יגיד,
 ונשא משפט עונו." ויראו הרומיים העושים המעשה הרע ההוא
 והיודעים בעושים מפני טיטוס. ויאמרו, אם לא יגידו לו האמת, הנה
 הוא הוא בתחמתו ידרש הדבר, עד אשר ימצא את החטאים - ומיתם.
 ויבטחו במאמרו, ויבאו ויגידו לו כל העושים: "אנחנו עשינו, וכל
 היודעים: "אנחנו ידענו, ולא הגדנו לך." ויהי מספר הנמצאים - בין
 העושים ויודעים - שלש מאות ועשרים איש. ויצו טיטוס לעבדיו,
 וישרפו כלם בתוך בור אחד. ויהיו היהודים מאז בטוחים במחנה
 טיטוס, ואין שטן ואין פגע רע. רק, כאשר ימצא רומי אחד את יהודי
 אחד נבון מחוץ למחנה מרחוק, ינהלהו לאט וינהגהו, עד יביאהו אל
 המחנה בשלום ובהשקט ובכשתחן טוב.

בַּיָּמִים הָהֵם, סָפַר סוֹפֵר אֶחָד מִסּוֹפְרֵי יְרוּשָׁלַיִם וּמְשׁוּמְרֵיהָ הַנְּאֻמָּנִים
 בַּשְּׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם - וְהוּא הָיָה שׁוֹמֵר בַּשְּׁעַר הַקָּטָן שֶׁבִירוּשָׁלַיִם מִפְּאֵת
 נַחַל קָדְרוֹן, וְהוּא הָיָה אִישׁ נְאֻמָּן, וְשָׁמוֹ מְנַחֵם בֶּן סְרוּק הַסּוֹפֵר, שֶׁהָיוּ
 אֲבוֹתָיו מְשָׁרְתִים לְעֹזְרָא הַסּוֹפֵר, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּכָבֵד. וַיִּסְפֹּר וַיִּפְקֹד אֶת
 מִסְפָּר הַמַּתִּים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִן הָעִיר מִן הַשְּׁעַר הַהוּא לְבִדּוֹ - מִלְּבַד
 הַנְּשָׁלְכִים אֶל רְחוֹב הָעִיר וְאֶל הַבּוֹרוֹת אֲשֶׁר בַּפֶּאֶה הַהִיא, וּמִלְּבַד
 הַמְּשָׁלְכִים אֶל נַחַל קָדְרוֹן מֵעַל חוֹמַת הַפֶּאֶה הַהִיא, וּמִלְּבַד אֲשֶׁר נָפְלוּ
 בַּחֲרֹב בַּפֶּאֶה הַהִיא, וּמִלְּבַד אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ בַּשְּׁעָרִים אֲחֵרִים וְהֵם הָיוּ
 מִמַּתֵּי הַפֶּאֶה הַהִיא. וַיִּמְצָא, אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִשְׁעַר מְנַחֵם לְבַד לְהַקְבֵּר,
 מִסְפָּרָם מֵאָה אֶלֶף וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת וּשְׁמוֹנֶה נֶפְשׁוֹת.
 וְכָל אֵלֶּה נֶפְשׁוֹת שׁוֹעִים וְנִכְבְּדִים מִיְּקָרֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁנִּקְבְּרוּ אִזּוֹ בְּעֵתֵים
 הָהֵם, אֲשֶׁר הָיוּ עֲתוֹת צָרוֹת הַפְּרִיצִים. מִלְּבַד עוֹד יִתֵּר הָעָם הַמְּשָׁלְכִים
 עַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְאֲשֶׁר נִתְּנוּ נִבְלוֹתֵיהֶם לְמֵאֲכָל לְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת
 הָאָרֶץ. וְטִיטוּס שָׂאֵל אֶת רֹאשֵׁי הַיְהוּדִים שֶׁיָּצְאוּ אֵלָיו לְהַמְלִיט, לְפָנָי
 יוֹסֵף הַכֹּהֵן, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה: "בְּאֻמוֹנָה אֲנִי מִשְׁבִּיעְכֶּם,
 שְׁתֹּאמְרוּ לִי הַמַּתִּים הַנּוֹדְעִים לָכֶם מֵעַת בּוֹאֵי לְצוּר עַל יְרוּשָׁלַיִם עַד
 הַיּוֹם הַזֶּה!" וַיִּמְּנוּ רֹאשֵׁי הַיְהוּדִים, אֲשֶׁר יָצְאוּ אֶל טִיטוּס לְהַמְלִיט
 מֵרַעַת הַפְּרִיצִים, בְּאֻמַּת וּבְאֻמוֹנָה אֶת מִגֵּן הַמַּתִּים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִכָּל
 שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם לְהַקְבֵּר בַּיָּמֵי הָרַעֲב וּבְמַלְחַמָּה הַנּוֹדְעִים לָהֶם. וְהָיוּ
 מִסְפָּרָם שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאַלְף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וּשְׁבַעִים וַחֲמִשָּׁה - מִלְּבַד
 הַמַּתִּים בְּבָתִּים וּבְרַחוֹבוֹת עַל יְדֵי רַעוֹת הַפְּרִיצִים וְאִין קוֹבֵר לָהֶם,
 וּמִלְּבַד הַמַּתִּים בְּהֵיכַל ה' וּבְכִבִּית הַמִּקְדָּשׁ וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַיִם, עַל דְּבַר
 הַפְּרִיצִים הַנּוֹלְחָמִים וְהַמְּגָרִים מְדֻנּוֹת וּמִלְחָמָה בְּיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם בֵּין
 אִישׁ לְאֶחָיו וּבֵין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וּמִלְּבַד הַשׁוֹעִים וְהַיְקָרִים שְׁמַתוֹ
 בִירוּשָׁלַיִם וְלֹא נִתְּנוּם הַפְּרִיצִים לְהַקְבֵּר, וְהָיוּ לְדָמִן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.
 וַיִּפְּלֵא טִיטוּס מְאֹד עַל הָעָם אֲשֶׁר בִירוּשָׁלַיִם. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: "נּוֹדַע לְהַ'

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, אֲשֶׁר בְּכָל זֹאת אֵין עֹז בִּי וְלֹא אֲשֶׁמָּה! כִּי אֲנִי בְּאֶחָי
 אֲלִיכֶם לְשָׁלוֹם - וְכִי אֲדַבֵּר שְׁלוֹם, אַךְ הַפְּרִיצִים יִרְצוּ מִלַּחְמָה.

בַּיָּמִים הָהֵם הָיָה רָעַב כְּבֹד בִּירוּשָׁלַיִם, וַיַּחַל הָרָעַב בְּשָׂרֵי הַפְּרִיצִים -
 אֲשֶׁר לֹא הָיָה בָּם רָעַב עַד הַיּוֹם הַהוּא, כִּי הָיוּ חוֹמְסִים הָאֹכֵל מִכָּל אִישׁ
 אֲשֶׁר יִמְצְאוּ אוֹתוֹ אִתּוֹ. וַיְהִי רָעַב בַּפְּרִיצִים וּבְשָׂרֵיהֶם, עַד אֲשֶׁר הִחְלוּ
 לֵאכֹל אֶת דָּמָן סוּסֵיהֶם, וְאֶת עוֹרוֹת מִרְכָּבוֹתֵיהֶן וְכֻלֵּי מִלְחָמוֹתָם -
 אַחֲרֵי אֲכָלָם כָּל סוּסֵיהֶם. וַיִּבְקְשׂוּ שָׂרֵי הַפְּרִיצִים עֲנָף עֵץ רַעֲנָן, אוֹ עֵשֶׂב
 אוֹ יֶרֶק לֵאכֹלָה - וְלֹא מִצְאוּ. כִּי הָרוֹמִיִּים הִכְרִיתוּ כָּל עֵץ וְהִשְׁחִיתוּ כָּל
 יֶרֶק, וְהִבִּישׁוּ (ל' קִלְקוּל וְרַע כְּמוֹ בִישׁ בְּאֶרְמִי, וּבַעֲבָרֵי מִצִּינוֹ בֶּן מִבִּישׁ, וְאוֹלֵי צ"ל
 וְהוֹבִישׁוּ כְּמוֹ הוֹבִישׁ תִּירוֹשׁ, הַגִּפֶּן הוֹבִישָׁה (יֹאֵל א')) כָּל דֶּשֶׁא מִסְּבִיבוֹת
 יְרוּשָׁלַיִם מִפָּה וּמִפָּה דֶּרֶךְ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר [בְּד"מ שְׁלֹשָׁה] מִיֵּל. וְלֹא נִשְׁאַר
 בְּכָל הַגִּנּוֹת אֲשֶׁר מִסְּבִיב לִירוּשָׁלַיִם לֹא עֵץ וְלֹא עֵשֶׂב וְלֹא יֶרֶק אֲשֶׁר לֹא
 כָּרְתוּ רוֹמִיִּים. וִירוּשָׁלַיִם - מֵרֹאשׁ, סְבִיבוֹתֶיהָ הָיוּ מְלֵאִים מִכָּל עֵץ
 נֶחֱמָד וְטוֹב לְמֵאֲכָל וְעֵץ כָּל פְּרִי, וּפְרֻדָּסִים וְגִנּוֹת עֲמוּסִים מִכָּל מִינֵי
 מִגְדִּים. וְהָרוֹמִיִּים הִשְׁחִיתוּ הַכָּל, וַתְּהִי כָּל אֶרֶץ יְרוּשָׁלַיִם מִסְּבִיב כְּאֶרֶץ
 צִיָּה וּשְׂמָמָה, כְּאֶרֶץ לֹא עֵבֶר בָּהּ אִישׁ וְלֹא יֹשֵׁב אָדָם שָׁם, וַיְהִי כָּל הַבָּא
 מִרְחוֹק, מֵאֲשֶׁר בָּאוּ בַתְּחִלָּה וַרְאוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּכַבּוּדָּהּ וְעֵינֹת גִּנּוֹתֶיהָ
 וּפְרֻדָּסֶיהָ, וַיְהִי הוֹלָךְ, וַיִּבֶט אֶל יָמִין - וְאֵין עֵץ, וַיִּפֶּן אֶל שְׂמָאל - וְאֵין
 עֵשֶׂב, וַיְהִי מִשְׁתוֹמֵם וּמֵר נֶפֶשׁ וּבֹכָה בְּנֵהוּ וּקְיִנָּה, וּמְקוֹנֵן עַל יְרוּשָׁלַיִם.

אַחַר הָעֵת הַזֹּאת וְהַיָּמִים הָהֵם, הִתְאַזְרוּ עוֹד הָרוֹמִיִּים, וַיַּעֲשׂוּ אֵיל
 בְּרָזֶל מִשְׁחִית נּוֹרָא מְאֹד. וַיִּתְחַזְּקוּ בּוֹ, וַיִּגְשׂוּ אֶל הַחוֹמָה לְמִלְחָמָה
 רֵאשׁוֹנָה, לְבַחֵן אִם יֵשׁ עוֹד יְהוּדִים גְּבוּרִים בְּעִיר. וַיִּצְאוּ אֲלֵיהֶם שָׂרֵי
 הַפְּרִיצִים עִם עֲדָתָם לְמִלְחָמָה - וְהֵם רָעִבִים וְצָמְאִים וְשׁוֹקֵקִים, וַיִּפְּלוּ
 הַיְהוּדִים מִהָרוֹמִיִּים הַמֹּזֵן רַב מְאֹד. וַיֹּאמֶר טִיטוּס: "לֹא נַעֲרֹף עוֹד
 עִמָּהֶם מִלְחָמָה אֲנָשִׁים עִם אֲנָשִׁים, רַק נִנְגַח אֶת חוֹמוֹתָם - כִּי אֵין
 לַעֲרֹם אֲלֵא חוֹמָה אַחַת. וַיָּבֵא כָּל הַמּוֹנְנֵי בַתּוֹךְ הָעִיר, וַנִּשְׁמִיד אֶת

הפריצים, ויתר העם הדל המבקשים שלום ומנוחה וכבוד ותים. וייטבו דברי טיטוס בעיני שריו ובעיני כל עמו, ויאמרו לעשות כן - כְּאִשֶׁר יַעֲזֹב טִיטוֹס. וְשָׂרֵי הַפְּרִיצִים חָשְׁבוּ מְאֹד, כִּי הָרוֹמָיִים עוֹד יַעֲשׂוּ לָהֶם אֵיל בְּרוֹז מִשְׁחִית לִגְנָח בּוֹ עוֹד אֶת חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם הַנְּשֹׂאֶרֶת - לְהַפִּילָהּ. וַיַּחֲלוּ הֵם מְאֹד, וַיִּכְנּוּ חוֹמָה חֲדָשָׁה מִפְּנֵימָה לְעִיר יְרוּשָׁלַיִם, נֶכַח מְקוֹם הַנְּגִיחָה אֲשֶׁר שָׁם הָיוּ מִגְּנָחִים הָרוֹמָיִים בְּאֵילֵי הַבְּרוֹז - וְהוּא בְּפֶאת הַמַּיִשׁוֹר אֲשֶׁר מִפְּאֵת קֶבֶר יוֹחָנָן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְלֹא הָיָה לָהֶם מְקוֹם זוּלָתוֹ לִגְנָח בּוֹ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם - רַק שָׁם, וְשָׁם הָיוּ שְׂתֵי הַפְּרִצוֹת אֲשֶׁר פָּרְצוּ הָרוֹמָיִים בְּשְׂתֵי הַחוֹמוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת אֲשֶׁר לְיְרוּשָׁלַיִם. וְלֹא הָיָה לָהֶם כַּח עוֹד בְּפָרִיצִים לְהִתְאַזֵּר לְשָׂרְף אֶת הָאֵיל הַמִּשְׁחִית כְּאִשֶׁר הָיוּ עוֹשִׂים רֵאשׁוֹנָה. וְלָכֵן בָּנוּ הַחוֹמָה הַפְּנִימִית, וַיִּתְּעֶצּוּ לְסַבֵּל נְגִיחַת הָאֵיל, וְלִבְנוֹת חוֹמוֹת מִבְּפָנִים בְּפָרְצָה אַחַר פָּרְצָה נֶגֶד מְקוֹם הַנְּגִיחָה בְּאֵיל הַבְּרוֹז, כִּי לֹא עָצְרוּ כַּח לְעַמּוֹד עוֹד מִפְּנֵי הָרֶעֱב הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה בָהֶם. וְלוֹ הָיָה בָהֶם כַּח לְשָׂרְף אֶת הָאֵיל הַהוּא עוֹד, כְּכֹר נוֹאֲשׂוּ הָרוֹמָיִים מִלְּכוּד אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּאֵילֵי הַבְּרוֹז מִשְׁחִיתִים, וְהָיוּ נוֹסְעִים מֵעַל יְרוּשָׁלַיִם.

וְהָיָה כְּאִשֶׁר נָסוּ בְּמַלְחָמָה הַזֹּאת הָרוֹמָיִים מִלְּפָנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּתְּרָם נָפְלוּ חֲלָלִים לְפָנֵיהֶם, וַיֹּאמְרוּ הַפְּרִיצִים: "עֲתָה יֵלְאוּ הַמּוֹנוֹת הָרוֹמָיִים, וְלֹא יוֹסִיפוּ עוֹד לְצוֹר עַל יְרוּשָׁלַיִם, וְהֵמָּה - יִלְכוּ, וַאֲנַחְנוּ נִשְׂאֵר נוֹשְׁעִים, וְנָשׁוּב אֶל ה' אֱלֹהֵינוּ." וְאִזּוֹ הָרוֹמָיִים הִתְחַזְּקוּ וְהִתְאַזְּרוּ, וַיִּחְזִיקוּ אֶת לְבָם לְבִלְתֵּי לָנוּס מִפְּנֵי הַפְּרִיצִים כְּפַעַם בְּפַעַם, וַיִּחְזִיקוּ מִשְׁמֵרוֹת וּמַעֲמָדוֹת. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ: "חֲזֹק וְנִתְחַזְּקָה בְּמַלְחַמֹּתֵינוּ! כִּי חֲרָפָה וּכְלִימָה הִיא לָנוּס מִפְּנֵי הַיְהוּדִים הָאֲמַלְלִים הָרֹעֲבִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר הֵמָּה כְּמַתִּים מִפְּנֵי חֲזֹק הָרֶעֱב אֲשֶׁר בָּם, וַיִּבֶשׂ עוֹר פְּנֵיהֶם וַיִּקְרַן (לשון חזק ויובש. ועיי' ראב"ע שמות ל"ד כ"ט שהביא כעין זה בשם חרי הפושע, ומה שקללו, היינו מפני שהוא גנות גדול למ"ד ע"ה לפרש שם

כן, אבל עכ"פ למדנו שחיבת קרן משמשת בענין יובש של רעב). והפריצים בשוכם אל ירושלים בנצח ובגבורה, החלו עוד להשחית בעם הדל באכזריותם לאמר: "הבו לנו אכל, ואם לא - נאכל את בשרכם ואת בשר בניכם ובנותיכם!"

ואז באו גדודי הרומיים, ויתאזרו ויתחזקו ויתגברו, ונגחו את חומת עיר ירושלים פתאם באיל הברזל המשחית, ותפל מדה אחת מהחומה הפנימית הנשארת בעיר - לארץ. ויריעו המון הרומיים תרועה גדולה, ויאמרו: "לכדנו את ירושלים!" וישאו עיניהם הרומיים עוד, ויראו, והנה - חומה אחרת תדשה נכח הפרצה ששעשו. ויריעו גם היהודים מתוך העיר תרועה גדולה, כי בנו חומה אחרת נכח החומה הנחרסת מפאת מישור קבר יוחנן הכהן, ששם היתה משמרת יוחנן הפריץ הגדול והר האקור נכח פרצות החומה. וכשמע הרומיים את קול תרועת היהודים מפנים לעיר, וכראותם - והנה בנו היהודים חומה אחרת תדשה, והמה עליה, כאשר היו עומדים על הנחרסת באילי הברזל המשחיתים - חיצונה תיכונה ופנימית - ויבהלו הרומיים מאד, ותהפך שמחתם לאנתה ויגון, ולא ידעו מה יעשו עם הגוי העז אשר בירושלים, ואיך ילכדוהו, אשר כלה אלפים ורכבות מהמונות הרומיים ויתר הגוים שבאו לעזרתם.

ותרף יד הרומיים עוד למלחמה, כי נואשו ללכד את העיר בנגיחת איל ברזל משחית. ויאמר אליהם טיטוס: "הנה החומה התדשה - אשר בנו היהודים עתה - לחה היא, ולא יבשה, כי מקרוב נבנתה. ועתה, הגישו נא אליה את איל הברזל, ונגנחנה - כי נפל תפל גם החומה הזאת במהרה, ולכדנו את העיר, ועשינו בה חפצנו, וישלם צערנו במצורה." ושרי הרומיים לא שמעו לעצתו, אבל התאזרו, ויעלו עם גודיהם על החומה שפרצו. והיהודים היו עומדים על החומה התדשה אשר בנו - נכחם, ויהיו קרובים אלה מאלה, וילחמו

שם בין שתי החומות, ויגברו היהודים, ויגרשו את הרומיים מעל החומה הפרוצה, ויבריחוהם עד למרחוק מהעיר, וישובו הם אל העיר. וירפו ידי הרומיים, ויתיאשו מלהלחם עוד. ויאמרו: "לא נלחם עוד בעיר הזאת, כי לא נלפדה כל ימינו! ועתה, נסעה ונלכה מפה, טרם נספה כלנו פה, פי גוענו, אבדנו, כלנו אבדנו."

וכראות טיטוס כי הקשה הדבר הזה על המון הרומיים, כי כלם פה אחד צעקו ויאמרו הדברים האלה. ויקרא את כל שריו, ויאמר אליהם: "אמרו לי - שרי רומא! הלא ידעתם, כי כל מלאכה וגם כל מלחמה וכל דבר, אחריתו קשה מראשיתו! ואם באחרית המלאכה ירפו ידי עושי המלאכה - הלא יגעו לריק! וכן אתם - אם באחרית המלחמה והמצור הזה אשר צרנו על ירושלים תרפינה ידיכם, הנה יגעתם לריק! והביטו וראו מן האנניה אשר תלף בים, ותעבר כל הדרך הים, אשר תעבר עד בואה למחוז חפצם, וכאשר הגיעה אל המחוז באה רוח סערה על שפת הים - אם המלחים ירפו את ידיהם אז, ויניחיה מבלתי הנהגה, ותתנגח באחד מהצורים או באחד מהסלעים אשר בפאת המחוז - הלא תשבר הספינה ויאבד כל אשר בה, ונכזבה תוחלת המלחים ההם, ולא ישיגו התועלת אשר תקותם אליו! וזה יגיעם מרפיון ידים! ואם תחזקנה ידיהם במלאכת הנהגת האנניה, ויגיעו אל המחוז, ויבאו בו, כי יהיה מחוז חפצם - הלא יהיו אז במרגוע ובמנוחה, ותוחלתם תשלם לטוב! וכן הבונים לבנינים - אם לא ישלימו פעלתם בהם, ויניחום ולא יכלו מרפיון ידים - הלא ישחת כל מפעלם בהם, והם יאבדו את שכרם, ויהיה עמלם לריק ולהבל! וכל עובדי אדמה - אם יחראו שדה האדמה ויזרעוהו, וישמרו את זרע השדה עד מלאת שבליה, ובכא מועד קצירו ירפו ידיהם, ולא יקצרו את קציר השדה ההוא - הלא יאבדו את יגיעם וישחיתו את מחיתם! ואתם, אשר נלחמתם על העיר הזאת מימים ימימה, ויפלו מכם שרים

רבים ונכבדים, והמונות גבורים - אין מספר להם - ותחזקנה ידיכם עוד להלחם בה עד היום הזה, ועתה, הנה חומותיה הבצורות פרוצות ומשלכות לארץ, ויושביה פלו במלחמה ובקרב ובדבר (עמ"ש לעיל פרק ע"ט), והנשארים בה ימותו בתרב, ותשארו החומה החדשה הזאת - מה יועיל לכם כל אשר עשיתם אם ירפו ידיכם עתה מלהשלים מלאכת המצור והמלחמה בה להשיב את מקדשכם (יש לפרש מקדשכם כמו הזמנתכם, כי קדש פירושו הפרשה והזמנה כפירוש"י בכ"מ) ואת חפצכם ממנה, מה יועיל לכם כל אשר עשיתם? הלא לשוא עמלתם, ולריק יגעתם! ולמה תבהיל אתכם חומתם החדשה ולא תתאזרו להפילה? והיא רפה וחלושה מאד נגד החומות הבצורות החזקות הראשיות השלש אשר הפלתם! וכי תבקשו לעזוב עתה את המלחמה ממנה ולנסע, ולבטל את המצור - למה לא בקשתם לעשות זה ולעזוב את המלחמה ואת המצור מראש? והלא נאה היה לכם לעשות זה ולעזוב המלחמה והמצור ולנסע ממנה בטורם ימעט מספרכם, ובטורם יפלו גבוריכם, ובטורם יפלו גודידיכם, ובטורם השמד המוניכם. אמן - עתה, בהמעט במצורה מספרכם ובכלות גבוריכם ובנפול גודידיכם, תרפינה ידיכם ותעזבו המלחמה! מה לכם עוד חפץ בחיים? הלא טוב לכם המות! והלא אתם, הם אשר באתם אל העיר הזאת בימי גיארון הקיסר להלחם על שמו לבלתי שאת עליו חרפה! ועתה, במלך אספסינוס אבי, שהוא יותר גבור מגיארון קיסר, ורחב לב עמכם יותר מהקיסרים שעברו קדם ממנו - תרפינה ידיכם? הלא נבלה לכם זה, וחרפה תהיה לכם כהיום הזה! ולמה לא תלמדו גבורה מהיהודים האלה, שפלה אותם החרב והרעב והדבר, ויאבדו באין תקנה - ועודם הם נלחמים עמנו כחיות רעות! והלא תראו, אשר בכל יום יבא מהם אחד או שנים, וישפכו נפשם על מחנה הרומיים, וימיתו רבים מן המתנה, ואחר ימותו גם הם! והם לא יעשו הדבר הזה, כי אם למען חיות

נפֿשם - להמלט או למוֹת - ולעשות להם שם וגבורה. "וַיִּרְבֶּה טִיטוֹס לְדַבֵּר לָהֶם כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה.

והוא עודנו מדבר עםם - והנה אחד מגבוריו, ושמו סביאנוס, והוא היה איש מלחמות מנעוריו ואמין בגבורים, ויאמר לרומיים: "מי בכם - מכל הרומיים - יתנדב עמי, ויעלה על העם הזה, ונעשה את מצות בן הקיסר אדוננו?!" ויקח סביאנוס את מגנו ביד שמאלו, וחרבו שלופה אחזה ביד ימינו, וילכו עמו מגבוריו אחד עשר בחורים. ויתמה טיטוס על גבורת סביאנוס ועל גדל נפשו על אשר מלאו לבו לעשות כן. והיהודים נצבים על פֿרצת החומה, במקום שנגרשו הרומיים משם. וכראות היהודים את סביאנוס ורעיו באים עליהם, ויחלו לירות עליהם חצים ולהשליך נגדם אבנים. ובכל זאת לא פחד סביאנוס מפניהם, ולא הרף לבו. ויבא סביאנוס, וידבק אחר היהודים במקום פֿרצת החומה. ויהי בגשתו אל היהודים, ויכהו אחד מהיהודים בתרבו, ויפל על פניו ארצה. ותשמע מפלתו, כי נשמע קולו מרחוק, ויחזק עוד, ויברך על ברפיו - וסביאנוס עודנו נלחם. וילכו אליו מבחורי ישראל, ויכוהו וימת - ועודנו נלחם, כי יקרה מלחמתו בעיניו מנפשו, ובחר לעזוב את נפשו מעזוב מלהלחם. וימותו עמו שלשה מהגבורים אשר עמו, והשמונה מהם שבו לטיטוס חיים - והם כמתים, כי גם הם מתו, לולי שראו הרומיים את רעתם, וירוצו אליהם ויצילוהם, ויביאום למתנה טיטוס. ויהי ממחרת היום ההוא, וימותו גם הם.

ויסיפון עוד גבורי הרומיים, ויקנאו על אשר עשה סביאנוס הרומי הגבור, כי קנה לו שם וגבורה בין הרומיים. ויהי בלילה ההוא, וינעדו עשרים אנשים מבחורי טיטוס לעשות להם שם וגבורה. ויאמרו: "הבו, ונבא אל העיר דרך פֿרצת החומה - לילה!" ויגידו הדבר לנושא הנס אשר לטיטוס, וילך גם הוא עמהם, וילכו עמו רבים

מגדודי הרומיים הגבורים. ויעלו דרך פרצת העיר - לילה, והיהודים לא ידעו דבר, כי היו שוכבים ישנים יגעים ועטופים ברעב. והיה כבא הרומיים, ויעלו אל החומה, ויריעו תרועות גדולות, לאותת מלחמות ושמחות - ויתבהלו היהודים כאשר פתאם באו עליהם הרומיים, ולא ידעו מה היה להם על ככה. וישמע טיטוס את קול התרועה אשר לרומיים, ויגידו לו הדבר. ויקח מכל בחוריו גבורים ברורים לגבורה, וילך גם הוא אל פרצת החומה. וישפיתו היהודים לאור הבקר - והנה גם טיטוס על החומה, ויפלא בעיניהם מאד מאד. והרומיים נקהלו אל טיטוס, ויעלו מהם על החומה, ומהם באו אל תוף החומה אשר היתה פתוחה אל תוף העיר - כי שם היה דרך אשר בה ילכו היהודים תחת לארץ לצאת ולבא אל העיר.

ויערכו היהודים מלחמה עם הרומיים בקרב העזרה, אשר היא חצר היכל ה'. ושם ירדו אל היהודים כל גבורי טיטוס, וכל בחורי הרומיים וברוריהם בתרבות שלופות - כי לא נשאו עמם אלא תרבותיהם מכל כלי מלחמתם. וגם היהודים בן עשו, ויתנבכו יחד במלחמה אלה על אלה - בתרב. ותהי שם מלחמה חזקה, אשר לא נהיתה כמוה בתוף ירושלים מעולם, כי דבקו איש ברעהו - הרומיים והיהודים - כלם רגליים, ולא היו אחד מן הרומיים ומן היהודים רוכבים על סוס, וכלם בחצים ובתרבות, והיו מפים זה את זה, ואין מנוס לאחד מהם, ואין לסור איש מאיש - כי כל איש דבק ברעהו. ותהי שם מפלת חללים ומדקרים, חללים על חללים, ומדקרים על מדקרים, וקול השאון היה נשמע עד למרחוק, כי המפיים יריעו, והמפיים אנהו ויצעקו. וקול התרבות משיקות קולם כי ידבקו וידביקו חרב על חרב, וגם קול מכות על עצמות בני אדם, ועל הכובעים והשריונים כי יכו בתרבות, אשר ילך קול המכות עד למרחוק. והרומיים מתאמצים לאמר: "זה היום שקוינוהו - מצאנו ראינו (לשהיכ

איכה ב' ט"ו)!" והיהודים התחזקו על מעמד המלחמה, כי אמרו: "אין לנוס חוצה - רק למות על ה' אלהינו ועל היכלו ומקדשו, ונחשב לקרבן עולה כהיום הזה!" ותמלא חצר העזרה דם, מעת הבקר ועד רביעית היום, מדמי הרומיים ומדמי היהודים. וילך הדם על פני החצר כאגס מים נזלים, וחללים משלכים בו לאין מספר - ורב החללים לא היו כי אם מהמון הרומיים.

וירא איש מגבורי טיטוס, ושמו גולינוס - והוא גבור מכל גבורי פתים - והיה בראותו כי גברה יד היהודים על הרומיים, ויחדלו הרומיים מהמלחמה, ומלא גולינוס חיקה תעם בראותו כי נסו הרומיים מהעזרה מפני היהודים, כי נשארו מתי מספר. וירץ גולינוס לקראת גבורי היהודים הרודפים אחרי הרומיים אל מחוץ לעזרה, וירץ לקראתם עד פאת אנטוכיא [כד"מ: אנטוניא], ויעמד בפניהם - ולא נתנם לעבר אחרי הרומיים ולרדף אחריהם, ושבו אל העזרה. ויבא גולינוס בתוך העזרה אחרי היהודים, ויך בהם אחד מהיהודים בחרב על מגנו אשר היה בידו. והיה בראותו גולינוס כי הפכו היהודי, ויתחזק לקפץ מן הארץ - כחק המלחמה, כי יקפצו הנלחמים זה עם זה, וידלגו זה על זה, למען תגבר יד זה על זה במלחמה. והיה מידי קפצו, ותדח רגלו על אבני רצפה שהיו בעזרה, ותמער ותפל לארץ - כי נעולים היו רגליו במנעלים, ויפל וימת. - ואין זה חק הגבורה, כי אם יבקש הגבור להרג את רעהו, נאה לו להשמר ממנו, ולמכה ראוי להשמר - פן יכה גם הוא, ולממית ראוי הוא להשמר - פן ימות גם הוא. ולא יאמר בלכבו, שגבורתו תשגבהו! כי גולינוס לא הלך במלחמה כאיש אשר ילך להלחם בגבור כמוהו, עד אשר יחשב בכל צד מצדדי המלחמה, ובמקום שבו תערך המלחמה. ואמנם הלך בגאותו במלחמה, כאיש אחד שילך אל השחוק וההתול, ולא שת לבו כי ילחם עם גבורים, ולא שת לבו לחשב את תאר המקום שבו היה

הולך להלחם עם היהודים. והי בעת נפול גולינוס, כי מעדו קרסליו ונטה אשוריו, ויברך על ברקיו, וילחם מעט בגבורה - ויכהו אחד מן היהודים הבחורים הברורים לגבורה, וימת. וטיטוס מיחל שפיא גולינוס בגבורה - ואיננו, כי נפל שם ומת. וכשמע טיטוס כי נפל גולינוס וכי מת, ויבקש גם הוא לבא לעזרה, ולא עזבוהו גבוריו, כי יראו פן יפל גם הוא.

ותחזק יד היהודים על המונות הרומיים שפאו לעזרה ביום ההוא, וירבו שם חללי רומיים לאין מספר. ויפשיטו היהודים לגולינוס וכל חללי הרומיים, ויקחו כל כליהם מידיהם. ואלה שמות שרי הצבא הגבורים אשר ליהודים שעשו את המלחמה ואת הגבורה הזאת ביום ההוא. מגורל יוחנן השר הגדול לפריצים: אלעשא ויפתח. ומגורל שמעון האכור הפריץ השר השני: מלכיה ויעקב האדומי נגיד האדומיים. ומגורל השלישי השר הגדול - והוא אלעזר הפריץ בן ענני: ארשימון ויהודה. אלה הגבורים עם יתר אחיהם, הם אשר הרבו להכות את הרומיים ביום ההוא בתוף העזרה, ויכריחו ויסגרום בתוף אנטוכיא, ומנעום לצאת משם ולבא שמה. וירא טיטוס אשר אנטוכיא היתה לרומיים למוקש, ויצו טיטוס, ויהרסו אותה. והיה הדבר הזה בחמשה בסיון בחדש השלישי בערב חג שבועות - והוא החדש הארבעה עשר לבא טיטוס לצור על ירושלים.

פָּרֶק אֶחָד וְתִשְׁעִים /

יִסְפֵּר בּוֹ תּוֹכְחוֹת טִיטוֹס אֶל הַפְּרִיזִים עַל רֵעַ מַעֲשֵׂיהֶם וְקָשִׁי עֲרָפָם וְלֹא אָבוּ שְׂמֹעַ עֲצָתוֹ

וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַיּוֹם, בְּיוֹם חַג הַשְּׂבֻעוֹת, וַיַּחְגּוּ הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים
בִּירוּשָׁלַיִם אֶת חֲגֵם - וְהוּא חַג הַשְּׂבֻעוֹת. וַיִּגַּשׁ טִיטוֹס אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
קְרוֹב לַהֵיכָל, כִּי שָׁם נִבְצְרוּ הַפְּרִיזִים וְגִבּוֹרֵי הַיְהוּדִים, וַיֹּסֶף בֶּן גּוּרִיּוֹן
הַכֹּהֵן עִמּוֹ. וַיִּקְרָא טִיטוֹס לְיוֹחָנָן וְלִיְתָר שְׂרֵי הַפְּרִיזִים בְּקוֹל גְּדוֹל,
וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים - וַיֹּסֶף בֶּן גּוּרִיּוֹן הָיָה מְבַאֵר לָהֶם אֶת
דִּבְרֵי טִיטוֹס. וַיַּעַן טִיטוֹס וַיֹּאמֶר לְיוֹחָנָן הַפְּרִיזִי: "מָה חָטָא לָךְ הַהֵיכָל
הַזֶּה, שֶׁתִּגְרָה עָלָיו אֶת הַרְעָה הַזֹּאת הַגְּדוֹלָה - לְהִרְסוֹ? אִם בָּכַח
וְגִבּוּרָה תִתְהַלֵּל, יָצָא נָא עִם גִּדּוּדֶיךָ וְגִבּוּרֶיךָ אֶל הַשָּׂדֶה, וְנִלְחַמְתָּ שָׁם
בְּרִצּוֹנְךָ! וְעַתָּה, הֲלֹא הַיּוֹם הַזֶּה הוּא יוֹם חֲגֻכְךָ יוֹם טוֹב לָכֶם - מִדּוּעַ
אַתֶּם נִלְחַמִּים בְּמַקּוֹם הַקְּרִיבְכֶם הַזֹּכֵחַ וְהַעוֹלָה? וְאַתֶּם מַחְלָלִים אֶת
קֳדְשׁ אֱלֹהֵיכֶם וְאֶת שְׁמוֹ! וְאַנּוּ - אֵין אָנוּ נִלְחַמִּים עִם הַהֵיכָל, כִּי בֵּית
אֱלֹהִים הַגְּדוֹל הוּא. אַף מִלְחַמְתָּנוּ עִמָּכֶם הַנּוֹה, אֲשֶׁר תִּקְשׁוּ עֲרָפְכֶם
לְבַלְתִּי הַכֹּנֵעַ לְמִי אֲשֶׁר רְצוֹן הָאֱלֹהִים לְתַחַת הַמְּשָׁלָה בְּיָדוֹ, וְתִתְאַזְרוּ
לְכַטֵּל אֶת רְצוֹנוֹ. וְלָנוּ - אֵין דְּבַר מִלְחָמָה עִם הַהֵיכָל אֲשֶׁר לוֹ בְּעִיר
הַזֹּאת. וְאִם תֹּאמְרוּ: לֹא נוֹכַל עוֹד לְהִלָּחֵם - הַכְּנִיעוּ עֲרָפְכֶם וּשְׂאוּ
עַלְנוּ, וְחַיּוּ! וְאִם תֹּאמְרוּ: הִבָּה וְנִלְחַמְתָּה - לָכוּ נָא וְנִצַּא הַשָּׂדֶה, וְשָׁם
נִעְרֹךְ אֶת מִלְחַמְתָּנוּ! וְלָמָּה זֶה תַחְלָלוּ אֶת מִקְדָּשְׁכֶם וְתִשְׁבִּיתוּן זִבְחַ
עֲבוֹדַת אֱלֹהֵיכֶם?" וְהַמְּלִיץ בֵּין טִיטוֹס וְהַיְהוּדִים הַשּׁוֹמְעִים הָיָה יוֹסֵף
הַכֹּהֵן, כִּי הִלִּיץ דְּבַרֵי טִיטוֹס לַיְהוּדִים, וּבִבְאָרֶם מְרוֹמֵי לְשׁוֹן עֲבָרֵי.
וַיֹּסֶף עוֹד טִיטוֹס, וַיְדַבֵּר אֶל הַיְהוּדִים דְּבָרִים טוֹבִים - דְּבַרֵי נְחוּמִים.
וַיּוֹכִיחֵם עַל אֲשֶׁר טִמְאוּ אֶת מִקְדָּשָׁם וַיִּשְׁפְּכוּ בּוֹ דָּמִים נְקִיִּים, וְעוֹד הֵם
יִתְחַלְלוּהוּ בְּהַתְגַּרְתָּם מִלְחָמָה עִם הַמַּחְנֶה הַכּוֹבֵד הַבָּא עֲלֵיהֶם - עַד

שִׁמּוֹתוֹ כָּלֶם, וְהָיָו גְבוּלוֹתֵיהֶם לְדָמֶן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְיַחַרְבּ מִקְדָּשָׁם וְיִטְרַף הַיְכָלָם וְתִשָּׁבַת עֲבוֹדָתָם. וְכָל אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים הָיוּ יוֹצֵאִים מִפִּי טִיטוּס, דְּבַר אַחַר דְּבַר מִלִּי הַיְהוּדִים וְנִכְחָם. וְיוֹסֵף - כְּאֲשֶׁר הִמְלִיץ אֶת דְּבָרֵי טִיטוּס לַיְהוּדִים, הִחָרִישׁוּ כָּל הָעַם וְלֹא עָנוּהוּ דְבַר, כִּי מִצֹּת יוֹתָנָן הַפְּרִיץ עֲלֵיהֶם וְשָׂרֵי הַפְּרִיזִים לְבַלְתֵּי הַשִּׁיב לוֹ דְבַר - וַיִּתְּנוּ כְבוֹד לַיּוֹתָנָן הַר הַגָּדוֹל.

אָז עָנָהוּ יוֹתָנָן שֶׁר הַפְּרִיזִים, וַיֹּאמֶר לוֹ: "אֵין לָנוּ לְזַבַּח זֶבַח לַה' בַּחוּף הַהֵיכָל וְלִטְבַּח טְבַח לְעוֹלָה יוֹתֵר נִכְבֵּד - מִבְּשָׂרָנוּ! וְאֵין לְזַרֵּק בְּבֵית מִקְדָּשׁוֹ וּבְהֵיכָלוֹ טוֹב - מִדְּמִינוּ! כִּי עַל אֱלֹהֵינוּ נְמוֹת וְנִלְחַמְנוּ, וְנִחְשָׁב לְפָנָיו כְּעוֹלוֹת וּכְבָשִׁים לְרִצּוֹן לוֹ, וְנִמְוֹתָה חֲפָשִׁים בַּחוּף עֵיר הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא עֲבָדִים בְּיַדְכֶם!"

וַיַּעַן טִיטוּס לַיּוֹתָנָן, וַיֹּאמֶר אֵלָיו - וְהִמְלִיץ בֵּינֹתָם יוֹסֵף הַכֹּהֵן - וַיֹּאמֶר: "אֲמַנָם הָעֵיר - עֵיר הַקֹּדֶשׁ הִיא, וְהַהֵיכָל - הַיְכָל הַקֹּדֶשׁ הוּא, וְנִזְרָא מְאֹד. וְלֹא יִדְבַר בּוֹ בְּבַלְתֵּי כְבוֹד, כִּי אִם נִבְזָה, נִחְדַּל דַּעַת. אֲכַן, אַתֶּם חֲטָאתֶם! כִּי טִמַּאתֶם הַיְכָל ה' אֱלֹהֵיכֶם וּמִקְדָּשׁוֹ וְעִירוֹ, כִּי שִׁפְכֶתֶם בַּחוּכּוֹ דְמֵי נַקִּיִּים, וְהִרְגַתֶּם בַּחוּף הַיְכָל אֱלֹהֵיכֶם אֶת קְדוּשָׁיו וְאֶת חֲסִידָיו וְאֶת כְּהֲנָיו הָעוֹבְדִים אוֹתוֹ בְּקֹדֶשׁ עַל לֹא חֶמֶס בְּכַפֶּם! וְאִיכָה תִצְדְּקוּ אַתֶּם בְּאִמְרַתְכֶם כִּי תִחְשְׁבוּ לְפָנָיו כְּעוֹלוֹת נִרְצוֹת תְּזַבְּחוּם רְצוּיִים? וְאַתֶּם מְבַאֲשִׁים בְּעֵינָיו, וְהִנֵּכֶם לוֹ מְאוּסִים וּמְשֻׁקָצִים! וְהִלֵּא תוֹרַתְכֶם תּוֹרָה, אֲשֶׁר כָּל זֶבַח אִשָּׁה שִׁיחֶיהָ בּוֹ מוּם - לֹא יִרְצָה לְפָנָיו! וְאִיךָ תֹאמְרוּ, כִּי תִהְיוּ אַתֶּם נִרְצִים וְרְצוּיִים לְפָנָיו, וְאַתֶּם מְלֵאִים כָּל מוּם וְחֲטָא וְאִשְׁמָה וְעוֹן! אִמְרוּ לִי: הֵיטֵשׁ לְאִישׁ מוּם גָּדוֹל מִעוֹנוֹ וְחֲטָאוֹ? הֵיטֵעַב אִישׁ לְפָנָיו אֱלֹהָיו, כִּי אִם בִּהְפָרוּ אֶת תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר צִוָּהוּ? וְאַתֶּם - הִרְחוּקִים מֵה' אֱלֹהֵיכֶם - זֶה דִּרְפַּכֶּם! כִּי מִכֶּף רַגְלֵיכֶם וְעַד קִדְקֹדְכֶם אַתֶּם מְלֵאִים מִמוּמֵי עֲוֹנוֹת וְאִשְׁמוֹת, מִכְרִיתוֹת וּמַעֲדִירוֹת לְנִשְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים - וְאֵף כִּי יִהְיוּ חֲכָמִים שְׁלָמִים! אָבַל

יוסיפון / שלא

חלילה לחכמים השלמים התמימים בדעותיהם לעשות מעשיכם! כי מעשיכם - הם מעשי עורי לב, ומעשי פתיים ומשגעים ונבלים וסכלים! ואמנם, אשר בינה וחכמה אתם, הם ישחו וישפלו לקבל תלאות הזמן הקורות אותם, כאשר תתכן להם דרך ה', כי הם מפירים בקורות העולם ותלאותיו וילדי יום יום. ואיכה תאמרו - פתאם - כי תתרכזו לפניו פעולות וזבחים, ואתם מתנשאים לאמר: זפים אנחנו! אמר לי - אתה יוחנן, ושרי הפריצים אשר אתך וראשי האכזרים אשר עמך! הלא אתה אנוש בעל מכאובות, ורמה ותולעה תסובךך בעודך חי - ואף כי אתרי מותך, ואנחנו כמותך. הייטב בעיניך אם יבא איש לחטף את שלחנך מלפניך כי יהיה ערוף לפניך לכבוד? הלא ירע בעיניך הדבר הזה, ותאשים את עושהו, ומאשמה וחטא לא תנקהו! ואתה - למה חטפת את זבחי אשי אלהיך מתוך היכלו, ותמלא את ביתו פגרי חללים למרמס ולחרפה ולקלון ובוז? מי יראה ומי ישמע ולא יבפה להמון החללים אשר נפלו מישראל בגללך ובגלל שמעון ואלעזר חבריך ורעיך לרעה! כי עצמו מספר רעותיכם ואשמותיכם, ואין אתי משפט נודע, יכון לכם לפי עונותיכם. ועודך מחזיק בטמאת רעת נפשך ובאכזריותך, ומדבר ואומר - פי אלהים יהיה בעזרך, וחושב - פי אתם רצויים לפניו! ובינו וביניכם מבדילים עונותיכם, אשר המה בין המבינים פחומת ברזל וכגדרות הרי נחשת. ואמנם, האמת הוא - אשר נאה לגבורים כמוכם להלחם בעד עמם ועירם ואדמתם. פי כל איש גבור ומר נפש, טוב לו למות בגבורתו ממשל בו שונאו הפא להכלימו ולהוציאו מתורתו ומאדמתו ולהשמידו ולהאביד ארצו. ואני - לא באתי להכלים אתכם, ולא להוציאכם מתורתכם ולהשחית ארצכם ואדמתכם, ולא להשמידכם או להרס עריכם! רק באתי לקרא לכם לשלום, ולכרת ברית אתכם - אם תשמעו אלינו להטות שכמכם ולסבל עלנו, כאשר הייתם מלפנים עם

שלב / פרק אחד ותשעים

הרומיים, כי מי בכל הגוים שיחמלו עליכם - כחמלתנו, ויטיבו לעמים - פטובותינו! הלא אניכל מלך קטרנגניאה וכל חילו בא, וירמס את ארצנו ויהרס מבצרינו ויכלה המון גדודינו בחרב - הוא ועמו - ויצר ימים רבים עלינו, כאשר עשינו לכם אנחנו. ואחר כך לכדנו אותו, ונחמל עליו ונטיב לו, ושמונהו לשר ולקצין על עמו (לעיל פרק כ"ג כתב שברח אניכל אל תלמי מלך מצרים ולא הסגירו ביד הרומיים אלא ע"מ שיכבדוהו) - כי נכנע וסבל עלנו. וכן עשינו לאנטיוכוס מוקדון, וליחר מלכי הגוים ושריהם אשר לכדנו. והלא אתם אומרים, כי אתם שומרים את משמרת ה' אלהיכם - למה לא תעשו כאשר עשה יכניה מלפכם, אשר חמלה נפשו על היכל מקדש אלהיכם - לבלתי העשות שקמה, ועל עמכם - לבלתי ילך בשבי או ימות בחרב, ויסגר את נפשו ואת ביתו ביד מלך פשדים, למען חשוף אתכם מיד גוים. ואתם - למה זה לא חמלתם על נפשכם ועל עמכם ועריכם ומקדשכם? ועתה, שמעו לכם! והנני פורח לכם ברית לפני אלהי הבית הזה, והיה הוא לעד ביני וביניכם, כי הוא עד שומע בינותינו. ואני נשבע באלהים, אשר לא אמיר ולא אפר בריתי אשר אכרת אתכם, ולא אעשה לכם רעה, ולא אשלל ולא אשבה אתכם, ולא אמלך - כי אם איש מגדוליכם. והנה - יוסף הפהן אשר אחי, והיה שר עליכם מבראשונה. אם יש את נפשכם - אמליכהו עליכם! וכל אשר אחי מאנשי האמונה ישוּבו וישבו בארצכם, ואכלו איש את פרי גפנו, ושתו איש את מי בורו, וחיו ולא תמותו, ועבודת מקדש אלהיכם לא תשביתו. ולמען תבטחו בי עד השלימי בריתי אתכם עם חיים ושלום - אתן לכם את יוסף שרכם ומקצת שרי הנכבדים ושועי הרומיים, והיו בידכם לערבון, ויצאתם והשלמתם עמנו, והשיתם את שכמכם והכונעתם את ערפכם לעבד אותנו ככל הגוים, וכאשר עשיתם גם אתם מלפנים, אשר עבדתם את הרומיים בימי נארוֹן קיסר. ותחיו - ולא תמותו, ועבודת

מקדש אלהיכם לא תשפיתו! " וישא יוסף הפהן את קולו בבכי, ויבן לעיני שרי הפריצים בכי גדול על דברי טיטוס, ועל אשר חמל עליהם - והמה לא שחו לב לזה.

וכאשר ראה יוסף כי לא יכול טיטוס להטות לב הפריצים אל השלום, ויען יוסף ויאמר אל שרי הפריצים: "אינני תמה מהעיר הזאת, אשר היא הולכת להיות שממה וחרכה, כי ידעתי כי בא קצה. אמנם אני תמה מכם, כי תקראו - ולא תבינו את ספר חזון דניאל, אשר כל דבריו באו, ואין מבין מכם! כי הנה שבת התמיד, ונכרת הפהן המשיח, ועמדו כל דברי דניאל במעמד האמת - ועיניכם ראות, ולבכם לא יאמין!" וידבר עוד יוסף דברים טובים ודברי נחומים רבים אל היהודים, ולא שמעו הפריצים ולא הטו את אזנם.

ויהי ככלות יוסף לדבר אל היהודים, והפריצים הקשו ערפם ולא שמו לב לדבריו, ויפן טיטוס ויצא מירושלים חוצה - כי אמר, פן יספה בעון העיר. ויחן מנגד ירושלים כבראשונה, גם כי פחד מהפריצים פן יארבוהו וישחיתו אותו ואת חילו במבואות העיר העצומים והרבים.

ויתחכמו ביום ההוא רבים מאנשי האמונה, מבני הפנהים הגדולים והשועים הנשארים בירושלים, ויצאו אל טיטוס ויפלו בידו, וירחם עליהם טיטוס, ויקבלם בשלום ובכבוד. ויצו טיטוס את מבחר השורים אשר אתו לשלחם עד ארץ גשן, אשר היה מושב לישראל בימי יעקב אביהם, עליו השלום, וכימי יוסף הצדיק השליט על ארץ מצרים, ולתמה לאחזה להם. וילכו הפשדים וישלחום, ויביאום גשנה, ויתנה להם לאחזה, ויאחזו בה - ויהיו שם. ויצו טיטוס את נציב הרומיים אשר בארץ מצרים לחמל על היהודים הנצבים בארץ גשן ולכלכלם שם, ולשמר אותם - לבלתי ירע להם אחד מגדודי הרומיים. ורבים מהיהודים עוד הערימו ובקשו לצאת מירושלים, ולא עזבו הפריצים

לצאת. - ומי יודע, אם אולי נפקד עונם גם הם להספות בעיר עם יתר אחיהם הפריצים, כי גם הם ידוּעוּ הוּוּ בַמַּעַל הַרְעָה וְהַאֲכֹזְרוּת. - ויסגרו הפריצים את מוצאי ההיכל לבלתי תת איש מפל היהודים הנמצאים בירושלים לצאת אל טיטוס.

ויודע לטיטוס כי רבים מהיהודים מבקשים לצאת מירושלים ולהמלט אליו, והפריצים מונעים אותם. ויקרב עוד טיטוס אל מקום הפריצים - ויוסף הכהן עמו. וכראות העם הדל את יוסף עם טיטוס, ויבכו בכי גדול. ויאמרו אליו כדברים האלה: "יודעים אנחנו את עונותינו ואת עונות אבותינו, ואשר מעלנו וחסאנו לה' אלהינו! גם יודעים אנחנו את חמלת טיטוס בן המלך אשר יחמל עלינו וירחם על צרותינו ורעותינו! אמנם - מה נעשה? כי אנחנו נבקש לצאת אליו, ולהמלט אל רחמיו מרעת הפריצים, ואין לאל ידנו - כי הפריצים מונעים אותנו!" וכשמע הפריצים דבריהם, שהיו מדברים ליוסף בעיני טיטוס, ואשר היו מכבדים לטיטוס והקיסר אספסינוס אביו, וקוראים אותו אדון - וירוצו אליהם בתרבות להמיתם. ויצעקו אל טיטוס לאמר: "הושיענו - אדוננו!" וירוצו הרומיים להצילם מידם, ותתגרה עוד המלחמה בקרב ההיכל בין הרומיים ובין היהודים. ויחלצו הרומיים אל בית קדש הקדשים - להמלט שמה. וירדפו היהודים אחריהם, ויהרגו אותם שמה בתוך הקדש.

ויקרא טיטוס - והוא עומד מחוץ להיכל - ליוחנן שר הפריצים, בקול גדול - ויוחנן היה בתוך ההיכל. ויאמר אליו: "הוי יוחנן! הלא רעתך רבה, ואין קץ לעונותיך! איה כבוד אלהיך ותפארתו? הלא כתוב בתורת אלהיכם, בעבור המקום הקדוש הזה, שהוא מקום קדש הקדשים (במדבר י"ח): 'וזהר הקרב יומת'. כי לא יקרב לבא בו, רק הכהן הגדול לבדו פעם אחת בשנה - כי קדש קדשים הוא! ואיך הנמלט עתה אליו - לא תחיון, רק תשפכו בו דם צרלים, אשר הם

יוסיפון / שלה

מתעבים לכם, וגם דמי אחיכם היהודים תערכו עם דמי הערלים
בתוכו! וה' אליהם יהיה לי לעד, כי לא אהבתי לנתח את הבית הזה
ולא להרסו! אמנם ידיכם ומעשיכם הרעים - הם יתצוהו ויהרסוהו!
ומי יתן והייתם נאותים לנו להשלים עמנו, והיינו מכבדים את בית
המקדש הזה ואת היכל ה' שבתוכו (הר הבית קורא בהמ"ק, ח"ש חז"ל פ"ק
דברכות החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי, ופירש הגר"א בספר אמרי נועם שהר
הבית נקרא חורבה, כי נשאר ממנו כותל המערבי, אבל ההיכל נשרף כולו), ונסענו
מפאן והלכנו מעליכם. אך חזק לבבכם כבדל, וגם ברזל ערפכם,
ומצחקם נחושה - לרעתכם! ואתם - עונכם תשא, ובארצות הרומיים
תמותו, ואני ובית אבי - נקיים מאשמתכם ומחטא מותכם נגד ה' ונגד
היכלו ומקדשו - עדים הם היום!"

וירא טיטוס כי אין מקשיב מהפריצים אל דבריו ואין שומע מהם
אליו, ויבחר מכל גבורי הרומיים שלשים אלף ברורים למלחמה,
ויצום ללכת אל העזרה, אשר היא חצר הקדש (כן כתוב בפרק זה שלש
פעמים, וכן כתב לעיל פרק ס"ד: בעזרה בחצר ההיכל, וכן בפרק צ"א: העזרה אשר
היא חצר היכל ה', אבל לעיל פרק נ"ה בסיפור בנין ביהמ"ק קרא את העזרה חצר
סתם. והטעם בזה, כי יוסיפון כתב בלשון מקרא, ועזרה בלשון מקרא לפעמים הוא
המזבח כדמוכח ביחזקאל מ"ג ובלשון חכמים רק חצר בהמ"ק נקראת עזרה).
ויבקש גם הוא ללכת עמם, וימנעו אותו שריו, ויאמרו פדברים
האלה: "עמד לך - אתה - במקום גבוה, והביטה במלחמת גבוריך.
והיה, כאשר יראוך גבוריך מרחוק, יחזק לבם, וילחמו פרצונה בלב
טוב! ולא תלך אל העזרה - והיא חצר הקדש - פן תספה עם הנספים
שם בלא משפט, ואבדנו כלנו!" וישמע טיטוס לעצת שריו, ולא הלך
עם הגבורים ההם למלחמה בפעם ההיא. ויפקד טיטוס את קריאולוס
ואת רוסיאוס שלישים על שלשים אלף הגבורים אשר שלח אל

הַעֲזֵרָה - אֲשֶׁר הִיא חֲצֵר הַקֹּדֶשׁ - לְבֹא עִם צְבָאָיו לְהִלָּחֵם שֵׁם עִם הַיְהוּדִים. וַיֵּצֵאוֹתָם טִיטוֹס לֵאמֹר, אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַל הַיְהוּדִים לִילָה, בְּעוֹדָם שׁוֹכְבִים וְעִיפִים, וַיִּתְאַזְרוּ וַיִּתְחַזְּקוּ לְהִלָּחֵם עִמָּהֶם וּלְהַכּוֹתָם. וְהַיְהוּדִים שָׁמוּ מִשְׁמֵרוֹת, וַיִּדְעוּ כִּי הָרוֹמָיִים בָּאִים עֲלֵיהֶם לִילָה, וַיִּתְיַצְבוּ וַיִּתְאַזְרוּ לְקִרְאֵת הָרוֹמָיִים כָּל הַלַּיְלָה. וְלֹא נִלְחְמוּ הָרוֹמָיִים עִמָּהֶם, כִּי פָחְדוּ מֵהֶם, - כִּי מִי יִתְאַזֵּר לְהִלָּחֵם בְּנִשְׁף בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וְאִפְּלָה, בַּעַת אֲשֶׁר אֵין אָדָם מְכִיר לְרַעְהוּ.

וַיְהִי בַהֲיוֹת הַבֶּקֶר אֹר, וַיִּחְלְקוּ הַיְהוּדִים לְמִשְׁמֵרוֹת עַל שְׁעָרֵי הַעֲזֵרָה, וַיִּלְחְמוּ עַל הַשְּׁעָרִים מִלְחָמָה גְּדוֹלָה. וַיִּסַּב קְרִיאֹלוֹס וְרוֹסְטִיאוֹס אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עִם שְׁלֹשִׁים אֶלְף הַגִּבּוֹרִים לְבִלְתֵּי תַת אִישׁ מֵהַיְהוּדִים לְהַמְלִיט מִמֶּנּוּ. וַתִּחַזַּק הַמִּלְחָמָה בֵּין הַיְהוּדִים וְהָרוֹמָיִים שְׁבַעַת יָמִים. וַיְהִי כִּאֲשֶׁר הִיְתָה מִתְחַזְּקֵת יַד הָרוֹמָיִים עַל הַיְהוּדִים, וְהָיוּ לוֹחֲצִים אוֹתָם אֶל תוֹף הַעֲזֵרָה, הָיוּ הַיְהוּדִים מִתְאַזְרִים וְרוֹדְפִים אַחֲרֵי הָרוֹמָיִים עַד חוֹמַת אַנטוֹכִיָּא [בד"מ: אַנטוֹנִיָּאָה]. וַיַּעֲשׂוּ כֵן כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים, וְאַחֲרֵי כֵן סָרוּ הָרוֹמָיִים מֵעַל הַיְהוּדִים, וְלֹא אָבוּ לְהִלָּחֵם עוֹד עִמָּהֶם שָׁם. כִּי צָוָה טִיטוֹס לְנַתֵּן אֶת חוֹמַת אַנטוֹכִיָּאָה, לְהִרְחִיב מְקוֹם לְכָל מַחְנֵהוּ, וַיַּעֲשׂוּ אַנְשָׁיו כֵּן.

וְהָרַעַב כְּבֹד מְאֹד בִּירוּשָׁלַיִם, וְאֵין מִזוֹן וְאֵין מַחֲיָה. וְהַיְהוּדִים הִחֲלוּ לְצִאת - כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִחַזַּק לְבֹו לְלָכֶת - לְצִאת וּלְגַנֵּב וּלְחַטֵּף לִילָה מִמַּחְנֵה הָרוֹמָיִים סוּסִים וְחֲמוּרִים וְכָל בַּהֲמָה - לְאָכַל וּלְהַיּוֹת לָהֶם לְמַחֲיָה לְחַיּוֹת אֶת נַפְשָׁם. וַיְהִי בַּעֲשׂוֹת הַיְהוּדִים כֵּן מִיּוֹם לְיוֹם וּמִלַּיְלָה לְלַיְלָה, וַיִּכְנִנוּ הָרוֹמָיִים אֲשֶׁר הַיְהוּדִים מִתְגַּנְּבִים וַיּוֹצְאִים מִירוּשָׁלַיִם לִילָה וּגְזוּבִים וְחוֹטְפִים מִמַּחְנֵה הָרוֹמָיִים בְּהַמּוֹת לְמַחֲתָם. וַיִּכְעַסוּ הָרוֹמָיִים עַל כִּכָּה מְאֹד, וַיַּחַר אַפָּם. וַיִּשְׁיִמוּ מִשְׁמֵרוֹת סְבִיבוֹת מַחְנֵיהֶם מִפְּנֵי שׁוֹדְדֵי הַיְהוּדִים, וְאֵין מִי יוּכַל מֵהַיְהוּדִים לְגַנֵּב עוֹד. בַּעַת הַהִיא יֵצְאוּ הַיְהוּדִים חֲגוּרִים בְּכָלֵי מִלְחָמָתָם, וַיָּבֹאוּ אֶל שְׁעַר הַקְּדִים, וַיַּהֲרִסוּ

את הקיר אשר בנה עליו טיטוס ויסתמהו. - כי בנה טיטוס חומה בגן הפרדסים נכח השער ההוא, למען לא יצאו היהודים פתאם עליו ויכו במתנהו כאשר עשו מימים ימימה. ויצאו בחורים ברורים מגבורי היהודים ההם מן המקום אשר הרסו בקיר אשר נכח שער הקדים, ויעלו משם פתאם אל הר הזיתים, וימצאו שם סוסים ופרדים וחמורים ובהמה רבה מאד. ויכו את שומריהם לפי חרב, וינהגו את כל אשר יכלו מהם, ויריעו - מדי הנהיגם לבהמות ההן - תרועות גדולות. ויבינו הרומיים את הדבר הזה, כי שמעו קולות התרועות. ויראו כי נהגו היהודים את בהמותיהם, ויקומו וירוצו אחריהם למלחמה. והבחורים ההמה נחלקו לשני חלקים, בני החלק האחד נהגו את הבהמות, ובני החלק האחר עמדו על אם הדרך לנכח הרומיים, וילחמו בהם למלחמה גדולה ועצומה. ויגברו היהודים על הרומיים, וינצחום - ויביאו את שללם אל ירושלים. כי היהודים - היו יוצאים מירושלים מרב היתק ומכבד הרעב ומקצר רוחם במעוט המחיה והמזון אשר נעדר מהם, והיו מתחזקים במלחמה למען הציל להם מזון למחיה. והרומיים לא היו נלחמים - רק על חרפתם, אשר ראו כי היהודים נהגו בהמותיהם לפניהם, ולא היו משימים את נפשותיהם בכפותיהם להלחם עד המות - כיהודים. ויפלו אז מהרומיים אשר רדפו אחרי הבחורים ההם חללים רבים. והיהודים נהגו את הצאן ואת יתר הבהמות אשר שללו מהרומיים - וימלטום העירה. וירדפו אחריהם גבורי הרומיים, ולא לכדום - רק כי ראו אשר הביאו את שללם לפניהם אל ירושלים. והבחורים ההם היו גוברים על הרומיים ההם ומכים בהם הלוך והפות, וירדפו אחריהם עד קרוב למחנה טיטוס. ויהי כי ראו כל המונות הגוים את גבורת הבחורים ההם, ואת קשי ערפם ותקף לבם לרדף אחרי הרומיים עד המחנה הגדול - ויקומו כל המונות הגוים אשר במחנה הרומיים לכא אל הבחורים

הֵהֱמִיתֶם אוּ לְלַכְדֶם. וְהַבְּחוּרִים הֵהֱמִי, כִּי רָאוּ אֲשֶׁר רַב הָעַמִּים עֲלֵיהֶם - וַיִּמְלְטוּ הָעֵינָה.

וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם גְּבוּרֵי הַמוֹנוֹת הַגּוֹיִם הָהֵם, וְלֹא לְכָרוֹם וְלֹא פָגְעוּ בְּאִישׁ מֵהֶם, רַק כִּי לְכָרוּ אֶחָד מִנְעָרֵיהֶם חִי - וַיְבִיאֵהוּ אֶל טִיטוֹס. וְשֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר לְכָד אֶת הַנְּעַר הַהוּא: פִּירְאָנוֹס. וַיִּתְגַּבְּרוּ גְבוּרֵי הָרוֹמָיִים עַל כִּכָּה, וַיַּחֲשֹׁבוּ זֶה לְאוֹת טוֹב עֲלֵיהֶם, וַיִּתְגַּאוּ גְבוּרֵי רוֹמָיִים, וַיְהַלְלוּ אֶת פִּירְאָנוֹס, כִּי גָדוֹל הָיָה בְּעֵינֵי טִיטוֹס וְשָׂרָיו. וְטִיטוֹס לָקַח אֶת הַנְּעַר הַיְּהוּדִי, וַיִּנְשָׂאֵהוּ וַיְלַבִּישֵׁהוּ וַיְכַבְּדֵהוּ, וַיִּתְּנֵהוּ לַמְּשָׁרָת לְיוֹסֵף הַכֹּהֵן אֲשֶׁר אִתּוֹ לְשָׂרָת.

וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הַבְּחוּרִים הָהֵם - אֶחַ לְנְעַר הַנִּלְכָד חִי עַל יַד פִּירְאָנוֹס - וְהוּא אִישׁ נְבוֹזָה וְחָדַל אִישִׁים בְּתֹאֵר וְקֶצֶר הַקּוֹמָה - וְשֵׁמוֹ יוֹנָתָן. וַיִּסַּב פָּנָיו וַיִּפֶן אַחֲוֹר, וַיֵּרָא - וְהִנֵּה פִירְאָנוֹס אֲשֶׁר לְכָד אֶת הַנְּעַר - אַחֲוֹ - חִי. וַיִּמְלֵא עֲלָיו חֶמְהָ עַל כִּכָּה, וַיִּלֶּךְ וַיַּעֲמֵד אֶצְל קֶבֶר יוֹתָנָן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מַחוּץ לְעִיר נֶכַח מַחֲנֵה הָרוֹמָיִים. וַיִּקְרָא אֶל טִיטוֹס וְאָל כָּל מַחֲנֵהוּ, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה: "מִי בָכֶם גְּבוּר בַּמִּלְחָמָה יָבֵא נָא, וַיִּגַּשׁ אֵלַי! כִּי אֶת דְּבָרֵי אֲקִיִּם, לְכַלְתִּי טוֹרֵי מִפֶּה עַד בּוֹאוֹ אֵלַי - וְאֶלְחָמָה עִמּוֹ! וַיִּדְרַע כִּהְיוֹם הַזֶּה לְמִי הַגְּבוּרָה - אִם לְרוֹמָיִים אוּ לְיְהוּדִים!" וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא כִּנְתַעֵב בְּעֵינֵי הָרוֹמָיִים, וַיְבֹאֵהוּ בְּעֵינֵיהֶם - וְגַם יָרְאוּ מִגִּשְׁתֵּת אֵלָיו. כִּי אָמְרוּ: "אִם נִמְיָתָנוּ - לֹא תַחֲשֹׁב לָנוּ לְגְבוּרָה, כִּי נְבוֹזָה הוּא. וְאִם יָמִית הוּא מִמֶּנּוּ - וְהָיָה לָנוּ מַעֲשֵׂהוּ לְחִרְפָּה וּלְקָלוֹן (כַּעֲן זֶה פ"ב). וַיַּעַן יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר אֶל הָרוֹמָיִים: "מָה תַחֲשֹׁב גְבוּרַת הָרוֹמָיִים לְפָנֵינוּ בְּכָל מְקוֹמוֹת מַלְחָמוֹתֵינוּ? הֲלֹא נִגְפָתָם לְפָנֵינוּ, וְנַךְ אֶתְכֶם כְּשִׁפְחוֹתֵינוּ, וְתִפְנוּ לָנוּס מִפָּנֵינוּ! וְעַתָּה, מָה אַתֶּם נֹחֲשָׁכִים בְּעֵינֵינוּ לְיַלֵּי הַמוֹנוֹת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר הִמָּה נֹאֲסָפִים יוֹם יוֹם אֲלֵיכֶם מִסְבִּיב וְעוֹזְרִים לָכֶם - כִּי מֵאֵז הָיִיתֶם לְמֵאֲכָל לָנוּ.

יוסיפון / שלט

וְאֶנְחֵנוּ - אֶכְלָתְנוּ חֲרָבְנוּ, כִּי כָלִינוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בְרָעָתְנוּ, עַל כֵּן
לֹא נִשְׁאַרְנוּ כִּי אִם מְחֵי מַעַט. וְאַתֶּם - מָה אַתֶּם וּמָה גְבוּרַתְכֶם? וּכְאִין
אַתֶּם נֹחֲשָׁכִים בְּעֵינֵינוּ! וְעַתָּה, מִי מַגְבוּרִיכֶם אֲשֶׁר מָלְאוּ לְבוֹ מַעֲוֹלִים
לַעֲשׂוֹת גְּבוּרָה יָבֵא נָא אֵלַי לְהִלָּחֵם עִמִּי! וְאַנִּי - נִבְזָה מִכָּל הַיְהוּדִים!
בַּחֲרוּ לָכֶם - אַתֶּם - הַנִּבְחָר בְּגְבוּרָה מַגְבוּרֵי הָרוֹמִיִּים, לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי
לָנוּ הוּא עֶצֶם הַגְּבוּרָה - וְלֹא לָכֶם!" וַיִּתְנַדֵּב לְבָא אֵלָיו אֶחָד מַגְבוּרֵי
טִיטוּס, וְשָׁמוּ פּוֹרְנָס (וְכֵן יִדְמָה כִּי הוּא פִירָאנוּס, נֹרָא מִלִּשׁוֹן זֶה שְׂכִ"ז הִגְה"ה
מִבְּחוּץ עוֹד חַי אֵל טִיטוּס, וּבַעַל הַהִגְה"ה ר"ל שִׁנְדָמָה לוֹ שְׁפוֹרְנוּס הוּא פִירָאנוּס),
אֲשֶׁר לָכַד אֶת הַנְּעַר - אַחֵי יוֹנָתָן זֶה - חַי, וַיֹּזְלִיכֵהוּ חַי אֶל טִיטוּס. וַיְהִי
בְּגִשְׁתּוֹ פּוֹרְנָס, הוּא פִירָאנוּס, אֶל יוֹנָתָן, וַיִּפְגַּע בּוֹ יוֹנָתָן פְּתָאֵם,
וַיְמִיתֵהוּ. עַל כֵּן הִנְחִיל פּוֹרְנָס אֶת יוֹנָתָן גְּבוּרָה בְּמוֹתוֹ, וְלָרוֹמִיִּים
הִנְחִיל חֲרָפָה וּבִשְׁתּוֹ. וַיִּוְנָתָן זֶה, בְּהַפּוֹתוֹ אֶת פִירָאנוּס הַגְּבוּר, הַסְּבוּ
הַיְהוּדִים אֶת שָׁמוֹ יְהוֹנָתָן לְכַבּוֹד וְלִגְרָלָהּ (וְכֵן מְצִינוּ לְעִיל פֶּרֶק כ"ו שְׁקִרָאוּ
לְיוֹנָתָן בֵּן מַתְתִּיָהוּ יְהוֹנָתָן לְכַבּוֹדוֹ. וְעוֹד מְצִינוּ כַעֲזָן זֶה לְעִיל פֶּרֶק כ"ו וּפֶרֶק ס"ה
שְׁקִרָאוּ אֶת יוֹחָנָן בֶּשֶׁם הוֹרְקוּנוּס לְכַבּוֹדוֹ, וְכֵן לְעִיל פֶּרֶק ס"ז כְּתוּב שְׁקִרָאוּ אֶת יוֹסֵף
בֶּשֶׁם יוֹסִיפּוֹן לְכַבּוֹדוֹ, אֲלֵא שְׁבוּחַ סוֹתֵר א"ע כִּי בְרִישׁ פֶּרֶק מ"ג כְּתוּב שְׁיוֹסִיפּוֹן הוּא
שֶׁם קִטְנוֹת, וְכֵן כְּתוּב בְּהַקְדַּמַּת ר' חַם אֲבָן יְחִי"א), וַיִּתְּנוּ בְּיָדוֹ שְׂרָבִיט לְשַׁרְרָה.
וַיְהוֹנָתָן זֶה, בְּהַפּוֹתוֹ אֶת פּוֹרְנָס, לֹא נָתַן תּוֹדָה וְהוּד לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
אֲמָנָם בְּטַח בְּגְבוּרָה וַיִּתְגָּאֵה עַל כֶּכָּה. וַיַּחַל עוֹד לְרַקֵּד לִפְנֵי הָרוֹמִיִּים,
וַיִּלְחָרְפֵם וַיְהוֹכִיחֵם. וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם: "הִגִּישׁוּ נָא לִי עוֹד גְּבוּרָה אֶחָד
מַגְבוּרִיכֶם - וְאַמִּיתֵהוּ, וְאַרְאֶה לָכֶם גְּבוּרָתִי!" וְהוּא עוֹדְנוּ מְרַקֵּד
וּמְחַרְף לָרוֹמִיִּים, וְהִנֵּה גְבוּרָה אֶחָד מֵהָרוֹמִיִּים - וְשָׁמוֹ פּוֹרִיין הָרוֹמִי -
יְרָה עָלָיו חֵץ פְּתָאֵם, וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיְמִיתֵהוּ. - וְנֹאֵה לְאָדָם הַמְּמִית אֶת
אוֹיְבוֹ לְבִלְתִּי יִשְׁמַח, כִּי מִי יוֹדֵעַ מָה יְהִיָּה בְּאַחֲרוֹנָהּ.

ויהי אחרי כן, ויראו היהודים כי נפרצה גם חומת ההיכל ושלש חומות העיר, וידעו כי אין עוד להם תקוה להמלט מיד הרומיים. וינעצו יחדיו מה לעשות בזה ואי זה דרך ידרכו בה. ותהי בצד ההיכל בירנה (מל' בירניח (ר"ב י"ז ו"ב וכ"ז ד')) אחת שבנה המלך שלמה, והיא בירנה גבוהה מאד, ויוסיפו עוד מלכי בית שני להגביה את קירותיה בעצי ארזים ולכסותה בעצי ברושים [כד"מ: בארזים] - והיתה הבירנה גדולה מאד. וילכו היהודים, ויטיחו את עצי הארזים אשר לבירנה מטיחת שרפה - זפת גפרית ונפט - וירבו להטיח אותה. וילכו עוד הרומיים לבא על היהודים אל ההיכל למלחמה, והם נרדפו לפני הרומיים אל פאת הבירנה. והרומיים רדפו ויבאו אחריהם בבירנה, והם - יצאו ממוצא אחר מהבירנה. והרומיים עלו על גג הבירנה למעלה, וגם יתר הרומיים שרדפו אחריהם הביאו סלמות, ויסקמום אל קירות הבירנה מחוץ, ויעלו על קיר הבירנה ועל גגותיה. וישמחו הרומיים, ויריעו תרועות גדולות לשמחה, כי אמרו: נלכדה הבירנה, ואין ליהודים עוד מקום מבצר בעיר להמלט אליו במקום הבירנה. ויהי כאשר נלכדה הבירנה, וימלאו הרומיים מבית וממעל ועל גגותיה, ויתנדב אחד מבחורי היהודים, וילך אל שער הבירנה ללילה, ויסקירה מחוץ, ויטיח את דלתותיו בטיחת שרפה, ויבער בהם אש. ויבער עוד אש בכל קירות הבירנה מסביב, וישלח אש בעצי הארזים המוטחות בטיחות השרפה. וילתו כל הקירות אשר לבירנה מסביב באש, ותלהט האש את כל העם הנמצאים מהרומיים בתוך הבירה מבית וממעל - והיהודי נמלט אל חבריו. ותלהט האש, ותלך הלך ולהט, עד כי גדל להט האש עד לשמים. ויביטו הרומיים אשר בבירנה בלהט האש, וילכו אל השער - והנה להט האש גבר בו, ויעלו אל גגותיה - והנה להט האש עליהם. ואין לרומיים מנוס משם, כי הקיפה עליהם האש הגדולה בבירנה. והיהודים - עוד עומדים מחוץ לבירנה

מסביב בכל כלי מלחמתם לבלתי תת אחד מאשר בבירנה מהרומיים להמלט. וישרפו שמה כל אשר באו שם מהרומיים עד תמס. והיו הנשרפים שם חיל גדול, והנועדים מהם בהודעת מספר, שנים ועשרים אלף איש אנשי מלחמה.

וישמע טיטוס את צעקת הנשרפים, וירץ הוא וגבוריו לעזר להם, ולא יכלו להושיעם, פי גדלה תבערת האש סביבם מאד מאד. ויחל טיטוס, ויבך בכי גדול, ויכפו עמו כל השרים אשר אתו. ואנשיו שהיו ממעל לגג הבירנה, פראותם לאדוניהם טיטוס עומד נכחם ובוכה, והאש הבדילה בין הבירנה ובין טיטוס - ויפלו האנשים להם לפני טיטוס ממעל לגג הבירנה, וימותו גם הם לפניו. פי אמרו: "נמות לפני טיטוס, ויהיה לנו שם בזה!" - פי גבוה מאד גג הבירנה ואין לרדת, והאש הלוהטת סביבה גדולה מאד אוכלת את העצים, ואין מנוס לאיש ממנה. והיהודים הגבורים היו אז עומדים נכח שערי הבירנה, והיה - כאשר ראו איש פי ימלט ויזאל לברוח מהשרפה ולרדת מעל הגג ויצייץ (לשון תחילת היציאה כמו: ויוצא פרח ויצץ ציץ, ובלשון חכמים: ותוצץ הרעה (קידושין ס"ו)) לצאת השערה - יפגעו בו ומיתוהו בחרב. כן עשו היהודים אז לכל פליטי הרומיים ההם עד כלה ועד השמר.

ויהי שם בתוף השרפה איש אחד מגדולי רומיים ממשפחת מלכיהם - ושמו לונגינוס, ויקראו אותו היהודים, ויאמרו לו בלעג, לאמר: "המלט נא אלינו! ותחיה ולא תמות!" ויבקש לצאת משער אחד משערי הבירנה, ולא נתנו נפשו לצאת, כי ירא שלא יחיהו היהודים, כי לא יחיו - לא לו ולא כל נמלט אליהם. וישלף את תרבו לעיניהם, ויתקעה בכטנו - ומת.

ויהי שם עוד בתוף השרפה ההיא איש אחד מגדולי הרומיים - ושמו ארטוריאוס. וירא והנה למטה לפני טיטוס עומד רעהו האהוב לו למרחוק למולו מחוץ לבירנה - ושם האיש ההוא לוקיוס. ויקראהו

ארטוריאוס ממעל הגג אשר לבירנה, ויאמר אליו בדברים האלה:
 "אחי לוקיוס ורעי! התאזר ועמד נא, ואפלה נא עליך - וקבלתני!
 והיה בנפלי, אם אמות - אתה תירש את נחלתי, ואם אני אחיה ואתה
 תמות - ויירשו בניך גם את נחלתי!" וירץ לוקיוס - לחיק (אולי צ"ל
 לחק, אבל לעיל פרק פ"ו הערה י"א כתבתי שחיק לשון קביעות וקיום) האהבה
 אשר היתה בינו ובין ארטוריאוס - ויעמד בתחתית קיר הבירנה, נכח
 מקום מעמד ארטוריאוס. וידלג ארטוריאוס, ויפל עליו מעל הגג אשר
 לבירנה - ובנפלו עליו מחו שניהם. ויצו טיטוס, ויכתבו את שבועתם
 ואת ברייתם אשר פרתו שניהם לפני מותם בדם על חרב - להיות זה
 לרומיים לקינה. ויצו עוד טיטוס, ויכתבו חק אהבתם בספר הזכרונות
 אשר לקיסרי הרומיים, למען תהיה אהבתם לעדה לכל אוהבים,
 להפיר חק האהבה עד אין גבולו. ותהי אז נקמה בגבורי הרומיים -
 בערמת היהודים. ותלף האש הלף ולהט ושרף, ותשרף כל הבירנה עד
 בית חזקיהו מלך יהודה, עד אשר היה קרוב להיכל ה'.
 והרומיים נסו מההיכל ומהעיר, וילכו אל מחניהם, כי המעט
 המונם, ויכלו אותם אנשי ירושלים. ויחננו הרומיים סביב לירושלים,
 כי אמרו: "לא נוכל ללכוד עוד את ירושלים בחרב - כי אם ברעב!"
 ויצורו עליה מסביב, ואין בקרב ירושלים כל מחיה וכל מזון.

פָּרָק שְׁנַיִם וְתִשְׁעִים /

סְפוּר מְרִים שֶׁהֲרָגָה אֶת בְּנֵהּ לְהַפְלִיגָת הָרָעֵב

וְהָיָה בִירוּשָׁלַיִם אִשָּׁה אַחַת מִבְּנוֹת הַנְּדִיבִים וְהַשׁוֹעִים, וְשָׁמָּה מְרִים - וְהָיָה הָיְתָה מֵעֶבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהָיְתָה אִשָּׁה עֲשִׂירָה מְאֹד. וְכַהֲתַחֲזַק הַמַּלְחָמָה בִּימֵי אֶסְפָּסְיוֹנוֹס, עָלְתָה אֶל יְרוּשָׁלַיִם עִם הָעוֹלָיִם אֹז מָשָׁם. וְתַעַל עִם עֶבְדֶּיהָ וְשִׁפְחוֹתֶיהָ וְעִם עֶשֶׂר רַב עִמָּה. וְהָיָה בְהַיּוֹת הָרָעֵב כְּבֹד בִירוּשָׁלַיִם, וְיַחֲפָשׂוּ הַפְּרִיצִים לְמִצָּא לָהֶם מַחְיָה וּמְזוֹן - מִבֵּית לְבֵית. וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּית הָאִשָּׁה הַזֹּאת, וַיִּקְחוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר לָהּ, מֵאֲכָל וּמְזוֹן וְכָל מַחְיָה, וְלֹא הִשְׁאִירוּ לָהּ מְאֻמָּה לְמַחְיָה מִכָּל אֲשֶׁר עִמָּה. וְהָיָה בְהַכְּבֹד הָרָעֵב עָלֶיהָ, שָׁאַלָה אֶת נַפְשָׁהּ לְמוֹת - וְלֹא בָּא קִצָּה. וְתַחַל הָאִשָּׁה לְלַקֵּט מִן הָאָרֶץ כָּל תֶּבֶן וְכָל קֶשׂ לְאָכֹל, וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא בְדָמֶן הַבְּהֵמוֹת - וְאֵין כָּל.

וְהָיָה לָהּ בֵּן אֶחָד. וְהָיָה כְּאֲשֶׁר רָאָתָה כִּי חֹזֵק עָלֶיהָ הָרָעֵב, וַיֵּרֶד הָרָעֵב אֶל חֲדָרֵי בִטְנָה, וַיַּהֲפֹכוּ לְאֲכֹזְרִיּוֹת כָּל רַחֲמֵיהָ. וְכִשְׁמַע הָאִשָּׁה אֶת קוֹל בְּנֵהּ בֹּכֶה נִכְחָה לְלַחֵם - וְאֵין, וַתֹּאמֶר אֵלָיו: "מָה אַעֲשֶׂה לָךְ, בְּנִי? כִּי מִסָּבִיב לִירוּשָׁלַיִם חָרוֹן אַף ה', וּמִכָּל פְּנֵה רָעֵב, וּמִחוּץ תִּשְׁכַּל חָרֵב וּמִחֲדָרִים אִימָה! גַּם הַפְּרִיצִים הַגְּבִירִים כָּחֵם עָלֵינוּ מִבֵּית - וַיִּשְׁמִידוּנוּ, וְאֹיְבֵינוּ מִחוּץ גָּבְרוּ חֵיל - לְכַלּוֹתֵנוּ. וְהִנֵּה שָׂרְפָה בְּתוֹךְ הָעִיר, וְהִנֵּה מַפְלַת, וְהִנֵּה רָעֵב, וְהִנֵּה דָבָר, וְהִנֵּה מִשְׁחִית - וְאֵין לְאֵל יָדִי לְהֶאֱכִילָךְ, בְּנִי! וְעַתָּה, בְּנִי! אִם אֲמוֹת בָּרָעֵב - לְמִי אֶעֱזֹבָךְ, וְאִתָּה קִטָּן? וְאֵנִי הֵייתִי מִיַּחֲלַת עָלֶיךָ, אֲשֶׁר תִּגְדֵּל וְתִכְלֹל אֶת שִׁבְתִּי, וְתֵאֱכִילֵנִי וְתִשְׁקֵנִי וְתִלְבִּישְׁנִי, וְכִיוֹם מוֹתִי בְּכַבּוֹד וְהוֹד תִּקְבְּרֵנִי. גַּם לוֹ הֵייתָ מֵת לְפָנַי בְּטוֹבָה, הֵייתִי קוֹבְרָתְךָ בְּכַבּוֹד וְקִינָה, כַּחֲק הַנְּשֻׁפֵּט וְהַמְחַקֵּק עַל הָאֵם לַעֲשׂוֹת לָבֶן בְּטְנָה. וְעַתָּה, בְּנִי - מִחֲמַד עֵינַי! הִנֵּה

נחשב כמת, כי אין לי מזון להאכילך, והרעב כבד, והאויבים גזברים מבית ומחוץ. ואם תמות פאשר מתי הרעב, אין קבר טוב לקבר אותך בכבוד - כנפשי וכרצוני. ולכן אמרתי, אבחרה לך קבר בתוך בטני, פן תמות ויאכלוך הפלכים בחוצות! ואהיה אני לך לקבר, ואתה תהיה לי למזון ומחיה! ותחת אשר היה חוב עליך לכבדני ולכלכלני, לו חיית ורביית וגדלת - האכילני נא עתה את בשרך, וכלכל בו את שיבתי, בטרום יאכלך הרעב, ויכלה גופך ויבאישוהו, ותאות לי למזון ולמחיה! ושלם לאמך את אשר נתנה לך, כי ממעיה יצאת, ושמה תבא! ואביאך אל החדר אשר בו נפחה נשמת חיים באפך! כי אתה הוא בני יחירי מחמד עיני, אשר אהבתיך כל ימי בכל מאד. והיית עתה לאמך לאכלה - וגם תהיה לפריצים לחרפה ולכבוד עון אשר לקחו את מחיתנו! ועתה, בני! שמע בקול אמך, וסעדת את נפשי, ותמכת את חיי, והיה לי למחיה ולמזון! ואתה לך לקץ הנתון לך על ידי, והיה גורלך בגן עדן, והיית לי למזון לבע - ולפריצים לחרפה ולקלון, למען יאמרו: זה אמו הרגתהו ואכלתהו!"

ויהי כדברה אל בנה כדברים האלה, ותקח את הילד בידיה, ותפן אחר - ותכריתוהו ותמיתוהו במאכלת (עין יומא ל"ח). ופניה אחרנית, ועיניה לא ראו את נבלת הילד כצאת נפשו ממנו. ותקח את נבלת הילד ותנתחהו, ותקח מבשרו ותצלה ממנו על האש, ויתרו בשלה בכלי. ותאכל ממנו - והנותר ממנו שמרה לה למשמרת. וילך ריח בשר הילד ברחוב העיר, ויריחו אותו העם, ויאמרו איש אל רעהו: "ראה ריח זה, כריח בשר צלי!" וילך הריח אל שרי הפריצים, ויחושו בו, וילכו אחרי הריח.

ויבואו אל בית האשה בתרון אף, ויאמרו אליה: "מה זה? מדוע את תאכלי ותחיי, ואנחנו - נמות ברעב?!" ותען ותאמר אליהם: "אל נא יחר אפכם על זה באמתכם - כי הגוה חלקכם אשר אצלתי לכם

אחי! ועתה, שבו נא בזה גם אתם, ואערכה חלקכם לפניכם, ותאכלוהו - כי בשר טוב הוא!" ותערה להם שלחן, ותגש לפניהם מבשר הילד מבשל. ותאמר אליהם: "אכלו! כי הנה יד הילד, והנה רגלו, והנה יתר נתחיו לפניכם! ואל תאמרו כי ילד אשה אחרת הוא, אבל הוא בני יחידי, אשר ידעתם והפרתם עמי! אנכי לדתיו - ואנכי אכלתיו - וגם אני שמרתי לכם חלקכם!" ותשא האשה את קולה ותבך. ותאמר: "בני, בני! מה מתוק היית לי בהיותך חי! ועתה - במוותך, מה מתקת לי מדבש! כי כללתיני בבשרך ברעב, ואת נפשי החיית, ותטריפני מזון בשבתי - וגם הצלתיני מחרון אף הפריצים הרוצחים האלה אשר באו אלי בחמה שפוכה על ריח בשרך, ועתה - הנחם לי לעמיתים, כי ישבו על שלחני, וערכתי לפניהם ארוחה מבשרך!"

ותאמר האשה לפריצים: "אכלו ושבעו, ולמה תתעבו את מאכלי אשר הגשתי לפניכם? אנכי - שבעתי ממנו, ואתם - למה זה לא תאכלו ותשבעו מבשר בני? טעמו נא וראו - מה מתוק בשר בני, כי יערב לכם! ואל יכמרו רחמיכם עתה עליו יותר ממני, מלב אשה! כי חרפה היא לאנשי המלחמה להיות רפי לבב מלב אשה! ואם תמאנו לאכל מזבח בני - ואני אכלתי ממנו - הלא חרפה תהיה לכם כהיום הזה, כי גבורת לבבי גדולה מגבורת לבבכם! והנה בשלחן נאה ערכתי את המאכל הזה לפני אנשים גבורי מלחמה כמכם - ולמה זה אכל לא תאכלוהו? והלא ארוחה טובה היא! והארוחה הזאת - אנכי ערכתי, ולמענכם הכינותיה! ואתם גרמתם לי לערוך לפניכם את השלחן ולסדר לפניכם הארוחה הזאת, ולי היה נאה לכמו רחמים על בני יותר מכם! ולמה יכמרו רחמיכם עליו יותר מרחמי? והלא אתם הם אשר שללתם את ביתי, ולא השארתם לי ולבני מאומה ממחיה ומזון, ואתם - חיבתם לי לארוח ולארח לכם את הארוחה הזאת, מפני

שמו / פרק שנים ותשעים

כְּכֹד הִרְעַב אֶשֶׁר אִתִּי! וְעַתָּה, לָמָּה לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנָּה, וְאַתֶּם - עֲזַרְתֶּם לִי לַעֲשׂוֹת אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה!"

וַיִּשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, וַיִּתְאַבְּלוּ מְאֹד מְאֹד. וְגַם שָׂרֵי הַפְּרִיצִים נִכְנְעוּ עַל הַדְּבָר הַזֶּה, כִּי גָדַל שִׁבְרוּ בְּעֵינֵיהֶם. וַיִּשְׁאַלוּ הָעָם אִישׁ אֶת נַפְשׁוֹ לְמוֹת, כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵי הִרְעַב אֲשֶׁר הָיָה בָהֶם. וַיִּסְעוּ רַבִּים מֵהָעָם הַדָּל עִם כָּל אֲשֶׁר לָהֶם - לִילָה - מִירוּשָׁלַיִם, וַיֵּלְכוּ לְמַחֲנֵה הַרוֹמָיִם, וַיַּגִּידוּ לְטִיטוֹס אֶת דְּבַר הָאִשָּׁה וְדִבְרֵי בְנָהּ. וַיִּכְרַךְ טִיטוֹס עַל כִּכָּה, וַיִּרַע הַדְּבָר בְּעֵינָיו מְאֹד מְאֹד.

וַיְהִי כִשְׁמַעַע טִיטוֹס אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, וַיִּפְרֹשׁ כַּפָּיו הַשְּׂמִימָה, וַיֹּאמֶר: "אֱלֹהֵי עוֹלָם הִי, אֱלֹהֵי הַבַּיִת הַזֶּה! הַנְּסַתְרוּת גְּלוֹיֹת לָךְ, וְאַתָּה יוֹדֵעַ הַתַּעֲלוּמוֹת מִכָּל לַב. וַיִּדְעַתְּ תַּעֲלוּמוֹת לְבִי, כִּי לֹא בָאתִי אֶל הָעִיר הַזֹּאת לְמַלְחָמָה, כִּי אִם לְקַרְא אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם - וְלֹא אָבוּ יוֹשְׁבֵיהָ. וְהִרְבִּיתִי לְהִתְחַנֵּן לָהֶם עַל כִּכָּה - וְלֹא הָטוּ אֶת אֲזָנָם. וּבִקְשָׁתִי לְחַמֵּל עֲלֵיהֶם, אוֹלֵי יַחֲיוּן. וְכֹאֲשֶׁר נִלְחַמְנוּ אִישׁ בְּרַעְיוֹ, רָצִיתִי לְהַצִּילָם, וּמַצְאֲתִים כְּחַיֹּת רַעוֹת, אֲכֹזְרִים הֵמָּה לְאַחֲיָהֶם - וְלֹא יִרְחַמוּ. וְעַל כָּל זֹאת גָּדְלָה רַעְתֶּם, וַתִּלְךְ הַלוֹךְ וְגֹדֵל - עַד אֲשֶׁר אָכְלָה הָאִשָּׁה הַזֹּאת אֶת בְּנָהּ, בְּגֹדֵל רַעְתֶּם עִמָּה! וְגַם אֲנִי שָׂמַעְתִּי, וְאַבּוֹתֵי סִפְרוּ לִי, אֶת כָּל הַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לָהֶם וְלְאַבּוֹתֵיהֶם מִקֶּדֶם, וַתִּשְׁכַּן שָׂמְךָ בְּתוֹכָם. וַתִּבְחַר מֵהֶם חֲסִידִים, וַתַּעֲלֵם אֲלֵיךְ הַשְּׂמִימָה. גַּם כִּי הוֹצֵאת אוֹתָם מִמִּצְרַיִם מִבַּיִת עֲבָדִים בְּיַד חֲזָקָה וּבְזוֹרֵעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדוֹלִים וּבְאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים, אֲשֶׁר נוֹדְעוּ לְכָל הַגּוֹיִם. וַתִּקְרַע לָהֶם אֶת יַם סוּף, וַתַּעֲבִירוּם בּוֹ בְּחִרְכָּה, וְאֵת צָרִיָּהֶם הִשְׁקַעְתָּ בְּתוֹכּוֹ, וַתּוֹלִיכֶם בַּמַּדְבָּר, וַתַּנְהִלֶם בְּלֶחֶם - הַמְטֵרָת אוֹתוֹ לָהֶם מֵהַשָּׁמַיִם וְהֵאֲכַלְתֶּם דְּגַן שָׁמַיִם, וְשָׁלוּ הָעַלְיָת לָהֶם מִן הָאָרֶץ, וּמִים מֵהַצּוּר הוֹצֵאת לָהֶם, וַתִּשְׁקֵם לְצִמְאֹנָם עַד אֲשֶׁר רוּיָת אֶת נַפְשָׁם. וְאַחַר כֵּן - אֶל הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת הִבַּאת אוֹתָם בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים גְּדוֹלִים וּנְוֹרָאִים. כִּי הוֹכַשְׁתָּ אֶת

מי הירדן, והצבתם כמו נד, והעמדתם מזה ומזה מפניהם, ונסו
 מאחור (כמ"ש בתהלים קי"ד הירדן יסוב לאחור) - למענם, עד אשר עברו
 בו. והשמש והירח העמדו להם, ולא נתתם ללכת לפנים בלכתם - עד
 אשר נלחמו באויביהם, והושעתם מידיהם. ואת שמך השפנת בתוכם,
 כי הנחלת להם העיר הזאת אשר אתה דורש אותה תמיד, ושמך שוכן
 בבית המקדש אשר בה. ומהם בחרת נביאים מוכיחים ומנהיגים להם,
 ומודיעים אותם את כל הקורות מהתלאות יום יום - להשמרם מהם.
 ותקמים המצאת ביניהם לדעת מה יעשה ישראל ולשפטם במשפט
 אמת וצדק. וכנהנים עובדים עבודתך בחרת מהם, לשרתך ולכבודך
 בשמך את עמך ישראל. ותסידים משכת אליך מהם, והעלית אותם
 ברכב אש בסערה השמימה. ורכב אש וסוסי אש הורדת משמי ענך,
 ותף בם לצריהם - והם שוכבים על משכבותם - בהכותך את מחנה
 אשור במחנה סנחריב מאה ושמונים ותמשה אלף. ומעט מחסדיך
 אשר התחסדת עמהם - אבותי ספרו לי, ומקצת מהם - חכמיהם
 הודיעוני, לרב אשר ידעתי מהם, על פי יוסף הפהן החכם והר בהם
 ידעתיים. ועתה, העם הזה אשר בירושלים אשר נלחמתי עמהם,
 אמרתי - עליך הם בוטחים. והנך רואה - כי הם לא יבטחו בישועתך,
 כי אם בחרבם ובמלחמותם יבטחו, ובגבורתם יתנשאו, ויתגאו על
 אותותיך ומופתיך - כי יגיעום ברשעתם. ולא ידעו כי אותות נוראים
 עשית לי, ותעזרני להפות אותם. והמה יאמרו: לא יוכל מושל (גם לעיל
 פרק פ"ד ופרק פ"ה קורא את פרעה מושל, ונראה שהיו רגילים לומר כן אם רצו
 להזכיר מלך שלא בדרך כבוד כדתנן שלהי ידים) להכניענו, כי אלהינו יעזרנו -
 ואם אנחנו רשעים. כי הם קרע לנו, ולתם מן השמים הוריד בגללנו,
 ומים מצור החלמיש הוציא לנו, מאורות שמים ושמש דמם בעבורנו,
 וכוכבים ממסלותם נלחמו לעזרתנו (במלחמת סיסרא כמ"ש בשופטים ה'
 כ) ! והם לא ידעו - כי אלה האותות עשית לאבותיהם בצדקתם,

שמח / פרק שנים ותשעים

וְלֹאֵלֶּה - עַל רָעַתְם הַפִּיתָ בְּמִלְחָמוֹתֵינוּ, לְמַעַן תַּח אֶת אֶרֶץ שְׂמֹמָה וְעַרְיָהּ חָרְבָה עַל רֹב עֲוֹנוֹתֶיהֶם, וְכִלִּיתָ אוֹתָם בַּחֶרֶב וּבַדָּבָר וּבַרְעֹב - עַד אֲשֶׁר אָכְלוּ בָּשָׂר בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם! וּבְכָל זֹאת לֹא נִכְנְעוּ לְפָנֶיךָ, וְלֹא יָדְעוּ פִּי יָדֶךָ הֵיחָה בָּם מִפְּנֵי רַע מַעַלְלֵיהֶם! וְאֲנִי - הִנְנִי גֹלְחִים בָּהֶם מֵעַט, וְאִם לֹא תִתְּנֵם בְּיָדִי, אֲסוּרָה לִי מֵעַל הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַרְשָׁעִים, וְאֲנוּסָה וְאֲמִלְטָה אֶת נַפְשִׁי, פֶּן אֶסְפָּה בְּכָל חַטָּאתֵיהֶם, אִם תִּהְפֹּךְ אֶת אֶרֶץ - כַּאֲשֶׁר הִפַּכְתָּ אֶת סְדוֹם וְאֶת עַמּוֹרָה! וְלִכְן, הִנְנִי מִמְהֵר לְצֵאת מִקְּרֵב אֶרֶץ, פֶּן נִסְפָּה בְּרָעַתְם, כִּי עֵינֵינוּ רֹאוֹת אֶת סְדוֹם - אֲשֶׁר בְּגִבּוֹלָם - נִהְפְּכָה. וְגַם הִדְבַּר הַזֶּה הִקְשָׁה אֶת לִבִּם כְּבָרוֹל, כִּי יֹאמְרוּ: נִדְמָה לְאֲבוֹתֵינוּ בְּאֲכֹזְרֵיּוֹת לִבִּב, כִּי אֲכַרְהֶם אָכִינוּ הֲיִיה לֹו בֶן אֶחָד, וַיִּלָּךְ לְשַׁחֲטוֹ בְּאֲכֹזְרֵיּוֹת (קִשָּׁה לְשִׁמוֹעַ שׁוֹיִסִּיפּוֹן כֹּתֵב מֵעֲצֻמוֹ דְּבָרִים כֹּלָה וְאִפִּילוֹ לְחִנּוּפָה, וְאִפְשֶׁר שְׁטִיטוֹס בְּאֵמֶת עֲשֵׂה עֲצֻמוֹ כְּצַדִּיק וְהַתְּפַלֵּל תְּפִילָה זו, אַע"פ שֶׁבִּלְבוֹ הִיּוֹ אֹמֵר אִי אֲלֻקִּימוֹ וְגו' כַּמ"ש בְּגִיטִין נ"ו: וּבִשְׁעַת הַחֹרֶבֶן הָעִז בִּפְרָהֲסִיא וְחִירָף וְגִידָף וְכו' כַּמ"ש. וּמְצִינוּ כַּעֵין זֶה בְּנִבְחָרָאדֵן שֶׁאֵמֵר כֵּן לִירְמִיָּה (יִרְמִיָּה מ' ג'). וְעַמ"ש פֶּרֶק צ"ה וּפֶרֶק פ"ח) לְשֵׁם ה'! וְאֲנִי לֹא אֶרְשִׁיעֶנּוּ עַל זֶה, כִּי לֹא יִדְעוּ סְדוֹ - אֶךְ אֶפְלָא, אֵיךְ לֹא נִכְמְרוּ רַחֲמֵינוּ עַל בְּנוֹ יִחִידוֹ, וְגַם שְׂמַעְתִּי עַל אֶחָד מִמְּלִכְיָהֶם, כִּי בְיוֹם צֵאתוֹ לְמִלְחָמָה נָדַר נָדַר לְאֱלֹהֵינוּ, לְהַעֲלוֹת לוֹ עוֹלָה לְה', אִם יִצְלִיחַ בְּמִלְחָמָה הַזֶּה. וְכַאֲשֶׁר בָּא מִהַמִּלְחָמָה הַזֶּה, הָעֵלָה (מִכָּאן רֵאִיָּה לְהִרְמִכ"ן עַה"ת בְּפִרְשַׁת בְּחֻקוֹתֵי בַּפ' כֹּל חֶרֶם אֲשֶׁר יִחֶרֶם מִן הָאָדָם, שֶׁכָּתֹב שִׁפְתָּח הַקְּרִיבָה מִמֶּש) אֶת בֵּיתוֹ יִחִידָתוֹ, אֲשֶׁר לֹא הָיָה לוֹ בְּלַעֲדָה, וְשִׁלְּם אֶת נִדְרוֹ אֲשֶׁר נָדַר לְה'. וּמִזֶּה יִדְעֵתִי כִּי רִוְחָם קִשָּׁה, וְאֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל רִוְחָם - יִרְצוּ לְהִיּוֹת, וְהִמָּה רָעִים וְחַטָּאִים לְךָ מְאֹד. וְלִכְן, אִם לֹא תִתְּנֵם בְּיָדִי מִהֵרָה, אֲחַדֵּל מִלְּהַלְחֵם עֲלֵיהֶם עוֹד, כִּי לֹא אֶרְצֶה לְהִיּוֹת בְּגִלְגָּלִם נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט."

וְיִהי כְּכֹלֹתוֹ לְדַבֵּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה - וַיְצַו, וַיְכִיאוּ אֶת אֵיל הַבְּרָדִל
אֶל הַחֹמֶה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עָשׂוּ הַפְּרִיצִים, וַיֹּאמֶר לְנִגְחָהּ וּלְהַפִּילָהּ. וְאָז
יָצְאוּ אֵלָיו הַרְבֵּה מִשָּׂרֵי הַפְּרִיצִים, וַיִּשְׁלִימוּ עִמּוֹ - וַיִּקְבְּלֵם, וַיִּתְּנֵם
בְּרָאשֵׁי גְדוּדָיו.

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים /

יִסְפַּר בּוֹ שָׂרִפֶת קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים בְּעֹנֹתֵינוּ
וְהָאוֹתוֹת אֲשֶׁר נִרְאוּ בִירוּשָׁלַיִם קֹדֶם חֲרָבַן
הַבַּיִת

וְיִהי שַׁעַר אֶחָד מִשְׁעָרֵי הַהֵיכָל סָגוּר, וְהַדְּלֵת הַיְתָה מְצֻפָה בְּכֶסֶף,
וַיְכֹאוּ הָרוֹמִיִּים, וַיְצִיחוּ אִשׁ בְּשַׁעַר הַהוּא, וַיִּכְעַר בּוֹ הָאִשׁ, וַיִּשְׂרְפוּ עֲצֵי
הַדְּלֹתוֹת [כד"מ: הַדְּלֹת], וַיִּפֹּל הַכֶּסֶף לְאַרְץ - וַיִּפְתַּח הַשַּׁעַר. וְיִהי
בְּהַפְתַּח הַשַּׁעַר, וַיִּרְאוּ - וְהִנֵּה הַדְּרֹךְ הַהוֹלְכֵת אֶל קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים. וְיִהי
כְּרֹאוֹת טִיטוֹס אֶת קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וַיַּחְמַל עָלָיו, וַיִּכְבְּדֵהוּ. וַיְצַו טִיטוֹס
לְמַנֵּעַ אֶת עַמּוֹ מִנְּגֹעַ בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים. וַיֹּאמֶר אֶל אֲנָשָׁיו: "חֲדְלוּ לָכֶם
מִן הַבַּיִת הַזֶּה, עַד אֲשֶׁר תִּכּוֹן לָנוּ הָעֵצָה מִה נַעֲשֶׂה בּוֹ!" וַיְצַו, וַיַּעֲבִירוּ
קוֹל בְּמַחְנֵהוּ לֵאמֹר: "כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב אֶל הַקְּדָשׁ הַזֶּה - יוֹמֵת!"
וַיִּפְקֹד עָלָיו גְּבוּרִים מִגְּבוּרָיו לְשַׁמְרוֹ לְכָל יַחֲלוּהוּ אִישׁ מִכָּל אֲנָשָׁיו
לְבֹא בּוֹ. וַיַּעֲנוּ שָׂרֵי הָרוֹמִיִּים וּגְדוּלֵי הַיּוֹעֲצִים אֲשֶׁר לְטִיטוֹס, וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו כְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר: "אִם לֹא יִשְׂרַף הַבַּיִת הַזֶּה, לֹא תוּכַל לְכַבֵּשׁ
אֶת הָעָם הַזֶּה - כִּי לְמַעַנּוֹ יָמוּתוּ!" וְטִיטוֹס לֹא אָבָה לְשַׁמֵּעַ לְעֲצָתָם
בְּזֶה, רַק הֶעֱמִיד שָׁם מִקְצַת מִגְּבוּרֵי הָרוֹמִיִּים, גַּם מִקְצַת מִגְּבוּרֵי

היהודים אשר השלימו עמו, ויצו אותם לשמר את קדש הקדשים לבל יחללהו איש - עד הועצם. והיהודים הפריצים הנשארים עוד בירושלים שלא השלימו עם הרומיים - בראותם כי סרו משם חיל הרומיים, וניחו שם שומרי קדש הקדשים, וירוצו עליהם בתרבותם, ויפוס לפי חרב וישמידום. וכשמע טיטוס את כל אשר עשו היהודים ההם, וינהג את כל גבוריו וילך עליהם, ויה מהם רבים, והנשארים מהם ברחו אל הר ציון.

ויהי ממחרת, ויגהלו הרומיים, וישלחו אש בקדש הקדשים מסביב, ויגחו קורות, ויעמידום על שערי הזֶהָב אשר לקדש הקדשים, ויציתו בהם את האש. ויחם הזֶהָב, וישרפו עצי הדלתות, ויפלו לארץ. ויפתח בית קדש הקדשים לעיני הכל, בחדש החמישי בתשעה לחדש - והוא היום אשר בו נפתח בית קדש הקדשים בימי הכשדים (כן שנינו בתענית ואע"פ שפשוטו של מקרא הוא שהבית הראשון חרב בו' באב, ידע יוסיפון קבלת חכמי ישראל, כי היה מן הפרושים (ולא כדעת המערערים לומר שהיה מן הצדוקים ח"ו). ויהי בפתחם - הרומיים - את השער אשר לקדש הקדשים, וילכדוהו - ויריעו תרועה גדולה מאד לשמחה (כמ"ש בתהלים ע"ד שאנו צורריך בקרב מועדיך). ובית קדש הקדשים היה נשרף בכל סביבותיו - שרוף והלוד. וירץ טיטוס בכל כחו, למען אשר (עיי' רש"י בראשית י"ח י"ט) יכבה את האש מעל קדש הקדשים, ולא היה יכול לכבות את האש, כי רב העם הורפים והמשחיתים מאד. ויצעק טיטוס עליהם לבלתי עשות פן, ולא הטו את אונם ולא שמעו אליו - כי כשטף מים לרב פן באו משחיתים מהמונות הגוים לרב, ועשן השרפה היה הולך וגדל. וטיטוס קורא וצועק, ואין שומע אליו. ויהי כראות טיטוס כי לא יכול לגרש את העם מעל קדש הקדשים, וישלף את חרבו, ויחל ויגער בשרי עמו, ויחרפם ויקללם. והמונות יתר הגוים

הנְכָרִים - אֲשֶׁר לֹא מֵהֶרֹמַיִם - הִכָּה בְחָרֵב לְמַעַן יִגְרָשׁם מִשָּׁם, וְלֹא יָכוֹל לְגָרְשָׁם, וַיָּמַת מֵהֶם רַבִּים. וְכָל הַמּוֹנוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם לְעֹזֶרֶת הֶרֹמַיִם, הָיוּ מִשְׁחִיתִים וּמִשְׁמִידִים יוֹתֵר מֵהֶרֹמַיִם - וּמֵהֶם הֵמִית טִיטוֹס רַבִּים. וְעַם זֶה לֹא יָכוֹל לְגָרְשׁם מִשָּׁם, וְהָעַם הוֹלֵךְ וְגָדוֹל. וַיִּצְעַק טִיטוֹס בָּהֶם, עַד הִנָּחַר גְּרוֹנוֹ - וְלֹא יָכוֹל לְצַעֵק עוֹד, וְהֵם לֹא שָׁמְעוּ לְקוֹלוֹ. וְהַכְּהֻנִּים אֲשֶׁר הָיוּ בְקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, הָיוּ נִלְחָמִים בְּרֹמַיִם עַד בְּלִמֵּי יְכַלֵּת בָּהֶם לְהָרִים עוֹד יָד לְהִלָּחֵם בָּם. וַיְהִי כִּרְאוֹת הַכְּהֻנִּים כִּי אֵין לָהֶם יִשׁוּעָה עוֹד, וַיִּדְלְגוּ - וַיִּפְּלוּ אֶת גּוּפוֹתֵיהֶם אֶל הָאֵשׁ אֲשֶׁר שִׁלְחָה בְקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים. וְרַבִּים מִגְּבוּרֵי הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם נִחְבָּאִים מִפְּנֵי הֶרֹמַיִם, נָפְלוּ בְּאֵשׁ הַקִּדְשׁ עִם הַכְּהֻנִּים הָהֵם - וַנִּשְׁרְפוּ (בְּקִינָה לְט"ב הַמִּתְחַלֵּת אִם תֹּאכֻלְנָה נָשִׁים פְּרִים עוֹלָלֵי טְפוּחִים אֱלִילֵי לִי (שְׁחִיבְרָה ר"א הַקְּלִיר): אִם תְּנוֹסְנָה לְמִסַּךְ הַיֵּכֶל שְׁמוֹנִים אֶלֶף כְּהֻנִּים פְּרָחִים אֱלִילֵי לִי, אִם תִּשְׂרַפְנָה שָׁם כָּל אוֹתָן הַנִּפְשׁוֹת כְּקֻצִּים כְּסוּחִים אֱלִילֵי לִי), כִּי אָמְרוּ: "אֵין אַחֵר שְׂרַפְתָּ בֵּית ה' חַיִּים!" וְטִיטוֹס עוֹד הָיָה מִכָּה בָּעַם, לְמַנְעֵם וּלְחַשׂוֹךְ אוֹתָם מִחֲטוֹא עוֹד בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים - וְאֵין שׁוֹמֵעַ לוֹ, כִּי רָבוּ הַגּוֹיִם הַמִּשְׁחִיתִים וְהַמִּשְׁמִידִים וְהוֹרְפִים עַד כָּלָה. וַיִּיגַע וַיִּיעֵף, וַיִּפֹּל לְאָרֶץ מְבֻלֵי כַּח (חוֹז"ל סִיפְרוּ לָנוּ בְּגִיטִין ג'ו': אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה צַר בְּפָנַי, וְכַעֲזָן זֶה בְּיָקָר פְּכ"ב, וְכ"ז לֹא הָיָה אֲפֶשֶׁר אֵילוּ הָיוּ הַפְּרִיצִים נִלְחָמִים בְּתוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ, אֲלֵא בּוֹדָאֵי כָּל זֶה שֶׁקָּר שִׁנְכַתְב לְחִנְיָפָה, וְגַם לְעִיל פִּפ"ד מִשְׁמַע שֶׁכָּבַר לְכַתְחִילָה הָיָה בְּרַעַת טִיטוֹס לְשִׁרׁוֹף בֵּיהֶמ"ק). וַיְהִי כִּרְאוֹתוֹ כִּי לֹא יָכוֹל לְהִצִּיל אֶת מַעוֹן קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים לְבִלְתֵּי הַשְׂרָף, וַיִּחְדַּל מִצְעוֹק וּמִחֲשׂוֹף וּמִמְנוּעַ.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַשְׂרָף בֵּית קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, וַיִּקַּם טִיטוֹס וַיָּבֵא אֶל קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, וַיֵּרָא תַפְאֶרֶת הַבַּיִת וְאֵת הוֹדוֹ וְאֵת הַדְּרוֹ, וַיֵּאֱמֶן כִּי בֵּית אֱלֹהִים הוּא - כִּי עֲדִין לֹא נִשְׂרָף כָּל הַבַּיִת, וְכִי רָבוּ הַצִּיל מֵהַשְׂרָף, לְמַעַן יִחַזְּהוּ בְּיַפְיֹו וְתַפְאֶרְתּוֹ וְהִדְרָ כְּבוֹדוֹ. וַיֹּאמֶר טִיטוֹס: "עֲתָה יִדְעַתִּי,

שנב / פרק שלושה ותשעים

כִּי אֵין זֶה כִּי אִם בַּיִת אֱלֹהִים, וְזֶה מְעוֹן אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁכָּנֹו, וְלֹא לְחַנּוּם גְּלַחְמוֹ הַיְהוּדִים עָלָיו עַד כָּלֵה." וַיִּפְלֵא עוֹד הַדָּר כְּבוֹד הַבַּיִת בְּעֵינֵי טִיטוֹס. וַיֹּאמֶר: "גַּם יִדְעָתִי עוֹד, אֲשֶׁר הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָיוּ בְּאִים מֵאַפְסֵי אֶרֶץ, בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבְכָלֵי חֲמֻדָּה, לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְאֱלֹהֵי הַבַּיִת הַזֶּה - לֹא עַל חַנּוּם הָיוּ בְּאִים. כִּי גְדוֹל כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה, וְגְדוֹל הַדָּר כְּבוֹד הַיִּכְלוֹ מֵהֵיכַל הַרֹמַיִים וּמִכָּל הַיִּכְלֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר רָאִיתִי. וְאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם - אֲשֶׁר הוּא אֱלֹהֵי הַבַּיִת הַזֶּה - יִנְקֵם נִקְמַת בֵּיתוֹ מֵאֵת הַפְּרִיצִים אֲשֶׁר סָבְבוּ עָלָיו בְּרִשְׁעָתֶם אֵת כָּל הָרַעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת."

וְהָאֵשׁ הַגְּבִירָה לְלֵהֵט אֵת קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. וְכִרְאוֹת שְׂרֵי הַפְּרִיצִים עִם הַפְּרִיצִים הַנִּשְׂאָרִים עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם כִּי נִשְׂרַף קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, שָׂרְפוּ גַם הֵם אֵת שְׂאֵרֵי בַיִת הַמְּקֹדֶשׁ (קִרְיָה לְשִׁמוֹעַ שִׁגְיָה שְׂקֵר), וְגַם אֵת כָּל הַבְּתוּיִם הַנִּשְׂאָרִים בְּעִיר מְלֹאִים כָּל הוֹן יָקָר וְכָלֵי חֲמֻדָּה. וַיִּשְׂרְפוּ כָּל בַּיִת גְּדוֹל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וְכָל בַּיִת אֲשֶׁר יָדְעוּ כִּי בּוֹ עֵשֶׂר וְכָבוֹד וְכָל מַחְיָה, לְמַעַן לֹא תִהְיֶה בָּם מִמְשָׁלָה לְרֹמַיִים. וְגַם יִתֵּר בְּנֵי הַהֵיכָל שָׂרְפוּ, כִּי אָמְרוּ: "אַחֲרֵי אֲשֶׁר נִשְׂרַף בַּיִת קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, מֵה חֲפִץ עוֹד בְּחַיִּים, אוֹ לְהִשְׁאִיר בַּיִת אוֹ בְּנֵי!"

וַיִּקְוּמוּ אַחֲרָי כֵּן הַרֹמַיִים, וַיִּכְבּוּ אֵת הַשְׂרָפָה, וַיַּעֲמִידוּ צְלַמֵיהֶם בְּהֵיכַל, וַיַּעֲלוּ לָהֶם עוֹלוֹת, וַיִּחַרְפוּ אֵת הַיְהוּדִים וְאֵת תּוֹרָתָם לְפָנֵי צְלַמֵיהֶם.

בְּעַת הַהִיא עָמַד אֶחָד מֵהַיְהוּדִים, וַיִּנְבֵּא בְּשִׁקָר (עַמ"ש לְעִיל פַּע"ט). וַיֹּאמֶר לְפְרִיצִים הַנּוֹתָרִים בִּירוּשָׁלַיִם עוֹד: "הַתְּחַזְּקוּ וְהִתְאַמְצוּ, וְעַמְדוּ בְּכָלֵי מְלַחְמָה! כִּי עֵתָה יִבְנֶה הַבַּיִת מֵאֵלָיו - וְלֹא מִיַּדֵי אָדָם (כִּי הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי יִבְנֶה בְיַדֵי שָׁמַיִם כַּמ"ש רַש"י וְתוֹס' סוּכָה מ"א. וְרַש"י כ"ה ל'. וְהוּא ע"פ מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּשׁוֹבְעַת ט"ו: וְאִף כִּי הַרְמַב"ם הֵבִיא כָּל דִּינֵי בְנֵי הַבַּיִת, וּפְסָק דַּאִין בּוֹנֵין בִּיהִמ"ק בְּלִילָה וּבִי"ט, הֵינּוּ שֵׁם לֹא נִזְכַּר כִּי יִבְנֶה בְיַד

יוסיפון / שנג

אדם, ואם נזכה יבנה ביר"ש, וחיישינן שמא נזכה ויבנה ביר"ש בחמיסר או בליל שיתסר, ועיין בתפא"י ריש מדות), לְמַעַן הִרְאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְרוֹמִיִּים אֶת גְּבוּרָתוֹ, כִּי יִתְגַּאוּ עַל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר נִצְחוּם. וְעַתָּה, אִם תִּתְאַמְצוּ וְתִלְחַמוּ בְּרוֹמִיִּים בְּכָל יְכַלְתְּכֶם - הַיּוֹם יִבְנֶה הַבַּיִת מֵאֲלֵיו! וְיִתְגַּדְּרוּ הַפְּרִיָצִים עוֹד לְהִלָּחֵם בְּרוֹמִיִּים, וַיְכּוּ מֵהֶם רַבִּים, וְגַם נָפְלוּ מֵהַפְּרִיָצִים רַבִּים. וַיְכּוּ הַרוֹמִיִּים אֹז מִדִּלְת הָעַם כְּצֹאן לְטֹבַח אַחֲרֵי אֲשֶׁר חָמְלוּ מֵהַרוֹג בָּהֶם תְּחִלָּה, כִּי שָׁמְעוּ אֶל דְּבַרֵי הַמּוֹרָה שֶׁקָּרָה הַנְּבִיא לְכֹזֵב, וְלֹא שָׁמוּ לֵב אֶל דְּבַרֵי הָאוֹתוֹת הַנִּעֲשׂוֹת בִּירוּשָׁלַיִם, אֲשֶׁר הָיוּ אוֹתוֹת נוֹרָאִים מְאֹד.

כִּי לִפְנֵי בֹא אֶסְפְּסִיאָנוּס שָׁנָה אַחַת, נִרְאָה עַל הַהֵיכָל כּוֹכֵב אֶחָד נוֹצֵץ כְּמוֹ אִישׁ - בְּיָדוֹ תְּרֻבּוֹת שְׁלוֹפּוֹת.

ובַּיָּמִים הָהֵם - יוֹם הָאוֹת הַזֶּה - בַּיָּמֵי חַג הַפֶּסַח הָיָה, וְכָל הַלְּיָלָה אֲשֶׁר לַיּוֹם הַהוּא הָיָה הַהֵיכָל מְאִיר וּמְגִיחַ כְּאוֹר יוֹם, וְהָיָה כֵּן כָּל שְׁבַעַת יָמֵי הַפֶּסַח. וַיִּדְעוּ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אוֹת רְעָה הוּא, וַיִּתֵּר הָעַם אִמְרוּ כִּי אוֹת טוֹבָה הוּא גַם (ונראה שהחכמים היו אומרים שכוכב החרב מורה על חרב הרומיים, ועמי הארץ היו סבורים שמורה על חרב ישראל. וכן האור לדעת חכמי ישראל מורה על האש ולדעת עמי הארץ על אור גדול. ונראה כי דעת חכמי ישראל היתה שכל שינוי הטבע סתמו סימן רע הוא, כי לא היה הדור ראוי לנסים) בְּעַת הַהֵיא.

וְגַם בַּיָּמִים הָהֵם הִבִּיאוּ עֲגָלַת בָּקָר לְעֹזְרָה (כי עולה אינה אלא זכר, ומעשה זה היה בחטאת או שלמים והאות היה על כנסת ישראל שנקראת שה פזורה, ולדעת ע"ה מורה הלידה על ההצלחה כמ"ש בטרם תחיל ילדה וגו'), וְהָיָה בְּהַפִּילָם אוֹתָהּ לָאָרֶץ לְשַׁחֲטָהּ - וְהִנֵּה הִיא יֹלְדָה כְּבֶשֶׂת, וַיֹּאמְרוּ כִּי גַם זֶה אוֹת הוּא.

וַיֵּרְאוּ עוֹד שָׁם אֶזְרוֹת אֶחָת בְּשַׁעַר הַקְּדִים, כִּי שַׁעַר קְדִים הָיָה שַׁעַר
גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד, וְלֹא יִפְתָּח - עַד בֹּא עֹשְׂרִים אֲנָשִׁים לִפְתָּחוֹ, וְכֵן לֹא
יִסְגֵר - עַד בֹּא עֹשְׂרִים אֲנָשִׁים לְסַגְרוֹ, וְקוֹל צִיר הַשַּׁעַר נִשְׁמָע עַד
לְמַרְחֹק (תמיד פ"ג מ"ח, ועיין חוסי' יומא ל"ט: ד"ה וצ"ה). וּבְיָמֵים הָהֵם
מִצְאֹהוּ כִּי נִפְתַּח מֵאֲלֵיו בְּלֹא יָד, וְלֹא יִכְלוּ לְסַגֵּר אוֹתוֹ - עַד אֲשֶׁר
נִקְהְלוּ הַרְבֵּה (בד"מ: עֹשְׂרִים) אֲנָשִׁים וּסְגֹרוּהוּ. וְגַם עַל הָאוֹת הַזֶּה הָיוּ
אוֹמְרִים חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּהֲנִים, כִּי אוֹת רָעָה הִיא (כמ"ש ביום אל"ט:
עשה"כ פתח לבנון דלתיך ותאכל אשר בארזיך, ועיי"ש רש"י ד"ה נפתחות מאליו
סימן לאויבים לבא וליכנס, זה היה ארבעים שנה קודם החורבן כמ"ש ולא שנה
אחת קודם בא אספסיינוס. ולדעת ע"ה אפשר שהיה מורה לטוב עשה"כ, שאו
שערים ראשיכים וגו' וכמ"ש בשבת ל: ועשה"כ פתחו לי שערי צדק וגו'), וַיִּתֵּן
עַם הָאָרֶץ הָיוּ אוֹמְרִים כִּי אוֹת טוֹבָה הִיא.

וַיְהִי אַחֲרַי כֵּן, נִרְאָה עַל בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים מְלַמְעָלָה כָּל הַלְּיָלָה
כְּתַבְנִית פְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה כִּפְיּוֹ בְּכָל הָאָרֶץ וּמִרְאֵהוּ נוֹרָא
מְאֹד (לדעת חכמי ישראל מורה על מ"ש ושמתי פני בהם לרעה ולא לטובה, ולדעת
ע"ה מורה על ההשגחה הפרטית ועל פני אדם שבמרכבה).

וְעוֹד בְּיָמֵים הָהֵם נִרְאָה רֹכְבֵי אֵשׁ וּפָרָשִׁים עֲלֵיהֶם, וְחֵיל גָּדוֹל מְאֹד,
מְעוֹפְפִים עַל פְּנֵי הַרְקִיעַ, קְרוֹב רִים בָּאִים (ראים לשון כאשר ידאה הנשר,
לדעת החכמים מורה על חיל רומי, ולדעת ע"ה על חיל יהודה, או על מלאכים
העזררים) עַל יְרוּשָׁלַיִם וְעַל כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה, וְכֻלָּם סוּסֵי אֵשׁ וְרוֹכְבֵי אֵשׁ.
וַיְהִי בְיוֹם חַג הַשְּׁבֻעוֹת שָׁמְעוּ הַכֹּהֲנִים בְּתוֹךְ הַהֵיכָל קוֹל לְקַת בְּנֵי
אָדָם וְקוֹל מְצַעְדוֹת רַגְלֵי בְנֵי אָדָם הוֹלְכִים בְּקֶרֶב הַהֵיכָל לְרֹב. וַיִּשְׁמְעוּ
קוֹל גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד מִדְּבַר וְקוֹרָא וְאוֹמֵר: "לְכוּ וְנִלְכֶה מִן הַבַּיִת -
וְנִסְעָה לָנוּ!" וְחֲכָמֵי יְרוּשָׁלַיִם כָּלָם אָמְרוּ אֲשֶׁר זֶה אוֹת רָעָה הִיא, וַיִּתֵּן
הָעָם הָיוּ אוֹמְרִים כִּי אוֹת טוֹבָה הִיא (לדעת החכמים מורה שהשכינה עזבה

את הבית כמ"ש חז"ל בר"ה ל"א. ולדעת ע"ה מורה שהקב"ה משלח מלאכיו לצאת למלחמה ברומיים כמ"ש כשמעך את קול הצעדה וגו' (דהי"א י"ד ט"ו)).

וְלִפְנֵי הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה - שְׁנַיִם אַרְבָּע - הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ, וְשָׁמוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָהוּ (אין זה התנא ר' יהושע בן חנניה, שלא היה יוסיפון אומר עליו שהיה מעם הארץ, גם לא נהרג במלחמה אלא יצא עם ריב"ז אל אספסיינוס כמ"ש בגיטין נ"ו: ובמדרש איכה רבתי פרשה א', והיה חי כמה זמן אחר החורבן שהרי נחלק עם ר"ג דיבנה, ור"ג דיבנה לא נעשה נשיא אלא כמה זמן אחר החורבן, כמו שהוכיחו התוס' בכ"מ מדאמרינן משחרב בהמ"ק התקין ריב"ז). וַיִּחַל לְקַרְא בְּקוֹל גְּדוֹל בְּיוֹם חַג הַסְּכוּת לֵאמֹר: "קוֹל מְמוֹרָח, קוֹל מִמַּעְרָב, קוֹל מֵאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם! קוֹל עַל יְרוּשָׁלַיִם, וְקוֹל עַל הַהֵיכָל! קוֹל עַל חֲתָן, קוֹל עַל פֶּלֶה (עשה"כ והשבתי מערי יהודה ומחוצות ירושלים וגו' קול חתן וקול כלה (ירמיהו ז' ל"ד)), וְקוֹל עַל כָּל הָעָם!" וַיִּשְׁנְאוּהוּ כָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: "לָמָּה תִּצְעַק לְקַרְא הַדָּבָר הַזֶּה?" וַיַּצוּ הוּא אֲשֶׁר לָעִיר לְכָל יֹאמְרוּ לוֹ דָּבָר - פִּי נִחְשָׁב בְּעֵינָיו כְּמִשְׁגָּע. וַיִּלְךְ עוֹד הָאִישׁ הַלּוֹךְ וְקֹרֵא: "אֹי עַל יְרוּשָׁלַיִם וְאֹי עַל מִקְדָּשָׁה! אֹי עַל הַיְכָלוֹ עַד יוֹם הַמְּלַחְמָה!" - וַיְהִי בַּהֲיוֹת הַמְּלַחְמָה הָרִאשׁוֹנָה הִחַל לְקַרְא - וַתְּבֹאֶהוּ אָבֶן יָד (עמ"ש לעיל פרק צ') גְּדוֹלָה, וַתַּפְּהוּ עַל רֹאשׁוֹ - וַתְּמִיתָהוּ.

בַּיָּמִים הָהֵם נִמְצָא מִכְּתָב כְּתוּב עַל הַצּוּר מִיָּמֵי הָרִאשׁוֹנִים. וַיִּקְרָאוּ אוֹתוֹ, וְהִנֵּה כְּתוּב בּוֹ לֵאמֹר: "בְּעֵת אֲשֶׁר יִמְלֵא בְּנֵי הַהֵיכָל וַיְהִי מִרְבַּע - אֹז יְהִרְסוּ. וְכַאֲשֶׁר נִלְפְּדָה אֲנִטוּכִיאָה [בד"מ: אֲנִטוּכִיאָה], וַיְהִירְסוּהָ חֵיל הָרֹמָיִים וַיִּפְרְצוּ אֶת פֶּאת הַהֵיכָל, וַיִּמְהָרוּ הַיְהוּדִים לְבָנוֹת אֶת פְּרֻצַת פֶּאת הַהֵיכָל. וַיְהִי כְּכַלּוֹתָם לְבָנוֹת, וְהִנֵּה הַהֵיכָל מִרְבַּע (תנן במדות פ"ד מ"ז: וההיכל צר מאחוריו ורחב מלפניו ודומה לאר שנאמר הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד ועי"ש ברע"ב ובתו"ט ופסוק זה נאמר

גבי פורענות. ויש לפרשו הוי על ההיכל שראוי להיות דומה לארי, והוא עתיד להיות מרובע וליחרב, כי דמיון הארי מורה על גבורתו, וכאשר נתרבע בטלה גבורתו). והם לא זכרו את דברי המכתב אשר היה על הצור כתוב, על כן נאמנו דברי המכתב ההוא.

וגם נמצא כתוב בקיר בית קדש הקדשים לאמר: "כאשר יהיה הבנין מרבע - אז ימלך מלך על ישראל. וימלך מלך המולך ומושל בכל ארץ ישראל".
ועם הארץ מקצתם אמרו כי הוא מלך ישראל, והכהנים אמרו כי הוא מלך הרומיים.

פרק ארבעה ותשעים /

יספר בו מלחמות טיטוס עם הפריצים על אודות רשעתם ובלתי הפנעם אליו

ויהי כבא כל חיל הרומיים אל ההיכל, ויגוסו היהודים אל הר ציון, וישאו הרומיים את עצביהם ויעמידום בהיכל ה'. ויזבחו לאדונייהם טיטוס זבחים (וכן היה דרך עובדי ע"ז למי שראו אותו בהצלחה, כמו נבוכדנצר שרצה להקריב לפני דניאל כמ"ש בדניאל ב' מ"ו ועיין בנפש החיים שער ג' פרק ט'), וינסכו לו נסכים, ויהללוהו - ויחרפו ויגדפו את ישראל ואת אלהיהם מאד מאד.

בעת ההיא ירד אל הרומיים נער קטן מן הפהנים מהר ציון. ויען ויאמר אל פחת הרומיים אשר היה על ההיכל לאמר: "תנה לי מים, ואשתה". ויחמל הפחת על הנער, כי מצא חן בעיניו, ויצו - ויתנו לו

מים. וַיִּקַּח הַנְּעָר אֶת הַכֶּלִי אֲשֶׁר הָיוּ בוֹ הַמַּיִם, וַיִּשֶׁתּ - וְהַנּוֹתָר לְקַח עִמּוֹ, וַיְבָרַח, וַיַּעַל אֶל הַכְּהֲנִים וַיִּשְׁקֵם. וַיְרַדְף הַפַּחַת אַחֲרֵי הַנְּעָר לְעֵינָי בְּנֵי עִמּוֹ - וְלֹא חָפֵץ לְלַכְדוֹ, כִּי שָׁמַח עַל אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּרַף מִמֶּנּוּ - וַיִּמְלֹט.

וַיְהִי כַּנְסֹף הַרומיים לַפְּנֵי אֲדוֹנֵיהֶם טִיטוּס, וְהָנָה מִקְצַת מֵהַכְּהֲנִים אֲשֶׁר נִלְכְּדוּ עַל הַהֵיכָל הַתְּחַנְּנוּ אֶל טִיטוּס לְמַעַן אֲשֶׁר יִחִים וְלֹא יִמִּיתֶם. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם טִיטוּס: "מִדּוּעַ עָתָה תִּבְחָרוּ בַּחַיִּים, וְלֹא תַמּוּתוּ עִם אַחֵיכֶם אֲשֶׁר מָתוּ עַל אֱלֹהֵי הַבַּיִת, וַיִּשְׁרְפוּ עִם שְׂרֵפַת הַבַּיִת?! " וַיֵּצֵא טִיטוּס, וַיִּפְגְּעוּ בָּם אָז, וַיִּמּוּתוּ כָּלֶם.

וְשָׁמְעוֹן וַיּוֹחֲנָן שָׁלְחוּ אֶל טִיטוּס דְּבָרֵי שְׁלוֹם וַתְּחַנְּנָה לְבַקֵּשׁ עַל נַפְשָׁם - לְמַעַן יִחִים. וַיַּעַן טִיטוּס, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: "אַתֶּם אַחֲרָתֶם לְשֹׂאֵל אֶת הַדְּבָר הַזֶּה! וְעָתָה, בְּבַקְשְׁכֶם לַחַיּוֹת - עַל מַה תִּבְקָשׁוּ זֶה, אַחֲרֵי אֲשֶׁר לֹא הִשְׁאַרְתֶּם מִכָּל הַמּוֹן עִמְכֶם רַק מַעַט, וְאֶת חֲמֹדַת הָעִיר הַזֹּאת הִשְׁמַדְתֶּם, וְאֶת עַם יוֹשְׁבֵיהָ כָּלִיתֶם, וְהִאֲבַדְתֶּם אֶת שְׁמֵם מְרַב רַעְתְּכֶם - כִּי הֵייתֶם טְמֵאִים וְאֲכֹזְרִים וּמְשֻׁקָּצִים. וְאַחֲרַי כָּל זֹאת תִּבְקָשׁוּן אֶת הַשְּׁלוֹם? הֲלֹא פְעָמִים רַבּוֹת בִּקְשָׁתִי אֲנִי מִכֶּם שְׁלוֹם - וְלֹא אָבִיתֶם! וְאַקְרָא אֲלֵיכֶם שְׁלוֹם פְּעַם אַחַר פְּעַם, כִּי חֲמָלָה נַפְשֵׁי עֲלֵיכֶם וְעַל דַּלַּת עִם הָאָרֶץ הַעֲטוּפִים בְּרַעַב וְהַמְשַׁלְכִים מַחוּץ לְעִיר בְּלִמֵּי קְבוּרָה. וְאַתֶּם - הַקְּשִׁיתֶם עַרְפְּכֶם וְלֹא רָצִיתֶם לְשְׁלוֹם, עַד אֲשֶׁר נִשְׁחַת כָּל הָעָם וְנִשְׁמַד וְנִאֲבַד! וְעָתָה - מַה יִּתְרוֹן יִהְיֶה לָכֶם בַּהֲחִיּוֹתֵי אֲתֶכֶם? וַיַּחְרַפֶּם טִיטוּס וַיַּגְדִּפֶם מְאֹד, וַיִּקְלָלֶם בְּקִלְלוֹת נִמְרָצוֹת אֲשֶׁר לֹא כִתְבָנוּם הַנָּה. וַיּוֹסֶף עוֹד טִיטוּס וַיּוֹכִיחֶם, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר: "אֲמָרוּ לִי - הַפְּרִיצִים הַרְשָׁעִים הַחֲטָאִים בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם! הֲלֹא אַתֶּם הִמַּתֶּם אֶת עַם ה', וְאַתֶּם שְׂרַפְתֶּם אֶת בֵּיתוֹ בְּאֵשׁ, וְאַתֶּם הִבַּאתֶם אֶל הָעִיר הַזֹּאת אֶת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת וְאֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר בָּאָה אֲלֵיהָ! וְאִיךָ יַעֲלֶה עַל רוּחְכֶם לֵאמֹר: הַחִיָּה אוֹתָנוּ! וְלָמָּה תִּבְחָרוּ אֲתֶם עָתָה

לחיות מכל החכמים הצדיקים והנביאים והחסידים והקדושים קדושי
 עליון אשר הרגתם בכלתי ורחמנותי ובכלתי חמלה. ואיככה אוכל
 וראיתי ברעה אשר תמצא אותי - אם לא אנקם נקמתם מכם. ועוד,
 הנה היום הזה - אתם מבקשים ושואלים חיים? ועודכם אתם
 מחזיקים ברשעתכם, כי עוד השלח בידכם, ואתם חגורים בכלי
 המלחמה ומתחננים אלי לאמר: חיינו! והלא לכדנו את העיר, וגם את
 ההיכל וגם את קדש הקדשים שרפנו באש - ומה תוחילו עוד? העוד
 יש לכם תקוה? ועתה, השליכו מידכם את השלח, והסירו מעליכם את
 כלי המלחמה, ואחרי כן תתחננו - ואדעה מה אעשה לכם! ואולי אני
 ארחם עליכם, וחייתם.”

ויענו שרי הפריצים - יוחנן ושמעון - לטיטוס, ויאמרו אליו
 לאמר: “אנחנו נשבענו ביהוה אלהינו, אשר הוא אלהי השמים ואלהי
 הארץ, אשר לא נשא את עלף ולא נעבדך ולא נשרת אותך ולא נשלים
 עמך לעבדך! ועתה, אם טוב בעיניך להגדיל חסדך עמנו ולעזוב אותנו
 לצאת מן העיר, והלכנו אל המדבר - נאמר כי מצאנו חן בעיניך! ואם
 אין - נעמד כאשר נעמד, ונראה מה נעשה ועל אי זה דרך נמות!”
 ויחר אף טיטוס ויחרף ויגדף, ויאמר אליהם: “העוד זדון לבבכם
 עמכם וקשי ערפכם אתכם? והנכם גלפדים - אתם - בידינו! ועוד
 אתם מדברים לאמר: נשבענו לבלתי שאת עלף! והלא נשבעתם -
 אתם - אשר תמותו! ועתה, הנה אתם שמתם את שבועתכם למשמרת
 למות, כי מאסתם בחיים! והלא העיר נכבשה, ובית קדש הקדשים
 נשרף, ואין לכם מנוס - ואתם אומרים: לא נעבד אותך לעולם! אנה
 תוליכו חרפתכם וכבשתכם וכלימתכם, ועל מה תקוותכם ומה
 תוחלתכם?”

בַּעַת הַהִיא צְוָה טִיטוּס לְרוֹמִיִּים לְהִתְגַּרְוֹת עִם שְׂרֵי הַפְּרִיזִים -
 יוֹחָנָן וְשִׁמְעוֹן - מִלְחָמָה - בְּאֶשֶׁר יִהְיוּ, וְלִהְרֹג אוֹתָם - אִם יוֹכְלוּ עַל
 כָּכָה.

וּבַעַת הַהִיא קָם זֵרַח - וְהוּא מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ - מֵהַר צִיּוֹן, עִם אָחָיו וְעִם
 כָּל בְּנֵי זֵרַע הַמְּלוּכָה וְרִבֵּי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר אִתּוֹ, וַיָּבֹאוּ אֶל טִיטוּס -
 וַיִּקְבְּלוּ בְּכָבוֹד וּבְשָׁלוֹם, וַיִּנְשָׂאֵם וַיְנַהֲלֵם. וַיְהִי כִּפְרָאוֹת יוֹחָנָן וְשִׁמְעוֹן
 שְׂרֵי הַפְּרִיזִים כִּי הֵלֶךְ זֵרַח עִם יֵתֵר בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְעִם כָּל זֵרַע הַמְּלוּכָה,
 וַיָּבֹאוּ אֶל טִיטוּס וַיִּמְסְרוּ לוֹ, וַיִּלְכוּ גַם הֵם, וַיִּשְׂרְפוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר הָיָה
 בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׂרְפוּ הַבַּיִת וַיַּהֲרִסוּהוּ, וְכָל אוֹצְרוֹתָיו שִׂרְפוּ בְּאֵשׁ -
 לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְחוּ אוֹתָם הָרוֹמִיִּים. וַיִּשְׁמִידוּ הַכָּל בְּבֵית הַמֶּלֶךְ מֵאֶפֶס
 עַד (כִּן דֶּרֶךְ לַשֵּׁחִיכַי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּחִיבַת עֵד, וְכִן מְגִידֵשׁ וְעַד קָמָה וְעַד כֹּרֵם
 זֵית (שׁוֹפְטִים ט"ו ה"י)) כָּלָה.

וּמִשָּׁם יָרְדוּ אֶל הַהֵיכָל, וַיִּמְצְאוּ שָׁם הַשָּׂרִים וְהַפְּחוֹת אֲשֶׁר הִפְקִיד
 טִיטוּס עַל הַהֵיכָל, וְשְׁנֵי שְׁלִישִׁים מְשַׁלְשֵׁי הַפְּחוֹת עַל כָּלָם. אַחַד הָיָה
 פֶּקִיד עַל הַפְּרָשִׁים - וְהוּא שֵׁר הָרֶכֶב - וְאַחַד הָיָה פֶּקִיד עַל הָרִגְלִים.
 וַיָּבֹאוּ אֶת שֵׁר הָרִגְלִים וַיִּמְתְּוּהוּ, וְאֶת רֵעֵהוּ תָּפְשׂוּ חֵי. וַיִּתְחַנֵּן אֶל
 הַתּוֹפְשִׁים אוֹתוֹ, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר: "הוֹלִיכוּנִי נָא אֶל שִׁמְעוֹן הַר
 עֲלֵיכֶם, וַעֲשֵׂה בִּי כְרִצּוֹנוֹ - וַיְבֹזֶה אֶמְצֵא חֵן בְּעֵינֵיכֶם!" וַיַּעֲשׂוּ כֵן,
 וַיְבִיאוּהוּ אֶל שִׁמְעוֹן. וַיְהִי כִּהְבִיאֵם אוֹתוֹ אֶל שִׁמְעוֹן, וַיְצוּ שִׁמְעוֹן אֶת
 נְעָרָיו לְפַגֵּעַ בוֹ - וַיִּתְמַהֲמַה הַמֶּכָּה לְהַכּוֹתוֹ וְלַהֲמִיתוֹ. וַיִּקְצַף הַר הַהוּא
 עַל כָּכָה, וַיִּקְפֹּץ וַיִּדְלַג, וַיַּפֵּל אֶל מוֹרְד הָהָר - וַיִּבְרַח וַיִּמְלֹט, וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל
 טִיטוּס. וַיִּקְצַף עָלָיו טִיטוּס, וַיִּגְרָשֶׁהוּ מִלְּפָנָיו, וַיַּחַר אַפּוֹ בוֹ עַל אֲשֶׁר לֹא
 נִלְחַם לְמוֹת, וְלֹא לְהַתְּפֵשׁ חֵי.

וַיַּחַר אַף טִיטוּס עוֹד עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ הַיְהוּדִים הֵהֵם לְאַנְשֵׁיו. וַיְצוּ
 לְהַרְגֹת אֶת כָּל הַיְהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם, אֲשֶׁר אָמַר לְהַעֲבִיר
 קוֹל בְּמַחְנֵהוּ לְחַמֵּל עֲלֵיהֶם לְכַלְתֵּי הַמִּיתָם - וַיִּמָּת אַז עִם רַב

מהיהודים. ויפלו היהודים לפני הרומיים בעת ההיא חללים, וימלאו הבתים והחצרות חללים. ויהי פראות גדודי שמעון וגבוריו האדומיים את הדבר הזה, וישלחו אל טיטוס לבקש על נפשם - להחיותם. ויגד הדבר לשמעון, וימהר וירץ אליהם, ויף את שריהם ואת גדוליהם. ויחר האדומיים - מדלת עם אדום - הנותרים מהרג שמעון, נסו אל טיטוס, וימלטו אליו. ויצו אז טיטוס, וימנעו המכים בעם מהכות עוד בהם, ויחדלו מהשחית ביהודים. ויהי בעת ההיא וינס שמעון ויוחנן עמו, ויחבאו באחת המחבואות - ויתהלכו באשר התהלכו.

ויתר האנשים אשר היו אתם, ושרי ירושלים ושועי יהודה אשר היו הולכים עמם, ראו כי נסו שמעון ויוחנן הפריצים - ויחבאו. אז ירדו כל הפהנים הנשארים, ויבואו אל טיטוס, ויפלו לפניו ארצה. ויקבלם טיטוס, וירחם עליהם ויחיו - מלבד הפריצים. כי הפריצים כלם אשר היו עם שמעון ויוחנן נלקחו עד תמם במלחמה.

בעת ההיא בא אל טיטוס יהושע הכהן בן שבתאי [בד"מ: שבתי (ע' חס' גיטין י"א)]. הכהן הגדול, ועמו שתי מנורות ממנורות הזהב אשר היו במקדש, ועמו עוד כל שלחנות הזהב וכל כלי הזהב אשר היו בו, והמזרקות והכפות והייעים והמנקיות והקשויות, וגם בגדי השרד ובגדי הקדש המצפים בזהב, והמכתרים ומעטרים באבנים יקרות עם רב אבנים טובות, וימן את כל אלה לטיטוס. ויקבלהו, ויהי לו לשר על פהני ה' הנשארים - תחת יוסף הכהן. כי את יוסף הכהן עשה לקצין גדול על כל זקני וקציני ישראל כלם בעם ישראל בפהנים ובלוים. ובעת ההיא יצא גוריון הכהן, אבי יוסף הכהן הסופר לספרי הספר הזה, ממאסרו ממגדל בית שמעון הפריץ עם אשתו ועם בנו בונין (בתענית כ' אמרו שנקדימון בן גוריון היה שמו בוני, ואולי זהו. וכן נדפס על השער הדה"ח שיוסיפון היה אחיו של נקדימון) - הוא אחי יוסף הכהן הקטן ממנו. וגם בונין זה היה חכם גדול וכהן חסיד, ועשה האלהים

יוסיפון / שסא

לְיִשְׂרָאֵל תְּשׁוּעוֹת גְּדוּלוֹת עַל יְדוּ בִירוּשָׁלַיִם - כִּי הִשְׁאִירוּ טִיטוּס בִירוּשָׁלַיִם, וְלֹא הוֹלִיכוֹ עִמּוֹ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְיוֹסֵף. וַיְחִי אָבִי יוֹסֵף הַפְּהֵן אַחֲרֵי הַלְכַד יְרוּשָׁלַיִם וְאַחֲרֵי רְאוּתוֹ אֶת יוֹסֵף בְּנֵי עֲשָׂרִים חֲדָשִׁים - וַיָּמָת. בָּעֵת הַהִיא גַם כֵּן נִלְכַד גַּם פְּנַחֵס הַפְּהֵן שׁוֹמֵר הַלְשָׁכוֹת. וַיָּגַל לָהֶם אֶת כָּל אוֹצְרוֹת הַכְּהֻנִּים וּבִגְדֵי הַכְּהֻנִּים הַקְּדוּשִׁים (מִצִּינוּ בַמִּדּוֹת פ"א מ"ד פִּנְחָס הַמַּלְבִּישׁ, וַאֲפֶשֶׁר שִׁפְנָחָס הַנּוֹכַח כֹּאן הוּא, וְהִיָּה בַזְּמַנּוֹ שֶׁל רַאב"י שְׁשָׁנָה מִדּוֹת, וְהָרִי אֵף עַל הַמַּמוֹנִים שֶׁשִּׁנְּנוּ סַחֵם בַּרפ"ה דְּשָׁקִילִים אִיכָא לַמ"ד בִירוּשָׁלַיִם מִי שֶׁהִיָּה בְאוֹתוֹ הַדּוֹר מִנָּה). וַיִּתֵּן לְטִיטוּס אֶת אוֹצֵר הַשְּׂמָן הַטּוֹב, וְאֶת הַבְּשָׂמִים, וְאֶת כָּל עֲרוֹגַת הַבֶּשֶׂם אֲשֶׁר בַּמִּקְדָּשׁ. וְאֶת בִּגְדֵי אֲרָגְמָן אֲשֶׁר הִקְדִּישׁוּ אֶת הַמִּקְדָּשׁ מִלְכֵי בֵּית שְׁנִי, וְאֶת כָּל כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הָיוּ אֵתוֹ מִכְּלֵי בֵּית ה'. - וּפְנַחֵס זֶה, גַּם יְהוֹשֻׁעַ הַנּוֹזֵף רֵאשׁוֹנָה עִמּוֹ, עֲבָרוּ חֹק, הִפְרוּ בְרִית וְחָטְאוּ לַה', כִּי מָסְרוּ אֶת מַחְמַדֵּי ה' בְּיַד צוֹרֵר וְאוֹיֵב לְעַם ה' (מִמַּטְבַּע הַלְשׁוֹן נִרְאָה שֶׁאֵין זֶה הַגֵּה"ה מִבַּחֲרֵן, וְעוֹד אֵילוּ רָצוּ הַמַּעֲתִיקִים לַהֲגִיָּה הִיא רַאדִי שִׁימְחִקוּ רִיבּוּי הַשְּׂבָחִים לְטִיטוּס בַּכ"מ, אֲלֵא שְׁמֵרׁוֹב צַעֲרוֹ שֶׁל יוֹסִיפּוֹן פִּלַּט קוֹלְמוֹסוֹ כֹּאן אֵת הָאֵמֶת וְעַמ"ש לְעִיל פַּפ"ח). וְלֹא הָיָה לָהֶם נֶאֱדָה לַעֲשׂוֹת כֵּן, כִּי אִם לְמוֹת עַל עַם ה' עִם יְתֵר אַחֲיָהֶם הַכְּהֻנִּים אֲשֶׁר מָתוּ עַל עַם ה' וְנִשְׂרָפוּ בְשָׂרְפַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְכִי רָצוּ לְמַלֵּט אֶת נַפְשָׁם וְלַחֲיוֹת אַחֲרֵי אַחֲיָהֶם - לָמָּה גָלוּ אֶת מִצְפּוֹנֵי חֲצֵרוֹת בֵּית ה', וַיִּמָּסְרוּ וַיִּתְּנוּ אֶת כָּל לְטִיטוּס, וְאֵין אֲנִס לָהֶם עַל כְּכָה. - וּבָעֵת הַהִיא נִלְכְּדָה יְרוּשָׁלַיִם עִם כָּל מַחְמַדֶּיהָ, וַיַּעַל טִיטוּס אֶל הַר צִיּוֹן - וַיִּלְכְּדֶהּ, וַיִּצּוּ, וַיַּהֲרִסוּ אֶת חוֹמַת עִיר צִיּוֹן.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשָׁה יָמִים וַתַּתְּעוֹף נַפְשׁ יוֹחָנָן שֶׁר הַפְּרִיצִים בְּרָעַב, וַיָּקָם וַיֵּצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר הָיָה נִחְבָּא בּוֹ. וַיִּלֶּךְ אֶל טִיטוּס, וַיַּפֵּל לְפָנָיו, וַיִּנְשֹׁק אֶת רַגְלָיו, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "הוֹשִׁיעָה אֲדוֹנָי הַמְּלֶךְ (בְּגִיטִין נ"ו אֵיתָא שְׂאִסְפִּינּוּס הַקְּפִיד עַל שְׁקִרָאוּ רִיב"ז מַלְכָא כ"ז שְׂאִינוּ קִיסַר (וְעַמ"ש לְעִיל פַּרְק

ע"ה) ונראה שכאן אינה אלא מליצת הכתוב מלכים ב' ו' כ"ו! " וַיְצוּ טִיטוּס, וַיִּכְבְּלוּהוּ בַכְּבָלִי בְרָזֶל כְּבָדוֹת מְאֹד, וַיּוֹלִיכֵהוּ וַיְשׁוּטְטוּהוּ בּוֹ בְּכָל מַחְנֵהוּ, וַיִּתְקַלְסוּהוּ בּוֹ - וְהוּא אֶסוּר בַּכְּבָלִי בְרָזֶל וּבִנְחָשִׁים - בְּחֶרֶף וְכוּ'. וְהָיָה מִקֵּץ שָׁבְעָה יָמִים, וַיָּמָת בְּחֶנֶק וּמִיתָה מְשֻׁנָּה, כַּמְשַׁפֵּט כָּל אֲכֹר וְאוֹיֵב לָהּ וּלְעַמּוֹ. וְהָיָה אַחֲרַי כֵּן, וַיֵּצֵא גַם שְׁמַעוֹן הַפְּרִיץ - הַרוֹצֵחַ הַרְשָׁע - מִמְּקוֹם מַחְבֹּאוֹ, כִּי הִכְבִּיד עָלָיו הָרַעֵב. וַיִּקָּם, וַיִּלְבֹּשׁ בְּגָדֵי מַלְכוּת וְאַרְגָּמָן אֲשֶׁר הָיוּ אֵתוֹ, וַיִּתְרָאֶה אֶל חֵיל הַרֹמָיִים, וַיָּבֵא בְּתוֹכָם. וְהָיָה כִּרְאוֹתָם אוֹתוֹ, וַיִּרְאוּ מִגִּשְׁתֵּי אֱלֹהֵי. וַיִּקְרָא אוֹתָם מֵרְחוֹק, וַיֹּאמֶר לָהֶם: "לָכוּ, וַקְרָאוּ לִי אֶת הַפֶּתַח אֲשֶׁר הִפְקַד עֲלֵיכֶם לְשׁוֹר - וְאִמְסַר אֱלֹהֵי!" וַיִּלְכוּ, וַיִּקְרָאוּ לוֹ אֶת רוֹפֵא הַפֶּתַח אֲשֶׁר מַעִיר טְרָאנוּ, אֲשֶׁר הָיָה פְּקִיד אוֹ עַל הַרֹמָיִים. וַיָּבֵא הַפֶּתַח הַהוּא אֶל שְׁמַעוֹן, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "מִי אַתָּה? הַגִּידָה לִּי הָאֲמֶת, וְלֹא - תַּמּוֹת עַל יָדִי!" וַיַּעֲנֵהוּ, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: "אֲנִי שְׁמַעוֹן הַפְּרִיץ - הֵרַע עַל הַיְהוּדִים, אֲשֶׁר הִרְעִשְׁתִּי אֶתְכֶם בְּמַלְחָמוֹת וּגְבוּרוֹת! וְעַתָּה, אִמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ - וְתוֹלִיכֵנִי אֶל טִיטוּס אֲדוֹנֶיךָ." וַיַּעַשׂ הַפֶּתַח כֵּן, וַיּוֹלִיכֵהוּ אֶל טִיטוּס. וְהָיָה כִּרְאוֹת טִיטוּס אֶת שְׁמַעוֹן - וַיְצוּ, וַיֵּאֱסְרֵהוּ גַם הוּא כְּיוֹחָנָן, וַיּוֹלִיכֵהוּ וַיְשׁוּטְטוּהוּ בְּכָל מַחְנֵהוּ, וַיִּתְקַלְסוּהוּ וַיִּלְעַגוּ עָלָיו, כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ לְיוֹחָנָן - וְהוּא אֶסוּר בִּנְחָשִׁים. וַיְצוּ טִיטוּס, וַיְמִיתוּהוּ בְּיִסּוּרִין, וַיִּכְרְתוּ אֶת רִאשׁוֹ טָרָם יָמוֹת, וַיִּנְתְּחוּהוּ - וַיִּשְׁלִיכוּ אֶת נִתְחָיו נְבִלְתוֹ לַפְּלָבִים. וַיָּמָת הָאֲכֹר הַפְּרִיץ לְחֶרְפָּתוֹ (בְּיוֹסִיפּוֹן לְרֹמָיִים כְּתוּב שִׁשְׁנֵיהֶם הוֹבֵאוּ לְרֹמִי, וּשְׁמַעוֹן נִהְרַג בְּפֶרֶסִיא וְיוֹחָנָן נִאֶסַר בְּבֵית הַכְּלֵא, וְנִרְאָה שִׁמְצָאוֹ אִישׁ הַדּוּמָה לְשְׁמַעוֹן וְלִכְן הִרְגוּהוּ בְּפֶרֶסִיא בְּמִקּוֹמוֹ לְהַתְּפָאוֹת וְלֹא מִצָּאוֹ אִישׁ הַדּוּמָה לְיוֹחָנָן, וְכוּ' נִדְחוּ דְבַרֵי הַגֵּאֹן בַּעַל דּוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים הַמְּלַמֵּד זְכוּת עַל יוֹחָנָן) [וּבְד"מ: כָּל סְפוּר שְׁמַעוֹן וְיוֹחָנָן בְּעֶגְזָן אַחֵר - וְהִנְנִי מַעֲתִיקוֹ מִתַּחֲלָתוֹ: וְהָיָה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְתַתְּעִטְפִי נֶפֶשׁ שְׁמַעוֹן בְּרַעֵב וַיִּלְבֹּשׁ בְּגָדֵי מַלְכוּת וְכִתֵּר בְּרִאשׁוֹ וּבָא בְּקֶצֶה חֵיל רֹמָנִים. וַיִּרְאוּהוּ רֹמָנִים וַיִּרְאוּ מִגִּשְׁתֵּי אֱלֹהֵי. וַיֹּאמֶר לָהֶם:

"הולכיכונני אל שר הצבא!" ויוליכוהו. ויהי ראותו שר הצבא, וילך לטיטוס ויגיד לו. ויאמר לו טיטוס: "אל יראה פני! אסרוהו בנחשתיים והולכיכוהו בכל חיל רומא, ואחרי כן פגעו בו וימת!" ויעשו כן. ואחרי כן צוה טיטוס לקברו בבגדיו וכל צדיו אשר עליו. ויבאו ערבים בלילה, ויחפרו ויוציאוהו ויפשיטוהו, ויאכלוהו הפלכים בלילה ההוא. ויאמר טיטוס: "קללת אמתי באה לזה!" (עיין לעיל פרק פ"ט) ויהי אחרי כן, ויצא יוחנן, ויעשו לו כן. ויהי אחרי הדברים האלה ויבקש יוסף מטיטוס להוציא מבית קדשי הקדשים את הצלם ולתתו לבא שם עם הכהנים ויתר העם, ולבפות ולקונן על הבית. ויאמר טיטוס: "כטוב בעיניך עשה!" ויבא יוסף והכהנים הנשארים ויתר העם, ויקרעו בגדיהם ויזרקו עפר על ראשיהם, ויבאו בקדש הקדשים. (ואולי היה סובר שבטלה קדושתו, ולא קיי"ל הכי). ויקונן יוסף את הקינה הזאת ויאמר: "איכה ישבה בדרך גברת ממלכות! איך היתה למרמס לרגלי טמאים! אשר מלפנים אילי הקדש גלחמו בעדה, גם שמים הרעימו על אויביה, והכוכבים ממסלותרם גלחמו מלחמותיה, וגם הארץ בלעה עובריה! ועתה היית למרמס למשטח חרמים (עמ"ש לעיל פרק פ') לקברי מתים! עורו נא, אברהם יצחק ויעקב, וראו בניכם - איך פסתה הארץ פגריהם! עורו נא, משה ואהרן, וראו שרפת תורתכם עם הכהנים ועם הלויים - עורו נא! פי הנה נאמנו דבריה: שפכו דמם כמים סביבות ירושלים. אוי נא לנו כי נשארו לראות השערוניה הזאת! ומי יתן ונהיה בלא עינים, ולא נראה הריסות מקדש ה' ושרפת היכלו! כי נפלה עטרת ראשנו - אוי נא כי חטאנו!" ויבכו העם ויוסף והכהנים עד בוש, וגם טיטוס בכה עמהם וגם שרי רומנים (וחבל על דאבדון, שלא נעתקה קינה זו בהרחבה בד"ק).

ויהי מספר כל העם ההרוגים הנודעים אשר נפלו אז בתורב ביד הרומיים וכיזד הפריצים, מעם היהודים הקרובים והרחוקים אשר באו

לחג אַת חג ה' בִּירוּשָׁלַיִם, וַיַּעֲמֵדוּ שָׁם בַּמָּצוֹר - וַיִּפְּלוּ בַחֶרֶב. וַיְהִי
 מִסְפָּרָם אֶלֶף אֲלָפִים וּמֵאָה אֲלָפִים - מִלִּבְד הַהֲרוּגִים אֲשֶׁר לֹא נֹדְעוּ
 לַהֲסַפֵּר. כִּי הַהֲרוּגִים הַנִּקְבְּרִים נִסְפְּרוּ וְנֹדְעוּ, וְאֲשֶׁר לֹא נֹדְעוּ - לֹא
 בָּאוּ אֶל מִסְפָּר. וּמִלִּבְד הַמֵּתִים גַּם כֵּן עִם אֲלֻעָזָר בֶּן עֲנַנִּי הַכֹּהֵן, אַחֲרֵי
 מוֹת יוֹחָנָן וְשִׁמְעוֹן הַפְּרִיצִים וְהַאֲכֹזְרִים. וַיְהִי מִסְפָּר הָעָם מִהִיהוּדִים
 אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם טִיטוֹס בַּשָּׁבִי, וַיָּבִיֵאם אֶל רוּמָא - שֵׁשָׁה עָשָׂר
 אֲלָפִים (חֲשֹׁבֵן זֶה כְּתוּב בְּד"מ בְּסוֹף הַסֵּפֶר לְקַמֵּן פַּצ"ו וְכְתוּב שָׁם: צ' אֶלֶף)
 נִפְשׁוֹת. וַיֹּלֶךְ טִיטוֹס אֶל רוּמֵי אֶת יוֹסֵף הַכֹּהֵן. וְאֶת בּוֹנִין אַחִיו הַשָּׂאִיר
 לְקַצִּין עַל הַכֹּהֲנִים הַנְּשָׂאֲרִים בִּירוּשָׁלַיִם (נֹרָאָה שְׁלֹא נִשְׂאָרוּ יְהוּדִים
 יְרוּשָׁלַיִם אִלָּא זִמְן קֶצֶר, שֶׁהָרִי בְּגִיטִין נ"ה: אִמְרוּ שְׁגוּרוּ בֶּאֱרֵץ יְהוּדָה כֹּל דְּלֹא קִטִּיל
 יִקְטֹלוּהוּ, וְשִׂמָּא הִיתָה גִזְרָה זֹו בְּשַׁעַת הַמָּצוֹר לִפְנֵי הַחוּרְבָן), כִּי הִתְחַנֵּן לוֹ יוֹסֵף
 אַחִיו עַל כֹּכָה, וַיִּשְׂא פָנָי וַיַּעַשׂ כֵּן. וְהַפְּרִיצִים - כֻּלָּם מָתוּ בְּהַלְחָמָם עַל
 עִם ה' וְעַל מִקְדָּשׁוֹ. וַיַּעַן כִּי (יַעַן כִּי נִמְצָא בְּהֵם דְּבַר טוֹב זָכוּ לִיהֲרַג בַּחֲרָב וְלֹא
 הִלְכוּ בְּשָׁבִי הַקֶּשֶׁה מִן הַכֹּל, כַּמ"ש בַּפ"ק דְּב"ב) נִמְצָא בְּהֵם דְּבַר טוֹב, לְהִתְאַזֵּר
 לְמוֹת עַל ה' וְעַל מִקְדָּשׁוֹ בְּהִתְאַזְרָם, כִּי גַם יִתְרָם אֲשֶׁר לָכַד טִיטוֹס
 מֵהֵם וְהֵם חַיִּים - אַחַד מֵהֵם לֹא הִחִיָּה. אֲמַנְס כֹּל הַפְּרִיצִים הַנְּשָׂאֲרִים
 אֲשֶׁר נִלְכְּדוּ מֵהֵם חַיִּים, הִמִּית טִיטוֹס בְּמִיתוֹת חָרָפָה וְכוּז בִּירוּשָׁלַיִם.
 וּמֵהֵם הַשָּׂאִיר עָמְדוּ לְהִתְקַלֵּס בְּהֵם בְּכָל עִיר וְעִיר - מִדֵּי עָבְרוּ לְלַכֵּת אֶל
 רוּמֵי. וַיְהִי בְּנִסְעַ טִיטוֹס מִירוּשָׁלַיִם, וַיֵּאָסֵר בְּנִחְשָׁתִים אֶת הַפְּרִיצִים
 אֲשֶׁר לָקַח חַיִּים, וַיֹּלִיכֵם עִמּוֹ עִם יִתְרֵי הַשָּׁבִי אֲשֶׁר שָׁבָה מִהִיהוּדִים
 הַחֲסִידִים. וַיְהִי בְּתַנּוּתוֹ בְּכָל עִיר וְעִיר - מִדֵּי עָבְרוּ לְלַכֵּת אֶל רוּמֵי -
 בְּכָל עִיר אֲשֶׁר הָיָה חוֹנָה, הָיָה מוֹצִיא מִהַפְּרִיצִים הָהֵם, וּמַצּוּהָ
 לְהַשְׁלִיכֵם לְאֲרִיזוֹת וּלְחַיּוֹת רְעוֹת לְאֹכְלֵם, עַד אֲשֶׁר כָּלוּ הַפְּרִיצִים אֲשֶׁר
 אִתּוֹ.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה וְתִשְׁעִים /

יִסְפַּר בּוֹ מַה שֶּׁקָּרָה לְעַם אֶרֶץ אֲרָרְט עִם מֶלֶךְ
פָּרַס וּמְדֵי

וַיְהִי בַיָּמִים הֵהֵם, וַיְהִי עִם אֶחָד מֵעַם אֶרֶץ הַרְי אֲרָרְט, וְשֵׁם הַגּוֹזֵה הוּא אֱלָאן. וְהֵם הָיוּ סְגוּרִים מִסָּבִיב אַחֲרֵי הַהָרִים, כִּי סָגַר עֲלֵיהֶם אֱלֶפְסִנְדְּרוּס מִקְדוֹן הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל בְּכַרְיָחִי בְּרֹזֶל וּבִכְנֹךְ חֹזֵק בְּמִבּוֹא הָרִים הַמְּקִיפִים אֶת אֶרְצָם וּבְמִבּוֹאָם (עֵינַי לְעֵיל פֶּרֶק ט"ו) - כִּי יָרָא אֱלֶפְסִנְדְּרוּס מְאֹד מִגְבוּרָתָם, וְאֲשֶׁר הָיוּ גְבוּרִים גְּדוֹלִים. וְאָמַנְס, אִין אַתָּם כְּלֵי מִלְחָמָה מִבְּרֹזֶל, גַּם לֹא יָדְעוּ לַעֲשׂוֹתָם. וְכֹה מִשְׁפָּט גְבוּרָתָם: אֲשֶׁר אִישׁ אֶחָד מֵהֶם בְּקוֹרֵת עֵץ אֶחָד מְלֵהֶטֶת מְעַט בְּאֵשׁ - יִרְדֹּף מֵאָה גְבוּרִים חֲגוּרִים בְּכֵלֵי מִלְחָמָה, מְכֹסִים וְנִעְוָלִים בְּכֵלֵי בְּרֹזֶל וּבְכֵלֵי נֹחַשֶׁת, עַד יִשְׁבְּרִם וְיִשְׁמִידֵם וְיִשְׁחִיתֵם. וַיְהִיו אֲנָשֵׁי הַגּוֹזֵה הוּא סְגוּרִים בְּקִרְבֵּי אֶרְצָם עַד הַשָּׁנָה הַהִיא, אֲשֶׁר הִיְתָה שְׁנַת רַעַב גְּדוֹל בְּאֶרֶץ אֱלָאן. וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵם אֶל שְׁכֵנֵיהֶם הַקְּרוֹבִים אֲלֵיהֶם, מִהַגּוֹזֵה הַנִּקְרָא אוֹרְקָנוּס, וַיִּתְחַנְּנוּ אֲלֵיהֶם לִפְתּוֹחַ לָהֶם אֶת מִסְגַּרְתּוֹ מוֹצְאֵי הַהָרִים הָהֵם וּמִבּוֹאֵיהֶם, וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם לְבַקֵּשׁ דָּרֹךְ לַחַיּוֹת בָּהֶם עִם נְשֵׁיהֶם וְטַפָּם, וְלֹא יָמוּתוּ שָׁם בְּרַעַב - וְאַחֲרַי עֲבוֹר שְׁנַת הָרַעַב הַהִיא, יָשׁוּבוּ אֶל מְקוֹמָם וְאֶל אֶרְצָם - וְלָהֶם תְּהִיָּה צְדָקָה מֵאֵת ה' עַל כְּכֹה, כִּי יִמְלִטוּ גּוֹזֵה גְּדוֹל וְעֵצִים כְּמוֹ הֵם מִלְמוֹת בְּרַעַב. וַיִּשְׁמְעוּ אֲלֵיהֶם גּוֹזֵה אוֹרְקָנוּס, וַיִּפְתְּחוּ לָהֶם אֶת מִסְגַּרְתּוֹ הַמִּבּוֹאוֹת הָהֵם הַסְּגוּרִים בְּכַרְיָחִי בְּרֹזֶל. וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם, וַיִּפְשְׁטוּ הֵנָּה וְהֵנָּה, לְשַׁלַּל שְׁלָל וְלִכְחוֹ בּוֹ - לַחַיּוֹת. וַיִּשְׁמְעוּ פְּנֵיהֶם אֶל הַהָרִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מְדֵי, וַיִּמְצְאוּ שָׁם סוּסִים, וַיִּקְחוּ אוֹתָם. וַיִּרְכְּבוּ עֲלֵיהֶם, וַיִּשְׁלְלוּ עוֹד סוּסִים לְרִכַּב מֵאֵת עִם הָעַרְבִים אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר הַהוּא, הוּא מִדְבַּר מְדֵי. וַיִּרְכְּבוּ עֲלֵיהֶם, וַיָּבֵאוּ אֶרְצָה מְדֵי.

וַיְהִי כַשְׁמַע פְּקִידוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מְדֵי כִּי בָאוּ גֹיֵי אֱלָאנוּס בְּאַרְצוֹ - וְהוּא כִּבְר הַפִּיר גְּבוּרָתָם - וַיִּנָּס וַיִּבְרַח מִפְּנֵיהֶם. וַיַּעַל עַל הַהָרִים הַגְּבוּוּהִים אֲשֶׁר בְּאַרְץ מְדֵי, וַיַּעֲזֹב אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּפְלִגְשׁוֹ בְּאַרְצוֹ, כִּי נִחְפְּזוּ לְבָרַח מִפְּנֵיהֶם - כִּי יָרָא מְאֹד מֵהֶם. וַיָּבֹאוּ גֹי אֱלָאנוּס אֶל אֶרֶץ מְדֵי. וְטָרַם הַשְּׁחִיתָם אֶת הָאֶרֶץ, שָׁלַח אֲלֵיהֶם פְּקִידוֹ מֶלֶךְ מְדֵי מִלְּאָכִים לֵאמֹר אֲלֵיהֶם כִּי יִשְׁלִים עִמָּהֶם, וְכִי יִתֵּן לָהֶם תְּבוּאָה לְמִזוֹן וּלְמַחְיָה - רַק הַשְּׁחַת לֹא יִשְׁחִיתוּ אֶת אֶרְצוֹ. וַיַּעֲנוּ אוֹתוֹ לֵאמֹר, כִּי יִכְלָפְלֵם חֹדֶשׁ יָמִים לְבַד, עַד יִתְבַּשְׁלוּ תְּבוּאוֹת אֶרְצוֹתֵיהֶם - וְאַחַר יִפְנוּ מִמֶּנּוּ וַיֵּלְכוּ אֶל אֶרְצָם, וְלֹא יִפְנוּ - לֹא אֶל כֶּסֶפוֹ וְלֹא אֶל זְהָבוֹ וְלֹא אֶל בְּנָיו וְנַשְׁוֹ וּפְלִגְשָׁיו, כִּי פְרוּשִׁים הֵם מִדְּרָכֵי הָאֶרֶץ, וְאִינָם מִבְּקָשִׁים רַק מַחְיָה לְבַד. וַיּוֹדֶה לָהֶם פְּקִידוֹ עַל כָּכָה, וַיַּעַשׂ כֵּן. וַיִּכְלָפְלֵם חֹדֶשׁ יָמִים בְּמִזוֹן וּמַחְיָה - וְרַב מִזוֹנָם הָיָה דִּחּוֹן מִבֶּשֶׁל עִם בֶּשֶׂר, יִהְיֶה בֶּשֶׂר כְּלָבִים אוֹ חֲמוּרִים אוֹ עֶכְבְּרִים - רַק שִׁיְהִיָּה בֶּשֶׂר. וַיְהִי מִסְפַּר הָעַם אֲשֶׁר כָּלְפַל אֹז פְּקִידוֹ בְּאַרְצוֹ חֹדֶשׁ יָמִים, שִׁבְעָה אֲלֶף מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אֲלֶף נַפְשׁ וַחֲמִשָּׁה אֲלָפִים נַפְשׁ וּמֵאָה וְאַרְבָּעִים נַפְשׁ. וַיְהִי כַעֲבֹר הַחֹדֶשׁ הַהוּא, וּבְנֵי אֱלָאנוּס הַפִּירוּ כִּי הִתְבַּשְׁלוּ תְּבוּאוֹת אֶרְצָם, וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם כֵּן כַּאֲשֶׁר נִשְׁבְּעוּ לַפְּקִידוֹ מֶלֶךְ מְדֵי, וַיַּעֲתָקוּ וַיִּסְעוּ מֵעַל אֶרְצוֹ, וַיִּפְנוּ לָהֶם לְלַכֵּת וּלְשׁוֹב אֶל אֶרְצָם.

וַיֵּצֵא מִתְּרִידָט מֶלֶךְ אֶרֶץ אַרְרַט - הַנוֹשֶׁבֶת מִפְּאֵת יִשׁוּב הָאֶרֶץ הַמִּתְנַהֵג עַל פִּי דַת וְחֹק - לַקְּרֹאָתָם, הוּא וְכָל עַמּוֹ לְרַעְיָה. כִּי אָמַר: "אוֹלֵי אוֹכַל לְגַרְשָׁם מֵעַל גְּבוּלֵי, בְּטָרַם יִתְעוֹרְרוּ לְהַשְׁחִית אֶת אֶרְצִי." וַיְהִי כְּבוֹאֵם לְעִבְרָא אֶל אֶרְצָם דְּרָף אֶרְצוֹ וּלְקַחַת אֶת מִסְגְּרוֹת מְבוֹאוֹת הַהָרִים אֲשֶׁר לָהֶם, וַיִּתְאַזֵּר מִתְּרִידָט לְהִלָּחֵם עִמָּהֶם. וַיִּפְּלוּ אֲנָשָׁיו לִפְנֵיהֶם אֶרְצָה כְּנַפּוֹל הַנְּמָלִים בְּאַרְץ, כְּדֶרֶךְ אִישׁ גְּבוּר עֲלֵיהֶם בְּחֻזְקָה. וַיִּשְׁלִיכוּ מִבְּחוּרֵי אֱלָאנוּס - דְּרָף לַעַג - חֲבַל מִחֻנֵּק עַל צְוָאר מִתְּרִידָט מֶלֶךְ אֶרֶץ אַרְרַט. וַיִּפֹּל הַחֲבַל עַל צְוָארוֹ, וַיִּתְּלָה - וַיִּלְכְּדוּ. וַיְרִיצוּהוּ

אחריהם בחרפה, והוא נמשך אחריהם בחבל. ומהר מתרדאט, וישלף את חרבו אשר תגור במתניו, ויכרת את החבל מעל צוארו - וימלט, ויכרח.

ויאמרו אליו: "שוב לך - פתי, ולא תתגר בנו מלחמה! פי לו רצינו להשחית את ארצך ולהשמדה ולכתת את עצמותיך ואת עצמות אנשיך לאבק דק, כבר עשינו זה מימים ימימה - פי אין מבדיל ביניכם ובינינו, רק הרי אררט. אבל עון נחשב לנו פי נפגע באנשי צלמנו, ואשמים נחשב פי נמיתם. וראה עתה - והתבונן, פי אלכסנדרוס אשר התאזר לכבש את כל הארץ, ולהראות את ממשלתו עליה, סגר את מבואות ארצנו ואת מוצאיה בקצות ההרים הרמים והנשאים המקיפים את ארצנו, פי ירא ממנו לבלתי נצא אליו - ואנחנו היינו לועגים עליו מדי סגרו את מבואות ארצנו ומוצאיה במסגרותיו. ולו רצינו - חשכנוהו מסגר, ולא נתנוהו להשלים מבקשו, אבל לא פנינו אל מעשיו - פי זה דרכנו לעמד בארצנו, ולא נבקש ארץ אחרת, פי אין ארץ יותר טובה לנו ממנה. וישר בעינינו מסגרותיו, לבלתי יוכלו החיות הרעות והכלבים הרעים - הנמצאים בהרי אררט - לעבר אלינו. ועתה, אם יצאנו חוץ מארצנו, היה מפני כבוד הרעב שהיה אתנו - עד התבשל תבואתנו, ונשוכה - כאשר אנחנו עושים. ולו רצינו למשל בארצותיכם, הלא השמדנו אתכם ומשלנו בכם. אבל אין חפצנו - לא בכם ולא בארצותיכם! פי מנהגנו וטבענו רחוקים ממנהגכם וטבעכם. וראו את פקידו מלך מדי, אשר השלים עמנו, וכלפלונו בארצו חדש ימים - ולו תהיה צדקה - אשר לא נגענו בכל אשר לו, ולא השחתנו מארצו עד מדרך פך רגל. פי אין אנחנו מרעים - כמזכר - אשר לא חשבנו ממשלה, אבל תשחיתו זה את זה לחמוס אחד מכם את נחלת רעהו. ועתה, לכו לכם ושובו אל ארצכם! ואנחנו הולכים אל ארצנו - פי אין בלבבנו להרע לכם, ולא תגורו מזה!" וילך גוי אלאנוס אל

אֲרָצוֹ, וּמִלֶּךְ אֶרֶץ אֲרָרֶט - הַנוֹשֶׁבֶת עַל פִּי דַת וְחֶק - שָׁב עִם כָּל עַמּוֹ, וַיָּבֵא אֶל אֲרָצוֹ. וַיְהִי מִסְפַּר הַנוֹפְלִים חֲלָלִים מֵעַם מִתְרִידָאט בְּמִלְחַמַת גּוֹי אֱלֵאנוּס - שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ מִלְחָמָה. וּמִבְנֵי אֱלֵאנוּס לֹא נָפַל עַד אַחֵר.

וַיִּשְׁמַע טִיטוּס אֶת הַדְּבָר הַזֶּה, וַיִּבְקֶשׁ לָלֶכֶת אֲלֵיהֶם וּלְהִרְאוֹת גְּבוּרָתוֹ בְּגוֹי אֱלֵאנוּס, וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן, כִּי נִשְׁמְדוּ גְבוּרָיו וְנִשְׁחַתּוּ בְּמִלְחַמַת יְרוּשָׁלַיִם, וַיִּירָא מִלָּכֶת אֲלֵיהֶם - אִם לֹא (כְמוֹ: בְּלֹא, שֶׁהִי וְרַאי אִין לוּ יד חֲזָקָה, וּמְצִינוּ הִרְבָּה אִם שְׂאִינִס תְּלִיִים וְעִיִן רִשִׁי כִּי רִצָּא בִּפְסוּק עַד אִם עִשִׁיתִי וְגוֹ'. וּמִכֵּאן יֵשׁ לִישֵׁב ת"א בִּפְסוּק לֹא תִרְאוּ פְנֵי בְּלַחִי אַחִיכֶם אַתְּכֶם שֶׁתִּרְגַּם וְלֹהֵן כִּד אַחֻכּוֹן עִמְכּוֹן, וְהִקְשָׁה רִשִׁי כִי בְּלַחִי פִירוּשׁוֹ בְּלֹא. אֲבָל מְצִינוּ שְׂאוּנְקִלוֹס תִּרְגַּם אִם לֹא אֵל בֵּית אֲבִי וְגוֹ' (בְּרֵאשִׁית כ"ד ל"ח) אֵלֶהָן לְבֵית אֲבֵא וְכוּ', הִרִי מְבוֹאֵר שֶׁאִם לֹא וּבְלַחִי תִרְגּוּם שׁוֹה, וּמִלְשׁוֹן יוֹסִיפּוֹן מוֹכַח שֶׁהִי רִגִילִים לּוֹמֵר אִם לֹא בְּמִקּוֹם בְּלֹא, וְנִחַיִּשְׁבָּה הַשְּׂגַת רִשִׁי. אֲמִנִם רִשִׁי עֲצָמוֹ לְשִׁיטְחוֹ אוֹיֵל כִּי פִירֵשׁ אִם לֹא אֵל אֲרִצִי וְגוֹ' תִּלְךְ תַּחֲלִילָה הִרִי שֶׁלֹּא פִירֵשׁ אִם לֹא כְמוֹ אֵלֵא, וְגַם זֶה לְשִׁיטְחוֹ שֶׁפִירֵשׁ בִּפְסוּק וְנִקְתִי מִשְׁבֻּעֵתִי זֹאת (ב"ר ח') וְקַח לּוֹ אִשָּׁה מִבְּנוֹת עֵנֵר אֲשֶׁכּוֹל וּמִמְרָא. אֲבָל הִרְמַב"ן וְכֵן הַתּוֹס' בְּקִדּוּשֵׁין ס"א: ד"ה בְּשִׁלְמָא פְּשִׁיטָא לְהוּ שַׁעֲכ"פ הִיָּה יִצְחָק אֲסוּר בְּבְנוֹת כְּנַעַן (וְאֵילוֹ לֹא נִתְּנוּ לוֹ רִבְקָה הִיָּה נוֹשֵׂא מִשְׂאֵר אוֹמוֹת וְכַמ"ש הִרְמַב"ן) וְע"כּ יִפְרֹשׁוּ אִם לֹא אֵל אֲרִצִי וְגוֹ' כְּתִרְגּוּמוֹ. וּבִרְפ"ט דְּגִיטִין נִסְתַּפֵּק הַתְּלִמּוּד אִם תִּיבַת אֵלֵא פִירוּשָׁה עַל מִנַּת אוֹ חוּץ, וּפִירֵשׁ הִרְאֵב"ד בְּהַשְׁגוֹתָיו עַל הִרְיָן שֶׁנִּסְתַּפְּקוּ אִם אֵלֵא מוֹרְכָב לְפַעֲמִים מֵאֵךְ לֹא אוֹ תְּמִיד מֵאִם לֹא, וְהַתְּלִמּוּד מִסִּיק שֶׁם שֶׁפִירוּשׁוֹ חוּץ, א"כ לְפִי הַמְּסַקְנָא אֵלֵא פִירוּשׁוֹ לְפַעֲמִים אֵךְ לֹא וְסִינֵעַ לְפִירֵשׁ"י שֶׁאִם לֹא וְאֵלֵא אִינִם שׁוִים תְּמִיד) בְּיַד חֲזָקָה. וַיִּשְׁם פְּנֵיו לָלֶכֶת וּלְשׁוּב אֶל רוּמֵי אַחֲרֵי לְכָדוֹ יְרוּשָׁלַיִם. וּבָזָה הָיָה מִתְּקַן אֶת גְּדוּדָיו הַנְּשָׂאָרִים - וְהוּא חוֹנָה בִּירוּשָׁלַיִם בְּפִאֲתַת אֲנִטוּכִיאָה.

וַיִּשְׁמַע אֹז עוֹד טִיטוּס כִּי נִקְהָלוּ עִם רַב מִהֵיְהוּדִים, וְעַמָּהֶם אֶלְעֶזֶר בֶּן עֲנָנִי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר הָיָה בִירוּשָׁלַיִם - וְהוּא אֲשֶׁר בָּרַח בְּיַמֵּי הַמְּלָחָמָה וַיֵּלֶךְ אֶל מִבְצָר מְצִירָה לְהִמְלִיט שָׁם - וְעַל כֵּן נִקְהָלוּ אֵלָיו עִם רַב מִהֵיְהוּדִים. וַיְהִי כִשְׁמַע טִיטוּס כִּי שָׁם נִקְהָלוּ יְהוּדִים רַבִּים - אֶל אֶלְעֶזֶר בֶּן עֲנָנִי הַכֹּהֵן, וַיֵּרָא מְאֹד אֲשֶׁר לֹא יֵצֵא מִשָּׁם אֶלְעֶזֶר עִם הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ, אַחֲרֵי לָכְתוֹ הוּא בְרוּמִי, וַיִּלְפַּד אֶת יְרוּשָׁלַיִם וַיִּכֶּה אֶת הָרוֹמָיִים אֲשֶׁר יִמְצָא בָּהּ, וַיְהִי עוֹד גַּם הוּא לְמוֹקֵשׁ לְמִמְשַׁלְּת הָרוֹמָיִים. וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֶת סִילְכָא פַחַת הָרוֹמָיִים לְהִלָּחֵם עִמּוֹ. וַיֵּלֶךְ אֵלָיו בַּחֲזִיל כְּבֹד מִהַמּוֹן הָרוֹמָיִים, וַיֵּלֶךְ וַיִּצַר עַל מִבְצָר מְצִירָה - וְלֹא יָכוֹל לְלָכְדוֹ. וַיִּשְׁלַח לְטִיטוּס לְשַׁלַּח שָׁם אֶת אֵיל הַבְּרֹזֶל הַמְּשַׁחִית אֶת הַחוֹמוֹת, וַיִּשְׁלַחְהוּ טִיטוּס אֵלָיו. וַיִּצּוּ סִילְכָא, וַיִּנְגַּחוּ גְבוּרָיו אֶת הַחוֹמָה אֲשֶׁר לְמִבְצָר מְצִירָה בְּאֵיל הַבְּרֹזֶל וַיִּפְרְצוּהָ - וַיִּלְכְּדוּ הַמִּבְצָר. וַיְהִי כִי רָאוּ הַיְהוּדִים אֲשֶׁר חוֹמָתָם נִפְרְצָה, וַיִּבְנוּ עוֹד מִבֵּית לַחוֹמָה חוֹמַת עֵץ גְּדוֹלָה. וַיִּשְׁלַחוּ הָרוֹמָיִים בָּהּ אִשׁ - וַיִּשְׂרְפוּהָ. וַיִּלָּחֲמוּ בַיּוֹם הַהוּא הָרוֹמָיִים עִם הַיְהוּדִים בְּתוֹךְ מִבְצָר - מִהַבֶּקֶר עַד הָעֶרֶב. וַיְהִי בְּעֶרְב, וַיִּפְרְדוּ הַיְהוּדִים מִהָרוֹמָיִים וְהָרוֹמָיִים מִהֵיְהוּדִים - וַיִּרְחֲקוּ אִנְשֵׁי הַמְּלָחָמָה אֶלֶּה מֵאלֶּה. וַיִּצְאוּ הָרוֹמָיִים מִהַמִּבְצָר לַחוּץ - כִּי אִפְל הַלַּיְלָה, וְלֹא יָדְעוּ בְּמִבּוֹאוֹת הַמִּבְצָר דְּבָר.

פרק ששה ותשעים /

יִסְפַּר בּוֹ עֲצַת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לְשַׁחַט כָּל אִישׁ
אֶשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְהַקִּינָה שְׁקוּנָן אֶלְעָזָר עַל הַבַּיִת
וְקִינַת יוֹסֵף הַכֹּהֵן וּפְתָרוֹן נְבוֹאוֹת מִזְרוֹת עַל
בַּיִת הַמְּשִׁיחַ שְׂיָבֵא בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

ויקרא אז אלעזר הכהן לכל ראשי היהודים אשר היו אתו ולכל
השרים אשר עמו משרי ירושלים. וידבר באזניהם את הדברים האלה
לאמר: "קרכו אלי - זרע אברהם וממלכות כהנים, אשר גברתם על
אויבי ה' מאז ועד עתה! ועוצו עצה מה נעשה בהמון הרב הזה הבא
עלינו פתאם להשמידנו - ועינינו רואות. כי עצתי היא, אשר נאה לנו
לזכר את פח אבותינו ואת גבורתם אשר להם היתה מלפנים מימי
קדם. וכינו נא, והשפילו - כי לכל דבר קץ וגבול, ועת לכל מלחמה
ומערכה. ופעם ירדף אדם ופעם ינוס, ופעם יעלה ופעם יפגע, ואין
בושה לנכנע - כי לכל דבר קץ וגבול. רק כל אמיץ לבב, אשר הוא
אמיץ לבו בגבורים, יחזק לבלתי תת מרד בלבבו - ואז יחשב
לגבור (ר"ל עיקר הגבורה אינה נצחון המלחמה אלא אמיצות הלב, וכ"כ הרמב"ם
בשמונה פרקים פ"ד שהגבורה ממוצעת בין המסירה לסכנות לרכות הלב). ועתה,
אם תתחזקון לבלתי הבעת מן המות היום - תחשבון גבורים ואנשי
חיל, ויהיה לכם שם בארץ.

וכינו נא - אחי - את אמיץ לב אברהם אביכם, ואת המעשה אשר
עשה. כי לקח בידו את בנו יחידו אשר נולד לו לעת זקנתו - אחרי
היותו כמו נואש מלהוליד לו בן משרה. וימהר להעלותו עולה
לאלהים, ולא חשב בלבו כי ימיתנו, אמנם חשב וידע אשר הוא יתינו,
ואל אור החיים ישלחנו - אחרי אשר על אהבת ה' ורצונו ישחטהו.

וְזָכְרוּ נָא אֶת יְאֻשֵׁיהוּ הַמֶּלֶךְ הַצָּדִיק מִה עָשָׂה, אֲשֶׁר מָאֵס לְחַיּוֹת
 בְּעוֹלָם הַזֶּה. וַיִּבְחַר לְהַיּוֹת לְנֹצֵחַ בְּעוֹלָם הַצָּדִק, כִּי לֹא חִפֵּץ לְהַיּוֹת חַי
 בְּעוֹלָם הַזֶּה הַנִּבְהָל, רַק חִפֵּץ לְלַכֵּת אֶל הָאוֹר הַגָּדוֹל - כִּי רָאָה אֶת רֹב
 עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל עַד בְּלִמִּי יִכְלֹת, אִף כִּי הָיָה יָכוֹל לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִן הַמּוֹת.
 וְהָלֹא פָרְעָה נָכַח אָמַר: כִּי לֹא כֹאֲתִי לְהִלָּחֵם בָּךְ וּבַעֲמֶךָ - רַק לְמַלְחָמָה
 עַל מַלְךְ כְּשָׂדִים. וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים, כִּי לֹא חִפֵּץ לְחַיּוֹת עוֹד. כִּי הָעוֹלָם
 הַזֶּה הָיָה גּוֹרֵל פָּרְעָה, וְהָעוֹלָם הַבָּא - אֲשֶׁר הוּא עוֹלָם הַצָּדִק - הוּא
 גּוֹרֵל יְאֻשֵׁיהוּ. וְלָכֵן הִתְאַוָּר יְאֻשֵׁיהוּ בְּמַלְחָמָה, וַיִּלָּחֵם עִם פָּרְעָה, וַיִּפֹּל
 בְּמַלְחָמָה - וַיִּלָּךְ אֶל הָאוֹר הַגָּדוֹל, וְהוּא גּוֹרֵל הַצָּדִיקִים לְגַן עֵדֶן.

וַיִּדְעֵנוּ, כִּי לֹא יִשְׁלַם לְאָדָם שְׂכָר פְּעֻלָּתוֹ וְצַדִּיקְתּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה (כמ"ש
 בקידושין ל"ט: שֵׁכַר מִצוּהַ בְּהָאֵי עֵלְמָא לִיכָא). אִךְ כְּאֲשֶׁר יַעֲבֹר יְמֵי הָעוֹלָם
 הַזֶּה, וַיִּלָּךְ אֶל עוֹלָם הַצָּדִק - אִזּוֹ יִשְׁלַם לוֹ שְׂכָר פְּעֻלָּתוֹ, וְצַדִּיקְתּוֹ תִּנְחַהּוּ,
 וְנִטְמָן וְנִגְנוֹ לוֹ שֵׁם בְּעוֹלָם הַצָּדִק. וְשֵׁם יִמְצֵא אָדָם - לְעוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁר
 הוּא עוֹלָם הַצָּדִק - מְנוּחָה גַם מְרֻגוּעַ, וְשֵׁם יֵאָסֵף אָדָם אֶת תְּבוּאָת
 צַדִּיקְתּוֹ אֲשֶׁר זָרַע בְּעוֹלָם הַזֶּה, וַיֵּאֱכֹלֶנָה בְּמְנוּחָה בְּאֶרֶץ הַחַיִּים, עֵקֶב כִּי
 יִמְצֵא חַן בְּעֵינֵי אֱלֹהִים. וְלֹא יוֹעִיל לְאָדָם אֶרֶץ הַחַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה אִם
 לֹא יַעֲשֶׂה פְעַל יִשְׁלִים נַפְשׁוֹ בּוֹ, וַיּוֹצִיאֶנָה מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה. גַּם לֹא יַרַע
 לוֹ קֶצֶר הַחַיִּים הָאֵלֶּה - רַק כִּי יִהְיֶה אִישׁ אֲשֶׁר פָּעַל וַעֲשָׂה אֶת כָּל
 הַצָּרִיף לְשִׁלְמוֹת נַפְשׁוֹ לְהַשָּׂאֵר בְּעוֹלָם הַצָּדִק עוֹמְדָת לְעַד (עֵין מִדְרַש
 קהלת רבתי פרשה ה' כפ' מתוקה שנת העובד: למד ר' בון בר' חייא תורה לכ"ח
 שנה מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד לק' שנה). כִּי הֶבֶל לֹא הָאָרִיף יָמִים
 רַבִּים, כִּי הֶרְגוּ קִיָּין אַחִיו. וְכַאֲשֶׁר הֶרְגוּ - נֶאֱסָף הוּא לְמְנוּחָה לְנֹצֵחַ
 וְלַחַי עַד אֲשֶׁר לֹא יִתְמוּ לְעוֹלָם. וְקִיָּין - אֲשֶׁר חַי וְהָאָרִיף יָמִים בְּעוֹלָם
 הַנֶּהֱבֵל אַחֲרֵי הֶבֶל אַחִיו, הָיָה נֶעַ וְנָד בְּאֶרֶץ, וְתִהְיֶה אַחֲרֵיתוֹ - הַמְהַלֵּךְ

אל מחשבי האבדון ואל כליון לנצח (פשוטו של מקרא משמע שנחבלה
תשובתו של קין וכ"ה בסליחות לצום גדליה. אבל יוספון כתב כשיטתו בספר היווני
"עתיקות יהודיות").

ועתה, אנחנו - אם נחיה חיים רעים, יהיו חיינו וכל ימינו הכל
ועמל, והנפש בעודה בגוף - תעמד בצרה, וכאשר תצא מהגוף -
תשמח ולא תדאג (עיין קהלת רבתי פ"ו בפ' וגם הנפש לא תמלא: הנפש אילו
הבאת לה כל מעדני עולם אינם כלום לה למה שהיא מן העליונים. ועיין מסלת
ישרים פ"א). וכל ימי היותה בגופה, לא תחסר בכי ונהי ויגון, כי רוח
חיים היא - וסגורה בגוף. והיא אחוזה בגידים ובעצמות וביתר איברי
הגוף, בהיותה אסורה בנחשתים ובאזיקים. והרוח, היא אשר תחיה
הבשר אשר הוא מעפר הארץ - ולא הבשר יחיה את הרוח. וגם הרוח,
היא אשר תשמר את הבשר ותבחן אח מעשיו כל ימי היות הרוח
בגוף. וכל ימי היות הרוח בגוף, הבשר לא יראה את הרוח, והרוח לא
תראה את הבשר, כי נעלמת היא הרוח מבשר הגוף, כי אין לבשר
עינים לראות. ולא כן ענין הרוח - כי הרוח רואה בכל הבשר אשר
בגופה. ואין אבר מאבריו נעלם ממנה. ועיני הגוף - לא יראו מתי
תבא הרוח בבשר או מתי תצא הרוח מהבשר. כי רוח האדם - אשר
היא נפשו (נראה שקורא את הנפש הרברית רוח האדם, ואת הנפש החיונית קורא
נפש סתם, ואומר שהן קשורות זו בזו) - מן השמים היא, וכל הבשר אשר בו
- מן הארץ הוא. גם פי הנפש תחיה מבלתי הגויה, והגויה לא תחיה
מבלתי הרוח. ובבא הרוח אל הבשר, תבקרנה - כאשר יבקר איש את
רעהו, ותחיהו. וכאשר תלך הרוח מהבשר - ימות הבשר. והנפש, אם
תאבה לשמע לתאות הבשר ולעשות חפצו, הנה זה הוא מיתת הנפש.
ואם לא תאבה לשמע אליו ולחטא, אז תלך הנפש אל האור באור
החיים, והבשר ימות. ולכן תשמח הנפש בצאתה מן הבשר, כאסור

יוסיפון / שעה

אֲשֶׁר יֵצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים - כִּי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הִנָּפֵשׁ סְגוּרָה בַּבֶּשֶׂר, תִּחְשָׁב כַּעֲבֹד אֲשֶׁר נִסְגָּר בְּיַד אֲדוֹנָיִם קָשָׁה, וְיִכְבָּד עָלָיו אֲדוֹנָיו, וְיַעֲבִידוּהוּ בַּעֲבֹדָה קָשָׁה. וְכֹאֲשֶׁר תֵּצֵא מֵהַגּוֹף תִּשְׁמַח, כִּי תִלַּךְ אֶל גֵּן עֵדֶן - וּבִזְוָה הַדְּבָר הִנָּפֵשׁ דּוֹמָה לְעֶבֶד. "וַיִּרְבֶּה עוֹד אֲלַעְזָר הַכֹּהֵן, וַיְדַבֵּר אֵלֵיהֶם דְּבָרִים רַבִּים, דְּבָרֵי תוֹכַחֲוֹת וְדְבָרֵי חֲכָמָה מִחֲכַמַת הַנְּפֹשׁ - אֲשֶׁר לֹא כִתְבוּנֹם פֹּה (צ"ע מֵהֵיכָן יֵדַע יוֹסִיפּוֹן כ"ו וְהִי נִהְרָגוּ כָּל הַשּׁוֹמְעִים, וְאִפְשָׁר שֶׁהֵרַחִיב כַּכֵּה מִקוֹמוֹת אֵת הַדְּרַשָׁת כִּדִּי לַעֲוֹר לִבֵּי הַקּוֹרָא, וְאֵע"פ שֶׁהַזְהִיר מֵאֵד לְכַתּוּב אִמַּת (לַעֲלֵל פֶּרֶק ל"ו וְעַמֶּש"ש) מ"מ אֵין זֹאת אֵלֹא בְּסִיפּוֹר הַמֵּאוֹרְעוֹת, אֲבָל בְּעִנְיָנִים מוֹסְרִיִּים הֵרַחִיב דְּבָרָיו. אֲבָל אִם כֵּן תִּמּוּה קֶצֶת לִמָּה כֹּתֵב כַּאֲן שַׁעֲד הֵרַבָּה לְדַבֵּר דְּבָרִים שְׁלֹא נִכְתְּבוּ, וְאִפְשָׁר שְׁזוּהִי הוֹסֵפֶת אַחַד הַמַּעֲתִיקִים שֶׁרָצָה לְהַשְׁמִיט כַּמָּה דְּבָרִים מִפְּנֵי הָאוֹרֶךְ, וְכֵן מִצִּינּוּ בְּד"מ כַּמָּה דְּבָרִים בְּעִנְיָן הַנֶּפֶשׁ שְׁלֹא נִזְכְּרוּ בְּד"וֹ. אֲבָל בְּסִפּוֹר הַיּוּוֹנִי כֹּתֵב שֶׁנִּמְלָטוּ אִיזָה נָשִׁים וְיִלְדִים שֶׁסִּפְרוּ לוֹ הַכֹּל, וְאוּלַי ג"ז כֹּתֵב לְמַלְיָצָה שֶׁהָרִי לֹא הִזְכִּירוּ כֵּאֲן).

וַיְהִי כַּכֵּלּוֹתוֹ לְדַבֵּר אֵלֵיהֶם כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיִּקְוֶן אֲלַעְזָר הַכֹּהֵן
עַל יְרוּשָׁלַיִם אֶת הַקִּינָה הַזֹּאת, לֵאמֹר:

"אֵיזָה הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם הַגְּדוֹלָה רַבַּתִּי עִם? וְאֵיזָה עִיר צִיּוֹן יִפְתַּח הָעָרִים, וְעִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם כְּלִילַת יָפִי מְשׁוּשׁ לְכֹל הָאָרֶץ תִּפְאָרַת יִשְׂרָאֵל וְכְבוֹד לְבָנוּ וְשִׁשׁוֹנָנוּ - אֵיזָה כְּבוֹדָךְ? אֵיזָה הוֹד יְרוּשָׁלַיִם, וְאֵיזָה הָרָרִי בֵּת צִיּוֹן? אֵיזָה מַלְכִּיהָ וְשָׂרִיהָ, וְאֵיזָה הַמְּלָכִים הַבָּאִים לְדַרֵּשׁ אֶת שְׁלוֹמָהּ בְּשַׁעְרֶיהָ וְאֵיזָה זְקִינָהּ וְחֲכָמֶיהָ, וְאֵיזָה בַּחֲזוֹרָהּ וְגִבּוֹרָהּ הַשְּׂמַחִים בַּחֲזוֹרָתָהּ בְּשַׁבְתוֹתֶיהָ וּבְמוֹעֲדֶיהָ? אֵיזָה הַמְּקֹדֶשׁ הַנִּכְבָּד מֵעוֹן אֱלֹהִים, וְאֵיזָה בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים מְכוֹן הַקֹּדֶשׁ, אֲשֶׁר לֹא דָּרְכוּ בּוֹ רַגְלֵי אָדָם - רַק רַגְלֵי הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל אֲשֶׁר בְּכָל דּוֹר וְדוֹר פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה?

ועתה - ירושלים, אשר היתה מלאתי עם, ומהדרת לכל המלכים, ומהוהבא לאלהים, ובה יכון פסא המלוכה בצדק ובמשפט! אשר היו שוקיה וחוצותיה מרצפים ברצפת אבני שיש יקרות, וגם קירותיה נוצצים באבני שיש נוצץ, וכל שעריה מצפים בזזה ובכסף, וכתליה מיסדים באבנים גדולות לכבוד ולתפארת. וכהניף בתוך מקדשו כמלאכי אלהים - שרי קדש מכפרים בעד עמך בעולות רצון רצויות לפני ה' אלהיך.

איה עתה - נמלאת הרוגים וחללי חרב וחללי רעב! ובניך היושבים בתוכך וחוגגים חגיך, גם הבאים אליך מרחוק ומאפסי ארץ - נופלים עתה בתוכך. איה נפלת ממרום גבהך, ואיה נשרפת ותנחצי עד יסודותיה, ותשארי שממה ויושבת בדר.

מה קשה העין - אשר תוכל לראותיכי, ומה חזק כפרזל - לב כל רואיכי. איה היית קבר לחללים המתים בחרב וברעב, וכל רחובותיה וחוצותיה ריקים מן החיים - כי נמלאו יחד חללים, עקב אשר היו מלאים חיים. ויכס עפר השרפה אשר בתוכך את עין השמש, לבלתי הראות השמש בתוככי!

ואיה זקניך - אשר היו יושבים בקרבך - במושב חכמה ומשפט צדק, יושבים עתה בקרבך - נכח פגרי בניהם, לדחות מעליהם את עופות השמים ואת חיות הארץ, ושערות שבתם מלאות עפר ואפר - תחת כבוד והוד. ואשר נשארו מן הנשים מעט מבנותיה היקרות, נסגרות בתוך בתי מתריבך - לא למען חיותן, רק לחללן ולטמאן בקרבך!

מי יראה כל אלה בך - ויבחר חיים ולא יבחר מות? מי יתבונן בתפארת שהיתה אִתְּךָ, ויראה היום הזה בשתך ותרפתך ולא יבחר מות מחיים? ומי יתן מותנו מלפנים ולא ראינו בך את החרפה הזאת! או מי יתננו בבילתי עינים ולא נראה בתוכך את הרעות האלה אשר בקרבך.

והנה אנחנו חיים בחיים רעים כהיום הזה, ובנינו ובנותינו - בעודם חיים עמנו - צרינו ידו עליהם גורל, לחלקם להם לעבדים ולשפחות!

ויהי פי השלים אלעזר את הקינה, וידבר אל העם אשר אתו כבָּרִים האלה: "ועתה - אחי ורעי! התבוננו נא לחמל על נשיכם וטפכם והזקנים אשר עמכם! ולא ילכו בשבי בלא חמלה, ויאנקו ביד שוביהם - ואין מושיע! כי אם כה תעשון - אבד מאבדון כל המקומות המוכנים לכם בעולם הצדק, ותאבדו דרך החיים - פי לא יהיה לכם גורל באור החיים! אך חמלו עליהם - והרגו אותם בידכם! והיו נחשבים ורצויים לקרבנות, עולות לרצון לה' אלהינו, ולא תחללו את תרומת הקדש בנדת הגוים - והייתם אתם ונפשותיכם חטאים לה' אלהיכם! והיה, אחרי עשותנו כדבר הזה - ויצאנו אל צרינו, ונלחמנו. ונמות על ה' בגבורתנו, ולא נאסר באזיקים ובכבלי ברזל פעבדים ביד הערלים, ולא נראה עוד את זקנינו נמשכים בזקנם - לעינינו, ונשינו ובנותינו מחללות - לפנינו, ובנינו צועקים - למולנו, ואין לאל ידינו להושיעם. כי מה בצע עוד לנו בחיים, אחרי שממון ארצנו ותרפן בית מקדשנו, להיותנו לבז וקלס ולעג בגוים, ובנותינו ונשינו ישכבון הרומיים לעינינו, ועל בנינו יקשו עלם ויכבירו מאסרם. ועתה, טוב לנו להרג את כל הנשים והטף, ואולי ירצה אלהינו את דמיהם פדמי עולות וזבחים - ואחרי כן נצא ונלחם עם הרומיים ונמית מהם פיקלחנו להמית, ונמות על ה'."

ויקומו האנשים, ויקהילו את נשיהם ואת בנותיהם, וינשקו אותם ויתבקרום. ויאמרו אליהם: "הטוב בעיניכם אשר תמותו בארצכם בקדשה ובכבוד - מלכת בשבי ובחרפה לארץ אויביכם, ותמותו לפני עצבי הגוים בטמאה וחרפה וקלון?" וילינו העם בלילה ההוא, בבכי ובמספר ובנהי ובקינה, בוכים בכיה גדולה, האנשים והנשים והטף. אכן כלם השיבו פה אחד, כי שמעו את דברי אלעזר הכהן - כי יבחרו מות מחיים.

ויהי בבקר, ויקחו את נשיהם ואת בניהם ואת בנותיהם ואת טפם - ישחטום ארצה. וישמו אותם בבורות אשר במצירה, וישליכו עליהם אפר, ומלאים ויסתמום. והי אחרי כן יצא אלעזר הכהן עם כל האנשים אנשי המלחמה אשר אתו מן העיר. ויתגרו מלחמה גדולה בהמון מחנה הרומיים, ויהרגו מהם רבים עד אין מספר. וילחמו היהודים על נפשותיהם - עד אשר תמו כלם במלחמה ההיא, וימותו על ה' ועל מקדשו נבד"מ בכל הספור הזה שנויים גדולים והנני מעתיקו כלו: וישמע טיטוס כי נאספו אלעזר בן ענני עם ארבעים אלף יהודים, וישלח אליהם: "הנה טיטוס בא עליכם בחיל כבוד!" והי כשמע אלעזר כי טיטוס בא עליהם, ויצא ברחוב העיר ויקרא לכל העם באזניהם את כל הדברים האלה לאמר: "קרכו אלי זרע אברהם יצחק ויעקב, זרע ממלכת קדש! נאה לנו לזכר גבורת אבותינו! הידעתם כי הנפש הזאת אשר בקרבנו אסורה בזיקים ובגידים ובאכרים ובעצמות, ועל כרחה היא יושבת בתוכה, ופעמים רבות היא מבקשת לצאת מפני עמלה ולא תוכל. כי נדמה הגוף למגדל מלך בתוך העיר, והרוח נדמה כעבד המלך, אשר ישלחנו המלך לשקד למגדל אשר בעיר כל ימי היותו שמה. אם כבא העבד למגדל וימצא מלון טוב וחזק, יתאווה העבד לעמוד שם תמיד, וכשלח אחריו להוציאו משם - ידאג ויתאבל, כי יצא ממלון ולא ידע אנה ישלחנו.

ובהיותו במגדל - תמיד מפחד יומם וליילה, ולא יערב לו שנתו ולא יאכל ולא ישנה! הלא יאמר: "מתי יהיה היום שאצא מן המגדל הזה - אם לרעה אם לטובה! ולא יכול לצאת בלא צווי המלך. וכאשר ישלח אליו המלך לצאת - יצא ויפירהו, וישמח בצאתו כי ישוב לארצו. אם שמר המגדל כמשפט - ימצא חן בעיניו, ואם פשע בו - ייסרהו - וגם יתמל עליו, כי עבדו הוא. ועל זה אמר שלמה: טוב יום המות (קהלת ד' א'), ועוד כי אמר (איוב ה' ז'): אדם לעמל ילד. וגם חכמי הודו עושין כן, כמו כי האדם יגוניו לפניו ובמותו עושים כל מיני זמר. והנה - אין להם תורת אלהים - מאמינים כי יש תקנה לאחריתם, ואף כי אנחנו עבדיו יודעי גמולו. ואם תאמרו: מי יודע אם נמצא חן בעיניו? יש לנו ללמד מיאשיהו אשר עלה לקראת פרעה, וישלח אליו פרעה: מה לי ולך מלך יהודה? ולא אבה לחיות - על כן ידענו כי יש תקנה ואחרית. ויאמר יעקב ליוסף בנו: עשה חסד ונשאנני ממצרים וכו'. ויוסף כה בקש מאחיו. מה ראו בדבר הזה? הלא העצמות ירקבו ויבשו - אף ידעו כי יש תקנה לאחריתם. וכן נשמתנו אתנו כעבד השומר. למי הצרה הזאת ולמי יצר - כי אם לרוח! והנה הומה לצאת ממנו - כי מה יתרון בחיים אחרי שרפת בית ה' ושוממות בית חיינו! ונראה בנינו ובנותינו משתתחים בהיכל אויבינו, ואנחנו נפוצים בארץ ואבדה תקונתנו - ולמה לא נגביר לעשות ויהיה לנו לשם עולם, ולאויבינו לחרבות עולם! באו ונקח מלקוח השלל מיד אויבינו, ונעשה קרבן לפני ה' אלהינו, ונקדש בנותינו בדמי בתולותיהן ובדמי בנייהן ויחשבו כמלקוח השלל בדינו! ויהיו לקרבן בנינו, ולא ילכו לאבדון בארץ נכריה, כי יקחו בנותינו לפילגשים, ובנינו יתנו ויעשו כמשפטם, ואבדה תקונתם מה! כי אם כה נעשה - ויטיב להם וילכו לחיי עולם הבא!" ויענו פה אחד כל העם ויאמרו: "טוב הדבר אשר דברת לעשות!" ויאמר להם אלעזר: "אם הטיבו דברי בעיניכם,

תַעֲשׂוּ עִתָּהּ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתִּי! וְאַחֲרֵי כֵן נִצָּא בְּחַרְבוֹתֵינוּ שְׁלוֹפוֹת - בְּלֹא
מִגֵּן וְצִנָּה - וְנִפְּה בְּאוֹיְבֵינוּ עַד מוֹתְנוּ כְּלָנוּ!" וַיֹּאמְרוּ: "טוֹב הַדְּבָר
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת." וַיֹּאסְפוּ הַזְּקֵנִים וְהַבְּנָיִם וְהַבָּנוֹת לְרַחוּב הָעִיר
בְּלִילָה הַהוּא, וַיַּחְבְּקוּ וַיִּנְשְׁקוּ אִישׁ אֶת אַחִיו, וַיִּכְּבוּ אֱלֹה לְמוֹל אֱלֹה
בְּכִי גָדוֹל, וַיֹּאמְרוּ: "טוֹב לָנוּ לְמוֹת בְּאֶרֶץ הַקְּדוֹשׁ - מִלְּשַׁחֲוֶק בְּאֶרֶץ
נֹכְרִיָּה וּלְפָנֵי הַגּוֹיִם, כִּי עִתָּהּ יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְנוּ!" וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים
אֶת יְדֵיהֶם, וַיַּהֲרֹגוּ הַזְּקֵנִים וְהַבָּנוֹת וְהַבְּנָיִם וְהַבָּנוֹת וְכָל אִישׁ מִבֶּן
חֲמִשִּׁים שָׁנָה וּמַעְלָה. וַיִּשְׁאַרוּ שְׂמוֹנֹת אֲלָפִים בְּחֹרִים אַחוּזֵי חָרֵב,
וַיֵּצְאוּ מִן הָעִיר בְּאִשְׁמֶרֶת הַבֶּקֶר, וַיַּעֲרִיּוּ לְקִרְאֵת רוֹמְנִים, וַיִּפּוּ בְּמַחְנֵה
רוֹמְנִים חֲמִשָּׁה וַתִּשְׁעִים אֲלֵהֶם - וַיִּפְּלוּ כָּלֶם יַחַד עַל ה' וְעַל מַקְדָּשׁוֹ.
וַיִּתֵּן טִיטוֹס פְּקִידִים עַד הַשְּׁלִימוֹ אוֹתָם וַיַּעֲזֹבוּם בְּאֶרֶץ יְהוּדָה. וַיְהִי
מִסְפַּר הַשְּׂכָבִי אֲשֶׁר הוֹלִיךְ עִמּוֹ טִיטוֹס תִּשְׁעִים אֲלֵהֶם. וַיְהִי מִסְפַּר
הַנוֹפְלִים בִּירוּשָׁלַיִם בְּחָרֵב וּבְרָעַב - כָּל הַבָּאִים בִּירוּשָׁלַיִם מִרְחוֹק
וּמִקְרֹוב וְהַנְּלוּיִם וְהַנוֹפְלִים - כָּלֶם כְּאִישׁ אֶחָד, אֲלֵהֶם אֲלָפִים וּמֵאָה אֲלֵהֶם
וּשְׂמוֹנֹת אֲלָפִים. וְהוּא שָׁב לְרוּמָא וְנָתַן לְאַבְיוֹ אֲלֵהֶם וְחִמֵּשׁ מֵאוֹת.
וַיַּעֲבֹר בְּמַעְבַּר אֲשֶׁר יָצָא מִשֵּׁם הַיַּמָּה, וַיִּתֵּן שָׁם חֲמִשָּׁת אֲלָפִים, וּבִשְׂאֵר
מְדִינֹת אֲשֶׁר בְּפוּלְיָה. וַיִּתֵּן אֶסְפָּסִיאָנוֹס לְטִיטוֹס בְּנוֹ אֶרֶץ אֲמֶרְמִינְיָאָה
אַפְרִיקָא וְאֶרֶץ סַפְרֹד. וַיִּתֵּן בְּאִשְׁפִּילְיָה עִיר מִמְּלַכְתּוֹ, הַיּוֹשֶׁבֶת עַל נְהַר
בֵּיט, שְׁלֹשִׁים אֲלָפִים - מִלְּבַד אֲשֶׁר נָתַן בְּמִקְוֹמוֹת אַחֲרֵים. וַיֵּצֵא טִיטוֹס
לְהַזְהֵר לְבִלְתִּי הִרְעֵ לָהֶם. וַיֹּאמֶר טִיטוֹס לְיוֹסֵף: "בְּחַר לְךָ מְקוֹם בְּכָל
מִמְּלַכְתִּי לְשֹׁכֵת - וְאִתָּן לְךָ." וַיִּבְקֶשׁ יוֹסֵף הָאִישׁ אֲשֶׁר בְּרוּמָא מִפְּאֵת
דְּרוֹם - וְהָיָה לָהּ סָבִיב וּמִכָּל פָּאָה נְהַר תִּיבְרוּ - וַיִּבְנֶה לוֹ שְׂמָה בְּתַיִם
עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ, וּבֵית הַכְּנֶסֶת לְהַתְּפַלֵּל וּבֵית הַמִּדְרָשׁ לְלַמֵּד שָׁם - עַד
הֵנָּה קִץ דְּבָרֵי יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדוֹשׁ. וַיְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֵי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם,
שִׁיקֵבֵץ נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן. תָּם ת"ל (וְהוּא גַּמֵּר הַסֵּפֶר
בד"מ). (וּנְיָל שְׁיוֹסִיפּוֹן עֵשָׂה ב' מֵהַדְּרוֹת שְׁהֵרִי מִזְכִּיר סִפְרוֹ הָעֵבְרִי בַּהֲקֹדֶמֶת סִפְרוֹ

יוסיפון / שפא

היווני, וכאן מזכיר ספריו היווניים וד"מ נעתק ממהדורא קמא וד"ק ממהדורא בתרא, לכן י בהם שינויים גדולים שאין לתלותם במעתיקים. וכל סוף הספר - דהיינו קימת יוסף, וסיפור שארית הפליטה, ופתרון נבואת זכריה, כ"ז הוסיף יוסיפון במהדורת בתרא, ולכן גם בד"ו כתוב כאן ועד הנה מלחמות בית שני. ואין לתמוה על הקינה שיש בה חרחים, והרי כל הקינות והתפילות שבספר אין בהם חרחים כמנהג הקדמונים - כמ"ש בכחור מאמר ב' סי' ע"ד שהחרוב הוא הפסד ללה"ק, וכ"כ הרוו"ה בס' משפטי הטעמים שער ד' פרק א' בשם ספר הפרחון לר' שלמה בר' אברהם תלמיד בעל הכחרי שר"י הלוי עשה תשובה לפני מותו שלא יפייט לעולם. אמנם מצאנו חרחים פשוטים בלתי שקולים לפעמים בס' תהלים, וכן עשה יוספיון בתחילת הקינה שבפ"פ חרודים פשוטים בלתי שקולים. וכ"ש לדעת התוס' שר"א הקליר הוא ראב"ש התנא, שאין לתמוה על יוסיפון שעשה קצת חרחים אע"פ שהיה קצת לפני ראב"ש, וכן פתרון נבואת זכריה ודאי חברה יוסיפון עצמו שהרי קורא את יוחנן הורקנוס כדרכו ולא כדרך חז"ל).

עד הנה מלחמות בית שני.

וַיִּקְוֶן אֲזוּ יוֹסֵף הַכֹּהֵן אֶת הַקִּינָה הַזֹּאת - וּבְסוּפָהּ יַעֲוֹד לְטוֹב -
לֵאמֹר: 'אִי נָא לָנוּ כִּי חָרְבָה עִיר תְּפָאֲרָתָנוּ, וְנִהְרַס בַּיִת מִקְדָּשֵׁנוּ, אֲשֶׁר
בוֹ הֵיטָה תְּקַנְתָּנוּ וְכָל מַאֲוֵי לְבוֹתֵינוּ! וְנִשְׁרַף הֵיכְלָנוּ, וְנִגְלִינוּ מֵאַרְצָנוּ
וּמִמְחַלַּת אֲבוֹתֵינוּ! וְאֵין לָאֵל יְדִינוּ לְהַמְלִיט מִגְלוֹתֵינוּ, אֲשֶׁר הִכְבִּידוּ
עָלֵינוּ בוֹ - עֲוֹנוֹתֵינוּ, וְהַעֲבִידוּנוּ בְּשָׂבִי - חַטָּאוֹתֵינוּ, וְהִשְׁפִּילוּ לְאַרְץ
רֵאשֵׁנוּ - פְּשָׁעֵינוּ! וְעוֹד יָבֵא יוֹם וְקֵץ פְּדוּת - וְיִרְצָה אֱלֹהֵינוּ לְזַכֵּר אֶת
שְׁבוּעָתוֹ לְאַבוֹתֵינוּ, וְיִכְנֶה אֶת עֵינֵנוּ, וְיִשְׁכַּלֵּל הֵיכְלָנוּ, וְיִקְבֹּץ פְּזוּרָנוּ,
וְיִכְנַס נִדְחֵנוּ, וְיִשְׁיב אֶת שְׁבוּתָנוּ, וְיַחֲיֵשׁ אֶת מְשִׁיחָנוּ, וְיַמְהַר לְגַאֲלָנוּ,

שפב / פרק ששה ותשעים

וַיִּפֹּל אֶת אוֹיְבָיו, וַיִּכְנֹעַ אֶת שׁוֹנְאָיו, וַיִּשְׁמֵד וַיִּכְחִיד אֶת צָרֵינוּ. וְאוֹתָנוּ יָקִים כְּבָרָא שׁוֹנֵה, וַיִּקְּם עָלֵינוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב: 'וְנִשָּׂא נֶס לְגוֹיִם וְאֶסֶף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל' (ישעיה י"א י"ב). וְאָמַר עוֹד נְבִיאָו: 'כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר תִּנְחַמְנוּ בֵּן אֲנֹכִי אֲנַחְמְכֶם וּבִירוּשָׁלַיִם תִּנְחַמְנוּ' (ישעיה ס"ו י"ג). וּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ אָמַר: 'אִם יִהְיֶה נְדָחַךְ בְּקִצֵּה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ' (דברים ל' ד'). וְנְבִיאָו אָמַר עוֹד: 'הִיטִיבָה בְּרַצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם' (תהלים נ"א כ'). וּמִי בְּכָל הָעַמִּים עִם אֲשֶׁר לוֹ תִקְוֶה לִישׁוּעָה - כַּעַם ה' אֱלֹהֵינוּ? וְהֲלֹא ה' הוּא מְקוֹה יִשְׂרָאֵל וּמוֹשִׁיעוֹ בַּעֲת צָרָה. לָכֵן, הִתְבַּשְׂרוּ כָּל יִשְׂרָאֵל הַנְּשֹׂאִים מִהַרְעָה הַזֹּאת בְּאָרֶץ לְפִלְטָה וְלִשְׂאֲרֵית לַעַם ה', כִּי הָעַת הַזֹּאת עַת צָרָה הִיא לְיִשְׂרָאֵל - וּמִמָּנָה יוֹשֵׁעַ, אָמֵן!"

וַיִּשְׁאִיר טִיטוֹס לְיִשְׂרָאֵל שְׂאֲרֵית בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל: בְּעִיר יְבֻנָה וּבְבִנְוֹתֶיהָ, וּבְעִיר בֵּיתֵר (כֵּן אָמְרוּ בְּאִיכָה רַבֵּי פ"ב ב' בלע ה' ולא חמל שבביתר הדליקו נרות לחורבן ביהמ"ק, ש"מ שביתר לא חרבה אז) וּבְבִנְוֹתֶיהָ, וּבְאֹשֶׁה וּבְבִנְוֹתֶיהָ - וַיְהִי שֵׁם (ר"ל ככל הנזכרים ביחד, כיודאי עיקר מקומו היה ביבנה, ועוד אפשר שדברים הללו נכתבים כאשר כבר גלתה סנהדרין לאושה, וכיון שקורא את רשב"ג נשיא ואת ריב"ז ראש ושר, נראה שטיטוס לא נתן רשות לריב"ז להקרא נשיא, ואולי ריב"ז בעצמו לא רצה להקרא נשיא מפני שעיקר הנשיאות היה ראוי לשושילתא דר"ג) רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לְרֹאשׁ וּלְשֵׁר. וְאֶת בּוֹנֵין הַכְּהֵן - אַחֵי יוֹסֵף הַכְּהֵן הַקָּטָן מִמֶּנּוּ - הַשְּׂאִיר טִיטוֹס לְקַצֵּין בִּירוּשָׁלַיִם עַל כָּל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר הַשְּׂאִיר שָׁם לְכַבּוֹד יוֹסֵף הַכְּהֵן אַחִיו. וּבַעֲת הַהִיא נִהְיָג רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמַעְאֵל בֶּן אֱלִישֶׁע הַכְּהֵן הַגָּדוֹל (התוס' כ' בשבת נ"ד: ד"ה הוה ובש"מ דריב"ז משכה נשיאותו אחר חורבן לכה"פ שנה או שנתיים, משמע דארבעים שנות נשיאותו היו רובם פני הבית, וא"כ נהרגו רשב"ג וריב"א יותר משלשים שנה לפני החורבן, אבל

בספרו היווני "חיי" משמע דרשב"ג היה קיים סמוך לחורבן). וַיֹּאֲלֵ טִיטוֹס לְהַרְגֵ אֶת רֶבֶן גַּמְלִיאֵל, אָבִי רֶבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל (צ"ע דאינו נראה שיוסיפון היה עדיין בימי רשב"ג בנו של ר"ג דיבנה, ולכן נכון להגיה: בן רשב"ג), וַיִּתְחַנֵּן אֵלָיו רֶבֶן יוֹחָנָן בֶּן יִזְכָּרְיָה לְבַלְתֵּי עֲשׂוֹת בֶּן (גיטין נ"ו) - וְלֹא הֲרַגוּ. וְרֶבֶן יוֹחָנָן בֶּן יִזְכָּרְיָה - הוּא אֲשֶׁר יָצָא מִירוּשָׁלַיִם בְּיָמֵי עֲלֹת אֲסַפְסִיאָנוּס אָבִי טִיטוֹס עַל יְרוּשָׁלַיִם (לעיל לא נזכר כלל שאספסינוס צר על ירושלים, אבל כ"ה בגיטין נ"ו. ובאדר"נ פ"ד ועמ"ש לעיל פרק ע"ה) - וַיִּכְבְּדוּהוּ הַמֶּלֶךְ אֲסַפְסִיאָנוּס כְּבוֹד גָּדוֹל. וּבְלִכְתּוֹ אֲסַפְסִיאָנוּס אֶל רוֹמִי - כְּאֲשֶׁר סִפְּרָנוּ - הִפְקִיד אֶת רֶבֶן יוֹחָנָן בֶּן יִזְכָּרְיָה בְּיַדֵּי טִיטוֹס בְּנוֹ, וַיִּצְוֶהוּ לְכַבְּדוֹ וּלְנַשְׂאוֹ מְאֹד, כִּי הִפְּיֹר בּוֹ אֲשֶׁר הָיָה חָכֵם גָּדוֹל.

וַיִּמְלֹךְ טִיטוֹס שְׁנַתִּים יָמִים אַחֲרֵי לְכוּד אֶת יְרוּשָׁלַיִם - וַיִּמָּת. וְטִיטוֹס הַמֶּלֶךְ הָיָה חָכֵם גָּדוֹל בְּחֻכְמַת הַמִּבְטָא בְּלִשׁוֹן יוֹן וּבְלִשׁוֹן רוֹמִי, וַיַּחְבֵּר סִפְּרִים רַבִּים בְּחֻכְמָה בְּיוֹנִי וּבְרוֹמִי. וְהָיָה טִיטוֹס אִישׁ צַדִּיק וְיָשָׁר, וְכָל מְשַׁפְּטָיו הָיוּ בְצַדִּיק. וְעַל דֶּרֶךְ אָנֹס הַחֲרִיב וְהַשְּׁחִית בִּירוּשָׁלַיִם אֶת אֲשֶׁר הַשְּׁחִית וְהַחֲרִיב (עמ"ש לעיל פרק צ"ה). כִּי כָּל הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת הִבָּאָה אֶל יְרוּשָׁלַיִם לֹא כְּבָאָה - רַק עַל דְּבַרְת הַפְּרִיצִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל וְעַל אוֹדוֹת רְשָׁעֹתָם - כְּאֲשֶׁר הִזְכַּרְנוּ.

וַיִּוֹסֵף עוֹד יוֹסֵף הַכֹּהֵן, וַיִּבְאֵר אֶת מְלִיצוֹת דְּבָרֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בָּם תּוֹרַת הַגְּלוּת הַזֹּאת (פירוש פרשה זו כדמות וכצלמו ובאריכות יותר נמצא ברד"ק בשם ר' אברהם הלוי מטוליטולה שחיבר ספר הקבלה, ואין לתמוה ע"ז, כי בהקדמת דפוס ברדיטשוב כתב שבספרית פאריס נמצא כת"י יוסיפון באריכות וכתוב שם שנעשו ממנו כמה קיצורים ואחד מהם נתחבר ע"י החכם ר' אברהם בן דוד הלוי הידוע בן אלצדיק מגדולי חכמי גרנטה שקיצרו והעלים רוב סיפוריו (ואפשר שהראב"ד היה דר בטוליטולה וגם בגרנטה) והרד"ק מזכיר יוסיפון כ"פ ומ"מ אפשר שהיה לפניו קיצור שלא היה כתוב בו כ"ז, או שנעלם ממנו הדבר לפני שעה).

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף: מֵאֲמַר זְכַרְיָה (י"א ד'): רַעַה אֶת צֵאן הַהֲרֵגָה - עַל בְּנֵי
הַבַּיִת הַשְּׁנַי בְּיָמַי זָרְבָבֶל. וַיֹּאמֶר זְכַרְיָה עוֹד, כִּי לָקַח שְׁנַי מַקְלוֹת וַיִּקְרָא
שֵׁם הָאֶחָד נָעֻם - וְהוּא זָרְבָבֶל וּנְחֻמְיָה הַחֲרָשְׁתָּא עִמּוֹ, וְעַל יָדָם שָׁב
הַבַּיִת לְאֵיתָנוּ. וַיִּקְרָא שֵׁם הַשְּׁנַי חוּבְלַיִם - וְהֵמָּה הַכֹּהֲנִים שְׁבָנוּ בֵּית
בְּהַר גְּרִיזִים, וַיִּקְרָאוּהוּ מִקִּדְשׁ בְּיָמַי סַנְבַלֵּט הַחֲזוּרֹנִי - וְהֵמָּה מְנַשָּׁה
וְאֶלְיָשִׁיב, כְּפָתוּב בְּסֵפֶר הָרֵאשׁוֹן מְסַפְּרֵנוּ זֶה (סוף פרק ה'). וְעַמְהֵם נֹזֶכֶר
הוֹרְקָנוּס הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר פָּגַע בְּחַכְמָיִם (כ"ה לעיל פרק כ"ט. אמנם ע"פ
הַרד"ק נֵרָאָה לַהֲגִיָּה: וְעַמְהֵם נִלְחַם הוֹרְקָנוּס הַכֹּהֵ"ג אֲשֶׁר פָּגַע בְּכַהֲנִים וְכוּ') (וכ"ה
לעיל פרק כ"ח שֶׁהַחֲרִיב הֵיכַלם) וַיִּשְׁחִיתֵם - הוּא וְאֶלְפַסְנָדְרוּס בְּנוֹ
וְאַרְיִסְתוֹבְלוֹס בֶּן בְּנוֹ - כְּפָתוּב בְּסֵפֶר הֶרְבִּיעִי מְסַפְּרֵנוּ זֶה. (וַיֹּאמֶר עוֹד
זְכַרְיָה, כִּי אָמַר ה' אֵלַי קַח לָךְ כְּלֵי רוּעָה - עַל הוֹרְדוֹס וְשְׁנַי בְּנָיו וְעַל
מַעֲשֵׂיהֶם, הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַשְּׁשִׁי, אֲשֶׁר הוּא הַסֵּפֶר הָאַחֲרוֹן מְסַפְּרֵנוּ
זֶה. וְהַנּוֹדֵעַ לְפָל הוּא - אֲשֶׁר הוֹרְדוֹס וּבְנָיו הָיוּ עֲבָדִים לְחַשְׁמוֹנָאִים (כֵּן
אָמְרוּ חז"ל ב"ב ג': אַבְל יוֹסִיפּוֹן לֹא הוֹכִיר דָּוִד לְעִיל וְעַמ"ש לְעִיל פֶּרֶק ל"ד וְכַל
פִּירוּשׁ פֶּסוּק זֶה שִׁיךְ לִקְמוֹן אַחֲרֵי פִירוּשׁ גְּדוּעַ חוּבַלַיִם וּלְפָנַי פִּירוּשׁ הוּי רוּעֵי הָאֵלִיל).
וְעַל שְׂרָרַת בְּנֵי דָוִד, וְשְׂרָרַת בְּנֵי הַחַשְׁמוֹנָאִים, וְהוֹרְדוֹס וּבְנָיו עֲבָדֵיהֶם
- אָמַר עוֹד זְכַרְיָה: וְאַכְחָד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרָעִים בִּירַח אֶחָד - וַיְמִי הַבַּיִת
הַשְּׁנַי כָּלָם נַחֲשָׁבוּ לְיָמִים אֲחָדִים בְּעֵינַי זְכַרְיָה, עַד אֲשֶׁר חֲשַׁבְתִּים לְיָמֵי
יָרַח אֶחָד. וְאַגְרִיפַס בֶּן הוֹרְדוֹס - הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה הָרַע בְּעֵינַי ה', כִּי
בְיָמָיו וְעַל יְדוֹ הַחֲרִיב הַבַּיִת, כְּפָתוּב בְּסֵפֶר מְלַחְמוֹת ה'. וְגְדוּעַ הַמַּקְל
הַנִּקְרָא נָעֻם - הוּא קֶץ מוֹת זָרְבָבֶל וּנְחֻמְיָה. וְגְדוּעַ הַמַּקְל הַשְּׁנַי הַנִּקְרָא
חוּבְלַיִם - הוּא קֶץ עֲקִירַת בְּנֵי חַשְׁמוֹנָאִים וְאַבְדָן מְלַחְמוֹת בְּיָמֵי
הוֹרְקָנוּס וְאַרְיִסְתוֹבְלוֹס הַחַשְׁמוֹנָאִים - [וְנַחְלָקוּ יִשְׂרָאֵל לְשֵׁתֵי מְמַלְכוֹת,
כְּאֲשֶׁר עָשָׂה יִרְבְּעָם בֶּן נָבֻט, שְׁנַחְלָקָהּ בְּיָמָיו מְלַחְמוֹת בֵּית דָּוִד] וְאָז
הוֹפֵר בְּרִית הָאֶהָבָה וְהָאֶתְחֹה בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין יְהוּדָה (כֵּאֵן שִׁיךְ פִּירוּשׁ קַח
לְךָ כְּלֵי רוּעָה אוּלַי). וַיֹּאמֶר עוֹד זְכַרְיָה: הוּי רוּעֵי הָאֵלִיל עֲזָבֵי הַצֵּאֵן, תָּרַב

יוסיפון / שפה

על זרועו ועל עין ימינו, זרעו יבש תיבש ועין ימינו פהה תכהה - והיה זה על אגריפס המלך, אשר הביא את אספסיאנוס ואת טיטוס בנו על ירושלים. ועוד אמר זה על יוחנן, על שמעון ועל אלעזר, שרי הפריצים (תיבת פריצים בכ"מ פירושה רשעים כמ"ש בכ"מ ק"ה), אשר סבבו ועשו את כל הרעות הגדולות הנעשות בירושלים. ויאמר עוד זכריה (י"ב ג'): "ונאספו עליה כל גויי הארץ" - על המונות הגוים, אשר באו אל ירושלים לעזרת הרומיים. ויאמר עוד זכריה (י"ד ד'): "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים" - עד שוב כבוד ה' עוד לשכן בירושלים בבית השלישי, אשר יראהו בנינו (נראה שהוא סבור שהוא עצמו לא יזכה לראותו וכן משמע קצת לעיל פרק ס"ה וכדאמר ר' יוחנן בן תורתא לר' עקיבא, עקיבא יעלו עשבים וכו', ומ"מ התקין ריב"ז כמה תקנות משום מהרה יבנה בהמ"ק. אכ"ר) אחרינו לעת הקץ, אשר יהיו ישראל נואשים מחכות עד זה - והוא העת, שעליו אמר זכריה עוד את הדברים האלה (פסוק ז'): והיה יום אחד, הוא ינדע לה' - לא יום ולא לילה, והיה לעת ערב יהיה אור.

ועל העת ההוא אמר עוד יוזקאל את הדברים
האלה (ל"ט כ"ה):

לִבְנֵי כ' ה' אָמַר ה' אֱלֹהִים, עֲתָה אָשִׁיב אֶת שְׁבוֹת יַעֲקֹב, בְּ
וְרוּחֹמָתַי כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל, וְקִנְיַתִּי לְשֵׁם קִדְשִׁי. וְנִשְׂאוּ אֶת
כְּלִמָּתָם וְאֶת כָּל מַעֲלָם, אֲשֶׁר מָעְלוּ בִּי בְשִׁבְתָּם עַל
אֲדָמָתָם לְבִטּוֹל וְאִין מוֹרָד. בְּשׁוֹבְכֵי אוֹתָם מִן הָעַמִּים,
וְקִבְצָתִי אֶת־תָּם מֵאַרְצוֹת אֲיִבֵיהֶם, וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵי
הַגּוֹיִם הָרַבִּים. וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם בְּהַגְלוֹתִי אֶת־
אֶל הַגּוֹיִם וְכִנְסָתִים אֶל (ועיין מנחת שי) אֲדָמָתָם, וְלֹא
אוֹתִיד עוֹד מֵהֶם שֵׁם. וְלֹא אֶסְתִּיר עוֹד פְּנֵי מֵהֶם, אֲשֶׁר
שִׁפְכְתִּי אֶת רוּחִי עַל בַּיִת יִשְׂרָאֵל נָאִם יי אֱלֹהִים.

נשלם הספר הששי מספר יוסף בן גוריון הכהן

ברוך רחמנא דסייען עד כאן

